

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

THE HISTORY OF THE

REIGN OF

OF

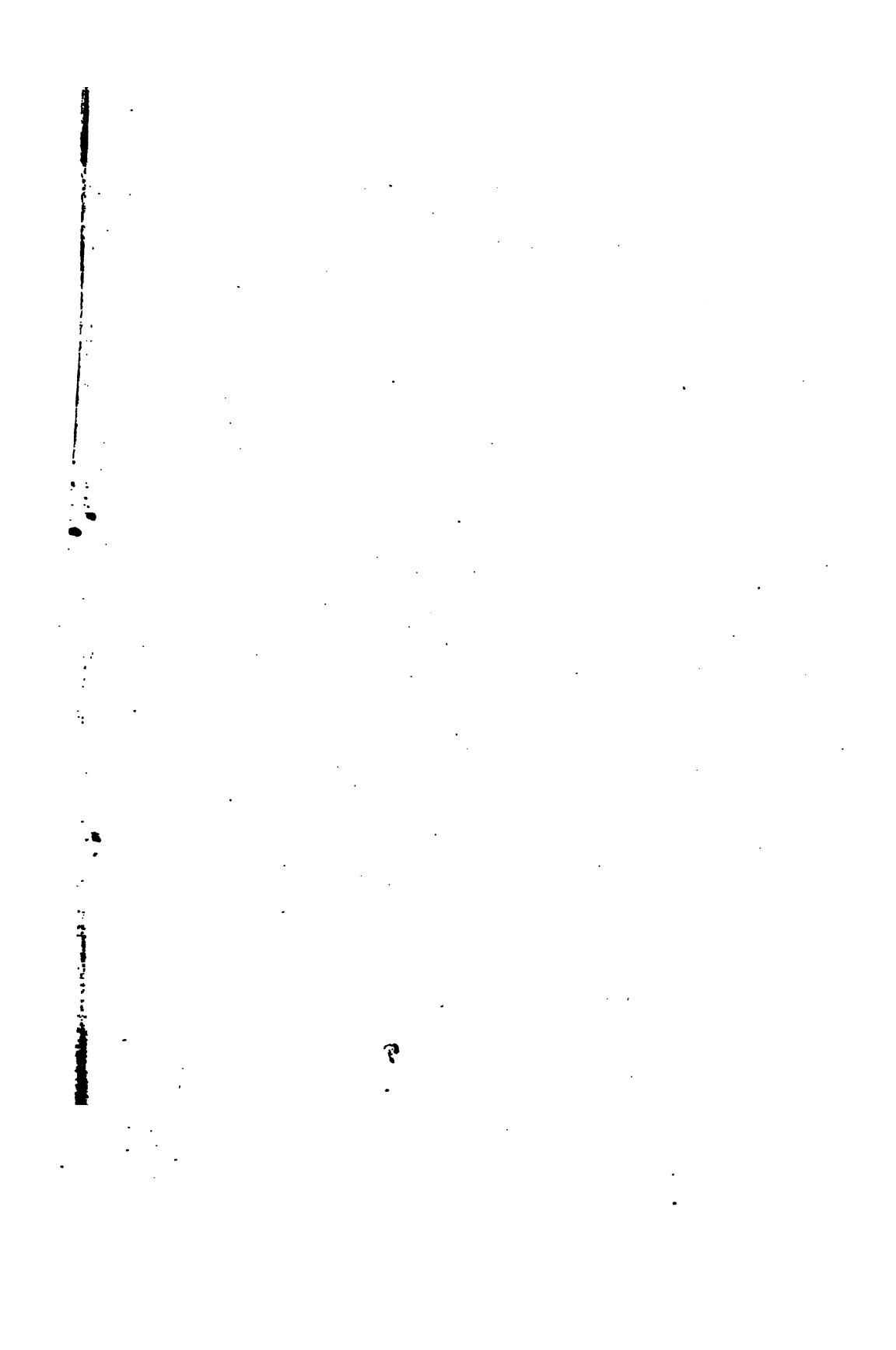
Gx9.312

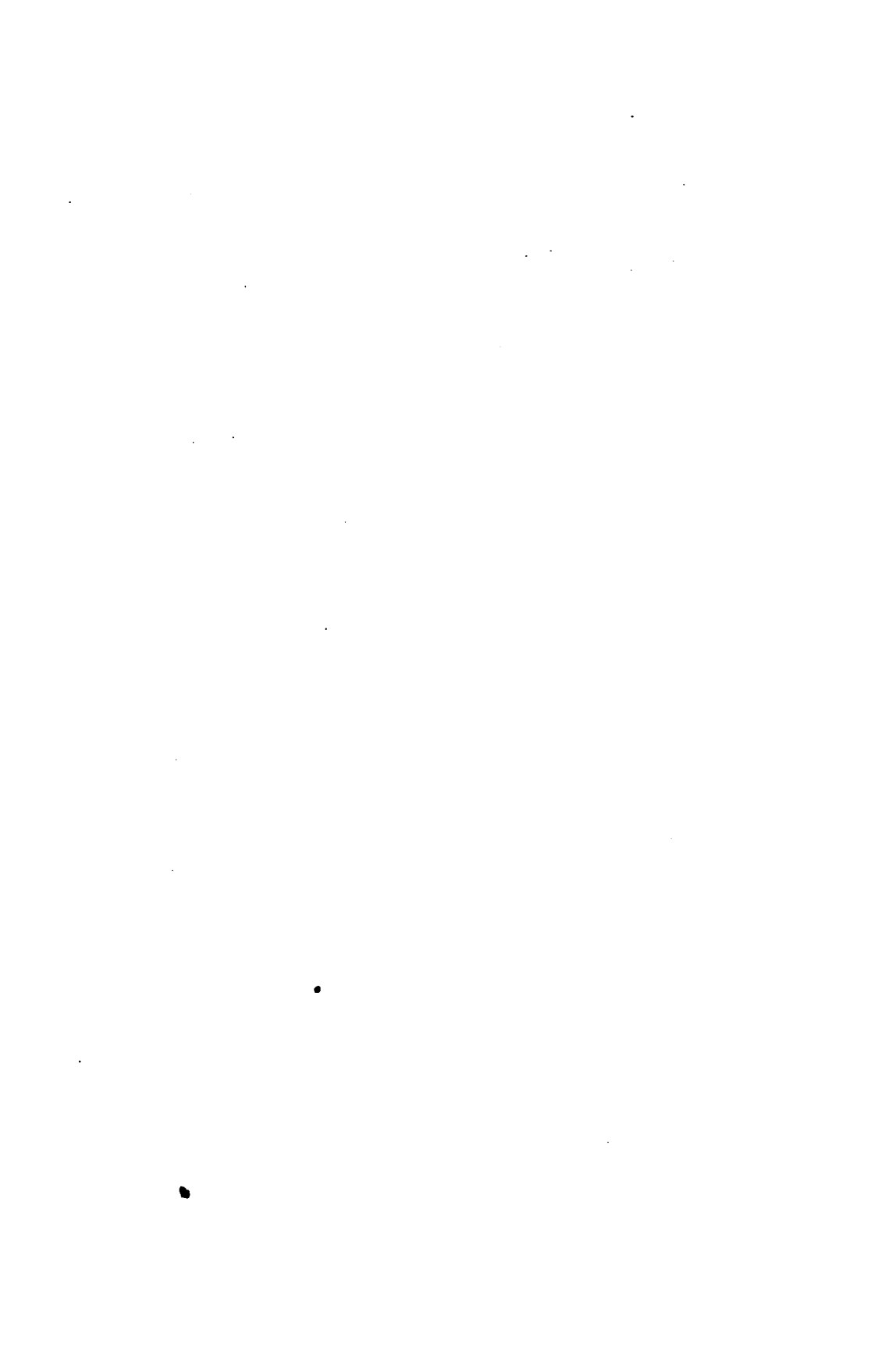
**HARVARD COLLEGE
LIBRARY**

**THE BEQUEST OF
EVERT JANSEN WENDELL
(CLASS OF 1882)
OF NEW YORK**

1918

ΧΕΝΟΦΟΝΤΟΣ ΑΝΑΒΑΣΙΣ

ΧΕΝΟΦΟΝΤΙΣ ΑΝΑΒΑΣΙΣ

EDIDIT

ANDREAS WEIDNER

LONDINI: CASSELL

MDCCCXC

Gx 9.312

HARVARD COLLEGE LIBRARY
FROM
THE BEQUEST OF
EVERT JANSEN WENDELL
1913

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΙΣ.

Α.

Ι. Δαρείου και Παρυσάτιδος γίνονται παῖδες δύο, πρεσβύτερος μὲν Ἀρταξέρξης, νεώτερος δὲ Κῦρος. ἐπεὶ δ' ἠσθάνει Δαρεῖος καὶ ὑπώπτευε τελευτὴν τοῦ βίου, ἐβούλετο οἱ τῶν παίδε ἀμφοτέρω παρεῖναι. ὁ μὲν ² οὖν πρεσβύτερος παρῶν ἐτύγχανε· Κῦρον δὲ μεταπέμπεται ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἧς αὐτὸν σατράπην ἐποίησε, καὶ στρατηγὸν δ' αὐτὸν ἀπέδειξε πάντων ὅσοι εἰς Καστωλοῦ πεδῖον ἀθροίζονται. ἀναβαίνει οὖν ὁ Κῦρος λαβὼν Τισσαφέρην ὡς φίλον, καὶ τῶν Ἑλλήνων ἔχων ὀπίλιτας τριακοσίους, ἄρχοντα δ' αὐτῶν Ξενίαν Παρράσιον. ἐπεὶ δ' ἐτελεύτησε Δαρεῖος καὶ κατέστη ³ εἰς τὴν βασιλείαν Ἀρταξέρξης, Τισσαφέρης διαβάλλει τὸν Κῦρον πρὸς τὸν ἀδελφὸν ὡς ἐπιβουλεύει αὐτῷ. ὁ δὲ πείθεται καὶ συλλαμβάνει Κῦρον ὡς ἀποκτενῶν· ἡ δὲ μήτηρ ἐξαιτησαμένη αὐτὸν ἀποπέμπει πάλιν ἐπὶ τὴν ἀρχήν.

Ὁ δ' ὡς ἀπῆλθε κινδυνεύσας καὶ ἀτιμασθεὶς, ⁴ βουλευέται ὅπως μήποτ' ἔτι ἔσται ὑπὸ τῷ ἀδελφῷ, ἀλλ', ἢν δύνηται, βασιλεύσει ἀντ' ἐκείνου. Παρούσαις μὲν δὴ ἡ μήτηρ ὑπῆρχε τῷ Κύρῳ, φιλοῦσα αὐτὸν μᾶλλον ἢ τὸν βασιλεύοντ' Ἀρταξέρξην. ὅσ- ⁵ τις δ' ἀφικνοῖτο τῶν παρὰ βασιλείως πρὸς αὐτὸν, πάντας οὕτω διαθείς ἀπεπέμπετο, ὥστ' αὐτῷ μᾶλλον φίλους εἶναι ἢ βασιλεῖ. καὶ τῶν παρ' ἑαυτῷ δὲ

βαρβάρων ἐπεμελεῖτο, ὡς πολεμεῖν θ' ἱκανοὶ εἶεν καὶ εὐνοϊκῶς ἔχοιεν αὐτῷ.

- 6 Τὴν δ' Ἑλληνικὴν δύναμιν ἠθροίζεν ὡς μάλιστα ἐδύνατο ἐπικρυπτόμενος, ὅπως διὰ ἀπαρασκευότατον λάβοι βασιλεία. ὥδε οὖν ἐποιεῖτο τὴν συλλογὴν· ὁπόσας εἶχε φυλακὰς ἐν ταῖς πόλεσι, παρήγγειλε τοῖς φρουράρχοις ἐκάστοις λαμβάνειν ἄνδρας Πελοποννησίους διὰ πλείστους καὶ βελτίστους, ὡς ἐπιβουλεύοντος Τισσαφέρου ταῖς πόλεσι. καὶ γὰρ ἦσαν αἱ Ἰωνικαὶ πόλεις Τισσαφέρου τὸ ἀρχαῖον ἐκ βασιλείως δεδομέναι, τότε δ' ἀφειστήκεισαν πρὸς
- 7 Κῦρον πᾶσαι πληρὴν Μιλήτου· ἐν Μιλήτῳ δὲ Τισσαφέρου προαισθόμενός τις ταῦτα βουλευομένους, τοὺς μὲν ἀπέκτεινε τοὺς δ' ἐξέβαλεν. ὁ δὲ Κῦρος ὑπολαβὼν τοὺς φεύγοντας συλλέξας στράτευμα ἐπολιόρκει Μίλητον καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν καὶ ἐπειρᾶτο κατάγειν τοὺς ἐκπεπτωκότας. καὶ αὕτη αὐτῷ ἄλλη πρόφασις ἦν αὐτῷ τοῦ ἠθροῖζειν στράτευμα.
- 8 πρὸς δὲ βασιλεία πέμπων ἠξίου ἀδελφὸς ὢν αὐτοῦ δοθῆναι οἷ ταύτας τὰς πόλεις μᾶλλον ἢ Τισσαφέρου ἄρχειν αὐτῶν, καὶ ἡ μήτηρ συνέπραττεν αὐτῷ ταῦτα· ὥστε βασιλεὺς τὴν μὲν πρὸς ἑαυτὸν ἐπιβουλὴν οὐκ ἠσθάνετο, Τισσαφέρου δ' ἐνόμιζε πολεμοῦντ' αὐτὸν ἀμφὶ τὰ στρατεύματα δαπανᾶν· ὥστ' οὐδὲν ἤχθετο αὐτῶν πολεμοῦντων. καὶ γὰρ ὁ Κῦρος ἀπέπεμπε τοὺς γιγνομένους δασμοὺς βασιλεῖ ἐκ τῶν πόλεων ὧν Τισσαφέρου ἐτύγγαζεν ἔχων.
- 9 Ἄλλο δὲ στράτευμα αὐτῷ συνελέγετο ἐν Χερρονήσῳ τῇ κατ' ἀντιπέρας Ἀβύδου τὸνδε τὸν τρόπον.

Κλέαρχος Λακεδαιμόνιος φυγάς ἦν· τούτῳ συγγενόμενος ὁ Κῦρος ἠγάσθη τ' αὐτὸν καὶ δίδωσιν αὐτῷ μυρίους δαρεικοὺς. ὁ δὲ λαβὼν τὸ χρυσίον στρατεύματα συνέλεξεν ἀπὸ τούτων τῶν χρημάτων καὶ ἐπολέμει ἐκ Χερρονήσου ὁρμώμενος τοῖς Θραξὶ τοῖς ὑπὲρ Ἑλλησποντον οἰκοῦσι καὶ ὠφέλει τοὺς Ἑλληνας, ὥστε καὶ χρήματα συνεβάλλοντ' αὐτῷ εἰς τὴν τροφήν τῶν στρατιωτῶν αἱ Ἑλλησποντιακαὶ πόλεις ἐκοῦσαι. τοῦτο δ' αὖ οὕτω τρεφόμενον ἐλάνθανεν αὐτῷ τὸ στρατεύματα.

Ἀρίστιππος δ' ὁ Θετταλὸς ξένος ἂν ἐτύγχανεν 10 αὐτῷ, καὶ πιεζόμενος ὑπὸ τῶν οἴκοι ἀντιστασιωτῶν ἔρχεται πρὸς τὸν Κῦρον καὶ αἰτεῖ αὐτὸν εἰς δισχιλίους ξένους τριῶν μηνῶν μισθόν, ὡς οὕτω περιγενόμενος ἂν τῶν ἀντιστασιωτῶν. ὁ δὲ Κῦρος δίδωσιν αὐτῷ εἰς τετρακισχιλίους καὶ ἕξ μηνῶν μισθόν, καὶ δεῖται αὐτοῦ μὴ πρόσθεν καταλῦσαι πρὸς τοὺς ἀντιστασιώτας, πρὶν ἂν αὐτῷ συμβουλευσῆται. οὕτω δ' αὖ τὸ ἐν Θετταλίᾳ ἐλάνθανεν αὐτῷ τρεφόμενον στρατεύματα.

Πρόξενον δὲ τὸν Βοιώτιον ξένον ὄντ' ἐκέλευσε 11 λαβόντ' ἄνδρας ὅτι πλείστους παραγενέσθαι, ὡς εἰς Πισίδας βουλόμενος στρατεύεσθαι, ὡς πράγματα παρεχόντων τῶν Πισιδῶν τῇ ἑαυτοῦ χώρᾳ. Σοφραίνετον δὲ τὸν Στυμφάλιον καὶ Σωκράτη τὸν Ἀχαιοῦν, ξένους ὄντας καὶ τούτους, ἐκέλευσεν ἄνδρας λαβόντας ἐλθεῖν ὅτι πλείστους, ὡς πολεμήσοντας Τισσαφέρνει σὺν τοῖς φυγάσι τοῖς Μιλησίων. καὶ ἐποίουν οὕτως οὗτοι.

II. Ἐπει δ' ἐδόκει ἤδη πορεύεσθαι ἄνω, τὴν μὲν πρόφασιν ἐποιεῖτο ὡς Πισίδας βουλόμενος ἐκβαλεῖν παντάπασιν ἐκ τῆς χώρας· καὶ ἀθροίζει ὡς ἐπὶ τούτους τό τε βαρβαρικὸν καὶ τὸ Ἑλληνικόν. ἐνταῦθα καὶ παραγγέλλει τῷ τε Κλεάρχῳ λαβόντι ἦκειν ὅσον ἦν αὐτῷ στράτευμα, καὶ τῷ Ἀριστίππῳ συναλλαγέντι πρὸς τοὺς οἴκοι ἀποπέμψαι πρὸς ἑαυτὸν δ' εἶχε στράτευμα· καὶ Ξενία τῷ Ἀρκάδι, ὃς αὐτῷ προειστήκει τοῦ ἐν ταῖς πόλεσι ξενικοῦ, ἦκειν παραγγέλλει λαβόντα τοὺς ἄλλους πλὴν ὅπόσοι ἱκανοὶ ἦσαν τὰς ἀκροπόλεις φυλάττειν. ἐκάλεσε δὲ καὶ τοὺς Μίλητον πολιορκοῦντας, καὶ τοὺς φυγάδας ἐκέλευσε σὺν αὐτῷ στρατεύεσθαι, ὑποσχόμενος αὐτοῖς, εἰ καλῶς καταπράξειεν ἐφ' ἃ ἐστρατεύετο, μὴ πρόσθεν παύσεσθαι, πρὶν αὐτοὺς καταγάγοι οἴκαδε. οἱ δ' ἠθέως ἐπέθοντο· ἐπίστευον γὰρ αὐτῷ· καὶ λαβόντες τὰ ὄπλα παρήσαν εἰς Σάρδεις. Ξενίας μὲν δὴ τοὺς ἐκ τῶν πόλεων λαβὼν παρεγένετο εἰς Σάρδεις ὀπίπτας εἰς τετρακισχιλίους, Πρόξενος δὲ παρῆν ἔχων ὀπίπτας μὲν εἰς πεντακοσίους καὶ χιλίους, γυμνήτας δὲ πεντακοσίους, Σοφαίνετος δ' ὁ Στυμφάλιος ὀπίπτας ἔχων χιλίους, Σωκράτης δ' ὁ Ἀχαιὸς ὀπίπτας ἔχων ὡς πεντακοσίους, Πασίων δ' ὁ Μεγαρεὺς τριακοσίους μὲν ὀπίπτας, τριακοσίους δὲ πελταστὰς ἔχων παρεγένετο· ἦν δὲ καὶ οὗτος καὶ ὁ Σωκράτης τῶν ἀμφὶ Μίλητον στρατευομένων. οὗτοι μὲν εἰς Σάρδεις αὐτῷ ἀφίκοντο. Τισσαφέρνης δὲ κατανοήσας ταῦτα, καὶ μείζονα ἠγησάμενος εἶναι ἢ ὡς ἐπὶ Πισίδας τὴν παρασκευὴν, πορεύεται ὡς βασι-

λέα ἢ ἐδύνατο τάχιστα, ἰππέας ἔχων ὡς πεντακοσίους. καὶ βασιλεὺς μὲν δὴ ἐπεὶ ἤκουσε Τισσαφέρνους τὸν 5 Κύρου στόλον, ἀντιπαρεσκευάζετο.

Κῦρος δ' ἔχων οὐς εἴρηκα ὠρμάτο ἀπὸ Σάρδεων· καὶ ἐξελαίνει διὰ τῆς Λυδίας σταθμοὺς τρεῖς παρασάγγας εἴκοσι καὶ δύο ἐπὶ τὸν Μαίανδρον ποταμόν. τούτου τὸ εὖρος δύο πλέθρα· γέφυρα δ' 6 ἐπὴν ἔξευγμένη πλοίοις πεντεκαίδεκα. τούτον διαβάς ἐξελαίνει διὰ Φρυγίας σταθμόν ἕνα παρασάγγας ὀκτὼ εἰς Κολοσσάς, πόλιν οἰκουμένην μεγάλην καὶ εὐδαίμονα. ἐνταῦθ' ἔμεινεν ἡμέρας ἑπτὰ· καὶ ἦκε Μένων ὁ Θετταλὸς ὀπλίτας ἔχων χίλιους καὶ πελταστὰς πεντακοσίους, Δόλοπας καὶ Αἰνιᾶνας καὶ Ὀλυνθίους.

Ἐντεῦθεν ἐξελαίνει σταθμοὺς τρεῖς παρασάγγας 7 εἴκοσιν εἰς Κελαινάς, τῆς Φρυγίας πόλιν οἰκουμένην μεγάλην καὶ εὐδαίμονα. ἐνταῦθα Κῦρος βασιλεία ἦν καὶ παράδεισος μέγας ἀγρίων θηρίων πλήρης, ἃ ἐκεῖνος ἐθήρευεν ἀφ' ἵππου, ὁπότε γυμνάσαι βούλοιτο ἑαυτὸν τε καὶ τοὺς ἵππους· διὰ μέσου δὲ τοῦ παραδείσου ῥεῖ ὁ Μαίανδρος ποταμός· αἱ δὲ πηγαὶ αὐτοῦ εἰσιν ἐκ τῶν βασιλείων· ῥεῖ δὲ καὶ διὰ τῆς πόλεως. ἔστι δὲ καὶ μεγάλου βασιλέως 8 βασιλεία ἐν Κελαιναῖς ἐρυμνὰ ἐπὶ ταῖς πηγαῖς τοῦ Μαρσίου ποταμοῦ ὑπὸ τῇ ἀκροπόλει· ῥεῖ δὲ καὶ οὗτος διὰ τῆς πόλεως καὶ ἐμβάλλει εἰς τὸν Μαίανδρον· τοῦ δὲ Μαρσίου τὸ εὖρὸς ἐστὶν εἴκοσι καὶ πέντε ποδῶν. ἐνταῦθα λέγεται Ἀπόλλων ἐκδεῖραι Μαρσύαν νικήσας ἐρίζοντα οἱ περὶ σοφίας, καὶ τὸ

δέρμα κρεμάσαι ἐν τῷ ἀντρω ὄθεν αἱ πηγαί· διὰ δὲ τοῦτο ὁ ποταμὸς καλεῖται Μαρσύας. ἐνταῦθα
 9 Ξέροξης, ὅτ' ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἠττηθεὶς τῇ μάχῃ ἀνεχώρει, λέγεται οἰκοδομῆσαι ταῦτά τε τὰ βασίλεια καὶ τὴν Κελαινῶν ἀκρόπολιν. ἐνταῦθ' ἔμεινε Κῦρος ἡμέρας τριάκοντα· καὶ ἦκε Κλέαρχος ἔχων ὀπλίτας χιλίους καὶ πελταστὰς Θρᾶκας ὀκτακοσίους καὶ τοξότας Κρητὰς διακοσίους. ἅμα δὲ καὶ Σῶσις παρῆν ὁ Συρακόσιος ἔχων ὀπλίτας τριακοσίους, καὶ Ἀγίας ὁ Ἀρκὰς ἔχων ὀπλίτας χιλίους. καὶ ἐνταῦθα Κῦρος ἐξέτασιν καὶ ἀριθμὸν τῶν Ἑλλήνων ἐποίησεν ἐν τῷ
 10 παραδείσῳ, καὶ ἐγένοντο οἱ σύμπαντες ὀπλίται μὲν μύριοι καὶ χίλιοι, πελτασταὶ δ' ἀμφὶ τοὺς δισχιλίους.

Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς δύο παρασάγγας δέκα εἰς Πέλτας, πόλιν οἰκουμένην. ἐνταῦθ' ἔμεινε ἡμέρας τρεῖς· ἐν αἷς Ξενίας ὁ Ἀρκὰς τὰ Λύκαια ἔθυσσε καὶ ἀγῶνα ἔθηκε· τὰ δ' ἄθλα ἦσαν σπλεγγίδες χρυσαῖ· ἐθεώρει δὲ τὸν ἀγῶνα καὶ Κῦρος.

Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς δύο παρασάγγας δώδεκα εἰς Κεράμων ἀγοράν, τῆς Φρυγίας πόλιν οἰκουμένην ἐσχάτην πρὸς τῇ Μυσίᾳ χώρᾳ.

11 Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς τρεῖς παρασάγγας τριάκοντα εἰς Καῦστρου πεδίον, πόλιν οἰκουμένην. ἐνταῦθ' ἔμεινε ἡμέρας πέντε· καὶ τοῖς στρατιώταις ὠφείλετο μισθὸς πλεον ἢ τριῶν μηνῶν, καὶ πολλὰκις ἰόντες ἐπὶ τὰς θύρας ἀπήτουν. ὁ δ' ἐλπίδας λέγων διῆγε καὶ δῆλος ἦν ἀνιώμενος· οὐ γὰρ ἦν πρὸς τοῦ Κύρου τρόπον ἔχοντα μὴ ἀπο-
 12 διδόναι. ἐνταῦθ' ἀφικνεῖται Ἐπύαξα ἡ Συεννέσιος

γυνή τοῦ Κιλικῶν βασιλέως παρὰ Κῦρον· καὶ ἐλέ-
γετο Κῦρον δοῦναι χρήματα πολλά. τῇ δ' οὖν στρα-
τιᾷ τότε ἀπέδωκε Κῦρος μισθὸν τεττάρων μηνῶν.
εἶχε δ' ἡ Κίλισσα περὶ αὐτὴν καὶ Κίλικας καὶ
Ἀσπενδίους.

Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς δύο παρασάγγας 13
δέκα εἰς Θύμβριον, πόλιν οἰκουμένην. ἐνταῦθ' ἦν
παρὰ τὴν ὁδὸν κρήνη ἡ Μίδου καλουμένη τοῦ
Φρυγῶν βασιλέως, ἐφ' ἣ λέγεται Μίδας τὸν Σάτυρον
θηρεῦσαι οἶνω κεράσας αὐτήν.

Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς δύο παρασάγγας 14
δέκα εἰς Τυριάειον, πόλιν οἰκουμένην. ἐνταῦθ'
ἔμεινεν ἡμέρας τρεῖς. καὶ λέγεται δεηθῆναι ἡ Κί-
λισσα Κῦρου ἐπιδειξαι τὸ στράτευμα αὐτῇ· βουλό-
μενος οὖν ἐπιδειξαι ἐξέτασιν ποιεῖται ἐν τῷ πεδίῳ
τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων. ἐκέλευσε δὲ τοὺς 15
Ἕλληνας ὡς νόμος αὐτοῖς εἰς μάχην οὕτω ταχθῆναι,
συντάξαι δ' ἕκαστον τοὺς ἑαυτοῦ. ἐτάχθησαν οὖν
ἐπὶ τεττάρων· εἶχε δὲ τὸ μὲν δεξιὸν Μένων καὶ οἱ
σὺν αὐτῷ, τὸ δ' εὐώνυμον Κλέαρχος καὶ οἱ ἐκείνου,
τὸ δὲ μέσον οἱ ἄλλοι στρατηγοί. ἐθεώρει οὖν ὁ 16
Κῦρος πρῶτον μὲν τοὺς βαρβάρους· οἱ δὲ παρ-
ήλαντον τεταγμένοι κατ' ἴλας καὶ κατὰ τάξεις· εἶτα
δὲ τοὺς Ἕλληνας, παρελάντων ἐφ' ἄρματος καὶ ἡ
Κίλισσα ἐφ' ἄρμαμάξης. εἶχον δὲ πάντες κράνη
χαλκᾶ καὶ χιτῶνας φοινικοῦς καὶ κνημίδας, καὶ τὰς
ἀσπίδας ἐκκεκαλυμμένας. ἐπειδὴ δὲ πάντας παρ- 17
ήλασε, στήσας τὸ ἄρμα πρὸ τῆς φάλαγγος μέσης,
πέμπσας Πίγρητα τὸν ἑρμηνέα παρὰ τοὺς στρατη-

γούς τῶν Ἑλλήνων ἐκέλευσε προβαλέσθαι τὰ δπλα καὶ ἐπιχωρῆσαι ὅλην τὴν φάλαγγα. οἱ δὲ ταῦτα προεῖπον τοῖς στρατιώταις· καὶ ἐπεὶ ἐσάλπιγξε, προβαλόμενοι τὰ ὄπλα ἐπῆσαν. ἐκ δὲ τούτου θάπτον προϊόντων σὺν κραυγῇ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου δρόμος ἐγένετο τοῖς στρατιώταις ἐπὶ τὰς σκηνάς, τῶν δὲ βαρβάρων φόβος πολὺς, καὶ ἢ τε Κίλισσα ἔφυγεν ἐπὶ τῆς ἀρμαμάξης καὶ οἱ ἐκ τῆς ἀγορᾶς καταλιπόντες τὰ ὄνια ἔφυγον, οἱ δ' Ἑλληνες σὺν γέλωτι ἐπὶ τὰς σκηνάς ἤλθον. ἢ δὲ Κίλισσα ἰδοῦσα τὴν λαμπρότητα καὶ τὴν τάξιν τοῦ στρατεύματος ἐθαύμασε. Κῦρος δ' ἦσθη τὸν ἐκ τῶν Ἑλλήνων εἰς τοὺς βαρβάρους φόβον ἰδὼν.

19 Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς τρεῖς παρασάγγας εἴκοσι εἰς Ἰκόνιον, τῆς Φρυγίας πόλιν ἐσχάτην. ἐνταῦθ' ἔμεινε τρεῖς ἡμέρας.

Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ τῆς Λυκαονίας σταθμοὺς πέντε παρασάγγας τριάκοντα. ταύτην τὴν χώραν ἐπέτρεψε διαρπάσαι τοῖς Ἑλλησιν ὡς πολεμίαν οὔσαν.

20 Ἐντεῦθεν Κῦρος τὴν Κίλισσαν εἰς τὴν Κιλικίαν ἀποπέμπει τὴν βραχίστην ὁδόν· καὶ συνέπεμψεν αὐτῇ οὓς Μένων εἶχε καὶ αὐτόν. Κῦρος δὲ μετὰ τῶν ἄλλων ἐξελαύνει διὰ Καππαδοκίας σταθμοὺς τέταρτας παρασάγγας εἴκοσι καὶ πέντε εἰς Θόανα, πόλιν οἰκουμένην μεγάλην καὶ εὐδαίμονα. ἐνταῦθ' ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς· ἐν ᾧ Κῦρος ἀπέκτεινεν ἄνδρα Πέρσῃν Μεγαφέρην, φοινικιστὴν βασιλείον, καὶ ἕτερόν τινα δυνάστην, αἰτιασάμενος ἐπιβουλεύειν αὐτῷ.

Ἐντεῦθεν ἐπειρῶντ' εἰσβάλλειν εἰς τὴν Κιλικίαν· 21
 ἢ δ' εἰσβολὴ ἦν ἀμαξιτὸς ὀρθία ἰσχυρῶς καὶ ἀμή-
 χανος ἐλθεῖν στρατεύματι, εἴ τις ἐκόλυεν. ἐλέγετο
 δὲ καὶ Συέννεσις εἶναι ἐπὶ τῶν ἄκρων φυλάττων
 τὴν εἰσβολὴν· δι' ὃ ἔμειναν ἡμέραν ἐν τῷ πεδίῳ.
 τῇ δ' ὑστεραία ἦκεν ἄγγελος λέγων ὅτι λελοιπῶς
 εἶη Συέννεσις τὰ ἄκρα, ἐπεὶ ἦσθετο ὅτι τὸ Μένωνος
 στρατεύμα ἤδη ἐν Κιλικίᾳ ἦν εἴσω τῶν ὀρέων, καὶ
 ὅτι τριήρεις ἦκουε περιπλεύσας ἀπ' Ἰωνίας εἰς Κι-
 λικίαν. Κύρος δ' οὖν ἀνέβη ἐπὶ τὰ ὄρη οὐδενὸς 22
 κωλύοντος, καὶ εἶδε τὰς σκηνάς, οὗ οἱ Κίλικες
 ἐφύλαττον. ἐντεῦθεν δὲ κατέβαιναν εἰς πεδῖον
 μέγα καὶ καλόν, ἐπίρρυτον καὶ δένδρων παντο-
 दाπῶν σύμπλεων καὶ ἀμπέλων· πολὺ δὲ καὶ σή-
 σαμον καὶ μελίην καὶ κέγχρον καὶ πυροὺς καὶ
 κριθὰς φέροι. ὄρος δ' αὐτὸ περιέχει ἐρυμνὸν καὶ
 ὑψηλὸν πάντη ἐκ θαλάττης εἰς θάλατταν. κατα- 23
 βὰς δὲ διὰ τούτου τοῦ πεδίου ἤλασε σταθμοὺς
 τέτταρας παρασάγγας πέντε καὶ εἴκοσιν εἰς Ταρσοὺς,
 τῆς Κιλικίας πόλιν μεγάλην καὶ εὐδαίμονα, ἣ καὶ
 ἦν τὰ Συεννέσιος βασιλεία· διὰ μέσου δὲ τῆς πόλεως
 ῥεῖ ποταμὸς Κύδνος ὄνομα, εὖρος δύο πλέθρων.
 ταύτην τὴν πόλιν ἐξέλιπον οἱ ἐνοικοῦντες μετὰ Συ- 24
 εννέσιος εἰς χωρίον ὀχυρὸν ἐπὶ τὰ ὄρη πλὴν οἱ τὰ
 καπηλεῖα ἔχοντες· ἔμειναν δὲ καὶ οἱ παρὰ τὴν θά-
 λατταν οἰκοῦντες ἐν Σόλοις καὶ ἐν Ἰσοῖς. Ἐπύαξα 25
 δ' ἢ Συεννέσιος γυνὴ προτέρα Κύρου πένθ' ἡμέραις
 εἰς Ταρσοὺς ἀφίκετο· ἐν δὲ τῇ ὑπερβολῇ τῶν ὀρέων
 τῇ εἰς τὸ πεδῖον δύο λόχοι τοῦ Μένωνος στρατεύ-

ματος ἀπώλοντο· οἱ μὲν ἔφρασαν ἀρπάζοντάς τι κατακοπιῆναι ὑπὸ τῶν Κιλικῶν, οἱ δ' ὑπολειφθέντας καὶ οὐ δυναμένους εὐρεῖν τὸ ἄλλο στράτευμα οὐδὲ τὰς ὁδοὺς εἶτα πλανωμένους ἀπολέσθαι· ἦσαν δ' οὖν 26 οὗτοι ἑκατὸν ὀπλίται. οἱ δ' ἄλλοι ἐπεὶ ἦκον, τὴν τε πόλιν διήρπασαν, διὰ τὸν ὄλεθρον τῶν συστρατιωτῶν ὀργιζόμενοι, καὶ τὰ βασιλεία τὰ ἐν αὐτῇ. Κῦρος δ' ἐπεὶ εἰσήλασεν εἰς τὴν πόλιν, μετεπέμπετο τὸν Σύννεσιν πρὸς ἑαυτόν· ὁ δ' οὔτε πρότερον οὐδενί πω κρείττονι ἑαυτοῦ εἰς χεῖρας ἔλθειν ἔφη οὔτε τότε 27 πίστει εἶλαβε. μετὰ δὲ ταῦτ' ἐπεὶ συνεγένοντ' ἀλλήλοις, Σύννεσις μὲν ἔδωκε Κῦρῳ χρήματα πολλὰ εἰς τὴν στρατιάν, Κῦρος δ' ἐκείνῳ δῶρα ἃ νομίζεται παρὰ βασιλεῖ τίμια, ἵππον χρυσοχάλινον καὶ στρεπτόν χρυσοῦν καὶ ψέλια καὶ ἀκινάκην χρυσοῦν καὶ στολὴν Περσικὴν, καὶ τὴν χώραν μηκέτι διαρπάζεσθαι· τὰ δ' ἠρπασμένα ἀνδράποδα, ἦν που ἐντυγχάνωσιν, ἀπολαμβάνειν.

III. Ἐνταῦθ' ἔμεινε Κῦρος καὶ ἡ στρατιὰ ἡμέρας εἴκοσιν· οἱ γὰρ στρατιῶται οὐκ ἔφρασαν ἵνα τοῦ πρόσω· ὑπώπτεον γὰρ ἤδη ἐπὶ βασιλείᾳ ἵνα· μισθωθῆναι δ' οὐκ ἐπὶ τούτῳ ἔφρασαν. πρῶτος δὲ Κλέαρχος τοὺς αὐτοῦ στρατιώτας ἐβιάζετο ἵνα· οἱ δ' αὐτόν τ' ἔβαλλον καὶ τὰ ὑποζύγια τάκεινον, ἐπεὶ 2 ἄρξειε τοῦ προΐεναι. Κλέαρχος δὲ τότε μὲν μικρὸν ἐξέφυγε μὴ καταπετρωθῆναι, ὕστερον δ' ἐπεὶ ἔγνω ὅτι οὐ δυνήσεται βιάσασθαι, συνήγαγεν ἐκκλησίαν τῶν αὐτοῦ στρατιωτῶν. καὶ πρῶτον μὲν ἐδάκρυε

πολὺν χρόνον ἐστῶς· οἱ δ' ὀρώντες ἐθαύμαζον καὶ
 ἐσιώπων· εἶτα δ' ἔλεξε τοιάδε· Ἄνδρες στρατιῶται, 3
 μὴ θαυμάζεσθ' ὅτι χαλεπῶς φέρω τοῖς παροῦσι πράγ-
 μασιν. ἐμοὶ γὰρ ξένος Κῦρος ἐγένετο καὶ με φεύ-
 γοντ' ἐκ τῆς πατρίδος τὰ τ' ἄλλ' ἐτίμησε καὶ μυ-
 ρίους ἔδωκε δαρεικούς· οὐς ἐγὼ λαβὼν οὐκ εἰς τὸ
 ἴδιον κατεθέμην ἐμοὶ οὐδὲ καθηδυπάθησα, ἀλλ' εἰς
 ὑμᾶς ἔδαπάνων. καὶ πρῶτον μὲν πρὸς τοὺς Θυράκας 4
 ἐπολέμησα, καὶ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἐτιμωρούμην μεθ'
 ὑμῶν, ἐκ τῆς Χερρονήσου αὐτοὺς ἐξελαύνων βουλο-
 μένους ἀφαιρεῖσθαι τοὺς ἐνοικοῦντας Ἑλλήνας τὴν
 γῆν. ἐπειδὴ δὲ Κῦρος ἐκάλει, λαβὼν ὑμᾶς ἐπορευ-
 όμην, ἵν' εἴ τι δέοιτ' ὠφελοίην αὐτὸν ἀνθ' ὧν εὔ-
 ἔπαθον ὑπ' ἐκείνου. ἐπεὶ δ' ὑμεῖς οὐ βούλεσθε συμ- 5
 πορεύεσθαι, ἀνάγκη δὴ μοι ἢ ὑμᾶς προδόντα τῇ
 Κύρου φιλίᾳ χρῆσθαι ἢ πρὸς ἐκείνον ψευδάμενον
 μεθ' ὑμῶν ἵεναι. εἰ μὲν δὴ δίκαια ποιήσω οὐκ
 οἶδ', αἰρήσομαι δ' οὖν ὑμᾶς καὶ σὺν ὑμῖν 8 τι ἂν
 δέη πείσομαι. καὶ οὐποτ' ἐρεῖ οὐδεὶς ὡς ἐγὼ Ἑλ-
 λήνας ἀγαγὼν εἰς τοὺς βαρβάρους, προδοὺς τοὺς
 Ἑλλήνας τὴν τῶν βαρβάρων φιλίαν εἰλόμην, ἀλλ' 6
 ἐπεὶ ὑμεῖς ἐμοὶ οὐκ ἐθέλετε πείθεσθαι, ἐγὼ σὺν
 ὑμῖν 8 τι ἂν δέη πείσομαι. νομίζω γὰρ ὑμᾶς ἐμοὶ
 εἶναι καὶ πατρίδα καὶ φίλους καὶ συμμάχους, καὶ
 σὺν ὑμῖν μὲν ἂν οἶμαι εἶναι τίμιος, ὅπου ἂν ᾧ,
 ὑμῶν δὲ ἔρημος ᾧν οὐκ ἂν ἰκανὸς εἶναι οὔτ' ἂν
 φίλον ὠφελῆσαι οὔτ' ἂν ἐχθρὸν ἀλέξασθαι. ὡς ἐμοῦ
 οὖν ἰόντος ὅποι ἂν καὶ ὑμεῖς οὕτω τὴν γνώμην ἔχετε. 7
 τοσαῦτ' εἶπεν· οἱ δὲ στρατιῶται οἱ τ' αὐτοῦ ἐκείνου

καὶ οἱ ἄλλοι ταῦτ' ἀκούσαντες, ὅτι οὐ φραίη πρὸς βασι-
 λέα πορεύεσθαι, ἐπήγεσαν· παρὰ δὲ Ξενίου καὶ Πασί-
 ωνος πλείους ἢ δισχίλιοι λαβόντες τὰ δπλα καὶ τὰ
 8 σκευοφόρα ἐστρατοπεδεύσαντο παρὰ Κλέαρχον. Κύρος
 δὲ τούτοις ἀπορῶν τε καὶ λυπούμενος μετεπέμπετο
 τὸν Κλέαρχον· ὁ δ' ἵεναί μὲν οὐκ ἤθελε, λάθρα δὲ
 τῶν στρατιωτῶν πέμπων αὐτῷ ἄγγελον ἔλεγε θαρ-
 ρεῖν ὡς καταστησομένων τούτων εἰς τὸ δέον.

9 Μετὰ δὲ ταῦτα συναγαγὼν τοὺς θ' ἑαυτοῦ
 στρατιῶτας καὶ τοὺς προσελθόντας αὐτῷ καὶ τῶν
 ἄλλων τὸν βουλόμενον, ἔλεξε τοιάδε· Ἄνδρες στρα-
 τιῶται, τὰ μὲν δὴ Κύρου δῆλον ὅτι οὕτως ἔχει
 πρὸς ἡμᾶς ὡσπερ τὰ ἡμέτερα πρὸς ἐκείνον· οὔτε
 γὰρ ἡμεῖς ἐκείνου ἔτι στρατιῶται, ἐπεὶ γ' οὐ συν-
 ἐτόμεθ' αὐτῷ, οὔτ' ἐκείνος ἔτι ἡμῖν μισθοδότης.
 10 ὅτι μέντοι ἀδικεῖσθαι νομίζει ὑφ' ἡμῶν οἶδα· ὥστε
 καὶ μεταπεμπομένου αὐτοῦ οὐκ ἐθέλω ἐλθεῖν, τὸ
 μὲν μέγιστον αἰσχυνόμενος, ὅτι σύννοιθ' ἑμαυτῷ πάντ'
 ἐφρευσμένος αὐτόν, ἔπειτα καὶ δεδιῶς μὴ λαβῶν με
 11 δίκην ἐπιθῆ ὣν νομίζει ὑπ' ἐμοῦ ἠδικῆσθαι. ἐμοὶ
 οὖν δοκεῖ οὐχ ὥρα εἶναι ἡμῖν καθεύδειν οὐδ' ἀμε-
 λεῖν ἡμῶν αὐτῶν, ἀλλὰ βουλευέσθαι ὅ τι χρὴ ποιεῖν
 ἐκ τούτων. καὶ ἕως τε μένομεν αὐτοῦ, σκεπτέον
 μοι δοκεῖ εἶναι ὅπως ὡς ἀσφαλέστατα μενοῦμεν, εἰ
 τ' ἤδη δοκεῖ ἀπιέναι, ὅπως ὡς ἀσφαλέστατ' ἀπιμεν
 καὶ ὅπως τάπιτήδεια ἔξομεν· ἄνευ γὰρ τούτων οὔτε
 12 στρατηγοῦ οὔτ' ἰδιώτου ὄφελος οὐδέν. ὁ δ' ἀνὴρ
 πολλοῦ μὲν ἄξιος φίλος ᾧ ἂν φίλος ᾗ, χαλεπώτατος
 δ' ἐχθρὸς ᾧ ἂν πολέμιος ᾗ, ἔχει δὲ δύναμιν καὶ

πεζὴν καὶ ἵπικὴν, ἦν πάντες ὁμοίως δορῶμέν τε
 καὶ ἐπιστάμεθα· καὶ γὰρ οὐδὲ πόρρω δοκοῦμέν μοι
 αὐτοῦ καθῆσθαι. ὡσθ' ὥρα λέγειν ὃ τι τις γι-
 γνώσκει ἄριστον εἶναι. ταῦτ' εἰπὼν ἐπαύσατο. ἐκ 13
 δὲ τούτου ἀνίσταντο οἱ μὲν ἐκ τοῦ αὐτομάτου,
 λέξοντες ἅ ἐγίγνωσκον, οἱ δὲ καὶ ὑπ' ἐκείνου ἐγκέ-
 λυστοι, ἐπιδεικνύντες οἷα εἴη ἡ ἀπορία ἄνευ τῆς
 Κύρου γνώμης καὶ μένειν καὶ ἀπιέναι. εἰς δὲ δὴ 14
 εἶπε, προσποιοῦμενος σπεύδειν ὡς τάχιστα πορεύεσθαι
 εἰς τὴν Ἑλλάδα, στρατηγούς μὲν ἐλέσθαι ἄλλους ὡς
 τάχιστα, εἰ μὴ βούλεται Κλέαρχος ἀπάγειν· τὰ δ'
 ἐπιτήδει' ἀγοράζεσθαι — ἢ δ' ἀγορὰ ἦν ἐν τῷ βαρ-
 βαρικῷ στρατεύματι — καὶ συσκευάζεσθαι· ἐλθόν-
 τας δὲ Κῦρον αἰτεῖν πλοῖα, ὡς ἀποπλέοιεν· ἐὰν δὲ
 μὴ διδῶ, ἀλλ' ἡγεμόνα γ' αἰτεῖν ὅστις διὰ φιλίας
 τῆς χώρας ἀπάξει. ἐὰν δὲ μὴδ' ἡγεμόνα διδῶ, συν-
 τάττεσθαι τὴν ταχίστην, πέμψαι δὲ καὶ προκατα-
 ληφομένους τὰ ἄκρα, ὅπως μὴ φθάσωσι μήτε Κῦρος
 μήθ' οἱ Κίλικες καταλαβόντες, ὧν πολλοὺς καὶ πολλὰ
 χρήματα ἔχομεν ἀνηρπακότες. οὗτος μὲν τοιαῦτ'
 εἶπε· μετὰ δὲ τούτον Κλέαρχος εἶπε τοσοῦτον· Ὡς 15
 μὲν στρατηγήσουτ' ἐμὲ ταύτην τὴν στρατηγίαν μη-
 δεὶς ὑμῶν λεγέτω· πολλὰ γὰρ ἐνορῶ δι' ἃ ἐμοὶ τοῦτ'
 οὐ ποιητέον· ὁμῶς δὲ τῷ ἀνδρὶ ὃν ἂν ἐλησθε πεί-
 σομαι ἢ δυνατὸν μάλιστα, ἵν' εἰδῆθ' ὅτι καὶ ἄρ-
 χεσθαι ἐπίσταμαι ὡς τις καὶ ἄλλος μάλιστ' ἀνθρώ-
 πῳ. μετὰ τούτον ἄλλος ἀνέστη, ἐπιδεικνὺς μὲν 16
 τὴν εὐθήθειαν τοῦ τὰ πλοῖα αἰτεῖν κελεύοντος, ὡς-
 περ πάλιν ἂν τὸν στόλον Κύρου ποιουμένου, ἐπι-

δεικνὺς δ' ὡς εὐήθεις εἴη ἡγεμόνα αἰτεῖν παρὰ τού-
 του ᾧ λυμαινόμεθα τὴν προᾶξιν. εἰ δὲ καὶ τῷ ἡγε-
 μόνῳ πιστεύσομεν ὃν ἂν δῶ, τί κωλύει καὶ τὰ ἄκρα
 17 ἡμῖν κελεύειν Κύρον προκαταλαβεῖν; ἐγὼ γὰρ ὀκνοῖν
 μὲν ἂν εἰς τὰ πλοῖα ἐμβαίνειν ἃ ἡμῖν δοίη, μὴ ὀρ-
 μήσας ταῖς τριήρεσι καταδύσῃ, φοβόμην δ' ἂν τῷ
 ἡγεμόνῳ ᾧ δοίη ἐπεσθαι, μὴ ἡμᾶς ἀγάγῃ ὅθεν οὐκ
 ἔσται ἐξελεθῆναι· βουλοίμην δ' ἂν ἄκοντος ἀπῶν Κύρου
 λαθεῖν αὐτὸν ἀπελθῶν· ὃ οὐ δυνατόν ἐστιν. ἀλλ'
 18 ἐγὼ φημι ταῦτα μὲν φλυαρίας εἶναι· δοκεῖ δέ μοι
 ἄνδρας ἐλθόντας πρὸς Κύρον οἵτινες ἐπιτήδειοι σὺν
 Κλεάρχῳ ἐρωτᾶν ἐκεῖνον τί βούλεται ἡμῖν χρῆσθαι·
 καὶ ἔαν μὲν ἢ προᾶξις ἢ παραπλησία οἴαπερ καὶ
 πρόσθεν ἐχρήτο τοῖς Ξενίου, ἐπεσθαι καὶ ἡμᾶς καὶ
 19 μὴ κακίους εἶναι τῶν τότε συναναβάντων· ἔαν δὲ
 μείζων ἢ προᾶξις τῆς πρόσθεν φαίνεται καὶ ἐπιπο-
 νατέρα καὶ ἐπικινδυνότερα, ἀξιοῦν ἢ πείσανθ' ἡμᾶς
 ἄγειν ἢ πεισθέντα πρὸς φιλίαν ἀφιέναι· οὕτω γὰρ
 καὶ ἐπόμενοι ἂν φίλοι αὐτῷ καὶ πρόθυμοι ἐποίμεθα
 καὶ ἀπιόντες ἀσφαλῶς ἂν ἀπίομεν· ὃ τι δ' ἂν πρὸς
 ταῦτα λέγῃ ἀπαγγεῖλαι δεῦρο· ἡμᾶς δ' ἀκούσαντας
 20 πρὸς ταῦτα βουλευέσθαι. ἔδοξε ταῦτα, καὶ ἄνδρας
 ἐλόμενοι σὺν Κλεάρχῳ πέμπουσιν οἱ ἡρώτων Κύρον
 τὰ δόξαντα τῇ στρατιᾷ. ὃ δ' ἀπεκρίνατο ὅτι ἀκούοι
 Ἀβροκόμαν ἐχθρὸν ἄνδρα ἐπὶ τῷ Εὐφράτῃ ποταμῷ
 εἶναι, ἀπέχοντα δώδεκα σταθμούς· πρὸς τοῦτον οὖν
 ἔφη βούλεσθαι ἐλθεῖν· κἂν μὲν μένη ἐκεῖ, τὴν δίκην
 ἔφη χρήζειν ἐπιθεῖναι αὐτῷ, ἣν δὲ φεύγῃ, ἡμεῖς
 21 ἐκεῖ πρὸς ταῦτα βουλευσόμεθα. ἀκούσαντες δὲ

ταῦθ' οἱ αἵρετοὶ ἀπαγγέλλουσι τοῖς στρατιώταις· τοῖς δ' ὑποψία μὲν ἦν ὅτι ἄγοι πρὸς βασιλέα, ὅμως δ' ἐδόκει ἐπεσθαι. προσαιτοῦσι δὲ μισθόν· ὁ δὲ Κύρος ὑπισχνεῖται ἡμίολον πᾶσι δώσειν οὐ πρότερον ἔφερον, ἀντὶ δαρεικοῦ τρία ἡμιδαρειακά τοῦ μηνὸς τῷ στρατιώτῃ· ὅτι δ' ἐπὶ βασιλέα ἄγοι, οὐδ' ἔνταῦθ' ἤκουσεν οὐδεὶς ἔν γε τῷ φανερωῷ.

IV. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς δύο παρασάγγας δέκα ἐπὶ τὸν Ψάρον ποταμόν, οὗ ἦν τὸ εὖρος τρία πλέθρα.

Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμόν ἕνα παρασάγγας πέντε ἐπὶ τὸν Πύραμον ποταμόν, οὗ ἦν τὸ εὖρος στάδιον.

Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς δύο παρασάγγας πεντεκαίδεκα εἰς Ἴσσοὺς, τῆς Κιλικίας ἐσχάτην πόλιν, ἐπὶ τῇ θαλάττῃ οἰκουμένην μεγάλην καὶ εὐδαίμονα. ἔνταῦθ' ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς· καὶ Κύρω 2 παρῆσαν αἱ ἐκ Πελοποννήσου νῆες τριάκοντα καὶ πέντε καὶ ἐπ' αὐταῖς ναύαρχος Πυθαγόρας Λακεδαιμόνιος. ἠγεῖτο δ' αὐταῖς Ταμῶς Αἰγύπτιος ἐξ Ἐφέσου, ἔχων ναῦς ἑτέρας Κύρου πέντε καὶ εἰκοσιν, αἷς ἐπολιόρκει Μίλητον. παρῆν δὲ καὶ Χειρί- 3 σοφος Λακεδαιμόνιος ἐπὶ τῶν νεῶν, μετὰπεμπτος ὑπὸ Κύρου, ἑπτακοσίους ἔχων ὀπλίτας, ὧν ἑστρατήγει παρὰ Κύρω. αἱ δὲ νῆες ὤρμουσι παρὰ τὴν Κύρου σκηρῆν. ἔνταῦθα καὶ οἱ παρ' Ἀβροκόμα μισθοφόροι Ἕλληνες ἀποστάντες ἦλθον παρὰ Κυρον, τετρακόσιοι ὀπλίται, καὶ συνεστρατεύοντ' ἐπὶ βασιλέα.

- 4 Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμὸν ἓνα παρασάγγας πέντ' ἐπὶ πύλας τῆς Κιλικίας καὶ τῆς Συρίας. ἦν δὲ ταῦτα δύο τείχη, καὶ τὸ μὲν ἔσωθεν τὸ πρὸ τῆς Κιλικίας Σύννεσις εἶχε καὶ Κιλικῶν φυλακή, τὸ δὲ ἔξω τὸ πρὸ τῆς Συρίας βασιλέως ἐλέγετο φυλακὴ φυλάττειν. διὰ μέσου δὲ ῥεῖ τούτων ποταμὸς Κάροσος ὄνομα, εὖρος πλέθρου. ἄτιαν δὲ τὸ μέσον τῶν τευχῶν ἦσαν στάδιοι τρεῖς· καὶ παρελθεῖν οὐκ ἦν βία· ἦν γὰρ ἡ πάροδος στενὴ καὶ τὰ τείχη εἰς τὴν θάλατταν καθήκοντα, ἔπερθεν δ' ἦσαν πέτραι ἠλίβατοι· ἐπὶ δὲ τοῖς τεύχεσιν ἀμφοτέροις ἐφειστίχουσαν
- 5 πύργοι. ταύτης ἕνεκα τῆς παρόδου Κῦρος τὰς ναῦς μετεπέμψατο, ὅπως ὀλίγας ἀποβιβάσειεν καὶ ἔξω τῶν πυλῶν, ἀμφοτέρωθεν βιασόμενος τοὺς πολεμίους, εἰ φυλάττειεν ἐπὶ ταῖς Συρίας πύλαις, ὅπερ ᾤετο ποιήσειν τὸν Ἀβροχόμαν, ἔχοντα πολὺ στρατεύμα. Ἀβροχόμας δ' οὐ τοῦτ' ἐποίησεν, ἀλλ' ἐπεὶ ἔχουσε Κῦρον ἐν Κιλικίᾳ ὄντα, ἀναστρέψας ἐκ Φοινίκης παρὰ βασιλέα ἀτήλαινεν, ἔχων, ὡς ἐλέγετο, τριάκοντα μυριάδας στρατιᾶς.
- 6 Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ Συρίας σταθμὸν ἓνα παρασάγγας πέντε εἰς Μυριάνθοι, πόλιν οἰκουμένην ἐπὶ Φοινίκων ἐπὶ τῇ θαλάττῃ· ἐμπόριον δ' ἦν τὸ χωρίον καὶ ὠρμον ἀντόθι ὀκτάδες πολλαί. ἐνταῦθ' ἔμειναν ἡμέρας ἑπτὰ· καὶ Ξερίας ὁ Ἀρχὰς καὶ Πασιῶν ὁ Μεγαρεὺς ἐμβάντες εἰς πλοῖον καὶ τὰ πλειστοὶ ἄξι' ἐνθήμεροι ἀπέπλευσαν. ὡς μὲν τοῖς πλείστοις ἐδόκουν φλοπιμηθέντες ὅτι τοὺς στρατιώτας αὐτῶν τοὺς παρὰ Κλέαρχον ἀπειθόντας ὡς ἀπίοτα γ' εἰς

τὴν Ἑλλάδα πάλιν καὶ οὐ πρὸς βασιλέα εἶα Κῦρος τὸν Κλέαρχον ἔχειν. ἐπεὶ δ' ἦσαν ἀφανεῖς, διήλθε λόγος ὅτι διώκοι αὐτοὺς Κῦρος τριήρεσι· καὶ οἱ μὲν ἤϋχονθ' ὡς δειλοὺς ὄντας αὐτοὺς ληφθῆναι, οἱ δ' ὤπτιρον εἰ ἀλώσονται. Κῦρος δὲ συγκαλέσας τοὺς 8 στρατηγούς εἶπεν· Ἀπολελοίπασιν ἡμᾶς Ξενίας καὶ Πασίων. ἀλλ' εὖ γε μέντοι ἐπιστάσθων ὅτι οὐτ' ἀποδεδράκασιν· οἶδα γὰρ ὅπη οἴχονται· οὐτ' ἀποπεφύγασιν· ἔχω γὰρ τριήρεις ὡσθ' ἑλεῖν τὸ ἐκείνων πλοῖον· ἀλλὰ μὰ τοὺς θεοὺς οὐκ ἔγωγ' αὐτοὺς διώκω, οὐδ' ἔρεϊ οὐδεὶς ὡς ἐγὼ, ἕως μὲν ἂν παρῆ τις, χρῶμαι, ἐπειδὴν δ' ἀπιέναι βούληται, συλλαβῶν καὶ αὐτοὺς κακῶς ποιῶ καὶ τὰ χρήματ' ἀποσυλῶ. ἀλλ' ἰόντων εἰδότες ὅτι κακίους εἰσὶ περὶ ἡμᾶς ἢ ἡμεῖς περὶ ἐκείνους. καίτοι ἔχω γ' αὐτῶν καὶ τέκνα καὶ γυναῖκας ἐν Τράλλεσι φρουρούμενα· ἀλλ' οὐδὲ τούτων στερήσονται, ἀλλ' ἀπολήφονται τῆς πρόσθεν ἕνεκα περὶ ἐμὲ ἀρετῆς. καὶ ὁ μὲν ταῦτ' εἶπεν· οἱ 9 δ' Ἕλληρες, εἴ τις καὶ ἀθυμότερος ἦν πρὸς τὴν ἀνάβασιν, ἀκούοντες τὴν Κύρου ἀρετὴν ἥδιον καὶ προθυμότερον συνεπορεύοντο.

Μετὰ ταῦτα Κῦρος ἐξελαύνει σταθμοὺς τέταρτας παρασάγγας εἴκοσιν ἐπὶ τὸν Χάλον ποταμόν, ὄντα τὸ εὖρος πλέθρου, πλήρη δ' ἰχθύων μεγάλων καὶ πραέων, οὓς οἱ Σύροι θεοὺς ἐνόμιζον καὶ ἀδικεῖν οὐκ εἶων. αἱ δὲ κῶμαι, ἐν αἷς ἐσκήρουν, Παρυσάτιδος ἦσαν, εἰς ζώνην δεδομέναι.

Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς πέντε παρα- 10 σάγγας τριάκοντα ἐπὶ τὰς πηγὰς τοῦ Λάρδατος πο-

ταμοῦ, οὗ τὸ εὖρος πλέθρον. ἐνταῦθ' ἦν τὰ Βελέσιος βασιλεια τοῦ Συρίας ἄρξαντος, καὶ παράδεισος πάνυ μέγας καὶ καλός, ἔχων πάνθ' ὅσ' αἱ ὄραι φύουσι. Κῦρος δ' αὐτὸν ἐξέκοψε καὶ τὰ βασιλεια κατέκαυσεν.

- 11 Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς τρεῖς παρασάγγας πεντεκαίδεκα ἐπὶ τὸν Εὐφράτην ποταμόν, ὄντα τὸ εὖρος τεττάρων σταδίων· καὶ πόλις αὐτόθι ὠκεῖτο μεγάλη καὶ εὐδαίμων, Θάφακος ὄνομα. ἐνταῦθ' ἔμεινεν ἡμέρας πέντε. καὶ Κῦρος μεταπεμπόμενος τοὺς στρατηγοὺς τῶν Ἑλλήνων ἔλεγεν ὅτι ἡ ὁδὸς ἔσοιτο πρὸς βασιλέα μέγαν εἰς Βαβυλῶνα· καὶ κελεύει αὐτοὺς λέγειν ταῦτα τοῖς στρατιώταις καὶ ἀναπεΐθειν ἔπεισθαι. οἱ δὲ ποιήσαντες ἐκκλησίαν ἀπήγγελλον ταῦτα· οἱ δὲ στρατιῶται ἐχαλέπαινον τοῖς στρατηγοῖς, καὶ ἔφασαν αὐτοὺς πάλαι ταῦτ' εἰδότες κρύπτειν· καὶ οὐκ ἔφασαν ἰέναι, ἐὰν μὴ τις αὐτοῖς δῶρα δίδῃ, ὥσπερ τοῖς πρότερον μετὰ Κύρου ἀναβᾶσι, καὶ ταῦτ' οὐκ ἐπὶ μάχην ἰόντος, ἀλλὰ καλοῦντος τοῦ πατρὸς. ταῦθ' οἱ στρατηγοὶ Κύρῳ ἀπήγγελλον· ὁ δ' ὑπέσχετο ἀνδρὶ ἐκάστῳ δῶσειν πέντ' ἀργυρίου μνᾶς, ἐπὶν εἰς Βαβυλῶνα ἦκωσι, καὶ τὸν μισθὸν ἐντελεῖ, μέχρι ἂν καταστήσῃ τοὺς Ἕλληνας εἰς Ἰωνίαν πάλιν. τὸ μὲν δὴ πολὺ τοῦ Ἑλληνικοῦ οὕτως ἐπίσθη.

- Μένων δὲ πρὶν δῆλον εἶναι τί ποιήσουσιν οἱ ἄλλοι στρατιῶται, πότερον ἔρονται Κύρῳ ἢ οὐ, συνέλεξε τὸ αὐτοῦ στράτευμα χωρὶς τῶν ἄλλων καὶ ἔλεξε τάδε· Ἄνδρες, εἰάν μοι πεισθῆτε, οὔτε κινδυνεύσαντες οὔτε πονήσαντες τῶν ἄλλων πολὺ προτι-

μήσεσθε στρατιωτῶν ὑπὸ Κύρου. τί οὖν κελεύω ποιῆσαι; νῦν δεῖται Κῦρος ἔπεσθαι τοὺς Ἕλληνας ἐπὶ βασιλέα· ἐγὼ οὖν φημι ὑμᾶς χοῖναι διαβῆναι τὸν Εὐφράτην ποταμὸν, πρὶν δῆλον εἶναι ὅτι οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ἀποκρινοῦνται Κύρῳ. ἦν μὲν γὰρ 15 ψηφίσωνται ἔπεσθαι, ὑμεῖς δόξετ' αἴτιοι εἶναι ἄρξαντες τοῦ διαβαίνειν, καὶ ὡς προθυμοτάτοις οὖσιν ὑμῖν χάριν εἴσεται Κῦρος καὶ ἀποδώσει· ἐπίσταται δ' εἴ τις καὶ ἄλλος· ἦν δ' ἀποψηφίσωνται οἱ ἄλλοι, ἄπιμεν μὲν ἅπαντες τοῦμπαλιν, ὑμῖν δὲ ὡς πιστοτάτοις χρήσεται καὶ εἰς φρούρια καὶ εἰς λοχαγίας, καὶ ἄλλου ὅτου ἂν δέησθε οἶδ' ὅτι ὡς φίλοι τεύξεσθε Κύρου. ἀκούσαντες ταῦτ' ἐπέειποντο καὶ 16 διέβησαν, πρὶν τοὺς ἄλλους ἀποκρίνασθαι. Κῦρος δ' ἐπεὶ ἤσθητο διαβεβηκότας, ἤσθη τε καὶ τῷ στρατεύματι πέμψας Γλοῦν εἶπεν· Ἐγὼ μὲν, ὦ ἄνδρες, ἤδη ὑμᾶς ἐπαινῶ· ὅπως δὲ καὶ ὑμεῖς ἐμὲ ἐπαινεῖσθε ἐμοὶ μελήσει, ἢ μηκέτι με Κῦρον νομίζετε. οἱ μὲν 17 δὴ στρατιῶται ἐν ἐλπίσι μεγάλας ὄντες ἠύχοντ' αὐτὸν εὐτυχεῖν, Μένωνι δὲ καὶ δῶρα ἐλέγετο πέμψαι μεγαλοπρεπῶς.

Ταῦτα δὲ ποιήσας διέβαινε· συνείπετο δὲ καὶ τὸ ἄλλο στρατεύμα αὐτῷ ἅπαν. καὶ τῶν διαβαινόντων τὸν ποταμὸν οὐδεὶς ἐβρέχθη ἀνωτέρω τῶν μαστῶν· οἱ δὲ Θαψακηνοὶ ἔλεγον ὅτι οὐπώποθ' οὗτος 18 ὁ ποταμὸς διαβατὸς γένοιτο περὶ εἰ μὴ τότε, ἀλλὰ πλοίοις· ἃ τότε Ἀβροκόμας προῖόν κατακαυσεν, ἵνα μὴ Κῦρος διαβῆ. ἐδόκει δὴ θεῖον εἶναι καὶ σαφῶς ἔποχωρῆσαι τὸν ποταμὸν Κύρῳ ὡς βασιλεύσονται.

19 Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ τῆς Συρίας σταθμούς ἐννέα παρασάγγας πενήκοντα· καὶ ἀφικνοῦνται πρὸς τὸν Ἀράξην ποταμόν. ἐνταῦθ' ἦσαν κῶμαι πολλαὶ μεσταὶ σίτου καὶ οἴνου. ἐνταῦθ' ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς καὶ ἐπεσιτίσαντο.

V. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ τῆς Ἀραβίας τὸν Εὐφράτην ποταμόν ἐν δεξιᾷ ἔχων σταθμούς ἐρήμους πέντε παρασάγγας τριάκοντα καὶ πέντε. ἐν τούτῳ δὲ τῷ τόπῳ ἦν μὲν ἡ γῆ πεδίων ἅπαν, ὁμαλὲς ὡσπερ θάλαττα, ἀρινθίου δὲ πληρὲς· εἰ δέ τι καὶ ἄλλο ἐνῆν ὕλης ἢ καλάμου, ἅπαντ' ἦν εὐώδη ὡσπερ
2 ἀρώματα· δένδρον δ' οὐδὲν ἐνῆν, θηρία δὲ παντοῖα, πλείστοι ὄνοι ἀγριοί, πολλὰ δὲ στρουθοὶ αἱ μεγάλοι· ἐνῆσαν δὲ καὶ ὠτίδες καὶ δορκάδες· ταῦτα δὲ τὰ θηρία οἱ ἱππῆς ἐνίοντ' ἐδίωκον. καὶ οἱ μὲν ὄνοι, ἐπεὶ τις διώκοι, προδραμόντες ἕστασαν· πολὺ γὰρ τῶν ἵππων ἔτρεχον θᾶττον· καὶ πάλιν, ἐπεὶ πλησιάζοιεν οἱ ἵπποι, ταῦτόν ἐποίουν, καὶ οὐκ ἦν λαβεῖν, εἰ μὴ διαστάντες οἱ ἱππῆς θηρῶεν διαδε-
3 χόμενοι. τὰ δὲ κρέα τῶν ἀλισκομένων ἦν παρα-
3 πλήσια τοῖς ἐλαφείοις, ἀπαλώτερα δέ. στρουθὸν δ' οὐδεὶς ἔλαβεν· οἱ δὲ διώξαντες τῶν ἱππέων ταχὺ ἐπαύοντο· πολὺ γὰρ ἀπέσπα φεύγουσα μὲν δρόμῳ, ταῖς δὲ πτέρυξιν ὡσπερ ἰστίῳ χρωμένη. τὰς δ' ὠτίδας ἂν τις ταχὺ ἀνιστῆ ἔστι λαμβάνειν· πέτονται γὰρ βραχὺ ὡσπερ πέρδικες καὶ ταχὺ ἀπαγορεύουσι. τὰ δὲ κρέα αὐτῶν ἥδιστα ἦν.

4 Πορευόμενοι δὲ διὰ ταύτης τῆς χώρας ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸν Μάσκαν ποταμόν, τὸ εὖρος πλε-

Θριαῖον. ἔνταυθ' ἦν πόλις ἐρήμη, μεγάλη, ὄνομα δ' αὐτῇ Κορσωτή· περιεργεῖτο δ' αὐτῇ ὑπὸ τοῦ Μάσκα κύκλω. ἔνταυθ' ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς καὶ ἐπεσιτίσαντο.

Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμούς ἐρήμους τρισ- 5
καίδεκα παρασάγγας ἐνενήκοντα τὸν Εὐφράτην πο-
ταμὸν ἐν δεξιᾷ ἔχων, καὶ ἀφικνεῖται ἐπὶ Πύλας.
ἐν τούτοις τοῖς σταθμοῖς πολλὰ τῶν ὑποζυγίων
ἀπώλετο ὑπὸ λιμοῦ· οὐ γὰρ ἦν χόρτος οὐδ' ἄλλο
οὐδὲν δένδρον, ἀλλὰ ψιλὴ ἦν ἅπασα ἡ χώρα· οἱ δ'
ἐνοικοῦντες ὄνους ἀλέτας παρὰ τὸν ποταμὸν ὀρύτ-
τοντες καὶ ποιοῦντες εἰς Βαβυλῶνα ἤγον καὶ ἐπώ- 6
λουν καὶ ἀνταγοράζοντες σίτον ἔζων. τὸ δὲ στρά- 6
τευμα ὃ σίτος ἐπέλειπε, καὶ πρίασθαι οὐκ ἦν εἰ μὴ
ἐν τῇ Λυδία ἀγορᾷ ἐν τῷ Κύρου βαρβαρικῷ, τὴν
καπίθην ἀλεύρων ἢ ἀλφίτων τεττάρων σίγλων. ὃ
δὲ σίγλος δύναται ἐπὶ ὀβολοὺς καὶ ἡμιωβόλιον
Ἀττικούς· ἡ δὲ καπίθη δύο χοίνικας Ἀττικὰς ἐχώρει.
κρέα οὖν ἐσθίοντες οἱ στρατιῶται διεγίγνοντο. ἦν 7
δὲ τούτων τῶν σταθμῶν οὐς πάνυ μακροὺς ἤλαυνεν,
ὁπότε ἢ πρὸς ὕδωρ βούλοιτο διατελέσαι ἢ πρὸς χιλόν.

Καὶ δὴ ποτε στενοχωρίας καὶ πηλοῦ φανέντος
ταῖς ἀμάξαις δυσπορεύτου ἐπέστη ὁ Κύρος σὺν τοῖς
περὶ αὐτὸν ἀρίστοις καὶ εὐδαιμονεστάτοις, καὶ ἔταξε
Γλοῦν καὶ Πίγρητα λαβόντας τοῦ βαρβαρικοῦ στρα-
τοῦ συνεκβιβάζειν τὰς ἀμάξας. ἐπεὶ δ' ἐδόκουν 8
αὐτῷ σχολαίως ποιεῖν, ὥσπερ ὀργῇ ἐκέλευσε τοὺς
περὶ αὐτὸν Πέρσας τοὺς κρατίστους συνεπισπεῦσαι
τὰς ἀμάξας. ἐνθα δὴ μέρος τι τῆς εὐταξίας ἦν

θεάσασθαι. θήμαντες γὰρ τοὺς πορφυροῦς κάνδυσ,
 ὅπου ἔτυχεν ἕκαστος ἐστηκώς, ἵεντο ὥσπερ ἂν δράμοι
 τις περὶ νίκης καὶ μάλα κατὰ πρᾶνοῦς γηλόφου,
 ἔχοντες τοὺς τε πολυτελεῖς χιτῶνας καὶ τὰς ποικίλας
 ἀναξυρίδας, ἔτιοι δὲ καὶ στρεπτοὺς περὶ τοῖς τρα-
 χήλοις καὶ ψέλια περὶ ταῖς χερσίν· εὐθύς δὲ σὺν
 9 τις ἂν ᾤετο μετεώρους ἐξεκόμισαν τὰς ἀμάξας. τὸ
 δὲ σύμπαν δῆλος ἦν Κύρος ἐπισπεύδων πᾶσαν τὴν
 ὁδὸν καὶ οὐ διατρίβων, ὅπου μὴ ἐπισιτισμοῦ ἕνεκα
 ἢ τινος ἄλλου ἀναγκαίου ἐκαθέζετο, νομίζων, ὅσῳ
 θᾶπτον ἔλθοι, τοσοῦτῳ ἀπαρασκευοτέρῳ βασιλεῖ
 μαχεῖσθαι, ὅσῳ δὲ σχολαίτερον, τοσοῦτῳ πλέον ἂν
 ἀγείρεσθαι βασιλεῖ στρατεύμα. καὶ συνιδεῖν δ' ἦν
 τῷ προσέχοντι τὸν νοῦν ἢ βασιλέως ἀρχὴ πλήθει
 μὲν χώρας καὶ ἀνθρώπων ἰσχυρὰ οὖσα, τοῖς δὲ
 μήχεσι τῶν ὁδῶν καὶ τῷ διεσπᾶσθαι τὰς δυνάμεις
 ἀσθενής, εἴ τις διὰ ταχέων τὸν πόλεμον ποιοῖτο.

- 10 Πέραν δὲ τοῦ Εὐφράτου ποταμοῦ κατὰ τοὺς
 ἐρήμους σταθμοὺς ἦν πόλις εὐδαίμων καὶ μεγάλη,
 ὄνομα δὲ Χαρμάνθη· ἐκ ταύτης οἱ στρατιῶται ἡγού-
 ραζον τάπιτήδεια, σχεδίαις διαβαίνοντες ὕδρι. δι-
 φθέρως ὡς εἶχον στεγάσματα ἐνεπίμπλασαν χόρτου
 κούφου, εἶτα συνῆγον καὶ συνέσπων, ὡς μὴ ἀπ-
 τεσθαι τῆς κάρφης τὸ ὕδωρ· ἐπὶ τούτων διέβαινον
 καὶ ἐλάμβανον τάπιτήδεια, οἶνόν τ' ἐκ τῆς βαλάνου
 πεποιημένον τῆς ἀπὸ τοῦ φοίνικος καὶ σίτον μελίνης·
 11 τοῦτο γὰρ ἦν ἐν τῇ χώρᾳ πλείστον. ἀμφιλεξάντων
 δὲ τι ἐνταῦθα τῶν τε Μένωνός του στρατιωτῶν

καὶ τῶν Κλεάρχου ὁ Κλεάρχος κρίνας ἀδικεῖν τὸν τοῦ Μένωνος πληγὰς ἐνέβαλεν· ὁ δ' ἐλθὼν πρὸς τὸ ἑαυτοῦ στρατεύμα ἔλεγεν· ἀκούσαντες δ' οἱ στρατιῶται ἐχαλέπαινον καὶ ὠργίζοντο ἰσχυρῶς τῷ Κλεάρχῳ. τῇ δ' αὐτῇ ἡμέρᾳ Κλεάρχος ἐλθὼν ἐπὶ τὴν 12 διάβασιν τοῦ ποταμοῦ καὶ ἐκεῖ κατασκευάμενος τὴν ἀγορὰν ἀφιππεύει ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ σκηρὴν διὰ τοῦ Μένωνος στρατεύματος σὺν ὀλίγοις τοῖς περὶ αὐτόν· Κύρος δ' οὐπω ἤκεν, ἀλλ' ἔτι προσήλαυνε· τῶν δὲ Μένωνος στρατιωτῶν ξύλα σχίζων τις ὡς εἶδε Κλεάρχον διελαύνοντα, ἴησι τῇ ἀξίνῃ· καὶ οὗτος μὲν αὐτοῦ ἤμαρτεν· ἄλλος δὲ λίθῳ καὶ ἄλλος, εἶτα πολλοί, κραυγῆς γενομένης. ὁ δὲ καταφεύγει εἰς 13 τὸ ἑαυτοῦ στρατεύμα, καὶ εὐθύς παραγγέλλει εἰς τὰ ὄπλα· καὶ τοὺς μὲν ὀπλίτας αὐτοῦ ἐκέλευσε μείναι τὰς ἀσπίδας πρὸς τὰ γόνατα θέντας, αὐτὸς δὲ λαβὼν τοὺς Θοῤᾳκας καὶ τοὺς ἰππέας, οἳ ἦσαν αὐτῷ ἐν τῷ στρατεύματι πλείους ἢ τετραράκοντα, τούτων δ' οἱ πλείστοι Θοῤᾳκες, ἤλαυνεν ἐπὶ τοὺς Μένωνος, ὥστ' ἐκείνους ἐκπεπλήχθαι καὶ αὐτὸν Μένωνα, καὶ τρέχειν ἐπὶ τὰ ὄπλα· οἳ δὲ καὶ ἕστασαν ἀποροῦντες τῷ πράγματι. ὁ δὲ Πρόξενος — ἔτυχε γὰρ ὕσ- 14 τερος προσιῶν καὶ τάξις αὐτῷ ἐπομένη τῶν ὀπλιτῶν — εὐθύς εἰς τὸ μέσον ἀμφοτέρων ἄγων ἔθετο τὰ ὄπλα καὶ ἐδεῖτο τοῦ Κλεάρχου μὴ ποιεῖν ταῦτα. ὁ δ' ἐχαλέπαινε ὅτι αὐτοῦ ὀλίγου δεήσαντος καταλευσθῆναι πρῶως λέγοι τὸ αὐτοῦ πάθος, ἐκέλευσέ τ' αὐτὸν ἐκ τοῦ μέσου ἐξίστασθαι. ἐν τούτῳ δ' 15 ἐπήει καὶ Κύρος καὶ ἐπύθετο τὸ πρῶγμα· εὐθύς δ'

ἔλαβε τὰ παλτὰ εἰς τὰς χεῖρας καὶ σὺν τοῖς παροῦσι τῶν πιστῶν ἤκεν ἐλαύνων εἰς τὸ μέσον, καὶ λέγει
 16 τάδε· Κλέαρχε καὶ Πρόξενε καὶ οἱ ἄλλοι οἱ παρόντες Ἕλληνες, οὐκ ἴσθ' ὅ τι ποιεῖτε. εἰ γὰρ τιν' ἀλλήλοισ μάχην συνάψετε, νομίζετ' ἐν τῇδε τῇ ἡμέρᾳ ἐμέ τε κατακεκόψεσθαι καὶ ὑμᾶς οὐ πολὺ ἐμοῦ ὕστερον· κακῶς γὰρ τῶν ἡμετέρων ἐχόντων πάντες οὔτοι οὓς ὄρατε βάρβαροι πολεμιώτεροι ἡμῖν ἔσονται
 17 τῶν παρὰ βασιλεῖ ὄντων. ἀκούσας ταῦθ' ὁ Κλέαρχος ἐν ἑαυτοῦ ἐγένετο· καὶ παυσάμενοι ἀμφοτέροι κατὰ χώραν ἔθεντο τὰ ὄπλα.

VI. Ἐντεῦθεν προϊόντων ἐφαίνετ' ἔχνη ἵππων καὶ κόπρος· ἠκάζετο δ' εἶναι ὁ στίβος ὡς δισχιλίων ἱππέων. οὔτοι προϊόντες ἔκαον καὶ χιλὸν καὶ εἴ τι ἄλλο χρησίμων ἦν. Ὀρόντας δὲ Πέρσης ἀνήρ γενεῖτε προσήκων βασιλεῖ καὶ τὰ πολέμια λεγόμενος
 2 ἐν τοῖς ἀρίστοις Περσῶν ἐπιβουλεύει Κύρῳ, καὶ πρόσθεν πολεμήσας, καταλλαγῆς δέ. οὗτος Κύρῳ εἶπεν, εἰ αὐτῷ δοτῆ ἱππέας χιλίους, ὅτι τοὺς προκατακάνοντας ἱππέας ἢ κατακάνοι ἂν ἐνεθρεύσας ἢ ζῶντας πολλοὺς αὐτῶν ἂν ἔλοι καὶ κωλύσειε τοῦ κάειν ἐπιόντας, καὶ ποιήσειεν ὥστε μήποτε δύνασθαι αὐτοὺς ἰδόντας τὸ Κύρου στρατεύμα βασιλεῖ διαγγεῖλαι.
 τῷ δὲ Κύρῳ ἀκούσαντι ταῦτ' ἐδόκει ὠφέλιμα εἶναι, καὶ ἐκέλευσεν αὐτὸν λαμβάνειν μέρος
 3 παρ' ἐκάστου τῶν ἡγεμόνων. ὁ δ' Ὀρόντας νομίσας ἐτοιμοὺς εἶναι αὐτῷ τοὺς ἱππέας γράφει ἐπιστολὴν παρὰ βασιλέα, ὅτι ἤξει ἔχων ἱππέας ὡς ἂν δύνηται πλείστους· ἅμα φράσαι τοῖς ἑαυτοῦ ἱππεῦσιν

ἐκέλευεν ὡς φίλιον αὐτὸν ὑποδέχεσθαι. ἐνῆν δ' ἐν τῇ ἐπιστολῇ καὶ τῆς πρόσθεν φιλίας ὑπομνήματα καὶ πίστεως. ταύτην τὴν ἐπιστολὴν δίδωσι πιστῷ ἀνδρὶ, ὡς ᾤετο· ὁ δὲ λαβὼν Κύρῳ ἀποδίδωσιν. ἀναγνοὺς δ' αὐτὴν ὁ Κύρος συλλαμβάνει 4 Ὀρόνταν, καὶ συγκαλεῖ εἰς τὴν ἑαυτοῦ σκηπὴν Πέρσας τοὺς ἀρίστους τῶν περὶ αὐτὸν ἑπτὰ, καὶ τοὺς τῶν Ἑλλήνων στρατηγούς ἐκέλευσεν ὀπλίτας ἀγαγεῖν, τούτους δὲ θέσθαι τὰ ὄπλα περὶ τὴν αὐτοῦ σκηπὴν. οἱ δὲ ταῦτ' ἐποίησαν, ἀγαγόντες ὡς τρισχιλίους ὀπλίτας. Κλέαρχον δὲ καὶ εἴσω παρεκάλεσε 5 σύμβουλον, ὅς γε καὶ αὐτῷ καὶ τοῖς ἄλλοις ἐδόκει προτιμηθῆναι μάλιστα τῶν Ἑλλήνων. ἐπεὶ δ' ἐξῆλθεν, διήγγειλε τοῖς φίλοις τὴν κρίσιν τοῦ Ὀρόντα ὡς ἐγένετο· οὐ γὰρ ἀπόρητον ἦν.

Ἐφη δὲ Κύρον ἄρχειν τοῦ λόγου ᾧδε· Παρ- 6 ἐκάλεσα ὑμᾶς, ἄνδρες φίλοι, ὅπως σὺν ὑμῖν βουλευόμενος ὃ τι δίκαιόν ἐστι καὶ πρὸς θεῶν καὶ πρὸς ἀνθρώπων, τοῦτο πράξω περὶ Ὀρόντα τουτουί. τουτον γὰρ πρῶτον μὲν ὁ ἐμὸς πατὴρ ἔδωκεν ὑπήκοον εἶναι ἐμοί· ἐπεὶ δὲ ταχθεῖς, ὡς ἔφη αὐτός, ὑπὸ τοῦ ἐμοῦ ἀδελφοῦ οὗτος ἐπολέμησεν ἐμοί, ἔχων τὴν ἐν Σάρδεσιν ἀκρόπολιν, καὶ ἐγὼ αὐτὸν προσπολεμῶν ἐνίκησα, ὥστ' ἔδοξε τούτῳ τοῦ πρὸς ἐμὲ πολέμου παύσασθαι, καὶ δεξιὰν ἔλαβον καὶ ἔδωκα, μετὰ ταῦτ', ἔφη, ᾧ 7 Ὀρόντα, ἔστιν ὃ τι σε ἠδίκησα; ἀπεκρίνατο ὅτι οὐ. πάλιν δ' ὁ Κύρος ἠρώτα, Οὐκοῦν ὕστερον, ὡς αὐτὸς σὺ δὲ μοι ὁμολογεῖς, οὐδὲν ὑπ' ἐμοῦ ἀδικούμενος, ἀποστὰς εἰς Μυσοὺς κακῶς ἐποίησιν τὴν ἐμὴν χώραν ὃ τι ἐδύνα;

ἔφη. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Κῦρος, ὁπότ' αὐτὸς ἔγνωσ τὴν
 σαυτοῦ δύναμιν, ἐλθὼν ἐπὶ τὸν τῆς Ἀρτέμιδος
 βωμὸν μεταμέλειν τέ σοι ἔφησθα καὶ πείσας ἐμὲ
 πιστὰ πάλιν ἔδωκας μοι καὶ ἔλαβες παρ' ἐμοῦ;
 8 καὶ ταῦθ' ὁμολόγει ὁ Ὀρόντας. Τί οὖν, ἔφη ὁ
 Κῦρος, ἀδικηθεὶς ὑπ' ἐμοῦ νῦν τὸ τρίτον ἐπιβου-
 λεύων μοι φανερός γέγονας; εἰπόντος δὲ τοῦ Ὀρόν-
 τα ὅτι οὐδὲν ἀδικηθεὶς, ἠρώτησεν ὁ Κῦρος αὐτόν·
 Ὅμολογεῖς οὖν περὶ ἐμὲ ἀδικος γεγενῆσθαι; Ἡ
 γὰρ ἀνάγκη, ἔφη. ἐκ τούτου πάλιν ἠρώτησεν ὁ
 Κῦρος· Ἔτι οὖν ἂν γένοιο τῷ ἐμῷ ἀδελφῷ πολέ-
 μος, ἐμοὶ δὲ φίλος καὶ πιστός; ὁ δ' ἀπεκρίνατο
 ὅτι οὐδ' εἰ γενοίμην, ὦ Κῦρε, σοὶ γ' ἂν ποτ' ἔτι
 9 δόξαιμι. πρὸς ταῦτα Κῦρος εἶπε τοῖς παροῦσιν·
 Ὁ μὲν ἀνὴρ τοιαῦτα μὲν πεποίηκε, τοιαῦτα δὲ
 λέγει· ὑμῶν δὲ σὺ πρῶτος, ὦ Κλέαρχε, ἀπόφησαι
 γνώμην ὅ τι σοὶ δοκεῖ. Κλέαρχος δ' εἶπε τάδε· Συμ-
 βουλεύω ἐγὼ τὸν ἄνδρα τοῦτον ἐκποδῶν ποιῆσθαι
 ὡς τάχιστα, ὡς μηκέτι δέη τοῦτον φυλάττεσθαι,
 ἀλλὰ σχολὴ ἢ ἡμῖν τὸ κατὰ τοῦτον εἶναι τοὺς ἐθέ-
 10 λοντας ἀγαθοὺς εἶναι εὖ ποιεῖν. ταύτη τῇ γνώμῃ
 ἔφη καὶ τοὺς ἄλλους προσθέσθαι. μετὰ ταῦτα δὲ
 κελεύοντος Κύρου ἔλαβον τῆς ζώνης τὸν Ὀρόνταν
 ἐπὶ θανάτῳ ἅπαντες ἀναστάντες καὶ οἱ συγγενεῖς·
 εἶτα δ' ἐξῆγον αὐτὸν οἷς προσετάχθη. ἐπεὶ δ' εἶδον
 αὐτὸν οἷπερ πρόσθεν προσεκύνουν, καὶ τότε προσ-
 εκύνησαν, καίπερ εἰδότες ὅτι ἐπὶ θάνατον ἄγοιτο.
 11 ἐπεὶ δ' εἰς τὴν Ἀρτασιάτου σκητὴν εἰσῆχθη τοῦ πιστο-
 τάτου τῶν Κύρου σκητιούχων, μετὰ ταῦτ' οὔτε

ζῶντ' Ὀρόνταν οὔτε τεθνηκότ' οὔδεις εἶδε πάποτε, οὐδ' ὅπως ἀπέθανεν οὔδεις εἰδὼς ἔλεγεν· ἤκαζον δ' ἄλλοι ἄλλως· τάφος δ' οὔδεις πάποτ' αὐτοῦ ἐφάνη.

VII. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ τῆς Βαβυλωνίας σταθμοὺς τρεῖς παρασάγγας δώδεκα. ἐν δὲ τῷ τρίτῳ σταθμῷ Κῦρος ἐξέτασιν ποιεῖται τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων ἐν τῷ πεδίῳ περὶ μέσας νύκτας· ἐδόκει γὰρ εἰς τὴν ἐπιούσαν ἕω ἤξειν βασιλέα σὺν τῷ στρατεύματι μαχοῦμενον· καὶ ἐκέλευε Κλέαρχον μὲν τοῦ δεξιοῦ κέρως ἡγεῖσθαι, Μένωνα δὲ τοῦ εὐωνύμου, αὐτὸς δὲ τοὺς ἑαυτοῦ διέταξε. μετὰ δὲ τὴν ἐξέτασιν ἅμα τῇ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ ἦγον αὐτόμολοι παρὰ μεγάλου βασιλέως.

Κῦρος δὲ συγκαλέσας τοὺς στρατηγούς καὶ λοχαγούς τῶν Ἑλλήνων συνεβουλεύετό τε πῶς ἂν τὴν μάχην ποιῶτο καὶ αὐτὸς παρήνει θαρρύνων τοιάδε· ὦ ἄνδρες Ἕλληες, οὐκ ἀνθρώπων ἀπορῶν συμμάχους ὑμᾶς ἄγω, ἀλλὰ νομίζω ἀμείνους καὶ κρείττους πολλαπλασίων βαρβάρων ὑμᾶς εἶναι, διὰ τοῦτο προσέλαβον. ὅπως οὖν ἔσεσθ' ἀνδρες ἀξιοῖ τῆς ἐλευθερίας ἧς κέκτησθε καὶ ἧς ὑμᾶς ἐγὼ εὐδαιμονίζω. εἶ γὰρ ἴσθ' ὅτι τὴν ἐλευθερίαν ἐλοιμῆν ἂν ἀνθ' ὧν ἔχω πάντων καὶ ἄλλων πολλῶν. ὅπως δὲ καὶ εἰδῆτ' εἰς οἶον ἔρχεσθ' ἀγῶνα, ὑμᾶς εἰδὼς διδάξω. τὸ μὲν γὰρ πλῆθος πολλοὶ καὶ κραυγῇ πολλῇ ἐπίασιν· ἂν δὲ ταυτ' ἀνάσχησθε, τἄλλα καὶ αἰσχυνεῖσθαι μοι δοκῶ οἶους ἡμῖν γνώσεσθ' ἐν τῇ χώρᾳ ὄντας ἀνθρώπους. ὑμῶν δὲ

κατορθωσάντων καὶ εὖ τῶν ἐμῶν γενομένων, ἐγὼ
 ὑμῶν τὸν μὲν οἴκαδε βουλόμενον ἀπιέναι τοῖς οἴκοι
 ζηλωτὸν ποιήσω ἀπελθεῖν, πολλοὺς δ' οἶμαι ποιήσειν
 5 τὰ παρ' ἐμοὶ ἐλέσθαι ἀντὶ τῶν οἴκοι. ἐνταῦθα Γαυ-
 λίτης τις παρῶν φυγὰς Σάμιος, πιστὸς δὲ Κύρῳ,
 εἶπε· Καὶ μὴν, ὦ Κύρῃ, λέγουσί τινες· ὅτι πολλὰ
 ὑπισχνεῖ νῦν διὰ τὸ ἐν τοιούτῳ εἶναι τοῦ κινδύνου
 προσιόντος, ἂν δ' εὖ γένηται τι, οὐ μεμνήσεσθαι σέ
 φασιν· ἐνιοὶ δὲ οὐδ' εἰ μεμνήῃ τε καὶ βούλοιο δύ-
 6 νασθαι ἂν ἀποδοῦναι ὅσ' ὑπισχνεῖ. ἀκούσας ταῦτ'
 ἔλεξεν ὁ Κύρῳ· Ἄλλ' ἔστι μὲν ἡμῖν, ὦ ἄνδρες, ἡ
 ἀρχὴ ἢ πατρώα πρὸς μὲν μεσημβρίαν μέχρι οὐ
 διὰ καῦμα οὐ δύνανται οἰκεῖν ἄνθρωποι, πρὸς δ'
 ἄρκτον μέχρι οὐ διὰ χειμῶνα· τὰ δ' ἐν μέσῳ τού-
 7 των πάντα σατραπεύουσιν οἱ τοῦ ἐμοῦ ἀδελφοῦ
 φίλοι. ἦν δ' ἡμεῖς νικήσωμεν, ἡμᾶς δεῖ τοὺς ἡμε-
 τέρους φίλους τούτων ἐγκρατεῖς ποιῆσαι. ὥστ' οὐ
 τοῦτο δέδοικα, μὴ οὐκ ἔχω ὃ τι δῶ ἐκάστῳ τῶν
 φίλων, ἂν εὖ γένηται, ἀλλὰ μὴ οὐκ ἔχω ἱκανοὺς
 οἷς δῶ. ὑμῶν δὲ τῶν Ἑλλήνων καὶ στέφανον
 8 ἐκάστῳ χρυσοῦν δώσω. οἱ θ' ταῦτ' ἀκούσαντες
 αὐτοὶ τ' ἦσαν πολὺ προθυμότεροι καὶ τοῖς ἄλλοις
 ἐξήγγειλον. εἰσησαν δὲ παρ' αὐτὸν οἱ θ' ὑποστρά-
 τηγοὶ καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τινὲς ἀξιούντες
 εἰδέναι τί σφίσι εἴσται, ἐὰν κρατήσωσιν. ὁ δ'
 9 ἐπιτιμητὰς ἀπάντων τὴν γνώμην ἀπέπειπε. παρε-
 κελείοντο δ' αὐτῷ πάντες ὅσοι περ διελέγοντο μὴ
 μάχεσθαι. ἀλλ' ὀπισθεν ἑαυτῶν τάπτεσθαι. ἐν δὲ
 τῷ καιρῷ τούτῳ Ἀλέαρχος ὠδὲ πως ἤφρετο τὸν

Κῦρον· Οἶε γὰρ σὺ μαχεῖσθαι, ὦ Κῦρε, τὸν ἀδελφόν; Νῆ Δ', ἔφη ὁ Κῦρος, εἴπερ γε Δαρείου καὶ Παρυσάτιδος ἐστὶ παῖς, ἐμὸς δ' ἀδελφός, οὐκ ἀμαχεῖ ταυτ' ἐγὼ λήψομαι.

Ἐνταῦθα δὴ ἐν τῇ ἐξοπλισίᾳ ἀριθμὸς ἐγένετο 10 τῶν μὲν Ἑλλήνων ἄσπις μυρία καὶ τετρακοσία, πελτασταὶ δὲ δισχίλιοι καὶ πεντακόσιοι, τῶν δὲ μετὰ Κύρου βαρβάρων δέκα μυριάδες καὶ ἄρματα δρεπανηφόρα ἀμφὶ τὰ εἴκοσι. τῶν δὲ πολεμίων ἐλέ- 11 γοντο εἶναι ἑκατὸν καὶ εἴκοσι μυριάδες καὶ ἄρματα δρεπανηφόρα διακόσια. ἄλλοι δ' ἦσαν ἑξακισχίλιοι ἱππῆς, ὧν Ἀρταγέρσης ἤρχεν· οὗτοι δ' αὖ πρὸ αὐτοῦ βασιλέως τεταγμένοι ἦσαν. τοῦ δὲ βασιλέως στρα- 12 τεύματος ἦσαν ἄρχοντες τέτταρες, τριάκοντα μυριάδων ἕκαστος, Ἀβροκόμας, Τισσαφέρνης, Γωβρούας, Ἀρβάκης. τούτων δὲ παρεγένοντο ἐν τῇ μάχῃ ἐνε- νήκοντα μυριάδες καὶ ἄρματα δρεπανηφόρα ἑκατὸν καὶ πενήκοντα· Ἀβροκόμας δ' ὑστέρησε τῆς μάχης 13 ἡμέραις πέντε, ἐκ Φοινίκης ἐλαύνων. ταῦτα δ' ἠγγέλλον πρὸς Κῦρον οἱ αὐτομολήσαντες παρὰ μεγάλου βασιλέως πρὸ τῆς μάχης, καὶ οἱ ὑστερον ἐλήφθησαν τῶν πολεμίων ταῦτα ἠγγέλλον.

Ἐντεῦθεν δὲ Κῦρος ἐξελαύνει σταθμὸν ἕνα 14 παρασάγγας τρεῖς συντεταγμένῳ τῷ στρατεύματι παντὶ καὶ τῷ Ἑλληνικῷ καὶ τῷ βαρβαρικῷ· ὤφετο γὰρ ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ μαχεῖσθαι βασιλέα· κατὰ γὰρ μέσον τὸν σταθμὸν τοῦτον τάφρος ἦν ὀρυκτῆ, τὸ μὲν εὖρος ὀργυιαὶ πέντε, τὸ δὲ βάθος ὀργυιαὶ 15 τρεῖς. παρετίτατο δ' ἡ τάφρος ἄνω διὰ τοῦ πε-

κατορθωσάντων καὶ εὖ τῶν ἐμῶν γενομένων, ἐγὼ
 ὑμῶν τὸν μὲν οἴκαδε βουλόμενον ἀπιέναι τοῖς οἴκοι
 ζηλωτὸν ποιήσω ἀπελθεῖν, πολλοὺς δ' οἶμαι ποιήσειν
 5 τὰ παρ' ἐμοὶ ἐλέσθαι ἀντὶ τῶν οἴκοι. ἐνταῦθα Γαυ-
 λίτης τις παρῶν φυγὰς Σάμιος, πιστὸς δὲ Κύρῳ,
 εἶπε· Καὶ μὴν, ὦ Κύρε, λέγουσί τινες, ὅτι πολλὰ
 ὑπισχνεῖ νῦν διὰ τὸ ἐν τοιοῦτῳ εἶναι τοῦ κινδύνου
 προσιόντος, ἂν δ' εὖ γένηται τι, οὐ μεμνήσεσθαι σέ
 φασιν· ἔνιοι δὲ οὐδ' εἰ μεμνήσῃ τε καὶ βούλοιο δύ-
 6 νασθαι ἂν ἀποδοῦναι ὅσ' ὑπισχνεῖ. ἀκούσας ταῦτ'
 ἔλεξεν ὁ Κύρος· Ἄλλ' ἔστι μὲν ἡμῖν, ὦ ἄνδρες, ἢ
 ἀρχὴ ἢ πατρώα πρὸς μὲν μεσημβρίαν μέχρι οὐ
 διὰ καῦμα οὐ δύνανται οἰκεῖν ἄνθρωποι, πρὸς δ'
 ἄρκτον μέχρι οὐ διὰ χειμῶνα· τὰ δ' ἐν μέσῳ τού-
 των πάντα σατραπεύουσιν οἱ τοῦ ἐμοῦ ἀδελφοῦ
 7 φίλοι. ἦν δ' ἡμεῖς νικήσωμεν, ἡμᾶς δεῖ τοὺς ἡμε-
 τέρους φίλους τούτων ἐγκρατεῖς ποιῆσαι. ὥστ' οὐ
 τοῦτο δέδοικα, μὴ οὐκ ἔχω ὃ τι δῶ ἐκάστῳ τῶν
 φίλων, ἂν εὖ γένηται, ἀλλὰ μὴ οὐκ ἔχω ἰκανοὺς
 οἷς δῶ. ὑμῶν δὲ τῶν Ἑλλήνων καὶ στέφανον
 8 ἐκάστῳ χρυσοῦν δάσω. οἱ θ' ταῦτ' ἀκούσαντες
 αὐτοὶ τ' ἦσαν πολὺ προθυμότεροι καὶ τοῖς ἄλλοις
 ἐξήγγελλον. εἰσῆσαν δὲ παρ' αὐτὸν οἱ θ' ὑποστρά-
 τηγοὶ καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τινὲς ἀξιούντες
 εἶδέναι τί σφίσιν ἔσται, ἐὰν κρατήσωσιν. ὁ δ'
 9 ἐμπιμπλὰς ἀπάντων τὴν γνώμην ἀπέπεμπε. παρε-
 κεύοντο δ' αὐτῷ πάντες ὅσοι περ διελέγοντο μὴ
 μάχεσθαι, ἀλλ' ὅπισθεν ἑαυτῶν τάττεσθαι. ἐν δὲ
 τῷ καιρῷ τούτῳ Κλέαρχος ὠδὲ πως ἤρετο τὸν

Κῦρον· Οἶε γὰρ σὺ μαχεῖσθαι, ὦ Κῦρε, τὸν ἀδελφόν; Νῆ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος, εἶπερ γε Δαρείου καὶ Παρυσάτιδός ἐστι παῖς, ἐμὸς δ' ἀδελφός, οὐκ ἀμαχεῖ ταῦτ' ἐγὼ λήψομαι.

Ἐνταῦθα δὴ ἐν τῇ ἐξοπλισίᾳ ἀριθμὸς ἐγένετο 10 τῶν μὲν Ἑλλήνων ἄσπις μυρία καὶ τετρακοσία, πελτασταὶ δὲ δισχίλιοι καὶ πεντακόσιοι, τῶν δὲ μετὰ Κύρου βαρβάρων δέκα μυριάδες καὶ ἄρματα δρεπανηφόρα ἀμφὶ τὰ εἴκοσι. τῶν δὲ πολεμίων ἐλέ- 11 γοντο εἶναι ἑκατὸν καὶ εἴκοσι μυριάδες καὶ ἄρματα δρεπανηφόρα διακόσια. ἄλλοι δ' ἦσαν ἑξακισχίλιοι ἑπτήης, ὧν Ἀρταγέρσης ἦρχεν· οὗτοι δ' αὖ πρὸ αὐτοῦ βασιλέως τεταγμένοι ἦσαν. τοῦ δὲ βασιλέως στρα- 12 τεύματος ἦσαν ἄρχοντες τέτταρες, τριάκοντα μυριάδων ἕκαστος, Ἀβροκόμας, Τιοσαφέρνης, Γωβρούας, Ἀρβάκης. τούτων δὲ παρεγένοντο ἐν τῇ μάχῃ ἐνενήκοντα μυριάδες καὶ ἄρματα δρεπανηφόρα ἑκατὸν καὶ πενήκοντα· Ἀβροκόμας δ' ὑστέρησε τῆς μάχης 13 ἡμέραις πέντε, ἐκ Φοινίκης ἐλαύνων. ταῦτα δ' ἠγγελλον πρὸς Κῦρον οἱ αὐτομολήσαντες παρὰ μεγάλου βασιλέως πρὸ τῆς μάχης, καὶ οἱ ὕστερον ἐλήφθησαν τῶν πολεμίων ταῦτα ἠγγελλον.

Ἐντεῦθεν δὲ Κῦρος ἐξελαύνει σταθμὸν ἓνα 14 παρασάγγας τρεῖς συντεταγμένῳ τῷ στρατεύματι παντὶ καὶ τῷ Ἑλληνικῷ καὶ τῷ βαρβαρικῷ· ὤφετο γὰρ ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ μαχεῖσθαι βασιλέα· κατὰ γὰρ μέσον τὸν σταθμὸν τοῦτον τάφρος ἦν ὀρυκτῆ, τὸ μὲν εὖρος ὀργυιαὶ πέντε, τὸ δὲ βάθος ὀργυιαὶ 15 τρεῖς. παρετέτατο δ' ἡ τάφρος ἄνω διὰ τοῦ πε-

δίου ἐπὶ δώδεκα παρασάγγας μέχρι τοῦ Μηδίας τείχους.

Ἦν δὲ παρὰ τὸν Εὐφράτην πάροδος στενή μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς τάφρου ὡς εἴκοσι
 16 ποδῶν τὸ εὖρος· ταύτην δὲ τὴν τάφρον βασιλεὺς ποιεῖ ἀντ' ἐρύματος, ἐπειδὴ πυνθάνεται Κῦρον προσ-
 ελαύνοντα. ταύτην δὴ Κῦρός τε καὶ ἡ στρατιὰ
 17 παρῆλθε καὶ ἐγένοντο εἴσω. ταύτῃ μὲν οὖν τῇ ἡμέρᾳ οὐκ ἐμαχέσατο βασιλεὺς, ἀλλ' ὑποχωρούντων φανερὰ ἦν καὶ ἵππων καὶ ἀνθρώπων ἵχνη πολλά.
 18 ἐνταῦθα Κῦρος Σιλανὸν καλέσας τὸν Ἀμπρακιώτην μάντιν ἔδωκεν αὐτῷ δαρεικοὺς τρισχιλίους, ὅτι τῇ ἐνδεκάτῃ ἀπ' ἐκείνης ἡμέρᾳ προθυόμενος εἶπεν αὐτῷ ὅτι βασιλεὺς οὐ μαχεῖται δέκα ἡμερῶν, Κῦρος δ' εἶπεν· Οὐκ ἄρ' ἔτι μαχεῖται, εἰ ἐν ταύταις οὐ μαχεῖται ταῖς ἡμέραις· ἐὰν δ' ἀληθεύσης, ὑπισχνοῦμαι σοι δέκα τάλαντα. τοῦτο τὸ χρυσίον τότε ἀπέδωκεν,
 19 ἐπεὶ παρῆλθον αἱ δέκα ἡμέραι. ἐπεὶ δ' ἐπὶ τῇ τάφρῳ οὐκ ἐκώλυε βασιλεὺς τὸ Κύρου στρατεύμα διαβαίνειν, ἔδοξε καὶ Κύρῳ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀπεγνωκέναι τοῦ μάχεσθαι· ὥστε τῇ ὑστεραίᾳ Κῦρος ἐπο-
 20 ρεύετο ἡμελημένως μᾶλλον. τῇ δὲ τρίτῃ ἐπὶ τε τοῦ ἄρματος καθήμενος τὴν πορείαν ἐποιεῖτο καὶ

15 Ἐνθα αἱ διώρυχες, ἀπὸ τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ ρέουσαι· εἰσὶ δὲ τέτταρες, τὸ μὲν εὖρος πλεθριαῖαι, βαθεῖαι δὲ ἰσχυρῶς, καὶ πλοῖα πλεῖ ἐν αὐταῖς σιταγωγὰ· εἰσβάλλουσι δὲ εἰς τὸν Εὐφράτην, διαλείπουσι δ' ἐκάστην παρασάγγην, γέφυρα δ' ἔπεισιν.

ὀλίγους ἐν τάξει ἔχων πρὸ αὐτοῦ, τὸ δὲ πολὺ αὐτῶ ἀνατεταραγμένον ἐπορεύετο καὶ τῶν ὄπλων τοῖς στρατιώταις πολλὰ ἐφ' ἀμαξῶν ἤγετο καὶ ὑποζυγίων.

VIII. Καὶ ἦδη τ' ἦν ἀμφὶ ἀγορὰν πλήθουσαν καὶ πλησίον ἦν ὁ σταθμὸς ἐνθ' ἔμελλε καταλύειν, ἤνικα Πατηγύας ἀνὴρ Πέρσης τῶν ἀμφὶ Κῦρον πιστῶν προφαίνεται ἐλαύνων ἀνὰ κράτος ἰδροῦντι τῷ ἵππῳ, καὶ εὐθὺς πᾶσιν οἷς ἐνετύγχανεν ἐβόα καὶ βαρβαρικῶς καὶ ἑλληνικῶς ὅτι βασιλεὺς σὺν στρατεύματι πολλῷ προσέροχεται ὡς εἰς μάχην παρεσκευασμένος. ἐνθα δὴ πολὺς ταραχος ἐγένετο· αὐτίκα γὰρ ἐδόκουν οἱ Ἕλληνες καὶ πάντες δὲ ἀτάκ-² τοις σφίσι ἐπιπεσεῖσθαι· Κῦρός τε καταπηδήσας³ ἀπὸ τοῦ ἄρματος τὸν θώρακα ἐνέθυ καὶ ἀναβάς ἐπὶ τὸν ἵππον τὰ παλτὰ εἰς τὰς χεῖρας ἔλαβε, τοῖς τ' ἄλλοις πᾶσι παρήγγελλεν ἐξοπλιζέσθαι καὶ καθίστασθαι εἰς τὴν ἑαυτοῦ τάξιν ἕκαστον. ἐνθα δὴ⁴ σὺν πολλῇ σπουδῇ καθίσταντο, Κλέαρχος μὲν τὰ δεξιὰ ἔχων πρὸς τῷ Εὐφράτῃ ποταμῷ, Πρόξενος δ' ἐχόμενος, οἱ δ' ἄλλοι μετὰ τοῦτον, Μένων δὲ τὸ εὐώνυμον κέρας ἔσχε τοῦ Ἑλληνικοῦ. τοῦ δὲ⁵ βαρβαρικοῦ ἵππης μὲν Παφλαγόνες εἰς χιλίους παρὰ Κλέαρχον ἔστησαν ἐν τῷ δεξιῷ καὶ τὸ Ἑλληνικὸν πελαστικόν, ἐν δὲ τῷ εὐωνύμῳ Ἀριαῖός τε ὁ Κῦρον ὑπαρχος καὶ τὸ ἄλλο βαρβαρικόν, Κῦρος δὲ καὶ οἱ⁶ ἵππης τούτου ὅσον ἑξακόσιοι κατὰ τὸ μέσον, ὀπλισμένοι θώραξι μὲν αὐτοὶ καὶ παραμηριδίσι καὶ κράνεσι πάντες πλὴν Κύρου· Κῦρος δὲ ψιλὴν ἔχων τὴν κεφαλὴν εἰς τὴν μάχην καθίστατο. οἱ δ' ἵπποι⁷

πάντες εἶχον καὶ προμετωπίδια καὶ προστερνίδια· εἶχον δὲ καὶ μαχαίρας οἱ ἱππῆς Ἑλληνικάς.

- 8 Καὶ ἤδη τ' ἦν μέσον ἡμέρας καὶ οὐπω καταφανεῖς ἦσαν οἱ πολέμοι· ἠνίκα δὲ δεῖλη ἐγίγνετο, ἐφάνη κονιορτὸς ὡσπερ νεφέλη λευκή, χρόνῳ δὲ συχνῶ ὕστερον ὡσπερ μελανία τις ἐν τῷ πεδίῳ ἐπὶ πολὺ. ὅτε δ' ἐγγύτερον ἐγίγνοντο, τάχα δὴ καὶ χαλκός τις ἤστραπτε καὶ αἱ λόγχοι καὶ αἱ τάξεις
- 9 καταφανεῖς ἐγίγνοντο. καὶ ἦσαν ἱππῆς μὲν λευκοθάρακες ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου τῶν πολεμίων· Τισσαφέρνης ἐλέγετο τούτων ἄρχειν· ἐχόμενοι δὲ γεροφόροι, ἐχόμενοι δ' ὀπλίται σὺν ποδήρεσι ξυλίνας ἀσπίσιν. Αἰγύπτιοι δ' οὗτοι ἐλέγοντο εἶναι· ἄλλοι δ' ἱππῆς, ἄλλοι τοξόται. πάντες δ' οὗτοι κατὰ ἔθνη ἐν πλαισίῳ πλήρει ἀνθρώπων ἕκαστον τὸ ἔθνος ἐπορεύοντο. πρὸ δ' αὐτῶν ἄρματα διαλείποντα συχνὸν ἀπ' ἀλλήλων, τὰ δὴ δρεπανηφόρα καλούμενα· εἶχον δὲ τὰ δρέπανα ἐκ τῶν ἀξόνων εἰς πλάγιον ἀποτεταμένα καὶ ὑπὸ τοῖς δίφροις εἰς γῆν βλέποντα, ὡς διακόπτειν ὄτω ἐντυγχάνοιεν. ἡ δὲ γνώμη ἦν ὡς εἰς τὰς τάξεις τῶν Ἑλλήνων ἐλῶντα καὶ διακόποντα.
- 11 ὁ μὲντοι Κῦρος εἶπεν, ὅτε καλέσας παρεκελεύετο τοῖς Ἑλλησι τὴν κραυγὴν τῶν βαρβάρων ἀνέχεσθαι, ἐπεύσθη τοῦτο· οὐ γὰρ κραυγῇ ἀλλὰ σιγῇ ὡς ἀνυστὸν καὶ ἡσυχῇ ἐν ἴσῳ καὶ βραδέως προσῆσαν.
- 12 Καὶ ἐν τούτῳ Κῦρος παρελαύνων αὐτὸς σὺν Πίργητι τῷ ἐρμηνεῖ καὶ ἄλλοις τρισὶν ἢ τέτταρσι τῷ Κλεάρχῳ ἐβόα ἄγειν τὸ στράτευμα κατὰ μέσον τὸ τῶν πολεμίων, ὅτι ἐκεῖ βασιλεὺς εἶη· κὰν τοῦτ',

ἔφη, νικῶμεν, πάνθ' ἡμῖν πεποιήται. ὁρῶν δ' ὁ 13
 Κλέαρχος τὸ μέσον στίφος καὶ ἀκούων Κύρου ἕξω
 ὄντα τοῦ εὐωνύμου βασιλέα — τοσοῦτον γὰρ πλη-
 θει περιῆν βασιλεύς, ὥστε μέσον τῶν ἑαυτοῦ ἔχων
 τοῦ Κύρου εὐωνύμου ἕξω ἦν — ἀλλ' ὁμοῦς ὁ
 Κλέαρχος οὐκ ἤθελεν ἀποσπάσαι ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ
 τὸ δεξιὸν κέρασ, φοβούμενος μὴ κυκλωθεῖη ἐκατέ-
 ρωθεν, τῷ δὲ Κύρῳ ἀπεκρίνατο ὅτι αὐτῷ μελήσει
 ὅπως καλῶς ἔχοι. καὶ ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ τὸ μὲν 14
 βαρβαρικὸν στρατεύμα ὁμαλῶς προΐει, τὸ δ' Ἑλλη-
 νικὸν ἔτι ἐν τῷ αὐτῷ μένον συνετάττετο ἐκ τῶν
 ἐπιπαριόντων. καὶ ὁ Κύρος παρελεύνων οὐ πάνυ
 πρὸς αὐτῷ τῷ στρατεύματι κατεθεᾶτο ἐκατέρωσ'
 ἀποβλέπων εἰς τε τοὺς πολεμίους καὶ τοὺς φίλους.
 ἰδὼν δ' αὐτὸν ἀπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ξενοφῶν Ἀθη- 15
 ναῖος, πελάσας ὡς συναντῆσαι, ἤρετο εἴ τι παραγ-
 γέλλοι· ὁ δ' ἐπιστήσας εἶπε καὶ λέγειν ἐκέλευε πᾶσιν
 ὅτι καὶ τὰ ἱερὰ καλὰ καὶ τὰ σφάγια καλὰ. ταῦτα 16
 δὲ λέγων Θορύβου ἤκουσε διὰ τῶν τάξεων ἰόντος,
 καὶ ἤρετο τίς ὁ Θόρυβος εἴη. ὁ δ' εἶπεν ὅτι σύν-
 θημα παρέρχεται τὸ δεύτερον ἤδη. καὶ ὅς ἐθαύ-
 μασε τίς παραγγέλλει καὶ ἤρετο ὅ τι εἴη τὸ σύν-
 θημα. ὁ δ' ἀπεκρίνατο· Ζεὺς σωτὴρ καὶ νίκη. ὁ 17
 δὲ Κύρος ἀκούσας Ἀλλὰ δέχομαί τε, ἔφη, καὶ τοῦτο
 ἔστω. ταῦτα δ' εἰπὼν εἰς τὴν αὐτοῦ χώραν ἀπή-
 λανυε.

Καὶ οὐκέτι τρία ἢ τέτταρα στάδια διεχέτην
 τῷ φάλαγγε ἀπ' ἀλλήλων, ἥνικ' ἐπαιάνιζόν θ' οἱ
 Ἕλληνες καὶ ἤρχοντο ἀντίοι ἰέναι τοῖς πολεμίους.

18 ὡς δὲ πορευομένων ἐξεκύμαινέ τι τῆς φάλαγγος,
 τὸ ὑπολειπόμενον ἤρξατο δρόμῳ θεῖν· καὶ ἅμ' ἐφ-
 θέγγαντο πάντες οἷον τῷ Ἐνυαλίῳ ἐλεμίζουσι, καὶ
 19 πάντες δ' ἔθρον. πρὶν δὲ τόξουμα ἐξικνεῖσθαι, ἐγ-
 κλίνουσιν οἱ βάρβαροι καὶ φεύγουσι. καὶ ἐνταῦθα
 δὴ ἐδίωκον μὲν κατὰ κράτος οἱ Ἕλληρες, ἐβίων δ'
 20 ἀλλήλοις μὴ θεῖν δρόμῳ, ἀλλ' ἐν τάξει ἐπισθαι. τὰ
 δ' ἄρματα ἐφέρετο τὰ μὲν δι' αὐτῶν τῶν πολεμίων,
 τὰ δὲ καὶ διὰ τῶν Ἑλλήνων κενὰ ἠνιόχων. οἱ δ'
 ἐπεὶ προΐδοιεν, δίσταντο· ἔστι δ' ὅστις καὶ κατε-
 λήφθη ὥσπερ ἐν ἵπποδρόμῳ ἐκπλαγείς· καὶ οὐδὲν
 μέντοι οὐδὲ τοῦτον παθεῖν ἔφασαν, οὐδ' ἄλλος δὲ
 τῶν Ἑλλήνων ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ ἔταθεν οὐδεὶς οὐ-
 δέν, πλὴν ἐπὶ τῷ εὐωνύμῳ τοξευθῆναι τις ἐλέγετο.
 21 Κύρος δ' ὄρων τοὺς Ἕλληρας νικῶντας τὸ
 καθ' αἰτοὺς καὶ διώκοντας, ἠδόμενος καὶ προσκυ-
 ρούμενος ὡς δὴ βασιλεὺς ἐπὶ τῶν ἁμφ' αὐτόν, οὐδ'
 ὡς ἐξίχθη διώκειν, ἀλλὰ συνεσπειραμένην ἔχων
 τὴν τῶν σὺν ἑαυτῷ ἑξακοσίων ἑπιπέων τάξιν ἐπε-
 μελίτο ὃ τι ποιήσει βασιλεὺς. καὶ γὰρ ἦδει αὐτόν
 22 ὅτι μέσον ἔχοι τὸ τοῦ Περσικοῦ στρατεύματος. καὶ
 πάντες δ' οἱ τῶν βαρβάρων ἄρχοντες μέσον ἔχοντες
 τὸ αὐτῶν ἡγοῦνται, ροιμίζοιτες οὕτω καὶ ἐν ἀσφα-
 λισταῖσι εἶναι, ἢ ἢ ἢ ἰσχυρὸς αὐτῶν ἑκατέρωθεν,
 καὶ εἴ τι παραγγεῖλαι χρήσιον. ἤμισι ἂν χρόνῳ
 23 αἰσθάνεσθαι τὸ στρατεῖμα. καὶ βασιλεὺς δὴ τότε
 τὸ μέσον ἔχων τῆς αἰτοῦ στρατιᾶς ὁμῶς ἔξω ἐγέ-
 νετο τοῦ Κύρου εὐωνύμιος κέρματος. ἐπεὶ δ' οὐδεὶς
 αὐτῷ ἐμάχετο ἐκ τοῦ ἀντίου οὐδὲ τοῖς αὐτοῦ τεταγ-

μένοις ἔμπροσθεν, ἐπέκαμπτεν ὡς εἰς κύκλωσιν.
 ἐνθα δὴ Κύρος, δείσας μὴ ὀπισθεν γινόμενος κατα- 24
 κόπη τὸ Ἑλληνικόν, ἐλαύνει ἀντίος· καὶ ἐμβάλων
 σὺν τοῖς ἑξακοσίοις νικᾷ τοὺς πρὸ βασιλέως τεταγ-
 μένους καὶ εἰς φυγὴν ἔτρεψε τοὺς ἑξακισχιλίους, καὶ
 ἀποκτεῖναι λέγεται αὐτὸς τῇ ἑαυτοῦ χειρὶ Ἀρτα-
 γέρσην τὸν ἀρχοντὸν αὐτῶν. ὡς δ' ἡ τροπὴ ἐγένετο, 25
 διασπείρονται καὶ οἱ Κύρου ἑξακόσιοι εἰς τὸ διώκειν
 δομήσαντες, πλὴν πάνυ ὀλίγοι ἀμφ' αὐτὸν κατε-
 λείφθησαν, σχεδὸν οἱ ὁμοτρόπεζοι καλούμενοι. σὺν 26
 τούτοις δ' ὦν καθορᾷ βασιλέα καὶ τὸ ἀμφ' ἐκείνον
 στίφος· καὶ εὐθὺς οὐκ ἠνέσχετο, ἀλλ' εἰπὼν Ἐὐ-
 ἀνδρ' ὄρω ἴετο ἐπ' αὐτὸν καὶ παῖει κατὰ τὸ στέρον
 καὶ τιτρώσκει διὰ τοῦ θώρακος, ὡς φησι Κτησίας ὁ
 ἰατρός, καὶ ἰάσασθαι αὐτὸς τὸ τραῦμά φησι. παῖ- 27
 οντα δ' αὐτὸν ἀκοντίζει τις παλιῶ ὑπὸ τὸν ὀφθαλ-
 μὸν βιαίως· καὶ ἐνταῦθα μαχόμενοι καὶ βασιλεὺς
 καὶ Κύρος καὶ οἱ ἀμφ' αὐτοὺς ὑπὲρ ἑκατέρου, ὅπο-
 σοι μὲν τῶν ἀμφὶ βασιλέα ἀπέθνησκον Κτησίας
 λέγει· παρ' ἐκείνω γὰρ ἦν· Κύρος δὲ αὐτὸς τ' ἀπέ-
 θανε καὶ ὀκτὼ οἱ ἀριστοὶ τῶν περὶ αὐτὸν ἔκειντο
 ἐπ' αὐτῷ. Ἀρταπάτης δ' ὁ πιστότατος αὐτῷ τῶν 28
 σκηπτούχων λέγεται, ἐπειδὴ πεπτωκὸς εἶδε Κύρον,
 κατασηθίσας ἀπὸ τοῦ ἵππου περιπεσεῖν αὐτῷ. καὶ 29
 οἱ μὲν φασὶ βασιλέα κελεῦσαι τινα ἐπισφάξαι αὐτὸν
 Κύρω, οἱ δ' αὐτὸν ἐπισφάξασθαι σπασάμενον τὸν
 ἀκινάκην· εἶχε γὰρ χρυσοῦν· καὶ στρεπτόν δ' ἐφό-
 ρει καὶ ψέλια καὶ τᾶλλ' ὡσπερ οἱ ἀριστοὶ Περσῶν·
 ἐτετίμητο γὰρ ὑπὸ Κύρου δι' εὐνοίαν τε καὶ πιστότητα.

IX. Κῦρος μὲν οὖν οὕτως ἐτελεύτησεν, ἀνὴρ ὢν
 Περσῶν τῶν μετὰ Κῦρον τὸν ἀρχαῖον γενομένων
 βασιλικώτατός τε καὶ ἄρχειν ἀξιώτατος, ὡς παρὰ
 πάντων ὁμολογεῖται τῶν Κῦρου δοκούντων ἐν πείρᾳ
 2 γενέσθαι. πρῶτον μὲν γὰρ ἔτι παῖς ὢν, ὄτ' ἐπαιδευ-
 ετο καὶ σὺν τῷ ἀδελφῷ καὶ σὺν τοῖς ἄλλοις παισὶ,
 3 πάντων πάντα κράτιστος ἐνομιζέτο. πάντες γὰρ οἱ
 τῶν ἀρίστων Περσῶν παῖδες ἐπὶ ταῖς βασιλέως
 θύραις παιδεύονται· ἐνθα πολλὴν μὲν σωφροσύνην
 καταμάθοι ἂν τις, αἰσχρὸν δ' οὐδὲν οὔτ' ἀκούσαι
 4 οὔτ' ἰδεῖν ἔστι. θεῶνται δ' οἱ παῖδες καὶ τιμω-
 μένους ὑπὸ βασιλέως τοὺς βελτίστους, καὶ ἀκούουσι
 καὶ ἄλλους ἀτιμαζομένους· ὥστ' εὐθύς παῖδες ὄντες
 5 μανθάνουσιν ἄρχειν τε καὶ ἄρχεσθαι. ἐνθα Κῦρος
 αἰδημονέστατος μὲν πρῶτον τῶν ἡλικιωτῶν ἐδόκει
 εἶναι, τοῖς τε πρεσβυτέροις καὶ τῶν ἑαυτοῦ ὑποδε-
 εστέρων μᾶλλον πείθεσθαι, ἔπειτα δὲ φιλιπτότατος
 καὶ τοῖς ἵπποις ἀριστα χρῆσθαι· ἔκρινον δ' αὐτὸν
 καὶ τῶν εἰς τὸν πόλεμον ἔργων, τοξικῆς τε καὶ ἀκον-
 τίσεως, φιλομαθέστατον εἶναι καὶ μελετηρότατον.
 6 ἔπει δὲ τῇ ἡλικίᾳ ἔπρεπε, καὶ φιλοθηρότατος ἦν καὶ
 πρὸς τὰ θηρία μέντοι φιλοκινδυνότατος. καὶ ἄρχτον
 ποτ' ἐπιφερομένην οὐκ ἔτρεσεν, ἀλλὰ συμπεσῶν
 κατεσπιάσθη ἀπὸ τοῦ ἵππου, καὶ τὰ μὲν ἔπαθεν,
 ὢν καὶ τὰς ὠτειλὰς εἶχε, τέλος δὲ κατέκανε· καὶ
 τὸν πρῶτον μέντοι βοηθήσαντα πολλοῖς μακαριστὸν
 ἐποίησεν.
 7 Ἐπεὶ δὲ κατεπέμφθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς σατρα-
 πης Λυδίας τε καὶ Φρυγίας τῆς μεγάλης καὶ Καπ-

παδοκίας, στρατηγὸς δὲ καὶ πάντων ἀπεδείχθη οἷς
καθήκει εἰς Καστωλοῦ πεδίον ἀθροίζεσθαι, πρῶτον
μὲν ἐπέδειξεν αὐτὸν ὅτι περὶ πλείστον ποιοῖτο, εἴ
τω συνθοῖτο καὶ εἴ τω ὑπόσχοιτό τι, μηδαμῶς
ψεύδεσθαι. καὶ γὰρ οὖν ἐπίστευον μὲν αὐτῷ αἱ 8
πόλεις ἐπιτρεπόμεναι, ἐπίστευον δ' οἱ ἄνδρες· καὶ
εἴ τις πολέμιος ἐγένετο, σπείσαμένου Κύρου ἐπίστευε
μηδὲν ἂν παρὰ τὰς σπονδὰς παθεῖν. τοιγαροῦν 9
ἐπεὶ Τισσαφέρνει ἐπολέμησε, πᾶσαι αἱ πόλεις ἐκοῦσαι
Κῦρον εἶλοντο ἀντὶ Τισσαφέρνου πλὴν Μιλησίων·
οὔτοι δ', ὅτι οὐκ ἤθελε τοὺς φεύγοντας προέσθαι,
ἐφοβοῦντο αὐτόν. καὶ γὰρ ἔργω ἐπεδείκνυτο καὶ 10
ἔλεγεν ὅτι οὐκ ἂν ποτε προοῖτο, ἐπεὶ ἄπαξ φίλος
αὐτοῖς ἐγένετο, οὐδ' εἰ ἔτι μὲν μείους γένοιτο, ἔτι
δὲ κάκιον πράξειαν.

Φανερός δ' ἦν καὶ εἴ τις τι ἀγαθὸν ἢ κακὸν 11
ποιήσειεν αὐτόν, νικᾶν πειρώμενος· καὶ εὐχὴν δὲ
τινες αὐτοῦ ἐξέφερον, ὡς εὐχοίτο τοσοῦτον χρόνον
ζῆν, ἔστω νικῶν καὶ τοὺς εὖ καὶ τοὺς κακῶς ποι-
οῦντας ἀλεξόμενος. καὶ γὰρ οὖν πλείστοι δὴ αὐτῷ 12
ἐνὶ γ' ἀνδρὶ τῶν ἐφ' ἡμῶν ἐπεθύμησαν καὶ χρήματα
καὶ πόλεις καὶ τὰ ἐαυτῶν σώματα προέσθαι. οὐ 13
μὲν δὴ οὐδὲ τοῦτ' ἂν τις εἴποι ὡς τοὺς κακούργους
καὶ ἀδίκους εἶα καταγελαῖν, ἀλλὰ ἀφειδέστατα πάντων
ἐτιμωρεῖτο· πολλάκις δ' ἦν ἰδεῖν παρὰ τὰς στειβο-
μένας ὁδοὺς καὶ ποδῶν καὶ χειρῶν καὶ ὀφθαλμῶν
στερομένους ἀνθρώπους· ὥστ' ἐν τῇ Κύρου ἀρχῇ
ἐγένετο καὶ Ἑλληνι καὶ βαρβάρῳ μηδὲν ἀδικοῦντι
ἀδεῶς πορεύεσθαι ὅπη τις ἤθελεν, ἔχοντι δ' τι προ-

- 14 *χωροίη. τούς γε μέντοι ἀγαθούς εἰς πόλεμον ὡμολόγητο διαφερόντως τιμᾶν. καὶ πρῶτον μὲν ἦν αὐτῷ πόλεμος πρὸς Πισίδας καὶ Μυσούς· στρατευόμενος οὖν καὶ αὐτὸς εἰς ταύτας τὰς χώρας οὓς ἑώρα ἐθέλοντας κινδυνεύειν, τούτους καὶ ἄρχοντας ἐποίει ἧς κατεστρέφετο χώρας, ἔπειτα δὲ καὶ ἄλλοις*
- 15 *δώροις ἐτίμα· ὥστε φαίνεσθαι τοὺς μὲν ἀγαθούς εὐδαιμονεστάτους, τοὺς δὲ κακοὺς δούλους τούτων ἀξιῶν εἶναι. τοιγαροῦν πολλή ἦν ἀφθονία αὐτῶ τῶν ἐθελόντων κινδυνεύειν, ὅπου τις οἴοιτο Κύρον*
- 16 *αἰσθήσεσθαι. εἰς γε μὴν δικαιοσύνην εἴ τις φανερός γένοιτο ἐπιδείκνυσθαι βουλόμενος, περὶ παντὸς ἐποιεῖτο τούτους πλουσιώτερον βιοτεύειν τῶν ἐκ*
- 17 *τοῦ ἀδίκου φιλοκερδούντων. καὶ γὰρ οὖν ἄλλα τε πολλὰ δικαίως αὐτῷ διεχειρίζετο καὶ στρατεύματι ἀληθινῶ ἐχρήσατο. καὶ γὰρ στρατηγοὶ καὶ λοχαγοί, οἱ χρημάτων ἕνεκα πρὸς ἐκεῖνον ἔπλευσαν, ἔγνωσαν κερδαλεώτερον εἶναι Κύρῳ καλῶς συμπράττειν ἢ τὸ*
- 18 *κατὰ μῆνα κέρδος. ἀλλὰ μὴν εἴ τις γέ τι αὐτῷ προστάξαντι καλῶς ὑπηρετήσειεν, οὐδενὶ πώποτ' ἀχάριστον εἶασε τὴν προθυμίαν. τοιγαροῦν κράτιστοι δὴ ὑπηρεταὶ παντὸς ἔργου Κύρῳ ἐλέχθησαν γενέσθαι.*
- 19 *εἰ δέ τιν' ὀρώη δεινὸν ὄντα οἰκονόμον ἐκ τοῦ δικαίου καὶ κατασκευάζοντά θ' ἧς ἄρχοι χώρας καὶ προσόδους ποιοῦντα, οὐδέν' ἂν πώποτ' ἀφείλετο, ἀλλ' αἰεὶ πλείω προσεδίδου· ὥστε καὶ ἡδέως ἐπόνουν καὶ θαρραλέως ἐκτῶντο καὶ ὃ τι πεπᾶτό τις ἡκίστα Κύρον ἔκρυπτεν· οὐ γὰρ φθονῶν τοῖς φανερωῶς πλουτοῦσιν ἐφαίνετο, ἀλλὰ πειρώμενος χρῆσθαι τοῖς*

τῶν ἀποκρυπτομένων χρήμασι. φίλους γε μὴν ὄσους 20
 ποιήσαιο καὶ εὐνοὺς γνοίῃ ὄντας καὶ ἱκανοὺς κρίνειε
 συνεργοὺς εἶναι ὃ τι τυγχάνοι βουλόμενος κατεργά-
 ζεσθαι, ὁμολογεῖται πρὸς πάντων κράτιστος δὴ γε-
 νέσθαι θεραπεύειν. καὶ γὰρ αὐτὸ τοῦτο, οὐπερ 21
 αὐτὸς ἔνεκα φίλων ᾤετο δεῖσθαι, ὡς συνεργοὺς ἔχει,
 καὶ αὐτὸς ἐπειρᾶτο συνεργὸς τοῖς φίλοις κράτιστος
 εἶναι τούτου ὅτου αἰσθάνοιθ' ἕκαστον ἐπιθυμοῦντα.
 δῶρα δὲ πλείστα μὲν οἶμαι εἰς γ' ἀνήρ ἐλάμβανε 22
 διὰ πολλά· ταῦτα δὲ πάντων δὴ μάλιστα τοῖς φίλοις
 διεδίδου, πρὸς τοὺς τρόπους ἑκάστου σκοπῶν καὶ 23
 ὅτου μάλιστα ὄρωγῃ ἕκαστον δεόμενον. καὶ ὅσα τῶ
 σώματι αὐτοῦ πέμποι τις ἢ ὡς εἰς πόλεμον ἢ ὡς
 καλλωπισμόν, καὶ περὶ τούτων λέγειν αὐτὸν ἔφασαν
 ὅτι τὸ μὲν ἑαυτοῦ σῶμα οὐκ ἂν δύναίτο τούτοις
 πᾶσι κοσμηθῆναι, φίλους δὲ καλῶς κεκοσμημένους
 μέγιστον κόσμον ἄνδρὶ νομίζοι. καὶ τὸ μὲν τὰ 24
 μεγάλα νικᾶν τοὺς φίλους εὖ ποιοῦντα οὐδὲν θαυ-
 μαστόν, ἐπειδὴ γε καὶ δυνατώτερος ἦν· τὸ δὲ τῇ
 ἐπιμελείᾳ περιεῖναι τῶν φίλων καὶ τῶ προθυμεί-
 σθαι χαρίζεσθαι, ταῦτ' ἔμοιγε μᾶλλον δοκεῖ ἀγαστὰ
 εἶναι. Κῦρος γὰρ ἔπεμπε βίκους οἴνου ἡμιδεῖς 25
 πολλάκις, ὅποτε πάντῃ ἡδὺν λάβοι, λέγων ὅτι οὐπω
 δὴ πολλοῦ χρόνου τούτου ἡδίονι οἴνω ἐπιτύχοι·
 τοῦτον οὖν σοὶ ἔπεμπε καὶ δεῖταί σου τήμερον τοῦ-
 τον ἔκπιεν σὺν οἷς μάλιστα φιλεῖς. πολλάκις δὲ 26
 χῆνας ἡμβράτους ἔπεμπε καὶ ἄρτων ἡμίσεια καὶ
 ἄλλα τοιαῦτα, ἐπιλέγειν κελεύων τὸν φέροντα· Τού-
 τοις ἡσθη Κῦρος· βούλεται οὖν καὶ σὲ τούτων γεύ-

27 σασθαι. ὅπου δὲ χιλὸς σπάμιος πάνυ εἴη, αὐτὸς δὲ
 δύναιτο παρασκευάσασθαι διὰ τὸ πολλοὺς ἔχειν ὑπη-
 ρέτας καὶ διὰ τὴν ἐπιμέλειαν, διαπέμπων ἐκέλευε τοὺς
 φίλους τοῖς τὰ ἑαυτῶν σώματα ἄγουσιν ἵπποις ἐμ-
 28 βάλλειν, ὡς μὴ πεινῶντες τοὺς ἑαυτοῦ φίλους ἄγωσιν
 εἰ δὲ δὴ ποι πορεύοιτο καὶ πλεῖστοι μέλλοιεν ὕψεσθαι,
 προσκαλῶν τοὺς φίλους ἐσπουδαιολογεῖτο, ὡς δηλοίη
 οὖς τιμᾶ. ὥστ' ἐγὼ μὲν γ' ἐξ ὧν ἀκούω οὐδένα
 κρίνω ὑπὸ πλειόνων πεφιλησθαι οὐθ' Ἑλλήνων οὔτε
 29 βαρβάρων. τεκμήριον δὲ τούτου καὶ τόδε. παρὰ
 μὲν Κύρου δούλου ὄντος οὐδεὶς ἀπήει πρὸς βασι-
 λέα, πλὴν Ὀρόντας ἐπεχείρησε· καὶ οὗτος δὴ ὄν
 ᾤετο πιστὸν οἷ εἶναι, ταχὺ αὐτὸν ἤρε Κύρω φί-
 τερον ἢ ἑαυτῷ· παρὰ δὲ βασιλέως πολλοὶ πρὸς Κύρον
 ἀπῆλθον, ἐπειδὴ πολέμοι ἀλλήλοις ἐγένοντο, καὶ
 οὗτοι μέντοι οἱ μάλιστ' αὐτοῦ ἀγάμενοι, νομίζον-
 τες παρὰ Κύρω ὄντες ἀγαθοὶ ἀξιωτέρας ἂν τιμῆς
 30 τυγχάνειν ἢ παρὰ βασιλεῖ. μέγα δὲ τεκμήριον καὶ
 τὸ ἐν τῇ τελευτῇ τοῦ βίου αὐτῷ γενόμενον, ὅτι καὶ
 αὐτὸς ἦν ἀγαθὸς καὶ κρίνειν ὀρθῶς ἐδύνατο τοὺς
 31 πιστοὺς καὶ εὐνοὺς καὶ βεβαίους. ἀποθνήσκοντος
 γὰρ αὐτοῦ πάντες οἱ περὶ αὐτὸν φίλοι καὶ συντρά-
 πεζοὶ ἀπέθανον μαχόμενοι πλὴν Ἀριαίου· οὗτος δὲ
 τεταγμένος ἐτύγγανεν ἐπὶ τῷ εὐωνύμῳ τοῦ ἱππικοῦ
 ἄρχων· ὡς δ' ἦσθετο Κύρον πεπτωκότα, ἔφυγεν
 ἔχων τὸ στρατεύμα πᾶν οὗ ἡγεῖτο.

X. Ἐνταῦθα δὴ Κύρου ἀποτέμνεται ἡ κεφαλὴ
 καὶ ἡ χεὶρ ἡ δεξιὰ. βασιλεὺς δὲ διώκων εἰσπίπτει
 εἰς τὸ Κύρειον στρατόπεδον· καὶ οἱ μὲν μετ' Ἀρι-

αίου οὐκέτι ἴστανται, ἀλλὰ φεύγουσι διὰ τοῦ αὐτῶν στρατοπέδου εἰς τὸν σταθμὸν ἐνθεν ὠρμηγτο· τέταρες δ' ἐλέγοντο παρασάγγαι εἶναι τῆς ὁδοῦ. βασιλεὺς δὲ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τὰ τ' ἄλλα πολλὰ διαρπάζουσι, καὶ τὴν Φωκαΐδα Κύρου παλλακίδα τὴν σοφὴν καὶ καλὴν λεγομένην εἶναι λαμβάνει. ἡ δὲ 3 Μιλησία ληφθεῖσα ὑπὸ τῶν ἀμφὶ βασιλέα ἐκφεύγει γυμνὴ πρὸς τὸ τῶν Ἑλλήνων, οἱ ἔτυχον ἐν τοῖς σκευοφόροις ὄπλα ἔχοντες καὶ ἀντιταχθέντες πολλοὺς μὲν τῶν ἀρπαζόντων ἀπέκτειναν, οἱ δὲ καὶ αὐτῶν ἀπέθανον· οὐ μὴν ἔφυγόν γε, ἀλλὰ καὶ ταύτην ἔσωσαν καὶ τᾶλλα, ὅποσ' ἐντὸς αὐτῶν καὶ χρήματα καὶ ἄνθρωποι ἐγένοντο, πάντ' ἔσωσαν.

Ἐνταῦθα διέσχον ἀλλήλων βασιλεὺς τε καὶ οἱ 4 Ἕλληνες ὡς τριάκοντα στάδια, οἱ μὲν διώκοντες τοὺς καθ' αὐτούς, οἱ δ' ἀρπάζοντες ὡς ἤδη πάντα νικῶντες. ἐπεὶ δ' ἤσθοντο οἱ μὲν Ἕλληνες ὅτι βασιλεὺς σὺν τῷ στρατεύματι ἐν τοῖς σκευοφόροις εἶη, βασιλεὺς δ' αὖ ἤκουσε Τισσαφέρους ὅτι οἱ Ἕλληνες νικῶν τὸ καθ' αὐτούς καὶ εἰς τὸ πρόσθεν οἴχονται διώκοντες, ἐνθα δὴ βασιλεὺς μὲν ἀθροίζεται τοὺς ἑαυτοῦ καὶ συντάττεται, ὁ δὲ Κλέαρχος ἐβουλεύετο Πρόξενον καλέσας, πλησιαίτατος γὰρ ἦν, εἰ πέμποιεν τινὰς ἢ πάντες ἴοιεν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ἀρῆξοντες. ἐν τούτῳ καὶ βασιλεὺς δῆλος ἦν προσ- 6 ἰων πάλιν ὡς ἐδόκει ὀπισθεν. καὶ οἱ μὲν Ἕλληνες στραφέντες παρεσκευάζοντο ὡς ταύτῃ προσιόντος καὶ δεξόμενοι, ὁ δὲ ταύτῃ μὲν οὐκ ἤγεν, ἥ δὲ παρῆλθεν ἕξω τοῦ εὐωνύμου κέρατος, ταύτῃ καὶ ἀπή-

γαγεν, ἀναλαβὼν καὶ τοὺς ἐν τῇ μάχῃ αὐτομολή-
 7 σαντας καὶ Τισσαφέρην καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ. ὁ
 γὰρ Τισσαφέρης ἐν τῇ πρώτῃ συνόδῳ οὐκ ἔφυγεν,
 ἀλλὰ διήλασε παρὰ τὸν ποταμὸν κατὰ τοὺς Ἕλληνας
 πελταστὰς· διελαύνων δὲ κατέκανε μὲν οὐδένα, δια-
 στάντες δ' οἱ Ἕλληνες ἔπαιον καὶ ἠκόντιζον αὐτούς·
 Ἐπισθένης δ' ὁ Ἀμφιπολίτης ἤρχε τῶν πελταστῶν
 8 καὶ ἐλέγετο φρόνιμος γενέσθαι. ὁ δ' οὖν Τισσα-
 φέρης ὡς μείον ἔχων ἀπηλλάγη, πάλιν μὲν οὐκ
 ἀναστρέφει, εἰς δὲ τὸ στρατόπεδον ἀφικόμενος τὸ
 τῶν Ἑλλήνων ἐκεῖ συντυγχάνει βασιλεῖ, καὶ ἁμοῦ
 9 δὴ πάλιν συνταξάμενοι ἐπορεύοντο. ἐπεὶ δ' ἦσαν
 κατὰ τὸ εὐώνυμον τῶν Ἑλλήνων κέρας, ἔδεισαν οἱ
 Ἕλληνες μὴ προσάγοιεν πρὸς τὸ κέρας καὶ περιπτύ-
 ξαντες ἀμφοτέρωθεν αὐτοὺς κατακόψειαν· καὶ ἐδό-
 κει αὐτοῖς ἀναπτύσσειν τὸ κέρας καὶ ποιήσασθαι
 ὄπισθεν τὸν ποταμὸν.

10 Ἐν ᾧ δὲ ταῦτ' ἐβουλεύοντο, καὶ δὴ βασιλεὺς
 παραμειψάμενος εἰς τὸ αὐτὸ σχῆμα κατέστησεν ἀν-
 τίαν τὴν φάλαγγα, ὡσπερ τὸ πρῶτον μαχοῦμενος
 συνῆε. ὡς δ' εἶδον οἱ Ἕλληνες ἐγγύς τ' ὄντας
 καὶ παρατεταγμένους, αὐθις παιανίσαντες ἐπῆσαν
 11 πολὺ ἔτι προθυμότερον ἢ τὸ πρόσθεν. οἱ δ' αὖ
 βάρβαροι οὐκ ἐδέχοντο, ἀλλ' ἐκ πλείονος ἢ τὸ πρό-
 σθεν ἔφευγον· οἱ δ' ἐπεδίωκον μέχρι κώμης τινός·
 12 ἐνταῦθα δ' ἔστησαν οἱ Ἕλληνες· ἑπὲρ γὰρ τῆς κώ-
 μης γήλοφος ἦν, ἐφ' οὗ ἀνεστράφησαν οἱ ἀμφὶ
 βασιλέα, πεζοὶ μὲν οὐκέτι, τῶν δ' ἱππέων ὁ λόφος
 ἐνεπλήσθη, ὥστε τὸ κινούμενον γιγνώσκειν καὶ

τὸ βασιλείον σημείον δοῶν ἔφασαν αἰετόν τινα χρυ-
σοῦν ἐπὶ πέλτῃ ἀνατεταμένον. ἐπεὶ δὲ κἀνταῦθ' 13
ἐχώρουν οἱ Ἕλληνες, λείπουσι δὴ καὶ τὸν λόφον οἱ
ἐπιτῆς· οὐ μὴν ἔτι ἀθρόοι ἀλλ' ἄλλοι ἄλλοθεν· ἐπι-
λοῦτο δ' ὁ λόφος τῶν ἰππέων· τέλος δὲ καὶ πάντες
ἀπεχώρησαν. ὁ οὖν Κλέαρχος οὐκ ἀνεβίβαζεν ἐπὶ 14
τὸν λόφον, ἀλλ' ὑπ' αὐτὸν στήσας τὸ στράτευμα
πέμπει Λύκιον τὸν Συρακόσιον καὶ ἄλλον ἐπὶ τὸν
λόφον καὶ κελεύει κατιθόντας τὰ ὑπὲρ τοῦ λόφου
τί ἐστιν ἀπαγγεῖλαι. καὶ ὁ Λύκιος ἤλασέ τε καὶ 15
ιδὼν ἀπαγγέλλει ὅτι φεύγουσιν ἀνὰ κράτος. σχεδὸν
δ' ὅτε ταῦτ' ἦν, καὶ ἥλιος ἐδύετο.

Ἐνταῦθα δ' ἔστησαν οἱ Ἕλληνες καὶ Θέμενοι 16
τὰ ὄπλα ἀνεπαύοντο· καὶ ἅμα μὲν ἐθαύμαζον ὅτι
οὐδαμοῦ Κῦρος φαίνοιτο οὐδ' ἄλλος ἀπ' αὐτοῦ οὐ-
δεὶς παρείη· οὐ γὰρ ἤθεσαν αὐτὸν τεθνηκότα, ἀλλ'
ἤκαζον ἢ διώκοντ' οἴχεσθαι ἢ καταληψόμενόν τι
προεληλακέναι· καὶ αὐτοὶ ἐβουλεύοντο, εἰ αὐτοῦ μεί- 17
ναντες τὰ σκευοφόρα ἐνταῦθ' ἄγοιντο ἢ ἀπίοιεν ἐπὶ
τὸ στρατόπεδον. ἔδοξεν αὐτοῖς ἀπιέναι· καὶ ἀφι-
κνοῦνται ἀμφὶ δορηστὸν ἐπὶ τὰς σκηνάς. ταύτης 18
μὲν τῆς ἡμέρας τοῦτο τὸ τέλος ἐγένετο. καταλαμ-
βάνουσι δὲ τῶν τ' ἄλλων χρημάτων τὰ πλεῖστα
διηρασμένα καὶ εἴ τι σιτίον ἢ ποτὸν ἦν, καὶ τὰς
ἀμάξας μεστὰς ἀλεύρων καὶ οἴνου, ὡς παρεσκευάσατο
Κῦρος, ἢν' εἴ ποτε σφόδρα τὸ στράτευμα λάβοι τῶν
ἐπιτηδείων ἔνδεια, διαδιδοίη τοῖς Ἕλλησιν — ἦσαν
δ' αὐταὶ τετρακόσαι ἀμάξαι — καὶ ταύτας τότε
οἱ σὺν βασιλεῖ διήρασαν· ὥστ' ἀδειπνοὶ ἦσαν οἱ 19

πλείστοι τῶν Ἑλλήνων ἦσαν δὲ καὶ ἀνάριστοι· πρὶν γὰρ δὴ καταλῦσαι τὸ στράτευμα πρὸς ἄριστον, βασιλεὺς ἐφάνη. ταύτην μὲν οὖν τὴν νύχθ' οὕτω διεγένοντο.

B.

2 I. Ἄμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ συνελθόντες οἱ στρατηγοὶ ἐθαύμαζον ὅτι Κῦρος οὐτ' ἄλλον πέμπτοι σηματούοντα ὅτι χρὴ ποιεῖν οὐτ' αὐτὸς φαίνοιτο. ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς συσκευασαμένοις ἃ εἶχον καὶ ἐξοπλισαμένοις
3 προῖέναι εἰς τὸ πρόσθεν, ἕως Κῦρω συμμίξειαν. ἤδη δ' ἐν ὁρμῇ ὄντων ἅμ' ἡλίῳ ἀνέχοντι ἦλθε Προκλῆς ὁ Τευθρανίας ἄρχων, γεγωνὸς ἀπὸ Δαμαράτου τοῦ Λάκωνος, καὶ Γλοῦς ὁ Ταμῶ. οὗτοι ἔλεγον ὅτι Κῦρος μὲν τέθνηκεν, Ἀριαῖος δὲ πεφευγὼς ἐν τῷ σταθμῷ εἶη μετὰ τῶν ἄλλων βαρβάρων, ὅθεν τῇ προτεραιᾷ ὤρμητο, καὶ λέγοι ὅτι ταύτην μὲν τὴν ἡμέραν περιμενοίη αὐτούς, εἰ μέλλοιεν ἦκειν, τῇ
4 δ' ἄλλῃ ἀπιέναι ἐπ' Ἰωνίας. ταῦτ' ἀκούσαντες οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες πυνθανόμενοι βαρῆως ἔφερον. Κλέαρχος δὲ τὰδ' εἶπεν· Ἄλλ' ὄφελε μὲν Κῦρος ζῆν· ἐπεὶ δὲ τετελεύτηκεν, ἀπαγγέλλετ' Ἀριαίῳ ὅτι ἡμεῖς νικῶμέν τε βασιλέα καὶ ὡς ὁρᾶτε

B. I. 1. Ὡς μὲν οὖν ἠθροίσθη Κῦρω τὸ Ἑλληνικόν, ὅτε ἐπὶ τὸν ἀδελφὸν Ἀρταξέρξην ἐστρατεύετο, καὶ ὅσα ἐν τῇ ἀνόδῳ ἐπράχθη καὶ ὡς ἡ μάχη ἐγένετο καὶ ὡς Κῦρος ἐτελεύτησε καὶ ὡς ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ἐλθόντες οἱ Ἕλληνες ἐκοιμήθησαν οἴομενοι τὰ πάντα νικᾶν καὶ Κῦρον ζῆν, ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ δεδήλωται.

οὐδείς ἔτι ἡμῖν μάχεται, καὶ εἰ μὴ ὑμεῖς ἦλθετε, ἐπορευόμεθ' ἂν ἐπὶ βασιλέα. ἐπαγγελλόμεθα δ' Ἀρ- αῖω, ἂν ἐνθάδ' ἔλθῃ, εἰς τὸν θρόνον τὸν βασιλείου καθιεῖν αὐτόν· τῶν γὰρ μάχῃ νικῶντων καὶ τὸ ἄρχειν ἐστί. ταῦτ' εἰπὼν ἀποστέλλει τοὺς ἀγγέλους 5 καὶ σὺν αὐτοῖς Χειρίσοφον τὸν Λάκωνα καὶ Μένωνα τὸν Θειταλόν· καὶ γὰρ αὐτὸς Μένων ἐβούλετο· ἦν γὰρ φίλος καὶ ξένος Ἀρῑαίου.

Οἱ μὲν ὄχοντο, Κλέαρχος δὲ περιέμενε· τὸ δὲ 6 στράτευμα ἐπορίζετο σίτον, ὅπως ἐδύνατο, ἐκ τῶν ὑποζυγίων κόπτοντες τοὺς βοῦς καὶ ὄνους· ξύλοις δ' ἐχρῶντο μικρὸν προϊόντες οὗ ἢ μάχῃ ἐγένετο τοῖς τ' οἰστοῖς πολλοῖς οὔσιν, οὓς ἠνάγκαζον οἱ Ἕλληνες ἐβάλλειν τοὺς αὐτομολοῦντας παρὰ βασιλέως, καὶ τοῖς γέροισι καὶ ταῖς ἀσπίσι ταῖς ξυλῖναις. πολλαὶ δὲ καὶ πέλται καὶ ἄμαξαι ἦσαν φέρεσθαι ἔρημοι οὔσαι· οἷς πᾶσι χρώμενοι κρέα ἐψοντες ἦσθιον ἐκείνην τὴν ἡμέραν.

Καὶ ἤδη τ' ἦν περὶ πλήθουσαν ἀγορὰν καὶ ἔρ- 7 χονται παρὰ βασιλέως καὶ Τισσαφέρουσι κήρυκες οἱ μὲν ἄλλοι βάρβαροι, ἦν δ' αὐτῶν Φαλῖνος εἰς τις Ἕλληνας, ὃς ἐτύγχανε παρὰ Τισσαφέρουσι ὢν καὶ ἐντίμως ἔχων· καὶ γὰρ προσεποιεῖτο ἐπιστήμων εἶναι τῶν ἀμφὶ τάξεις τε καὶ ὀπλομαχίαν. οὔτοι δὲ προσ- 8 ἐλθόντες καὶ καλέσαντες τοὺς τῶν Ἑλλήνων ἀρχοντας λέγουσιν ὅτι βασιλεὺς κελεύει τοὺς Ἕλληνας, ἐπεὶ νικῶν τυγχάνει καὶ Κῦρον ἀπέκτονε, παραδόντας τὰ ὅπλα ἰόντας ἐπὶ τὰς βασιλέως θύρας εὐρίσκεισθαι ἂν τι δύνωνται ἀγαθόν. ταῦτα μὲν 9 εἶπον οἱ βασιλέως κήρυκες· οἱ δ' Ἕλληνες βαρέως

μὲν ἤκουσαν, ὁμοῦς δὲ Κλέαρχος τοσοῦτον εἶπεν ὅτι οὐ τῶν νικῶντων εἶη τὰ ὄπλα παραδίδόναι· ἀλλ', ἔφη, ὑμεῖς μὲν, ὦ ἄνδρες στρατηγοί, τούτοις ἀποκρίνασθ' ὅ τι κάλλιστόν τε καὶ ἄριστον ἔχετε· ἐγὼ δ' αὐτίκα ἤξω. ἐκάλεσε γὰρ τις αὐτὸν τῶν ὑπηρετῶν, ὅπως ἴδοι τὰ ἱερὰ ἐξηρημένα· ἔτυχε γὰρ θνύμενος.

- 10 "Ἐνθα δὴ ἀπεκρίνατο Κλεάνωρ ὁ Ἀρχὰς πρεσβύτατος ὢν ὅτι πρόοθεν ἂν ἀποθάνοιεν ἢ τὰ ὄπλα παραδοῖεν· Πρόξενος δ' ὁ Θηβαῖος, Ἄλλ' ἐγώ, ἔφη, ὦ Φαλῖνε, θαυμάζω πότερ' ὡς κρατῶν βασιλεὺς αἰτεῖ τὰ ὄπλα ἢ ὡς διὰ φιλίαν. εἰ μὲν γὰρ ὡς κρατῶν, τί δεῖ αὐτὸν αἰτεῖν καὶ οὐ λαβεῖν ἐλθόντα; εἰ δὲ πείσας βούλεται λαβεῖν, λεγέτω τί ἔσται τοῖς στρατιώταις, ἐὰν αὐτῶ ταῦτα χαρί-
- 11 σωνται. πρὸς ταῦτα Φαλῖνος εἶπε· Βασιλεὺς νικῶν ἡγεῖται, ἐπεὶ Κῦρον ἀπέκτονε. τίς γὰρ αὐτῶ ἐτι τῆς ἀρχῆς ἀντιποιεῖται; νομίζει δὲ καὶ ὑμᾶς ἑαυτοῦ εἶναι, ἔχων ἐν μέσῃ τῇ ἑαυτοῦ χώρα καὶ ποταμῶν ἐντὸς ἀδιαβάτων καὶ πληθὸς ἀνθρώπων ἐφ' ὑμᾶς δυνάμενος ἀγαγεῖν, ὅσον οὐδ' εἰ παρέχοιεν ὑμῖν δύ-
- 12 ναισθ' ἂν ἀποκτεῖναι. μετὰ τοῦτον Θεόπομπος Ἀθηναῖος εἶπεν· ὦ Φαλῖνε, νῦν, ὡς σὺ ὄρας, ἡμῖν οὐδὲν ἔστιν ἀγαθὸν ἀλλ' ἢ ὄπλα καὶ ἀρετή. ὄπλα μὲν οὖν ἔχοντες οἴομεθ' ἂν καὶ τῇ ἀρετῇ χρῆσθαι, παραδόντες δ' ἂν ταῦτα καὶ τῶν σωματῶν στερηθῆναι. μὴ οὖν οἴου τὰ μόνα ἀγαθὰ ἡμῖν ὄνθ' ἡμᾶς ὑμῖν παραδώσειν, ἀλλὰ σὺν τούτοις καὶ περὶ τῶν
- 13 ὑμετέρων ἀγαθῶν μαχοῦμεθα. ἀκούσας δὲ ταῦθ'

ὁ Φαλίνοσ ἐγέλασε καὶ εἶπεν· Ἀλλὰ φιλοσόφω μὲν
 ἔοικας, ὦ νεανίσκε, καὶ λέγεις οὐκ ἀχάριτα· ἴσθι
 μέντοι ἀνόητος ὢν, εἰ οἶε τὴν ὑμετέραν ἀρετὴν
 περιγενέσθαι ἂν τῆσ βασιλέωσ δυνάμεωσ. ἄλλουσ 14
 δέ τινασ ἔφρασαν λέγειν ἀπομαλακίζομένουσ, ὡσ καὶ
 Κύρω πιστοὶ ἐγένοντο καὶ βασιλεῖ ἂν πολλοῦ ἄξιοι
 γένοιτο, εἰ βούλοιτο φίλοσ γενέσθαι· καὶ εἴτ' ἄλλο
 τι ἐθέλοι χρῆσθαι εἴτ' ἐπ' Αἴγυπτον στρατεύειν, συγ-
 καταστρέψαντ' ἂν αὐτῶ.

Ἐν τούτῳ Κλέαρχοσ ἤκε, καὶ ἠρώτησεν εἰ ἤδη 15
 ἀποκεκριμένοι εἶεν. Φαλίνοσ δ' ὑπολαβὼν εἶπεν,
 Οὗτοι μὲν, ὦ Κλέαρχε, λαλοῦσιν ἄλλοσ ἄλλα λέγων·
 σὺ δ' ἡμῖν εἰπέ τί λέγεις. ὁ δ' εἶπεν, Ἐγὼ σε, ὦ 16
 Φαλίνε, ἄσμενοσ ἐώρακα, οἶμαι δὲ καὶ οἱ ἄλλοι πάν-
 τεσ· σὺ τε γὰρ Ἑλληὴν εἶ καὶ ἡμεῖσ τοσοῦτοὶ ὄντεσ,
 ὄσοουσ σὺ ὀρθῶσ· ἐν τοιούτοισ δ' ὄντεσ πράγμασι συμ-
 βουλευόμεθά σοι τί χρῆ ποιεῖν περὶ ὧν λέγεις. σὺ 17
 οὖν πρὸσ θεῶν συμβούλευσον ἡμῖν ὃ τι σοι δοκεῖ
 κάλλιστοσ καὶ ἀριστοσ εἶναι, καὶ ὃ σοι τιμὴν οἶσει
 εἰσ τὸν ἔπειτα χρόνον λεγόμενον, ὅτι Φαλίνοσ ποτε
 πεμφθεῖσ παρὰ βασιλέωσ κελεύσων τοὺσ Ἑλληνασ
 τὰ ὄπλα παραδοῦναι συμβουλευομένοισ συνεβούλευσεν
 αὐτοῖσ τάδε. οἶσθα δ' ὅτι ἀνάγκη λέγεσθαι ἐν τῇ 18
 Ἑλλάδι ἢ ἂν συμβουλεύσῃσ. ὁ δὲ Κλέαρχοσ ταύτη
 ὑπήγετο βουλόμενοσ καὶ αὐτὸν τὸν παρὰ βασιλέωσ
 πρᾶσβεύοντα συμβουλευσαι μὴ παραδοῦναι τὰ ὄπλα,
 ὅπωσ εὐέλπιδεσ μᾶλλον εἶεν οἱ Ἑλληνεσ. Φαλίνοσ
 δ' ὑποστρέψασ παρὰ τὴν δόξαν αὐτοῦ εἶπεν· Ἐγὼ, 19
 εἰ μὲν τῶν μυρίων ἐλπίδων μία τις ὑμῖν ἐστι σω-

Θῆναι πολεμοῦντας βασιλεῖ, συμβουλεύω μὴ παρα-
 διδόναι τὰ ὄπλα· εἰ δέ τοι μηδεμία σωτηρίας ἐστὶν
 ἐλπίς ἄκοντος βασιλέως, συμβουλεύω σφῶζεσθαι ὑμῖν
 20 ὅπη δυνατόν. Κλέαρχος δὲ πρὸς ταῦτα εἶπεν· Ἄλλὰ
 ταῦτα μὲν δὴ σὺ λέγεις· παρ' ἡμῶν δ' ἀπάγγελλε
 τάδ', ὅτι ἡμεῖς οἴομεθα, εἰ μὲν δέοι βασιλεῖ φίλους
 εἶναι, πλειονος ἂν ἄξιοι εἶναι φίλοι ἔχοντες τὰ ὄπλα
 ἢ παραδόντες ἄλλω, εἰ δὲ δέοι πολεμεῖν, ἄμεινον
 21 ἂν πολεμεῖν ἔχοντες τὰ ὄπλα ἢ παραδόντες. ὁ δὲ
 Φαλῖνος εἶπε· Ταῦτα μὲν δὴ ἀπαγγελοῦμεν· ἀλλὰ
 καὶ τάδ' ὑμῖν εἰπεῖν ἐκέλευσε βασιλεὺς, ὅτι μένουσι
 μὲν ὑμῖν αὐτοῦ σπονδαὶ εἶεν, προϊοῦσι δὲ καὶ
 ἀπιοῦσι πόλεμος. εἶπατ' οὖν καὶ περὶ τούτου, πό-
 τερα μενεῖτε καὶ σπονδαὶ εἰσιν ἢ ὡς πολέμου ὄντος
 22 παρ' ὑμῶν ἀπαγγελῶ. Κλέαρχος δ' ἔλεξεν· Ἀπάγγ-
 γελλε τοίνυν καὶ περὶ τούτου, ὅτι καὶ ἡμῖν ταῦτά
 δοκεῖ ἄπερ καὶ βασιλεῖ. Τί οὖν ταῦτ' ἐστίν; ἔφη
 ὁ Φαλῖνος. ἀπεκρίνατο Κλέαρχος· Ἦν μὲν μένωμεν,
 23 σπονδαί, ἀπιοῦσι δὲ καὶ προϊοῦσι πόλεμος. ὁ δὲ
 πάλιν ἠρώτησε· Σπονδὰς ἢ πόλεμον ἀπαγγελῶ; Κλέ-
 αρχος δὲ ταῦτά πάλιν ἀπεκρίνατο· Σπονδαὶ μὲν
 μένουσιν, ἀπιοῦσι δὲ καὶ προϊοῦσι πόλεμος. ὁ τι
 δὲ ποιήσοι, οὐ διεσήμηγε.

II. Φαλῖνος μὲν δὴ ᾤχετο καὶ οἱ σὺν αὐτῷ.
 οἱ δὲ παρ' Ἀρδιαίου ἦγον, Προκλῆς καὶ Χειρί-
 σοφος· Μένων δ' αὐτοῦ ἔμενον. οὔτοι δ' ἔλεγον
 ὅτι πολλοὺς φαίη Ἀρδιαῖος εἶναι Πέρσας ἑαυτοῦ βελ-
 τίους, οὓς οὐκ ἂν ἀνασχέσθαι αὐτοῦ βασιλεύοντος·
 ἀλλ' εἰ βούλεσθε συναπιέναι, ἤκειν ἤδη κελεύει τῆς

νυκτός. εἰ δὲ μή, αὐριον πρῶ ἀπιέναι φησίν. ὁ δὲ ²
 Κλέαρχος εἶπεν· Ἄλλ' οὕτω χρή ποιεῖν· ἐὰν μὲν
 ἤκωμεν, ὡσπερ λέγετε· εἰ δὲ μή, πρῶτιτεθ' ὅποιον
 ἂν τι ὑμῖν οἴησθε μάλιστα συμφέρειν. ὃ τι δὲ
 ποιήσοι οὐδὲ τούτοις εἶπε. μετὰ ταῦτ' ἤδη ἡλίου ³
 δύνοντος συγκαλέσας τοὺς στρατηγούς καὶ λοχαγούς
 ἔλεξε τοιάδε. Ἐμοί, ὦ ἄνδρες, θυομένῳ ἵεναι ἐπὶ
 βασιλέα οὐκ ἐγίγνετο τὰ ἱερά. καὶ εἰκότως ἄρ' οὐκ
 ἐγίγνετο· ὡς γὰρ ἐγὼ νῦν πυνθάνομαι, ἐν μέσῳ
 ἡμῶν καὶ βασιλέως ὁ Τίγρης ποταμός ἐστι ναυσί-
 πορος, ὃν οὐκ ἂν δυναίμεθ' ἀνευ πλοίων διαβῆναι·
 πλοῖα δ' ἡμεῖς οὐκ ἔχομεν. οὐ μὲν δὴ αὐτοῦ γε
 μένειν οἶόν τε· τὰ γὰρ ἐπιτήδεια οὐκ ἔστιν ἔχειν·
 ἵεναι δὲ παρὰ τοὺς Κύρου φίλους πάνυ καλὰ ἡμῖν
 τὰ ἱερά ἦν. ὣδε οὖν χρή ποιεῖν· ἀπιόντας δειπνεῖν ⁴
 ὃ τι τις ἔχει· ἐπειδὴν δὲ σημήνη τῷ κέρατι ὡς ἀνα-
 παύεσθαι, συσκευάζεσθε· ἐπειδὴν δὲ τὸ δεύτερον,
 ἀνατίθεσθ' ἐπὶ τὰ ὑποζύγια· ἐπὶ δὲ τῷ τρίτῳ
 ἔπεσθε τῷ ἡγουμένῳ, τὰ μὲν ὑποζύγια ἔχοντες πρὸς
 τοῦ ποταμοῦ, τὰ δ' ὄπλα ἔξω. ταῦτ' ἀκούσαντες ⁵
 οἱ στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ ἀπήλθον καὶ ἐποίησαν οὕτω.
 καὶ τὸ λοιπὸν ὁ μὲν ἤρχεν, οἱ δ' ἐπείθοντο, οὐχ
 ἐλόμενοι, ἀλλ' ὀρῶντες ὅτι μόνος ἐφρόνει οἷα δεῖ
 τὸν ἄρχοντα, οἱ δ' ἄλλοι ἄπειροι ἦσαν.

⁶ Ἀριθμὸς τῆς ὁδοῦ ἦν ἡλθον ἐξ Ἐφέσου τῆς Ἰω-
 νίας μέχρι τῆς μάχης σταθμοὶ τρεῖς καὶ ἐνεήκοντα, παρα-
 σάγγαι πέντε καὶ τριάκοντα καὶ πεντακόσιοι, στάδιοι πενή-
 κοντα καὶ ἑξακισχίλιοι καὶ μύριοι· ἀπὸ δὲ τῆς μάχης ἐλέ-
 γοντο εἶναι εἰς Βαβυλῶνα στάδιοι ἐξήκοντα καὶ τριακόσιοι.

Ἐντεῦθεν ἐπεὶ σκότος ἐγένετο, Μιλτοκύθης μὲν
 ὁ Θραξ ἔχων τοὺς θ' ἑπιέας τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ εἰς
 τετραράκοντα καὶ τῶν πεζῶν Θρακῶν ὡς τριακο-
 7 σίους ἠύτομόλησε πρὸς βασιλέα. Κλέαρχος δὲ τοῖς
 ἄλλοις ἠγεῖτο κατὰ τὰ παρηγγελμένα, οἱ δ' εἶποντο·
 καὶ ἀφικνοῦνται εἰς τὸν πρῶτον σταθμὸν παρ'
 Ἀριαῖον καὶ τὴν ἐκείνου στρατιὰν ἀμφὶ μέσας νύκτας·
 καὶ ἐν τάξει θήμενοι τὰ ὄπλα συνῆλθον οἱ στρατηγοὶ
 8 καὶ λοχαγοὶ τῶν Ἑλλήνων παρ' Ἀριαῖον· καὶ ὤμοσαν
 οἱ τε Ἕλληνας καὶ ὁ Ἀριαῖος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ οἱ
 κράτιστοι μήτε προδώσειν ἀλλήλους σύμμαχοί τ'
 ἔσσεσθαι· οἱ δὲ βάρβαροι προσώμοσαν καὶ ἠγγήσεσθαι
 9 ἀδόλως. ταῦτα δ' ὤμοσαν, σφάξαντες ταῦρον καὶ
 κάπρον καὶ κριὸν εἰς ἀσπίδα, οἱ μὲν Ἕλληνας βάρ-
 10 πτοντες ξίφος, οἱ δὲ βάρβαροι λόγχην. ἐπεὶ δὲ τὰ
 πιστὰ ἐγένετο, εἶπεν ὁ Κλέαρχος· Ἄγε δὴ, ὦ Ἀρι-
 αῖε, ἐπέλεπε ὁ αὐτὸς ὑμῖν στόλος ἐστὶ καὶ ἡμῖν,
 εἰπέ τίνα γνώμην ἔχεις περὶ τῆς πορείας, πότερον
 ἀπιμεν ἢνπερ ἦλθομεν ἢ ἄλλην τιν' ἐννενοηκέναι
 11 δοκεῖς ὁδὸν κρεῖττω. ὁ δ' εἶπεν, Ἦν μὲν ἦλθομεν
 ἀπιόντες παντελῶς ἂν ὑπὸ λιμοῦ ἀπολοίμεθα· ὑπ-
 ἀρχει γὰρ νῦν ἡμῖν οὐδὲν τῶν ἐπιτηδείων. ἐπτακαί-
 δεκα γὰρ σταθμῶν τῶν ἐγγυτάτω οὐδὲ δεῦρο ἰόντες
 ἐκ τῆς χώρας οὐδὲν εἶχομεν λαμβάνειν· ἐνθα δέ
 τι ἦν, ἡμεῖς διαπορευόμενοι κατεδαπανήσαμεν. νῦν
 δ' ἐπινοοῦμεν πορεύεσθαι μακροτέραν μὲν, τῶν δ'
 12 ἐπιτηδείων οὐκ ἀπορήσομεν. πορευτέον δ' ἡμῖν τοὺς
 πρώτους σταθμοὺς ὡς ἂν δυνώμεθα μακροτάτους,
 ἵν' ὡς πλεῖστον ἀποσπάσωμεν τοῦ βασιλικοῦ στρα-

τεύματος· ἦν γὰρ ἀπαξ δὴ ἢ τριῶν ἡμερῶν ὄδον ἀπόσχωμεν, οὐκέτι μὴ θυνήσεται βασιλεὺς ἡμᾶς καταλαβεῖν. ὀλίγω μὲν γὰρ στρατεύματι οὐ τολμήσει ἐφέπεσθαι· πολὺν δ' ἔχων στόλον οὐ θυνήσεται ταχέως πορεύεσθαι· ἴσως δὲ καὶ τῶν ἐπιτηδείων σπανιεῖ. ταύτην, ἔφη, τὴν γνώμην ἔχω ἔγωγε.

³Ἦν δ' αὐτὴ ἡ στρατηγία οὐδὲν ἄλλο δυναμένη ¹³ ἢ ἀποδραῖναι ἢ ὑποφυγεῖν· ἡ δὲ τύχη ἐστρατήγησε κάλλιον. ἐπεὶ γὰρ ἡμέρα ἐγένετο, ἐπορεύοντο ἐν δεξιᾷ ἔχοντες τὸν ἥλιον, λογιζόμενοι ἦξειν ἅμ' ἡλίῳ θύνοντι εἰς κώμας τῆς Βαβυλωνίας χώρας· καὶ τοῦτο μὲν οὐκ ἐπεύεσθησαν. ἔτι δ' ἅμφι δειλήν ¹⁴ ἔδοξαν πολεμίους ὄραν ἱππέας· καὶ τῶν θ' Ἑλλήνων οἱ μὴ ἔτυχον ἐν ταῖς τάξεσιν ὄντες εἰς τὰς τάξεις ἔθειον, καὶ Ἀριαῖος, ἐτύγχανε γὰρ ἐφ' ἀρμαμάξης πορευόμενος διότι ἐτέρωτο, καταβὰς ἐθωρακίζετο καὶ οἱ σὺν αὐτῷ. ἐν ᾧ δ' ὠπλιζόντο, ἤκον ¹⁵ λέγοντες οἱ προπεμφθέντες σκοποὶ ὅτι οὐχ ἱππῆς εἶεν, ἀλλ' ὑποζύγια νέμοιτο. καὶ εὐθύς ἔγνωσαν πάντες ὅτι ἐγγὺς που ἐστρατοπεδεύετο βασιλεὺς· καὶ γὰρ καπνὸς ἐφαίνετο ἐν κώμας οὐ πρόσω. Κλέ- ¹⁶ αρχος δ' ἐπὶ μὲν τοὺς πολεμίους οὐκ ἤγεν· ἦδει γὰρ καὶ ἐπειρηκὸς τοὺς στρατιώτας καὶ ἀσίτους ὄντας· ἦδη δὲ καὶ ὄψε ἦν· οὐ μέντοι οὐδ' ἀπέκλινε, φυλαττόμενος μὴ δοκοίη φεύγειν, ἀλλ' εὐθύρωρον ἄγων ἅμα τῷ ἡλίῳ θυομένῳ εἰς τὰς ἐγγυτάτω κώμας τοὺς πρώτους ἔχων κατεσκήνωσεν, ἐξ ὧν διήρπαστο ὑπὸ τοῦ βασιλικῆς στρατεύματος καὶ αὐτὰ

17 τὰ ἀπὸ τῶν οἰκιῶν ξύλα. οἱ μὲν οὖν πρῶτοι δμῶς
 τρόπῳ τινὶ ἐστρατοπεδεύσαντο, οἱ δ' ὕστεροι σκο-
 ταῖοι προσιόντες ὡς ἐτύγγανον ἕκαστοι ἠϋλίξοντο,
 καὶ κραυγὴν πολλὴν ἐποίουν καλοῦντες ἀλλήλους,
 ὥστε καὶ τοὺς πολεμίους ἀκούειν· ὡςθ' οἱ μὲν ἐγγύ-
 18 μάτων. δῆλον δὲ τοῦτο τῇ ὕστεραίᾳ ἐγένετο· οὔτε
 γὰρ ὑποζύγιον ἔτ' οὐδὲν ἐφάνη οὔτε στρατόπεδον
 οὔτε καπνὸς οὐδαμοῦ πλησίον. ἐξεπλάγη δ', ὡς
 ἔοικε, καὶ βασιλεὺς τῇ ἐφόδῳ τοῦ στρατεύματος.
 ἐδήλωσε δὲ τοῦτο οἷς τῇ ὕστεραίᾳ ἔπραττε.

19 Προϊούσης μέντοι τῆς νυκτὸς ταύτης καὶ τοῖς
 "Ελλησι φόβος ἐμπίπτει, καὶ θόρυβος καὶ δοῦπος
 20 ἦν, οἷον εἰκὸς φόβου ἐμπεσόντος γίγνεσθαι. Κλέ-
 αρχος δὲ Τολμίδην Ἠλεῖον, ὃν ἐτύγγανεν ἔχων παρ'
 ἑαυτῷ κήρυκα ἀριστον τῶν τότε, ἀνειπεῖν ἐκέλευσε
 σιγὴν κηρύξανθ' ὅτι προαγορεύουσιν οἱ ἄρχοντες,
 ὃς ἂν τὸν ἀφέντα τὸν ὄνον εἰς τὰ ὄπλα μνηύσῃ,
 21 ὅτι λήφεται μισθὸν τάλαντον. ἐπεὶ δὲ ταῦτ' ἐκη-
 ρύχθη, ἔγνωσαν οἱ στρατιῶται ὅτι κενὸς ὁ φόβος
 εἶη καὶ οἱ ἄρχοντες σῶ. ἅμα δ' ὄρθρῳ παρήγ-
 γειλεν ὁ Κλέαρχος εἰς τάξιν τὰ ὄπλα τίθεσθαι τοὺς
 "Ελληνας, ἥπερ εἶχον ὅτ' ἦν ἡ μάχη.

III. "Ο δὲ δὴ ἔγραψα ὅτι βασιλεὺς ἐξεπλάγη
 τῇ ἐφόδῳ, τῷδε δῆλον ἦν. τῇ μὲν γὰρ πρόσθεν
 ἡμέρᾳ πέμπων τὰ ὄπλα παραδιδόναι ἐκέλευε, τότε
 δ' ἅμ' ἠλίῳ ἀνατέλλοντι κήρυκας ἔπεμψε περὶ σπον-
 2 δῶν. οἱ δ' ἐπεὶ ἦλθον πρὸς τοὺς προφύλακας,
 ἔζήτουν τοὺς ἄρχοντας. ἐπειδὴ δ' ἀπήγγελλον οἱ

προφύλακες, Κλέαρχος τυχὼν τότε τὰς τάξεις ἐπι-
 σκοπῶν εἶπε τοῖς προφύλαξι κελεύειν τοὺς κήρυκας
 περιμένειν, ἄχρι ἂν σχολάσῃ. ἐπεὶ δὲ κατέστησε τὸ 3
 στρατεύμα, ὥστε καλῶς ἔχειν ὄρασθαι πάντη φά-
 λαγγα πυκνήν, ἔξωθεν δὲ τῶν ὄπλων μηδένα κατα-
 φανῆ εἶναι, ἐκάλεσε τοὺς ἀγγέλους, καὶ αὐτὸς τε
 προῆλθε τοὺς τ' εὐοπλοτάτους ἔχων καὶ εὐειδεστά-
 τους τῶν αὐτοῦ στρατιωτῶν καὶ τοῖς ἄλλοις στρα- 4
 τηγοῖς ταῦτά ἔφρασεν. ἐπεὶ δ' ἦν πρὸς τοῖς ἀγ-
 γέλοις, ἀνηρώτα τί βούλοιντο. οἱ δ' ἔλεγον ὅτι
 περὶ σπονδῶν ἤκοιεν ἄνδρες οἵτινες ἱκανοὶ ἔσονται
 τὰ τε παρὰ βασιλέως τοῖς Ἑλλησιν ἀπαγγεῖλαι καὶ
 τὰ παρὰ τῶν Ἑλλήνων βασιλεῖ. ὁ δ' ἀπεκρίνατο· 5
 Ἀπαγγέλλετε τοίνυν αὐτῷ ὅτι μάχης δεῖ πρῶτον·
 ἄριστον γὰρ οὐκ ἔστιν, οὐδ' ὁ τολμήσων ἔσται περὶ
 σπονδῶν λέγειν τοῖς Ἑλλησι μὴ πορίσας ἄριστον.
 ταῦτ' ἀκούσαντες οἱ ἄγγελοι ἀπήλαυνον, καὶ ἦκον 6
 ταχύ· ᾧ καὶ δῆλον ἦν ὅτι ἐγγύς που βασιλεὺς ἦν
 ἢ ἄλλος τις ᾧ ἐπετέτακτο ταῦτα πράττειν· ἔλεγον
 δ' ὅτι εἰκότα δοκοῖεν λέγειν βασιλεῖ, καὶ ἦκοιεν ἡγε-
 μόνας ἔχοντες οἱ αὐτούς, ἐὰν σπονδαὶ γένωνται,
 ἄξουσιν ἐνθεν ἔξουσι τάπιτήθεια. ὁ δ' ἡρώτα εἰ 7
 αὐτοῖς τοῖς ἀνδράσι σπένδοιτο προσιοῦσι καὶ ἀπιοῦσιν,
 ἢ καὶ τοῖς ἄλλοις ἔσονται αἱ σπονδαί. οἱ δ', Ἀπα-
 σιν, ἔφρασαν, μέχρι ἂν βασιλεῖ τὰ παρ' ὑμῶν διαγ-
 γελθῇ. ἐπεὶ δὲ ταῦτ' εἶπον, μετασησάμενος αὐ- 8
 τοὺς ὁ Κλέαρχος ἐβουλεύετο· καὶ ἐδόκει τὰς σπον-
 δὰς ποιῆσθαι ταχύ, ὥστε καθ' ἡσυχίαν ἐλθεῖν
 τ' ἐπὶ τάπιτήθεια καὶ λαβεῖν. ὁ δὲ Κλέαρχος εἶπε, 9

Δοκεῖ μὲν κάμοι ταῦτα· οὐ μέντοι ταχύ γ' ἀπαγγεῶ, ἀλλὰ διατρίψω, ἔστ' ἂν ὀκνήσωσιν οἱ ἀγγελοι, μὴ ἀποδόξῃ ἡμῖν τὰς σπονδὰς ποιήσασθαι· οἶμαί γε μέντοι, ἔφη, καὶ τοῖς ἡμετέροις στρατιώταις τὸν αὐτὸν φόβον παρέσεσθαι. ἐπεὶ δ' ἔδοκει καιρὸς εἶναι, ἀπήγγελλεν ὅτι σπένδοιτο, καὶ εὐθὺς ἠγεισθαι ἐκέλευε πρὸς τὰπιτήδεια.

- 10 Καὶ οἱ μὲν ἠγοῦντο, Κλέαρχος μέντοι ἐπορεύετο τὰς μὲν σπονδὰς ποιησάμενος, τὸ δὲ στράτευμα ἔχων ἐν τάξει, καὶ αὐτὸς ὠπισθοφυλάκει. καὶ ἐνετύγχανον τάφρους καὶ αὐλῶσιν ὕδατος πλήρεις, ὥστε μὴ δύνασθαι διαβαίνειν ἀνευ γεφυρῶν· ἀλλ' ἐποιοῦντο ἐκ τῶν φοινίκων οἱ ἐτύγχανον ἐκπεπτω-
- 11 κότες, τοὺς δὲ καὶ ἐξέκοπτον. καὶ ἐνταῦθ' ἦν Κλέαρχον καταμαθεῖν ὡς ἐπεστάται, ἐν μὲν τῇ ἀριστερᾷ τὸ δόρυ ἔχων, ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ βακτηρίαν· καὶ εἴ τις αὐτῷ δοκοίη τῶν πρὸς τοῦτο τεταγμένων βλακεύειν, ἐκλεγόμενος τὸν ἐπιτήδειον ἔπαισεν ἂν, καὶ ἄμ' αὐτὸς προσελάμβανεν εἰς τὸν πηλὸν ἐμβαίνων· ὥστε πᾶσιν αἰσχύνῃν εἶναι μὴ οὐ συσπουδάξαι.
- 12 καὶ ἐτάχθησαν πρῶτον οἱ μέχρι τριάκοντ' ἔτη γεγονότες· ἐπεὶ δὲ καὶ Κλέαρχον ἐώρων σπουδάζοντα,
- 13 προσελάμβανον καὶ οἱ πρεσβύτεροι. πολὺ δὲ μᾶλλον ὁ Κλέαρχος ἔσπευδεν, ὑποπτέων τότε πλήρεις εἶναι τὰς τάφρους ὕδατος· οὐ γὰρ ἦν ὥρα οἶα τὸ πεδῖον ἄρδειν· ἀλλ' ἵνα δὴ πολλὰ προφαίνοιτο τοῖς Ἑλλησι δεινὰ εἰς τὴν πορείαν, τούτου ἕνεκα βασιλέα ὑπόπτειν ἐπὶ τὸ πεδῖον τὸ ὕδωρ ἀφεικέναι.
- 14 πορευόμενοι δ' ἀφίκοντο εἰς κώμας, ὅθεν ἀπέδειξαν

οἱ ἡγεμόνες λαμβάνειν τάπιτήθεια. ἐνὴν δὲ σῖτος
 πολὺς καὶ οἶνος φοινίκων καὶ ὄξος ἐψητὸν ἀπὸ τῶν
 αὐτῶν. αὐταὶ δ' αἱ βάλανοι τῶν φοινίκων, οἷας 15
 μὲν ἐν τοῖς Ἑλλησιν ἔστιν ἰδεῖν, τοῖς οἰκέταις ἀπέ-
 κειντο, αἱ δὲ τοῖς δεσπόταις ἀποκείμεναι ἦσαν ἀπό-
 λεκτοὶ, θαυμάσια τοῦ κάλλους καὶ μεγέθους, ἡ δ'
 ὄψις ἠλέκτρου οὐδὲν διέφερε· τὰς δὲ τινὰς ξηραί-
 νοντες τραγῆματ' ἀπετίθεισαν. καὶ ἦν παρὰ πότον
 ἡδὺ μὲν, κεφαλαλγὲς δέ. ἐνταῦθα καὶ τὸν ἐγκέ- 16
 φαλον τοῦ φοίνικος πρῶτον ἔφαγον οἱ στρατιῶται,
 καὶ οἱ πολλοὶ ἐθαύμαζον τό τ' εἶδος καὶ τὴν ιδιό-
 τητα τῆς ἡδονῆς. ἦν δὲ σφόδρα καὶ τοῦτο κεφα-
 αλγὲς. ὁ δὲ φοῖνιξ, ὅθεν ἐξαιρεθεῖη ὁ ἐγκέφαλος,
 ὄλος ἐξηναίετο.

Ἐνταῦθ' ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς· καὶ παρὰ με- 17
 γάλου βασιλέως ἦκε Τισσαφέρνης καὶ ὁ τῆς βασιλέως
 γυναικὸς ἀδελφὸς καὶ ἄλλοι Πέρσαι τρεῖς· δοῦλοι
 δὲ πολλοὶ εἶποντο. ἐπεὶ δ' ἀπήντησαν αὐτοῖς οἱ
 τῶν Ἑλλήνων στρατηγοί, ἔλεγε πρῶτος Τισσαφέρνης
 δι' ἑρμηνέως τοιάδε. Ἐγώ, ὦ ἄνδρες Ἑλληνες, γεί- 18
 των οἰκῷ τῇ Ἑλλάδι, καὶ ἐπεὶ ὑμᾶς εἶδον εἰς πολλὰ
 κάμηχάνα πεπτωκότας, εὖρημ' ἐποίησάμην εἴ πως
 δυναίμην παρὰ βασιλέως αἰτήσασθαι δοῦναι ἐμοὶ
 ἀποσῶσαι ὑμᾶς εἰς τὴν Ἑλλάδα. οἶμαι γὰρ ἂν οὐκ
 ἀχαρίστως μοι ἔχειν οὔτε πρὸς ὑμῶν οὔτε πρὸς
 τῆς πάσης Ἑλλάδος. ταῦτα δὲ γνοὺς ἡτούμην 19
 βασιλέα, λέγων αὐτῷ ὅτι δικαίως ἂν μοι χαρίζοιτο,
 ὅτι αὐτῷ Κῦρόν τ' ἐπιστρατεύοντα πρῶτος ἠγγεῖλα
 καὶ βοήθειαν ἔχων ἅμα τῇ ἀγγελίᾳ ἀφικόμην, καὶ

μόνος τῶν κατὰ τοὺς Ἑλληνας τεταγμένων οὐκ
 ἔρυγον, ἀλλὰ διήλασα καὶ συνέμιξα βασιλεῖ ἐν τῷ
 ὑμετέρῳ στρατοπέδῳ, ἔνθα βασιλεὺς ἀφίκετο, ἐπεὶ
 Κῦρον ἀπέκτεινε καὶ τοὺς σὺν Κύρῳ βαρβάρους
 ἐδίωξε, σὺν τοῖσδε τοῖς παροῦσι νῦν μετ' ἐμοῦ, οὐ-
 20 περ αὐτῷ εἰσι πιστότατοι. καὶ περὶ μὲν τούτων
 ὑπέσχετό μοι βουλευέσθαι· ἐρέσθαι δέ μ' ὑμᾶς
 ἐκέλευεν ἐλθόντα τίνος ἕνεκεν ἐστρατεύσασθ' ἐπ' αὐτόν.
 καὶ συμβουλεύω ὑμῖν μετρίως ἀποκρίνασθαι, ἵνα
 μοι εὐπρακίωτερον ᾦ, ἂν τι δύναμαι ἀγαθὸν ὑμῖν
 21 παρ' αὐτοῦ διακρίξασθαι. πρὸς ταῦτα μεταστάντες
 οἱ Ἕλληνες ἐβουλεύοντο· καὶ ἀπεκρίναντο, Κλέαρχος
 δ' ἔλεγεν· Ἡμεῖς οὔτε συνήλθομεν ὡς βασιλεῖ πολε-
 μήσοντες οὔτ' ἐπορευόμεθα ἐπὶ βασιλεία, ἀλλὰ πολλὰς
 προσφάσεις Κῦρος ἤυρισκεν, ὡς καὶ σὺ εὖ οἶσθα, ἵν'
 ὑμᾶς τ' ἀπαρασκεύους λάβοι καὶ ἡμᾶς ἄκοντας ἐν-
 22 θάδ' ἀγάγοι. ἐπεὶ μέντοι ἤδη αὐτὸν ἐωρῶμεν ἐν
 δεινῷ ὄντα, ἡσχύνθημεν καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους
 προδοῦναι αὐτόν, ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ παρέχοντες
 23 ἡμᾶς αὐτοὺς εὖ ποιεῖν. ἐπεὶ δὲ Κῦρος τέθνηκεν,
 οὔτε βασιλεῖ ἀντιποιοῦμεθα τῆς ἀρχῆς οὔτ' ἔστιν
 οὗτο ἕνεκα βουλοίμεθ' ἂν τὴν βασιλείως χώραν κα-
 κῶς ποιεῖν, πορευοίμεθα δ' ἂν οἴκαδ', εἴ τις ἡμᾶς
 μὴ λυποίῃ· ἀδικοῦντα μέντοι πειρασόμεθα σὺν τοῖς
 θεοῖς ἀμύνασθαι· ἂν μέντοι τις ἡμᾶς καὶ εὖ ποιῶν
 ὑπάρχη, καὶ τούτου εἰς γε δύναμιν οὐχ ἡτησό-
 24 μεθα εὖ ποιῶντες. ὁ μὲν οὕτως εἶπεν· ἀκούσας
 δ' ὁ Τισσαφέρνης Ταῦτ', ἔφη, ἐγὼ ἀπαγγεῖλῶ βασι-
 λεῖ καὶ ὑμῖν πάλιν τὰ παρ' ἐκείνου· μέγρι δ' ἂν

ἐγὼ ἦκω, αἱ σπονδαὶ μενόντων· ἀγορὰν δ' ἡμεῖς
παρέξομεν.

Καὶ εἰς μὲν τὴν ὑστεραίαν οὐχ ἦκεν· ὡςθ' οἱ 25
Ἕλληνας ἐφρόντιζον· τῇ δὲ τρίτῃ ἦκων ἔλεγεν δι
διαπεπραγμένος ἦκοι παρὰ βασιλέως δοθῆναι αὐτῷ
σώζειν τοὺς Ἕλληνας, καίπερ πολλῶν ἀντιλεγόντων
ὡς οὐκ ἄξιον εἶη βασιλεῖ ἀφείναι τοὺς ἐφ' ἑαυτὸν
στρατευσαμένους. τέλος δ' εἶπε· Καὶ νῦν ἔξεστιν ὑμῖν 26
πιστὰ λαβεῖν παρ' ἡμῶν ἢ μὴν φιλίαν παρέξειν
ὑμῖν τὴν χώραν καὶ ἀδόλως ἀπάξειν εἰς τὴν Ἑλλάδα
ἀγορὰν παρέχοντας· ὅπου δ' ἂν μὴ ἦ πρίασθαι, λαμ-
βάνειν ὑμᾶς ἐκ τῆς χώρας ἐάσομεν τάπιτήδεια. ὑμᾶς
δ' αὐτὸ ἡμῖν δεήσει ὁμόσαι ἢ μὴν πορεύεσθαι ὡς 27
διὰ φιλίας ἀσινῶς σῖτα καὶ ποτὰ λαμβάνοντας, ὅπο-
ταν μὴ ἀγορὰν παρέχωμεν, ἣν δὲ παρέχωμεν ἀγορὰν,
ὠνούμενους ἔξειν τάπιτήδεια. ταῦτ' ἔδοξε, καὶ ὠμο- 28
σαν καὶ δεξιὰς ἔδοσαν Τισσαφέρους καὶ ὁ τῆς βασι-
λέως γυναικὸς ἀδελφὸς τοῖς τῶν Ἑλλήνων στρατη-
γοῖς καὶ λοχαγοῖς καὶ ἔλαβον παρὰ τῶν Ἑλλήνων.
μετὰ δὲ ταῦτα Τισσαφέρους εἶπε· Νῦν μὲν δὴ ἄπ- 29
εἰμι ὡς βασιλέα· ἐπειδὴν δὲ διαπράξωμαι ἢ δέομαι,
ἦξω συσκευασάμενος ὡς ἀπάξων ὑμᾶς εἰς τὴν Ἑλ-
λάδα καὶ αὐτὸς ἀπιὼν ἐπὶ τὴν ἑμαυτοῦ ἀρχήν.

IV. Μετὰ ταῦτα περιέμενον Τισσαφέρουην οἱ
θ' Ἕλληνας καὶ ὁ Ἀρδιαῖος ἐγγυὸς ἀλλήλων ἐστρατοπε-
δευμένοι ἡμέρας πλείους ἢ εἴκοσιν. ἐν δὲ ταύταις
ἀφικνοῦνται πρὸς Ἀρδιαῖον καὶ οἱ ἀδελφοὶ καὶ οἱ
ἄλλοι ἀναγκαῖοι καὶ πρὸς τοὺς σὺν ἐκείνῳ Περσῶν
τινες, οἱ παρεθάρουνόν τε καὶ δεξιὰς ἐνίοις παρὰ

βασιλέως ἔφερον, μὴ μνησικακήσειν βασιλέα αὐτοῖς
 τῆς σὺν Κύρῳ ἐπιστρατείας μηδ' ἄλλου μηθενὸς τῶν
 2 παροιχομένων. τούτων δὲ γιγνομένων ἐνδηλοὶ ἦσαν
 οἱ περὶ Ἀριαῖον ἦττον προσέχοντες τοῖς Ἑλλησι τὸν
 νοῦν· ὥστε καὶ διὰ τοῦτο τοῖς μὲν πολλοῖς τῶν
 Ἑλλήνων οὐκ ἤρεσκον, ἀλλὰ προσιόντες τῷ Κλε-
 3 ἀρχῳ ἔλεγον καὶ τοῖς ἄλλοις στρατηγοῖς· Τί μένο-
 μεν; ἢ οὐκ ἐπιστάμεθ' ὅτι βασιλεὺς ἡμᾶς ἀπολέσαι
 ἂν περὶ παντὸς ποιήσαιτο, ἵνα καὶ τοῖς ἄλλοις Ἑλ-
 λησι φόβος εἴη ἐπὶ βασιλέα μέγαν στρατεύειν; καὶ
 νῦν μὲν ἡμᾶς ὑπάγεται μένειν διὰ τὸ διεσπάρθαι
 αὐτῷ τὸ σιράτευμα· ἐπὶ δὲ πάλιν ἀμισθῆ αὐτῷ
 ἡ στρατιά, οὐκ ἔστιν ὅπως οὐκ ἐπιθήσεται ἡμῖν.
 4 ἴσως δὲ που ἢ ἀποσκάπτει τι ἢ ἀποτευχίζει, ὡς
 ἀπορος ἦ ἢ ὁδός. οὐ γὰρ ποθ' ἐκὼν γε βουλή-
 σεται ἡμᾶς ἐλθόντας εἰς τὴν Ἑλλάδ' ἀπαγγεῖλαι,
 ὡς ἡμεῖς τοσοῖδ' ὄντες ἐνικῶμεν ἐπὶ ταῖς θύραις
 5 αὐτοῦ καὶ καταγελάσαντες ἀπήλθομεν. Κλέαρχος
 δ' ἀπεκρίνατο τοῖς ταῦτα λέγουσιν· Ἐγὼ ἐνθυμοῦ-
 μαι μὲν καὶ ταῦτα πάντα, ἐννοῶ δ' ὅτι, εἰ νῦν
 ἀπιμεν, δόξομεν ἐπὶ πολέμῳ ἀπιέναι καὶ παρὰ τὰς
 σπονδὰς ποιεῖν. ἔπειτα πρῶτον μὲν ἀγορὰν οὐδεὶς
 παρέξει ἡμῖν οὐδ' ἔξομεν ὅθεν ἐπιστιούμεθα· αὐ-
 6 θις δ' ὁ ἠγησόμενος οὐδεὶς ἔσται· καὶ ἅμα ταῦτα
 ποιούντων ἡμῶν εὐθύς ἂν Ἀριαῖος ἀποσταίῃ· ὥστε
 φίλος ἡμῖν οὐδεὶς λελείπεται, ἀλλὰ καὶ οἱ πρόσθεν
 ὄντες πολέμιοι ἡμῖν ἔσονται. ποταμὸς δ' εἰ μὲν
 τις καὶ ἄλλος ἄρ' ἡμῖν ἔστι διαβατέος οὐκ οἶδά·
 τὸν δ' οὖν Εὐφράτην ἴσμεν ὅτι ἀδύνατον διαβῆναι

κωλυόντων τῶν πολεμίων. οὐ μὲν δὴ, ἂν μάχεσθαι γε δέη, ἑπιπῆς εἰσιν ἡμῖν σύμμαχοι, τῶν δὲ πολεμίων ἑπιπῆς εἰσιν οἱ πλείστοι καὶ πλείστου ἄξιοι· ὥστε νικῶντες μὲν τίν' ἂν ἀποκτείναιμεν; ἠττωμένων δ' οὐδέν' οἶόν τε σωθῆναι. ἐγὼ μὲν οὖν βασιλέα, 7 ᾧ οὕτω πολλά ἐστι τὰ σύμμαχα, εἶπερ προθυμεῖται ἡμᾶς ἀπολέσαι, οὐκ οἶδ' ἃ τι δεῖ αὐτὸν ὁμόσαι καὶ δεξιὰν δοῦναι καὶ θεοὺς ἐπιροκῆσαι καὶ τὰ ἑαυτοῦ πιστὰ ἄπιστα ποιῆσαι Ἑλλησί τε καὶ βαρβάροις. τοιαῦτα πόλλ' ἔλεγεν.

Ἐν δὲ τούτῳ ἦκε Τισσαφέρνης ἔχων τὴν ἑαυ- 8 τοῦ δύναμιν ὡς εἰς οἶκον ἀπιὼν καὶ Ὀρόντας τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν· ἦγε δὲ καὶ τὴν θυγατέρα τὴν βασιλέως ὡς ἐπὶ γάμῳ. ἐντεῦθεν δ' ἤδη Τισσα- 9 φέρνους ἠγουμένου καὶ ἀγορὰν παρέχοντος ἐπορεύοντο· ἐπορεύετο δὲ καὶ Ἀρδιαῖος τὸ Κύρου βαρβαρικὸν ἔχων ἅμα Τισσαφέρνει καὶ Ὀρόντα καὶ 10 συνεστρατοπεδεύετο σὺν ἐκείνοις. οἱ δ' Ἑλληνες ὑφορῶντες τούτους αὐτοὶ ἐφ' ἑαυτῶν ἐχώρουν ἡγεμόνας ἔχοντες. ἐστρατοπεδεύοντο δ' ἑκάστος' ἀπέχοντες ἀλλήλων παρασάγγην καὶ πλεῖον· ἐφυλάττοντο δ' ἀμφότεροι ὡσπερ πολεμίους ἀλλήλους, καὶ εὐθὺς τοῦθ' ὑποψίαν παρεῖχεν. ἐνίστε δὲ καὶ ξυλιζόμενοι 11 ἐκ τοῦ αὐτοῦ καὶ χόρτον καὶ ἄλλα τοιαῦτα συλλέγοντες πληγὰς ἐνέτεινον ἀλλήλοις· ὥστε καὶ τοῦτ' 12 ἔχθραν παρεῖχε. διελθόντες δὲ τρεῖς σταθμοὺς ἀφίκοντο πρὸς τὸ Μηθίας καλούμενον τεῖχος, καὶ παρήλθον εἴσω αὐτοῦ. ἦν δ' ὠκοδομημένον πλινθοῖς ὀπταῖς ἐν ἀσφάλτῳ κειμέναις, εὖρος εἴκοσι ποδῶν,

ἕψος δ' ἑκατόν· μῆκος δ' ἔλεγετ' εἶναι εἴκοσι παρα-
σαγγῶν· ἀπέχει δὲ Βαβυλῶνος οὐ πολὺ.

- 13 Ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν σταθμούς δύο παρα-
σάγγας ὀκτώ· καὶ διέβησαν διώρυγας δύο, τὴν μὲν
ἐπὶ γεφύρας, τὴν δ' ἔξυγκμένην πλοίοις ἑπτὰ· αὗται
δ' ἦσαν ἀπὸ τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ· κατετέμνητο
δ' ἕξ αὐτῶν καὶ τάφροι ἐπὶ τὴν χώραν, αἱ μὲν
πρῶται μεγάλαι, ἔπειτα δ' ἐλάττους· τέλος δὲ καὶ
μικροὶ ὀχετοί, ὥσπερ ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐπὶ τὰς μελίνας·
καὶ ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸν Τίγρητα ποταμόν· πρὸς ᾧ
πόλις ἦν μεγάλη καὶ πολυάνθρωπος, ὄνομα Σιτ-
τάκη, ἀπέχουσα τοῦ ποταμοῦ σταδίους πεντεκαίδεκα.
- 14 οἱ μὲν οὖν Ἕλληνες παρ' αὐτὴν ἐσκήνησαν ἐγγυὸς
παραδείσου μεγάλου καὶ καλοῦ καὶ δασέος παντοίων
πλήθει δένδρων, οἱ δὲ βάρβαροι διαβεβηκότες τὸν
Τίγρητα· οὐ μέντοι καταφανεῖς ἦσαν.
- 15 Μετὰ δὲ τὸ δεῖπνον ἔτυχον ἐν περιπάτῳ ὄντες
πρὸ τῶν ὄπλων Πρόξενος καὶ Ξενοφῶν· καὶ προσ-
ελθὼν ἀνθρωπὸς τις ἠρώτησε τοὺς προφύλακας ποῦ
ἂν ἴδοι Πρόξενον ἢ Κλέαρχον· Μένωνα δ' οὐκ ἔζη-
τει, καὶ ταῦτα παρ' Ἀριαίου ὧν τοῦ Μένωνος ξέ-
16 νου. ἐπεὶ δὲ Πρόξενος εἶπεν ὅτι αὐτὸς εἰμι ὄν
ζητεῖς, εἶπεν ἀνθρωπὸς τάδε. "Ἐπεμμέ μ' ὁ Ἀρι-
αῖος καὶ Ἀρτάοζος, πιστοὶ ὄντες Κύρω καὶ ὑμῖν
εὖνοι, καὶ κελεύουσι φυλάττεσθαι, μὴ ὑμῖν ἐπιθῶν-
ται τῆς νυκτὸς οἱ βάρβαροι· ἔστι δὲ στρατεύμα
17 πολὺ ἐν τῷ πλησίον παραδείσῳ. καὶ παρὰ τὴν γέ-
φυραν τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ πέμψαι κελεύουσι
φυλακὴν, ὡς διανοεῖται αὐτὴν λῦσαι Τισσαφέρνης

τῆς νυκτός, ἐὰν δύνηται, ὡς μὴ διαβῆτε ἀλλ' ἐν
 μέσῳ ἀποληφθῆτε τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς διώρυχος.
 ἀκούσαντες ταῦτ' ἄγουσιν αὐτὸν παρὰ τὸν Κλέαρχον 18
 καὶ φράζουσιν ἃ λέγει. ὁ δὲ Κλέαρχος ἀκούσας
 ἐταράχθη σφόδρα καὶ ἐφοβεῖτο. νεανίσκος δὲ τις 19
 τῶν παρόντων ἐννοήσας εἶπεν ὡς οὐκ ἀκόλουθα
 εἶη τό τ' ἐπιθῆσθαι καὶ λύσειν τὴν γέφυραν.
 δῆλον γὰρ ὅτι ἐπιθεμένους ἢ νικᾶν δεήσει ἢ ἡτ-
 τᾶσθαι. ἐὰν μὲν οὖν νικῶσι, τί δεῖ λύειν αὐ-
 τοὺς τὴν γέφυραν; οὐδὲ γὰρ ἂν πολλαὶ γέφυραι
 ᾧσιν, ἔχοιμεν ἂν ὅποι φυγόντες ἡμεῖς σωθῶμεν.
 ἐὰν δ' ἡμεῖς νικῶμεν, λελυμένης τῆς γεφύρας οὐχ 20
 ἔξουσιν ἐκεῖνοι ὅποι φύγωσιν· οὐδὲ μὴν βοθηθῆσαι
 πολλῶν ὄντων πέραν οὐδεὶς αὐτοῖς δυνήσεται λελυ-
 μένης τῆς γεφύρας. ἀκούσας δ' ὁ Κλέαρχος ταῦτα 21
 ἤρετο τὸν ἄγγελον, πόση τις εἶη χώρα ἢ ἐν μέσῳ
 τοῦ Τίγρητος καὶ τῆς διώρυχος. ὁ δ' εἶπεν ὅτι
 πολλὴ καὶ κῶμαι ἔνεισι καὶ πόλεις πολλαὶ καὶ με-
 γάλαι. τότε δὴ καὶ ἐγνώσθη ὅτι οἱ βάρβαροι τὸν 22
 ἀνθρωποῦν ὑποπέμψειαν, ὀκνοῦντες μὴ οἱ Ἕλληνας
 διελόντες τὴν γέφυραν μείνειαν ἐν τῇ νήσῳ ἐρύματ'
 ἔχοντες ἔνθεν μὲν τὸν Τίγρητα, ἔνθεν δὲ τὴν διώ-
 ρυχα· τὰ δ' ἐπιτήδεια ἔχοιεν ἐκ τῆς ἐν μέσῳ χώρας
 πολλῆς καὶ ἀγαθῆς οὔσης καὶ τῶν ἐργασομένων
 ἐνότων· εἶτα δὲ καὶ ἀποστροφή γένοιτ' εἴ τις βού-
 λοιτο βασιλέα κακῶς ποιεῖν. μετὰ δὲ ταῦτ' ἀνε- 23
 παύοντο· ἐπὶ μόντοι τὴν γέφυραν ὁμῶς φυλακὴν
 ἐπεμψαν· καὶ οὗτ' ἐπέθετο οὐδεὶς οὐδαμῶθεν οὔτε
 πρὸς τὴν γέφυραν οὐδεὶς ἦλθε τῶν πολεμίων, ὡς

ὑψος δ' ἑκατόν· μῆκος δ' ἔλεγεν εἶναι εἴκοσι παρασαγγῶν· ἀπέχει δὲ Βαβυλῶνος οὐ πολὺ.

- 13 Ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν σταθμοὺς δύο παρασάγγας ὀκτώ· καὶ διέβησαν διώρυχας δύο, τὴν μὲν ἐπὶ γεφύρας, τὴν δ' ἔξευγμένην πλοίοις ἑπτὰ· αὗται δ' ἦσαν ἀπὸ τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ· κατετέμνητο δ' ἐξ αὐτῶν καὶ τάφροι ἐπὶ τὴν χώραν, αἱ μὲν πρῶται μεγάλαι, ἔπειτα δ' ἐλάττους· τέλος δὲ καὶ μικροὶ ὀχετοί, ὥσπερ ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐπὶ τὰς μελίνας· καὶ ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸν Τίγρητα ποταμόν· πρὸς ᾧ πόλις ἦν μεγάλη καὶ πολυάνθρωπος, ὄνομα Σιττάκη, ἀπέχουσα τοῦ ποταμοῦ σταδίου πεντεκαίδεκα.
- 14 οἱ μὲν οὖν Ἕλληνες παρ' αὐτὴν ἐσκήνησαν ἐγγὺς παραδείσου μεγάλου καὶ καλοῦ καὶ θαλάσσης παντοίων πλήθει δένδρων, οἱ δὲ βάρβαροι διαβεβηκότες τὸν Τίγρητα· οὐ μέντοι καταφανεῖς ἦσαν.
- 15 Μετὰ δὲ τὸ δεῖπνον ἔτυχον ἐν περιπάτῳ ὄντες πρὸ τῶν ὄπλων Πρόξενος καὶ Ξενοφῶν· καὶ προσελθὼν ἄνθρωπός τις ἠρώτησε τοὺς προφύλακας ποῦ ἂν ἴδοι Πρόξενον ἢ Κλέαρχον· Μένωνα δ' οὐκ ἐζήτησε, καὶ ταῦτα παρ' Ἀριαίου ὦν τοῦ Μένωνος ξένου.
- 16 ἐπεὶ δὲ Πρόξενος εἶπεν ὅτι αὐτός εἰμι ὄν ζητεῖς, εἶπεν ἄνθρωπος τάδε· Ἐπεμψέ μ' ὁ Ἀριαίος καὶ Ἀρτάοζος, πιστοὶ ὄντες Κύρω καὶ ὑμῖν εὖνοι, καὶ κελεύουσι φυλάττεσθαι, μὴ ὑμῖν ἐπιθῶνται τῆς νυκτὸς οἱ βάρβαροι· ἔστι δὲ στρατεύματα
- 17 πολὺ ἐν τῷ πλησίον παραδείσῳ· καὶ παρὰ τὴν γέφυραν τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ πέμψαι κελεύουσι φυλακὴν, ὡς διανοεῖται αὐτὴν λῦσαι Τισσαφέρνης

Ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν σταθμούς ἐρήμους 28
τέτταρας παρασάγγας εἴκοσι τὸν Τίγρητα ποταμὸν
ἐν ἀριστερᾷ ἔχοντες. ἐν δὲ τῷ πρώτῳ σταθμῷ
πέραν τοῦ ποταμοῦ πόλις ᾤκειτο μεγάλη καὶ εὐ-
δαίμων ὄνομα Καιαί, ἐξ ἧς οἱ βάρβαροι διήγον
ἐπὶ σχεδίαις διφθερίναις ἄρτους, τυρούς, οἶνον.

V. Μετὰ ταῦτ' ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸν Ζαπάταν
ποταμὸν, τὸ εὖρος τετάρων πλέθρων. κἀνταῦθ'
ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς· ἐν δὲ ταύταις ὑποψία μὲν
ἦσαν, φανερὰ δ' οὐδεμία ἐφαίνετο ἐπιβουλή. ἔδοξεν 2
οὖν τῷ Κλέαρχῳ συγγενέσθαι τῷ Τισσαφέρνει, εἴ
πως δύναιτο παῦσαι τὰς ὑποψίας, πρὶν ἐξ αὐτῶν
πόλεμον γενέσθαι· καὶ ἔπεμψε τιν' ἔροῦνθ' ὅτι συγ-
γενέσθαι αὐτῷ χρήζει. ὁ δ' ἐτοίμως ἐκέλευεν ἤκειν. 3
ἐπειδὴ δὲ συνῆλθον, λέγει ὁ Κλέαρχος τάδε.

Ἐγώ, ὦ Τισσαφέρνη, οἶδα μὲν ἡμῖν ὄρκους
γεγενημένους καὶ δεξιὰς δεδομένας μὴ ἀδικήσειν ἀλ-
λήλους· φυλαττόμενον δὲ σέ θ' ὄρω ὡς πολεμίους
ἡμᾶς, καὶ ἡμεῖς ὄρωντες ταῦτ' ἀντιφυλαττόμεθα.
ἐπεὶ δὲ σκοπῶν οὐ δύναμαι οὔτε σὲ αἰσθέσθαι πει- 4
ρώμενον ἡμᾶς κακῶς ποιεῖν, ἐγώ τε σαφῶς οἶδ' ὅτι
ἡμεῖς γ' οὐδ' ἐπινοοῦμεν τοιοῦτον οὐδέν, ἔδοξέ μοι
εἰς λόγους σοι ἔλθεῖν, ὅπως εἰ δυναίμεθ' ἐξέλοιμεν
ἀλλήλων τὴν ἀπιστίαν. καὶ γὰρ οἶδ' ἀνθρώπους 5
ἤδη τοὺς μὲν ἐκ διαβολῆς τοὺς δὲ καὶ ἐξ ὑποψίας,
ὅτι φοβηθέντες ἀλλήλους φθάσαι βουλόμενοι πρὶν
παθεῖν ἐποίησαν ἀνήκεστα κακὰ τοὺς οὔτε μέλλοντας
οὔτ' ἂν βουλομένους τοιοῦτον οὐδέν. τὰς οὖν τοι- 6
αύτας ἀγνωμοσύνας νομίζων συνουσίαις μάλιστα

- 24 οἱ φυλάττοντες ἀπήγγελλον. ἐπειδὴ δ' ἕως ἐγένετο, διέβαινον τὴν γέφυραν ἕξευγμένην πλοίοις τριάκοντα καὶ ἑπτὰ ὡς οἶόν τε μάλιστα πεφυλαγμένως· ἕξηγγελλον γάρ τινες τῶν παρὰ Τισσαφέρους Ἑλλήνων, ὡς διαβαινόντων μέλλοιεν ἐπιθήσεσθαι. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ψευδῆ ἦν· διαβαινόντων μέντοι ὁ Γλοῦς ἐπεφάνη μετ' ἄλλων σκοπῶν εἰ διαβαίνοιεν τὸν ποταμόν· ἐπειδὴ δ' εἶδεν, ὄχρετ' ἀπελαύνων.
- 25 Ἀπὸ δὲ τοῦ Τίγρητος ἐπορεύθησαν σταθμοὺς τέτταρας παρασάγγας εἰκοσιν ἐπὶ τὸν Φύσκον ποταμόν, τὸ εὖρος πλέθρου· ἐπὴν δὲ γέφυρα. κἀνταῦθ' ὤκειτο πόλις μεγάλη ὄνομα ὼπις· πρὸς ἣν ἀπήνησεν τοῖς Ἑλλησιν ὁ Κύρου καὶ Ἀρταξέρξου νόθος ἀδελφὸς ἀπὸ Σούσων καὶ Ἐκβατάνων στρατιὰν πολλὴν ἄγων ὡς βοηθήσων βασιλεῖ· καὶ ἐπιστήσας τὸ ἑαυτοῦ στρατεύμα παρερχομένους τοὺς Ἑλληνας ἐθεώρει. ὁ δὲ Κλέαρχος ἠγεῖτο μὲν εἰς δύο, ἐπορεύετο δ' ἄλλοτε καὶ ἄλλοτ' ἐφιστάμενος· ὅσον δὲ δὴ χρόνον τὸ ἠγούμενον τοῦ στρατεύματος ἐπιστήσεις, τοσοῦτον ἦν ἀνάγκη χρόνον δι' ὄλου τοῦ στρατεύματος γίγνεσθαι τὴν ἐπίστασιν· ὥστε τὸ στρατεύμα καὶ αὐτοῖς τοῖς Ἑλλησι δόξαι πάμπλου εἶναι, καὶ τὸν Πέρσην ἐκπεπλήχθαι θεωροῦντα.
- 27 Ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν διὰ τῆς Μηδίας σταθμοὺς ἐρήμους ἕξ παρασάγγας τριάκοντα εἰς τὰς Παρυσάτιδος κώμας τῆς Κύρου καὶ βασιλέως μητροῦς. ταύτας Τισσαφέρους Κύρω ἐπεγγελαῶν διαρπάσαι τοῖς Ἑλλησιν ἐπέτρεψε πλὴν ἀνδραπόδων. ἐνὴν δὲ σῖτος πολὺς καὶ πρόβατα καὶ ἄλλα χρήματα.

Ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν σταθμούς ἐρήμους 28
 τέτταρας παρασάγγας εἴκοσι τὸν Τίγρητα ποταμὸν
 ἐν ἀριστερᾷ ἔχοντες. ἐν δὲ τῷ πρώτῳ σταθμῷ
 πέραν τοῦ ποταμοῦ πόλις ᾤκειτο μεγάλη καὶ εὐ-
 δαίμων ὄνομα Καιναί, ἐξ ἧς οἱ βάρβαροι διήγον
 ἐπὶ σχεδίαις διφθερίναις ἄρτους, τυρούς, οἶνον.

V. Μετὰ ταῦτ' ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸν Ζαπάταν
 ποταμὸν, τὸ εὖρος τεττάρων πλέθρων. κἀνταῦθ'
 ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς· ἐν δὲ ταύταις ὑποψίαί μὲν
 ἦσαν, φανερά δ' οὐδεμία ἐφαίνετο ἐπιβουλή. ἔδοξεν 2
 οὖν τῷ Κλέαρχῳ συγγενέσθαι τῷ Τισσαφέρνει, εἴ-
 πως δύναιτο παῦσαι τὰς ὑποψίας, πρὶν ἐξ αὐτῶν
 πόλεμον γενέσθαι· καὶ ἔπεμπε τιν' ἔροῦνθ' ὅτι συγ-
 γενέσθαι αὐτῷ χρήζει. ὁ δ' ἐτοίμως ἐκέλευεν ἔρκειν. 3
 ἐπειδὴ δὲ συνήλθον, λέγει ὁ Κλέαρχος τάδε.

Ἐγώ, ὦ Τισσαφέρνη, οἶδα μὲν ἡμῖν δοκούς
 γεγενημένους καὶ δεξιὰς δεδομένας μὴ ἀδικήσειν ἀλ-
 λήλους· φυλαττόμενον δὲ σέ θ' ὁρῶ ὡς πολεμίους
 ἡμᾶς, καὶ ἡμεῖς ὁρῶντες ταῦτ' ἀντιφυλαττόμεθα.
 ἐπεὶ δὲ σκοπῶν οὐ δύναμαι οὔτε σὲ αἰσθῆσθαι πει- 4
 ρώμενον ἡμᾶς κακῶς ποιεῖν, ἐγώ τε σαφῶς οἶδ' ὅτι
 ἡμεῖς γ' οὐδ' ἐπινοοῦμεν τοιοῦτον οὐδέν, ἔδοξέ μοι
 εἰς λόγους σοι ἔλθεῖν, ὅπως εἰ δυναίμεθ' ἐξέλκοιμεν
 ἀλλήλων τὴν ἀπιστίαν. καὶ γὰρ οἶδ' ἀνθρώπους 5
 ἤδη τοὺς μὲν ἐκ διαβολῆς τοὺς δὲ καὶ ἐξ ὑποψίας,
 ὅτι φοβηθέντες ἀλλήλους φθάσαι βουλόμενοι πρὶν
 παθεῖν ἐποίησαν ἀνήκεστα κακὰ τοὺς οὔτε μέλλοντας
 οὔτ' ἂν βουλομένους τοιοῦτον οὐδέν. τὰς οὖν τοι- 6
 αὐτας ἀγνωμοσύνας νομίζων συνουσίαις μάλιστα

ἂν παύεσθαι ἤζω καὶ διδάσκειν σε βούλομαι ὡς σὺ
 7 ἡμῖν οὐκ ὀρθῶς ἀπιστεῖς. πρῶτον μὲν γὰρ καὶ
 μέγιστον οἱ θεῶν ἡμᾶς ὄρκοι κωλύουσι πολεμίους
 εἶναι ἀλλήλοις· ὅστις δὲ τούτων σύνοιδεν αὐτῶ παρη-
 μεληκῶς, τοῦτον ἐγὼ οὔποτ' ἂν εὐδαιμονίσαιμι.
 τὸν γὰρ θεῶν πόλεμον οὐκ οἶδ' οὔτ' ἀπὸ ποίου ἂν
 τάχους φεύγων τις ἀποφύγοι οὔτ' εἰς ποῖον ἂν
 σκότος ἀποδραίῃ οὔθ' ὅπως ἂν εἰς ἐχυρὸν χωρίον
 ἀποσταίῃ. πάντῃ γὰρ πάντα τοῖς θεοῖς ὑποχείρια
 8 καὶ πανταχῇ πάντων ἴσον οἱ θεοὶ κρατοῦσι. περὶ
 μὲν δὴ τῶν θεῶν γε, παρ' οὓς ἡμεῖς τὴν φιλίαν
 συνθέμενοι κατεθέμεθα, οὕτω γιγνώσκω· τῶν δ'
 ἀνθρωπίνων σὲ ἐγὼ ἐν τῶ παρόντι νομίζω μέ-
 9 γιστον εἶναι ἡμῖν ἀγαθόν. σὺν μὲν γὰρ σοὶ πᾶσα
 μὲν ὁδὸς εὐπορος, πᾶς δὲ ποταμὸς διαβατός, τῶν
 τ' ἐπιτηδείων οὐκ ἀπορία· ἄνευ δὲ σοῦ πᾶσα μὲν
 διὰ σκότους ἢ ὁδός· οὐδὲν γὰρ αὐτῆς ἐπιστά-
 μεθα· πᾶς δὲ ποταμὸς δύσπορος, πᾶς δ' ὄχλος
 φοβερός, φοβερῶτατον δ' ἐρημία· μεστὴ γὰρ πολ-
 10 λῆς ἀπορίας ἐστίν. εἰ δὲ δὴ καὶ μανέντες σ' ἀπο-
 κτείναιμεν, ἄλλο τι ἂν ἢ τὸν εὐεργέτην ἀποκτεί-
 ναντες πρὸς βασιλέα τὸν μέγιστον ἔφεδρον ἀγωνι-
 ζοίμεθα; ὅσων δὲ δὴ καὶ οἴων ἂν ἐλπίδων ἐμαντὸν
 στερήσαιμι, εἰ σέ τι κακὸν ἐπιχειρήσαιμι ποιεῖν,
 11 ταῦτα λέξω. ἐγὼ γὰρ Κύρον ἐπεθύμησά μοι φί-
 λον γενέσθαι, νομίζων τῶν τότε ἰκανώτατον εἶναι
 εὔ ποιεῖν ὃν βούλοιο· σὲ δὲ νῦν ὀρῶ τὴν τε Κύρου
 δύναμιν καὶ χώραν ἔχοντα καὶ τὴν σαυτοῦ σφύ-
 ζοντα, τὴν δὲ βασιλείως δύναμιν, ἧὶ Κύρος πολεμία

ἐχρηῆτο, σοὶ ταύτην σύμμαχον οὔσαν. τούτων δὲ 12
 τοιούτων ὄντων τίς οὔτω μαινεται, ὅστις οὐ βού-
 λεται σοὶ φίλος εἶναι; ἀλλὰ μὴν ἐρῶ γε καὶ ταῦτ'
 ἐξ ὧν ἔχω ἐλπίδας καὶ σὲ βουλήσεσθαι φίλον ἡμῶν
 εἶναι. οἶδα μὲν γὰρ ὑμῖν Μυσοὺς λυπηροὺς ὄντας, 13
 οὓς νομίζω ἂν σὺν τῇ παρουσίᾳ δυνάμει ταπεινοὺς
 ὑμῖν παρασχεῖν· οἶδα δὲ καὶ Πισίδας· ἀκούω δὲ
 καὶ ἄλλ' ἔθνη πολλὰ τοιαῦτ' εἶναι, ἃ οἶμαι ἂν παύ-
 σαι ἐνοχλοῦντ' ἀεὶ τῇ ὑμετέρᾳ εὐδαιμονίᾳ. Αἰγυ-
 πτίους δ', οἷς μάλισθ' ὑμᾶς πυνθάνομαι τεθυμω-
 μένους, οὐχ ὄρω ποίᾳ δυνάμει συμμάχῳ χρησάμενοι
 μᾶλλον ἂν κολάσαισθε τῆς νῦν σὺν ἐμοὶ οὔσης.
 ἀλλὰ μὴν ἔν γε τοῖς πέριξ οἰκοῦσι σὺ εἰ μὲν βού- 14
 λού τῳ φίλος εἶναι, ὡς μέγιστος ἂν εἴης, εἰ δὲ τίς
 σε λυποῖη, ὡς δεσπότης ἂν ἀναστρέφοιο ἔχων ἡμᾶς
 ὑπηρέτας, οἱ σοὶ οὐκ ἂν τοῦ μισθοῦ ἕνεκα μόνον
 ὑπηρετοῖμεν, ἀλλὰ καὶ τῆς χάριτος ἦν σωθέντες ὑπὸ
 σοῦ σοὶ ἂν ἔχοιμεν δικαίως. ἐμοὶ μὲν ταῦτα πάντ' 15
 ἐνθυμουμένῳ οὔτω δοκεῖ θαυμαστὸν εἶναι τὸ σὲ
 ἡμῶν ἀπιστεῖν, ὥστε καὶ ἥδιστ' ἂν ἀκούσαιομι τίς οὔ-
 τως ἐστὶ δεινὸς λέγειν, ὥστε σε πείσαι λέγων ὡς
 ἡμεῖς σοὶ ἐπιβουλεύομεν. Κλέαρχος μὲν οὖν τοσαῦτ'
 εἶπε· Τισσαφέρην δ' ὧδ' ἀπημείφθη.

Ἄλλ' ἠδομαι μὲν, ὦ Κλέαρχε, ἀκούων σου φρο- 16
 νήμους λόγους· ταῦτα γὰρ γιγνώσκων εἴ τι ἐμοὶ
 κακὸν βουλευούεις, ἅμ' ἂν μοι δοκεῖς καὶ σαυτῷ κα-
 κόνους εἶναι. ὡς δ' ἂν μάθης ὅτι οὐδ' ἂν ὑμεῖς
 δικαίως οὔτε βασιλεῖ οὔτ' ἐμοὶ ἀπιστοῖτ', ἀντά-
 κουσον. εἰ γὰρ ὑμᾶς ἐβουλόμεθ' ἀπολέσαι, πότερ' 17

ἂν σοι δοκοῦμεν ἰππέων πλήθους ἀπορεῖν ἢ πεζῶν
 ἢ ὀπλίσεως ἐν ἧ ὑμᾶς μὲν βλάπτειν ἱκανοὶ εἶημεν
 18 ἂν, ἀντιπάσχειν δ' οὐδεὶς κίνδυνος; ἀλλὰ χωρίων
 ἐπιτηδεῖων ὑμῖν ἐπιτίθεσθαι ἀπορεῖν ἂν σοι δοκοῦ-
 μεν; οὐ τοσαῦτα μὲν πεδία ὑμεῖς φίλια ὄντα σὺν
 πολλῷ πόνῳ διαπορεύεσθε, τοσαῦτα δ' ὄρη ὄραθ'
 ὑμῖν ὄντα ὑπερβατέα, ἃ ἡμῖν ἕξεστι προκαταλα-
 βοῦσιν ἄπορα ὑμῖν παρέχειν, τοσοῦτοι δ' εἰσὶ πο-
 ταμοὶ ἐφ' ὧν ἕξεστιν ἡμῖν ταμιεύεσθαι, ὁπόσοις ἂν
 ὑμῶν βουλώμεθα μάχεσθαι; εἰσὶ δ' αὐτῶν οὐς
 οὐδ' ἂν παντάπασι διαβαίητε, εἰ μὴ ἡμεῖς ὑμᾶς
 19 διαπορούμεν. εἰ δ' ἐν πᾶσι τούτοις ἠττώμεθα,
 ἀλλὰ τό γέ τοι πῦρ κρεῖττον τοῦ καρποῦ ἐστίν, ὃν
 ἡμεῖς δυναίμεθ' ἂν κατακαύσαντες λιμὸν ὑμῖν ἀντι-
 τάξαι, ᾧ ὑμεῖς οὐδ' εἰ πάνυ ἀγαθοὶ εἶητε μάχεσθαι
 20 ἂν δύναισθε. πῶς ἂν οὖν ἔχοντες τοσοῦτους πό-
 ρους πρὸς τὸ ὑμῖν πολεμεῖν, καὶ τούτων μηθ' ἕνα
 ἡμῖν ἐπικίνδυνον, ἔπειτ' ἐκ τούτων πάντων τοῦτον
 ἂν τὸν τρόπον ἐξελοίμεθ' ὃς μόνος μὲν πρὸς θεῶν
 21 ἀσεβής, μόνος δὲ πρὸς ἀνθρώπων αἰσχρὸς; παντά-
 πασι δ' ἀπόρων ἐστὶ καὶ ἀμηχάνων καὶ ἐν ἀνάγκῃ
 ἐχομένων, καὶ τούτων πονηρῶν, οἵτινες ἐθέλουσι
 δι' ἐπιπορκίας τε πρὸς θεοὺς καὶ ἀπιστίας πρὸς ἀν-
 θρώπους πράττειν τι. οὐχ οὕτως ἡμεῖς, ὧ Κλέ-
 22 αρχε, οὐτ' ἀλόγιστοι οὐτ' ἠλίθιοι ἐσμεν. ἀλλὰ τί
 δὴ ὑμᾶς ἐξὸν ἀπολέσαι οὐκ ἐπὶ τούτ' ἠλθομεν; εὖ
 ἴσθ' ὅτι ὁ ἐμὸς ἕρως τούτου αἴτιος τοῦ τε τοῖς
 Ἑλλήσιν ἐμὲ πιστὸν γενέσθαι, καὶ ᾧ Κῦρος ἀνέβη
 ξενικῶ δια μισθοδοσίας πιστεῦων, τούτῳ ἐμὲ κατα-

βῆραι δι' εὐεργεσίας ἰσχυρόν. ὅσα δ' ἔμοι χρήσιμοι 23
 ὑμεῖς ἔστε, τὰ μὲν καὶ σὺ εἶπας, τὸ δὲ μέγιστον ἐγὼ
 οἶδα· τὴν μὲν γὰρ ἐπὶ τῇ κεφαλῇ τιάραν βασιλεῖ
 μόνῳ ἔξεστιν ὀρθῆν ἔχειν, τὴν δ' ἐπὶ τῇ καρδίᾳ
 ἴσως ἂν ὑμῶν παρόντων καὶ ἕτερος εὐπειῶς ἔχοι.

Ταῦτ' εἰπὼν ἔδοξε τῷ Κλέαρχῳ ἀληθῆ λέγειν· 24
 καὶ εἶπεν· Οὐκ οὖν, ἔφη, οἵτινες τοιούτων ἡμῖν εἰς
 φιλίαν ὑπαρχόντων πειρῶνται διαβάλλοντες ποιῆσαι
 πολεμίους ἡμᾶς, ἀξιοὶ εἰσι τὰ ἔσχατα παθεῖν; Κἀγὼ 25
 μὲν γ', ἔφη ὁ Τισσαφέρνης, εἰ βούλεσθ' ἔμοι οἳ τε
 στρατηγοὶ καὶ οἱ λοχαγοὶ συνελθεῖν, ἐν τῷ ἐμφανῆ
 λέξω τοὺς πρὸς ἐμὲ λέγοντας ὡς σὺ ἐμοὶ ἐπιβου-
 λεύεις καὶ τῇ σὺν ἐμοὶ στρατιᾷ. Ἐγὼ δ', ἔφη ὁ 26
 Κλέαρχος, ἀξίω πάντας, καὶ σοὶ αὖθις δηλώσω ὅθεν
 ἐγὼ περὶ σοῦ ἀκούω. ἐκ τούτων δὴ τῶν λόγων 27
 ὁ Τισσαφέρνης φιλοφρονούμενος τότε μὲν μένειν
 τ' αὐτὸν ἐκέλευσε καὶ σύνδειπνον ἐποίησατο.

Τῇ δ' ὑστεραία ὁ Κλέαρχος ἐλθὼν ἐπὶ τὸ στρα-
 τόπεδον δηλὸς τ' ἦν πάνυ φιλικῶς οἰόμενος δια-
 κείσθαι τῷ Τισσαφέρνει καὶ ἃ ἔλεγεν ἐκεῖνος ἀπήγ-
 γελλεν, ἔφη τε χρῆναι ἵεναι παρὰ Τισσαφέρνην οὐς
 ἐκέλευσε, καὶ οἳ ἂν ἐλεγχθῶσι διαβάλλοντες τῶν
 Ἑλλήνων, ὡς προδότας αὐτοὺς καὶ κακόνους τοῖς
 Ἑλλήσιν ὄντας τιμωρηθῆναι. ὑπώπτευε δ' εἶναι 28
 τὸν διαβάλλοντα Μένωνα, εἰδὼς αὐτὸν καὶ λάθρα
 συγγεγεννημένον Τισσαφέρνει μετ' Ἀριαίου καὶ στα-
 σιάζοντ' αὐτῷ καὶ ἐπιβουλεύοντα, ὅπως τὸ στρα-
 τευμα πᾶν πρὸς αὐτὸν λαβὼν φίλος ἢ Τισσαφέρνει.
 ἐβούλετο δὲ καὶ ὁ Κλέαρχος ἅπαν τὸ στρατευμα 29·

θυρος δ' ἑκατόν· μῆκος δ' ἔλεγει εἶναι εἴκοσι παρασαγγῶν· ἀπέχει δὲ Βαβυλῶνος οὐ πολὺ.

- 13 Ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν σταθμοὺς δύο παρασάγγας ὀκτώ· καὶ διέβησαν διώρυγας δύο, τὴν μὲν ἐπὶ γεφύρας, τὴν δ' ἔξευγμένην πλοίοις ἐπιτά· αὗται δ' ἦσαν ἀπὸ τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ· κατετέμνητο δ' ἔξ αὐτῶν καὶ τάφροι ἐπὶ τὴν χώραν, αἱ μὲν πρῶται μεγάλαι, ἔπειτα δ' ἐλάττους· τέλος δὲ καὶ μικροὶ ὀχετοί, ὥσπερ ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐπὶ τὰς μελίνας· καὶ ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸν Τίγρητα ποταμόν· πρὸς ᾧ πόλις ἦν μεγάλη καὶ πολυάνθρωπος, ὄνομα Σιττάκη, ἀπέχουσα τοῦ ποταμοῦ σταδίους πεντεκαίδεκα.
- 14 οἱ μὲν οὖν Ἕλληνες παρ' αὐτὴν ἐσκήνησαν ἐγγὺς παραδείσου μεγάλου καὶ καλοῦ καὶ δασέος παντοίων πλήθει δένδρων, οἱ δὲ βάρβαροι διαβεβηκότες τὸν Τίγρητα· οὐ μέντοι καταφανεῖς ἦσαν.
- 15 Μετὰ δὲ τὸ δεῖπνον ἔτυχον ἐν περιπάτῳ ὄντες πρὸ τῶν ὄπλων Πρόξενος καὶ Ξενοφῶν· καὶ προσελθὼν ἄνθρωπός τις ἠρώτησε τοὺς προφύλακας ποῦ ἂν ἴδοι Πρόξενον ἢ Κλέαρχον· Μένωνα δ' οὐκ ἔζητει, καὶ ταῦτα παρ' Ἀρταίου ὄν τοῦ Μένωνος ξένου.
- 16 ἐπεὶ δὲ Πρόξενος εἶπεν ὅτι αὐτὸς εἴμι ὄν ζητεῖς, εἶπεν ἄνθρωπος τάδε. Ἐπεμμένε μ' ὁ Ἀρταίος καὶ Ἀρτάοζος, πιστοὶ ὄντες Κύρω καὶ ὑμῖν εἶνοι, καὶ κελεύουσι φυλάττεσθαι, μὴ ὑμῖν ἐπιθῶνται τῆς νυκτὸς οἱ βάρβαροι· ἔστι δὲ στρατεύματα
- 17 πολὺ ἐν τῷ πλησίον παραδείσῳ. καὶ παρὰ τὴν γέφυραν τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ πέμψαι κελεύουσι φυλακὴν, ὡς διανοεῖται αὐτὴν λῦσαι Τισσαφέρνης

τῆς νυκτός, ἐὰν δύνῃται, ὡς μὴ διαβῆτε ἀλλ' ἐν
 μέσῳ ἀποληφθῆτε τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς διώρυχος.
 ἀκούσαντες ταῦτ' ἄγουσιν αὐτὸν παρὰ τὸν Κλέαρχον 18
 καὶ φράζουσιν ἃ λέγει. ὁ δὲ Κλέαρχος ἀκούσας
 ἐταράχθη σφόδρα καὶ ἐφοβεῖτο. νεανίσκος δὲ τις 19
 τῶν παρόντων ἐννοήσας εἶπεν ὡς οὐκ ἀκόλουθα
 εἶη τό τ' ἐπιθῆσθαι καὶ λύσειν τὴν γέφυραν.
 δῆλον γὰρ ὅτι ἐπιθεμένους ἢ νικᾶν δεήσει ἢ ἡτ-
 τᾶσθαι. ἐὰν μὲν οὖν νικῶσι, τί δεῖ λύειν αὐ-
 τοὺς τὴν γέφυραν; οὐδὲ γὰρ ἂν πολλαὶ γέφυραι
 ὦσιν, ἔχοιμεν ἂν ὅποι φυγόντες ἡμεῖς σωθῶμεν.
 ἐὰν δ' ἡμεῖς νικῶμεν, λελυμένης τῆς γεφύρας οὐχ 20
 ἔξουσιν ἐκεῖνοι ὅποι φύγωσιν· οὐδὲ μὴν βοηθῆσαι
 πολλῶν ὄντων πέραν οὐδεὶς αὐτοῖς δυνήσεται λελυ-
 μένης τῆς γεφύρας. ἀκούσας δ' ὁ Κλέαρχος ταῦτα 21
 ἤρητο τὸν ἄγγελον, πόση τις εἶη χώρα ἢ ἐν μέσῳ
 τοῦ Τίγρητος καὶ τῆς διώρυχος. ὁ δ' εἶπεν ὅτι
 πολλή καὶ κῶμαι ἔνεισι καὶ πόλεις πολλαὶ καὶ με-
 γάλαι. τότε δὴ καὶ ἐγνώσθη ὅτι οἱ βάρβαροι τὸν 22
 ἄνθρωπον ὑποπέμψουσιν, ὀκνοῦντες μὴ οἱ Ἕλληνες
 διελόντες τὴν γέφυραν μείνειαν ἐν τῇ νήσῳ ἐρύματ'
 ἔχοντες ἐνθεν μὲν τὸν Τίγρητα, ἐνθεν δὲ τὴν διώ-
 ρυχα· τὰ δ' ἐπιτήδεια ἔχοιεν ἐκ τῆς ἐν μέσῳ χώρας
 πολλῆς καὶ ἀγαθῆς οὔσης καὶ τῶν ἐργασομένων
 ἐνότων· εἶτα δὲ καὶ ἀποστροφὴ γένοιτ' εἰ τις βού-
 λοιτο βασιλέα κακῶς ποιεῖν. μετὰ δὲ ταῦτ' ἀνε- 23
 παύοντο· ἐπὶ μέντοι τὴν γέφυραν ὄμως φυλακὴν
 ἐπεμψαν· καὶ οὐτ' ἐπέθετο οὐδεὶς οὐδαμῶθεν οὔτε
 πρὸς τὴν γέφυραν οὐδεὶς ἦλθε τῶν πολεμίων, ὡς

ἀπόλλυσθαι τοὺς ἐπιπορευομένους· Πρόξενος δὲ καὶ Μένων ἐπεὶπερ εἰσὶν ὑμέτεροι μὲν εὐεργέται, ἡμέτεροι δὲ στρατηγοί, πέμψατ' αὐτοὺς δεῦρο· δῆλον γὰρ ὅτι φίλοι γ' ὄντες ἀμφοτέροις πειράσσονται καὶ 42 ὑμῖν καὶ ἡμῖν τὰ βέλτιστα συμβουλευῶσαι. πρὸς ταῦθ' οἱ βάρβαροι πολὺν χρόνον διαλεχθέντες ἀλλήλοις ἀπῆλθον οὐδὲν ἀποκρινάμενοι.

VI. Οἱ μὲν δὴ στρατηγοὶ οὕτω ληφθέντες ἀνήχθησαν ὡς βασιλέα καὶ ἀποτμηθέντες τὰς κεφαλὰς ἐτελεύτησαν, εἷς μὲν αὐτῶν Κλέαρχος ὁμολογουμένως ἐκ πάντων τῶν ἐμπείρους αὐτοῦ ἔχοντων δόξας γενέσθαι ἀνὴρ καὶ πολεμικὸς καὶ φιλοπόλεμος 2 ἐσχάτως. καὶ γὰρ δὴ ἕως μὲν πόλεμος ἦν τοῖς Λακεδαιμονίοις πρὸς τοὺς Ἀθηναίους παρέμενεν, ἐπειδὴ δ' εἰρήνη ἐγένετο, ἀναπέισας τὴν αὐτοῦ πόλιν ὡς οἱ Θοῤᾳκες ἀδικοῦσι τοὺς Ἑλληνας καὶ διαπραξάμενος ὡς ἐδύνατο παρὰ τῶν ἐφόρων ἐξέπλει ὡς πολεμήσων τοῖς ὑπὲρ Χερρονήσου καὶ Περίνθου 3 Θοῤᾳξίν. ἐπεὶ δὲ μεταγρόντες πως οἱ ἔφοροι ἤδη ἔξω ὄντος ἀποστρέφειν αὐτὸν ἐπειρῶντο ἐξ Ἰσθμοῦ, ἐνταῦθ' οὐκέτι πείθεται, ἀλλ' ὤχετο πλέων εἰς Ἑλλάσ- 4 ποντον. ἐκ τούτου καὶ ἐθανατώθη ὑπὸ τῶν ἐν Σπάρτῃ τελῶν ὡς ἀπειθῶν. ἤδη δὲ φυγὰς ὦν ἔρχεται πρὸς Κύρον, καὶ ὁποίοις μὲν λόγοις ἔπεισε Κύρον ἄλλη γέγραπται, δίδωσι δ' αὐτῷ Κύρος μύ- 5 ριους δαρεικοὺς· ὁ δὲ λαβὼν οὐκ ἐπὶ ῥαθυμίαν ἐτρέπτετο, ἀλλ' ἀπὸ τούτων τῶν χρημάτων συλλέξας στράτευμα ἐπολέμει τοῖς Θοῤᾳξί, καὶ μάχῃ τ' ἐνίκησε καὶ ἀπὸ τούτου δὴ ἔφερε καὶ ἤγε τούτους καὶ πο-

λεμῶν διεγένετο, μέχρι Κῦρος ἐδεήθη τοῦ στρατεύ-
 ματος· τότε δ' ἀπῆλθεν ὡς σὺν ἐκείνῳ αὐτῷ πολεμήσων.
 ταῦτ' οὖν φολοπολέμου μοι δοκεῖ ἀνδρὸς ἔργα εἶναι, 6
 ὅστις ἐξὸν μὲν εἰρήνην ἄγειν ἀνευ αἰσχύνης καὶ
 βλάβης αἰρεῖται πολεμεῖν, ἐξὸν δὲ φραθμεῖν βού-
 λεται πονεῖν ὥστε πολεμεῖν, ἐξὸν δὲ χρήματ' ἔχειν
 ἀκινδύνως αἰρεῖται πολεμῶν μείονα ταῦτα ποιεῖν·
 ἐκείνος δ' ὡσπερ τινὲς εἰς ἵπποτροφίαν ἢ εἰς ἄλλην
 τιν' ἡδονήν ἤθελε δαπανᾶν εἰς πόλεμον. οὕτω μὲν 7
 φιλοπόλεμος ἦν· πολεμικὸς δ' αὐτῷ ταύτῃ ἐδόκει εἶναι
 ὅτι φιλοκίνδυνός τ' ἦν καὶ ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἄγων
 ἐπὶ τοὺς πολεμίους καὶ ἐν τοῖς δεινοῖς φρόνιμος,
 ὡς οἱ παρόντες πανταχοῦ πάντες ὠμολόγουν. καὶ 8
 ἀρχικὸς δ' ἐλέγετο εἶναι ὡς δυνατόν ἐκ τοῦ τοιοῦτου
 τρόπου οἷον κάκεινος εἶχεν. ἱκανὸς μὲν γὰρ ὡς τις
 καὶ ἄλλος φροντίζειν ἦν, ὅπως ἔχοι ἢ στρατιὰ αὐτῷ
 τάπιτήθεια, καὶ παρασκευάζειν ταῦτα, ἱκανὸς δὲ καὶ
 ἐμποιεῖσθαι τοῖς παροῦσιν ὡς πειστέον εἶη Κλεάρχῳ.
 τοῦτο δ' ἐποίησε ἐκ τοῦ χαλεπὸς εἶναι· καὶ γὰρ ὄραν 9
 στυγνὸς ἦν καὶ τῇ φωνῇ τραχὺς, ἐκόλαζε τ' ἰσχυ-
 ρῶς, καὶ ὀργῇ ἐνίοτε, ὥστε καὶ αὐτῷ μεταμέλειν
 ἔσθ' ὅτε. καὶ γνώμη δ' ἐκόλαζεν· ἀκολάστου γὰρ 10
 στρατεύματος οὐδὲν ἡγεῖτ' ὄφελος εἶναι, ἀλλὰ καὶ
 λέγειν αὐτὸν ἔφρασαν, ὡς δεοὶ τὸν στρατιώτην φο-
 βεῖσθαι μᾶλλον τὸν ἄρχοντα ἢ τοὺς πολεμίους, εἰ
 μέλλοι ἢ φυλακὰς φυλάξειν ἢ φίλων ἀφ᾽ ἑξῆσθαι ἢ
 ἀπροφασίστως ἰέναι πρὸς τοὺς πολεμίους. ἐν μὲν 11
 οὖν τοῖς δεινοῖς ἤθελον αὐτοῦ ἀκούειν σφόδρα καὶ
 οὐκ ἂν ἄλλον ἠροῦνθ' οἱ στρατιῶται· καὶ γὰρ τὸ

- στυγνὸν τότε φαιδρὸν ἐν αὐτοῦ κἄν τοῖς ἄλλοις
 προσώποις ἔφασαν φαίνεσθαι καὶ τὸ χαλεπὸν ἐρρω-
 μένον πρὸς τοὺς πολεμίους ἐδόκει εἶναι, ὥστε σωτή-
 12 ριον, οὐκέτι χαλεπὸν ἐφαίνετο· ὅτε δ' ἔξω τοῦ δεινοῦ
 γένοιτο καὶ ἐξείη πρὸς ἄλλον ἀρξομένους ἀπιέναι,
 πολλοὶ αὐτὸν ἀπέλειπον· τὸ γὰρ ἐπίχαρι οὐκ εἶχεν,
 ἀλλ' αἰεὶ χαλεπὸς ἦν καὶ ὠμός· ὥστε διέκειντο πρὸς
 αὐτὸν οἱ στρατιῶται ὡσπερ παῖδες πρὸς διδάσκαλον.
 13 καὶ γὰρ οὐν φιλία μὲν καὶ εὐνοία ἐπομένους οὐδέ-
 ποι' εἶχεν· οἷτινες δ' ἢ ὑπὸ πόλεως τεταγμένοι ἢ
 ὑπὸ τοῦ δεῖσθαι ἢ ἄλλῃ τινὶ ἀνάγκῃ κατεχόμενοι
 14 παρείεν αὐτῷ, σφόδρα πειθομένοις ἐχρήτο. ἐπεὶ
 δ' ἀρξαιτο νικᾶν σὺν αὐτῷ τοὺς πολεμίους, ἤδη
 μεγάλα ἦν τὰ χρησίμους ποιοῦντα εἶναι τοὺς σὺν
 αὐτῷ στρατιώτας· τό τε γὰρ πρὸς τοὺς πολεμίους
 θαρραλέως ἔχειν παρῆν καὶ τὸ τὴν παρ' ἐκείνου τι-
 15 μωρίαν φοβεῖσθαι εὐτάκτους ἐποίει. τοιοῦτος μὲν
 δὴ ἄρχων ἦν· ἄρχεσθαι δ' ὑπ' ἄλλων οὐ μάλ' ἐθέ-
 λειν ἐλέγετο. ἦν δ' ὅτ' ἐτελεύτα ἀμφὶ τὰ πεντή-
 κοντ' ἔτη.
 16 Πρῶξενος δ' ὁ Βοιωτίας εὐθύς μὲν μειράκιον
 ὢν ἐπεθύμει γενέσθαι ἀνὴρ τὰ μεγάλα πράττειν
 ἱκανός· καὶ διὰ ταύτην τὴν ἐπιθυμίαν ἔδωκε Γοργία
 17 ἀργύριον τῷ Λεοντίῳ. ἐπεὶ δὲ συνεγένετ' ἐκείνῳ,
 ἱκανὸς νομίσας ἤδη εἶναι καὶ ἄρχειν καὶ φίλος ὢν
 τοῖς πρώτοις μὴ ἠτᾶσθαι εὐεργετῶν, ἦλθεν εἰς
 ταύτας τὰς σὺν Κύρῳ πράξεις· καὶ ᾤετο κτήσεσθαι
 ἐκ τούτων ὄνομα μέγα καὶ δύναμιν μεγάλην καὶ
 18 χρήματα πολλὰ· τσοσούτων δ' ἐπιθυμῶν σφόδρα

ἐνδῆλον αὐτῷ καὶ τοῦτο εἶχεν, ὅτι τούτων οὐδὲν ἂν ἐθέλοι κτᾶσθαι μετ' ἀδικίας, ἀλλὰ σὺν τῷ δικαίῳ καὶ καλῷ ᾧετο δεῖν τούτων τυγχάνειν, ἄνευ δὲ τούτων μὴ. ἄρχειν δὲ καλῶν μὲν κάγαθῶν δυνατὸς 19 ἦν, οὐ μέντοι οὐτ' αἰδῶ τοῖς στρατιώταις ἑαυτοῦ οὔτε φόβον ἱκανὸς ἐμποιῆσαι, ἀλλὰ καὶ ἥσχύνετο μᾶλλον τοὺς στρατιώτας ἢ οἱ ἀρχόμενοι ἐκείνων· καὶ φοβούμενος μᾶλλον ἦν φανερός τὸ ἀπεχθάνεσθαι τοῖς στρατιώταις ἢ οἱ στρατιῶται τὸ ἀπιστεῖν ἐκείνῳ. ᾧετο δ' ἀρκεῖν πρὸς τὸ ἀρχικὸν εἶναι καὶ δοκεῖν τὸν 20 μὲν καλῶς ποιοῦντα ἐπαινεῖν, τὸν δ' ἀδικοῦντα μὴ ἐπαινεῖν. τοιγαροῦν αὐτῷ οἱ μὲν καλοὶ τε κάγαθοὶ τῶν συνόντων εὖνοι ἦσαν, οἱ δ' ἀδικοὶ ἐπεβούλευον ὡς εὐμεταχειρίστῳ ὄντι. ὅτε δ' ἀπέθνησκεν ἦν ἐτῶν ὡς τριάκοντα.

Μένων δ' ὁ Θετταλὸς δῆλος ἦν ἐπιθυμῶν μὲν 21 πλουτεῖν ἰσχυρῶς, ἐπιθυμῶν δ' ἀρχειν, ὅπως πλείω λαμβάνοι, ἐπιθυμῶν δὲ τιμᾶσθαι, ἵνα πλείω κερδαίνοι· φίλος τ' ἐβούλετο εἶναι τοῖς μέγιστον δυναμένοις, ἵν' ἀδικῶν μὴ διδοίη δίκην. ἐπὶ δὲ τὸ 22 κατεργάζεσθαι ὧν ἐπιθυμοίη συντομωτάτην ᾧετο ὁδὸν εἶναι διὰ τοῦ ἐπιπορκεῖν τε καὶ ψεύδεσθαι καὶ ἐξαπατᾶν, τὸ δ' ἀπλοῦν καὶ ἀληθὲς ταῦτόν τῳ ἡλίθιῳ εἶναι. στέργων δὲ φανερός μὲν ἦν οὐδένα, 23 ὅτῳ δὲ φαίη φίλος εἶναι, τούτῳ ἐνδῆλος ἐγίγνετο ἐπιβουλεύων. καὶ πολεμίου μὲν οὐδενὸς κατεγέλα, τῶν δὲ συνόντων πάντων ὡς καταγελαῶν ἀεὶ διελέγετο. καὶ τοῖς μὲν τῶν πολεμίων κτήμασιν οὐκ 24 ἐπεβούλευε· χαλεπὸν γὰρ ᾧετο εἶναι τὰ τῶν φυ-

λαττομένων λαμβάνειν· τὰ δὲ τῶν φίλων μόνος ᾤετ'
 25 εἰδέναι ῥᾶστον ὃν ἀφύλακτα λαμβάνειν. καὶ ὅσους
 μὲν αἰσθάνοιτο ἐπιόρκους καὶ ἀδίκους, ὡς εὖ ὠπλι-
 σμένους ἐφοβεῖτο, τοῖς δ' ὀσίοις καὶ ἀλήθειαν ἀσκοῦσιν
 26 ὡς ἀνάνδροις ἐπειράτο χρῆσθαι. ὡσπερ δὲ τις
 ἀγάλλεται ἐπὶ θεοσεβείᾳ καὶ ἀληθείᾳ καὶ δικαιοῦτητι,
 οὕτω Μένων ἠγάλλετο τῷ ἐξαπατᾶν δύνασθαι, τῷ
 πλάσασθαι ψεύδη, τῷ φίλους διαγελᾶν· τὸν δὲ
 μὴ πανοῦργον τῶν ἀπαιδευτῶν αἰεὶ ἐνόμιζεν εἶναι.
 καὶ παρ' οἷς μὲν ἐπεχείρει πρωτεύειν φιλίᾳ, δια-
 βάλλων τοὺς πρώτους τοῦτ' ᾔετο δεῖν κτήσασθαι.
 27 τὸ δὲ πειθομένους τοὺς στρατιώτας παρέχεσθαι ἐκ
 τοῦ συναδικεῖν αὐτοῖς ἐμηχανᾶτο. τιμᾶσθαι δὲ καὶ
 θεραπεύεσθαι ἡξίου ἐπιδεικνύμενος ὅτι πλεῖστα δύ-
 ναιτο καὶ ἐθέλοι συναδικεῖν. εὐεργεσίαν δὲ κατέλεγεν,
 ὁπότε τις αὐτοῦ ἀφίστατο, ὅτι χρώμενος αὐτῷ οὐκ
 29 ἀπώλεσεν αὐτόν. ἀποθνησκόντων δὲ τῶν συστρα-
 τήγων ὅτι ἐστράτευσαν ἐπὶ βασιλέα σὺν Κύρῳ,
 ταῦτ' ἀπεποιήκως οὐκ ἀπέθανε, μετὰ δὲ τὸν τῶν
 ἄλλων θάνατον τιμωρηθεὶς ὑπὸ βασιλέως ἀπέθανε,
 οὐχ ὡσπερ Κλέαρχος καὶ οἱ ἄλλοι στρατηγοὶ ἀπο-
 τμηθέντες τὰς κεφαλὰς, ὅσπερ τάχιστος θάνατος

28 καὶ τὰ μὲν δὴ ἀφανῆ ἔξεστι περὶ αὐτοῦ ψεύ-
 δεσθαι, ἃ δὲ πάντες ἴσασι τὰδ' ἐστί. παρ' Ἀριστίππου
 μὲν ἔτι ὥραϊος ὢν στρατηγεῖν διεπράξατο τῶν ξένων,
 Ἀριαίῳ δὲ βαρβάρῳ ὄντι, ὅτι μειρακίους καλοῖς ἤδετο,
 οἰκειότατος ἐγένετο, αὐτὸς δὲ παιδικὰ εἶχε Θαρύπαν ἀγέ-
 ρειος ὢν γενειῶντα.

δοκεῖ εἶναι, ἀλλὰ ζῶν αἰκισθεῖς ἐνιαυτὸν ὡς πονηρὸς λέγεται τῆς τελευτῆς τυχεῖν.

Ἀγίας δ' ὁ Ἀρκὰς καὶ Σωκράτης ὁ Ἀχαιὸς 30 καὶ τούτῳ ἀπεθανέτην. τούτων δ' οὐθ' ὡς ἐν πολέμῳ κακῶν οὐδεὶς κατεγέλα οὔτ' εἰς φιλίαν αὐτοὺς ἐμέμφετο. ἦστην δ' ἄμφω ἀμφὶ τὰ πέντε καὶ τριάκοντ' ἔτη ἀπὸ γενεᾶς.

Γ.

I. Ἐπεὶ δ' οἱ στρατηγοὶ συνειλημμένοι ἦσαν 2 καὶ τῶν λοχαγῶν καὶ τῶν στρατιωτῶν οἱ συνεπισπόμενοι ἀπωλώλεσαν, ἐν πολλῇ δὴ ἀπορία ἦσαν οἱ Ἕλληνες, ἐννοοῦμενοι μὲν ὅτι ἐπὶ ταῖς βασιλέως θύραις ἦσαν, κύκλῳ δ' αὐτοῖς πάντῃ πολλὰ καὶ ἔθνη καὶ πόλεις πολέμια ἦσαν, ἀγορὰν δ' οὐδεὶς ἔτι παρέξειν ἐμελλεν, ἀπειχόν δὲ τῆς Ἑλλάδος οὐ μείον ἢ μύρια στάδια, ἡγεμῶν δ' οὐδεὶς τῆς ὁδοῦ ἦν, ποταμοὶ δὲ διείργον ἀδιάβατοι ἐν μέσῳ τῆς οἰκαδ' ὁδοῦ, προυδεδώκεσαν δ' αὐτοὺς καὶ οἱ σὺν Κύρῳ ἀναβάντες βάρβαροι, μόνον δὲ καταλειμμένοι ἦσαν οὐδ' ἵππια οὐδένα σύμμαχον ἔχοντες, ὥστ' εὐθελον ἦν ὅτι νικῶντες μὲν οὐδέν' ἂν κατακάνοιεν, ἠττηθέντων δ' αὐτῶν οὐδεὶς ἂν λειφθεῖη· ταῦτ' 3

1 Ὅσα μὲν δὴ ἐν τῇ Κύρου ἀναβάσει οἱ Ἕλληνες ἔπραξαν μέχρι τῆς μάχης, καὶ ὅσα ἐπεὶ Κύρος ἐτελεύτησεν ἐγένετο ἀπίοντων τῶν Ἑλλήνων σὺν Τισσαφέρει ἐν ταῖς σπονδαῖς, ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ δεδήλωται.

ἐννοοῦμενοι καὶ ἀθύμως ἔχοντες ὀλίγοι μὲν αὐτῶν εἰς τὴν ἐσπέραν σίτου ἐγεύσαντο, ὀλίγοι δὲ πῦρ ἀνέκαυσαν, ἐπὶ δὲ τὰ ὄπλα πολλοὶ οὐκ ἦλθον ταύτην τὴν νύκτα, ἀνεπαύοντο δ' ὅπου ἐτύγγανεν ἕκαστος, οὐ δυνάμενοι καθεύδειν ὑπὸ λύπης καὶ πόθου πατρίδων, γονέων, γυναικῶν, παιδῶν, οὓς οὐποτ' ἐνόμιζον ἔτι ὄψεσθαι. οὕτω μὲν δὴ διακείμενοι πάντες ἀνεπαύοντο.

4 Ἦν δὲ τις ἐν τῇ στρατιᾷ Ξενοφῶν Ἀθηναῖος, ὃς οὔτε στρατηγὸς οὔτε λοχαγὸς οὔτε στρατιώτης ὦν συνηκολούθει, ἀλλὰ Πρόξενος αὐτὸν μετεπέμψατο οἰκοθεν ξένος ὦν ἀρχαῖος· ὑπισχεῖτο δ' αὐτῷ, εἰ ἔλθοι, φίλον αὐτὸν Κύρω ποιήσῃν, ὃν αὐτὸς ἔφη κρείττω
5 ἑαυτῷ νομίζειν τῆς πατρίδος. ὁ μέντοι Ξενοφῶν ἀναγνοὺς τὴν ἐπιστολὴν ἀνακοινοῦται Σωκράτει τῷ Ἀθηναίῳ περὶ τῆς πορείας. καὶ ὁ Σωκράτης ὑποπτεύσας, μὴ τι πρὸς τῆς πόλεως ὑπαίτιον εἴη Κύρω φίλον γενέσθαι, ὅτι ἐδόκει ὁ Κύρος προθύμως τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐπὶ τὰς Ἀθήνας συμπολεμῆσαι, συμβουλεύει τῷ Ξενοφῶντι ἐλθόντ' εἰς Δελφοὺς ἀνακοινῶσαι
6 τῷ Θεῷ περὶ τῆς πορείας. ἐλθὼν δ' ὁ Ξενοφῶν ἐπήρετο τὸν Ἀπόλλω τίνι ἂν Θεῶν θύων καὶ εὐχόμενος κάλλιστα καὶ ἄριστ' ἔλθοι τὴν ὁδὸν ἣν ἐπινοεῖ καὶ καλῶς πράξας σωθεῖη. καὶ ἀνεῖλεν αὐτῷ
7 ὁ Ἀπόλλων θεοῖς οἷς ἔδει θύειν. ἐπεὶ δὲ πάλιν ἦλθε, λέγει τὴν μαντείαν τῷ Σωκράτει. ὁ δ' ἀκούσας ἡϊατ' αὐτόν, ὅτι οὐ τοῦτο πρῶτον ἠρώτα πότερον λῶν εἴη αὐτῷ πορεύεσθαι ἢ μένειν, ἀλλ' αὐτὸς κρίνας ἴεον εἶναι τοῦτ' ἐπυνθάνετο, πῶς ἂν

κάλλιστα πορευθείη. ἐπεὶ μέντοι οὕτως ἦρου, ταῦτ',
 ἔφη, χορὴ ποιεῖν, ὅσα ὁ θεὸς ἐκέλευσεν. ὁ μὲν δὴ 8
 Ξενοφῶν οὕτω θυσάμενος οἷς ἀνεῖλεν ὁ θεὸς ἐξ-
 ἔπλει, καὶ καταλαμβάνει ἐν Σάρδεσι Προξένον καὶ
 Κῦρον μέλλοντας ἤδη ὁρμᾶν τὴν ἄνω ὁδόν. προ- 9
 θυμουμένου δὲ τοῦ Προξένου καὶ ὁ Κῦρος συμ-
 προθυμεῖτο μείναι αὐτόν, εἶπε δ' ὅτι ἐπειδὴν τά-
 χισθ' ἢ στρατεία λήξῃ, εὐθὺς ἀποπέμψει αὐτόν.
 ἐλέγετο δ' ὁ στόλος εἶναι εἰς Πισίδας. ἐστρατεύετο 10
 μὲν δὴ οὕτως ἑξαπατηθεὶς — οὐχ ὑπὸ Προξένου·
 οὐ γὰρ ἦδει τὴν ἐπὶ βασιλέα ὁρμὴν οὐδ' ἄλλος
 οὐδεὶς τῶν Ἑλλήνων πλὴν Κλεάρχου· ἐπεὶ μέντοι
 εἰς Κιλικίαν ἦλθον, σαφὲς πᾶσιν ἦδη ἐδόκει εἶναι
 ὅτι ὁ στόλος εἶη ἐπὶ βασιλέα. φοβούμενοι δὲ τὴν
 ὁδὸν καὶ ἄκοντες ὁμῶς οἱ πολλοὶ δι' αἰσχύνην καὶ
 ἀλλήλων καὶ Κύρου συνηκολούθησαν· ὧν εἰς καὶ
 Ξενοφῶν ἦν.

Ἐπεὶ δ' οὖν ἀπορία ἦν, ἐλυπεῖτο μὲν σὺν τοῖς 11
 ἄλλοις καὶ οὐκ ἐδύνατο καθεύδειν· μικρὸν δ' ὕπνου
 λαχὼν εἶδεν ὄναρ. ἔδοξεν αὐτῷ βροντῆς γενομένης
 σκηπτὸς ἐμπσεῖν εἰς τὴν πατρῴαν οἰκίαν, καὶ ἐκ
 τούτου λάμπεσθαι πᾶσα. περίφοβος δ' εὐθὺς ἀν- 12
 ηγέρθη, καὶ τὸ ὄναρ τῇ μὲν ἔκρινεν ἀγαθόν, ὅτι ἐν
 πόνοις ὧν καὶ κινδύνοις φῶς μέγα ἐκ Διὸς ἰδεῖν
 ἔδοξε· τῇ δὲ καὶ ἐφοβεῖτο, ὅτι ἀπὸ Διὸς μὲν βασι-
 λέως τὸ ὄναρ ἐδόκει αὐτῷ εἶναι, κύκλω δ' ἐδόκει
 λάμπεσθαι τὸ πῦρ, μὴ οὐ δύναίτο ἐκ τῆς χώρας
 ἐξελεθεῖν τῆς βασιλείας, ἀλλ' εἴργοιτο πάντοθεν ὑπὸ
 τινῶν ἀποριῶν. ὁποῖόν τι μὲν δὴ ἐστὶ τὸ τοιοῦτον 13

- ἰδεῖν, ἔξεστι σκοπεῖν ἐκ τῶν συμβάντων μετὰ τὸ
 ὄναρ. γίγνεται γὰρ τάδε. εὐθὺς ἐπειδὴ ἀνηγέρθη,
 πρῶτον μὲν ἔννοια αὐτῷ ἐμπίπτει· τί κατάκειμαι,
 ἢ δὲ νῦν προβαίνει; ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ εἰκὸς τοῦς
 πολεμίους ἦκειν. εἰ δὲ γενησόμεθ' ὑπὸ βασιλεῖ, τί
 ἐμποδῶν μὴ οὐχὶ πάντα μὲν τὰ χαλεπώτατ' ἐπι-
 14 δόντας, πάντα δὲ τὰ δεινότατα παθόντας ὑβρίζο-
 μένους ἀποθανεῖν; ὅπως δ' ἀμυνόμεθ' οὐδεὶς παρα-
 σκευάζεται οὐδ' ἐπιμελεῖται, ἀλλὰ κατακείμεθα ὡς-
 περ ἐξὸν ἡσυχίαν ἄγειν. ἐγὼ οὖν τὸν ἐκ ποίας
 πόλεως στρατηγὸν προσδοκῶ ταῦτα πράξειν; ποίαν
 δ' ἡλικίαν ἐμαυτῷ ἐλθεῖν ἀναμένω; οὐ γὰρ ἔγωγ'
 ἔτι πρεσβύτερος ἔσομαι, ἐὰν τήμερον προδῶ ἐμαυτὸν
 τοῖς πολεμίοις.
- 15 Ἐκ τούτου ἀνίσταται καὶ συγκαλεῖ τοὺς Προ-
 ξένου πρῶτον λοχαγούς. ἐπεὶ δὲ συνήλθον, ἔλεξεν·
 Ἐγώ, ὧ ἄνδρες λοχαγοί, οὔτε καθεύδειν δύναμαι,
 ὡςπερ οἶμαι οὐδ' ὑμεῖς, οὔτε κατακεῖσθαι ἔτι, ὄρων
 16 ἐν οἴοις ἐσμέν. οἱ μὲν γὰρ πολέμοι δῆλον ὅτι οὐ
 πρότερον πρὸς ἡμᾶς τὸν πόλεμον ἐξέφηναν πρὶν
 ἐνόμισαν καλῶς τὰ ἑαυτῶν παρασκευάσασθαι, ἡμῶν
 δ' οὐδεὶς οὐδὲν ἀντεπιμελεῖται ὅπως ὡς κάλλιστ'
 17 ἀγωνιούμεθα. καὶ μὴν εἰ ὑψησόμεθα καὶ ὑπὸ βα-
 σιλεῖ γενησόμεθα, τί οἰόμεθα πείσεσθαι; ὅς καὶ τοῦ
 ὁμοπατρῖου καὶ ὁμομητρίου ἀδελφοῦ καὶ τεθνηκότος
 ἤδη ἀποτεμῶν τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν χεῖρα ἀνεσταύ-
 ρωσεν· ἡμᾶς δέ, οἷς κηδεμῶν μὲν οὐδεὶς πάρεστιν,
 ἐστρατεύσαμεν δ' ἐπ' αὐτὸν ὡς δοῦλον ἀντὶ βασιλείως
 ποιήσοντες καὶ ἀποκτενοῦντες εἰ δυναίμεθα, τί ἂν

οιόμεθα παθεῖν; ἄρ' οὐκ ἐπὶ πᾶν ἂν ἔλθειν, ὡς 18
 ἡμᾶς τὰ ἔσχατ' αἰκισάμενος πᾶσιν ἀνθρώποις φόβον
 παράσχοι τοῦ στρατεῦσαι ποτ' ἐπ' αὐτόν; ἀλλ' ὅπως
 τοι μὴ ὑπ' ἐκείνῳ γενησόμεθα πάντα ποιητέον. ἐγὼ 19
 μὲν οὖν, ἔστε μὲν αἱ σπονδαὶ ἦσαν, οὐποτ' ἐπανόμην
 ἡμᾶς μὲν οἰκτίρων, βασιλέα δὲ καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ
 μακαρίζων, διαθεώμενος αὐτῶν ὄσσην μὲν χώραν
 καὶ οἶαν ἔχοιεν, ὡς δ' ἄφθονα τὰπιτήθεια, δαους
 δὲ θεράποντας, ὄσα δὲ κτήνη, χρυσὸν δέ, ἐσθῆτα
 δέ· τὰ δ' αὖ τῶν στρατιωτῶν ὀπότ' ἐνθυμοίμην, 20
 ὅτι τῶν μὲν ἀγαθῶν τούτων οὐθενὸς ἡμῖν μετείη,
 εἰ μὴ πριαίμεθα, ὅτου δ' ὠνησόμεθ' ἦδειν ἔτι ὀλί-
 γους ἔχοντας, ἄλλως δὲ πως πορίζεσθαι τὰπιτήθεια
 ἢ ὠνουμένους ὄρκους ἦδη κατέχοντας ἡμᾶς· ταῦτ'
 οὖν λογιζόμενος ἐνίστε τὰς σπονδὰς μᾶλλον ἐφο-
 βούμην ἢ νῦν τὸν πόλεμον. ἐπεὶ μέντοι ἐκείνοι 21
 ἔλυσαν τὰς σπονδὰς, λελύσθαι μοι δοκεῖ καὶ ἡ ἐκεί-
 νων ὕβρις καὶ ἡ ἡμετέρα ἀσάφεια. ἐν μέσῳ γὰρ
 ἦδη κεῖται ταῦτ' ἄθλα, ὀπότεροι ἂν ἡμῶν ἄνδρες
 ἀμείνονες ὦσιν, ἀγωνοθέται δ' οἱ θεοὶ εἰσιν, οἱ σὺν
 ἡμῖν, ὡς τὸ εἰκός, ἔσσονται. οὗτοι μὲν γὰρ αὐτοὶ 22
 ἐπιωρκήκασιν· ἡμεῖς δὲ πόλλ' ὄρωντες ἀγαθὰ στερ-
 ρῶς αὐτῶν ἀπειχόμεθα διὰ τοὺς τῶν θεῶν ὄρκους·
 ὥστ' ἐξεῖναι ἡμῖν δοκεῖ ἵεναι ἐπὶ τὸν ἀγῶνα πολὺ
 σὺν φρονήματι μείζονι ἢ τούτοις. ἔτι δ' ἔχομεν 23
 σώμαθ' ἰκανώτερα τούτων καὶ ψύχη καὶ θάληη
 καὶ πόρους φέρειν· ἔχομεν δὲ καὶ ψυχὰς σὺν τοῖς
 θεοῖς ἀμείνονας· οἱ δ' ἄνδρες καὶ τρωτοὶ καὶ θνητοὶ
 μᾶλλον ἡμῶν, ἦν οἱ θεοὶ ὥσπερ τὸ πρόσθεν νίκη

- 24 ἡμῖν διδῶσιν. ἀλλ' ἴσως γὰρ καὶ ἄλλοι ταῦτ' ἐν-
 θυμοῦνται, πρὸς θεῶν μὴ ἀναμένωμεν ἄλλους ἐφ'
 ἡμᾶς ἐλθεῖν παρακαλοῦντας ἐπὶ τὰ κάλλιστ' ἔργα,
 ἀλλ' ἡμεῖς ἄρξωμεν τοῦ ἐξορμῆσαι καὶ τοὺς ἄλλους
 ἐπὶ τὴν ἀρετὴν. φάνητε τῶν λοχαγῶν ἀριστοὶ καὶ
 25 τῶν στρατηγῶν ἀξιοστρατηγότεροι. καὶ γὰρ δέ, εἰ μὲν
 ὑμεῖς ἐθέλετ' ἐξορμᾶν ἐπὶ ταῦτα, ἐπεσθαι ὑμῖν βού-
 λομαι, εἰ δ' ὑμεῖς τάττετ' ἐμ' ἡγεῖσθαι, οὐδὲν προ-
 φασίζομαι τὴν ἡλικίαν, ἀλλὰ καὶ ἀκμᾶζειν ἡγοῦμαι
 ἐρύκειν ἀπ' ἐμαντοῦ τὰ κακά.
- 26 Ὁ μὲν ταῦτ' ἔλεξεν, οἱ δ' ἀκούσαντες ἡγεῖσθαι
 ἐκέλευον πάντες, πλὴν Ἀπολλωνίδης τις ἦν βουλευτι-
 λῶν τῇ φωνῇ· οὗτος δ' εἶπεν ὅτι φλυαροῖη ὅστας
 λέγοι ἄλλως πως σωτηρίας ἂν τυχεῖν ἢ βασιλέα
 πείσας, εἰ δύναίτο, καὶ ἅμ' ἤρχετο λέγειν τὰς ἀπο-
 27 ρίας. ὁ μὲντοι Ξενοφῶν μεταξὺ ὑπολαβὼν ἔλεξεν
 ὡδε· Ὡ θαυμασιώτατ' ἀνθρώπε, σὺ δ' οὐδ' ὄρων
 γιγνώσκεις, οὐδ' ἀκούων μέμνησαι. ἐν ταῦτῳ γε
 μὲντοι ἦσθα τούτοις ὅτε βασιλεὺς, ἐπεὶ Κῦρος ἀπ-
 28 παραδιδόναι τὰ ὅπλα. ἐπεὶ δ' ἡμεῖς οὐ παραδόντες,
 ἀλλ' ἐξοπλισάμενοι ἐλθόντες παρεσκηγήσαμεν αὐτῷ,
 τί οὐκ ἐποίησε πρέσβεις πέμπων καὶ προσαιτῶν καὶ
 29 παρέχων τάπιτήδεια, ἔσπε σπονδῶν ἔτυχεν; ἐπεὶ δ'
 αὐτοὶ οἱ στρατηγοὶ καὶ λοχαγοί, ὡσπερ δὴ σὺ κελεύεις,
 εἰς λόγους αὐτοῖς ἀνευ ὀπλῶν ἦλθον πιστεύσαντες
 ταῖς σπονδαῖς, οὐ νῦν ἐκείνοι παιόμενοι, κεντού-
 μενοι, ὑβρίζόμενοι οὐδ' ἀποθανεῖν οἱ τλήμονες δύ-
 νανται, καὶ μάλ' οἶμαι ἐρῶντες τούτου; ἢ σὺ πάντ'

εἰδὼς τοὺς μὲν ἀμύνεσθαι κελεύοντας φλυαρεῖν φῆς, πείθειν δὲ πάλιν κελεύεις ἰόντας; ἐμοί, ὦ ἄνδρες, 30 δοκεῖ τὸν ἀνθρωπὸν τοῦτον μῆτε προσίεσθαι εἰς ταῦτόν ἡμῖν αὐθις ἀφελομένους τε τὴν λοχαγίαν σκευὴ ἀναθέντας ὡς τοιοῦτω χρῆσθαι. οὗτος γὰρ καὶ τὴν πατρίδα καταισχύνει καὶ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα, ὅτι Ἑλληρ ὢν τοιοῦτός ἐστιν.

Ἐντεῦθεν ὑπολαβὼν Ἀγασίας Στυμφάλιος εἶπεν· 31 Ἄλλὰ τοῦτω γ' οὔτε τῆς Βοιωτίας προσήκει οὐδὲν οὔτε τῆς Ἑλλάδος παντάπασιν, ἐπεὶ ἐγὼ αὐτὸν εἶδον ὡσπερ Λυδὸν ἀμφοτέρω τὰ ὄντα τετραυτημένον. καὶ εἶχεν οὐτως. τοῦτον μὲν οὖν ἀπῆλασαν. οἱ δ' ἄλλοι παρὰ τὰς 32 τάξεις ἰόντες, ὅπου μὲν στρατηγὸς σῶς εἴη, τὸν στρατηγὸν παρεκάλουν, ὅπου δ' οἴχοιτο, τὸν ὑποστράτηγον, ὅπου δ' αὖ λοχαγὸς σῶς εἴη, λοχαγόν. ἐπεὶ 33 δὲ πάντες συνῆλθον, εἰς τὸ πρόσθεν τῶν ὅπλων ἐκαθέζοντο· καὶ ἐγένονθ' οἱ συνελθόντες στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ ἀμφὶ τοὺς ἑκατόν. ὅτε δὲ ταῦτ' ἦν, σχεδὸν μέσαι ἦσαν νύκτες.

Ἐνταῦθ' Ἰερώνυμος Ἠλείος πρεσβύτατος ὢν 34 τῶν Προξένου λοχαγῶν ἤρχετο λέγειν ὧδε· Ἡμῖν, ὦ ἄνδρες στρατηγοὶ καὶ λοχαγοί, ὁρῶσι τὰ παρόντα ἔδοξε καὶ αὐτοὺς συνελθεῖν καὶ ὑμᾶς παρακαλέσαι, ὅπως βουλευσάμεθ' εἴ τι δυναίμεθ' ἀγαθόν. λέξον δ', ἔφη, καὶ νῦν, ὦ Ξενοφῶν, ἀπερ καὶ πρὸς ἡμᾶς. ἐκ τούτου λέγει τὰς 35 ὁ Ξενοφῶν·

Ἄλλὰ ταῦτα μὲν δὴ πάντες ἐπιστάμεθα, ὅτι βασιλεὺς καὶ Τισσαφέρνης οὓς μὲν ἐδυνήθησαν συνειλήφασιν ἡμῶν, τοῖς δ' ἄλλοις δῆλον ὅτι ἐπιβου-

λεύουσιν, ὡς ἦν δύνωνται ἀπολέσωσιν. ἡμῖν δὲ γ' οἶμαι πάντα ποιητέα, ὡς μήποθ' ὑπὸ τοῖς βαρβάροις
 36 γενώμεθα, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκεῖνοι ὑφ' ἡμῖν. εὗ τοίνυν ἐπίστασθ' ὅτι ὑμεῖς τοσοῦτοι ὄντες, ὅσοι νῦν συνεληλύθατε, μέγιστον ἔχετε καιρόν. οἱ γὰρ στρατιῶται οὗτοι πάντες πρὸς ὑμᾶς βλέπουσι, κὰν μὲν ὑμᾶς ὀρώσιν ἀθυμοῦντας, πάντες κακοὶ ἔσονται, ἦν δ' ὑμεῖς αὐτοὶ τε παρασκευαζόμενοι φανεροὶ ἦτ' ἐπὶ τοὺς πολεμίους καὶ τοὺς ἄλλους παρακαλήτε, εὗ ἴσθ'

37 ὅτι ἔρονται ὑμῖν καὶ πειράσσονται μιμεῖσθαι. ἴσως δὲ τοι καὶ δίκαιόν ἐστιν ὑμᾶς διαφέρειν τι τούτων. ὑμεῖς γὰρ ἐστε στρατηγοί, ὑμεῖς ταξίαρχοι καὶ λοχαγοί· καὶ ὅτ' εἰρήνη ἦν, ὑμεῖς καὶ χρήμασι καὶ τιμαῖς τούτων ἐπλεονεκτεῖτε· καὶ νῦν τοίνυν ἐπεὶ πόλεμός ἐστιν, ἀξιούν δεῖ ὑμᾶς αὐτοὺς ἀμείνους τε τοῦ πλήθους εἶναι καὶ προβουλεύειν τούτων καὶ

38 προπονεῖν, ἦν που δέη. καὶ νῦν πρῶτον μὲν οἶμαι

- ἂν ὑμᾶς μέγα ὠφελῆσαι τὸ στρατεύμα, εἰ ἐπιμεληθεῖηθ' ὅπως ἀντὶ τῶν ἀπολωλότων ὡς τάχιστα στρατηγὸι καὶ λοχαγοὶ ἀντικατασταθῶσιν. ἄνευ γὰρ ἀρχόντων οὐδὲν ἂν οὔτε καλὸν οὔτ' ἀγαθὸν γένοιτο, ὡς μὲν συνελόντι εἰπεῖν οὐδαμοῦ, ἐν δὲ δὴ τοῖς πολεμικοῖς παντάπασιν. ἢ μὲν γὰρ εὐταξία σφῆξιν δοκεῖ,

39 ἢ δ' ἀταξία πολλοὺς ἤδη ἀπολώλεκεν. ἐπειδὰν δὲ καταστήσῃσθε τοὺς ἀρχοντας ὅσους δεῖ, ἦν καὶ τοὺς ἄλλους στρατιώτας συλλέγητε καὶ παραθαρρύνητε,

40 οἶμαι ἂν ὑμᾶς πάνυ ἐν καιρῷ ποιῆσαι. νῦν γὰρ ἴσως καὶ ὑμεῖς αἰσθάνεσθ' ὡς ἀθύμως μὲν ἦλθον ἐπὶ τὰ ὄπλα, ἀθύμως δὲ πρὸς τὰς φυλακάς· ὥσθ'

οὕτω γ' ἐχόντων οὐκ οἶδ' ὅ τι ἂν τις χρήσαιτ' αὐτοῖς, εἴτε νυκτὸς θεοὶ εἴτε καὶ ἡμέρας. ἦν δέ τις 41 αὐτῶν τρέψῃ τὰς γνώμας, ὡς μὴ τοῦτο μόνον ἐννοῶνται τί πείσονται ἀλλὰ καὶ τί ποιήσουσι, πολὺ εὐθυμότεροι ἔσονται. ἐπίστασθε γὰρ δὴ ὅτι οὔτε 42 πληθὸς ἐστὶν οὔτ' ἰσχυρὸς ἢ ἐν τῷ πολέμῳ τὰς νίκας ποιοῦσα, ἀλλ' ὀπότεροι ἂν σὺν τοῖς θεοῖς ταῖς ψυχαῖς ἐρωμενεστεροὶ ἴωσιν ἐπὶ τοὺς πολεμίους, τούτους ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οἱ ἀντίοι οὐ δέχονται. ἐντεθύμημαι 43 δ' ἔγωγε, ὦ ἄνδρες, καὶ τοῦθ' ὅτι ὀπόσοι μὲν μαστεύουσι ζῆν ἐκ παντὸς τρόπου ἐν τοῖς πολέμοις, οὗτοι μὲν κακῶς τε καὶ αἰσχυρῶς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀποθνήσκουσιν, ὀπόσοι δὲ τὸν μὲν θάνατον ἐγνώκασι πᾶσι κοινὸν εἶναι κἀναγκαῖον ἀνθρώποις, περὶ δὲ τοῦ καλῶς ἀποθνήσκειν ἀγωνίζονται, τούτους δ' ὀρῶ μᾶλλον τ' εἰς τὸ γῆρας ἀφικνουμένους καὶ ἕως ἂν ζῶσιν εὐδαιμονέστερον διάγοντας. ἀ καὶ 44 ἡμᾶς δεῖ νῦν καταμαθόντας, ἐν τοιούτῳ γὰρ καιρῷ ἔσμεν, αὐτούς τ' ἄνδρας ἀγαθοὺς εἶναι καὶ τοὺς ἄλλους παρακαλεῖν. ὁ μὲν ταῦτ' εἰπὼν ἐπαύσατο. 45

Μετὰ δὲ τοῦτον εἶπε Χειρίσοφος· Ἀλλὰ πρόσθεν μὲν, ὦ Ξενοφῶν, τοσοῦτον μόνον σ' ἐγίνωσκον ὅσον ἤκουον Ἀθηναῖον εἶναι, νῦν δὲ καὶ ἐπαινω σ' ἐφ' οἷς λέγεις τε καὶ πράττεις, καὶ βουλομένην ἂν ὅτι πλείστους εἶναι τοιούτους· κοινὸν γὰρ ἂν εἴη τάγαθόν. καὶ νῦν, ἔφη, μὴ μέλλωμεν, 46 ὦ ἄνδρες, ἀλλ' ἀπελθόντες ἤδη αἰρεῖσθ' οἱ δεόμενοι ἀρχοντας, καὶ ἐλόμενοι ἤκετ' εἰς τὸ μέσον τοῦ στρατοπέδου καὶ τοὺς αἰρεθέντας ἄγετε· ἔπειτ' ἐκεῖ συγ-

47 καλοῦμεν τοὺς ἄλλους στρατιώτας. παρέστω δ' ἡμῖν, ἔφη, καὶ Τολμίδης ὁ κῆρυξ. καὶ ἅμα ταῦτ' εἰπὼν ἀνέστη, ὡς μὴ μέλλοιτο, ἀλλὰ περαίνοιτο τὰ δέοντα.

Ἐκ τούτου ἠρέθησαν ἄρχοντες ἀντὶ μὲν Κλεάρχου Τιμασίων Δαρδανεύς, ἀντὶ δὲ Σωκράτους Ξανθικλῆς Ἀχαιοὺς, ἀντὶ δὲ Ἀγίου Κλεάνωρ Ἀρκάς, ἀντὶ δὲ Μένωνος Φιλήσιος Ἀχαιοὺς, ἀντὶ δὲ Προξένου Ξενοφῶν Ἀθηναῖος.

II. Ἐπεὶ δ' ἤρηντο, ἡμέρα τε σχεδὸν ὑπέφαινε καὶ εἰς τὸ μέσον ἦκον οἱ ἄρχοντες· ἔδοξε δ' αὐτοῖς προφυλακᾶς καταστήσαντας συγκαλεῖν τοὺς στρατιώτας. ἐπεὶ δὲ καὶ οἱ ἄλλοι στρατιῶται συνήλθον, ἀνέστη πρῶτος μὲν Χειρίσοφος ὁ Λακεδαιμόνιος καὶ ἔλεξεν
 2 ὧδε· Ἄνδρες στρατιῶται, χαλεπὰ μὲν τὰ παρόντα, δπότ' ἀνδρῶν στρατηγῶν τοιούτων στερόμεθα καὶ λοχαγῶν καὶ στρατιωτῶν, πρὸς δ' ἔτι καὶ οἱ ἄμφ' Ἀριαῖον οἱ πρόσθεν σύμμαχοι ὄντες προδεδώκασιν
 3 ἡμᾶς· ὁμοῦς δὲ δεῖ ἐκ τῶν παρόντων ἀνδρας ἀγαθοὺς τελέθειν καὶ μὴ ὑφίεσθαι, ἀλλὰ πειρᾶσθαι ὅπως ἦν μὲν δυνώμεθα καλῶς νικῶντες σωζώμεθα· εἰ δὲ μὴ, ἀλλὰ καλῶς γ' ἀποθνήσκωμεν, ὑποχείριοι δὲ μηδέποτε γενώμεθα ζῶντες τοῖς πολεμίοις. οἶμαι γὰρ ἂν ἡμᾶς τοιαῦτα παθεῖν, οἷα τοὺς ἐχθροὺς οἱ θεοὶ ποιήσειαν.

4 Ἐπὶ τούτῳ Κλεάνωρ ὁ Ὀρχομένιος ἀνέστη καὶ ἔλεξεν ὧδε· Ἄλλ' ὁρᾶτε μὲν, ὧ ἄνδρες, τὴν βασιλέως ἐπιτοκίαν καὶ ἀσέβειαν, ὁρᾶτε δὲ τὴν Τισσαφρόνους ἀπιστίαν, ὅστις λέγων ὡς γείτων τ' εἶη τῆς

Ἑλλάδος καὶ περὶ πλείστου ἂν ποιήσαιτο σῶσαι ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ τούτοις αὐτὸς ὁμόσας ἡμῖν, αὐτὸς δεξιὰς δούς, αὐτὸς ἔξαπατήσας συνέλαβε τοὺς στρατηγούς, καὶ οὐδὲ Δία ξένιον ἠδέσθη, ἀλλὰ Κλεάρχῳ καὶ ὁμοτράπεζος γενόμενος αὐτῷ τούτῳ γ' ἔξαπατήσας τοὺς ἄνδρας ἀπολώλεκεν. Ἀρδιαῖος δ', ὃν ἡμεῖς ἠθέλομεν βασιλέα καθιστάναι, καὶ ἔδωκε καὶ ἔλαβε πιστὰ μὴ προδώσειν ἀλλήλους, καὶ οὗτος οὔτε τοὺς θεοὺς δείσας οὔτε Κύρον τεθνηκότα αἰδεσθεῖς, τιμώμενος μάλισθ' ὑπὸ Κύρου ζῶντος νῦν πρὸς τοὺς ἐκείνου ἐχθίστους ἀποστάς ἡμᾶς τοὺς Κύρου φίλους κακῶς ποιεῖν πειροῖται. ἀλλὰ τούτους μὲν οἱ θεοὶ ἀποτίσαιντο· ἡμᾶς δὲ δεῖ ταῦθ' ὀρῶντας μήριστ' ἔξαπατηθῆναι ἔτι ὑπὸ τούτων, ἀλλὰ μαχομένους ὡς ἂν δυνώμεθα κράτιστα τοῦθ' ὃ τι ἂν δοκῇ τοῖς θεοῖς πάσχειν.

Ἐκ τούτου Ξενοφῶν ἀνίσταται ἐσταλμένος ἐπὶ πόλεμον ὡς ἐδύνατο κάλλιστα, νομίζων, εἴτε νίκην διδοῖεν οἱ θεοί, τὸν κάλλιστον κόσμον τῷ νικᾶν πρόπειν, εἴτε τελευτᾶν δέοι, ὀρθῶς ἔχειν τῶν καλλίστων ἑαυτὸν ἀξιώσαντ' ἐν τούτοις τῆς τελευτῆς τυγχάνειν· τοῦ λόγου δ' ἤρχετο ὧδε· Τὴν μὲν τῶν βαρβάρων ἐπιτορκίαν τε καὶ ἀπιστίαν λέγει μὲν Κλεάνωρ, ἐπίστασθε δὲ καὶ ὑμεῖς οἶμαι. εἰ μὲν οὖν βουλοίμεθα πάλιν αὐτοῖς διὰ φιλίας ἵεναι, ἀνάγκη ἡμᾶς πολλὴν ἀθυμίαν ἔχειν, ὀρῶντας καὶ τοὺς στρατηγούς, οἱ διὰ πίστεως αὐτοῖς ἑαυτοὺς ἐνεχείρισαν, οἷα πεπόνθασιν· εἰ μέντοι διανοούμεθα σὺν τοῖς ὅπλοις ὧν τε πεποιήκασι δίκην

ἐπιθεῖναι αὐτοῖς καὶ τὸ λοιπὸν διὰ παντὸς πολέμου αὐτοῖς ἶναι, σὺν τοῖς θεοῖς πολλαὶ ἡμῖν καὶ καλαὶ ἐλπίδες εἰσὶ σωτηρίας.

9 Τοῦτο δὲ λέγοντος αὐτοῦ πτόρνυται τις· ἀκούσαντες δ' οἱ στρατιῶται πάντες μιᾷ ὁρμῇ προσεκύνησαν τὸν θεόν, καὶ ὁ Ξενοφῶν εἶπε· Δοκεῖ μοι, ὦ ἄνδρες, ἐπεὶ περὶ σωτηρίας ἡμῶν λεγόντων οἰωνὸς τοῦ Διὸς τοῦ σωτήρος ἐφάνη, εὐξασθαι τῷ θεῷ τούτῳ θύσειν σωτήρια, ὅπου ἂν πρῶτον εἰς φιλίαν χώραν ἀφικώμεθα, συνεπέυξασθαι δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς θύσειν κατὰ δύναμιν. καὶ ὅτε δοκεῖ ταῦτ', ἔφη, ἀνατεινάτω τὴν χεῖρα. καὶ ἀνέτειναν ἅπαντες. ἐκ τούτου ἤρξαντο καὶ ἐπαιάνισαν. ἐπεὶ δὲ τὰ τῶν θεῶν καλῶς εἶχεν, ἤρχετο πάλιν ὧδε·

10 Ἐτύγχανον λέγων ὅτι πολλαὶ καὶ καλαὶ ἐλπίδες ἡμῖν εἶεν σωτηρίας. πρῶτον μὲν γὰρ ἡμεῖς μὲν ἐμπεδοῦμεν τοὺς τῶν θεῶν ὄρκους, οἱ δὲ πολέμιοι ἐπιωρκήκασι τε καὶ τὰς σπονδὰς αὐτοὶ παρὰ τοὺς ὄρκους λελύκασιν. οὕτω δ' ἐχόντων εἰκὸς τοῖς μὲν πολεμίοις ἐναντίους εἶναι τοὺς θεούς, ἡμῖν δὲ συμμάχους, οἵπερ ἱκανοὶ εἰσὶ καὶ τοὺς μεγάλους ταχὺ μικροὺς ποιεῖν καὶ τοὺς μικροὺς, κὰν ἐν δεινοῖς ὧσι, σφῆξιν εὐπετῶς, ὅταν βούλωνται.

11 Ἐπειτα δ' ἀναμνήσω γὰρ ὑμᾶς καὶ τοὺς τῶν προγόνων τῶν ἡμετέρων κινδύνους, ἵν' εἰδῆθ' ὡς ἀγαθοῖς θ' ὑμῖν προσήκει εἶναι σφῆζονται τε σὺν τοῖς θεοῖς καὶ ἐκ πάνυ δεινῶν οἱ ἀγαθοί. ἐλθόντων μὲν γὰρ Περσῶν καὶ τῶν σὺν αὐτοῖς παμ-

πληθεῖ στόλῳ ὡς ἀφανιούντων τὰς Ἀθήνας, ὑπο-
 στῆναι αὐτοὶ Ἀθηναῖοι τολμήσαντες ἐνίκησαν αὐτούς. 12
 καὶ εὐξάμενοι τῇ Ἀρτέμιδι, ὀπόσους κατακάνοιεν τῶν
 πολεμίων, τοσαύτας χιμαῖρας καταθύσειν τῇ θεῷ,
 ἐπεὶ οὐκ εἶχον ἰκανὰς εὐρεῖν, ἔδοξεν αὐτοῖς κατ'
 ἐνιαυτὸν πεντακοσίας θύειν, καὶ ἔτι νῦν ἀποθύ-
 ουσιν. ἐπειθ' ὅτε Ξέρξης ὑστερον ἀγείρας τὴν 13
 ἀναρίθμητον στρατιὰν ἦλθεν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ
 τότε ἐνίκων οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι τοὺς τούτων
 προγόνους καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν. ὦν
 ἔστι μὲν τεκμήρια δοῶν τὰ τρόπαια, μέγιστον δὲ
 μνημεῖον ἡ ἐλευθερία τῶν πόλεων, ἐν αἷς ὑμεῖς
 ἐγένεσθε καὶ ἐτρόφητε· οὐδένα γὰρ ἀνθρώπον δε-
 σπότην ἀλλὰ τοὺς θεοὺς προσκυνεῖτε. τοιούτων
 μὲν ἔστε προγόνων. οὐ μὲν δὴ τοῦτό γ' ἐρῶ ὡς 14
 ὑμεῖς καταισχύνετ' αὐτούς· ἀλλ' οὐπω πολλὰ ἡμέ-
 ραι ἀπ' οὗ ἀντιταξάμενοι τούτοις τοῖς ἐκείνων ἐκ-
 γόνους πολλαπλασίοις ὑμῶν ἐνικάτε σὺν τοῖς θεοῖς.
 καὶ τότε μὲν δὴ περὶ τῆς Κύρου βασιλείας ἄνδρες 15
 ἦτ' ἀγαθοί· νῦν δ' ὁπότε περὶ τῆς ὑμετέρας σω-
 τηρίας ὁ ἀγὼν ἔστι, πολὺ δῆπου ὑμᾶς προσήκει
 καὶ ἀμείνους καὶ προθυμότερους εἶναι. ἀλλὰ μὴν 16
 καὶ θαρραλεωτέρους νῦν πρέπει εἶναι πρὸς τοὺς
 πολεμίους. τότε μὲν γὰρ ἀπειροὶ ὄντες αὐτῶν τό-
 τε πληθος ἀμετρον δοῶντες, ὁμῶς ἐτολμήσατε σὺν
 τῷ πατρίῳ φρονήματι ἰέναι εἰς αὐτούς· νῦν δ'
 ὁπότε καὶ πείραν ἤδη ἔχει αὐτῶν ὅτι ἐκκλίνουσι
 καὶ πολλαπλάσιοι ὄντες ὑμᾶς, τί ἔτι ὑμῖν προσήκει
 τούτους φοβεῖσθαι; μὴδὲ μέντοι τοῦτο μείον δόξῃτ' 17

ἔχειν, ὅτι οἱ ἀμφ' Ἀριαῖον πρόσθεν σὺν ἡμῖν τατ-
 τόμενοι νῦν ἀφροστήκασιν. ἔτι γὰρ οὗτοι κακίονές
 εἰσι τῶν ὑφ' ἡμῶν ἠττημένων· ἐφυγον γοῦν, πρὶν
 προσιέναι ἐκείνους, καταλιπόντες ἡμᾶς. τοὺς δ' ἐθέ-
 λοντας φυγῆς ἀρχειν πολὺ κρεῖττον σὺν τοῖς πολε-
 μίοις ταττομένους ἢ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ τάξει δοῦν.
 18 εἰ δέ τις ὑμῶν ἀθυμεῖ ὅτι ἡμῖν μὲν οὐκ εἰσὶν
 ἱππῆς, τοῖς δὲ πολεμίοις πολλοὶ πάρεισιν, ἐνθυμή-
 θητε ὅτι οἱ μύριοι ἱππῆς οὐδὲν ἄλλ' ἢ μύριοι
 εἰσὶν ἄνθρωποι· ὑπὸ μὲν γὰρ ἵππου οὐδεὶς πώ-
 ποτ' οὔτε δηχθεὶς οὔτε λακτισθεὶς ἀπέθανεν, οἱ
 δ' ἄνδρες εἰσὶν οἱ ποιοῦντες ὃ τι ἂν ἐν ταῖς μά-
 19 χαις γίγνηται. οὐκοῦν τῶν ἱππέων πολὺ ἡμεῖς ἐπ'
 ἀσφαλεστέρου ὀχήματός ἐσμεν· οἱ μὲν γὰρ ἔξ
 ἵππων κρέμανται φοβούμενοι οὐχ ἡμᾶς μόνον
 ἀλλὰ καὶ τὸ καταπεσεῖν· ἡμεῖς δ' ἐπὶ γῆς βεβη-
 κότες πολὺ μὲν ἰσχυρότερον παίσομεν, ἢν τις
 προσίῃ, πολὺ δὲ μᾶλλον, ὅτου ἂν βουλώμεθα, τευ-
 ξόμεθα. ἐνὶ δὲ μόνῳ προέχουσιν οἱ ἱππῆς τὸ ἐφ'
 ἡμᾶς· φεύγειν αὐτοῖς ἀσφαλεστέρον ἐστὶν ἢ ἡμῖν.
 εἰ δὲ δὴ τὰς μὲν μάχας θαρρεῖτε, ὅτι δ' οὐκέθ'
 20 ἡμῖν Τισσαφέρνης ἡγήσεται οὐδὲ βασιλεὺς ἀγορᾶν
 παρέξει, τοῦτ' ἀχθεσθε, σκέψασθε πότερον κρεῖτ-
 τον Τισσαφέρνην ἡγεμόνα ἔχειν, ὃς ἐπιβουλεύων
 ἡμῖν φανερός ἐστίν, ἢ οὓς ἂν ἡμεῖς ἄνδρας
 λαβόντες ἡγεῖσθαι κελεύωμεν, οἱ εἴσονται ὅτι ἢ
 τι περὶ ἡμᾶς ἀμαρτάνωσι, περὶ τὰς ἐαυτῶν
 21 ψυχὰς ἀμαρτήσονται. τὰ δ' ἐπιτήδεια πότερον
 ὠνεῖσθαι κρεῖττον ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἢς οὗτοι παρ-

εἶχον, μικρὰ μέτρα πολλοῦ ἀργυρίου, μηδὲ τοῦτ' ἐτι ἔχοντας, ἢ αὐτοὺς λαμβάνειν, ἢ ἡπερ κρατῶμεν, μέτρῳ χρωμένους ὀπόσω ἂν ἕκαστος βούληται. εἰ 22 δὲ ταῦτα μὲν γινώσκεθ' ὅτι κρείττονα, τοὺς δὲ ποταμοὺς ἄπορον νομίζετ' εἶναι καὶ μεγάλως ἡγεῖσθ' ἐξαπατηθῆναι διαβάντες, σκέψασθ' εἰ ἄρα τοῦτο καὶ μωρότατον πεποιήκασιν οἱ βάρβαροι. πάντες γὰρ ποταμοί, κὰν πρόσω τῶν πηγῶν ἄποροι ὦσι, προῖοῦσι πρὸς τὰς πηγὰς διαβατοὶ γίνονται οὐδὲ τὸ γόνυ βρέχοντες. εἰ δὲ μήθ' οἱ ποταμοὶ διή- 23 σουσιν ἡγεμών τε μηδεὶς ἡμῖν φανεῖται, οὐδ' ὡς ἡμῖν γ' ἀθυμητέον. ἐπιστάμεθα μὲν γὰρ Μυσοῦς, οὓς οὐκ ἂν ἡμῶν φαίημεν βελτίους εἶναι, ὅτι ἐν τῇ βασιλέως χώρα πολλὰς τε καὶ εὐδαίμονας καὶ μεγάλας πόλεις οἰκοῦσιν, ἐπιστάμεθα δὲ Πισίδας ὡσαύτως, Λυκάονας δὲ καὶ αὐτοὶ εἶδομεν, ὅτι ἐν τοῖς πεδίοις τὰ ἐρυμνὰ καταλαβόντες τὴν τούτων χώραν καρποῦνται· καὶ ἡμᾶς δ' ἂν ἔφην ἔγωγε 24 χρῆναι μήπω φανεροὺς εἶναι οἴκαδ' ὠρμημένους, ἀλλὰ κατασκευάζεσθαι ὡς αὐτοῦ που οἰκήσοντας. οἶδα γὰρ ὅτι καὶ Μυσοῖς βασιλεὺς πολλοὺς μὲν ἡγεμόνας ἂν δοίη, πολλοὺς δ' ἂν ὀμήρους τοῦ ἀδόλως ἐκπέμψειν, καὶ ὁδοποιήσειέ γ' ἂν ὁδοὺς, καὶ εἰ σὺν τεθρότοις βούλονται ἀπιέναι. καὶ ἡμῖν γ' ἂν οἶδ' ὅτι τρισάσμενος ταῦτ' ἐποίει, εἰ ἑώρα ἡμᾶς μένειν κατασκευαζομένους. ἀλλὰ γὰρ δέδοικα μή, 25 ἂν ἀπαξ μάθωμεν ἀργοὶ ζῆν καὶ ἐν ἀφθόνοις βιοτεύειν, καὶ Μήδων δὲ καὶ Περσῶν καλαῖς καὶ μεγάλαις γυναιξὶ καὶ παρθένοις ὀμιλεῖν, μὴ ὡσπερ

- 26 οἱ λωτοφάγοι ἐπιλαθώμεθα τῆς οἴκαδ' ὁδοῦ. δοκεῖ οὖν μοι εἰκὸς καὶ δίκαιον εἶναι πρῶτον εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ πρὸς τοὺς οἰκείους πειραῖσθαι ἀφικνεῖσθαι καὶ ἐπιδείξαι τοῖς Ἕλλησιν ὅτι ἐκόντες πένονται, ἔξὸν αὐτοῖς τοὺς νῦν σκληρῶς ἐκεῖ βιοτεύοντας ἐνθάδε κομισαμένους πλουσίους ὄραν. ἀλλὰ γάρ, ὦ ἄνδρες, πάντα ταῦτα τὰγαθὰ δῆλον
- 27 ὅτι τῶν κρατούντων ἐστὶ, τοῦτο δεῖ λέγειν, πῶς ἂν πορευοίμεθά θ' ὡς ἀσφαλέστατα καὶ, εἰ μάχεσθαι δεῖ, ὡς κράτιστα μαχοίμεθα. πρῶτον μὲν τοίνυν, ἔφη, δοκεῖ μοι κατακαῦσαι τὰς ἀμάξας ὅς ἔχομεν, ἵνα μὴ τὰ ζεύγη ἡμῶν στρατηγῇ, ἀλλὰ πορευώμεθα ὅπη ἂν τῇ στρατιᾷ συμφέρη· ἔπειτα καὶ τὰς σκηνὰς συγκατακαῦσαι. αὗται γὰρ αὐτὸ ὄχλον μὲν παρέχουσιν ἄγειν, συνωφελοῦσι δ' οὐδὲν οὐτ' εἰς τὸ μάχεσθαι οὐτ' εἰς τὸ τάπιτήθεια ἔχειν.
- 28 ἔτι δὲ καὶ τῶν ἄλλων σκευῶν τὰ περιττὰ ἀπαλλάξωμεν πλὴν ὅσα πολέμου ἔνεκεν ἢ σίτων ἢ ποτῶν ἔχομεν, ἵν' ὡς πλεῖστοι μὲν ἡμῶν ἐν τοῖς ὅπλοις ᾤσιν, ὡς ἐλάχιστοι δὲ σκευοφορῶσι. κρατουμένων μὲν γὰρ ἐπίστασθ' ὅτι πάντ' ἀλλότρια· ἦν δὲ κρατῶμεν, καὶ τοὺς πολεμίους δεῖ σκευοφόρους ἡμε-
- 29 τέρους νομίζειν. λοιπὸν μοι εἰπεῖν ὄπερ καὶ μέγιστον νομίζω εἶναι. ὄρατε γὰρ καὶ τοὺς πολεμίους ὅτι οὐ πρόσθεν ἐξενεγκεῖν ἐτόλμησαν πρὸς ἡμᾶς πόλεμον, πρὶν τοὺς στρατηγοὺς ἡμῶν συνέλαβον, νομίζοντες ὄντων μὲν τῶν ἀρχόντων καὶ ἡμῶν πειθομένων ἱκανοὺς εἶναι ἡμᾶς περιγενέσθαι τῷ πολέμῳ, λαβόντες δὲ τοὺς ἀρχοντας ἀναρχία ἂν

καὶ ἀταξία ἐνόμιζον ἡμᾶς ἀπολέσθαι. δεῖ οὖν 30
πολὺ μὲν τοὺς ἄρχοντας ἐπιμελεστέροους γενέσθαι
τοὺς νῦν τῶν πρόσθεν, πολὺ δὲ τοὺς ἀρχομένους
εὐτακτοτέροους καὶ πειθομένους μᾶλλον τοῖς ἀρχου-
σι νῦν ἢ πρόσθεν· ἦν δὲ τις ἀπειθῆ, ἤδη ψηφί- 31
σασθαι τὸν αἰὶ ὑμῶν ἐντυγχάνοντα σὺν τῷ ἀρ-
χοντι κολάζειν· οὕτως οἱ πολέμοιοι πλεῖστον ἐψευ-
σμένοι ἔσονται· τῆδε γὰρ τῆ ἡμέρα μυρίους ὄπον-
ται ἀνθ' ἑνὸς Κλεάρχου τοὺς οὐδενὶ ἐπιτρέποντας
κακῶ εἶναι. ἀλλὰ γὰρ καὶ περαίνειν ἤδη ὥρα· 32
ἴσως γὰρ οἱ πολέμοιοι αὐτίκα παρέσονται. ὅτω οὖν
ταῦτα δοκεῖ καλῶς ἔχειν, ἐπικυρωσάτω ὡς τάχιστα,
ἢν ἔργω περαίνηται. εἰ δ' ἔχει τι ἄλλο βέλτιον ἢ
ταύτη, τολμάτω καὶ ὁ ἰδιώτης διδάσκειν· πάντες
γὰρ κοινῆς σωτηρίας δεόμεθα.

Μετὰ ταῦτα Χειρίσοφοσ εἶπεν· Ἄλλ' εἰ μὲν τινοσ 33
ἄλλου δεῖ πρὸσ τούτοισ οἷσ λέγει Ξενοφῶν, καὶ
αὐτίκα ἐξέσται εἰπεῖν· ἂ δὲ νῦν εἴρηκε δοκεῖ μοι
ὡσ τάχιστα ψηφίσασθαι ἀριστον εἶναι· καὶ ὅτω
δοκεῖ ταῦτα, ἀνατεινάτω τὴν χεῖρα. ἀνέτειναν πάντεσ.

Ἀναστὰσ δὲ πάλιν εἶπε Ξενοφῶν· ὦ ἄνδρεσ, 34
ἀκούσαθ' ὧν προσδοκεῖ μοι. δῆλον ὅτι πορεύεσθαι
ἡμᾶσ δεῖ ὅπου ἔξομεν τάπιτήδεια· ἀκούω δὲ
κώμασ εἶναι καλὰσ οὐ πλέον εἴκοσι σταδίων ἀπε-
χούσασ· οὐκ ἂν οὖν θαυμάζοιμι εἰ οἱ πολέμοιοι, 35
ὥσπερ οἱ δειλοὶ κύνεσ τοὺσ μὲν παριόντασ καὶ
δάκνουσιν, ἦν δύνωνται, τοὺσ δὲ διώκοντασ φεύ-
γουσιν, οὕτω καὶ αὐτοὶ ἡμῖν ἀπιούσιν ἐπακολου-
θοῖεν. ἴσωσ οὖν ἀσφαλέστερον ἡμῖν πορεύεσθαι 36

πλαίσιον ποιησαμένους τῶν ὄπλων, ἵνα τὰ σκευο-
 φόρα καὶ ὁ πολὺς ὄχλος ἐν ἀσφαλεστέρω ἦ. εἰ
 οὖν νῦν ἀποδειχθεῖη, τίνα καὶ χρῆ ἠγεῖσθαι τοῦ
 πλαισίου καὶ τὰ πρόσθεν κοσμεῖν καὶ τίνας ἐπὶ
 τῶν πλευρῶν ἑκατέρων εἶναι, τίνας δ' ὀπισθοφυ-
 λακεῖν, οὐκ ἂν ὀπόθ' οἱ πολέμοιοι ἔλθοιεν βουλευ-
 εσθαι ἡμᾶς δέοι, ἀλλὰ χρώμεθ' ἂν εὐθύς τοῖς
 37 τεταγμένοις. εἰ μὲν οὖν ἄλλο τις βέλτιον ὄρα,
 ἄλλως ἔχέτω· εἰ δέ, Χειρῖσοφος μὲν ἠγοῖτο, ἐπειδὴ
 καὶ Λακεδαιμόνιος ἐστι· τῶν δὲ πλευρῶν ἑκατέρων
 δύο τῶ πρεσβυτάτῳ στρατηγῷ ἐπιμελοισθῆν· ὀπι-
 σθοφυλακοῖμεν δ' ἡμεῖς οἱ νεώτατοι ἐγὼ καὶ Τι-
 38 μασίων τὸ νῦν εἶναι. τὸ δὲ λοιπὸν πειρώμενοι
 ταύτης τῆς τάξεως βουλευσόμεθ' ὅτι ἂν αἰε κρᾶ-
 τιστον δοκῆ εἶναι. εἰ δέ τις ἄλλο ὄρα βέλτιον,
 λεξάτω. ἐπεὶ δ' οὐδεὶς ἀντέλεγεν, εἶπεν· "Ὅτω
 δοκεῖ ταῦτα, ἀνατεινάτω τὴν χεῖρα. ἔδοξε ταῦτα.
 39 Νῦν τοίνυν, ἔφη, ἀπιόντας ποιεῖν δεῖ τὰ δεδογ-
 μένα. καὶ ὅστις θ' ὑμῶν τοὺς οἰκείους ἐπιθυ-
 μεῖ ἰδεῖν, μεμνήσθω ἀνὴρ ἀγαθὸς εἶναι· οὐ γὰρ
 ἔστιν ἄλλως τούτου τυχεῖν· ὅστις τε ζῆν ἐπιθυμεῖ,
 πειράσθω νικᾶν· τῶν μὲν γὰρ νικῶντων τὸ κατα-
 καίνειν, τῶν δὲ ἠττωμένων τὸ ἀποθνήσκειν ἐστὶ·
 καὶ εἴ τις δὲ χρημάτων ἐπιθυμεῖ, κρατεῖν πειρά-
 σθω· τῶν γὰρ νικῶντων ἐστὶ καὶ τὰ ἑαυτῶν σφί-
 ζειν καὶ τὰ τῶν ἠττωμένων λαμβάνειν.

III. Τούτων λεχθέντων ἀνέστησαν καὶ ἀπел-
 θόντες κατέκαον τὰς ἀμάξας καὶ τὰς σκηνάς, τῶν
 δὲ περιττῶν, ὅτου μὲν δέοιτό τις, μετεδίδοσαν ἀλλή-

λοις, τὰ δ' ἄλλ' εἰς τὸ πῦρ ἐρρίπτουν. ταῦτα ποιήσαντες ἠριστοποιοῦντο. ἀριστοποιούμενων δ' αὐτῶν ἔρχεται Μιθραδάτης σὺν ἱππεῦσιν ὡς τριάκοντα, καὶ καλεσάμενος τοὺς στρατηγοὺς εἰς ἐπήκοον λέγει ὧδε. Ἐγώ, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, καὶ 2 Κύρω πιστὸς ἦν, ὡς ὑμεῖς ἐπίστασθε, καὶ νῦν ὑμῖν εὐνοῦς· καὶ ἐνθάδε δ' εἰμι σὺν πολλῶ φόβῳ διάγων. εἰ οὖν δρῶν ὑμᾶς σωτήριόν τι βουλευομένους, ἔλθοιμ' ἂν πρὸς ὑμᾶς καὶ τοὺς θεράποντας πάντας ἔχων. λέξατ' οὖν πρὸς με τί ἐν νῶ ἔχετε, ὡς φίλον τε καὶ εὐνοῦν καὶ βουλούμενον κοινῇ σὺν ὑμῖν τὸν στόλον ποιεῖσθαι. βουλευο- 3 μένους τοῖς στρατηγοῖς ἔδοξεν ἀποκρίνασθαι τάδε· καὶ ἔλεγε Χειρίσοφος· Ἡμῖν δοκεῖ, εἰ μὲν τις ἐᾷ ἡμᾶς ἀπιέναι οἴκαδε, διαπορεύεσθαι τὴν χώραν ὡς ἂν δυνώμεθ' ἀσυνέστατα· ἦν δέ τις ἡμᾶς τῆς ὁδοῦ ἀποκαώλη, διαπολεμεῖν τούτῳ ὡς ἂν δυνώμεθα κράτιστα. ἐκ τούτου ἐπειρᾶτο Μιθραδάτης διδά- 4 σκειν ὡς ἄπορον εἶη βασιλέως ἄκοντος σωθῆναι. ἐνθα δὴ ἐγινώσκετο ὅτι ὑπόπεμπτος ἦν· καὶ γὰρ τῶν Τισσαφέρους τις οἰκείων παρηκολουθήκει πίστεως ἕνεκα. καὶ ἐκ τούτου ἐδόκει τοῖς στρατηγοῖς 5 βέλτιον εἶναι δόγμα ποιήσασθαι τὸν πόλεμον ἀκήρυκτον εἶναι, ἔστ' ἐν τῇ πολεμίᾳ εἶεν· διέφθειρον γὰρ προσιώντες τοὺς στρατιώτας, καὶ ἕνα γε λοχαγὸν διέφθειραν Νίκαρχον Ἀρκάδα· καὶ ὄψετ' ἀπὼν νυκτὸς σὺν ἀνθρώποις ὡς εἴκοσι.

Μετὰ ταῦτ' ἀριστήσαντες καὶ διαβάντες τὸν 6 Ζαπάταν ποταμὸν ἐπορεύοντο τεταγμένοι τὰ ὑπο-

ζύγια καὶ τὸν ὄχλον ἐν μέσῳ ἔχοντες. οὐ πολὺ
 δὲ προεληλυθότων αὐτῶν ἐπιφαίνεται πάλιν ὁ Μι-
 θραδάτης, ἰππίας ἔχων ὡς διακοσίους καὶ τοξότας
 καὶ σφενδονήτας εἰς τετρακοσίους μάλ' ἐλαφροὺς
 7 καὶ εὐζώνους. καὶ προσήει μὲν ὡς φίλος ὢν πρὸς
 τοὺς Ἕλληνας· ἐπεὶ δ' ἐγγὺς ἐγένετο, ἑξαπίνης οἱ
 μὲν αὐτῶν ἐτόξευον καὶ ἰππῆς καὶ πεζοί, οἱ δ'
 ἐσφενδόνων καὶ ἐτίρωσκον. οἱ δ' ὀπισθοφυλάκες
 τῶν Ἑλλήνων ἔπασχον μὲν κακῶς, ἀντεποίουν δ'
 οὐδέν· οἱ τε γὰρ Κρήτες βραχύτερα τῶν Περσῶν
 ἐτόξευον καὶ ἅμα ψιλοὶ ὄντες εἴσω τῶν ὀπλων
 κατεκέληντο, οἱ τ' ἀκοντισταὶ βραχύτερα ἠκόντιζον
 8 ἢ ὡς ἐξικνεῖσθαι τῶν σφενδονητῶν. ἐκ τούτου
 Ξενοφῶντι ἐδόκει διωκτέον εἶναι· καὶ ἐδίωκον τῶν
 ὀπιλιτῶν καὶ τῶν πελταστῶν οἱ ἔτυχον σὺν αὐτῷ
 ὀπισθοφυλακοῦντες· διώκοντες δ' οὐδένα κατελάμ-
 9 βανον τῶν πολεμίων. οὔτε γὰρ ἰππῆς ἦσαν τοῖς
 Ἕλλησιν οὔθ' οἱ πεζοὶ τοὺς πεζοὺς φεύγοντας
 ἐδύναντο καταλαμβάνειν ἐν ὀλίγῳ χωρίῳ· πολὺ
 γὰρ οὐχ οἶόν τ' ἦν ἀπὸ τοῦ ἄλλου στρατεύ-
 10 ματος διώκειν· οἱ δὲ βάρβαροι ἰππῆς καὶ φεύ-
 γοντες ἅμ' ἐτίρωσκον εἰς τοῦπισθεν τοξεύοντες
 ἀπὸ τῶν ἵππων, ὁπόσον δὲ διώξειαν οἱ Ἕλληνες,
 11 τοσοῦτον πάλιν ἐπαναχωρεῖν μαχομένους ἔδει. ὥστε
 τῆς ἡμέρας ὅλης διήλθον οὐ πλέον πέντε καὶ
 εἴκοσι σταδίων, ἀλλὰ δείλης ἀφίκοντο εἰς τὰς
 κώμας.

Ἐνθα δὴ πάλιν ἀθυμία ἦν. καὶ Χειρίσοφος
 καὶ οἱ πρεσβύτατοι τῶν στρατηγῶν Ξενοφῶντα

ἡτιῶνθ' ὅτι ἐδίωκεν ἀπὸ τῆς φάλαγγος καὶ αὐτός
 τ' ἐκινδύνευε καὶ τοὺς πολεμίους οὐδὲν μᾶλλον
 ἐδύνατο βλάπτειν. ἀκούσας δὲ Ξενοφῶν ἔλεγεν 12
 ὅτι ὀρθῶς αἰτιῶντο καὐτὸ τὸ ἔργον αὐτοῖς μαρ-
 τυροίη. ἀλλ' ἐγώ, ἔφη, ἠναγκάσθην διώκειν, ἐπει-
 δὴ ἐώρων ἡμᾶς ἐν τῷ μένειν κακῶς μὲν πάσχον-
 τας, ἀντιποιεῖν δ' οὐδὲν δυναμένους. ἐπειδὴ δ' 13
 ἐδιώκομεν, ἀληθῆ, ἔφη, ὑμεῖς λέγετε· κακῶς μὲν
 γὰρ ποιεῖν οὐδὲν μᾶλλον ἐδυνάμεθα τοὺς πολεμί-
 ους, ἀνεχωροῦμεν δὲ πάνυ χαλεπῶς. τοῖς οὖν 14
 θεοῖς χάρις ὅτι οὐ σὺν πολλῇ φώμῃ ἀλλὰ σὺν ὀλί-
 γοις ἦλθον, ὥστε βλάψαι μὲν μὴ μεγάλα, δηλώσαι
 δ' ὧν δεόμεθα. νῦν γὰρ οἱ μὲν πολέμιοι τοξεύ- 15
 ουσι καὶ σφενδονῶσιν ὅσον οὐθ' οἱ Κρηῆτες ἀντι-
 τοξεύειν δύνανται οὐθ' οἱ ἐκ χειρὸς βάλλοντες ἐξι-
 κνεῖσθαι· ὅταν δ' αὐτοὺς διώκωμεν, πολὺ μὲν
 οὐχ οἶόν τε χωρίον ἀπὸ τοῦ στρατεύματος διώκειν,
 ἐν ὀλίγῳ δ' οὐδ' εἰ ταχὺς εἴη πεζὸς πεζὸν ἢ δι-
 ώκων καταλαμβάνοι ἐκ τόξου ῥύματος. ἡμεῖς οὖν 16
 εἰ μέλλομεν τούτους εἰργεῖν ὥστε μὴ δύνασθαι
 βλάπτειν ἡμᾶς πορευομένους, σφενδονητῶν τὴν
 ταχίστην δεῖ καὶ ἰππέων. ἀκούω δ' εἶναι ἐν τῷ
 στρατεύματι ἡμῶν Ῥοδίους, ὧν τοὺς πολλοὺς φα-
 σιν ἐπίστασθαι σφενδονᾶν, καὶ τὸ βέλος αὐτῶν
 καὶ διπλάσιον φέρεσθαι τῶν Περσικῶν σφενδονῶν.
 ἐκεῖνοι γὰρ διὰ τὸ χειροπληθέσι τοῖς λίθοις σφεν- 17
 δονᾶν ἐπὶ βραχὺ ἐξικνοῦνται, οἱ δὲ Ῥόδιοι καὶ
 ταῖς μολυβδίαις ἐπίστανται χρῆσθαι. ἦν οὖν αὐ- 18
 τῶν ἐπισκεψόμεθα τίνες πέπανται σφενδόνας, καὶ

τούτων μὲν δῶμεν τακτὸν ἀργύριον, τῷ δὲ ἄλλας
 πλέκειν ἐθέλοντι ἄλλ' ἀργύριον τελῶμεν, καὶ τῷ σφεν-
 δονᾶν ἐν τῷ τεταγμένῳ ἐθέλοντι ἄλλην τιν' ἀτέλειαν
 εὐρίσκωμεν, ἴσως τινὲς φανοῦνται ἱκανοὶ ἡμᾶς ὠφε-
 19 λεῖν. ὄρω δ' ἵππους ὄντας ἐν τῷ στρατεύματι,
 τοὺς μὲν τινὰς παρ' ἐμοί, τοὺς δὲ τῶν Κλεάρχου
 καταλειμμένους, πολλοὺς δὲ καὶ ἄλλους αἰχμαλώ-
 τούς σκευοφοροῦντας. ἂν οὖν τούτους πάντας ἐκ-
 λέξαντες σκευοφόρα μὲν ἀντιδῶμεν, τοὺς δ' ἵππους
 εἰς ἱπτεᾶς κατασκευάσωμεν, ἴσως καὶ οὗτοί τι τοὺς
 20 φεύγοντας ἀνιάσουσιν. ἔδοξε καὶ ταῦτα. καὶ ταύ-
 τῆς τῆς νυκτὸς σφενδονῆται μὲν εἰς διακοσίους
 ἐγένοντο, ἵπποι δὲ καὶ ἱππῆς ἐδοκιμάσθησαν τῇ
 ὑστεραία εἰς πεντήκοντα, καὶ σπολάδες αὐτοῖς ἐπο-
 ρίσθησαν, καὶ ἵππαρχος ἐπεστάθη Λύκιος ὁ Πολυ-
 στρατοῦ Ἀθηναῖος.

IV. Μείναντες δὲ ταύτην τὴν ἡμέραν τῇ ἄλλῃ
 ἐπορεύοντο πρωαίτερον ἀναστάντες· χαράδραν γὰρ
 ἔδει διαβῆναι ἐφ' ἣ ἐφοβοῦντο μὴ ἐπιθοῖντ' αὐτοῖς
 2 διαβαίνουσιν οἱ πολέμιοι. διαβεβηκόσι δ' αὐτοῖς
 πάλιν ἐπιφαίνεται ὁ Μιθραδάτης, ἔχων ἱπτεᾶς
 χιλίους, τοξότας δὲ καὶ σφενδονήτας εἰς τετρα-
 κισχιλίους· τοσοῦτους γὰρ ἤτησε Τισσαφέρην, καὶ
 ἔλαβεν ὑποσχόμενος, ἂν τούτους λάβῃ, παραδώ-
 σαι αὐτῷ τοὺς Ἕλληνας, καταφρονήσας ὅτι ἐν
 τῇ πρόσθεν προσβολῇ ὀλίγους ἔχων ἔπαθε μὲν
 3 οὐδέν, πολλὰ δὲ κακὰ ἐνόμιζε ποιῆσαι. ἐπεὶ δ' οἱ
 Ἕλληνες διαβεβηκότες ἀπεῖχον τῆς χαράδρας ὅσον
 ὀκτὼ σταδίου, διέβαινε καὶ ὁ Μιθραδάτης ἔχων

τὴν δύναμιν. παρήγγελο δὲ τῶν τε πελταστῶν οὓς ἔδει διώκειν καὶ τῶν ὀπλιτῶν, καὶ τοῖς ἵππεύσιν εἶρητο θαρροῦσι διώκειν ὡς ἐφευομένης ἱκανῆς δυνάμεως. ἐπεὶ δ' ὁ Μιθραδάτης κατειλήφει, καὶ 4 ἤδη σφενδόναι καὶ τοξεύματ' ἐξικνούντο, ἐσήμηνε τοῖς Ἑλλησι τῇ σάλπιγγι, καὶ εὐθύς ἔθεον ὁμός οἷς εἶρητο καὶ οἱ ἱππῆς ἤλαυνον· οἱ δ' οὐκ ἐδέξαντο, ἀλλ' ἐφευγον ἐπὶ τὴν χαράδραν. ἐν ταύτῃ 5 τῇ διώξει τοῖς βαρβάροις τῶν τε πεζῶν ἀπέθανον πολλοὶ καὶ τῶν ἱππέων ἐν τῇ χαράδρᾳ ζωοὶ ἐλήφθησαν εἰς ὀκτωκαίδεκα. τοὺς δ' ἀποθανόντας αὐτοκέλευστοι οἱ Ἕλληνες ἠκίσαντο, ὡς ὅτι φοβερώτατοι τοῖς πολεμίοις εἶεν ὄραν.

Καὶ οἱ μὲν πολέμιοι οὕτω πράξαντες ἀπῆλ- 6 θον, οἱ δ' Ἕλληνες ἀσφαλῶς πορευόμενοι τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας ἀφίκοντο ἐπὶ τὸν Τίγρητα ποταμόν. ἐνταῦθα πόλις ἦν ἐρήμη μεγάλη, ὄνομα 7 δ' αὐτῇ Λάρισσα· ὤκουν δ' αὐτὴν τὸ παλαιὸν Μῆδοι. τοῦ δὲ τείχους αὐτῆς ἦν τὸ εὖρος πέντε καὶ εἴκοσι πόδες, ὕψος δ' ἑκατόν· τοῦ δὲ κύκλου ἢ περίοδος δύο παρασάγγαι· ὤκοδόμητο δὲ πλίνθοις κεραμεαῖς· κρητὶς δ' ὑπὲρ λιθίνη τὸ ὕψος εἴκοσι ποδῶν. ταύτην βασιλεὺς ὁ Περσῶν, ὅτε 8 παρὰ Μήδων τὴν ἀρχὴν ἐλάμβανον Πέρσαι, πολιορκῶν οὐδενὶ τρόπῳ ἐδύναθ' ελεῖν· ἤμιον δὲ νεφέλη προκαλύψασα ἠφάνισε, μέχρι ἐξέλιπον οἱ ἄνθρωποι, καὶ οὕτως ἐάλω. παρὰ ταύτην τὴν πόλιν ἦν 9 πυραμὶς λιθίνη, τὸ μὲν εὖρος ἐνὸς πλέθρου, τὸ δ' ὕψος δύο πλέθρων. ἐπὶ ταύτης πολλοὶ τῶν βαρ-

- βάρων ἦσαν ἐκ τῶν πλησίον κωμῶν πεφευγότες.
- 10 Ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν σταθμὸν ἓνα παρα-
 σάγγας ἕξ πρὸς τεῖχος ἔρημον μεγάλη πόλει προσκεί-
 μενον, ἧ ὄνομα ἦν Μέσπιλα· Μῆδοι δ' αὐτήν ποτ'
 ᾤκουν· ἦν δ' ἡ μὲν κρητὶς λίθου ξεστοῦ κογχυλιάτου,
 τὸ εὖρος πεντήκοντα ποδῶν καὶ τὸ ὕψος πεντή-
- 11 κοντα. ἐπὶ δὲ ταύτῃ ἐπωκοδόμητο πλίνθινον τεῖχος,
 τὸ μὲν εὖρος πεντήκοντα ποδῶν, τὸ δ' ὕψος ἑκατόν·
 τοῦ δὲ τεῖχους ἡ περίοδος ἕξ παρασάγγαι. ἐνταῦ-
 θα λέγεται Μήθεια γυνὴ βασιλέως καταφυγεῖν, ὅτ'
- 12 ἀπώλλυσαν τὴν ἀρχὴν ὑπὸ Περσῶν Μῆδοι. ταύ-
 την δὲ τὴν πόλιν πολιορκῶν ὁ Περσῶν βασιλεὺς
 οὐκ ἐδύνατο οὔτε χρόνω εἰεῖν οὔτε βίᾳ· Ζεὺς δὲ
 βροντῇ κατέπληξε τοὺς ἐνοικοῦντας, καὶ οὕτως ἐάλω.
- 13 Ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν σταθμὸν ἓνα παρα-
 σάγγας τέτταρας. εἰς τοῦτον δὲ τὸν σταθμὸν
 Τισσαφέρνης ἐπεφάνη, οὗς τ' αὐτὸς ἰσπίας ἦλθεν
 ἔχων καὶ τὴν Ὀρόντα δύναμιν τοῦ τὴν βασιλέως
 θυγατέρα ἔχοντος καὶ οὗς Κύρος ἔχων ἀνέβη βαρ-
 βάρους καὶ οὗς ὁ βασιλέως ἀδελφὸς ἔχων βασιλεῖ
 ἐβοήθει, καὶ πρὸς τούτοις ὄσους βασιλεὺς ἔδωκεν
- 14 αὐτῷ, ὥστε τὸ στράτευμα πάμπολυ ἐφάνη. ἐπεὶ
 δ' ἐγγὺς ἐγένετο, τὰς μὲν τῶν τάξεων ὀπισθεν κατα-
 στήσας, τὰς δ' εἰς τὰ πλάγια παραγαγὼν ἐμβαλεῖν
 μὲν οὐκ ἐτόλμησεν οὐδ' ἐβούλετο διακινδυνεύειν,
- 15 σφενδονᾶν δὲ παρήγγειλε καὶ τοξεύειν. ἐπεὶ δὲ δια-
 ταχθέντες οἱ Ῥόδιοι ἐσφενδόνησαν καὶ οἱ τοξόται
 ἐτόξευσαν καὶ οὐδεὶς ἡμάρτανεν ἀνδρός, οὐδὲ γὰρ
 εἰ πάνυ προθυμεῖτο ῥάδιον ἦν, καὶ ὁ Τισσαφέρνης

μάλα ταχέως ἕξω βελῶν ἀπεχώρει καὶ ἄμ' αἱ τάξεις ,
ἀπεχώρησαν. καὶ τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας οἱ μὲν ἐπο- 16
ρεύοντο, οἱ δ' εἶποντο· καὶ οὐκέτι ἐσίνοντο οἱ βάρ-
βαροι τῇ τότε ἀκροβολίσει· μακρότερον γὰρ οἱ τε
Ῥόδιοι τῶν Περσῶν ἐσφενδόνων καὶ τῶν τοξοτῶν
οἱ πολλοὶ ἐτόξευον. μεγάλα δὲ καὶ τὰ τόξα τὰ 17
Περσικά ἐστιν· ὥστε χρήσιμα ἦν ὅπόσα ἀλλοκοίτο τοῖς
Κρησί, καὶ διετέλουν χρώμενοι τοῖς τῶν πολεμίων
τοξεύμασι, καὶ ἐμελέτων τοξεύειν ἄνω ἰέντες μακράν.
ἠύρισκετο δὲ καὶ νεῦρα πολλὰ ἐν ταῖς κόμαις καὶ
μόλυβδος, ὥστε χρῆσθαι εἰς τὰς σφενδόνας. καὶ 18
ταύτη μὲν τῇ ἡμέρᾳ, ἐπεὶ κατεστρατοπεδεύοντο οἱ
Ἕλληες κόμαις ἐπιτυχόντες, ἀπῆλθον οἱ βάρβαροι
μείον ἔχοντες τῇ ἀκροβολίσει· τὴν δ' ἐπιούσαν ἡμέ-
ραν ἔμειναν οἱ Ἕλληες καὶ ἐπεσιτίσαντο· ἦν γὰρ
πολὺς σίτος ἐν ταῖς κόμαις. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἐπο-
ρεύοντο διὰ τοῦ πεδίου, καὶ Τισσαφέρηνς εἶπετο
ἀκροβολιζόμενος.

Ἐνθα δὴ οἱ Ἕλληες ἔγνωσαν πλαίσιον ἰσό- 19
πλευρον ὅτι πονηρὰ τάξις εἴη πολεμίων ἐπομένων.
ἀνάγκη γάρ ἐστιν, ἦν μὲν συγκύπτῃ τὰ κέρατα τοῦ
πλαίσιου ἢ ἴσοῦ στενοτέρας οὔσης ἢ ὀρέων ἀναγκα-
ζόντων ἢ γεφύρας, ἐκθλίβεσθαι τοὺς ὀπίστας καὶ
πορεύεσθαι πονήρως ἅμα μὲν πιεζομένους, ἅμα δὲ
καὶ ταραττομένους, ὥστε δυσχρήστους εἶναι ἀτά-
κτους ὄντας· ὅταν δ' αὖ διάσῃ τὰ κέρατα, ἀνάγκη 20
διασπᾶσθαι τοὺς τότε ἐκθλιβομένους καὶ κενὸν γί-
γνεσθαι τὸ μέσον τῶν κεράτων, καὶ ἀθυμεῖν τοὺς
ταῦτα πάσχοντας πολεμίων ἐπομένων. καὶ ὁπότε

, δέοι γέφυραν διαβαίνειν ἢ ἄλλην τινὰ διάβασιν,
 ἔσπευδεν ἕκαστος βουλόμενος φθάσαι πρῶτος· καὶ
 21 εὐεπίθετον ἦν ἐνταῦθα τοῖς πολεμίοις. ἐπεὶ δὲ ταῦτ'
 ἔγνωσαν οἱ στρατηγοί, ἐποίησαν ἕξ λόχους ἀν' ἕκα-
 τὸν ἄνδρας, καὶ λοχαγοὺς ἐπέστησαν καὶ ἄλλους
 πεντηκοντῆρας καὶ ἄλλους ἐνωμοτάρχους. οὗτοι δὲ
 πορευόμενοι ὁπότε μὲν συγκύπτει τὰ κέρατα ὑπ-
 ἔμενον οἱ ἕτεροι, ὥστε μὴ ἐνοχλεῖν τοῖς κέρασι, τοὺς
 22 δὲ παρῆγον ἔξωθεν τῶν κεράτων. ὁπότε δὲ διά-
 σχοιεν αἱ πλευραὶ τοῦ πλαισίου, τὸ μέσον ἂν ἐξε-
 πίμπλασαν, εἰ μὲν στενότερον εἴη τὸ διέχον, κατὰ
 λόχους, εἰ δὲ πλατύτερον, κατὰ πεντηκοστῦς, εἰ δὲ
 πάνυ πλατύ, κατ' ἐνωμοτίας· ὥστ' αἰεὶ ἔκλειον εἶναι
 23 τὸ μέσον. εἰ δὲ καὶ διαβαίνειν τινὰ δέοι διάβασιν,
 οὐκ ἐταράττοντο, ἀλλ' ἐν τῷ μέρει οἱ λοχαγοὶ διέ-
 βαινον· καὶ ὅπου δέοι τι τῆς φάλαγγος, ἐπιπαρῆσαν
 οὗτοι.

Τούτῳ τῷ τρόπῳ ἐπορεύθησαν σταθμοὺς τέτ-
 24 ταρας. ἡνίκα δὲ τὸν πέμπτον ἐπορεύοντο, εἶδον
 βασιλείον τι καὶ περὶ αὐτὸ κώμας πολλὰς, τὴν δ'
 ὁδὸν πρὸς τὸ χωρίον τοῦτο διὰ γηλόφων ὑψηλῶν
 γιγνομένην, οἱ καθῆκον ἀπὸ τοῦ ὄρους, ὑφ' ᾧ ἦν
 ἡ κώμη. καὶ εἶδον μὲν τοὺς λόφους ἄσμενοι οἱ
 Ἕλληνες, ὡς εἰκὸς τῶν πολεμίων ὄντων ἰπέων·
 25 ἐπεὶ δὲ πορευόμενοι ἐκ τοῦ πεδίου ἀνέβησαν ἐπὶ
 τὸν πρῶτον γήλοφον καὶ κατέβαινον, ὡς ἐπὶ τὸν
 ἕτερον ἀναβαίνειν, ἐνταῦθ' ἐπιγίγνονται οἱ βάρβαροι
 καὶ ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ εἰς τὸ πρᾶνές ἔβαλλον, ἐσφεν-
 26 δόνων, ἐτόξευον ὑπὸ μαστίγων, καὶ πολλοὺς ἐτί-

τρωσκον και ἐκράτησαν τῶν Ἑλλήνων γυμνήτων
 και κατέκλησαν αὐτοὺς εἰσω τῶν δπλων· ὥστε παν-
 τάπασι ταύτην τὴν ἡμέραν ἄχρηστοι ἦσαν ἐν τῷ
 ὄχλῳ ὄντες και οἱ σφενδονῆται και οἱ τοξόται. ἐπεὶ 27
 δὲ πιεζόμενοι οἱ Ἕλληνες ἐπεχείρησαν διώκειν, σχολῆ
 μὲν ἐπὶ τὸ ἄκρον ἀφικνοῦνται ὀπλιται ὄντες, οἱ δὲ
 πολέμιοι ταχὺ ἀπετήδων. πάλιν δ' ὀπότε ἀπίοιεν 28
 πρὸς τὸ ἄλλο στρατεύμα ταῦτ' ἐπασχον, και ἐπὶ τοῦ
 δευτέρου γηλόφου ταῦτ' ἐγίνετο, ὥστ' ἀπὸ τοῦ
 τρίτου γηλόφου ἔδοξεν αὐτοῖς μὴ κινεῖν τοὺς στρα-
 τιώτας, πρὶν ἀπὸ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς τοῦ πλαισίου
 ἀνήγαγον πελασταῖς πρὸς τὸ ὄρος. ἐπεὶ δ' οὗτοι 29
 ἐγένοντο ὑπὲρ τῶν ἐπομένων πολεμίων, οὐκέτι ἐπ-
 τίθετο οἱ πολέμιοι τοῖς καταβαίνουσι, δεδιότες μὴ
 ἀποτμηθῆῖσαν και ἀμφοτέρωθεν αὐτῶν γένοιεν· οἱ
 πολέμιοι. οὕτω τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας πορευόμενοι, 30
 οἱ μὲν τῇ ὁδῷ κατὰ τοὺς γηλόφους, οἱ δὲ κατὰ τὸ
 ὄρος ἐπιπαριόντες, ἀφίκοντο εἰς τὰς κώμας· και ἰα-
 τροὺς κατέστησαν ὀκτώ· πολλοὶ γὰρ ἦσαν οἱ τετρω-
 μένοι. ἐνταῦθ' ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς και τῶν τε 31
 τρωμένων ἕνεκα και ἅμα τἀπιτήδεια πολλὰ εἶχον,
 ἄλευρα, οἶνον, κριθὰς ἵπποις συμβεβλημένας πολλὰς.
 ταῦτα δὲ συνενηγεμένα ἦν τῷ σατραπεύοντι τῆς
 χώρας.

Τετάρτη δ' ἡμέρα καταβαίνουσιν εἰς τὸ πεδίον.
 ἐπεὶ δὲ κατέλαβεν αὐτοὺς Τισσαφέρνης σὺν τῇ δυνά- 32
 μει, ἐδίδαξεν αὐτοὺς ἢ ἀνάγκη κατασκηνηῖσαι, οὐ
 πρῶτον εἶδον κώμην, και μὴ πορευέσθαι ἔτι μαχο-
 μένους· πολλοὶ γὰρ ἦσαν οἱ ἀπόμαχοι, οἱ τε τετρω-

μένοι καὶ οἱ ἐκείνους φέροντες καὶ οἱ τῶν φερόν-
 33 των τὰ ὄπλα δεξάμενοι. ἐπεὶ δὲ κατεσκήνησαν καὶ
 ἐπεχείρησαν αὐτοῖς ἀκροβολῆσαι οἱ βάρβαροι πρὸς
 τὴν κώμην προσιόντες, πολὺ περιῆσαν οἱ Ἕλληνες·
 πολὺ γὰρ διέφερεν ἐκ χώρας ὀρμῶντας ἀλέξασθαι
 ἢ πορευομένους ἐπιούσῃ τοῖς πολεμίοις μάχεσθαι.
 34 ἤνικα δ' ἦν ἤδη δαίλη, ὥρα ἦν ἀπιέναι τοῖς πολε-
 μίοις· οὐποτε γὰρ μείον ἀπεστρατοπεδεύοντο οἱ βάρ-
 βαροι τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐξήκοντα σταδίων, φοβού-
 μενοι μὴ τῆς νυκτὸς οἱ Ἕλληνες ἐπιθῶνται αὐτοῖς.
 35 πονηρὸν γὰρ νυκτὸς ἔστι στρατεύματα Περσικόν. οἱ
 τε γὰρ ἵπποι αὐτοῖς δέδονται καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ
 πεποδισμένοι εἰσὶ τοῦ μὴ φεύγειν ἕνεκα εἰ λυθείησαν,
 ἐὰν τέ τις θόρυβος γίγνηται, δεῖ ἐπισάξαι τὸν ἵππον
 Πέρσῃ ἀνδρὶ καὶ χαλινῶσαι, δεῖ καὶ θωρακισθέντα
 ἀναβῆναι ἐπὶ τὸν ἵππον. ταῦτα δὲ πάντα χαλεπὰ
 νύκτωρ καὶ θορύβου ὄντος. τούτου ἕνεκα πόρρω
 36 ἀπεσκήνηον τῶν Ἑλλήνων. ἐπεὶ δ' ἐγίνωσκον αὐ-
 τοὺς οἱ Ἕλληνες βουλομένους ἀπιέναι καὶ διαγγελλο-
 μένους, ἐκήρυξε τοῖς Ἕλλησι συσκευάζεσθαι ἀκου-
 ὄντων τῶν πολεμίων. καὶ χρόνον μὲν τιν' ἐπέσχον
 τῆς πορείας οἱ βάρβαροι, ἐπειδὴ δ' ὄψε ἐγίνετο,
 ἀπῆσαν· οὐ γὰρ ἐδόκει λύειν αὐτοὺς νυκτὸς πορευ-
 37 εσθαι καὶ κατάγεσθαι ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. ἐπειδὴ
 δὲ σαφῶς ἀπιόντας ἤδη εἴρων οἱ Ἕλληνες, ἐπορεύ-
 οντο καὶ αὐτοὶ ἀναζεύξαντες καὶ διήλθον ὅσον ἐξή-
 κοντα σταδίους. καὶ γίγνεται τοσοῦτον μεταξὺ τῶν
 στρατευμάτων ὥστε τῇ ὑστεραίᾳ οὐκ ἐφάνησαν οἱ
 πολέμιοι οὐδὲ τῇ τρίτῃ· τῇ δὲ τετάρτῃ νυκτὸς προ-

ελθόντες καταλαμβάνουσι χωρίον ὑπερδέξιον οἱ βάρ-
 βαροι, ἧ ἔμελλον οἱ Ἕλληνες παριέναι, ἀκρωνυχίαν
 ὄρους, ὑφ' ἣν ἡ κατάβασις ἦν εἰς τὸ πεδίον. ἐπει- 38
 δὴ δ' ἑώρα Χειρίσοφος προκατειλημμένην τὴν ἀκρω-
 νυχίαν, καλεῖ Ξενοφῶντ' ἀπὸ τῆς οὐράς καὶ κελεύει
 λαβόντα τοὺς πελταστὰς παραγενέσθαι εἰς τὸ πρό-
 σθεν. ὁ δὲ Ξενοφῶν τοὺς μὲν πελταστὰς οὐκ ἤγεν· 39
 ἐπιφαινόμενον γὰρ ἑώρα Τισσαφέρην καὶ τὸ στρα-
 τευμα πᾶν· αὐτὸς δὲ προσελάσας ἠρώτα Τί καλεῖς;
 ὁ δὲ λέγει αὐτῷ· "Ἐξεστὶν ὄρεᾶν· προκατείληπται γὰρ
 ἡμῶν ὁ ὑπὲρ τῆς καταβάσεως λόφος, καὶ οὐκ ἔστι
 παρελθεῖν, εἰ μὴ τούτους ἀποκόψομεν. ἀλλὰ τί 40
 οὐκ ἤγες τοὺς πελταστὰς; ὁ δὲ λέγει ὅτι οὐκ ἐδόκει
 αὐτῷ ἔρημα καταλιπεῖν τὰ ὀπισθεν πολεμίων ἐπι-
 φαινομένων. Ἄλλὰ μὴν ὥρα γ', ἔφη, βουλεύεσθαι,
 πῶς τις τοὺς ἄνδρας ἀπελᾶ ἀπὸ τοῦ λόφου. ἐν- 41
 ταῦθα Ξενοφῶν ὄρεᾶ τοῦ ὄρους τὴν κορυφὴν ὑπὲρ
 αὐτοῦ τοῦ ἑαυτῶν στρατεύματος οὔσαν, καὶ ἀπὸ
 ταύτης ἔφοδον ἐπὶ τὸν λόφον ἐνθ' ἦσαν οἱ πολέμιοι,
 καὶ λέγει· Κράτιστον, ὦ Χειρίσοφε, ἡμῶν ἴεσθαι ὡς
 τάχιστ' ἐπὶ τὸ ἄκρον· ἦν γὰρ τοῦτο λάβωμεν, οὐ
 δυναθήσονται μένειν οἱ ὑπὲρ τῆς ὁδοῦ. ἀλλ', εἰ βού-
 λει, μένε ἐπὶ τῷ στρατεύματι, ἐγὼ δ' ἐθέλω πο-
 ρεύεσθαι· εἰ δὲ χρήζεις, πορεύου ἐπὶ τὸ ὄρος, ἐγὼ
 δὲ μενῶ αὐτοῦ. Ἄλλὰ δίδωμί σοι, ἔφη ὁ Χειρί- 42
 σοφος, ὀπότερον βούλει ἐλέσθαι. καὶ εἰπὼν ὁ Ξε-
 νοφῶν ὅτι νεώτερός ἐστιν αἰρεῖται πορεύεσθαι, κε-
 λεύει δ' οἱ συμπέμψαι ἀπὸ τοῦ στόματος ἄνδρας·
 μακρὸν γὰρ ἦν ἀπὸ τῆς οὐράς λαβεῖν. καὶ ὁ Χει- 43

ρίσοφος συμπέμπει τοὺς ἀπὸ τοῦ στόματος πελτα-
 στάς, ἔλαβε δὲ τοὺς κατὰ μέσον τοῦ πλαισίου. συν-
 ἐπεσθαι δ' ἐκέλευσεν αὐτῷ καὶ τοὺς τριακοσίους οὓς
 αὐτὸς εἶχε τῶν ἐπιλέκτων ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ πλαι-
 44 σίου. ἐντεῦθεν ἐπορεύοντο ὡς ἐδύνατο τάχιστα.
 οἱ δ' ἐπὶ τοῦ λόφου πολέμοι ὡς ἐνόησαν αὐτῶν
 τὴν πορείαν ἐπὶ τὸ ἄκρον, εὐθύς καὶ αὐτοὶ ὤρμη-
 45 σαν ἀμιλλᾶσθαι ἐπὶ τὸ ἄκρον. καὶ ἐνταῦθα πολλή
 μὲν κραυγὴ ἦν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατεύματος δια-
 κελευομένων τοῖς ἑαυτῶν, πολλή δὲ καὶ τῶν ἀμφὶ
 46 Τισσαφέρνην τοῖς ἑαυτῶν διακελευομένων. Ξενοφῶν
 δὲ παρελάνων ἐπὶ τοῦ ἵππου παρεκελεύετο· Ἄνδρες,
 νῦν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα νομίζεθ' ἀμιλλᾶσθαι, νῦν πρὸς
 τοὺς παῖδας καὶ τὰς γυναῖκας, νῦν ὀλίγον πονή-
 47 σαντες ἀμαχεὶ τὴν λοιπὴν πορευσόμεθα. Σωτηρίδας
 δ' ὁ Σικυώνιος εἶπεν· Οὐκ ἐξ ἴσου, ὦ Ξενοφῶν,
 ἐσμέν· σὺ μὲν γὰρ ἐφ' ἵππου ὀχεῖ, ἐγὼ δὲ χαλεπῶς
 48 κάμνω τὴν ἀσπίδα φέρων. καὶ ὃς ἀκούσας ταῦτα
 κατατηθήσας ἀπὸ τοῦ ἵππου ὠθεῖται αὐτὸν ἐκ τῆς
 τάξεως καὶ τὴν ἀσπίδα ἀφελόμενος ὡς ἐδύνατο τά-
 χιστα ἔχων ἐπορεύετο· ἐτύγχανε δὲ καὶ θώρακα
 ἔχων τὸν ἵππικόν· ὥστ' ἐπιέζετο. καὶ τοῖς μὲν ἔμ-
 προσθεν ὑπάγειν παρεκελεύετο, τοῖς δ' ὀπισθεν παρ-
 49 ιέναι μόλις ἐπόμενος. οἱ δ' ἄλλοι στρατιῶται παίουσι
 καὶ βάλλουσι καὶ λοιδοροῦσι τὸν Σωτηρίδα, ἕστ' ἠνάγκασαν ἀναλαβόντα τὴν ἀσπίδα πορεύεσθαι. ὁ δ' ἀνα-
 βάς, ἕως μὲν βάσιμα ἦν, ἐπὶ τοῦ ἵππου ἤγεν, ἐπεὶ
 δ' ἄβατα ἦν, καταλιπὼν τὸν ἵππον ἔσπευδε πεζῇ.
 καὶ φθάνουσιν ἐπὶ τῷ ἄκρῳ γενόμενοι τοὺς πολεμίους.

V. Ἐνθα δὴ οἱ μὲν βάρβαροι στραφέντες
 ἔφευγον ἢ ἕκαστος ἐδύνατο, οἱ δ' Ἕλληνες εἶχον τὸ
 ἄκρον. οἱ δ' ἀμφὶ Τισσαφέρην καὶ Ἀριαῖον ἀπο-
 τραπόμενοι ἄλλην ὁδὸν ὤχοντο. οἱ δ' ἀμφὶ Χειρί-
 σοφον καταβάντες ἐστρατοπεδεύοντο ἐν κώμῃ μεστῇ
 πολλῶν ἀγαθῶν. ἦσαν δὲ καὶ ἄλλαι κῶμαι πολλαὶ
 πλήρεις πολλῶν ἀγαθῶν ἐν τούτῳ τῷ πεδίῳ παρὰ
 τὸν Τύγρητα ποταμόν. ἠνίκα δ' ἦν δείλη, ἑξαπίνης 2
 οἱ πολέμιοι ἐπιφαίνονται ἐν τῷ πεδίῳ, καὶ τῶν
 Ἑλλήνων κατέκοψάν τινες τῶν ἐσκεδασμένων καθ'
 ἀρπαγῆν· καὶ γὰρ νομαὶ πολλαὶ βοσκημάτων δια-
 βιβασζόμεναι εἰς τὸ πέραν τοῦ ποταμοῦ κατελή-
 φθησαν. ἐνταῦθα Τισσαφέρης καὶ οἱ σὺν αὐτῷ 3
 κάειν ἐπεχείρησαν τὰς κώμας. καὶ τῶν Ἑλλήνων
 μάλ' ἠθύμῆσάν τινες, ἐννοούμενοι μὴ τάπιτήδεια
 οὐκ ἔχοιεν ὀπόθεν λαμβάνοιεν. καὶ οἱ μὲν ἀμφὶ 4
 Χειρίσοφον ἀπῆσαν· ὁ δὲ Ξενοφῶν ἐπεὶ κατέβη,
 παρελαύνων τὰς τάξεις ἔλεγεν· Ὅρατ', ὦ ἄνδρες, 5
 ὑφιέντας τὴν χώραν ἤδη ἡμετέραν εἶναι; οἱ γ' ὅτ'
 ἐσπένδοντο διεπράττοντο, μὴ κάειν τὴν βασιλείως
 χώραν, νῦν αὐτοὶ κάουσιν ὡς ἀλλοτρίαν. ἀλλ' ἐάν
 που καταλίπωσί γ' ἑαυτοῖς τάπιτήδεια, ὄγονται καὶ
 ἡμᾶς ἐνταῦθα πορευομένους. ἀλλ', ὦ Χειρίσοφε, 6
 ἔφη, δοκεῖ μοι βοηθεῖν ἐπὶ τοὺς κάοντας ὡς ὑπὲρ
 τῆς ἡμετέρας. ὁ δὲ Χειρίσοφος εἶπεν· Οὐκὼν ἔμοι-
 γε δοκεῖ· ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς, ἔφη, κάωμεν, καὶ οὕτω
 θάττον παύσονται.

Ἐπεὶ δ' ἐπὶ τὰς σκηνὰς ἀπῆλθον, οἱ μὲν ἄλλοι 7
 περὶ τάπιτήδεια ἦσαν, οἱ στρατηγοὶ δὲ καὶ λοχαγοὶ

συνήσαν. και ἐνταῦθα πολλή ἀπορία ἦν. ἐνθεν
 μὲν γὰρ ὄρη ἦν ὑπερύψηλα, ἐνθεν δ' ὁ ποταμὸς
 τοσοῦτος τὸ βάθος ὥστε μηδὲ τὰ δόρατα ὑπερέχειν
 8 πειρωμένοις τοῦ βάθους. ἀπορουμένοις δ' αὐτοῖς
 προσελθὼν τις ἀνὴρ Ῥόδιος εἶπεν· Ἐγὼ ἐθέλω, ὦ
 ἄνδρες, διαβιβάσαι ὑμᾶς κατὰ τετρακοσχιλλοὺς ὀπλί-
 τας, ἐάν μοι ὦν δέομαι ὑπηρετήσητε και τάλαντον
 9 μισθὸν πορίσητε. ἐρωτώμενος δ' ἔτου δέοιτο Ἀσκῶν,
 ἔφη, δισχιλίων δεήσομαι· πολλὰ δ' ὄρω πρόβρατα
 και αἴγας και βοῦς και ὄνους, ἃ ἀποδαρέντα και
 10 φουσηθέντα ῥαδίως ἂν παρέχοι τὴν διάβασιν. δε-
 ἦσομαι δὲ και τῶν δεσμῶν οἷς χρῆσθε περὶ τὰ
 ὑποζύγια· ταῦτοις ζεύξας τοὺς ἀσκὸς πρὸς ἀλλή-
 λους, ὀρμίσας ἕκαστον ἀσκὸν λίθους ἀρτήσας και
 ἀφείς ὡσπερ ἀγκύρας εἰς τὸ ὕδωρ, διαγαγὼν και
 ἀμφοτέρωθεν δῆσας ἐπιβαλῶ ὕλην και γῆν ἐπιφο-
 11 ρήσω· ὅτι μὲν οὖν οὐ καταδύσεσθ' αὐτίκα μάλ'
 εἴσεσθε· πᾶς γὰρ ἀσκὸς δύο ἄνδρας ἔξει τοῦ μὴ
 καταδῦναι. ὥστε δὲ μὴ ὀλισθάνειν, ἡ ὕλη και ἡ
 12 γῆ σχήσει. ἀκούσασι ταῦτα τοῖς στρατηγοῖς τὸ μὲν
 ἐνθύμημα χαρίεν ἐδόκει εἶναι, τὸ δ' ἔργον ἀδύνα-
 τον· ἦσαν γὰρ οἱ κωλύσοντες πέραν πολλοὶ ἱππῆς,
 οἱ εὐθύς τοῖς πρώτοις οὐδὲν ἂν ἐπέτρεπον τούτων
 ποιεῖν.

13 Ἐνταῦθα τὴν μὲν ὑστεραίαν ἐπανεχώρουν εἰς
 τοῦμπάλιν εἰς τὰς ἀκαύστους κώμας, κατακαύσαν-
 τες ἐνθεν ἐξῆσαν· ὡσθ' οἱ πολέμοιοι οὐ προσήλαννον,
 ἀλλ' ἐθεῶντο και ὅμοιοι ἦσαν θαυμαζουσίην, ὅποιοι
 ποτὲ τρέφονται οἱ Ἕλληνας και τί ἐν νῶ ἔχοιεν.

ἑνταῦθ' οἱ μὲν ἄλλοι ἐπὶ τὰπιτήδεια ἦσαν· οἱ δὲ 14
 στρατηγοὶ πάλιν συνῆλθον, καὶ συναγαγόντες τοὺς
 ἐαλωκότας ἤλεγχον τὴν κύκλω πᾶσαν χώραν τίς
 ἐκάστη εἶη. οἱ δ' ἔλεγον ὅτι τὰ μὲν πρὸς μεσημ- 15
 βρίαν τῆς ἐπὶ Βαβυλῶνα εἶη καὶ Μηδίαν, δι' ἧσ-
 περ ἦκοιεν, ἡ δὲ πρὸς ἕω ἐπὶ Σοῦσά τε καὶ Ἐκ-
 βάτανα φέροι, ἔνθ' ἐαρίζειν λέγεται βασιλεύς, ἡ
 δὲ διαβάντι τὸν ποταμὸν πρὸς ἐσπέραν ἐπὶ Λυδίαν
 καὶ Ἰωνίαν φέροι, ἡ δὲ διὰ τῶν ὀρέων καὶ πρὸς
 ἄρκτον τετραμμένη ὅτι εἰς Καρδούχους ἄγοι. τοῦ- 16
 τους δ' ἔφασαν οἰκεῖν ἀνὰ τὰ ὄρη καὶ πολεμικοὺς
 εἶναι, καὶ βασιλέως οὐκ ἀκούειν, ἀλλὰ καὶ ἐμβολεῖν
 ποτ' εἰς αὐτοὺς βασιλικὴν στρατιὰν δώδεκα μυρι-
 άδας· τούτων δ' οὐδέν' ἀπονοστήσαι διὰ τὴν δυσ-
 χωρίαν. ὁπότε μέντοι πρὸς τὸν σατράπην τὸν ἐν
 τῷ πεδίῳ σπείσαιντο, καὶ ἐπιμυγνύναι σφῶν τε πρὸς
 ἐκείνους καὶ ἐκείνων πρὸς ἑαυτούς. ἀκούσαντες ταῦθ' 17
 οἱ στρατηγοὶ ἐκάθισαν χωρὶς τοὺς ἐκασταχόσε φά-
 σκοντας εἰδέναι, οὐδὲν δῆλον ποιήσαντες ὅποι πορεύ-
 εσθαι ἔμελλον. ἐδόκει δὲ τοῖς στρατηγοῖς ἀναγκαῖον
 εἶναι διὰ τῶν ὀρέων εἰς Καρδούχους ἐμβάλλειν· τού-
 τους γὰρ διελθόντας ἔφασαν εἰς Ἀρμενίαν ἦξειν, ἧς
 Ὀρόντας ἦρχε πολλῆς καὶ εὐδαίμονος. ἐντεῦθεν δ' εὐ-
 πορον ἔφασαν εἶναι ὅποι τις ἐθέλοι πορεύεσθαι. ἐπὶ 18
 τούτοις ἐθύσαντο, ὅπως ἦνίκα καὶ δοκοίη τῆς ὥρας
 τὴν πορείαν ποιοῖντο· τὴν γὰρ ὑπερβολὴν τῶν ὀρέων
 ἐδέδισαν μὴ προκαταληφθεῖη· καὶ παρήγγειλαν, ἐπει-
 δὴ δειπνήσειαν, συσκευασαμένους πάντας ἀναπαύ-
 εσθαι, καὶ ἐπεσθαι ἦνίκα ἂν τις παραγγέλλῃ.

Δ.

5 I. Ἠνίκα δ' ἦν ἀμφὶ τὴν τελευταίαν φυλακὴν
 καὶ ἐλείπετο τῆς νυκτὸς ὅσον σκοταίους διελθεῖν τὸ
 πεδῖον, τηρικαῦτ' ἀνασιάντες ἀπὸ παραγγέλλεως
 πορευόμενοι ἀφικνοῦνται ἅμα τῇ ἡμέρᾳ πρὸς τὸ
 6 ὄρος. ἔνθα δὴ Χειρίσοφος μὲν ἠγεῖτο τοῦ στρα-
 τεύματος λαβὼν τὸ ἀμφ' αὐτὸν καὶ τοὺς γυμνήτας
 πάντας, Ξενοφῶν δὲ σὺν τοῖς ὀπισθοφύλαξιν ὀπίσταις
 εἶπετο οὐδένα ἔχων γυμνήτα· οὐδεὶς γὰρ κίνδυνος
 ἐδόκει εἶναι, μὴ τις ἄνω πορευομένων ἐκ τοῦ ὄρυ-
 7 σθεν ἐπίσπουτο. καὶ ἐπὶ μὲν τὸ ἄκρον ἀναβαίνει
 Χειρίσοφος, πρὶν τινὰς αἰσθῆσθαι τῶν πολεμίων·
 ἔπειτα δ' ὑψηγεῖτο· ἐφείπετο δ' αἰεὶ τὸ ὑπερβάλλον
 τοῦ στρατεύματος εἰς τὰς κόμας τὰς ἐν τοῖς ἀγκυσ-
 8 τε καὶ μυχοῖς τῶν ὀρέων. ἔνθα δὴ οἱ μὲν Καρ-
 δοῦχοι ἐκλιπόντες τὰς οἰκίας ἔχοντες καὶ γυναῖκας καὶ
 παῖδας ἔφευγον ἐπὶ τὰ ὄρη. τὰ δ' ἐπιτήθεια πολλὰ
 ἦν λαμβάνειν, ἦσαν δὲ καὶ χαλκῶμασι παμπόλλοις
 κατεσκευασμένοι αἱ οἰκίαι, ὧν οὐδὲν ἔφερον οἱ Ἕλ-
 ληνες, οὐδὲ τοὺς ἀνθρώπους ἐδίωκον, ὑποφειδόμενοι,
 εἴ πως ἐθελήσειαν οἱ Καρδοῦχοι διέναι αὐτοὺς ὡς

1 Ὅσα μὲν δὴ ἐν τῇ ἀναβάσει ἐγένετο μέχρι τῆς
 μάχης, καὶ ὅσα μετὰ τὴν μάχην ἐν ταῖς σπονδαῖς δις βα-
 σιλεὺς καὶ οἱ σὺν Κύρῳ ἀναβάντες Ἕλληνες ἐποίησαντο,
 καὶ ὅσα παραβάντος τὰς σπονδὰς βασιλέως καὶ Τισσα-
 φέρου ἐπολεμήθη πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἐπακολουθοῦντος
 τοῦ Περσικοῦ στρατεύματος, ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ δεδή-
 λωται.

διὰ φιλίας τῆς χώρας, ἐπέπερ βασιλεῖ πολέμιοι ἦσαν· τὰ μέντοι ἐπιτήδεια ὅπου τις ἐπιτυγχάνοι 9 ἐλάμβανον· ἀνάγκη γὰρ ἦν. οἱ δὲ Καρδοῦχοι οὔτε καλούντων ὑπήκουον οὔτ' ἄλλο φιλικὸν οὐδὲν ἐποίουν. ἐπεὶ δ' οἱ τελευταῖοι τῶν Ἑλλήνων κατέβαινον εἰς 10 τὰς κόμας ἀπὸ τοῦ ἄκρου ἤδη σκοταῖοι — διὰ γὰρ τὸ στενὴν εἶναι τὴν ὁδὸν ὅλην τὴν ἡμέραν ἢ ἀνάβασις αὐτοῖς ἐγένετο — τότε δὴ συλλεγέτες τινὲς τῶν Καρδούχων τοῖς τελευταίοις ἐπέθεντο, καὶ ἀπέκτεινάν τινας καὶ λίθοις καὶ τοξεύμασι κατέρωσαν, ὀλίγοι ὄντες· ἐξ ἀπροσδοκίτου γὰρ αὐτοῖς ἐπέπεσε τὸ Ἑλληνικόν. εἰ μέντοι τότε 11 πλείους συνελέγησαν, ἐκινδύνευσεν ἂν διαφραῆναι πολὺ τοῦ στρατεύματος. καὶ ταύτην μὲν τὴν νύκτα οὕτως ἐν ταῖς κόμαις ἠϋλίσθησαν· οἱ δὲ Καρδοῦχοι πυρὰ πόλλ' ἔκαον κύκλω ἐπὶ τῶν ὁρέων καὶ συν-εβίων ἀλλήλους.

Ἄμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ συνελθοῦσι τοῖς στρατηγοῖς 12 καὶ λοχαγοῖς τῶν Ἑλλήνων ἔδοξε τῶν τε ὑποζυγίων τὰναγκαῖα καὶ δυνατώτατα ἔχοντας πορεύεσθαι, καταλιπόντας τὰλλα, καὶ ὄσ' ἦν νεωστὶ αἰχμάλωτα ἐν τῇ στρατιᾷ, πάντ' ἀφεῖναι. σχολαίαν γὰρ ἐποί- 13 ουν τὴν πορείαν πολλὰ ὄντα τὰ ὑποζύγια καὶ τὰ αἰχμάλωτα, πολλοὶ δ' οἱ ἐπὶ τούτοις ὄντες ἀπό-μαχοι ἦσαν, διπλάσιά τε τὰπιτήδεια ἔδει πορίζεσθαι καὶ φέρεσθαι πολλῶν τῶν ἀνθρώπων ὄντων. δό-ξαν δὲ ταῦτα ἐκήρυξαν οὕτω ποιεῖν.

Ἐπεὶ δ' ἀριστήσαντες ἐπορεύοντο, ἐπιστήσαντες 14 ἐν τῷ στενῷ οἱ στρατηγοί, εἴ τι εὐρίσκοιεν τῶν

εἰρημένων μὴ ἀφειμένον, ἀφηροῦντο, οἱ δ' ἐπέ-
θοντο, πλὴν εἴ τις τι ἔκλειπεν, οἷον ἢ παιδὸς ἐπι-
θυμήσας ἢ γυναικὸς τῶν εὐπρεπῶν. καὶ ταύτην
μὲν τὴν ἡμέραν οὕτως ἐπορεύθησαν, τὰ μὲν τι
μαχόμενοι τὰ δὲ καὶ ἀναπαυόμενοι.

- 15 Εἰς δὲ τὴν ὑστεραίαν γίγνεται χειμῶν πολὺς,
ἀναγκαῖον δ' ἦν πορεύεσθαι· οὐ γὰρ ἦν ἱκανὰ τάπι-
τήδεια. καὶ ἤγετο μὲν Χειρίσοφος, ὠπισθοφυλάκει
16 δὲ Ξενοφῶν. καὶ οἱ πολέμοι ἰσχυρῶς ἐπετίθεντο,
καὶ στενῶν ὄντων τῶν χωρίων ἐγγὺς προσιώντες
ἐτόξευον καὶ ἐσπενδόνων· ὥστ' ἠναγκάζονθ' οἱ Ἑλ-
ληνες ἐπιδιώκοντες καὶ πάλιν ἀναχάζοντες σχολῇ πο-
ρεύεσθαι· καὶ θαμινὰ παρήγγελλεν ὁ Ξενοφῶν ὑπο-
17 μένειν, ὅθ' οἱ πολέμοι ἰσχυρῶς ἐπικέοντο. ἔνταυθ'
ὁ Χειρίσοφος ἄλλοτε μὲν ὅτε παρεγγυῶτο ὑπέμενε,
τότε δ' οὐχ ὑπέμενεν, ἀλλ' ἤγε ταχέως καὶ παρηγ-
γύα ἐπεσθαι, ὥστε δῆλον ἦν ὅτι πρᾶγμα τι εἶη·
σχολῇ δ' οὐκ ἦν ἰδεῖν παρελθόντι τὸ αἴτιον τῆς
σπουδῆς· ὥσθ' ἡ πορεία ὁμοία φυγῇ ἐγίνετο τοῖς
18 ὠπισθοφύλαξι. καὶ ἔνταυθ' ἀποθνήσκει ἀνὴρ ἀγα-
θὸς Λακωνικὸς Κλεώνυμος τοξευθεὶς διὰ τῆς ἀ-
σπίδος καὶ τῆς σπολάδος εἰς τὰς πλευράς, καὶ Βα-
19 σίας Ἀρκᾶς διαμπερὲς τὴν κεφαλὴν. ἐπεὶ δ' ἀφί-
κοντο ἐπὶ σταθμόν, εὐθὺς ὥσπερ εἶχεν ὁ Ξενοφῶν
ἔλθων πρὸς τὸν Χειρίσοφον ἤτιάτ' αὐτὸν ὅτι οὐχ ὑπέ-
μενεν, ἀλλ' ἠναγκάζοντο φεύγοντες ἅμα μάχεσθαι.
καὶ νῦν δύο καλῶ τε κάγαθῶ ἀνδρὲ τέθνατον καὶ
20 οὗτ' ἀνελεσθαι οὔτε θάψαι ἐδυνάμεθα. ἀποκρι-
νεται ὁ Χειρίσοφος· Βλέπον, ἔφη, πρὸς τὰ ὄρη καὶ

ιδὲ ὡς ἄβρατα πάντ' ἐστί· μία δ' αὐτῆ ὁδὸς ἦν ὁρᾶς
 ὁρθία, καὶ ἐπὶ ταύτῃ ἀνθρώπων ὁρᾶν ἕξεστί σοι
 ὄχλον τοσοῦτον, οἱ κατειληφότες φυλάττουσι τὴν
 ἔκβασιν. ταῦτ' ἐγὼ ἔσπευδον καὶ διὰ τοῦτό σ' οὐχ 21
 ὑπέμενον, εἴ πως δυναίμην φθάσαι, πρὶν κατειλη-
 φθαι τὴν ὑπερβολήν· οἱ δ' ἡγεμόνες οὐς ἔχομεν οὐ
 φασιν εἶναι ἄλλην ὁδόν. ὁ δὲ Ξενοφῶν λέγει· Ἄλλ' 22
 ἐγὼ ἔχω δύο ἀνδρας. ἐπεὶ γὰρ ἡμῖν πράγματα
 παρεῖχον, ἐνηδρεύσαμεν, ὅπερ καὶ ἡμᾶς ἀναπνεῦσαι
 ἐποίησε, καὶ ἀπεκτείναμέν τινας αὐτῶν, καὶ ζῶντάς
 τινας προουθυμήθημεν λαβεῖν αὐτοῦ τούτου ἕνεκα,
 ὅπως ἡγεμόσιν εἰδοῖσι τὴν χώραν χρῆσαιμέθα.

Καὶ εὐθὺς ἀγαγόντες τοὺς ἀνθρώπους ἤλεγχον 23
 διαλαβόντες, εἴ τιν' εἰδείεν ἄλλην ὁδὸν ἢ τὴν φανε-
 ράν. ὁ μὲν οὖν ἕτερος οὐκ ἔφη μάλα πολλῶν φό-
 βων προσαγομένων· ἐπεὶ δ' οὐδὲν ὠφέλιμον ἔλεγεν,
 ὁρῶντος τοῦ ἐτέρου κατεσφάγη. ὁ δὲ λοιπὸς ἔλεξεν 24
 ὅτι οὗτος μὲν οὐ φαίη ὁδὸν ἄλλην εἰδέναι, ὅτι αὐ-
 τῷ ἐτύγχανε θυγάτηρ ἐκεῖ παρ' ἀνδρὶ ἐκδεδομένη·
 αὐτὸς δ' ἔφη ἠγήσεσθαι δυνατὴν καὶ ὑποζυγίοις
 πορεύεσθαι ὁδόν. ἐρωτώμενος δ' εἰ εἴη τι ἐν αὐτῇ 25
 δυσπάρσιον χωρίον, ἔφη εἶναι ἄκρον δ' εἰ μὴ τις
 προκαταλήποιτο, ἀδύνατον ἔσεσθαι παρελθεῖν. ἐν- 26
 ταῦθα δ' ἐδόκει συγκαλέσαντας λοχαγούς, καὶ πελ-
 ταστὰς καὶ τῶν ὀπλιτῶν, λέγειν τε τὰ παρόντα καὶ
 ἐρωτᾶν εἴ τις αὐτῶν ἔστιν ὅστις ἀνὴρ ἀγαθὸς ἐθέ-
 λει ἂν γενέσθαι καὶ ὑποστὰς ἐθελοντῆς πορεύεσθαι.
 ὑφίσταται τῶν μὲν ὀπλιτῶν Ἀριστιώνυμος Μεθυ- 27
 δριεὺς καὶ Ἀγασίας Στυμφάλιος, ἀντιστασιάζων δ'

αὐτοῖς *Καλλίμαχος Παροράσιος* ἔφη ἐθέλειν πορεύ-
 εσθαι προσλαβὼν ἐθελοντὰς ἐκ παντὸς τοῦ στρα-
 τεύματος· ἐγὼ γάρ, ἔφη, οἶδ' ὅτι ἔμονται πολλοὶ
 28 τῶν νέων ἐμοῦ ἡγουμένου. ἐκ τούτου ἐρωτῶσιν
 εἴ τις καὶ τῶν γυμνήτων ταξίαρχος ἐθέλοι συμπο-
 ρεύεσθαι. ὑφίσταται Ἀριστέας Χῖος, ὃς πολλαχοῦ
 πολλοῦ ἄξιος τῇ στρατιᾷ εἰς τὰ τοιαῦτα ἐγένετο.

II. Καὶ ἦν μὲν δαίλη, οἱ δ' ἐκέλευον αὐτοὺς
 ἐμφαγόντας πορεύεσθαι. καὶ τὸν ἡγεμόνα δῆσαν-
 τες παραδιδόασιν αὐτοῖς, καὶ συντίθενται τὴν μὲν
 νύκτα, ἦν λάβωσι τὸ ἄκρον, τὸ χωρίον φυλάττειν,
 ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ τῇ σάλπιγγι σημαίνειν, καὶ τοὺς
 μὲν ἄνω ὄντας ἰέναι ἐπὶ τοὺς κατέχοντας τὴν φα-
 νεράν ἐκβασιν, αὐτοὶ δὲ συμβοηθήσειν ἐκβαίνοντες
 2 ὡς ἂν δύνωνται τάχιστα. ταῦτα συνθέμενοι οἱ
 μὲν ἐπορεύοντο πλῆθος ὡς δισχίλιοι· καὶ ὕδωρ πολὺ
 ἦν ἐξ οὐρανοῦ· Ξενοφῶν δ' ἔχων τοὺς ὀπισθοφύ-
 λακας ἡγεῖτο πρὸς τὴν φανεράν ἐκβασιν, ὅπως ταύ-
 τη οἱ πολέμιοι προσέχοιεν τὸν νοῦν καὶ ὡς μάλιστα
 3 λάθοιεν οἱ περιόντες. ἐπεὶ δ' ἦσαν ἐπὶ χαράδρᾳ
 οἱ ὀπισθοφύλακες ἦν ἔδει διαβάντας πρὸς τὸ ὄρθιον
 ἐκβαίνειν, τηρικαῦτ' ἐκύλινδον οἱ βάρβαροι ὀλοιστρό-
 χους ἀμαξιαίους, οἱ φερόμενοι πρὸς τὰς πέτρας
 πταίοντες διεσφενδονῶντο· καὶ παντάπασιν οὐδὲ
 4 πελάσαι οἶόν τ' ἦν τῇ εἰσόδῳ. ἔνιοι δὲ τῶν λοχαγῶν,
 εἰ μὴ ταύτῃ δύναιτο, ἄλλῃ ἐπειρῶντο· καὶ ταῦτ'
 ἐποίουν μέχρι σκότος ἐγένετο· ἐπεὶ δ' ᾤοντο ἀφα-
 νεῖς εἶναι ἀπιόντες, τότε ἀπῆλθον ἐπὶ τὸ δεῖπνον·
 ἐτύχανον δὲ καὶ ἀνάριστοι ὄντες αὐτῶν οἱ ὀπισθο-

φυλακήσαντες. οἱ μέντοι πολέμοιο οὐδὲν ἐπαύσαντο δι' ὄλης τῆς νυκτὸς κυλίνδοντες τοὺς λίθους· τεκμαίρεσθαι δ' ἦν τῷ ψόφῳ.

Οἱ δ' ἔχοντες τὸν ἡγεμόνα κύκλω περιμόντες 5 καταλαμβάνουσι τοὺς φύλακας ἀμφὶ πῦρ καθημένους· καὶ τοὺς μὲν κατακάνοντες, τοὺς δὲ καταδιώξαντες αὐτοὶ ἐνταῦθ' ἔμενον ὡς τὸ ἄκρον κατέχοντες. οἱ δ' οὐ κατεῖχον, ἀλλὰ μαστὸς ἦν ὑπὲρ αὐτῶν, παρ' 6 οὐκ ἦν ἡ στενὴ αὐτῆ ὁδὸς, ἐφ' ἧ ἐκάθηρτο οἱ φύλακες. ἔφοδος μέντοι αὐτόθεν ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἦν, οἱ ἐπὶ τῇ φανερᾷ ὁδῷ ἐκάθηρτο.

Καὶ τὴν μὲν νύκτα ἐνταῦθα διήγαγον· ἐπεὶ δ' 7 ἡμέρα ὑπέφαιεν, ἐπορεύοντο συγῆ συντεταγμένοι ἐπὶ τοὺς πολεμίους· καὶ γὰρ ὁμίχλη ἐγένετο, ὥστ' ἔλαθον ἐγγὺς προσελθόντες. ἐπεὶ δ' εἶδον ἀλλήλους, ἡ τε σάλπιγξ ἐφθέγγετο καὶ ἀλαλάξαντες ἔεντο ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους· οἱ δ' οὐκ ἐδέξαντο, ἀλλὰ λιπόντες τὴν ὁδὸν φεύγοντες ὀλίγοι ἀπέθνησκον· εὗζωνοὶ γὰρ ἦσαν. οἱ δ' ἀμφὶ Χειρίσοφον ἀκούσαντες τῆς σάλ- 8 πιγγος εὐθὺς ἔεντο ἀνω κατὰ τὴν φανερὰν ὁδόν· ἄλλοι δὲ τῶν στρατηγῶν κατ' ἀτριβεῖς ὁδοὺς ἐπορεύοντο, ἧ ἔτυχον ἕκαστοι ὄντες, καὶ ἀναβάντες ὡς ἐδύνατο ἀνίμων ἀλλήλους τοῖς δόρασι. καὶ οὗτοι πρῶ- 9 τοι συνέμειξαν τοῖς προκαταλαβοῦσι τὸ χωρίον.

Ξενοφῶν δ' ἔχων τῶν ὀπισθοφυλάκων τοὺς ἡμίσεις ἐπορεύετο, ἦπερ οἱ τὸν ἡγεμόνα ἔχοντες· εὐοδωτάτη γὰρ ἦν τοῖς ὑποζυγίοις· τοὺς δ' ἡμίσεις ὀπισθεν τῶν ὑποζυγίων ἔταξε. πορευόμενοι δ' ἐν- 10 τυγχάνουσι λόφῳ ὑπὲρ τῆς ὁδοῦ κατειλημμένῳ ὑπὸ

τῶν πολεμίων, οὓς δὴ ἀποκόψαι ἦν ἀνάγκη ἢ διε-
 ζεῦχθαι ἀπὸ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. καὶ αὐτοὶ μὲν
 ἂν ἐπορεύθησαν ἥπερ οἱ ἄλλοι, τὰ δ' ὑποζύγια οὐκ
 11 ἦν ἄλλη ἢ ταύτη ἐκβῆναι. ἐνθα δὴ παρακελευσά-
 μενοι ἀλλήλοις προσβάλλουσι πρὸς τὸν λόφον ὀρ-
 θίοις τοῖς λόχοις, οὐ κύκλω ἀλλὰ καταλιπόντες ἀφ-
 12 ὄδον τοῖς πολεμίοις, εἰ βούλοιντο φεύγειν. καὶ τέως
 μὲν αὐτοὺς ἀναβαίνοντας, ὅπη ἐδύνατο ἕκαστος, οἱ
 βάρβαροι ἐτόξευον καὶ ἔβαλλον, ἐγγὺς δ' οὐ προσί-
 εντο, ἀλλὰ φυγῇ λείπουσι τὸ χωρίον. καὶ τοῦτόν
 τε παρεληλύθεσαν οἱ Ἕλληνες καὶ ἕτερον ὁρῶσιν
 ἐμπροσθεν λόφον κατεχόμενον ἐπὶ τοῦτον αὐθις ἐδό-
 13 κει πορεύεσθαι. ἐννοήσας δ' ὁ Ξενοφῶν μὴ, εἰ
 ἔρημον καταλείπει τὸν ἠλωκότα λόφον, αὐτὸν πάλιν
 λαβόντες οἱ πολέμοι ἐπιθοῖντο τοῖς ὑποζυγίοις παρ-
 οῦσιν — ἐπὶ πολὺ δ' ἦν τὰ ὑποζύγια ἅτε διὰ στε-
 νῆς τῆς ὁδοῦ πορευόμενα — καταλείπει ἐπὶ τοῦ
 λόφου λοχαγοὺς Κηφισόδοτον Κηφισοφῶντος Ἀθη-
 ναῖον καὶ Ἀμφικράτην Ἀμφιδήμου Ἀθηναῖον καὶ
 Ἀρχαγόραν Ἀργεῖον φυγάδα, αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς λοι-
 ποῖς ἐπορεύετο ἐπὶ τὸν δεύτερον λόφον, καὶ τῷ αὐτῷ
 14 τρόπῳ καὶ τοῦτον αἰροῦσιν. ἔτι δ' αὐτοῖς τρίτος
 μαστὸς λοιπὸς ἦν πολὺ ὀρθιώτατος ὁ ὑπὲρ τῆς ἐπὶ
 τῷ πυρὶ καταληφθείσης φυλακῆς τῆς νυκτὸς ὑπὸ
 15 τῶν ἐθελοντῶν. ἐπεὶ δ' ἐγγὺς ἐγένοντο οἱ Ἕλληνες,
 λείπουσιν οἱ βάρβαροι ἀμαχητὶ τὸν μαστόν, ὥστε
 θαυμαστὸν πᾶσι γενέσθαι καὶ ὑπώπτευσεν δείσαντας
 αὐτοὺς, μὴ κυκλωθέντες πολιορκοῖντο, ἀπολιπεῖν. οἱ
 δ' ἄρα ἀπὸ τοῦ ἄκρου καθορῶντες τὰ ὄπισθεν γι-

γνόμενα πάντες ἐπὶ τοὺς ὀπισθοφύλακας ἐχώρουν.
 καὶ Ξενοφῶν μὲν σὺν τοῖς νεωτάτοις ἀνέβαινεν ἐπὶ 16
 τὸ ἄκρον, τοὺς δ' ἄλλους ἐκέλευσεν ὑπάγειν, ὅπως
 οἱ τελευταῖοι λόχοι προσμίξειαν, καὶ προελθόντας
 κατὰ τὴν ὁδὸν ἐν τῷ ὀμαλῷ θέσθαι τὰ ὄπλα. καὶ 17
 ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἦλθεν Ἀρχαγόρας ὁ Ἀργεῖος πε-
 φευγῶς καὶ λέγει ὡς ἀπεκόπησαν ἀπὸ τοῦ λόφου
 καὶ ὅτι τεθνήασι Κηφισόδωρος καὶ Ἀμφικράτης καὶ
 ἄλλοι ὄσοι μὴ ἀλάμενοι κατὰ τῆς πέτρας πρὸς τοὺς
 ὀπισθοφύλακας ἀφίκοντο. ταῦτα δὲ διαπραξάμενοι οἱ 18
 βάρβαροι ἦκον ἐπ' ἀντίπορον λόφον τῷ μαστιῷ· καὶ
 Ξενοφῶν διελέγετο αὐτοῖς δι' ἑρμηνέως περὶ σπον-
 δῶν καὶ τοὺς νεκροὺς ἀπῆτει. οἱ δ' ἔφασαν ἀπο- 19
 δώσειν ἐφ' ᾧ μὴ κάειν τὰς οἰκίας. συνωμολόγει
 ταῦθ' ὁ Ξενοφῶν. ἐν ᾧ δὲ τὸ μὲν ἄλλο στρα-
 τευμα παρήει, οἱ δὲ ταῦτα διελέγοντο, πάντες οἱ
 ἐκ τούτου τοῦ τόπου συνερρῦησαν ἐνταῦθα πολέ-
 μιοι. καὶ ἐπεὶ ἤρξαντο καταβαίνειν ἀπὸ τοῦ μα-
 στοῦ πρὸς τοὺς ἄλλους ἐνθα τὰ ὄπλα ἔκειτο, ἵεντο
 δὴ οἱ πολέμιοι πολλῶν πλήθει καὶ θορύβῳ· καὶ ἐπεὶ
 ἐγένοντο ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ μαστοῦ, ἀφ' οὗ Ξε-
 νοφῶν κατέβαινεν, ἐκύλινδον πέτρους· καὶ ἐνὸς μὲν
 κατέαξαν τὸ σκέλος, Ξενοφῶντα δ' ὁ ὑπασπιστῆς
 ἔχων τὴν ἀσπίδα ἀπέλιπεν· Εὐρύλοχος δὲ Λουσιεύς 21
 προσέδραμεν αὐτῷ ὀπλίτης, καὶ πρὸ ἀμφοῖν προ-
 βεβλημένος ἀπεχώρει, καὶ οἱ ἄλλοι πρὸς τοὺς συν-
 τεταγμένους ἀπῆλθον.

Ἐκ δὲ τούτου πᾶν ἑμοῦ ἐγένετο τὸ Ἑλληνι- 22
 κόν, καὶ ἐσκήνησαν αὐτοῦ ἐν πολλαῖς καὶ καλαῖς

οικίαις και επιτηδείοις δαυιλέσι· και γάρ οίνος πολὺς
 23 ἦν, ὥστ' ἐν λάκκοις κονιατοῖς εἶχον. Ξενοφῶν δὲ
 και Χειρίσοφος διεπράξαντο ὥστε λαβόντες τοὺς
 νεκροὺς ἀπέδοσαν τὸν ἡγεμόνα· και πάντ' ἐποίησαν
 τοῖς ἀποθανοῦσιν ἐκ τῶν δυνατῶν, ὅσα περ νομίζεται
 ἀνδράσιν ἀγαθοῖς.

24 Τῇ δ' ὕστεραία ἀνευ ἡγεμόνος ἐπορεύοντο· μα-
 χόμενοι δ' οἱ πολέμοιο και ὀπη εἶη στενὸν χωρίον
 25 προκαταλαμβάνοντες ἐκώλυν τὰς παρόδους. ὁπότε
 μὲν οὖν τοὺς πρώτους κωλύοιεν, Ξενοφῶν ὀπισθεν
 ἐκβαίνων πρὸς τὰ ὄρη ἔλυε τὴν ἀπόφραξιν τῆς πα-
 ὄδου τοῖς πρώτοις ἀνωτέρω πειρώμενος γίνεσθαι
 26 τῶν κωλύόντων, ὁπότε δὲ τοῖς ὀπισθεν ἐπιθοῖντο,
 Χειρίσοφος ἐκβαίνων και πειρώμενος ἀνωτέρω γί-
 γνεσθαι τῶν κωλύόντων ἔλυε τὴν ἀπόφραξιν τῆς
 παρόδου τοῖς ὀπισθεν· και αἰε οὕτως ἐβοήθουν ἀλ-
 27 λήλοιο και ἰσχυρῶς ἀλλήλων ἐπεμέλοντο. ἦν δὲ και
 δτ' αὐτοῖς ἀναβᾶσι πολλὰ πράγματα παρεῖχον οἱ
 βάρβαροιο πάλιν καταβαίνουσιν· ἐλαφροιο γάρ ἦσαν
 ὥστε και ἐγγύθεν φεύγοντες ἀποφεύγειν· οὐδὲν γάρ
 28 εἶχον ἄλλ' ἢ τόξα και σφενδόνας. ἀριστοιο δὲ και
 τοξόταιο ἦσαν· εἶχον δὲ τόξα ἐγγὺς τριπήχη, τὰ δὲ
 τοξεύματα πλέον ἢ διπήχη· εἰλον δὲ τὰς νευράς ὁπότε
 τοξεύοιεν πρὸς τὸ κάτω τοῦ τόξου τῷ ἀριστερῷ
 ποδὶ προσβαίνοντες. τὰ δὲ τοξεύματα ἐχώρει διὰ
 τῶν ἀσπίδων και διὰ τῶν θωράκων. ἐχωῶντο δ'
 αὐτοῖς οἱ Ἕλληνες, ἐπεὶ λάβοιεν, ἀκοντιοιο ἐναγκυ-
 λῶντες. ἐν τούτοις τοῖς χωρίοιο οἱ Κρητες χρησι-
 μῶτατοιο ἐγένοντο. ἦρχε δ' αὐτῶν Στρατοκλῆς Κρης.

III. Ταύτην δ' αὖ τὴν ἡμέραν ἠῴλισθησαν ἐν ταῖς κώμαις ταῖς ὑπὲρ τοῦ πεδίου τοῦ παρὰ τὸν Κεντρίτην ποταμόν, εὖρος ὡς δίπλεθρον, ὅς ὀρίζει τὴν Ἀρμενίαν καὶ τὴν τῶν Καρδούχων χώραν. καὶ οἱ Ἕλληνες ἐνταῦθ' ἀνέπνευσαν ἄσμενοι ἰδόντες πεδίον· ἀπείχε δὲ τῶν ὀρέων ὁ ποταμὸς ἕξ ἢ ἑπτὰ στάδια. τότε μὲν οὖν ἠῴλισθησαν μάλ' ἠδέως καὶ τὰ πτηνὰ ἔχοντες καὶ πολλὰ τῶν παρεληλυθότων πόνων μνημονεύοντες. ἑπτὰ γὰρ ἡμέρας, ὄσασπερ ἐπορεύθησαν διὰ τῶν Καρδούχων, πάσας μαχόμενοι διετέλεσαν, καὶ ἔπαθον κακὰ ὅσ' οὐδὲ τὰ σύμπαντα ὑπὸ βασιλέως καὶ Τισσαφέρους. ὡς οὖν ἀπηλλαγμένοι τούτων ἠδέως ἐκοιμήθησαν.

Ἄμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ ὀρῶσιν ἱππέας που πέραν τοῦ ποταμοῦ ἐξωπλισμένους ὡς κωλύσοντας διαβαίνειν, πῆζους δ' ἐπὶ ταῖς ὄχθαις παρατεταγμένους ἄνω τῶν ἱππέων ὡς κωλύσοντας εἰς τὴν Ἀρμενίαν ἐκβαίνειν. ἦσαν δ' οὗτοι Ὀρόντα καὶ Ἀρτούχα Ἀρμένιοι καὶ Μάρδοι καὶ Χαλδαῖοι μισθοφόροι. ἐλέγοντο δ' οἱ Χαλδαῖοι ἐλεύθεροί τε καὶ ἄλκιμοι εἶναι· ὄπλα δ' εἶχον γέγραφα μακρὰ καὶ λόγχας. αἱ δ' ὄχθαι αὐταί, ἐφ' ὧν παρατεταγμένοι οὗτοι ἦσαν, τρία ἢ τέτταρα πλέθρα ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ἀπείχον· ὁδὸς δ' ἢ μία ὀρωμένη ἦν, ἄγρουσ' ἄνω ὡσπερ χειροποιήτος, ταύτῃ ἐπειρῶντο διαβαίνειν οἱ Ἕλληνες. ἐπεὶ δὲ πειρωμένοις τό τε ὕδωρ ὑπὲρ τῶν μαστῶν ἐφαινετο, καὶ τραχὺς ἦν ὁ ποταμὸς μεγάλοις λίθοις καὶ ὀλισθηροῖς, καὶ οὐτ' ἐν τῷ ὕδατι τὰ ὄπλα ἦν ἔχειν· εἰ δὲ μή, ἤρπαζεν ὁ ποταμὸς· ἐπὶ τε τῆς κεφαλῆς

τὰ δπλα εἴ τις φέροι, γυμνοὶ ἐγίγνοντο πρὸς τὰ τοξεύματα καὶ τᾶλλα βέλη, ἀνεχώρησαν καὶ αὐτοῦ 7 ἐστρατοπεδεύσαντο παρὰ τὸν ποταμόν. ἔνθα δ' αὐτοὶ τὴν πρόσθεν νύκτα ἦσαν, ἐπὶ τοῦ ὄρους ἐώρων τοὺς Καρδούχους πολλοὺς συνειλεγμένους ἐν τοῖς ὄπλοις. ἐνταῦθα δὴ πολλὴ ἀθυμία ἦν τοῖς Ἕλλησιν, ὄρωσι μὲν τοῦ ποταμοῦ τὴν δυσπορίαν, ὄρωσι δὲ τοὺς διαβαίνειν κωλύοντας, ὄρωσι δὲ τοῖς διαβαίνουσιν ἐπικεισομένους τοὺς Καρδούχους ὀπισθεν.

8 Ταύτην μὲν οὖν τὴν ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα ἔμειναν ἐν πολλῇ ἀπορίᾳ ὄντες. Ξενοφῶν δ' ὄναρ εἶδεν· ἔδοξεν ἐν πέδαις δεδέσθαι, αὐταὶ δ' αὐτῶ αὐτόμαται περιρρυῆναι, ὥστε καὶ διαβαίνειν ὀπίσον ἐβούλετο. ἐπεὶ δ' ὄρθρος ἦν, ἔρχεται πρὸς τὸν Χειρίσοφον καὶ λέγει ὅτι ἐλπίδας ἔχει καλῶς 9 ἔσεσθαι, καὶ διηγῆται αὐτῶ τὸ ὄναρ. ὁ δ' ἤδετό τε καὶ ὡς τάχισθ' ἕως ὑπέφαιναν ἐθύοντο πάντες παρόντες οἱ στρατηγοί· καὶ τὰ ἱερὰ καλὰ ἦν εὐθύς ἐπὶ τοῦ πρώτου. καὶ ἀπιόντες ἀπὸ τῶν ἱερῶν οἱ στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ παρήγγελλον τῇ 10 στρατιᾷ ἀριστοποιεῖσθαι. καὶ ἀριστῶντι τῶ Ξενοφῶντι προσέτρεχον δύο νεανίσκω· ἤδεσαν γὰρ πάντες ὅτι ἐξείη αὐτῶ καὶ ἀριστῶντι καὶ δειπνοῦντι προσελθεῖν καὶ εἰ καθεύδοι ἐπεγείραντ' εἰπεῖν, εἴ τις τι 11 ἔχει τῶν πρὸς τὸν πόλεμον. καὶ τότε ἔλεγον ὅτι τυγχάνοιεν φρύγανα συλλέγοντες ὡς ἐπὶ πῦρ, κᾶπειτα κατίδοιεν ἐν τῶ πέραν ἐν πέτραις καθηκούσαις ἐπ' αὐτὸν τὸν ποταμόν γέροντά τε καὶ γυναῖκα

καὶ παιδίσκας ὡσπερ μαρσίπους ἱματίων κατατιθε-
 μένους ἐν πέτρᾳ ἀνθρώδει. ἰδοῦσι δὲ σφίσι δόξα 12
 ἀσφαλὲς εἶναι διαβῆναι· οὐδὲ γὰρ τοῖς πολεμίοις
 ἱππεῦσι προσβατὸν εἶναι κατὰ τοῦτο. ἐκδύντες δ'
 ἔφασαν ἔχοντες τὰ χειρίδια γυμνοὶ ὡς νευσόμενοι
 διαβαίνειν· πορευόμενοι δὲ πρόσθεν διαβῆναι, πρὶν
 βρέξαι τὰ αἰδοῖα· καὶ διαβάντες, λαβόντες τὰ ἱμά-
 τια πάλιν ἦκειν. εὐθύς οὖν ὁ Ξενοφῶν αὐτοὺς τ' 13
 ἔσπευθε καὶ τοῖς νεανίσκοις ἐγγεῖν ἐκέλευε καὶ εὐ-
 χεσθαι τοῖς φήρασι θεοῖς τὰ τ' ὄνειρατα καὶ τὸν
 πόρον καὶ τὰ λοιπὰ ἀγαθὰ ἐπιτελέσαι. σπείσας δ'
 εὐθύς ἦγε τοὺς νεανίσκους παρὰ τὸν Χειρίσοφον,
 καὶ διηγοῦνται ταῦτά. ἀκούσας δὲ καὶ ὁ Χειρί-
 σοφος σπονδὰς ἐποίη. σπείσαντες δὲ τοῖς μὲν ἄλ- 14
 λοις παρήγγελλον συσκευάζεσθαι, αὐτοὶ δὲ συγκα-
 λέσαντες τοὺς στρατηγούς ἐβουλεύοντο, πῶς ἂν κάλ-
 λιστα διαβαῖεν καὶ τοὺς τ' ἐμπροσθεν νικῶεν καὶ
 ὑπὸ τῶν ὀπισθεν μὴδὲν πάσχοιεν κακόν. καὶ ἔδοξεν 15
 αὐτοῖς Χειρίσοφον μὲν ἠγεῖσθαι καὶ διαβαίνειν
 ἔχοντα τὸ ἥμισυ τοῦ στρατεύματος, τὸ δ' ἥμισυ
 ἔτι ὑπομένειν σὺν Ξενοφῶντι, τὰ δὲ ὑποζύγια καὶ
 τὸν ὄχλον ἐν μέσῳ τούτων διαβαίνειν.

Ἐπεὶ δ' αὐτοῖς καλῶς εἶχεν, ἐπορεύοντο· ἠγοῦντο 16
 δ' οἱ νεανίσκοι ἐν ἀριστερᾷ ἔχοντες τὸν ποταμόν·
 ὁδὸς δ' ἦν ἐπὶ τὴν διάβασιν ὡς τέτταρες στάδιοι.
 πορευομένων δ' αὐτῶν ἀντιπαρήσαν αἱ τάξεις τῶν 17
 ἱππέων. ἐπειδὴ δ' ἦσαν κατὰ τὴν διάβασιν καὶ τὰς
 ὄχθας τοῦ ποταμοῦ, ἔθεντο τὰ ὄπλα, καὶ αὐτοὺς
 πρῶτος Χειρίσοφος στεφανωσάμενος καὶ ἀποδὺς

ἐλάμβανε τὰ ὄπλα καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι παρήγγελλε,
 καὶ τοὺς λοχαγοὺς ἐκέλευεν ἄγειν τοὺς λόχους ὀρ-
 θίους, τοὺς μὲν ἐν ἀριστερᾷ, τοὺς δ' ἐν δεξιᾷ ἑαυ-
 18 τοῦ. καὶ οἱ μὲν μάντις ἐσφαγιάζοντο εἰς τὸν πο-
 ταμόν· οἱ δὲ πολέμοι ἐτόξευον καὶ ἐσφενδόνων·
 19 ἀλλ' οὐπω ἐξικνούντο· ἐπεὶ δὲ καλὰ ἦν τὰ σφάγια,
 ἐπαιάνιζον πάντες οἱ στρατιῶται καὶ ἀνηλάλαζον,
 συνωλόλυζον δὲ καὶ αἱ γυναῖκες ἅπασαι. πολλὰ
 20 γὰρ ἦσαν ἑταῖροι ἐν τῷ στρατεύματι. καὶ Χειρί-
 σοφος μὲν ἐνέβαινε καὶ οἱ σὺν ἐκείνῳ· ὁ δὲ Ξενο-
 φῶν τῶν ὀπισθοφυλάκων λαβὼν τοὺς εὐζωνοτά-
 τους ἔθει ἀνὰ κράτος πάλιν ἐπὶ τὸν πόρον τὸν
 κατὰ τὴν ἔκβασιν τὴν εἰς τὰ τῶν Ἀρμενίων ὄρη,
 προσποιούμενος ταύτῃ διαβάς ἀποκλήσειν τοὺς παρὰ
 21 τὸν ποταμόν ἱππέας. οἱ δὲ πολέμοι δρῶντες μὲν
 τοὺς ἀμφὶ Χειρίσοφον εὐπετῶς τὸ ὕδωρ περῶντας,
 ὀρῶντες δὲ τοὺς ἀμφὶ Ξενοφῶντα θέοντας εἰς τοῦμ-
 παλιν, δεισαντες μὴ ἀποληφθῆσαν φεύγουσιν ἀνὰ
 κράτος ὡς πρὸς τὴν τοῦ ποταμοῦ ἄνω ἔκβασιν.
 ἐπεὶ δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν ἐγένοντο, ἔτεινον ἄνω πρὸς
 22 τὸ ὄρος. Λύκιος δ' ὁ τὴν τάξιν ἔχων τῶν ἱππέων
 καὶ Αἰσχίνης ὁ τὴν τάξιν τῶν πελταστῶν τῶν ἀμφὶ
 Χειρίσοφον, ἐπεὶ ἐώρων ἀνὰ κράτος φεύγοντας, εἶ-
 ποντο· οἱ δὲ στρατιῶται ἐβόων μὴ ἀπολείπεσθαι,
 23 ἀλλὰ συνεκβαίνειν ἐπὶ τὸ ὄρος. Χειρίσοφος δ' αὖ
 ἐπεὶ διέβη, τοὺς μὲν ἱππέας οὐκ ἐδίωκεν, εὐθύς
 δὲ κατὰ τὰς προσηκούσας ὄχθας ἐπὶ τὸν ποταμόν
 ἐξέβαινε ἐπὶ τοὺς ἄνω πολεμίους. οἱ δ' ἄνω,
 ὀρῶντες μὲν τοὺς ἑαυτῶν ἱππέας φεύγοντας, ὀρῶν-

τες δ' ὀπίστας σφίσιν ἐπιόντας, ἐκλείπουσι τὰ ὑπὲρ τοῦ ποταμοῦ ἄκρα. Ξενοφῶν δ' ἐπεὶ τὰ πέραν 24 ἑώρα καλῶς γιγνόμενα, ἀπεχώρει τὴν ταχίστην πρὸς τὸ διαβαῖνον στράτευμα· καὶ γὰρ οἱ Καρδοῦχοι φανεροὶ ἤδη ἦσαν εἰς τὸ πεδίον καταβαίνοντες ὡς ἐπιθησόμενοι τοῖς τελευταίοις. καὶ Χειρίσοφος μὲν 25 τὰ ἄνω κατεῖχε, Λύκιος δὲ σὺν ὀλίγοις ἐπιχειρήσας ἐπιδιῶξαι ἔλαβε τῶν σκευοφόρων τὰ ὑπολειπόμενα καὶ μετὰ τούτων ἐσθῆτά τε καλὴν καὶ ἐκπώματα. καὶ τὰ μὲν σκευοφόρα τῶν Ἑλλήνων καὶ ὁ ὄχλος 26 ἄκμην διέβαινε, Ξενοφῶν δὲ στρέψας πρὸς τοὺς Καρδούχους ἀντία τὰ ὄπλα ἔθετο, καὶ παρήγγειλε τοῖς λοχαγοῖς κατ' ἐνωμοτίας ποιήσασθαι ἕκαστον τὸν ἑαυτοῦ λόχον, παρ' ἀσπίδα παραγαγόντας τὴν ἐνωμοτίαν ἐπὶ φάλαγγος· καὶ τοὺς μὲν λοχαγοὺς καὶ τοὺς ἐνωμοτάρχους πρὸς τῶν Καρδούχων ἵεναι, οὐραγοὺς δὲ καταστήσασθαι πρὸς τοῦ ποταμοῦ.

Οἱ δὲ Καρδοῦχοι ὡς ἑώρων τοὺς ὀπισθοφύ- 27 λακας τοῦ ὄχλου ψιλουμένους καὶ ὀλίγους ἤδη φαινομένους, θᾶττον δὴ ἐπῆσαν ψδᾶς τινὰς ἄδοντες. ὁ δὲ Χειρίσοφος, ἐπεὶ τὰ παρ' αὐτῷ ἀσφαλῶς εἶχε, πέμπει παρὰ Ξενοφῶντα τοὺς πελταστὰς καὶ σφενδονήτας καὶ τοξότας καὶ κελεύει ποιεῖν ὃ τι ἂν παραγγέλλῃ. ἰδὼν δ' αὐτοὺς διαβαίνοντας ὁ Ξε- 28 νοφῶν πέμπας ἄγγελον κελεύει αὐτοῦ μέναι ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ μὴ διαβάντας· ὅταν δ' ἀρξῶνται αὐτοὶ διαβαίνειν, ἐναντίους ἐνθεν καὶ ἐνθεν σφῶν ἐμβαίνειν ὡς διαβησομένους, διηγκυλωμένους τοὺς ἀκοντιστὰς καὶ ἐπιβεβλημένους τοὺς τοξότας· μὴ πρό-

29 σω δὲ τοῦ ποταμοῦ προβαίνειν. τοῖς δὲ παρ' ἑαυ-
 τῷ παρήγγειλεν, ἐπειδὴν σφενδόνῃ ἐξικνήται καὶ
 ἀσπίς ψοφῇ, παιανίσαντας θεῖν εἰς τοὺς πολεμίους,
 ἐπειδὴν δ' ἀναστρέψωσιν οἱ πολέμοι καὶ ἐκ τοῦ πο-
 ταμοῦ ὁ σαλπικτῆς σημήνη τὸ πολεμικόν, ἀναστρέ-
 ψαντας ἐπὶ δόρυ ἠγγεῖσθαι μὲν τοὺς οὐραγούς, θεῖν
 δὲ πάντας καὶ διαβαίνειν ὅτι τάχισθ' ἢ ἕκαστος
 τὴν τάξιν εἶχεν, ὡς μὴ ἐμποδίζῃν ἀλλήλους· ὅτι
 οὗτος ἄριστος ἔσοιτο, ὃς ἂν πρῶτος ἐν τῷ πέραν
 30 γένηται. οἱ δὲ Καρδοῦχοι δρῶντες ὀλίγους ἤδη
 τοὺς λοιποὺς — πολλοὶ γὰρ καὶ τῶν μένειν τεταγ-
 μένων ἄρχοντ' ἐπιμελόμενοι οἱ μὲν ὑπόζυγιον, οἱ
 δὲ σκευῶν, οἱ δ' ἑταιρῶν — ἐνταῦθα δὴ ἐπέκειντο
 31 θρασέως καὶ ἤρχοντο σφενδονᾶν καὶ τοξεύειν. οἱ
 δ' Ἕλληνες παιανίσαντες ὠρμησαν δρόμῳ ἐπ' αὐτούς·
 οἱ δ' οὐκ ἐδέξαντο· καὶ γὰρ ἦσαν ὀπλισμένοι ὡς
 μὲν ἐν τοῖς ὄρεσιν ἰκανῶς πρὸς τὸ ἐπιδραμεῖν καὶ
 φεύγειν, πρὸς δὲ τὸ εἰς χεῖρας δέχεσθαι οὐχ ἰκανῶς.
 32 ἐν τούτῳ σημαίνει ὁ σαλπικτῆς· καὶ οἱ μὲν πολέ-
 μοι ἔφευγον πολὺ ἔτι θᾶπτον, οἱ δ' Ἕλληνες τὰ-
 ναντία στρέψαντες ἔφευγον διὰ τοῦ ποταμοῦ ὅτι
 33 τάχιστα. τῶν δὲ πολεμίῳν οἱ μὲν τινες αἰσθόμενοι
 πάλιν ἔδραμον ἐπὶ τὸν ποταμὸν καὶ τοξεύοντες ὀλί-
 γους ἔτρωσαν, οἱ δὲ πολλοὶ καὶ πέραν ὄντων τῶν
 34 Ἑλλήνων ἔτι φανεροὶ ἦσαν φεύγοντες. οἱ δ' ὑπ-
 ἀντήσαντες ἀνδριζόμενοι καὶ προσωτέρω τοῦ καιροῦ
 προϊόντες ὕστερον τῶν μετὰ Ξενοφῶντος διέβησαν
 πάλιν· καὶ ἐτρώθησάν τινες καὶ τούτων.

IV. Ἐπει δὲ διέβησαν, συνταξάμενοι ἀμφὶ μέσον ἡμέρας ἐπορεύθησαν διὰ τῆς Ἀρμενίας πεδίον ἅπαν καὶ λείους γηλόφους οὐ μείον ἢ πέντε παρασάγγας· οὐ γὰρ ἦσαν ἐγγὺς τοῦ ποταμοῦ κῶμαι διὰ τοὺς πολέμους τοὺς πρὸς τοὺς Καρδούχους. εἰς δ' ἦν 2 ἀφίκοντο κώμην, μεγάλη τ' ἦν καὶ βασιλείον εἶχε τῷ σατραπῇ καὶ ἐπὶ ταῖς πλείσταῖς οἰκίαις τύρσεις ἐπῆσαν· τὰπιτήδεια δ' ἦν δαυιλῆ.

Ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν σταθμοὺς δύο παρα- 3 σάγγας δέκα, μέχρι ὑπερῆλθον τὰς πηγὰς τοῦ Τιγρητος ποταμοῦ.

Ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν σταθμοὺς τρεῖς παρα- σάγγας πεντεκαίδεκα ἐπὶ τὸν Τηλεβόαν ποταμόν. οὗτος δ' ἦν καλὸς μὲν, μέγας δ' οὐ· κῶμαι δὲ πολλαὶ περὶ τὸν ποταμόν ἦσαν. ὁ δὲ τόπος οὗτος 4 Ἀρμενία ἐκαλεῖτο ἢ πρὸς ἐσπέραν. ὑπαρχος δ' ἦν αὐτῆς Τιρίβαζος, ὁ καὶ βασιλεῖ φίλος γενόμενος, καὶ ὁπότε παρείη, οὐδεὶς ἄλλος βασιλέα ἐπὶ τὸν ἵππον ἀνέβαλλεν. οὗτος προσήλασεν ἱππέας ἔχων, καὶ προπέμψας ἐρμηνεὰ εἶπεν ὅτι βούλοιο διαλε- 5 χθῆναι τοῖς ἀρχουσι. τοῖς δὲ στρατηγοῖς ἔδοξεν ἀκοῦσαι· καὶ προσελθόντες εἰς ἐπήκοον ἠρώτων τί ἐθέλοι. ὁ δ' εἶπεν ὅτι σπείσασθαι βούλοιο ἐφ' ᾧ 6 μὴτ' αὐτὸς τοὺς Ἕλληνας ἀδικεῖν μὴτ' ἐκείνους κάειν τὰς οἰκίας, λαμβάνειν τε τὰπιτήδεια ὄσων δέοιεντο. ἔδοξε ταῦτα τοῖς στρατηγοῖς καὶ ἐσπείσαντο ἐπὶ τούτοις.

Ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν σταθμοὺς τρεῖς διὰ 7 πεδίου παρασάγγας πεντεκαίδεκα· καὶ Τιρίβαζος

παρηκολούθει ἔχων τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν, ἀπέχων ὡς
 δέκα σταδίους· καὶ ἀφίκοντ' εἰς βασιλεία καὶ κώμας
 8 περίξ πολλὰς πολλῶν τῶν ἐπιτηδείων μεστάς. στρα-
 τοπεδευομένων δ' αὐτῶν γίγνεται τῆς νυκτὸς χιῶν
 πολλή· καὶ ἔωθεν ἔδοξε διασκηῆσαι τὰς τάξεις καὶ
 τοὺς στρατηγοὺς κατὰ τὰς κώμας· οὐ γὰρ ἐύρων
 πολέμιον οὐδένα καὶ ἀσφαλὲς ἐδόκει εἶναι διὰ τὸ
 9 πλῆθος τῆς χιῶνος. ἔνταυθ' εἶχον ὄσ' ἐστὶν ἀγαθά,
 ἱερεῖα, σίτον, οἴνους παλαιούς εὐώδεις, ἀσταφίδας,
 ὄσπρια παντοδαπά. τῶν δ' ἀποσκεδαννυμένων τινὲς
 ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου ἔλεγον ὅτι κατίδοιεν νύκτωρ
 10 πολλὰ πυρὰ φαίνοντα. ἐδόκει δὴ τοῖς στρατηγοῖς
 οὐκ ἀσφαλὲς εἶναι διασκηνοῦν, ἀλλὰ συνάγειν
 τὸ στράτευμα πάλιν. ἔντευθεν συνῆλθον· καὶ γὰρ
 11 ἐδόκει δὴ αἰθριάζειν. νυκτερευόντων δ' αὐτῶν ἔν-
 ταυθ' ἐπιπίπτει χιῶν ἄπλετος, ὥστ' ἀποκρῦψαι καὶ
 τὰ ὄπλα καὶ τοὺς ἀνθρώπους κατακειμένους· καὶ
 τὰ ὑποζύγια συνεπόδισεν ἡ χιῶν· καὶ πολλὸς ὄκνος
 ἦν ἀνίστασθαι· κατακειμένον γὰρ ἀλεινὸν ἦν ἡ
 12 χιῶν ἐπιπεπωκυῖα, ὅτι μὴ παραρροεῖη. ἐπεὶ δὲ
 Ξενοφῶν ἐτόλμησε γυμνὸς ἀναστὰς σχίζειν ξύλα, τάχ'
 ἀναστὰς τις καὶ ἄλλος ἐκείνου ἀφελόμενος ἔσχιζεν.
 ἐκ δὲ τούτου καὶ ἄλλοι ἀναστάντες πῦρ ἔκαον καὶ
 13 ἐχρίοντο· πολὺ γὰρ ἔνταυθ' ἠύρισκετο χρῆμα, ᾧ
 ἐχρῶντ' ἀντ' ἐλαίου, σύειον καὶ σησάμινον καὶ
 ἀμυγδάλινον ἐκ τῶν πικρῶν καὶ τερμίνθινον. ἐκ
 δὲ τῶν αὐτῶν τούτων καὶ μύρον ἠύρισκετο.
 14 Μετὰ ταῦτ' ἐδόκει πάλιν διασκηνητέον εἶναι.
 ἔνθα δὴ οἱ στρατιῶται σὺν πολλῇ κραυγῇ καὶ

ἡδονῇ ἦσαν ἐπὶ τὰς στέγας καὶ τὰπιτήθεια· ὅσοι δὲ
 ὅτε τὸ πρότερον ἀπῆσαν τὰς οἰκίας ἐπέπησαν ὑπ'
 ἀτασθαλίας, δίκην ἐδίδοσαν κακῶς σκηροῦντες. ἐν- 15
 τεῦθεν ἐπεμψαν νυκτὸς Δημοκράτη Τημνίτην ἄν-
 δρας δόντες ἐπὶ τὰ ὄρη, ἐνθ' ἔφρασαν οἱ ἀποσκε-
 δαννύμενοι καθορᾶν τὰ πυρὰ· οὗτος γὰρ ἐδόκει
 καὶ πρότερον πόλλ' ἤδη ἀληθεῦσαι τοιαῦτα, τὰ ὄντα
 θ' ὡς ὄντα καὶ τὰ μὴ ὄντα ὡς οὐκ ὄντα. πορευ- 16
 θείς δὲ τὰ μὲν πυρὰ οὐκ ἔφη ἰδεῖν, ἄνδρα δὲ συλ-
 λαβῶν ἦκεν ἄγων ἔχοντα τόξον Περσικὸν καὶ φα-
 ρέτραν καὶ σάγαριν, οἴαντες καὶ αἱ Ἀμαζόνες ἔχουσιν.
 ἐρωτώμενος δὲ ποδαπὸς εἶη, Πέρσης μὲν ἔφη εἶναι, 17
 πορεύεσθαι δ' ἀπὸ τοῦ Τιριβάζου στρατοπέδου, δι-
 πως τὰπιτήθεια λάβοι. οἱ δ' ἠρώτων αὐτὸν τὸ
 στρατεύμα ὅποσον τ' εἶη καὶ ἐπὶ τίνι συνειλεγμένον.
 ὁ δ' εἶπεν ὅτι Τιριβάζος εἶη ἔχων τήν θ' ἑαυτοῦ 18
 δύναμιν καὶ μισθοφόρους Χάλυβας καὶ Ταόχους·
 παρεσκευάσθαι δ' αὐτὸν ἔφη ὡς ἐπὶ τῇ ὑπερβολῇ
 τοῦ ὄρους ἐν τοῖς στενοῖς, ἥτις μοναχῇ εἶη πορεία,
 ἐνταῦθ' ἐπιθησόμενον τοῖς Ἕλλησιν. ἀκούσασι τοῖς 19
 στρατηγοῖς ταῦτα ἔδοξε τὸ στρατεύμα συναγαγεῖν·
 καὶ εὐθὺς φύλακας καταλιπόντες καὶ στρατηγὸν
 ἐπὶ τοῖς μένουσι Σοφαίνετον Στυμφάλιον ἐπορεύ-
 οντο ἔχοντες ἡγεμόνα τὸν ἀλόντ' ἄνθρωπον. ἐπειδὴ 20
 δ' ὑπερέβαλλον τὰ ὄρη, οἱ πελτασταὶ προϊόντες καὶ
 κατιδόντες τὸ στρατόπεδον οὐκ ἔμειναν τοὺς ὀπλί-
 τας, ἀλλ' ἀνακραγόντες ἔθεον ἐπὶ τὸ στρατόπεδον.
 οἱ δὲ βάρβαροι ἀκούσαντες τὸν θόρυβον οὐχ ὑπ- 21
 ἔμειναν, ἀλλ' ἔφρουγον· ὁμοῦ δὲ καὶ ἀπέθανόν τινες

παρηκολούθει ἔχων τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν, ἀπέχων ὡς
 δέκα σταδίους· καὶ ἀφίκοντ' εἰς βασιλεία καὶ κώμας
 8 περίξ πολλὰς πολλῶν τῶν ἐπιτηδείων μεστάς. στρα-
 τοπεδευομένων δ' αὐτῶν γίγνεται τῆς νυκτὸς χιῶν
 πολλή· καὶ ἔωθεν ἔδοξε διασκηρῆσαι τὰς τάξεις καὶ
 τοὺς στρατηγούς κατὰ τὰς κώμας· οὐ γὰρ ἐύρων
 πολέμιον οὐδένα καὶ ἀσφαλὲς ἔδοκει εἶναι διὰ τὸ
 9 πλῆθος τῆς χιῶνος. ἐνταῦθ' εἶχον δσ' ἐστὶν ἀγαθά,
 ἰερεῖα, σῖτον, οἶνους παλαιούς εὐώδεις, ἀσταφίδας,
 ὄσπρια παντοδαπά. τῶν δ' ἀποσκεδαννυμένων τινὲς
 ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου ἔλεγον ὅτι κατίδοιεν νύκτωρ
 10 πολλὰ πυρὰ φαίνοντα. ἔδοκει δὴ τοῖς στρατηγοῖς
 οὐκ ἀσφαλὲς εἶναι διασκηροῦν, ἀλλὰ συνάγειν
 τὸ στράτευμα πάλιν. ἐντεῦθεν συνῆλθον· καὶ γὰρ
 11 ἔδοκει δὴ αἰθριαῖζειν. νυκτερευόντων δ' αὐτῶν ἐν-
 ταῦθ' ἐπιπίπτει χιῶν ἄπλετος, ὥστ' ἀποκρῦψαι καὶ
 τὰ ὄπλα καὶ τοὺς ἀνθρώπους κατακειμένους· καὶ
 τὰ ὑποζύγια συνεπόδισεν ἡ χιῶν· καὶ πολλὸς ὄκνος
 ἦν ἀνίστασθαι· κατακειμένον γὰρ ἀλεινὸν ἦν ἡ
 12 χιῶν ἐπιπεπτωκυῖα, ὅτι μὴ παραρροεῖη. ἐπεὶ δὲ
 Ξενοφῶν ἐτόλμησε γυμνὸς ἀναστὰς σχίσειν ξύλα, τάχ'
 ἀναστὰς τις καὶ ἄλλος ἐκείνου ἀφελόμενος ἔσχιζεν.
 ἐκ δὲ τούτου καὶ ἄλλοι ἀναστάντες πῦρ ἔκαον καὶ
 13 ἐχρίοντο· πολὺ γὰρ ἐνταῦθ' ἠύρισκετο χρῖμα, φῖ
 ἐχρῶντ' ἀντ' ἐλαίου, σύειον καὶ σησάμινον καὶ
 ἀμυγδάλινον ἐκ τῶν πικρῶν καὶ τερμίνθινον. ἐκ
 δὲ τῶν αὐτῶν τούτων καὶ μύρον ἠύρισκετο.
 14 Μετὰ ταῦτ' ἔδοκει πάλιν διασκηρῆτέον εἶναι.
 ἐνθα δὴ οἱ στρατιῶται σὺν πολλῇ κραυγῇ καὶ

ώλετο και τῶν στρατιωτῶν ὡς τριάκοντα. διεγέ- 5
 νοντο δὲ τὴν νύκτα πῦρ κάοντες· ξύλα δ' ἦν ἐν
 τῷ σταθμῷ πολλά· οἱ δ' ὄψε προσιώντες ξύλα οὐκ
 εἶχον. οἱ οὖν πάλαι ἤκοντες και πῦρ κάοντες οὐ
 προσείσαν πρὸς τὸ πῦρ τοὺς ὀψίζοντας, εἰ μὴ ἀντι-
 δοῖεν αὐτοῖς πυροὺς ἢ ἄλλ' ὅ τι ἔχοιεν βρωτόν. ἔν-
 θα δὴ μετεδίδοσαν ἀλλήλοις ὧν εἶχον ἕκαστοι. ἔνθα 6
 δὲ τὸ πῦρ ἐκάετο, διατηρομένης τῆς χιόνος βόθροι
 ἐγίγνοντο μεγάλοι ἕστ' ἐπὶ τὸ δάπεδον· οὐ δὴ πα-
 ρῆν μετρεῖν τὸ βάθος τῆς χιόνος.

Ἐντεῦθεν δὲ τὴν ἐπιούσαν ἡμέραν ὄλην ἐπο- 7
 ρεύοντο διὰ χιόνος, και πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐβου-
 λιμίασαν. Ξενοφῶν δ' ὀπισθοφυλακῶν και κατα-
 λαμβάνων τοὺς πίπτοντας τῶν ἀνθρώπων ἠγνόει
 ὅ τι τὸ πάθος εἶη. ἐπειδὴ δ' εἶπέ τις αὐτῷ τῶν 8
 ἐμπείρων ὅτι σαφῶς βουλιμιῶσι, κὰν τι φάγωσιν
 ἀναστήσονται, περιῶν περι τὰ ὑποζύγια, εἴ πού τι
 δρῶν βρωτόν, διεδίδου και διέπεμπε διδόντας τοὺς
 δυναμένους περιτρέχειν τοῖς βουλιμιῶσιν. ἐπειδὴ 9
 δὲ τι ἐμφάγοιεν, ἀνίσταντο και ἐπορεύοντο. πορευο-
 μένων δὲ Χειρίσοφος μὲν ἀμφὶ κνέφας πρὸς κώ-
 μην ἀφικνεῖται, και ὑδροφορούσας ἐκ τῆς κώμης
 πρὸς τῆ κρήνη γυναῖκας και κόρας καταλαμβάνει
 ἐμπροσθεν τοῦ ἐρύματος. αὐταὶ ἠρώτων αὐτοὺς, 10
 τίνας εἶεν. ὁ δ' ἐρμηνεὺς εἶπε περσιστὶ, ὅτι παρὰ
 βασιλέως πορεύονται πρὸς τὸν σατράπην. αἱ δ' ἀπε-
 κρίναντο ὅτι οὐκ ἐνταῦθα εἶη, ἀλλ' ἀπέχει ὅσον παρα-
 σάγγην. οἱ δ', ἐπεὶ ὄψε ἦν, πρὸς τὸν κωμαρχὴν
 συνεισέρχονται εἰς τὸ ἔρυμα σὺν ταῖς ὑδροφόροις.

τῶν βαρβάρων καὶ ἵπποι ἤλωσαν εἰς εἴκοσι καὶ ἡ σκηνὴ ἢ Τριβάζου καὶ ἐν αὐτῇ κλῖναι ἀργυρόποδες καὶ ἐκπώματα καὶ οἱ ἀρτοκόποι καὶ οἱ οἰνοχόοι 22 φάσκοντες εἶναι. ἐπειδὴ δ' ἐπύθοντο ταῦτα οἱ τῶν δπλιτῶν στρατηγοί, ἐδόκει αὐτοῖς ἀπιέναι τὴν ταχίστην ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, μὴ τις ἐπιθεσις γένοιτο τοῖς καταλειμμένοις. καὶ εὐθὺς ἀνακαλεσάμενοι τῇ σάλπιγγι ἀπῆσαν, καὶ ἀφίκοντ' αὐθημερὸν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον.

V. Τῇ δ' ὑστεραία ἐδόκει πορευτέον εἶναι ὄπη δύναντο τάχιστα, πρὶν συλλεγῆναι τὸ στρατεύμα πάλιν καὶ καταλαβεῖν τὰ στενά. συσκευασάμενοι δ' εὐθὺς ἐπορεύοντο διὰ χιόνος πολλῆς ἡγεμόνας ἔχοντες πολλούς· καὶ αὐθημερὸν ὑπερβαλόντες τὸ ἄκρον, ἐφ' ᾧ ἔμελλεν ἐπιτίθεσθαι Τριβάζος, κατεστρατοπεδεύσαντο.

2 Ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν σταθμούς ἐρήμους τρεῖς παρασάγγας πεντεκαίδεκα ἐπὶ τὸν Εὐφράτην ποταμόν, καὶ διέβαινον αὐτὸν βρεχόμενοι πρὸς τὸν ὀμφαλόν. ἐλέγοντο δ' οὐδ' αἱ πηγαὶ πρόσω εἶναι.

3 Ἐντεῦθεν ἐπορεύοντο διὰ χιόνος πολλῆς καὶ πεδίου σταθμούς τρεῖς παρασάγγας δέκα. ὁ δὲ τρίτος ἐγένετο χαλεπὸς καὶ ἄνεμος βορρᾶς ἐναντίος ἔπνει παντάπασιν ἀποκάων πάντα καὶ πηγνὺς τοὺς 4 ἀνθρώπους. ἔνθα δὴ τῶν μάντεων τις εἶπε σφαγιασέσθαι τῷ ἀνέμῳ, καὶ σφαγιαῖζεται· καὶ πᾶσι δὴ περιφανῶς ἔδοξεν ἀνεῖναι τὸ χαλεπὸν τοῦ πνεύματος. ἦν δὲ τῆς χιόνος τὸ βάθος ὀργυῖα· ὥστε καὶ τῶν ὑποζυγίων καὶ τῶν ἀνδραπόδων πόλλ' ἀπ-

ώλετο καὶ τῶν στρατιωτῶν ὡς τριάκοντα. διεγέ- 5
 νοντο δὲ τὴν νύκτα πῦρ κάοντες· ξύλα δ' ἦν ἐν
 τῷ σταθμῷ πολλά· οἱ δ' ὄψε προσιόντες ξύλα οὐκ
 εἶχον. οἱ οὖν πάλαι ἤκοντες καὶ πῦρ κάοντες οὐ
 προσίεσαν πρὸς τὸ πῦρ τοὺς ὀψίζοντας, εἰ μὴ ἀντι-
 δοῖεν αὐτοῖς πυροὺς ἢ ἄλλ' ὅ τι ἔχοιεν βρωτόν. ἐν-
 θα δὴ μετεδίδοσαν ἀλλήλοις ὧν εἶχον ἕκαστοι. ἐνθα 6
 δὲ τὸ πῦρ ἐκάετο, διατηρημένης τῆς χιόνος βόθροι
 ἐγίγνοντο μεγάλοι ἕστ' ἐπὶ τὸ δάπεδον· οὗ δὴ πα-
 ρῆν μετρεῖν τὸ βάθος τῆς χιόνος.

Ἐντεῦθεν δὲ τὴν ἐπιούσαν ἡμέραν ὄλην ἐπο- 7
 ρεύοντο διὰ χιόνος, καὶ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐβου-
 λιμίασαν. Ξενοφῶν δ' ὀπισθοφυλακῶν καὶ κατα-
 λαμβάνων τοὺς πίπτοντας τῶν ἀνθρώπων ἠγνόει
 ὅ τι τὸ πάθος εἴη. ἐπειδὴ δ' εἶπέ τις αὐτῷ τῶν 8
 ἐμπείρων ὅτι σαφῶς βουλιμιῶσι, κἂν τι φάγωσιν
 ἀναστήσονται, περιῶν περὶ τὰ ὑποζύγια, εἴ ποῦ τι
 δροφή βρωτόν, διεδίδου καὶ διέπεμπε διδόντας τοὺς
 δυναμένους περιτρέχειν τοῖς βουλιμιῶσιν. ἐπειδὴ 9
 δὲ τι ἐμφάγοιεν, ἀνίσταντο καὶ ἐπορεύοντο. πορευο-
 μένων δὲ Χειρίσοφος μὲν ἀμφὶ κνέφας πρὸς κώ-
 μην ἀφικνεῖται, καὶ ὑδροφορούσας ἐκ τῆς κώμης
 πρὸς τῆ κρήνη γυναικας καὶ κόρας καταλαμβάνει
 ἐμπροσθεν τοῦ ἐρύματος. αὗται ἠρώτων αὐτοὺς, 10
 τίνας εἶεν. ὁ δ' ἑρμηνεὺς εἶπε περσισι, ὅτι παρὰ
 βασιλέως πορεύονται πρὸς τὸν σατράπην. αἱ δ' ἀπε-
 κρίναντο ὅτι οὐκ ἐνταῦθ' εἴη, ἀλλ' ἀπέχει ὄσον παρα-
 σάγγην. οἱ δ', ἐπεὶ ὄψε ἦν, πρὸς τὸν κωμάροχην
 συνεισέρχονται εἰς τὸ ἔρυμα σὺν ταῖς ὑδροφόροις.

11 Χειρίσοφος μὲν οὖν καὶ ὄσοι ἐδυνήθησαν τοῦ
 στρατεύματος ἐνταῦθ' ἐστρατοπεδεύσαντο, τῶν δ'
 ἄλλων στρατιωτῶν οἱ μὴ δυνάμενοι διατελέσαι τὴν
 ὁδὸν ἐνυκτέρευσαν ἄσιτοι καὶ ἄνευ πυρός· καὶ ἐν-
 12 ταῦθ' αἱ τινες ἀπώλοντο τῶν στρατιωτῶν. ἐφείποντο
 δὲ τῶν πολεμίων συνειλεγμένοι τινὲς καὶ τὰ μὴ
 δυνάμενα τῶν ὑποζυγίων ἤρπαζον καὶ ἀλλήλοις ἐμά-
 χοντο περὶ αὐτῶν. ἐλείποντο δὲ τῶν στρατιωτῶν
 οἱ τε διεφθαρμένοι ὑπὸ τῆς χιόνος τοὺς ὀφθαλμοὺς
 οἱ τε ὑπὸ τοῦ ψύχους τοὺς δακτύλους τῶν ποδῶν
 18 ἀποσσεσπῆτες. ἦν δὲ τοῖς μὲν ὀφθαλμοῖς ἐπικου-
 ρημα τῆς χιόνος, εἴ τις μέλαν τι ἔχων πρὸ τῶν
 ὀφθαλμῶν ἐπορεύετο, τῶν δὲ ποδῶν, εἴ τις κινῶιτο
 καὶ μηδέποθ' ἡσυχίαν ἔχοι καὶ εἰς τὴν νύκτα ὑπο-
 14 λύοιτο· ὄσοι δ' ὑποδεδεμένοι ἐκοιμῶντο, εἰσεδύοντο
 εἰς τοὺς πόδας οἱ ἱμάντες καὶ τὰ ὑποδήματα περιε-
 πήγγνυτο· καὶ γὰρ ἦσαν, ἐπειδὴ ἐπέλιπε τὰρχαῖα
 ὑποδήματα, καρβάτιναι πεποιημέναι ἐκ τῶν νεο-
 15 θάρτων βοῶν. διὰ τὰς τοιαύτας οὖν ἀνάγκας ὑπε-
 λείποντό τινες τῶν στρατιωτῶν· καὶ ἰδόντες μέλαν
 τι χωρίον διὰ τὸ ἐκλειοπέναι αὐτόθι τὴν χιόνα
 ἦκαζον τετηκέναι· καὶ ἐτετήκει διὰ κρήνην τινὰ, ἣ
 πλησίον ἦν ἀτμίζουσα ἐν νάπη. ἐνταῦθ' ἐκτραπώ-
 16 μενοι ἐκάθηντο καὶ οὐκ ἔφασαν πορεύεσθαι. ὁ
 δὲ Ξενοφῶν ὡς ἦσθετο, εἶδεῖτο αὐτῶν πάσῃ τέχνῃ
 καὶ μηχανῇ μὴ ἀπολείπεσθαι, λέγων ὅτι ἐπονται
 πολλοὶ πολέμιοι συνειλεγμένοι, καὶ τελευτῶν ἐχαλέ-
 παινευ. οἱ δὲ σφάττειν ἐκέλευον· οὐ γὰρ ἂν δύ-
 17 νασθαι πορευθῆναι. ἐνταῦθ' ἔδοξε κράτιστον εἶναι

τοὺς ἐπομένους πολεμίους φοβῆσαι, ὅτι καὶ δύναίτο, μὴ ἐπίοιεν τοῖς κάμνουσι. καὶ ἦν μὲν σκότος ἤδη, οἱ δὲ προσῆσαν πολλῶν θορύβῳ ἀμφὶ ὧν εἶχον δια- 18 φερόμενοι. ἔνθα δὴ οἱ ὀπισθοφύλακες ἐξαναστάν- τες ἔθραμον εἰς τοὺς πολεμίους· οἱ δὲ κάμνοντες ἀνακραγόντες ὅσον ἐδύναντο μέγιστον τὰς ἀσπίδας πρὸς τὰ δόρατ' ἔκρουσαν. οἱ δὲ πολέμιοι δεισάντες ἤκαν ἑαυτοὺς κατὰ τῆς χιόνος εἰς τὴν νάπην, καὶ οὐδεὶς ἔτι οὐδαμοῦ ἐφθέγγετο. καὶ Ξενοφῶν μὲν 19 καὶ οἱ σὺν αὐτῷ εἰπόντες τοῖς ἀσθενούσιν, ὅτι τῇ ὑστεραῖα ἤξουσί τινες ἐπ' αὐτούς, πορευόμενοι, πρὶν τέτταρα στάδια διελθεῖν, ἐντυγχάνουσιν ἐν τῇ ὁδῷ ἀναπαυομένοις ἐπὶ τῆς χιόνος τοῖς στρα- τιώταις ἐγκεκαλυμμένοις, καὶ οὐδὲ φυλακῇ οὐδε- μία καθειστήκει· καὶ ἀνίστασαν αὐτούς. οἱ δ' ἔλε- γον ὅτι οἱ ἔμπροσθεν οὐχ ὑποχωροῖεν. ὁ δὲ παριῶν 20 καὶ παραπέμπων τῶν πελταστῶν τοὺς ἰσχυρο- τάτους ἐκέλευε σκέπασθαι, τί εἴη τὸ κωλύον. οἱ δ' ἀπήγγελλον ὅτι ὄλον οὕτως ἀναπαύοιτο τὸ στρα- τευμα. ἐνταῦθα καὶ οἱ περὶ Ξενοφῶντα ἠγλίσθησαν 21 αὐτοῦ ἄνευ πυρὸς καὶ ἀδειπνοὶ, φυλακὰς οἷας ἐδύ- ναντο καταστησάμενοι.

Ἐπεὶ δὲ πρὸς ἡμέραν ἦν, ὁ μὲν Ξενοφῶν πέμπρας πρὸς τοὺς ἀσθενοῦντας τοὺς νεωτάτους ἀναστήσαντας ἐκέλευεν ἀναγκάζειν προΐεναι. ἐν δὲ 22 τούτῳ Χειρίσοφος πέμπει τῶν ἐκ τῆς κώμης σκε- ψομένους, πῶς ἔχοιεν οἱ τελευταῖοι. οἱ δ' ἄσμενοι ἰδόντες τοὺς μὲν ἀσθενοῦντας τούτοις παρέδοσαν κομίζειν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, αὐτοὶ δ' ἐπορεύοντο,

και πριν εἴκοσι στάδια διεληλυθῆναι ἦσαν πρὸς τῇ
 23 κώμῃ, ἐνθα Χειρίσοφος ἠύλιζετο. ἐπεὶ δὲ συνεγέ-
 νοντο ἀλλήλοις, ἔδοξε κατὰ τὰς κώμας ἀσφαλῆς
 εἶναι τὰς τάξεις σκηνοῦν. και Χειρίσοφος μὲν αὐ-
 τοῦ ἔμενεν, οἱ δ' ἄλλοι διαλαχόντες ὡς ἐώρων κώ-
 24 μας ἐπορεύονθ' ἕκαστοι τοὺς ἑαυτῶν ἔχοντες. ἐνθα
 δὴ Πολυκράτης Ἀθηναῖος λοχαγὸς ἐκέλευσεν ἀφιέναι
 ἑαυτόν· και λαβὼν τοὺς εὐζώνους, θείων ἐπὶ τὴν
 κώμην, ἦν εἰλήχει Ξενοφῶν, καταλαμβάνει πάντας
 ἔνδον τοὺς κωμήτας και τὸν κωμάρχην, και πώ-
 λους εἰς δασμὸν βασιλεῖ τρεφομένους ἑπτακαίδεκα,
 και τὴν θυγατέρα τοῦ κωμάρχου ἐνάτην ἡμέραν
 γεγαμημένην· ὁ δ' ἀνὴρ αὐτῆς λαγῶς ᾤχετο θη-
 25 ράσων και οὐχ ἦλω ἐν τῇ κώμῃ. αἱ δ' οἰκίαι ἦσαν
 κατὰγειοι, τὸ μὲν στόμα ὡσπερ φρέατος, κάτω δ'
 εὐρεῖαι· αἱ δ' εἰσοδοὶ τοῖς μὲν ὑποζυγίοις ὄρυκται,
 οἱ δ' ἀνθρώποι κατέβαινον ἐπὶ κλίμακος. ἐν δὲ
 ταῖς οἰκίαις ἦσαν αἶγες, οἶες, βόες, ὄριθες, και τὰ
 ἔκγονα τούτων· τὰ δὲ κτήνη πάντα χιλῶ ἔνδον
 26 ἔτρεφον. ἦσαν δὲ και πυροὶ και κριθαὶ και ὄσπρια
 και οἶνος κριθινος ἐν κρατῆρσιν. ἐνήσαν δὲ και
 αὐταὶ αἱ κριθαὶ ἰσοχειλεῖς, και κάλαμοι ἐνέκειντο,
 οἱ μὲν μείζους οἱ δ' ἐλάττους, γόνατ' οὐκ ἔχοντες·
 27 τούτους ἔδει, ὁπότε τις διαψῆη, λαβόντα εἰς τὸ στόμα
 μύζειν. και πάνυ ἄκρατος ἦν, εἰ μὴ τις ὕδωρ ἐπι-
 28 χέοι· και πάνυ ἠδὺ συμμαθόντι τὸ πῶμα ἦν. ὁ
 δὲ Ξενοφῶν τὸν ἀρχοντα τῆς κώμης ταύτης σύν-
 δειπνον ἐποίησατο και θαρρεῖν ἐκέλευε, λέγων ὅτι
 οὔτε τῶν τέκνων στερήσοιτο τὴν τ' οἰκίαν αὐτοῦ

ἀντεμπλήσαντες τῶν ἐπιτηδείων ἀπίαςιν, ἦν ἀγαθόν
 τι τῷ στρατεύματι ἐξεργασάμενος φαίνεται, ἔστ' ἂν
 ἐν ἄλλῳ ἔθνει γένωνται. ὁ δὲ ταυθ' ὑπισχνεῖτο, 29
 καὶ φιλοφρονούμενος οἶνον ἔφρασεν ἔνθ' ἦν κατορω-
 ρυγμένος. καὶ ταύτην μὲν τὴν νύκτα διασηνή-
 σαντες οὕτως ἐκοιμήθησαν ἐν πᾶσιν ἀφθόνοις πάντες
 οἱ στρατιῶται, ἐν φυλακῇ ἔχοντες τὸν κωμάρχην
 καὶ τὰ τέκν' αὐτοῦ ὁμοῦ ἐν ὀφθαλμοῖς.

Τῇ δ' ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ Ξενοφῶν λαβὼν τὸν κω- 30
 μάρχην πρὸς Χειρίσοφον ἐπορεύετο· ὅπου δὲ πα-
 ριοί, ἐτρέπετο πρὸς τοὺς ἐν ταῖς κώμαις καὶ
 κατελάμβανε πανταχοῦ εὐωχομένους καὶ εὐθυμου-
 μένους, καὶ οὐδαμῶθεν ἀφίεσαν, πρὶν παραθεῖναι
 αὐτοῖς ἄριστον· οὐκ ἦν δ' ὅπου οὐ παρετίθεσαν 31
 ἐπὶ τὴν αὐτὴν τράπεζαν κρέα ἄρνια, ἐρίφεια, χοί-
 ρεια, μόσχεια, ὀρνίθια, σὺν πολλοῖς ἄρτοις τοῖς
 μὲν πυρίνοις, τοῖς δὲ κριθίνοις. ὁπότε δὲ τις φιλο- 32
 φρονούμενός τω βούλοιο προπιεῖν, εἴλεκε ἐπὶ τὸν
 κρατῆρα, ἔνθεν ἐπικύψαντ' ἔδει φοφοῦντα πίνειν
 ὥσπερ βοῦν. καὶ τῷ κωμάρχη ἐδίδοσαν λαμβάνειν
 ὃ τι βούλοιο. ὁ δ' ἄλλο μὲν οὐδὲν ἐδέχετο, ὅπου
 δὲ τινα τῶν συγγενῶν ἴδοι, πρὸς ἑαυτὸν αἰεὶ ἐλάμ-
 βανεν. ἐπεὶ δ' ἦλθον πρὸς Χειρίσοφον, κατελάμ- 33
 βανον κάκεινους σκηνοῦντας ἐστεφανωμένους τοῦ
 ξηροῦ χιλοῦ στεφάνοις, καὶ διακονοῦντας Ἀρμενίους
 παῖδας σὺν ταῖς βαρβαρικαῖς στολαῖς· τοῖς παισὶν
 ἐδείκνυσαν ὥσπερ ἔνεοις ὃ τι δέοι ποιεῖν. ἐπεὶ δ' 34
 ἀλλήλους ἐφιλοφρονήσαντο Χειρίσοφος καὶ Ξενοφῶν,
 κοινῇ δὴ ἀνηρώτων τὸν κωμάρχην διὰ τοῦ περσι-

ζοντος ἐρμηνέως, τίς εἴη ἡ χώρα. ὁ δ' ἔλεγεν ὅτι Ἀρμενία. καὶ πάλιν ἠρώτων, τίνοι οἱ ἵπποι τρέφονται. ὁ δ' ἔλεγεν ὅτι βασιλεῖ δασμός· τὴν δὲ πλησίον χώραν ἔφη εἶναι Χάλυβας, καὶ τὴν ὁδὸν ἔφραζεν ἢ εἶη.
 35 καὶ αὐτὸν τότε μὲν ὄχρετ' ἄγων Ξενοφῶν πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ οἰκέτας, καὶ ἵππον ὃν εἰλήφει παλαιότερον, δίδωσι τῷ κωμάρχῃ ἀναθρέψαντι καταθῦσαι, ὅτι ἤκουσεν αὐτὸν ἱερόν εἶναι τοῦ Ἥλιου, δεδιώς μὴ ἀποθάνῃ· ἐκεκάκωτο γὰρ ὑπὸ τῆς πορείας· αὐτὸς δὲ τῶν πύλων λαμβάνει, καὶ τῶν ἄλλων στρατηγῶν ἔδωκεν
 36 ἐκάστω. ἦσαν δ' οἱ ταύτη ἵπποι μείονες μὲν τῶν Περσικῶν, θυμοειδέστεροι δὲ πολὺ. ἐνταῦθα δὴ καὶ διδάσκει ὁ κωμάρχης περὶ τοὺς πόδας τῶν ἵππων καὶ τῶν ὑποζυγίων σακία περιειλεῖν, ὅταν διὰ τῆς χιόνος ἄγωσιν· ἄνευ γὰρ τῶν σακίων κατεδύοντο μέχρι τῆς γαστροῦς.

VI. Ἐπεὶ δ' ἡμέρα ἦν οὐρανὸς, τὸν μὲν ἡγεμόνα παραδίδωσι Χειρισόφω, τοὺς δ' οἰκέτας καταλείπει τῷ κωμάρχῃ, πλὴν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἄρτι ἠβασκοντος· τοῦτον δ' Ἐπισθένεια Ἀμφιπολίτη παραδίδωσι φυλάττειν, ὅπως εἰ καλῶς ἡγήσαιοτο, ἔχων καὶ τοῦτον ἀπίοι. καὶ εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ εἰσεφύρησαν ὡς ἐδύναντο πλείστα, καὶ ἀναζεύξαντες ἐπο-
 2 ρεύοντο. ἡγεῖτο δ' αὐτοῖς ὁ κωμάρχης λελυμένος διὰ χιόνος· καὶ ἤδη τ' ἦν ἐν τῷ τρίτῳ σταθμῷ, καὶ Χειρισόφος αὐτῷ ἐχαλεπάνθη, ὅτι οὐκ εἰς κόμας ἤγαγεν. ὁ δ' ἔλεγεν ὅτι οὐκ εἶεν ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ. ὁ δὲ Χειρισόφος αὐτὸν ἔπαισε μὲν,
 3 ἔδησε δ' οὐ. ἐκ δὲ τούτου ἐκεῖνος τῆς νυκτὸς ἀπο-

δράς ὄχετο καταλιπὼν τὸν υἱόν. τοῦτό γε δὴ Χειρισόφῳ καὶ Ξενοφῶντι μόνον διάφορον ἐν τῇ πορείᾳ ἐγένετο, ἢ τοῦ ἡγεμόνος κάκωσις καὶ ἀμέλεια. Ἐπισθένης δ' ἠράσθη τοῦ παιδὸς καὶ οἴκαδε κομίσας πιστοτάτῳ ἐχρήτο.

Μετὰ τοῦτ' ἐπορεύθησαν ἑπτὰ σταθμούς ἀνά 4 πέντε παρασάγγας τῆς ἡμέρας παρὰ τὸν Φᾶσιν ποταμόν, εὖρος πλεθριαῖον.

Ἐντεῦθεν ἐπορεύθησαν σταθμούς δύο παρα- 5 σάγγας δέκα· ἐπὶ δὲ τῇ εἰς τὸ πεδίον ὑπερβολῇ ἀπήνησαν αὐτοῖς Χάλυβες καὶ Τάοχοι καὶ Φασιανοί. Χειρισόφος δ' ἐπεὶ κατείδε τοὺς πολεμίους ἐπὶ 6 τῇ ὑπερβολῇ, ἐπαύσατο πορευόμενος, ἀπέχων εἰς τριάκοντα σταδίους, ἵνα μὴ κατὰ κέρας ἄγων πλησιάζῃ τοῖς πολεμίοις· παρήγγειλε δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις παράγειν τοὺς λόχους, ὅπως ἐπὶ φάλαγγος γένοιτο τὸ στράτευμα. ἐπεὶ δ' ἦλθον οἱ ὀπισθοφυλάκες, 7 συνεκάλεσε τοὺς στρατηγούς καὶ λοχαγούς, καὶ ἔλεξεν ὧδε. Οἱ μὲν πολέμοι, ὡς ὁρᾶτε, κατέχουσι τὰς ὑπερβολὰς τοῦ ὄρους· ὥρα δὲ βουλευέσθαι, ὅπως ὡς κάλλιστ' ἀγωνιούμεθα. ἐμοὶ μὲν οὖν δο- 8 κεῖ παραγγεῖλαι μὲν ἀριστοποιεῖσθαι τοῖς στρατιώταις, ἡμᾶς δὲ βουλευέσθαι, εἴτε τήμερον εἴτ' αὖριον δοκεῖ ὑπερβάλλειν τὸ ὄρος. Ἐμοὶ δὲ γ', ἔφη ὁ Κλε- 9 ἄνωρ, δοκεῖ, ἐπὰν τάχιστ' ἀριστήσωμεν, ἐξοπλισμένους ὡς τάχιστ' ἵνα ἐπὶ τοὺς ἀνδρας. εἰ γὰρ διατρίβομεν τὴν τήμερον ἡμέραν, οἳ τε νῦν ἡμᾶς ὀρῶντες πολέμοι θαρραλεώτεροι ἔσονται καὶ ἄλλους εἰκὸς τούτων θαρρούντων πλείους προσγενέσθαι.

- 10 μετὰ τοῦτον Ξενοφῶν εἶπεν· Ἐγὼ δ' οὕτω γι-
 γνώσκω. εἰ μὲν ἀνάγκη ἐστὶ μάχεσθαι, τοῦτο δεῖ
 παρασκευάσασθαι, ὅπως ὡς κράτιστα μαχοῦμεθα· εἰ
 δὲ βουλόμεθ' ὡς ῥᾶσθ' ὑπερβάλλειν, τοῦτό μοι δο-
 κεῖ σκεπτέον εἶναι, ὅπως ὡς ἐλάχιστα μὲν τραύματα
 λάβωμεν, ὡς ἐλάχιστα δὲ σώματ' ἀνδρῶν ἀποβά-
 11 λωμεν. τὸ μὲν οὖν ὄρος ἐστὶ τὸ δρώμενον πλέον
 ἢ ἐφ' ἐξήκοντα στάδια, ἄνδρες δ' οὐδαμοῦ φυλάτ-
 τοντες ἡμᾶς φανεροί εἰσιν ἀλλ' ἢ κατ' αὐτὴν τὴν
 ὁδόν· πολὺ οὖν κρεῖττον τοῦ ἐρήμου ὄρους καὶ
 κλέψαι πῃ πειρᾶσθαι λαθόντας καὶ ἀρπάσαι φθά-
 σαντας, ἢ ἀμυναίμεθ' ἂν μᾶλλον, ἢ πρὸς ἰσχυρὰ
 χωρία καὶ ἀνθρώπους παρεσκευασμένους μάχεσθαι.
 12 πολὺ γὰρ ῥᾶον ὄρθιον ἀμαχεῖ ἵεναι ἢ ὁμαλὲς ἐν-
 θεν καὶ ἐνθεν πολεμίων ὄντων, καὶ νύκτωρ ἀμα-
 χεῖ μᾶλλον ἂν τὰ πρὸ ποδῶν δρώη τις ἢ μεθ' ἡ-
 μέραν μαχόμενος, καὶ ἡ τραχεῖα τοῖς ἀμαχεῖ ἰοῦσιν
 εὐμενεστέρα ἢ ἡ ὁμαλὴ τοῖς κεφαλὰς βαλλομένοις.
 13 καὶ κλέψαι δ' οὐκ ἀδύνατόν μοι δοκεῖ εἶναι, ἐξὸν
 μὲν νυκτὸς ἵεναι, ὡς μὴ ὁρᾶσθαι, ἐξὸν δ' ἀπελ-
 θεῖν τοσοῦτον, ὡς μὴ αἰσθησθῆναι παρέχειν. δοκοῦμεν
 δ' ἂν μοι ταύτῃ προσποιούμενοι προσβαλεῖν ἐρη-
 μοτέρῳ αὐτῷ τῷ ὄρει χρῆσθαι· μένοιεν γὰρ αὐτοῦ
 14 μᾶλλον ἄθροοι οἱ πολέμοι. ἀτὰρ τί ἐγὼ περὶ κλο-
 πῆς συμβάλλομαι; ὑμᾶς γὰρ ἔγωγ', ὃ Χειρίσοφε,
 ἀκούω τοὺς Λακεδαιμονίους, ὅσοι ἐστὲ τῶν ὁμοίων,
 εὐθύς ἐκ παιδῶν κλέπτειν μελετᾶν, καὶ οὐκ αἰσχρὸν
 εἶναι, ἀλλὰ καλὸν κλέπτειν, ὅσα μὴ κωλύει νόμος.
 15 ὅπως δ' ὡς κράτιστα κλέπτητε καὶ πειρᾶσθε λαν-

θάνειν, νόμιμον παρ' ὑμῖν ἔστιν, ἐὰν ληφθῆτε κλέπτοντες, μαστιγοῦσθαι. νῦν οὖν μάλα σοι καιρός ἔστιν ἐπιδείξασθαι τὴν παιδείαν, καὶ φυλάξασθαι, μὴ ληφθῶμεν κλέπτοντες τοῦ ὄρους, ὡς μὴ πληγὰς λάβωμεν. Ἀλλὰ μέντοι, ἔφη ὁ Χειρίσοφος, 16
 κἀγὼ ὑμᾶς τοὺς Ἀθηναίους ἀκούω δεινοὺς εἶναι κλέπτειν τὰ δημόσια, καὶ μάλ' ὄντος δεινοῦ τῷ κλέπτοντι, καὶ τοὺς κρατίστους μέντοι μάλιστα, εἶπερ ὑμῖν οἱ κρατίστοι ἄρχειν ἀξιοῦνται· ὥσθ' ὥρα καὶ σοὶ ἐπιδείκνυσθαι τὴν παιδείαν. Ἐγὼ 17
 μὲν τοίνυν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, ἔτοιμός εἰμι τοὺς ὀπισθοφυλάκας ἔχων, ἐπειδὰν δειπνήσωμεν, ἵεναι καταληφόμενος τὸ ὄρος. ἔχω δὲ καὶ ἡγεμόνας· οἱ γὰρ γυμνήτες τῶν ἐπομένων ἡμῖν κλωπῶν ἑλαβόν τινας ἐνεδρεύσαντες· τούτων καὶ πυνθάνομαι ὅτι οὐκ ἄβατόν ἐστι τὸ ὄρος, ἀλλὰ νέμεται αἰξί καὶ βουσίην· ὥστ' ἐάνπερ ἄπαξ λάβωμέν τι τοῦ ὄρους, βατὰ καὶ τοῖς ὑποζυγίοις ἔσται. ἐλπίζω δ' οὐδὲ τοὺς 18
 πολεμίους μενεῖν ἔτι, ἐπειδὰν ἴδωσιν ἡμᾶς ἐν τῷ ὁμοίῳ ἐπὶ τῶν ἄκρων· οὐδὲ γὰρ νῦν ἐθέλουσι καταβαίνειν εἰς τὸ ἴσον ἡμῖν. ὁ δὲ Χειρίσοφος εἶπε· 19
 Καὶ τί δεῖ σὲ ἵεναι καὶ λιπεῖν τὴν ὀπισθοφυλακίαν; ἀλλ' ἄλλους πέμπων, ἂν μὴ τινες ἐθελονταὶ σοὶ φαίνωνται. ἐκ τούτου Ἀριστάνυμος Μεθυδριεὺς ἔρχεται ὀπλίτας ἔχων καὶ Ἀριστέας Χίος γυμνήτας καὶ Νικόμαχος Οὔταϊος γυμνήτας· καὶ σύνθημ' ἐποίησαντο, ὅσπ' ἔχοιεν τὰ ἄκρα, πυχρὰ κἀειν πολλά. ταῦτα συνθέμενοι ἡρίστων· ἐκ δὲ τοῦ ἀρίστου προ- 21
 ἡγαγεν ὁ Χειρίσοφος τὸ στρατεύμα πᾶν ὡς δέκα

σταδίους πρὸς τοὺς πολεμίους, ὅπως ὡς μάλιστα δοκοίη ταύτη προσάξειν.

- 22 Ἐπειδὴ δ' ἐδείπνησαν καὶ νύξ ἐγένετο, οἱ μὲν ταχθέντες ὄχοντο, καὶ καταλαμβάνουσι τὸ ὄρος, οἱ δ' ἄλλοι αὐτοῦ ἀνεπαύοντο. οἱ δὲ πολέμοι ἐπεὶ ᾤσθησαν τὸ ὄρος ἐχόμενον, ἐργηγόρεσαν καὶ ἔκαον
- 23 πυρὰ πολλὰ διὰ νυκτός. ἐπειδὴ δ' ἡμέρα ἐγένετο Χειρίσοφος μὲν θυσάμενος ἤγε κατὰ τὴν ὁδόν, οἱ δὲ τὸ ὄρος καταλαβόντες κατὰ τὰ ἄκρα ἐπῆσαν.
- 24 τῶν δ' αὖ πολεμίων τὸ μὲν πολὺ ἔμενεν ἐπὶ τῇ ὑπερβολῇ τοῦ ὄρους, μέρος δ' αὐτῶν ἀπῆντα τοῖς κατὰ τὰ ἄκρα. πρὶν δ' ὁμοῦ εἶναι τοὺς πολλοὺς ἀλλήλοις, συμμιγνύασιν οἱ κατὰ τὰ ἄκρα, καὶ νι-
- 25 κῶσιν οἱ Ἕλληνας καὶ διώκουσιν. ἐν τούτῳ δὲ καὶ οἱ ἐκ τοῦ πεδίου οἱ μὲν πελτασταὶ τῶν Ἑλλήνων δρόμῳ ἔθεον πρὸς τοὺς παρατεταγμένους, Χειρίσοφος δὲ βάδην ταχὺ ἐφείπετο σὺν τοῖς ὀπλίταις.
- 26 οἱ δὲ πολέμοι οἱ ἐπὶ τῇ ὁδῷ ἐπειδὴ τὸ ἄνω ἐώρων ἠττώμενον, φεύγουσι· καὶ ἀπέθανον μὲν οὐ πολλοὶ αὐτῶν, γέροντα δὲ πάμπολλ' ἐλήφθη· ἃ οἱ Ἕλληνας
- 27 ταῖς μαχαίραις κόπτοντες ἀχρεῖα ἐποίουν. ὡς δ' ἀνέβησαν, θύσαντες καὶ τρόπαιον στησάμενοι κατέβησαν εἰς τὸ πεδίον, καὶ εἰς κώμας πολλῶν ἀγαθῶν γεμούσας ἦλθον.

VII. Ἐκ δὲ τούτων ἐπορεύθησαν εἰς Ταύρους σταθμοὺς πέντε παρασάγγας τριάκοντα· καὶ τάπιτήδεια ἐπέλιπε· χωρία γὰρ ὄκουν ἰσχυρὰ οἱ Τάοχοι, ἐν οἷς καὶ τάπιτήδεια πάντ' εἶχον ἀνακεκομ-

2 σμένοι. ἐπεὶ δ' ἀφίκοντο πρὸς χωρίον ὃ πόλιν μὲν

οὐκ εἶχεν οὐδ' οἰκίας, συνεληλυθότες δ' ἦσαν αὐ-
 τόσε καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ κτήνη πολλά, Χει-
 ρίσοφος μὲν πρὸς τοῦτο προσέβαλλεν εὐθύς ἤκων·
 ἐπειδὴ δ' ἡ πρώτη τάξις ἀπέκαμνεν, ἄλλη προσήει
 καὶ αὐθις ἄλλη· οὐ γὰρ ἦν ἀθρόοις περιστῆναι,
 ἀλλὰ ποταμὸς ἦν κύκλω. ἐπεὶ δὲ Ξενοφῶν ἦλθε 3
 σὺν τοῖς ὀπισθοφύλαξι καὶ πελτασταῖς καὶ ὀπλίταις,
 ἐνταῦθα δὴ λέγει Χειρίσοφος· Εἰς καλὸν ἦκατε· τὸ
 γὰρ χωρίον αἰρετέον· τῇ γὰρ στρατιᾷ οὐκ ἔστι
 τάπυτήδεια, εἰ μὴ ληψόμεθα τὸ χωρίον. ἐνταῦθα 4
 δὴ κοινῇ ἐβουλευόντο· καὶ τοῦ Ξενοφῶντος ἐρω-
 τῶντος, τί τὸ κωλύον εἴη εἰσελθεῖν, εἶπεν ὁ Χειρί-
 σοφος· Μία αὕτη πάροδος ἔστιν ἣν ὀρᾶς· ὅταν δέ
 τις ταύτη πειρᾶται παριέναι, κυλίνδουσι λίθους ὑπὲρ
 ταύτης τῆς ὑπερεχούσης πέτρας· ὅς δ' ἂν κατα-
 ληφθῆ, οὕτω διατίθεται. ἅμα δ' ἔδειξε συντετριμ-
 μένους ἀνθρώπους καὶ σκέλη καὶ πλευράς. Ἦν δὲ 5
 τοὺς λίθους ἀναλώσωσιν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, ἄλλο τι
 ἢ οὐδὲν κωλύει παριέναι; οὐ γὰρ δὴ ἐκ τοῦ ἐναν-
 τίου ὀρῶμεν εἰ μὴ ὀλίγους τούτους ἀνθρώπους,
 καὶ τούτων δύο ἢ τρεῖς ὀπλισμένους. τὸ δὲ χω- 6
 ρίον, ὡς καὶ σὺ ὀρᾶς, σχεδὸν τρία ἡμίπλευθρά ἐστιν,
 ὃ δεῖ βαλλομένους διελθεῖν· τούτου δ' ὅσον πλέ-
 θρον δασὺ πίτυσι διαλειπούσαις μεγάλαις, ἀνθ' ὧν
 ἔστηκότες ἄνδρες τί ἂν πάσχοιεν ἢ ὑπὸ τῶν φερο-
 μένων λίθων ἢ ὑπὸ τῶν κυλινδομένων; τὸ λοιπὸν
 δὴ γίνεται ὡς ἡμίπλευθρον, ὃ δεῖ, ὅταν λωφῆσωσιν
 οἱ λίθοι, παραδραμεῖν. Ἄλλ' εὐθύς, ἔφη ὁ Χειρί- 7
 σοφος, ἐπειδὴν ἀρξώμεθα εἰς τὸ δασὺ προιέναι, φέ-

ρονται οἱ λίθοι πολλοί. *Αὐτὸ ἄν, ἔφη, τὸ δέον εἶη· θάττον γὰρ ἀναλώσουσι τοὺς λίθους. ἀλλὰ πορευώμεθα, ἔνθεν ἡμῖν μικρόν τι παραδραμεῖν ἔσται, ἣν δυνώμεθα, καὶ ἀπελθεῖν ῥάδιον, ἣν βουλώμεθα.*

8 Ἐντεῦθεν ἐπορεύοντο Χειρίσοφος καὶ Ξενοφῶν καὶ Καλλίμαχος Παρράσιος λοχαγός· τούτου γὰρ ἡ ἡγεμονία ἦν τῶν ὀπισθοφυλάκων λοχαγῶν ἐκείνη τῇ ἡμέρᾳ· οἱ δ' ἄλλοι λοχαγοὶ ἔμενον ἐν τῷ ἀσφαλεῖ. μετὰ τούτου οὖν ὑπῆλθον ὑπὸ τὰ δένδρα ἄνθρωποι ὡς ἑβδομήκοντα, οὐχ ἄθροοὶ ἀλλὰ καθ' ἕνα, ἕκαστος φυλαττόμενος ὡς ἐδύνατο. Ἀγασίας δ' ὁ Στυμφάλιος καὶ Ἀριστώνυμος Μεθυδριεύς καὶ οὗτοι τῶν ὀπισθοφυλάκων λοχαγοὶ ὄντες, καὶ ἄλλοι δ' ἐφέστασαν ἔξω τῶν δένδρων· οὐ γὰρ ἦν ἀσφαλὲς ἐν τοῖς δένδρεσιν εἶσταναι πλέον ἢ τὸν ἕνα λόχον. ἔνθα δὴ Καλλίμαχος μηχανᾶται τι· προὔτρεχεν ἀπὸ τοῦ δένδρου, ὑφ' ᾧ ἦν αὐτός, δύο ἢ τρία βήματα· ἐπεὶ δ' οἱ λίθοι φέροντο, ἀνέχαζεν εὐπετῶς· ἐφ' ἑκάστης δὲ τῆς προδρομῆς πλέον ἢ δέκα ἅμαξαι πετρῶν ἀνηλίσκοντο. ὁ δ' Ἀγασίας ὡς ὄρᾳ τὸν Καλλίμαχον ἅ ἐποίη, καὶ τὸ στράτευμα πᾶν θεώμενον, δείσας μὴ οὐ πρῶτος παραδράμη εἰς τὸ χωρίον, οὔτε τὸν Ἀριστώνυμον πλησίον ὄντα παρακάλεσας οὐτ' Εὐρύλοχον τὸν Λουσιέα ἐταίρους ὄντας οὐτ' ἄλλον οὐδένα χωρεῖ αὐτός, καὶ παρέρχεται πάντας. ὁ δὲ Καλλίμαχος ὡς ὄρᾳ αὐτὸν παρίοντα, ἐπιλαμβάνεται αὐτοῦ τῆς ἕντος· ἐν δὲ τούτῳ παραθεῖ αὐτοὺς Ἀριστώνυμος Μεθυδριεύς, καὶ μετὰ τούτου Εὐρύλοχος Λουσιεύς· πάντες γὰρ οὗτοι ἀντε-

ποιούντο ἀρετῆς καὶ ἀντηγωνίζοντο πρὸς ἀλλήλους· καὶ οὕτως ἐρίζοντες αἰροῦσι τὸ χωρίον. ὡς γὰρ ἅπαξ εἰσέδραμον, οὐδεὶς πέτρος ἀνωθεν ἠρέχθη. ἐνταῦθα δὴ δεινὸν ἦν θέαμα. αἱ γὰρ γυναῖκες 13 ῥιπτοῦσαι τὰ παιδία εἶθ' ἑαυτὰς ἐπικατερορίττου, καὶ οἱ ἄνδρες ὡσαύτως. ἐνταῦθα δὴ καὶ Αἰνείας Στυμφάλιος λοχαγὸς ἰδὼν τινα θέοντα ὡς ῥίποντα ἑαυτὸν στολὴν ἔχοντα καλὴν ἐπιλαμβάνεται ὡς κωλύσων· ὁ δ' αὐτὸν ἐπισπάται, καὶ ἀμφοτέρω ὄχοντο 14 κατὰ τῶν πετρῶν φερόμενοι καὶ ἀπέθανον. ἐντεῦθεν ἀνθρώποι μὲν πάνυ ὀλίγοι ἐλήφθησαν, βόες δὲ καὶ ὄνοι πολλοὶ καὶ πρόβατα.

Ἐντεῦθεν ἐπορεύθησαν διὰ Χαλύβων σταθμοὺς 15 ἐπὶ τὰ παρασάγγας πεντήκοντα. οὗτοι ἦσαν ὧν διήληθον ἀλκιμώτατοι, καὶ εἰς χεῖρας ἦσαν. εἶχον δὲ θώρακας λινοῦς μέχρι τοῦ ἤτρου, ἀντὶ δὲ τῶν πτερυγῶν σπάρτα πυκνὰ ἐστραμμένα. εἶχον δὲ καὶ 16 κνημίδας καὶ κράνη καὶ παρὰ τὴν ζώνην μαχαίριον ὅσον ξυλήην Λακωνικὴν, ᾧ ἔσφαττον ὧν κρατεῖν δύναιτο, καὶ ἀποτεμόντες ἂν τὰς κεφαλὰς ἔχοντες ἐπορεύοντο, καὶ ἦδον καὶ ἐχόρευον, ὅποτε οἱ πολέμιοι αὐτοὺς ὄψεσθαι ἔμελλον. εἶχον δὲ καὶ δόρυ ὡς πεντεκαίδεκα πήχεων μίαν λόγχην ἔχον. οὗτοι 17 ἐνέμενον ἐν τοῖς πολίσμασιν· ἐπεὶ δὲ παρέλθοιεν οἱ Ἕλληνες, εἶποντο καὶ μαχοῦμενοι. ὥκουν δ' ἐν τοῖς ὄχυροῖς, καὶ τὰπιτήδεια ἐν τούτοις ἀνακεκομισμένοι εἶχον· ὥστε μηδὲν λαμβάνειν αὐτόθεν τοὺς Ἕλληνας, ἀλλὰ διετράφησαν τοῖς κτήρεσιν ἃ ἐκ τῶν Ταόχων ἔλαβον.

- 18 Ἐκ τούτου οἱ Ἕλληνες ἀφίκοντο ἐπὶ τὸν Ἀρ-
 πασον ποταμόν, εὖρος τεττάρων πλέθρων. ἔντεϋ-
 θεν ἐπορεύθησαν διὰ Σκυθῆνών σταθμούς τέτ-
 ταρᾶς παρασάγγας εἴκοσι διὰ πεδίου εἰς κώμας·
 ἐν αἷς ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς καὶ ἐπεσιτίσαντο.
- 19 Ἐντεϋθεν διήλθον σταθμούς τέτταρας παρα-
 σάγγας εἴκοσι πρὸς πόλιν μεγάλην καὶ εὐδαίμονα
 οἰκουμένην, ἣ ἐκαλεῖτο Γυμνιάς. ὁ δὲ ταύτης ἀρ-
 χων τοῖς Ἕλλησιν ἡγεμόνα πέμπει, ὅπως διὰ τῆς
 20 ἑαυτῷ πολεμίας χώρας ἄγοι αὐτούς. ἐλθὼν δ'
 ἐκεῖνος λέγει, ὅτι ἄξει αὐτοὺς πένθ' ἡμερῶν εἰς χω-
 ρίον, ὅθεν ὕπονται θάλατταν· εἰ δὲ μή, τεθνήσκει
 ἐπηγγεῖλατο. καὶ ἡγούμενος ἐπειδὴ ἐνέβαλεν εἰς τὴν
 πολεμίαν, παρεκελεύετο αἰθεῖν καὶ φθειρεῖν τὴν χώ-
 ραν· ᾧ καὶ δῆλον ἐγένετο ὅτι τούτου ἕνεκεν προσ-
 21 ἔλθοι, οὐ τῇ τῶν Ἑλλήνων εὐνοίᾳ. καὶ ἀφι-
 κνοῦνται ἐπὶ τὸ ὄρος τῇ πέμπτῃ ἡμέρᾳ· ὄνομα δὲ
 τῷ ὄρει ἦν Θήχης. ἐπεὶ δ' οἱ πρῶτοι ἐγίνοντο ἐπὶ
 22 τοῦ ὄρους, κραυγὴ πολλὴ ἐγένετο. ἀκούσας δ' ὁ
 Ξενοφῶν καὶ οἱ ὀπισθοφύλακες ᾤθησαν ἔμπρο-
 σθεν ἄλλους ἐπιτίθεσθαι πολεμίους· εἶποντο γὰρ
 ὀπισθεν οἱ ἐκ τῆς καομένης χώρας, καὶ αὐτῶν οἱ
 ὀπισθοφύλακες ἀπέκτεινάν τέ τινᾶς καὶ ἔξωγρησαν
 ἐνέδραν ποιησάμενοι, καὶ γέροντα ἔλαβον δασειῶν
 23 βοῶν ὠμοβόεια ἀμφὶ τὰ εἴκοσιν. ἐπεὶ δ' ἡ βοή
 πλείων τ' ἐγίνετο καὶ ἐγγύτερον καὶ οἱ αἰεὶ ἐπι-
 όντες ἔθεον δρόμῳ ἐπὶ τοὺς αἰεὶ βοῶντας καὶ πολ-
 λῷ μείζων ἐγίνετο ἡ βοή ὅσῳ δὴ πλείους ἐγίνον-
 24 το, ἐδόκει δὴ μείζον τι εἶναι τῷ Ξενοφῶντι, καὶ

ἀναβάς ἐφ' ἵππον καὶ Λύκιον καὶ τοὺς ἱππέας ἀνα-
 λαβὼν παρεβοήθει· καὶ τάχα δὴ ἀκούουσι βοῶντων
 τῶν στρατιωτῶν 'θάλαττα θάλαττα' καὶ παρεγγυ-
 ῶντων. ἔνθα δὴ ἔθειον πάντες καὶ οἱ ὀπισθοφύ- 25
 λακες, καὶ τὰ ὑποζύγια ἠλαύνετο καὶ οἱ ἵπποι. ἐπεὶ
 δ' ἀφίκοντο πάντες ἐπὶ τὸ ἄκρον, ἐνταῦθα δὴ περι-
 έβαλλον ἀλλήλους καὶ στρατηγούς καὶ λοχαγούς δα-
 κρούοντες. καὶ ἑξαπίνης οὗτου δὴ παρεγγυήσαντος
 οἱ στρατιῶται φέρουσι λίθους καὶ ποιοῦσι κολωνόν
 μέγαν. ἐνταῦθ' ἀνετίθεσαν δερμάτων πλήθος ὠμο- 26
 βοείων καὶ βακτηρίας καὶ ταίχμάλωτα γέρρα, καὶ
 ὁ ἡγεμὼν αὐτός τε κατέτεμνε τὰ γέρρα καὶ τοῖς
 ἄλλοις διεκελεύετο. μετὰ ταῦτα τὸν ἡγεμόνα οἱ 27
 Ἕλληνες ἀποπέμπουσι δῶρα δόντες ἀπὸ κοινοῦ ἵπ-
 πον καὶ φιάλην ἀργυρᾶν καὶ σκευὴν Περσικὴν καὶ
 δαρκεικούς δέκα· ἤτει δὲ μάλιστα τοὺς δακτυλίους,
 καὶ ἔλαβε πολλοὺς παρὰ τῶν στρατιωτῶν. κώμην
 δὲ δεῖξας αὐτοῖς οὐ σκηνήσουσι καὶ τὴν ὁδὸν ἦν
 πορεύονται εἰς Μάκρωνας, ἐπεὶ ἐσπέρα ἐγένετο,
 ὥχετ' ἀπιῶν.

VIII. Ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν οἱ Ἕλληνες
 διὰ Μακρῶνων σταθμοὺς τρεῖς παρασάγγας δέκα.
 τῇ πρώτῃ δ' ἡμέρᾳ ἀφίκοντο ἐπὶ τὸν ποταμόν, ὃς
 ὠρίζε τὴν τῶν Μακρῶνων καὶ τὴν τῶν Σκυθηρῶν.
 εἶχον δ' ὑπὲρ δεξιῶν χωρίον οἷον χαλεπώτατον καὶ 2
 ἐξ ἀριστερᾶς ἄλλον ποταμόν, εἰς ὃν ἐνέβαλλεν ὁ
 ὀρίζων, δι' οὗ ἔδει διαβῆναι. ἦν δ' οὗτος δασὺς
 δένδροισι παχέσι μὲν οὐ, πυκνοῖς δέ. ταῦτ' ἐπεὶ
 προσῆλθον οἱ Ἕλληνες ἔκοπτον, σπεύδοντες ἐκ τοῦ

- 3 χωρίου ὡς τάχιστ' ἐξελθεῖν. οἱ δὲ Μάκρωνες ἔχον-
 τες γέρορα καὶ λόγχας καὶ τριχίνους χιτῶνας κατ'
 ἀντιπέραν τῆς διαβάσεως παρατεταγμένοι ἦσαν καὶ
 ἀλλήλοις διεκελεύοντο καὶ λίθους εἰς τὸν ποταμὸν
 ἐρρίπτουν· ἐξικνοῦντο δ' οὐ, οὐδ' ἔβλαπτον οὐδέν.
- 4 Ἐνθα δὴ προσέρχεται Ξενοφῶντι τῶν πελ-
 ταστῶν ἀνὴρ Ἀθήνησι φάσκων δεδουλευκέναι, λέ-
 γων ὅτι γινώσκω τὴν φωνὴν τῶν ἀνθρώπων.
 καὶ οἶμαι, ἔφη, ἐμὴν ταύτην πατρίδ' εἶναι· καὶ εἰ
 5 μὴ τι κωλύει, ἐθέλω αὐτοῖς διαλεχθῆναι. Ἄλλ' οὐ-
 δὲν κωλύει, ἔφη, ἀλλὰ διαλέγου καὶ μάθε πρῶτον,
 τίνες εἰσίν. οἱ δ' εἶπον ἐρωτήσαντος ὅτι Μάκρωνες.
 Ἐρώτα τοίνυν, ἔφη, αὐτούς, τί ἀντιτετάχεται καὶ
 6 χρῆζουσιν ἡμῖν πολέμοι εἶναι. οἱ δ' ἀπεκρίναντο·
 Ὅτι καὶ ὑμεῖς ἐπὶ τὴν ἡμετέραν χώραν ἐπιχωρεῖτε.
 λέγειν ἐκέλευον οἱ στρατηγοὶ ὅτι οὐ κακῶς γε ποιή-
 σοντες, ἀλλὰ βασιλεῖ πολεμήσαντες ἀπερχόμεθ' εἰς
 τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἐπὶ θάλατταν βουλόμεθ' ἀφικέσθαι.
- 7 ἰρώτων ἐκείνοι, εἰ δοῖεν ἂν τούτων τὰ πιστά. οἱ
 δ' ἔφασαν καὶ δοῦναι καὶ λαβεῖν ἐθέλειν. ἐντεῦ-
 θεν διδάσιν οἱ Μάκρωνες βαρβαρικὴν λόγχην τοῖς
 Ἕλλησιν, οἱ δ' Ἕλληνες ἐκείνοις Ἕλληρικὴν· ταῦτα
 γὰρ ἔφασαν πιστὰ εἶναι· θεοὺς δ' ἐπεμαρτύραντ'
 ἀμφοτέρω.
- 8 Μετὰ δὲ τὰ πιστὰ εὐθύς οἱ Μάκρωνες τὰ
 δένδρα συνεξέκοπτον τὴν θ' ὁδὸν ὠδοποιοῦν ὡς δια-
 βιβῶντες ἐν μέσοις ἀναμεμιγμένοι τοῖς Ἕλλησι,
 καὶ ἀγορὰν οἴαν ἐδύναντο παρεῖχον, καὶ παρήγαγον
 ἐν τρισὶν ἡμέραις, ἕως ἐπὶ τὰ Κόλχων ὄρια κατέ-

στησαν τοὺς Ἕλληνας. ἐνταῦθ' ἦν ὄρος μέγα· καὶ 9
ἐπὶ τούτου οἱ Κόλχοι παρατεταγμένοι ἦσαν. καὶ
τὸ μὲν πρῶτον οἱ Ἕλληνες ἀντιπαρατάξαντο, ὡς
οὕτως ἄξοντες πρὸς τὸ ὄρος· ἔπειτα δ' ἔδοξε τοῖς
στρατηγοῖς βουλεύσασθαι συλλεγεῖσιν, ὅπως ὡς
κάλλιστ' ἀγωνιοῦνται. ἔλεξεν οὖν Ξενοφῶν ὅτι 10
δοκοίη οἱ παύσαντας τὴν φάλαγγα λόχους ὀρθίους
ποιῆσαι· ἡ μὲν γὰρ φάλαγξ διασπασθήσεται εὐ-
θύς· τῇ μὲν γὰρ ἀνοδον, τῇ δ' εὐοδον εὐρήσομεν
τὸ ὄρος· καὶ εὐθύς τοῦτο ἀθυμίαν ποιήσει, ὅταν
τεταγμένοι εἰς φάλαγγα ταύτην διεσπασμένην ὀρθώ- 11
σιν. ἔπειτ' ἦν μὲν ἐπὶ πολλῶν τεταγμένοι προσά-
γωμεν, περιττεύσουσιν ἡμῶν οἱ πολέμιοι καὶ τοῖς
περιττοῖς χρήσονται ὃ τι ἂν βούλωνται· ἐὰν δ' ἐπὶ
ὀλίγων τεταγμένοι ἴωμεν, οὐδὲν ἂν εἴη θαυμαστόν,
εἰ διακοπήη ἡμῶν ἢ φάλαγξ ἀθρόων καὶ βελῶν
καὶ ἀνθρώπων πολλῶν ἐμπεσόντων· εἰ δέ πῃ τοῦτ'
ἔσται, ὅλη τῇ φάλαγγι κακὸν ἔσται. ἀλλὰ μοι δο- 12
κεῖ ὀρθίους τοὺς λόχους ποιησαμένους· τοσοῦτον χω-
ρίον κατασχεῖν διαλιπόντας τοῖς λόχοις, ὅσον ἔξω τοὺς
ἐσχάτους λόχους γενέσθαι τῶν πολεμίων κεράτων·
καὶ οὕτως ἐσόμεθα τῆς τε τῶν πολεμίων φάλαγγος
ἔξω, καὶ ὀρθίους ἄγοντες οἱ κράτιστοι ἡμῶν πρῶτοι
προσίσαι, ἧ τ' ἂν εὐοδον ἢ ταύτῃ ἕκαστος ἄξει.
καὶ εἰς τε τὸ διαλείπον οὐ ράδιον ἔσται τοῖς πολε- 13
μίοις εἰσελθεῖν ἐνθεν καὶ ἐνθεν λόχων ὄντων, δια-
κόψαι τ' οὐ ράδιον ἔσται λόχον ὀρθιον προσίοντα.
ἐὰν τέ τις πιέζηται τῶν λόχων, ὃ πλησίον βοηθήσει.
ἦν θ' εἰς πῃ δυνηθῆι τῶν λόχων ἐπὶ τὸ ἄκρον ἀνα-

- 3 χωρίου ὡς τάχιστ' ἐξελθεῖν. οἱ δὲ Μάκρωνες ἔχον-
 τες γέρορα καὶ λόγχας καὶ τριχίνους χιτῶνας κατ'
 ἀντιπέραν τῆς διαβάσεως παρατεταγμένοι ἦσαν καὶ
 ἀλλήλοις διεκελεύοντο καὶ λίθους εἰς τὸν ποταμὸν
 ἐρρίπτουν· ἐξικνοῦντο δ' οὐ, οὐδ' ἔβλαπτον οὐδέν.
- 4 Ἐνθα δὴ προσέρχεται Ξενοφῶντι τῶν πελ-
 ταστῶν ἀνὴρ Ἀθήνησι φάσκων δεδουλευκέναι, λέ-
 γων ὅτι γινώσκω τὴν φωνὴν τῶν ἀνθρώπων.
 καὶ οἶμαι, ἔφη, ἐμὴν ταύτην πατρίδ' εἶναι· καὶ εἰ
 5 μὴ τι κωλύει, ἐθέλω αὐτοῖς διαλεχθῆναι. Ἄλλ' οὐ-
 δὲν κωλύει, ἔφη, ἀλλὰ διαλέγου καὶ μάθε πρῶτον,
 τίνες εἰσίν. οἱ δ' εἶπον ἐρωτήσαντος ὅτι Μάκρωνες.
 Ἐρώτα τοίνυν, ἔφη, αὐτούς, τί ἀντιτετάχεται καὶ
 6 χορῆζουσιν ἡμῖν πολέμοι εἶναι. οἱ δ' ἀπεκρίναντο·
 Ὅτι καὶ ὑμεῖς ἐπὶ τὴν ἡμετέραν χώραν ἐπιχωρεῖτε.
 λέγειν ἐκέλευον οἱ στρατηγοὶ ὅτι οὐ κακῶς γε ποιή-
 σοντες, ἀλλὰ βασιλεῖ πολεμήσαντες ἀπερχόμεθ' εἰς
 τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἐπὶ θάλατταν βουλόμεθ' ἀφικέσθαι.
- 7 ἤρώτων ἐκείνοι, εἰ δοῖεν ἂν τούτων τὰ πιστά. οἱ
 δ' ἔφασαν καὶ δοῦναι καὶ λαβεῖν ἐθέλειν. ἐντεῦ-
 θεν διδόασιν οἱ Μάκρωνες βαρβαρικὴν λόγχην τοῖς
 Ἕλλησιν, οἱ δ' Ἕλληνες ἐκείνοις Ἕλληνικὴν· ταῦτα
 γὰρ ἔφασαν πιστὰ εἶναι· θεοὺς δ' ἐπεμαρτύραντ'
 ἀμφοτέρω.
- 8 Μετὰ δὲ τὰ πιστὰ εὐθύς οἱ Μάκρωνες τὰ
 δένδρα συνεξέκοπτον τὴν θ' ὁδὸν ὠδοποιοῦν ὡς δια-
 βιβῶντες ἐν μέσοις ἀναμειγμένοι τοῖς Ἕλλησι,
 καὶ ἀγορὰν οἷαν ἐδύναντο παρεῖχον, καὶ παρήγαγον
 ἐν τρισὶν ἡμέραις, ἕως ἐπὶ τὰ Κόλχων ὄρια κατέ-

στησαν τοὺς Ἕλληνας. ἐνταῦθ' ἦν ὄρος μέγα· καὶ 9
ἐπὶ τούτου οἱ Κόλχοι παρατεταγμένοι ἦσαν. καὶ
τὸ μὲν πρῶτον οἱ Ἕλληνες ἀντιπαρατάξαντο, ὡς
οὕτως ἄξοντες πρὸς τὸ ὄρος· ἔπειτα δ' ἔδοξε τοῖς
στρατηγοῖς βουλευσασθαι συλλεγεῖσιν, ὅπως ὡς
κάλλιστ' ἀγωνιοῦνται. ἔλεξεν οὖν Ξενοφῶν ὅτι 10
δοκοίη οἱ παύσαντας τὴν φάλαγγα λόχους ὀρθίους
ποιῆσαι· ἡ μὲν γὰρ φάλαγξ διασπασθήσεται εὐ-
θύς· τῇ μὲν γὰρ ἀνοδον, τῇ δ' εὐοδον εὐρήσομεν
τὸ ὄρος· καὶ εὐθύς τοῦτο ἀθυμίαν ποιήσει, ὅταν
τεταγμένοι εἰς φάλαγγα ταύτην διεσπασμένην ὀρθώ- 11
σιν. ἔπειτ' ἦν μὲν ἐπὶ πολλῶν τεταγμένοι προσά-
γωμεν, περιττεύουσιν ἡμῶν οἱ πολέμιοι καὶ τοῖς
περιττοῖς χρήσονται ὃ τι ἂν βούλωνται· ἐὰν δ' ἐπ'
ὀλίγων τεταγμένοι ἴωμεν, οὐδὲν ἂν εἴη θαυμαστόν,
εἰ διακοπίη ἡμῶν ἡ φάλαγξ ἀθρόων καὶ βελῶν
καὶ ἀνθρώπων πολλῶν ἐμπροσθέντων· εἰ δέ πη τοῦτ'
ἔσται, ὅλη τῇ φάλαγγι κακὸν ἔσται. ἀλλὰ μοι δο- 12
κεῖ ὀρθίους τοὺς λόχους ποιησαμένους· τοσοῦτον χω-
ρίον κατασχεῖν διαλιπόντας τοῖς λόχοις, ὅσον ἔξω τοὺς
ἐσχάτους λόχους γενέσθαι τῶν πολεμίων κεράτων·
καὶ οὕτως ἐσόμεθα τῆς τε τῶν πολεμίων φάλαγγος
ἔξω, καὶ ὀρθίους ἄγοντες οἱ κρᾶτιστοι ἡμῶν πρῶτοι
προσίσσιν, ἧ τ' ἂν εὐοδον ἢ ταύτη ἕκαστος ἄξει.
καὶ εἰς τε τὸ διαλείπον οὐ ρᾶδιον ἔσται τοῖς πολε- 13
μίοις εἰσελθεῖν ἔνθεν καὶ ἔνθεν λόχων ὄντων, δια-
κόψαι τ' οὐ ρᾶδιον ἔσται λόχον ὀρθιον προσίστα.
ἐὰν τέ τις πιέζηται τῶν λόχων, ὃ πλησίον βοηθήσει.
ἦν δ' εἰς πη δυνηθῆ τῶν λόχων ἐπὶ τὸ ἄκρον ἀνα-

γυμνικὸν ἐν τῷ ὄρει, ἐνθαπερ ἐσκήρουν. εἶλοντο
 δὲ Δρακόντιον Σπαρτιάτην, ὃς ἔφυγε παῖς ἐτι οἴκο-
 φεν, παιδ' ἄκων κατακανὼν ξυήλη πατάξας, δρόμου
 26 τ' ἐπιμεληθῆναι καὶ τοῦ ἀγῶνος προστατῆσαι. ἐπειδὴ
 δ' ἡ θυσία ἐγένετο, τὰ δέρματα παρέδοσαν τῷ Δρα-
 κοντίῳ, καὶ ἡγεῖσθαι ἐκέλευον ὅπου τὸν δρόμον
 πεποιηκὼς εἴη. ὁ δὲ δεῖξας οὐπερ ἐστηκότες ἐτύγ-
 χανον Οὔτος ὁ λόφος, ἔφη, κάλλιστος τρέχειν, ὅπου
 ἂν τις βούληται. Πῶς οὖν, ἔφασαν, θνηθήσεται
 παλαίειν ἐν σκληρῷ καὶ δασεῖ οὕτως; ὁ δ' εἶπε·
 27 Μᾶλλον τι ἀνιάσεται ὁ καταπεσών. ἡγωνίζοντο
 δὲ παῖδες μὲν στάδιον τῶν αἰχμαλῶτων οἱ πλεῖστοι,
 δόλιχον δὲ Κρηῆτες πλείους ἢ ἑξήκοντα ἔθειον· πάλην
 δὲ καὶ πυγμὴν καὶ παγκράτιον ἀσκούντων καλὴ θεία
 ἐγένετο· πολλοὶ γὰρ κατέβησαν καὶ ἅτε θεωμένων
 28 τῶν ἐταίρων πολλὴ φιλονικία ἐγίγνετο. ἔθειον δὲ καὶ
 ἵπποι καὶ ἔδει αὐτοὺς κατὰ τοῦ πρᾶνουῦς ἐλάσαντας
 ἐν τῇ θαλάττῃ ὑποστρέψαντας πάλιν ἄνω πρὸς τὸν
 βωμὸν ἄγειν. καὶ κάτω μὲν οἱ πολλοὶ ἐκαλι-
 δοῦντο· ἄνω δὲ πρὸς τὸ ἰσχυρῶς ὄρθιον μόλις βά-
 δην ἐπορεύονθ' οἱ ἵπποι· ἐνθα πολλὴ κραυγὴ καὶ
 γέλωσ καὶ παρακείμευσι ἐγίγνετο.

E.

2 Ἐκ δὲ τούτου συνελθόντες ἐβουλευόντο περὶ
 τῆς λοιπῆς πορείας· ἀνέστη δὲ πρῶτος Λέων Θού-

1 Ὅσα μὲν δὴ ἐν τῇ ἀναβάσει τῇ μετὰ Κύρου ἔπραξαν
 οἱ Ἕλληνες, καὶ ὅσα ἐν τῇ πορείᾳ τῇ μέχρι ἐπὶ θάλατ-

ριος και ἔλεξεν ὧδε· Ἐγὼ μὲν τοίνυν, ἔφη, ὧ
 ἄνδρες, ἀπειρηκα ἤδη συσκευαζόμενος και βαδίζων
 και τρέχων και τὰ ὄπλα φέρων και ἐν τάξει ἰὼν
 και φυλακὰς φυλάττων και μαχόμενος, ἐπιθυμῶ
 δ' ἤδη παυσάμενος τούτων τῶν πόνων, ἐπεὶ θά-
 λατταν ἔχομεν, πλεῖν τὸ λοιπὸν και ἐκταθεις ὡσπερ
 Ὀδυσσεὺς ἀφικέσθαι εἰς τὴν Ἑλλάδα. ταῦτ' ἀκού- 8
 σαντες οἱ στρατιῶται ἀνεθορύβησαν, ὡς εὖ λέγοι·
 και ἄλλος ταῦτ' ἔλεγε, και πάντες οἱ παριόντες. ἔπειτα 4
 δὲ Χειρίσοφος ἀνέστη και εἶπεν ὧδε· Φίλος μοι
 ἐστιν, ὧ ἄνδρες, ἐν Βυζαντίῳ Ἀναξίβιος, ναυαρχῶν
 δ' ἐκεῖ τυγχάνει. ἦν οὖν πέμπητέ με, οἶμαι ἀν ἐλ-
 θεῖν και τριήρεις ἔχων και πλοῖα τὰ ἡμᾶς ἄξοντα·
 ὑμεῖς δ' εἴτερο πλεῖν βούλεσθε, περιμένετ', ἔστ' ἂν ἐγὼ
 ἔλθω· ἤξω δὲ ταχέως. ἀκούσαντες ταῦθ' οἱ στρατι-
 ῶται ἠσθησάν τε κάπηφίσαντο πλεῖν αὐτὸν ὡς τά-
 χιστα.

Μετὰ τοῦτον Ξενοφῶν ἀνέστη και ἔλεξεν ὧδε· 5
 Χειρίσοφος μὲν δὴ ἐπὶ πλοῖα στέλλεται, ἡμεῖς δ'
 ἀναμενουόμεν. ὅσα μοι οὖν δοκεῖ καιρὸς εἶναι ποι-
 εῖν ἐν τῇ* μονῇ, ταῦτ' ἐρῶ. πρῶτον μὲν τάπιτή- 6
 δεια δεῖ πορίζεσθαι ἐκ τῆς πολεμίας· οὔτε γὰρ ἀγορὰ
 ἔστιν ἰκανὴ οὔθ' ὄτου ὠνησόμεθ' εὐπορία, εἰ μὴ
 ὀλίγοις τισίν, ἢ δὲ χώρα πολεμία· κίνδυνος οὖν
 πολλοὺς ἀπόλλυσθαι, ἦν ἀμελῶς τε κάφυλάκτως πο-

ταν τὴν ἐν τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ, και ὡς εἰς Τραπεζοῦντα
 πόλιν Ἑλληρίδα ἀφίκοντο, και ὡς ἀπέθυσαν 8 εὐξάντο
 σωτήρια θύσειν ἔνθα πρῶτον εἰς φιλίαν γῆν ἀφίκοιντο, ἐν
 τῷ πρόσθεν λόγῳ δεδήλωται.

- 7 ρεύσθ' ἐπὶ τὰπιτήθαια. ἀλλὰ μοι δοκεῖ σὺν προ-
νομαῖς λαμβάνειν τὰπιτήθαια, ἄλλως δὲ μὴ πλα-
νάσθαι, ἡμᾶς δὲ τούτων ἐπιμελεῖσθαι. ἔδοξε ταῦτα.
- 8 Ἔτι τοίνυν ἀκούσατε καὶ τάδε. ἐπὶ λείαν γὰρ ὑμῶν
ἐκπορεύονται τινες. οἶμαι οὖν βέλτιον εἶναι ἡμῖν
εἰπεῖν τὸν μέλλοντ' ἐξιέναι, φράζειν δὲ καὶ ὅποι, ἵνα
καὶ τὸ πλῆθος εἰδῶμεν τῶν ἐξιόντων καὶ τῶν με-
νόντων, καὶ συμπαρασκευάζωμεν, ἕαν τι δέη, κἂν
βοηθῆσαι τισι καιρὸς ᾗ, εἰδῶμεν ὅποι δεήσει βοη-
θεῖν, κἂν τις τῶν ἀπειροτέρων ἐγχειρῆ ποι, συμ-
βουλεύωμεν πειρώμενοι εἰδέναι τὴν δύναμιν ἐφ' οὓς
9 ἂν ἴωσιν. ἔδοξε καὶ ταῦτα. Ἐννοεῖτε δὲ καὶ τόδ',
ἔφη. σχολὴ τοῖς πολεμίοις λήζεσθαι, καὶ δικαίως
ἡμῖν ἐπιβουλεύουσιν· ἔχομεν γὰρ τὰκείνων· ὑπερ-
κάθηται δ' ἡμῶν. φυλακὰς δὴ μοι δοκεῖ δεῖν
περὶ τὸ στρατόπεδον εἶναι· ἕαν οὖν κατὰ μέρος
φυλάττωμεν καὶ σκοπῶμεν, ἦττον ἂν δύναιντο ἡμᾶς
10 θηρᾶν οἱ πολέμοι. ἔτι τοίνυν τάδ' ὁρᾶτε. εἰ μὲν
ἤπιστάμεθα σαφῶς, ὅτι ἦξει πλοῖα Χειρίσοφος ἄγων
ικανὰ, οὐδὲν ἂν ἔδει ὧν μέλλω λέγειν· νῦν δ' ἐπεὶ
τοῦτ' ἄδηλον, δοκεῖ μοι πειρᾶσθαι πλοῖα συμπαρα-
σκευάζειν καὶ αὐτόθεν. ἦν μὲν γὰρ ἔλθῃ ἄγων,
ὑπαρχόντων ἐνθάδ' ἐν ἀφθονωτέροις πλευσόμεθα·
11 ἦν δὲ μὴ ἄγῃ, τοῖς ἐνθάδε χρησόμεθα. ὁρῶ δ'
ἐγὼ πλοῖα πολλάκις παραπλέοντα· εἰ οὖν αἰτησά-
μενοι παρὰ Τραπεζοντίων μακρὰ πλοῖα κατάγοι-
μεν καὶ φυλάττοιμεν αὐτά, τὰ πηδάλια παραλυό-
μενοι, ἕως ἂν ικανὰ τὰ ἄξοντα γένηται, ἴσως ἂν
οὐκ ἀπορήσαιμεν κομιδῆς οἷας δεόμεθα. ἔδοξε καὶ

ταῦτα. Ἐννοήσατε δ', ἔφη, εἰ εἰκὸς καὶ τρέφειν 12 ἀπὸ κοινοῦ οὓς ἂν καταγάγωμεν, ὅσον ἂν χρόνον ἡμῶν ἔνεκεν μένωσι, καὶ ναῦσθλον συνθέσθαι, ὅπως ὠφελούντες καὶ ὠφελῶνται. ἔδοξε καὶ ταῦτα. Δο- 13 κεῖ τοίνυν μοι, ἔφη, ἦν ἄρα καὶ ταῦθ' ἡμῖν μὴ ἐκπεραίνηται, ὥστ' ἄρκειν τὰ πλοῖα, τὰς ὁδοὺς, ἃς δυσπόρους ἀκούομεν εἶναι, ταῖς παρὰ θάλατταν οἰκούσαις πόλεσιν ἐντείλασθαι ὁδοποιεῖν· πείσονται γὰρ καὶ διὰ τὸ φοβεῖσθαι καὶ διὰ τὸ βούλεσθαι ἡμῶν ἀπαλλαγῆναι.

Ἐνταῦθα δ' ἀνέκραγον, ὡς οὐ θεοὶ ὁδοιπορεῖν. 14 ὁ δ' ὡς ἔγνω τὴν ἀφροσύνην αὐτῶν, ἐπεμήψισε μὲν οὐδέν, τὰς δὲ πόλεις ἐκούσας ἔπεισεν ὁδοποιεῖν, λέγων ὅτι θάττον ἀπαλλάξονται, ἦν εὖποροι γένωνται αἱ ὁδοί. ἔλαβον δὲ καὶ πεντηκόντορον παρὰ 15 τῶν Τραπεζουντίων, ἧ ἐπέστησαν Δέξιππον Λάκωνα περίοικον. καὶ οὗτος ἀμελήσας τοῦ συλλέγειν πλοῖα ἀποδράς ὄψατο ἔξω τοῦ Πόντου, ἔχων τὴν ναῦν. οὗτος μὲν οὖν δίκαια ἔπαθεν ὕστερον· ἐν Θράκῃ γὰρ παρὰ Σεύθῃ πολυπραγμονῶν τι ἀπέθανεν ὑπὸ Νικάνδρου τοῦ Λάκωνος. ἔλαβον δὲ καὶ τριακόν- 16 τορον, ἧ ἐπεστάθη Πολυκράτης Ἀθηναῖος, ὃς ὀπόσα λαμβάνοι πλοῖα κατήγεν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. καὶ τὰ μὲν ἀγώγιμα, εἴ τι ἦγον, ἐξαιρούμενοι φύλακας καθίστασαν, ὅπως σᾶ εἴη, τοῖς δὲ πλοίοις ἐχρήσαντ' εἰς παραγωγὴν. ἐν ᾧ δὲ ταῦτ' ἦν, ἐπὶ λειαν ἐξῆσαν 17 οἱ Ἕλληνες, καὶ οἱ μὲν ἐλάμβανον οἱ δὲ καὶ οὐ. Κλεινέτος δ' ἐξαγαγὼν καὶ τὸν ἑαυτοῦ καὶ ἄλλον λόχον πρὸς χωρίον χαλεπὸν αὐτὸς τ' ἀπέθανε καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν σὺν αὐτῷ.

7 ρεύσθ' ἐπὶ τάπιτήδεια. ἀλλὰ μοι δοκεῖ σὺν προ-
 νομαῖς λαμβάνειν τάπιτήδεια, ἄλλως δὲ μὴ πλα-
 νᾶσθαι, ἡμᾶς δὲ τούτων ἐπιμελεῖσθαι. ἔδοξε ταῦτα.
 8 Ἔτι τοίνυν ἀκούσατε καὶ τάδε. ἐπὶ λείαν γὰρ ὑμῶν
 ἐκπορεύονται τινες. οἶμαι οὖν βέλτιον εἶναι ἡμῖν
 εἰπεῖν τὸν μέλλοντ' ἐξιέναι, φράζειν δὲ καὶ ὅποι, ἵνα
 καὶ τὸ πλῆθος εἰδῶμεν τῶν ἐξιόντων καὶ τῶν με-
 νόντων, καὶ συμπαρασκευάζωμεν, ἔάν τι δέη, κἂν
 βοηθῆσαι τισι καιρὸς ᾗ, εἰδῶμεν ὅποι δεήσει βοη-
 θεῖν, κἂν τις τῶν ἀπειροτέρων ἐγχειρῇ ποι, συμ-
 βουλευόμεν πειρώμενοι εἰδέναι τὴν δύναμιν ἐφ' οὓς
 9 ἂν ἴωσιν. ἔδοξε καὶ ταῦτα. Ἐννοεῖτε δὲ καὶ τόδ',
 ἔφη. σχολὴ τοῖς πολεμίοις λήξουσθαι, καὶ δικαίως
 ἡμῖν ἐπιβουλεύουσιν· ἔχομεν γὰρ τὰ κείνων· ὑπερ-
 κάθηται δ' ἡμῶν. φυλακὰς δὴ μοι δοκεῖ δεῖν
 περὶ τὸ στρατόπεδον εἶναι· ἔάν οὖν κατὰ μέρος
 φυλάττωμεν καὶ σκοπῶμεν, ἥττον ἂν δύναιντο ἡμᾶς
 10 θηρᾶν οἱ πολέμοι. ἔτι τοίνυν τάδ' ὁρᾶτε. εἰ μὲν
 ἠπιστάμεθα σαφῶς, ὅτι ἤξει πλοῖα Χειρίσοφος ἄγων
 ἱκανά, οὐδὲν ἂν ἔδει ὧν μέλλω λέγειν· νῦν δ' ἐπεὶ
 τοῦτ' ἄδηλον, δοκεῖ μοι πειρᾶσθαι πλοῖα συμπαρα-
 σκευάζειν καὶ αὐτόθεν. ἦν μὲν γὰρ ἔλθῃ ἄγων,
 ὑπαρχόντων ἐνθάδ' ἐν ἀφθονωτέροις πλευσόμεθα·
 11 ἦν δὲ μὴ ἄγῃ, τοῖς ἐνθάδε χρησόμεθα. ὁρῶ δ'
 ἐγὼ πλοῖα πολλάκις παραπλέοντα· εἰ οὖν αἰτησά-
 μενοι παρὰ Τραπεζουντίων μακρὰ πλοῖα κατάγοι-
 μεν καὶ φυλάττοιμεν αὐτά, τὰ πηδάλα παραλυό-
 μενοι, ἕως ἂν ἱκανὰ τὰ ἄξοντα γένηται, ἴσως ἂν
 οὐκ ἀπορήσαιμεν κομιδῆς οἴας δεόμεθα. ἔδοξε καὶ

ταῦτα. Ἐννοήσατε δ', ἔφη, εἰ εἰκὸς καὶ τρέφειν 12 ἀπὸ κοινοῦ οὓς ἂν καταγάγωμεν, ὅσον ἂν χρόνον ἡμῶν ἔνεκεν μένωσι, καὶ ναῦσθλον συνθέσθαι, ὅπως ὠφελούντες καὶ ὠφελῶνται. ἔδοξε καὶ ταῦτα. Δο- 13 κεί τοίνυν μοι, ἔφη, ἦν ἄρα καὶ ταῦθ' ἡμῖν μὴ ἐκπεραίνηται, ὥστ' ἄρκειν τὰ πλοῖα, τὰς ὁδοὺς, ἅς δυσπόρους ἀκούομεν εἶναι, ταῖς παρὰ θάλατταν οἰκούσαισι πόλεσιν ἐντείλασθαι ὁδοποιεῖν· πείσονται γὰρ καὶ διὰ τὸ φοβεῖσθαι καὶ διὰ τὸ βούλεσθαι ἡμῶν ἀπαλλαγῆναι.

Ἐνταῦθα δ' ἀνέκραγον, ὡς οὐ δέοι ὁδοιπορεῖν. 14 ὁ δ' ὡς ἔγνω τὴν ἀφροσύνην αὐτῶν, ἐπεμήφισε μὲν οὐδέν, τὰς δὲ πόλεις ἐκούσας ἔπεισεν ὁδοποιεῖν, λέγων ὅτι θάττον ἀπαλλάσσονται, ἦν εὐποροὶ γίνονται αἱ ὁδοί. ἔλαβον δὲ καὶ πεντηκόντορον παρὰ 15 τῶν Τραπεζουντίων, ἧ ἐπέστησαν Δέξιππον Λάκωνα περίοικον. καὶ οὗτος ἀμελήσας τοῦ συλλέγειν πλοῖα ἀποδρὰς ὄχητο ἔξω τοῦ Πόντου, ἔχων τὴν ναῦν. οὗτος μὲν οὖν δίκαια ἔπαθεν ὕστερον· ἐν Θράκη γὰρ παρὰ Σεύθη πολυπραγμονῶν τι ἀπέθανεν ὑπὸ Νικάνδρου τοῦ Λάκωνος. ἔλαβον δὲ καὶ τριακόν- 16 τορον, ἧ ἐπεστάθη Πολυκράτης Ἀθηναῖος, ὃς ὀπόσα λαμβάνοι πλοῖα κατήγεγν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. καὶ τὰ μὲν ἀγώγιμα, εἴ τι ἦγον, ἐξαιρούμενοι φύλακας καθίστασαν, ὅπως σᾶ εἴη, τοῖς δὲ πλοίοις ἐχρήσαντ' εἰς παραγωγὴν. ἐν ᾧ δὲ ταῦτ' ἦν, ἐπὶ λείαν ἐξῆσαν 17 οἱ Ἕλληνες, καὶ οἱ μὲν ἐλάμβανον οἱ δὲ καὶ οὐ. Κλεινέτος δ' ἐξαγαγὼν καὶ τὸν ἑαυτοῦ καὶ ἄλλον λόχον πρὸς χωρίον χαλεπὸν αὐτός τ' ἀπέθανε καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν σὺν αὐτῷ.

II. Ἐπεὶ δὲ τὰπιτήθεια οὐκέτι ἦν λαμβάνειν ὥστ' ἀπαυθημερίζειν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, ἐκ τούτου λαβὼν Ξενοφῶν ἡγεμόνας τῶν Τραπεζουντίων ἐξάγει εἰς Δρίλας τὸ ἥμισυ τοῦ στρατεύματος, τὸ δ' ἥμισυ κατέλιπε φυλάττειν τὸ στρατόπεδον· οἱ γὰρ Κόλχοι, ἅτ' ἐκπεπτωκότες τῶν οἰκιῶν, πολλοὶ ἦσαν ἀθρόοι καὶ ὑπερεκάθηρτο ἐπὶ τῶν ἄκρων. οἱ δὲ Τραπεζούντιοι, ὀπόθεν μὲν τὰπιτήθεια ῥάδιον ἦν λαβεῖν, οὐκ ἤγον· φίλοι γὰρ αὐτοῖς ἦσαν· εἰς δὲ τοὺς Δρίλας προθύμως ἤγον, ὕφ' ὧν κακῶς ἐπασχον, εἰς χωρία τ' ὄρεινὰ καὶ δύσβατα καὶ ἀνθρώπους πολεμικωτάτους τῶν ἐν τῷ Πόντῳ.

Ἐπεὶ δ' ἦσαν ἐν τῇ ἄνω χώρᾳ οἱ Ἕλληνες, ὁποῖα τῶν χωρίων τοῖς Δρίλαις ἀλώσιμα εἶναι ἐδόκει, ἐμπιμπράντες ἀπῆσαν· καὶ οὐδὲν ἦν λαμβάνειν, εἰ μὴ ὅς ἢ βοῦς ἢ ἄλλο τι κτήνος τὸ πῦρ διαπεφυγός. ἐν δ' ἦν χωρίον μητρόπολις αὐτῶν· εἰς τοῦτο πάντες συνερμήκεσαν. περὶ δὲ τοῦτ' ἦν χαράδρα ἰσχυρῶς βαθεῖα, καὶ αἱ πρόσοδοι χαλεπαὶ πρὸς τὸ χωρίον. οἱ δὲ πελτασταὶ προδραμόντες στάδια πέντ' ἢ ἕξ τῶν ὀπλιτῶν, διαβάντες τὴν χαράδραν, ὄρῳντες πρόβατα πολλὰ καὶ ἄλλα χρήματα προσέβαλλον πρὸς τὸ χωρίον· συνείποντο δὲ καὶ δορυφόροι πολλοὶ οἱ ἐπὶ τὰπιτήθεια ἐξωρημένοι· ὥστ' ἐγένοντο οἱ διαβάντες εἰς δισχιλοὺς ἀνθρώπους. ἐπεὶ δὲ μαχόμενοι οὐκ ἐδύναντο λαβεῖν τὸ χωρίον, καὶ γὰρ τάφος ἦν περὶ αὐτὸ εὐρεῖα ἀναβεβλημένη καὶ σκόλοπες ἐπὶ τῆς ἀναβολῆς καὶ τύρσεις πυκναὶ ξύλιναι πεποιημέναι, ἀπιέναι δὴ ἐπεχεί-

ρουν· οἱ δ' ἐπέκειντο αὐτοῖς. ὡς δ' οὐκ ἐδύναντο 6
 ἀποτρέχειν, ἦν γὰρ ἐφ' ἐνὸς ἢ κατὰβασις ἐκ τοῦ
 χωρίου εἰς τὴν χαράδραν, πέμπουσι πρὸς Ξενοφῶντα·
 ὁ δ' ἐλθὼν λέγει ὅτι ἔστι χωρίον χρημάτων πολλῶν 7
 μεστόν· τοῦτ' οὔτε λαβεῖν δυνάμεθα· ἰσχυρὸν γὰρ
 ἐστίν· οὔτ' ἀπελθεῖν ῥάδιον· μάχονται γὰρ ἐπεξε-
 ληλυθότες καὶ ἡ ἀφοδος χαλεπή. ἀκούσας ταῦθ' ὁ 8
 Ξενοφῶν προσαγαγὼν πρὸς τὴν χαράδραν τοὺς μὲν
 ὀπλίτας θῆσθαι ἐκέλευσε τὰ ὄπλα, αὐτὸς δὲ διαβὰς
 σὺν τοῖς λοχαγοῖς ἐσκοπεῖτο, πότερον εἴη κρεῖττον
 ἀπαγαγεῖν καὶ τοὺς διαβεβηκότας ἢ καὶ τοὺς ὀπλί- 9
 τας διαβιβάζειν, ὡς ἀλόντος ἂν τοῦ χωρίου. ἐδόκει
 γὰρ τὸ μὲν ἀπάγειν οὐκ εἶναι ἄνευ πολλῶν νεκρῶν,
 εἶναι δ' ἂν ὄντο καὶ οἱ λοχαγοὶ τὸ χωρίον, καὶ
 ὁ Ξενοφῶν συνεχώρησε τοῖς ἱεροῖς πιστεύσας· οἱ γὰρ
 μάντιες ἀποδεδειγμένοι ἦσαν, ὅτι μάχη μὲν ἔσται,
 τὸ δὲ τέλος καλὸν τῆς ἐξόδου. καὶ τοὺς μὲν λοχα- 10
 γοὺς ἔπεμψε διαβιβῶντας τοὺς ὀπλίτας, αὐτὸς δ'
 ἔμενεν ἀναχωρίσας ἅπαντας τοὺς πελταστάς, καὶ
 οὐδέν' εἶα ἀκροβολίζεσθαι. ἐπεὶ δ' ἤκον οἱ ὀπλίται, 11
 ἐκέλευσε τὸν λόχον ἕκαστον ποιῆσαι τῶν λοχαγῶν,
 ὡς ἂν κράτιστ' οἴηται ἀγωνεῖσθαι· ἦσαν γὰρ οἱ
 λοχαγοὶ πλησίον ἀλλήλων, οἱ πάντα τὸν χρόνον ἀλ-
 λήλοις ἐρίζοντες ἀνδραγαθίας ἀντεποιούντο. καὶ οἱ 12
 μὲν ταῦτ' ἐποίουν· ὁ δὲ τοῖς πελτασταῖς πᾶσι παρ-
 ἡγγελε διεγκυλωμένους ἵεναι, ὡσθ' ὀπότεν σημή-
 νη ἀκοντίζειν, καὶ τοὺς τοξότας ἐπιβεβλήσθαι ἐπὶ
 ταῖς νευραῖς, ὡσθ' ὀπότεν σημήνην τοξεύειν, καὶ
 τοὺς γυμνήτας λίθων ἔχειν μεστὰς τὰς διφθέρας·

καὶ τοὺς ἐπιτηδείους ἔπεμψε τούτων ἐπιμεληθῆναι.
 13 ἐπεὶ δὲ πάντα παρεσκεύαστο καὶ οἱ λοχαγοὶ καὶ οἱ
 ὑπολόχαγοι καὶ οἱ ἀξιοῦντες τούτων μὴ χεῖρους
 εἶναι πάντες προτεταγμένοι ἦσαν, καὶ ἀλλήλους μὲν
 δὴ συνεώρων· μηροειδῆς γὰρ διὰ τὸ χωρίον ἡ τά-
 14 ξις ἦν· ἐπεὶ δ' ἐπαιάνισαν καὶ ἡ σάλπιγξ ἐφθέγγετο,
 ἅμα τε τῷ Ἐνυαλίῳ ἠλέλιξαν καὶ ἔθεον δρόμῳ οἱ
 ὀπλιταί, καὶ τὰ βέλη ὁμοῦ ἐφέρετο, λόγχαι, τοξεύ-
 ματα, σφενδόνας, πλεῖστοι δ' ἐκ τῶν χειρῶν λίθοι,
 15 ἦσαν δ' οἱ καὶ πῦρ προσέφερον. ὑπὸ δὲ τοῦ πλή-
 θους τῶν βελῶν ἔλιπον οἱ πολέμιοι τὰ τε σταυρώ-
 ματα καὶ τὰς τύρσεις· ὥστ' Ἀγασίας Στυμφάλιος
 καὶ Φιλόξενος Πελληγεὺς καταθέμενοι τὰ ὄπλα ἐν
 χιτῶνι μόνον ἀνέβησαν, καὶ ἄλλος ἄλλον εἶλε, καὶ
 ἄλλος ἀνεβεβήκει, καὶ ἠλώκει τὸ χωρίον, ὡς ἐδόκει.
 16 καὶ οἱ μὲν πελτασταὶ καὶ οἱ ψιλοὶ εἰσδραμόντες ἤρ-
 παζον ὃ τι ἕκαστος ἐδύνατο· ὁ δὲ Ξενοφῶν στὰς
 κατὰ τὰς πύλας ὁπόσους ἐδύνατο κατεκώλυε τῶν
 ὀπλιτῶν ἔξω· πολέμιοι γὰρ ἄλλοτε καὶ ἄλλοτ' ἐφαι-
 17 νοντ' ἐπ' ἀκροῖς τισὶν ἰσχυροῖς. οὐ πολλοῦ δὲ χρό-
 νου μετὰ τὸ γενομένου κραυγὴ τ' ἐγένετο ἔνδον καὶ
 ἔφευγον οἱ μὲν καὶ ἔχοντες ἅ ἔλαβον, τάχα δὲ τις
 καὶ τετρωμένος· καὶ πολὺς ἦν ὠθισμὸς ἀμφὶ τὰ
 θύρετρα. καὶ ἐρωτώμενοι οἱ ἐκπίπτοντες ἔλεγον,
 ὅτι ἄκρα τ' ἐστὶν ἔνδον κἀκεῖ πολέμιοι πολλοί, οἱ
 18 παίουσιν ἐκδεδραμηκότες τοὺς ἔνδον ἀνθρώπους.
 ἐνταῦθ' ἀνειπεῖν ἐκέλευσε Τολμίδην τὸν κήρυκα
 ἵεναι εἴσω τὸν βουλόμενόν τι λαμβάνειν. καὶ ἵεν-
 ται πολλοὶ εἴσω, καὶ νικῶσι τοὺς ἐκπίπτοντας ἔξω-

Θούμενοι καὶ κατακλήουσι τοὺς πολεμίους πάντιν
 εἰς τὴν ἄκταν. καὶ τὰ μὲν ἔξω τῆς ἄκτας πάντα 19
 διήρπασαν ἤδη καὶ ἐξεκομίσαντο οἱ Ἑλληγες· οἱ δ' ὀπλίται ἔθνεντο τὰ ὄπλα, οἱ μὲν περὶ τὰ σταυρώ-
 ματα, οἱ δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἐπὶ τὴν ἄκταν φέ-
 ρουσαν. ὁ δὲ Ξενοφῶν καὶ οἱ λοχαγοὶ ἐσκόπουν, 20
 εἰ οἶόν τ' εἶη τὴν ἄκταν λαβεῖν· ἦν γὰρ οὕτω σω-
 τηρία ἀσφαλῆς, ἄλλως δὲ πάντιν χαλεπὸν ἦν ἀπελ-
 θεῖν· σκοπουμένοις δ' αὐτοῖς ἔδοξε παντάπασιν ἀνά-
 λωτον εἶναι τὸ χωρίον. ἐνταῦθα παρεσκευάζοντο 21
 τὴν ἀφοδον, καὶ τοὺς μὲν σταυροὺς ἕκαστοι τοὺς
 καθ' αὐτοὺς διήρουν, καὶ τοὺς ἀχρεῖους καὶ φορτία
 ἔχοντας ἐξεπέμποντο, καὶ τῶν ὀπλιτῶν τὸ πλῆθος,
 καταλιπόντες οἱ λοχαγοὶ οἷς ἕκαστος ἐπίστευεν. ἐπεὶ
 δ' ἤρξαντο ἀποχωρεῖν, ἐπεξέθεον ἐνδοθεν πολλοὶ 22
 γέρορα καὶ λόγχαε ἔχοντες καὶ κνημίδας καὶ κνά-
 νη Παφλαγονικά, καὶ ἄλλοι ἐπὶ τὰς οἰκίας ἀνέβαι-
 νον τὰς ἐνθεν καὶ ἐνθεν τῆε εἰς τὴν ἄκταν φε-
 ρούσης ὁδοῦ· ὥστ' οὐδὲ διώκειν ἀσφαλῆε ἦν κατὰ 23
 τὰς πύλαε τὰε εἰε τὴν ἄκταν φερούεεε. καὶ γὰρ
 ξύλα μεγάλα ἐπερρίπτουν ἀνωθεν, ὥεε χαλεπὸν
 ἦν καὶ μένειν καὶ ἀπιέναι· καὶ ἡ νύξ φοβερά ἦν
 ἐπιούεα. μαχομένων δὲ καὶ ἀπορουμένων θεῶν 24
 τῆε αὐτοῖε μηχανὴν σωτηρίαε δίδωεε. ἐξαπίνηε
 γὰρ ἀνέλαμψεν οἰκία τῶν ἐν δεξιᾷ ὄτου δὴ ἐνά-
 ψαντοε. ὥε δ' αὐτή ευνέπιπτεν, ἔφρευγον οἱ ἀπὸ
 τῶν ἐν δεξιᾷ οἰκιῶν. ὥε δ' ἔμαθεν ὁ Ξενοφῶν 25
 τοῦτο τὸ παρὰ τῆε τύχηε, ἐνόπτειν ἐκέλευε καὶ τὰε
 ἐν ἀριεεερά οἰκίαε, αἱ ξύλιναι ἦσαν, ὥεε καὶ ταχὺ

ἐκάοντο. ἔφρευγον οὖν καὶ οἱ ἀπὸ τούτων τῶν οἰ-
 26 κιῶν. οἱ δὲ κατὰ τὸ στόμα δὴ ἔτι μόνον ἐλύπουν
 καὶ δῆλον ἦν ὅτι ἐπικείσονται ἐν τῇ ἑξόδῳ τε καὶ
 καταβάσει. ἐνταῦθα παραγγέλλει ἐπιφορεῖν ξύλα
 ὅσοι ἐτύγχανον ἔξω ὄντες τῶν βελῶν εἰς τὸ μέσον
 ἑαυτῶν καὶ τῶν πολεμίων. ἐπεὶ δ' ἱκανὰ ἦδη ἦν,
 ἐνήψαν· ἐνήπτου δὲ καὶ τὰς παρ' αὐτὸ τὸ χαράκιωμα
 27 οἰκίας, ὅπως οἱ πολέμοι ἀμφὶ ταῦτ' ἔχοιεν. οὕτω
 μάλιστα ἀπῆλθον ἀπὸ τοῦ χωρίου, πῦρ ἐν μέσῳ ἑαυ-
 τῶν καὶ τῶν πολεμίων ποιησάμενοι. καὶ κατεκαύθη
 πᾶσα ἡ πόλις καὶ αἱ οἰκίαι καὶ αἱ τύρσεις καὶ τὰ
 σταυρώματα καὶ τᾶλλα πάντα πλην τῆς ἄκρας.

28 Τῇ δ' ὑστεραία ἀπῆσαν οἱ Ἕλληνες ἔχοντες
 τάπιτήθεια. ἐπεὶ δὲ τὴν κατάβασιν ἐφοβοῦντο τὴν
 εἰς Τραπεζοῦντα, πρᾶνῆς γὰρ ἦν καὶ στενὴ, ψευδε-
 29 νέδραν ἐποιήσαντο· καὶ ἀνὴρ Μυσὸς καὶ τοῦνομα
 τοῦτο ἔχων τῶν Κρητῶν λαβὼν δέκα ἔμενεν ἐν λα-
 σίῳ χωρίῳ καὶ προσεποιεῖτο τοὺς πολεμίους πει-
 ρᾶσθαι λανθάνειν· αἱ δὲ πέλται αὐτῶν ἄλλοτε καὶ
 30 ἄλλοτε διεφάνοντο χαλκαῖ οὔσαι. οἱ μὲν οὖν πο-
 λέμοι ταῦτα διορῶντες ἐφοβοῦντο ὡς ἐνέδραν οὖ-
 σαν· ἡ δὲ στρατιὰ ἐν τούτῳ κατέβαινον. ἐπεὶ δ'
 ἐδόκει ἦδη ἱκανὸν ὑπεληλυθέναι, τῷ Μυσῷ ἐσήμηγε
 φεύγειν ἀνὰ κράτος· καὶ ὃς ἐξαναστὰς φεύγει καὶ
 31 οἱ σὺν αὐτῷ. καὶ οἱ μὲν ἄλλοι, ἀλίσκεσθαι γὰρ
 ἂν ἔφασαν τῷ δρόμῳ, ἐκπεσόντες ἐκ τῆς ὁδοῦ
 εἰς ὕλην κατὰ τὰς νάπας καλινδοῦμενοι ἐσώθησαν,
 32 ὁ Μυσὸς δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν φεύγων ἐβόα βοηθεῖν·
 καὶ ἐβοήθησαν αὐτῷ, καὶ ἀνέλαβον τετρωμένον.

καὶ αὐτοὶ ἐπὶ πόδ' ἀνεχώρουν βαλλόμενοι οἱ βο-
θήσαντες καὶ ἀντιτοξεύοντές τινες τῶν Κρητῶν.
οὕτως ἀφίκοντο ἐπὶ τὸ στρατόπεδον πάντες σφ
όντες.

III. Ἐπεὶ δ' οὔτε Χειρίσοφος ἦκεν οὔτε πλοῖα
ικανὰ ἦν οὔτε τάπητῆδεια ἦν λαμβάνειν ἔτι, ἐδόκει
ἀπιτέον εἶναι. καὶ εἰς μὲν τὰ πλοῖα τοὺς τ' ἀσθενούν-
τας ἐνεβίβασαν καὶ τοὺς ὑπὲρ τετραράκοντ' ἔτη καὶ
παῖδας καὶ γυναῖκας καὶ τῶν σκευῶν ὄσα μὴ ἀνάγκη
ἦν ἔχειν. καὶ Φιλήσιον καὶ Σοφαίνετον τοὺς προ-
σβυτάτους τῶν στρατηγῶν εἰσβιβάσαντες τούτων
ἐκέλευον ἐπιμελεῖσθαι· οἱ δ' ἄλλοι ἐπορεύοντο· ἡ δ'
ὁδὸς ὠδοποιημένη ἦν. καὶ ἀφικνοῦνται πορευόμενοι 2
εἰς Κερασσοῦντα τριταῖοι πόλιν Ἑλληνίδα ἐπὶ θαλάτ-
τη Σινωπέων ἀποικον ἐν τῇ Κολχίδι χώρα. ἐνταῦθ' 3
ἔμειναν ἡμέρας δέκα· καὶ ἐξέτασις σὺν τοῖς ὄπλοις
ἐγίγνετο καὶ ἀριθμὸς, καὶ ἐγένοντο ὀκτακισχίλιοι
καὶ ἑξακόσιοι. οἱ δ' ἄλλοι ἀπώλοντο ὑπὸ τε τῶν
πολεμίων καὶ χιόνος καὶ εἴ τις νόσῳ.

Ἐνταῦθα καὶ διαλαμβάνουσι τὸ ἀπὸ τῶν αἰχμα- 4
λάτων ἀργύριον γενόμενον. καὶ τὴν δεκάτην, ἦν
τῷ Ἀπόλλωνι ἐξεῖλον καὶ τῇ Ἐφεσίᾳ Ἀρτέμιδι, ἔλα-
βον οἱ στρατηγοὶ τὸ μέρος ἕκαστος φυλάττειν τοῖς
θεοῖς· ἀντὶ δὲ Χειρισόφου Νέων ὁ Ἀσιναῖος ἔλαβε.
Ξενοφῶν οὖν τὸ μὲν τοῦ Ἀπόλλωνος ἀνάθημα ποιη- 5
σάμενος ἀνατίθησιν εἰς τὸν ἐν Δελφοῖς τῶν Ἀθη-
ναίων θησαυρὸν καὶ ἐπέγραψε τό θ' αὐτοῦ ὄνομα
καὶ τὸ Προξένου, ὃς σὺν Κλεάρχῳ ἀπέθανε· ξένος
γὰρ ἦν αὐτοῦ. τὸ δὲ τῆς Ἀρτέμιδος τῆς Ἐφεσίας, 6

δὲ ἀπήει σὺν Ἀγροιλίῳ ἐκ τῆς Ἀσίας τὴν εἰς Βοιω-
 τοὺς ὁδόν, καταλείπει παρὰ Μεγαβύζῳ τῷ τῆς Ἀρ-
 τέμιδος νεωκόρῳ, ὅτι αὐτὸς κινδυνεύσων ἐδόκει
 ἵεναι, καὶ ἐπέστειλεν, ἦν μὲν αὐτὸς σωθῆ, αὐτῷ
 ἀποδοῦναι· ἦν δὲ τι πάθῃ, ἀναθεῖναι ποιησάμενον
 τῇ Ἀρτέμιδι ὃ τι οἴοιτο χαριεῖσθαι τῇ Θεῷ.

- 7 Ἐπεὶ δ' ἔφρουγεν ὁ Ξενοφῶν, κατοικοῦντος
 ἤδη αὐτοῦ ἐν Σκιλλοῦντι, ἀφικνεῖται Μεγάβυζος
 εἰς Ὀλυμπίαν θεωρήσων καὶ ἀποδίδωσι τὴν παρα-
 καταθήκην αὐτῷ. Ξενοφῶν δὲ λαβὼν χωρίον
 8 ὠνεῖται τῇ Θεῷ, ὅπου ἀνεῖλεν ὁ Θεός. ἔτυχε δὲ
 διαρρέων διὰ τοῦ χωρίου ποταμὸς Σελινοῦς. καὶ
 ἐν Ἐφέσῳ δὲ παρὰ τὸν τῆς Ἀρτέμιδος νεῶν Σελι-
 νοῦς ποταμὸς παραρρεῖ, καὶ ἰχθύες τ' ἐν ἀμφο-
 τέροις ἔνεισι καὶ κόγχαι· ἐν δὲ τῷ ἐν Σκιλλοῦντι
 χωρίῳ καὶ θῆραι πάντων ὅποσα ἐστὶν ἀγρευόμενα
 9 θηρία. ἐποίησε δὲ καὶ βωμὸν καὶ ναὸν ἀπὸ τοῦ
 ἱεροῦ ἀργυρίου, καὶ τὸ λοιπὸν δ' αἰεὶ δεκατεύων τὰ
 ἐκ τοῦ ἀγροῦ ὠραῖα θυσίαν ἐποίει τῇ Θεῷ, καὶ
 πάντες οἱ πρόσχωροι, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, μετεῖχον
 τῆς ἐορτῆς. παρεῖχε δ' ἡ Θεὸς τοῖς σκηνοῦσιν ἄλ-
 φριτα, ἄρτους, οἶνον, τραγήματα, καὶ τῶν θυομέ-
 νων ἀπὸ τῆς ἱερᾶς νομῆς λάχος, καὶ τῶν θηρευο-
 10 μένων δέ. καὶ γὰρ θήραν ἐποιοῦντο εἰς τὴν ἐορτήν
 οἳ τε Ξενοφῶντος παῖδες καὶ οἳ τῶν ἄλλων πολι-
 τῶν, οἳ δὲ βουλόμενοι καὶ ἄνδρες συνεθήρων· καὶ
 ἤλισκετο τὰ μὲν ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἱεροῦ χώρου, τὰ δὲ
 καὶ ἐκ τῆς Φολόης, σύες καὶ δορκάδες καὶ ἔλαφοι.
 11 ἔστι δ' ἡ χώρα ἧ ἐκ Λακεδαιμόνος εἰς Ὀλυμπίαν

πορεύονται, ὡς εἴκοσι στάδιοι ἀπὸ τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ Διὸς ἱεροῦ. ἐν δ' ἐν τῷ ἱερῷ χώρῳ καὶ λειμῶν καὶ ὄρη δένδρων μεστά, ἱκανὰ σῦς καὶ αἴγας καὶ βοῦς τρέφειν καὶ ἵππους, ὥστε καὶ τὰ τῶν εἰς τὴν ἑορτὴν ἰόντων ὑποζύγια εὐωχεῖσθαι. περὶ δ' αὐτὸν ¹² τὸν ναὸν ἄλλος ἡμέρων δένδρων ἐφυτεύθη, ὅσ' ἐστὶ τρωκτὰ ὠραῖα. ὁ δὲ ναὸς ὡς μικρὸς μέγαν τῷ ἐν Ἐφέσῳ ἡκασται, καὶ τὸ ξόανον ἔοικεν ὡς κυπαρίττινον χρυσοῦ ὄντι τῷ ἐν Ἐφέσῳ. καὶ στήλη ¹³ ἔστηκε παρὰ τὸν ναὸν γράμματ' ἔχουσα· **ΙΕΡΟΣ Ο ΧΩΡΟΣ ΤΗΣ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ. ΤΟΝ ΕΧΟΝΤΑ ΚΑΙ ΚΑΡΠΟΥΜΕΝΟΝ ΤΗΝ ΜΕΝ ΔΕΚΑΤΗΝ ΚΑΤΑΘΥΕΙΝ ΕΚΑΣΤΟΥ ΕΤΟΥΣ. ΕΚ ΔΕ ΤΟΥ ΠΕΡΙΤΤΟΥ ΤΟΝ ΝΑΟΝ ΕΠΙΣΚΕΥΑΖΕΙΝ. ΕΑΝ ΔΕ ΤΙΣ ΜΗ ΠΟΙΗΙ ΤΑΥΤΑ ΤΗΙ ΘΕΩΙ ΜΕΛΗΣΕΙ.**

IV. Ἐκ Κερασούντος δὲ κατὰ θάλατταν μὲν ἐκομίζοντο οἵπερ καὶ πρόσθεν, οἱ δ' ἄλλοι κατὰ γῆν ἐπορεύοντο. ἐπεὶ δ' ἦσαν ἐπὶ τοῖς Μοσσυνοίκων ² ὄρειοις, πέμπουσιν ὡς αὐτοὺς Τιμησίθεον τὸν Τραπεζούντιον, πρόξενον ὄντα τῶν Μοσσυνοίκων, ἐρωτῶντες πότερον ὡς διὰ φιλίας ἢ διὰ πολεμίας πορεύονται τῆς χώρας. οἱ δ' εἶπον ὅτι οὐ διήσοιεν· ἐπίστευον γὰρ τοῖς χωρίοις. ἐντεῦθεν λέγει ὁ Τι- ³μησίθεος, ὅτι πολέμιοι τούτοις εἰσὶν οἱ ἐκ τοῦ ἐπέκεινα. καὶ ἐδόκει καλέσαι ἐκείνους, εἰ βούλοιντο συμμαχίαν ποιήσασθαι· καὶ πεμφθεὶς ὁ Τιμησίθεος ἦκεν ἄγων τοὺς ἄρχοντας. ἐπεὶ δ' ἀφίκοντο, συν- ⁴ἦλθον οἱ τε τῶν Μοσσυνοίκων ἄρχοντες καὶ οἱ

στρατηγοὶ τῶν Ἑλλήνων· καὶ ἔλεξε Ξενοφῶν, ἡρμῆ-
 5 νευε δὲ Τιμησίθεος· Ὡς ἄνδρες Μοσσύνοικοι, ἡμεῖς
 βουλόμεθα διασωθῆναι εἰς τὴν Ἑλλάδα περὶ πλοῖα
 γὰρ οὐκ ἔχομεν· κωλύουσι δ' οὗτοι ἡμᾶς, οὐς ἀκού-
 6 ομεν ὑμῖν πολεμίους εἶναι. εἰ οὖν βούλεσθ', ἔξ-
 εστιν ὑμῖν ἡμᾶς λαβεῖν συμμάχους καὶ τιμωρή-
 σασθαι, εἴ τί ποτ' ὑμᾶς οὗτοι ἠδικήκασι, καὶ τὸ
 7 λοιπὸν ὑμῶν ὑπηκόους εἶναι τούτους. εἰ δ' ἡμᾶς
 ἀφήσετε, σκέψασθε πόθεν ἄλλην ἂν τοσαύτην δύ-
 8 ναμιν λάβοιτε σύμμαχον. πρὸς ταῦτ' ἀπεκρίνατο
 ὁ ἄρχων τῶν Μοσσυνοίκων, ὅτι καὶ βούλονται ταῦ-
 9 τα καὶ δέχονται τὴν συμμαχίαν. Ἄγετε δὴ, ἔφη ὁ
 Ξενοφῶν, τί ἡμῶν δεήσεσθε χρήσασθαι, ἂν σύμ-
 μαχοὶ ὑμῶν γενώμεθα, καὶ ὑμεῖς τί οἰοί τ' ἔσεσθ'
 10 ἡμῖν συμπερᾶσαι περὶ τῆς διόδου; οἱ δ' εἶπον ὅτι
 ἱκανοὶ ἐσμεν εἰς τὴν χώραν εἰσβάλλειν ἐκ τοῦ ἐπὶ
 θάτερα τὴν τῶν ὑμῖν τε καὶ ἡμῖν πολεμίων, καὶ
 δεῦρ' ὑμῖν πέμψαι ναῦς τε καὶ ἄνδρας, οἵτινες ὑμῖν
 συμμαχοῦνται τε καὶ τὴν ὁδὸν ἡγήσονται.

11 Ἐπὶ τούτοις πιστὰ δόντες καὶ λαβόντες ᾤχοντο.
 καὶ ἦγον τῇ ὑστεραίᾳ ἄγοντες τριακόσια πλοῖα μο-
 νόξυλα καὶ ἐν ἐκάστῳ τρεῖς ἄνδρας, ὧν οἱ μὲν δύο
 ἐκβάντες εἰς τάξιν ἔθεντο τὰ ὄπλα, ὁ δ' εἰς ἐνέμενε.

12 καὶ οἱ μὲν λαβόντες τὰ πλοῖα ἀπέπλευσαν, οἱ δὲ
 μένοντες ἐξετάξαντο ὧδε. ἔστησαν ἂν ἑκατὸν μά-
 λισθ' οἶον χοροὶ ἀντιστοιχοῦντες ἀλλήλοις, ἔχοντες
 γέρορα πάντες λευκῶν βοῶν δασέα, ἠκασμένα κιττοῦ
 πετάλω, ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ παλτὸν ὡς ἔξπηχυ, ἔμπρο-
 σθεν μὲν λόγχην ἔχον, ἐναρμωσθὲν δὲ τὸ ξύλον

σφαιροειδές. χιτωνίσκους δ' ἐνεδεθύκασαν ὑπὲρ γο- 13
νάτων, πάχος ὡς λινοῦ στρωματοδέσμου, ἐπὶ τῇ
κεφαλῇ δὲ κράνη σκύτινα, οἷάπερ τὰ Παφλαγονικά,
κρωβύλον ἔχοντα κατὰ μέσον, ἐγγύτατα τιαροειδῆ·
εἶχον δὲ καὶ σαγάρεις σιδηρᾶς. ἐντεῦθεν ἐξῆρχε 14
μὲν αὐτῶν εἷς, οἱ δ' ἄλλοι πάντες ἐπορεύοντο ἄδοντες
ἐν ρυθμῷ, καὶ διελθόντες διὰ τῶν τάξεων καὶ διὰ
τῶν ὄπλων τῶν Ἑλλήνων ἐπορεύοντο εὐθὺς πρὸς
τοὺς πολεμίους ἐπὶ χωρίον, ὃ ἐδόκει ἐπιμαχότατον
εἶναι. ὤκειτο δὲ τοῦτο πρὸ τῆς πόλεως τῆς Μητρο- 15
πόλεως καλουμένης αὐτοῖς καὶ ἐχούσης τὸ ἀκρότατον
τῶν Μοσσυνοίκων. καὶ περὶ τούτου ὁ πόλεμος ἦν·
οἱ γὰρ αἰεὶ τοῦτ' ἔχοντες ἐδόκουν ἐγκρατεῖς εἶναι καὶ
πάντων Μοσσυνοίκων, καὶ ἔφασαν τούτους οὐ δι-
καίως ἔχειν τοῦτο, ἀλλὰ κοινὸν ὄν καταλαβόντας
πλεονεκτεῖν. εἶποντο δ' αὐτοῖς καὶ τῶν Ἑλλήνων 16
τινές, οὐ ταχθέντες ὑπὸ τῶν στρατηγῶν, ἀλλὰ ἀρ-
παγῆς ἕνεκεν. οἱ δὲ πολέμοι προσιόντων τέως μὲν
ἡσύχαζον· ἐπεὶ δ' ἐγγὺς ἐγένοντο τοῦ χωρίου, ἐκ-
δραμόντες τρέπονται αὐτούς, καὶ ἀπέκτειναν συχ-
νοὺς τῶν βαρβάρων καὶ τῶν συναναβάντων Ἑλ-
λήνων τινάς, καὶ ἐδίωκον μέχρι οὗ εἶδον τοὺς
Ἑλληνας βοηθοῦντας· εἶτα δ' ἀποτραπόμενοι ὤχοντο, 17
καὶ ἀποτεμόντες τὰς κεφαλὰς τῶν νεκρῶν ἐπεδεί-
κνυσαν τοῖς Ἑλλησι καὶ τοῖς ἑαυτῶν πολεμίους, καὶ
ἅμ' ἐχόρευον νόμῳ τινὶ ἄδοντες. οἱ δ' Ἑλληνες 18
μάλ' ἤχθοντο, ὅτι τοὺς γε πολεμίους ἐπεποιήκασαν
θραυστέρους, καὶ ὅτι οἱ ἐξελθόντες Ἑλληνες σὺν
αὐτοῖς ἐπεφεύγεσαν μάλ' ὄντες συχνοί· ὃ οὐπω πρό-

- 19 σθεν ἐπεποιήκεσαν ἐν τῇ στρατείᾳ. Ξενοφῶν δὲ συγκαλέσας τοὺς Ἕλληνας εἶπεν· Ἄνδρες στρατιῶται, μηδὲν ἀθυμήσηθ' ἕνεκα τῶν γεγενημένων· ἴστε γὰρ ὅτι καὶ ἀγαθὸν οὐ μείον τοῦ κακοῦ γεγένηται.
- 20 πρῶτον μὲν γὰρ ἐπίστασθ' ὅτι οἱ μέλλοντες ἡμῖν ἡγεῖσθαι τῶ ὄντι πολέμιοι εἰσιν οἷσπερ καὶ ἡμᾶς ἀνάγκη· ἔπειτα δὲ καὶ τῶν Ἑλλήνων οἱ ἀμελήσαντες τῆς σὺν ἡμῖν τάξεως καὶ ἱκανοὶ ἡγησάμενοι εἶναι σὺν τοῖς βαρβάροις ταῦτά πράττειν ἄπερ σὺν ἡμῖν δίκην δεδώκασιν· ὥστ' αὐθις ἦττον τῆς ἡμετέρας
- 21 τάξεως ἀπολείπονται. ἀλλ' ὑμᾶς δεῖ παρασκευάζεσθαι, ὅπως καὶ τοῖς φίλοις οὔσι τῶν βαρβάρων δόξετε κρείττους αὐτῶν εἶναι καὶ τοῖς πολεμίοις δηλώσετε, ὅτι οὐχ ὁμοίοις ἀνδράσι μαχοῦνται νῦν τε καὶ ὅτε τοῖς ἀτάκτοις ἐμάχοντο.
- 22 Ταύτην μὲν οὖν τὴν ἡμέραν οὕτως ἔμειναν· τῇ δ' ὕστεραία θύσαντες ἐπεὶ ἐκαλλιερήσαντο, ἀριστήσαντες, ὀρθίους τοὺς λόχους ποιησάμενοι, καὶ τοὺς βαρβάρους ἐπὶ τὸ εὐώνυμον κατὰ ταῦτά ταξάμενοι ἐπορεύοντο τοὺς τοξότας μεταξὺ τῶν λόχων ἔχοντες, ὑπολειπομένοι δὲ μικρὸν τοῦ στόματος τῶν
- 23 ὀπλιτῶν. ἦσαν γὰρ τῶν πολεμίων οἱ εὐζωνοὶ κατατρέχοντες τοῖς λίθοις ἔβαλλον. τούτους ἀνέστελλον οἱ τοξόται καὶ πελτασταί. οἱ δ' ἄλλοι βάρβηρον ἐπορεύοντο πρῶτον μὲν ἐπὶ τὸ χωρίον, ἀφ' οὗ τῇ προτεραίᾳ οἱ βάρβαροι ἐτρέφθησαν καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς·
- 24 ἐνταῦθα γὰρ οἱ πολέμιοι ἦσαν ἀντιτεταγμένοι. τοὺς μὲν οὖν πελταστὰς ἐδέξανθ' οἱ βάρβαροι καὶ ἐμάχοντο, ἐπειδὴ δ' ἐγγὺς ἦσαν οἱ ὀπλιταί, ἐτρέποντο.

καὶ οἱ μὲν πελτασταὶ εὐθύς εἶποντο διώκοντες ἄνω
 πρὸς τὴν πόλιν, οἱ δ' ὀπλίται ἐν τάξει εἶποντο.
 ἐπεὶ δ' ἄνω ἦσαν πρὸς ταῖς τῆς Μητροπόλεως οἰ- 25
 κίαις, ἐνταῦθ' οἱ πολέμιοι ὁμοῦ δὴ πάντες γενόμενοι
 ἐμάχοντο καὶ ἐξηκόντιζον τοῖς παλτοῖς, καὶ ἅμα
 δόρατα ἔχοντες παχέα μακρά, ὅσ' ἀνὴρ ἂν φέροι
 μόλις, τούτοις ἐπειρῶντο ἀμύνεσθαι ἐκ χειρός. ἐπεὶ 26
 δ' οὐχ ὑφίεντο οἱ Ἕλληες, ἀλλὰ ὁμόσ' ἐχώρουν,
 ἔφηνον οἱ βάρβαροι καὶ ἐντεῦθεν ἀπολείποντες τὸ
 χωρίον. ὁ δὲ βασιλεὺς αὐτῶν ὁ ἐν τῷ μούσσινι τῷ
 ἐπ' ἄκρον ὠκοδομημένῳ, ὃν τρέφουσι πάντες κοινῇ
 αὐτοῦ μένοντα καὶ φυλάττουσιν ἀεί, οὐκ ἤθελεν
 ἐξελεῖν, οὐδ' ὁ ἐν τῷ πρότερον αἰρεθέντι χω-
 ρίῳ, ἀλλ' αὐτοῖν τοῖν μούσσινον κατεκαύθησαν. οἱ 27
 δ' Ἕλληες διαρπάζοντες τὰ χωρία ἠύρισκον θησαυ-
 ροὺς ἐν ταῖς οἰκίαις ἄρτων νενημένων πέρουσιν, ὡς
 ἔφασαν οἱ Μοσσύνιοι, τὸν δὲ νέον ἔτι σίτον σὺν
 τῇ καλάμῃ ἀποκείμενον· ἦσαν δὲ ζεῖαι αἱ πλείσται.
 καὶ δελφίνων τεμάχη ἐν ἀμφορεῦσιν ἠύρισκετο τε- 28
 ταριχευμένα καὶ στέαρ ἐν τεύχεσιν, ᾧ ἐχρῶνθ' οἱ
 Μοσσύνιοι καθάπερ οἱ Ἕλληες τῷ ἐλαίῳ· κάρνα 29
 δ' ἐπὶ τῶν ἀνώγειων ἦν πολλὰ τὰ πλατέα, οὐκ ἔχοντα
 διαφυγὴν οὐδεμίαν. τούτῳ καὶ πλείστῳ σίτῳ ἐχρῶντο
 ἔφοντες καὶ ἄρτους ὀπιῶντες. οἶνος δ' ἠύρισκετο,
 ὅς ἄκρατος μὲν ὀξύς ἐφαίνεται εἶναι ὑπὸ τῆς ἀσστη-
 ρότητος, κερασθεῖς δ' εὐώδης τε καὶ ἡδύς.

Οἱ μὲν δὴ Ἕλληες ἀριστήσαντες ἐνταῦθ' ἐπο- 30
 ρεύοντο εἰς τὸ πρόσω, παραδόντες τὸ χωρίον τοῖς
 συμμαχήσασιν τῶν Μοσσυνοίκων. ὁπόσα δὲ καὶ

ἄλλα παρήσαν χωρία τῶν σὺν τοῖς πολεμίοις ὄντων,
 τὰ εὐπροσοδῶτατα οἱ μὲν ἔλειπον, οἱ δ' ἐκόντες
 προσεχώρουν. τὰ δὲ πλεῖστα τοιάδε ἦν τῶν χω-
 31 ρίων. ἀπεῖχον αἱ πόλεις ἀπ' ἀλλήλων στάδι' ὀγδοή-
 κοντα, αἱ δὲ πλέον αἱ δὲ μείον· ἀναβοώντων δὲ
 ἀλλήλων συνήκουον εἰς τὴν ἑτέραν ἐκ τῆς ἑτέρας
 32 πόλεως· οὕτως ὑψηλὴ τε καὶ κοίλη ἡ χώρα ἦν.
 ἐπεὶ δὲ πορευόμενοι ἐν τοῖς φίλοις ἦσαν, ἐπεδεί-
 κνυσαν αὐτοῖς παῖδας τῶν εὐδαιμόνων σιτευτοῦς
 καρύοις ἐφθοῖς, ἀπαλοὺς καὶ λευκοὺς σφόδρα καὶ
 οὐ πολλοῦ δέοντας ἴσους τὸ μῆκος καὶ τὸ πλά-
 τος εἶναι, ποικίλους δὲ τὰ νῶτα καὶ τὰ ἔμπροσθεν
 34 πάντ' ἐστιγμένους ἀνθέμια. λευκοὶ δὲ πάντες οἱ
 ἄνδρες καὶ αἱ γυναῖκες. τούτους ἔλεγον οἱ στρατευ-
 σάμενοι βαρβαρωτάτους διελθεῖν καὶ πλεῖστον τῶν
 Ἑλληνικῶν νόμων κεχωρισμένους. ἐν τε γὰρ ὄχλῳ
 ὄντες ἐποιοῦν ἄπερ ἂν ἄνθρωποι ἐν ἐρημίᾳ ποιή-
 σαιαν, μόνοι τε ὄντες ὅμοια ἔπραττον ἄπερ ἂν μετ'
 ἄλλων ὄντες, διελέγοντό θ' ἑαυτοῖς καὶ ἐγέλων ἐφ'
 ἑαυτοῖς καὶ ὠρχοῦντ' ἐφιστάμενοι ὅπου τύχοιεν, ὡσ-
 περ ἄλλοις ἐπιδεικνύμενοι.

V. Διὰ ταύτης τῆς χώρας οἱ Ἕλληνες, διὰ τε
 τῆς πολεμίας καὶ τῆς φιλίας, ἐπορεύθησαν ὀκτῶ
 σταθμούς, καὶ ἀφικνοῦνται εἰς Χάλυβας. οὗτοι ὀλί-
 γοι τ' ἦσαν καὶ ὑπήκοοι τῶν Μοσσυνοίκων, καὶ ὁ
 βίος ἦν τοῖς πλείστοις αὐτῶν ἀπὸ σιθηρίας.

2 Ἐντεῦθεν ἀφικνοῦνται εἰς Τιβαρηνοὺς. ἡ δὲ
 τῶν Τιβαρηνῶν χώρα πολὺ ἦν πεδινωτέρα καὶ χω-
 ρία εἶχεν ἐπὶ θαλάττῃ ἦττον ἐρυμνά. καὶ οἱ στρα-

τηγοὶ ἔχρηζον πρὸς τὰ χωρία προσβάλλειν καὶ τὴν στρατιὰν ὀνηθῆναι τι, καὶ τὰ ξένη ἃ ἦκε παρὰ Τιβαρητῶν οὐκ ἐδέχοντο, ἀλλ' ἐπιμείναι κελεύσαντες, ἔστε βουλεύσαιντ', ἐθύοντο. καὶ πολλὰ καταθυσάντων τέλος ἀπεδείξανθ' οἱ μάντιες πάντες γνώμην, ὅτι οὐδαμῆ προσίοιντο οἱ θεοὶ τὸν πόλεμον. ἐντεῦθεν δὴ τὰ ξένια ἐδέξαντο, καὶ ὡς διὰ φιλίας πορευόμενοι δὴ ἡμέρας ἀφίκοιτ' εἰς Κοτύωρα πόλιν Ἑλληνίδα, Σινωπέων ἀποικον, οὐσαν δ' ἐν τῇ Τιβαρητῶν χώρα.

Ἐνταῦθ' ἔμειναν ἡμέρας τετταράκοντα πέντε. ὅτε ἐν ταύταις πρῶτον μὲν τοῖς θεοῖς ἔθυσαν, καὶ πομπὰς ἐποίησαν κατ' ἔθνος ἕκαστοι καὶ ἀγῶνας γυμνικούς. τὰ δ' ἐπιτήδεια ἐλάμβανον τὰ μὲν ἐκ τῆς Παφλαγονίας, τὰ δ' ἐκ τῶν χωρίων τῶν Κοτυωριτῶν· οὐ γὰρ παρεῖχον ἀγοράν, οὐδ' εἰς τὸ τεῖχος τοὺς ἀσθενοῦντας ἐδέχοντο.

Ἐν τούτῳ ἔρχονται ἐκ Σινώπης πρόεσβεις, φοβούμενοι περὶ τῶν Κοτυωριτῶν τῆς τε πόλεως, ἣν γὰρ ἐκείνων καὶ φόρον ἐκείνοις ἔφερον, καὶ τῆς χώρας, ὅτι ἤκουον θηουμένην. καὶ ἐλθόντες εἰς τὸ στρατόπεδον ἔλεγον· προηγόρει δ' Ἐκατόνυμος δεινὸς νομιζόμενος εἶναι λέγειν· Ἐπεμμεν

4 Μέχρι ἐνταῦθα ἐπέξευσε ἡ στρατιὰ. πλῆθος τῆς καταβάσεως τῆς ὁδοῦ ἀπὸ τῆς ἐν Βαβυλῶνι μάχης ἄχρι εἰς Κοτύωρα σταθμοὶ ἑκατὸν εἴκοσι δύο, παρασάγγαι ἑξακῆσιοι καὶ εἴκοσι, στάδιοι μύριοι καὶ ὀκτακισχίλιοι καὶ ἑξακῆσιοι, χρόνον πλῆθος ὀκτὼ μῆνες.

- ἡμᾶς, ὧ ἄνδρες στρατιῶται, ἢ τῶν Σινωπέων πό-
 λης ἐπαινέσοντας ὑμᾶς, ὅτι νικᾶτε Ἕλληνες ὄντες
 βαρβάρους, ἔπειτα δὲ καὶ συνησθησομένους, ὅτι διὰ
 πολλῶν τε καὶ δεινῶν, ὡς ἡμεῖς ἠκούσαμεν, πραγ-
 9 μάτων σεσωμένοι πάρεστε. ἀξιοῦμεν δ' Ἕλληνες
 ὄντες καὶ αὐτοὶ ὑφ' ὑμῶν ὄντων Ἑλλήνων ἀγαθὸν
 μὲν τι πάσχειν, κακὸν δὲ μηδέν· οὐδὲ γὰρ ἡμεῖς
 ὑμᾶς οὐδὲν πώποθ' ὑπήρξαμεν κακῶς ποιῶντες.
 10 Κοτυωρῖται δ' οὗτοι εἰσὶ μὲν ἡμέτεροι ἄποικοι, καὶ
 τὴν χώραν ἡμεῖς αὐτοῖς ταύτην παραδεδώκαμεν
 βαρβάρους ἀφελόμενοι. δι' ὃ καὶ δασμόν ἡμῖν φέ-
 ρουσιν οὗτοί τε τεταγμένον καὶ Κερασούντιοι καὶ
 Τραπεζοῦντιοι· ὡσθ' ὅ τι ἂν τούτους κακὸν ποιή-
 11 σητε, ἢ Σινωπέων πόλις νομίζει πάσχειν. νῦν δ'
 ἀκούομεν ὑμᾶς εἰς τε τὴν πόλιν βία παρεληλυθότας
 ἐνίους σκηροῦν ἐν ταῖς οἰκίαις καὶ ἐκ τῶν χωρίων
 12 βία λαμβάνειν ὧν ἂν δέησθε, οὐ πείθοντας. ταῦτ'
 οὖν ἀπαξιοῦμεν· εἰ δὲ ταῦτα ποιήσεται, ἀνάγκη ἡ-
 μῖν καὶ Κορύλαν καὶ Παφλαγόνας καὶ ἄλλον ὄντιν'
 ἂν δυνώμεθα φίλον ποιεῖσθαι.
 13 Πρὸς ταῦτ' ἀναστάς Ξενοφῶν ὑπὲρ τῶν στρα-
 τιωτῶν εἶπεν· Ἡμεῖς δέ, ὧ ἄνδρες Σινωπῆς, ἤκο-
 μεν ἀγαπῶντες ὅτι τὰ σώματα διεσωσάμεθα καὶ
 τὰ ὄπλα· οὐ γὰρ ἦν δυνατόν ἅμα τε χρήματ' ἄγειν
 14 καὶ τοῖς πολεμίοις μάχεσθαι. καὶ νῦν ἐπεὶ εἰς τὰς
 Ἑλληνίδας πόλεις ἤλθομεν, ἐν Τραπεζοῦντι μὲν,
 παρείχον γὰρ ἡμῖν ἀγοράν, ὠνούμενοι εἴχομεν τὰπι-
 τήδεια, καὶ ἂνθ' ὧν ἐτίμησαν ἡμᾶς καὶ ξένι' ἔδω-
 καν τῇ στρατιᾷ, ἀντετιμῶμεν αὐτούς, καὶ εἴ τις

αὐτοῖς φίλος ἦν τῶν βαρβάρων, τούτων ἀπειχό-
 μεθα· τοὺς δὲ πολεμίους αὐτῶν, ἐφ' οὓς αὐτοὶ
 ἠγοῖντο, κακῶς ἐποιοῦμεν ὅσον ἐδυνάμεθα. ἐρωτᾶτε 15
 δ' αὐτοὺς ὁποίων τινῶν ἡμῶν ἔτυχον· πάρεσι γὰρ
 ἐνθάδ' οὓς ἡμῖν ἠγεμόνας διὰ φιλίαν ἢ πόλις συνέ-
 πεμψεν. ὅποι δ' ἂν ἐλθόντες ἀγορὰν μὴ ἔχωμεν, 16
 ἂν τ' εἰς βάρβαρον γῆν ἂν τ' εἰς Ἑλληνίδα, οὐχ
 ὕβρει ἀλλὰ ἀνάγκῃ λαμβάνομεν τὰπιτήδεια. καὶ 17
 Καρδούχους καὶ Ταόχους καίτερ βασιλέως οὐχ ὑπη-
 κούς ὄντας θμῶς καὶ μάλα φοβερούς ὄντας πολε-
 μίους ἐκτησάμεθα διὰ τὸ ἀνάγκην εἶναι λαμβάνειν
 τὰπιτήδεια, ἐπεὶ ἀγορὰν οὐ παρείχον. Μάκρωνας 18
 δὲ καίτερ βαρβάρους ὄντας, ἐπεὶ ἀγορὰν οἶαν ἐδύ-
 ναντο παρείχον, φίλους τ' ἐνομίζομεν καὶ βία οὐδὲν
 ἐλαμβάνομεν τῶν ἐκείνων. Κοτυωρίτας δ', οὓς 19
 ὑμετέρους φατὲ εἶναι, εἴ τι αὐτῶν εἰλήφαμεν, αὐ-
 τοὶ αἴτιοι εἰσιν· οὐ γὰρ ὡς φίλοι προσεφέροντο ἡ-
 μῖν, ἀλλὰ κλήσαντες τὰς πύλας οὐτ' εἶσω ἐδέχοντο
 οὐτ' ἔξω ἀγορὰν ἐπεμπον· ἠτιῶντο δὲ τὸν παρ'
 ὑμῶν ἀρμοστήν τούτων αἴτιον εἶναι. δ δὲ λέγεις 20
 βία παρελθόντας σκηνοῦν, ἡμεῖς ἤξιοῦμεν τοὺς κά-
 μνοντας εἰς τὰς στέγας δέξασθαι· ἐπεὶ δ' οὐκ ἀνέ-
 φγον τὰς πύλας, ἢ ἡμᾶς ἐδέχετο αὐτὸ τὸ χωρίον
 ταύτη εἰσελθόντες ἄλλο μὲν οὐδὲν βίαιον ἐποιή-
 σαμεν, σκηνοῦσι δ' ἐν ταῖς στέγαις οἱ κάμνοντες
 τὰ αὐτῶν θαπανῶντες, καὶ τὰς πύλας φρουροῦμεν,
 ὅπως μὴ ἐπὶ τῷ ὑμετέρῳ ἀρμοστῇ ὣσιν οἱ κάμνον-
 τες ἡμῶν, ἀλλ' ἐφ' ἡμῖν ἢ κομίσασθαι δταν βουλώ-
 μεθα. οἱ δ' ἄλλοι, ὡς δοῶτε, σκηνοῦμεν ὑπαίθριοι 21

ἐν τῇ τάξει, παρεσκευασμένοι, ἂν μὲν τις εὖ ποιῇ,
 22 ἀντ' εὖ ποιεῖν, ἂν δὲ κακῶς, ἀλέξασθαι. ἃ δ' ἠπεί-
 λησας, ὡς ἦν ὑμῖν δοκῆ Κορύλαν καὶ Παφλαγόνας
 συμμάχους ποιήσεσθ' ἐφ' ἡμᾶς, ἡμεῖς δὲ ἦν μὲν
 ἀνάγκη ἢ πολεμήσομεν καὶ ἀμφοτέροις· ἤδη γὰρ
 καὶ ἄλλοις πολλαπλασίοις ἡμῶν ἐπολεμήσαμεν· ἂν
 δὲ δοκῆ ἡμῖν καὶ φίλον ποιεῖσθαι τὸν Παφλαγόνα
 23 — ἀκούομεν δ' αὐτὸν καὶ ἐπιθυμεῖν τῆς ὑμετέρας
 πόλεως καὶ χωρίων τῶν ἐπιθαλαττίων — πειρασό-
 μεθα συμπράττοντες αὐτῷ ὧν ἐπιθυμῆ φίλοι γί-
 γνεσθαι.

24 Ἐκ τούτου μάλα μὲν δῆλοι ἦσαν οἱ συμπρέ-
 σβεις τῷ Ἐκατωνύμφῳ χαλεπαίνοντες τοῖς εἰρημένους,
 παρελθὼν δ' αὐτῶν ἄλλος εἶπεν, ὅτι οὐ πόλεμον
 ποιησόμενοι ἦκοιεν, ἀλλ' ἐπιδείξοντες ὅτι φίλοι εἰσὶ.
 καὶ ξενίοις, ἦν μὲν ἔλθῃτε πρὸς τὴν Σινωπέων πό-
 λιν, ἐκεῖ δεξόμεθα, νῦν δὲ τοὺς ἐνθάδε κελεύσομεν
 διδόναι ἃ δύνανται· δρῶμεν γὰρ πάντ' ἀληθῆ ὄντα
 25 ἃ λέγετε. ἐκ τούτου ξενιά τ' ἔπεμπον οἱ Κοτυω-
 ρῖται καὶ οἱ στρατηγοὶ τῶν Ἑλλήνων ἐξένιζον τοὺς
 τῶν Σινωπέων πρέσβεις, καὶ πρὸς ἀλλήλους πολ-
 λά τε καὶ φιλικὰ διελέγοντο τὰ τ' ἄλλα καὶ περὶ
 τῆς λοιπῆς πορείας ἀνεπυθάνοντο ὧν ἕκαστεροι
 ἐδέοντο.

VI. Ταύτη μὲν τῇ ἡμέρᾳ τοῦτο τὸ τέλος ἐγένετο.
 τῇ δ' ὑστεραία συνέλεξαν οἱ στρατηγοὶ τοὺς
 στρατιώτας. καὶ ἐδόκει αὐτοῖς περὶ τῆς λοιπῆς πο-
 ρείας παρακαλέσαντας τοὺς Σινωπέας βουλεύεσθαι.
 εἴτε γὰρ πεζῇ δέοι πορεύεσθαι, χρήσιμοι ἂν ἐδόκουν

εἶναι οἱ Σινωπῆς· ἔμπειροι γὰρ ἦσαν τῆς Παφλαγονίας· εἴτε κατὰ θάλατταν, προσδεῖν ἐδόκει Σινωπέων· μόνοι γὰρ ἂν ἐδόκουν ἱκανοὶ εἶναι πλοῖα παρασχεῖν ἀρκοῦντα τῇ στρατιᾷ. καλέσαντες οὖν τοὺς πρέσβεις συνεβουλεύοντο, καὶ ἤξιον Ἑλληνας ὄντας Ἑλλησι τούτῳ πρῶτον καλῶς ἐλέγχεσθαι τῷ εὐνοῦς τ' εἶναι καὶ τὰ κάλλιστα καὶ ἀριστα συμβουλεύειν.

Ἀναστάς δ' Ἐκατόννυμος πρῶτον μὲν ἀπελόγησατο περὶ οὗ εἶπεν, ὡς τὸν Παφλαγόνα φίλον ποιήσονται, ὅτι οὐχ ὡς τοῖς Ἑλλησι πολεμησόντων σφῶν εἴποι, ἀλλ' ὅτι ἐξὸν τοῖς βαρβάροις φίλους εἶναι τοὺς Ἑλληνας αἰρήσονται. ἐπεὶ δὲ συμβουλεύειν ἐκέλευον, ἐπευξάμενος εἶπεν ὧδε· Εἰ μὲν συμβουλεύοιμι ἃ βέλτιστά μοι δοκεῖ, πολλὰ μοι κάγαθὰ γένοιτο· εἰ δὲ μὴ, τάναντία. αὕτη γὰρ ἡ ἱερὰ συμβουλή λεγομένη δοκεῖ μοι παρεῖναι· νῦν γὰρ δὴ ἂν μὲν εὖ συμβουλεύσας φανῶ, πολλοὶ ἔσονται οἱ ἐπαινοῦντές με, ἂν δὲ κακῶς, πολλοὶ ἔσονται οἱ καταρώμενοι. πράγματα μὲν οὖν οἶδ' ὅτι πολὺ πλείω ἔξομεν, ἐὰν κατὰ θάλατταν κομίζησθε· ἡμᾶς γὰρ δεήσει τὰ πλοῖα πορίζειν· ἦν δὲ κατὰ γῆν στέλλησθε, ὑμᾶς δεήσει τοὺς μαχομένους εἶναι. ὁμῶς δὲ λεκτέα ἃ γινώσκω· ἔμπειρος γὰρ εἰμι καὶ τῆς χώρας τῆς Παφλαγόνων καὶ τῆς δυνάμεως. ἔχει γὰρ ἀμφότερα, καὶ πεδία κάλλιστα καὶ ὄρη ὑψηλότατα. καὶ πρῶτον μὲν οἶδ' εὐθὺς ἢ τὴν εἰσβολὴν ἀνάγκη ποιῆσθαι· οὐ γὰρ ἔστιν ἄλλη ἢ ἢ τὰ κέρατα τοῦ ὄρους τῆς ὁδοῦ καθ' ἑκάτερά ἐστιν

- ὑψηλά, ἃ κρατεῖν κατέχοντες καὶ πάνυ ὀλίγοι δύ-
 ναιντ' ἄν· τούτων δὲ κατεχομένων οὐδ' ἄν οἱ πάντες
 ἄνθρωποι δύναιντ' ἄν διελθεῖν. ταῦτα δὲ καὶ δεί-
 8 ξαιμι ἄν, εἰ μοί τινα βούλεσθε συμπέμψαι. ἔπειτα
 δ' οἶδα καὶ πεδία ὄντα καὶ ἰππείαν, ἣν αὐτοὶ οἱ
 βάρβαροι νομίζουσι κρείττω εἶναι πάσης τῆς βασι-
 λέως ἰππείας. καὶ νῦν οὗτοι οὐ παρεγένοντο βα-
 σιλεῖ καλοῦντι, ἀλλὰ μείζον φρονεῖ ὁ ἄρχων αὐτῶν.
 9 εἰ δὲ καὶ δυνηθεῖτε τὰ τ' ὄρη κλέψαι ἢ φθάσαι
 λαβόντες καὶ ἐν τῷ πεδίῳ κρατῆσαι μαχόμενοι τοὺς
 θ' ἰππείας τούτων καὶ πεζῶν μυριάδας πλέον ἢ δώ-
 δεκα, ἤξειτ' ἐπὶ τοὺς ποταμούς, πρῶτον μὲν τὸν
 Θερμώδοντα, εὐρος τριῶν πλέθρων, ὃν χαλεπὸν οἶ-
 μαι διαβαίνειν ἄλλως τε καὶ πολεμίων ἔμπροσθεν
 ὄντων, πολεμίων δ' ὕπισθεν ἐπομένων· δεύτερον δ'
 Ἴριον, τριπλέθρον ὡσαύτως· τρίτον δ' Ἄλυν, οὐ
 μείον δυοῖν σταδίων, ὃν οὐκ ἄν δύναισθ' ἄνευ
 πλοίων διαβῆναι· πλοῖα δὲ τίς ἔσται ὁ παρέξων;
 ὡς δ' αὐτως καὶ ὁ Παρθένιος ἄβατος· ἐφ' ὃν ἔλ-
 10 θοιτ' ἄν, εἰ τὸν Ἄλυν διαβαίητε. ἐγὼ μὲν οὖν οὐ
 χαλεπὴν ὑμῖν εἶναι νομίζω τὴν πορείαν, ἀλλὰ παν-
 τάπασιν ἀδύνατον. ἄν δὲ πλέητε, ἔστιν ἐνθένδε
 μὲν εἰς Σινώπην παραπλευσαι, ἐκ Σινώπης δ' εἰς
 Ἡρακλείαν· ἐξ Ἡρακλείας δ' οὔτε πεζῇ οὔτε κατὰ
 θάλατταν ἀπορία· πολλὰ γὰρ καὶ πλοῖα ἔστιν ἐν
 Ἡρακλείᾳ.
- 11 Ἐπεὶ δὲ ταῦτ' ἔλεξεν, οἱ μὲν ὑπώπτεον φι-
 λίας ἕνεκα τῆς Κορύλα λέγειν· καὶ γὰρ ἦν πρόξενος
 αὐτῷ· οἱ δὲ καὶ ὡς δῶρα ληφόμενον διὰ τὴν συμ-

βουλὴν ταύτην· οἱ δ' ὑπώπτευον καὶ τούτου ἕνεκα λέγειν, ὡς μὴ πέζῃ ἰόντες τὴν Σινωπέων τι χώραν κακὸν ἐργάζοντο. οἱ δ' οὖν Ἕλληνες ἐψηφίσαντο κατὰ θάλατταν τὴν πορείαν ποιείσθαι. μετὰ ταῦτα 12 Ξενοφῶν εἶπεν· Ὡς Σινωπῆς, οἱ μὲν ἄνδρες ἤρηνται ἦν ὑμεῖς συμβουλευέτε πορείαν· οὕτω δ' ἔχει· εἰ μὲν πλοῖα ἔσεσθαι μέλλει ἰκανά, ὥστ' ἀριθμῶ ἕνα μὴ καταλείπεσθαι ἐνθάδε, ἡμεῖς ἂν πλείοιμεν· εἰ δὲ μέλλομεν οἱ μὲν καταλείπεσθαι οἱ δὲ πλεύσεσθαι, οὐκ ἂν ἐμβαίημεν εἰς τὰ πλοῖα. γινώσκομεν γὰρ 13 ὅτι, ὅπου μὲν ἂν κρατῶμεν, δυναίμεθ' ἂν καὶ σφύζεσθαι καὶ ἀπιτήδεια ἔχειν· εἰ δὲ που ἦττους τῶν πολεμίων ληφθῆσόμεθα, εὐδηλον δὴ ὅτι ἐν ἀνδραπόδων χώρᾳ ἔσόμεθα. ἀκούσαντες ταῦθ' οἱ Σινωπῆς ἐκέλευον πέμπειν πρέσβεις. καὶ πέμπουσι Καλ- 14 λίμαχον Ἀρκάδα καὶ Ἀρίστωνα Ἀθηναῖον καὶ Σαμόλαν Ἀχαιόν. καὶ οἱ μὲν ὄχοντο.

Ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ Ξενοφῶντι, δρῶντι 15 μὲν ὀπλίτας πολλοὺς τῶν Ἑλλήνων, δρῶντι δὲ καὶ πελταστὰς καὶ τοξότας καὶ σφενδονήτας καὶ ἱππέας δὲ καὶ μάλ' ἤδη διὰ τὴν τριβῆν ἰκανοὺς, ὄντας δ' ἐν τῷ Πόντῳ, ἐνθ' οὐκ ἂν ἀπ' ὀλίγων χρημάτων τοσαύτη δύναμις παρεσκευάσθη, καλὸν αὐτῷ ἐδόκει εἶναι καὶ χώραν καὶ δύναμιν τῇ Ἑλλάδι προσκτήσασθαι πόλιν κατοικήσαντας. καὶ γενέσθαι 16 ἂν ἐδόκει μεγάλη, καταλογιζομένων τό τ' αὐτῶν πλῆθος καὶ τοὺς περιοικοῦντας τὸν Πόντον. καὶ ἐπὶ τούτοις ἐθύετο, πρὶν τι εἰπεῖν τῶν στρατιωτῶν, Σιλανὸν παρακαλέσας τὸν Κύρου μάντιν γενόμενον

ὑψηλά, ἃ κρατεῖν κατέχοντες καὶ πάνυ ὀλίγοι δύ-
 ναιντ' ἄν· τούτων δὲ κατεχομένων οὐδ' ἄν οἱ πάντες
 ἄνθρωποι δύναιντ' ἄν διελθεῖν. ταῦτα δὲ καὶ δεί-
 8 ξαιμι ἄν, εἴ μοι τινα βούλεσθε συμπέμψαι. ἔπειτα
 δ' οἶδα καὶ πεδία ὄντα καὶ ἵππειαν, ἣν αὐτοὶ οἱ
 βάρβαροι νομίζουσι κρεῖττω εἶναι πάσης τῆς βασι-
 λέως ἵππειας. καὶ νῦν οὗτοι οὐ παρεγένοντο βα-
 σιλεῖ καλοῦντι, ἀλλὰ μείζον φρονεῖ ὁ ἄρχων αὐτῶν.
 9 εἰ δὲ καὶ δυναθῆτε τά τ' ὄρη κλέψαι ἢ φθάσαι
 λαβόντες καὶ ἐν τῷ πεδίῳ κρατῆσαι μαχόμενοι τοὺς
 θ' ἵππεας τούτων καὶ πεζῶν μυριάδας πλεον ἢ δώ-
 δεκα, ἤξετ' ἐπὶ τοὺς ποταμούς, πρῶτον μὲν τὸν
 Θερωμάδοντα, εὖρος τριῶν πλέθρων, ὃν χαλεπὸν οἶ-
 μαι διαβαίνειν ἄλλως τε καὶ πολεμίων ἔμπροσθεν
 ὄντων, πολεμίων δ' ὀπισθεν ἐπομένων· δεύτερον δ'
 Ἴριον, τρίπλεθρον ὡσαύτως· τρίτον δ' Ἄλυν, οὐ
 μείον δυοῖν σταδίον, ὃν οὐκ ἄν δύναισθ' ἄνευ
 πλοίων διαβῆναι· πλοῖα δὲ τίς ἔσται ὁ παρέξων;
 10 ὡς δ' αὐτῶς καὶ ὁ Παρθένιος ἄβατος· ἐφ' ὃν ἔλ-
 θοιτ' ἄν, εἰ τὸν Ἄλυν διαβαίητε. ἐγὼ μὲν οὖν οὐ
 χαλεπὴν ὑμῖν εἶναι νομίζω τὴν πορείαν, ἀλλὰ παν-
 τάπασιν ἀδύνατον. ἄν δὲ πλέητε, ἔστιν ἐνθῆνδε
 μὲν εἰς Σινώπην παραπλευσαι, ἐκ Σινώπης δ' εἰς
 Ἡρακλείαν· ἐξ Ἡρακλείας δ' οὔτε πεζῇ οὔτε κατὰ
 θάλατταν ἀπορία· πολλὰ γὰρ καὶ πλοῖα ἐστὶν ἐν
 Ἡρακλείᾳ.
 11 Ἐπεὶ δὲ ταῦτ' ἔλεξεν, οἱ μὲν ὑπώπτευον φι-
 λας ἕνεκα τῆς Κορύλα λέγειν· καὶ γὰρ ἦν πρόξενος
 αὐτῷ· οἱ δὲ καὶ ὡς δῶρα ληψόμενον διὰ τὴν συμ-

βουλὴν ταύτην· οἱ δ' ὑπώπτεον καὶ τούτου ἕνεκα λέγειν, ὡς μὴ πεζῇ ἰόντες τὴν Σινωπέων τι χώραν κακὸν ἐργάζοντο. οἱ δ' οὖν Ἕλληνες ἐψηφίσαντο κατὰ θάλατταν τὴν πορείαν ποιῆσθαι. μετὰ ταῦτα 12 Ξενοφῶν εἶπεν· Ὡ Σινωπῆς, οἱ μὲν ἄνδρες ἤρηνται ἢν ὑμεῖς συμβουλευέτε πορείαν· οὕτω δ' ἔχει· εἰ μὲν πλοῖα ἔσσεσθαι μέλλει ἱκανά, ὥστ' ἀριθμῶ ἓνα μὴ καταλείπεσθαι ἐνθάδε, ἡμεῖς ἂν πλείοιμεν· εἰ δὲ μέλλομεν οἱ μὲν καταλείψεσθαι οἱ δὲ πλεύσεσθαι, οὐκ ἂν ἐμβαίημεν εἰς τὰ πλοῖα. γιγνώσκομεν γὰρ 13 ὅτι, ὅπου μὲν ἂν κρατῶμεν, δυναίμεθ' ἂν καὶ σφύζεσθαι καὶ τάπιτήδεια ἔχειν· εἰ δὲ που ἤττους τῶν πολεμίων ληφθῆσόμεθα, εὐδηλον δὴ ὅτι ἐν ἀνδραπόδων χώρα ἐσόμεθα. ἀκούσαντες ταῦθ' οἱ Σινωπῆς ἐκέλευον πέμπειν πρέσβεις. καὶ πέμπουσι Καλ- 14 λίμαχον Ἀρχάδα καὶ Ἀρίστωνα Ἀθηναῖον καὶ Σαμόλαν Ἀχαιοῖν. καὶ οἱ μὲν ὄχοντο.

Ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ Ξενοφῶντι, δρῶντι 15 μὲν ὀπίστας πολλοὺς τῶν Ἑλλήνων, δρῶντι δὲ καὶ πελταστὰς καὶ τοξότας καὶ σφενδονήτας καὶ ἱππέας δὲ καὶ μάλ' ἤδη διὰ τὴν τριβῆν ἱκανοὺς, ὄντας δ' ἐν τῷ Πόντῳ, ἐνθ' οὐκ ἂν ἀπ' ὀλίγων χρημάτων τοσαύτη δύναμις παρεσκευάσθη, καλὸν αὐτῷ ἐδόκει εἶναι καὶ χώραν καὶ δύναμιν τῇ Ἑλλάδι προσκτήσασθαι πόλιν κατοικήσαντας. καὶ γενέσθαι 16 ἂν ἐδόκει μεγάλη, καταλογιζομένῳ τό τ' αὐτῶν πλῆθος καὶ τοὺς περιοικοῦντας τὸν Πόντον. καὶ ἐπὶ τούτοις ἐθύετο, πρὶν τι εἰπεῖν τῶν στρατιωτῶν, Σιλανὸν παρακαλέσας τὸν Κύρου μάντιν γενόμενον

17 τὸν Ἀμπρακιώτην. ὁ δὲ Σιλανὸς δεδιὼς μὴ γέ-
νηται ταῦτα καὶ καταμείνη που ἢ στρατιά, ἐκφέρει
εἰς τὸ στράτευμα λόγον, ὅτι Ξενοφῶν βούλεται κατα-
μεῖναι τὴν στρατιάν καὶ πόλιν οἰκίσαι καὶ ἑαυτῷ
18 ὄνομα καὶ δύναμιν περιποιήσασθαι. αὐτὸς δ' ὁ
Σιλανὸς ἐβούλεθ' ὅτι τάχιστ' εἰς τὴν Ἑλλάδ' ἀφι-
κέσθαι· οὓς γὰρ παρὰ Κύρου ἔλαβε τρισχιλίους θα-
ρεικοὺς, ὅτε τὰς δέκα ἡμέρας ἠλήθευσε θυόμενος
19 Κύρῳ, διεσεσώκει. τῶν δὲ στρατιωτῶν, ἐπεὶ ἤκου-
σαν, τοῖς μὲν ἐδόκει βέλτιον εἶναι καταμείναι, τοῖς
δὲ πολλοῖς οὐ.

Τιμασίῳ δ' ὁ Λαρδανεύς καὶ Θώραξ ὁ Βοιώ-
τιος πρὸς ἐμπόρους τινὰς παρόντας τῶν Ἡρακλεω-
τῶν καὶ Σινωπέων λέγουσιν, ὅτι εἰ μὴ ἐμποριοῦσι
τῇ στρατιᾷ μισθὸν ὥστ' ἔχειν τάπιτήθεια ἐκπλέον-
τας, ὅτι κινδυνεύσει μείναι τοσαύτη δύναμις ἐν τῷ
Πόντῳ· βούλεται γὰρ Ξενοφῶν καὶ ἡμᾶς παρα-
καλεῖ, ἐπειδὴν ἔλθῃ τὰ πλοῖα, τότε εἰπεῖν ἐξαίφνης
20 τῇ στρατιᾷ· Ἄνδρες, νῦν μὲν ὀρῶμεν ἡμᾶς ἀπό-
ρους ὄντας καὶ ἐν τῷ ἀπόπλῳ ἔχειν τάπιτήθεια καὶ
οἴκαδ' ἀπελθόντας δηῆσαί τι τοὺς οἴκοι· εἰ δὲ βού-
λεσθ', ἔξεστιν τῆς κύκλω χώρας περὶ τὸν Πόντον οἰ-
κουμένης ἐκλεξαμένοις ὁποῖαν ἂν βούλησθε κατασχεῖν,
καὶ τὸν μὲν ἐθέλοντ' ἀπιεῖναι οἴκαδε, τὸν δ' ἐθέλοντα
μῆναι αὐτοῦ, πλοῖα δ' ὑμῖν πάρεστιν, ὥσθ' ὄπη ἂν
21 βούλησθ' ἐξαίφνης ἂν ἐπιπέσοιτε. ἀκούσαντες ταῦθ'
οἱ ἔμποροι ἀπήγγελλον ταῖς πόλεσι· συνέπεμψε δ'
αὐτοῖς Τιμασίῳ ὁ Λαρδανεύς Εὐρύμαχόν τε τὸν
Λαρδανέα καὶ Θώρακα τὸν Βοιώτιον ταῦτ' ἐροῦν-

τας. Σινωπῆς δὲ καὶ Ἡρακλεῶται ταῦτ' ἀκούσαντες πέμπουσι πρὸς τὸν Τιμασίωνα καὶ κελεύουσι προστατῆσαι λαβόντα χρήματα, ὅπως ἐκπλεύσῃ ἡ στρατιά.

Ὁ δ' ἄσμενος ἀκούσας ἐν συλλόγῳ τῶν στρα- 22
τωτῶν ὄντων λέγει τάδε· Οὐ δεῖ προσέχειν μονῆ,
ὦ ἄνδρες, οὐδὲ τῆς Ἑλλάδος οὐδὲν περι πλείονος
ποιεῖσθαι. ἀκούω δέ τινος θύεσθαι ἐπὶ τούτῳ οὐ-
δὲν ὑμῖν λέγοντας. ὑπισχνούμαι δ' ὑμῖν, ἂν ἐκ- 23
πλήτε, ἀπὸ νομηγίας μισθοφορὰν παρέξω κυζι-
κηρὸν ἐκάστῳ τοῦ μηνός· καὶ ἄξω ὑμᾶς εἰς τὴν
Τρωάδα, ἐνθεν καὶ εἰμι φυγᾶς, καὶ ὑπάρξει ὑμῖν
ἡ ἐμὴ πόλις· ἐκόντες γὰρ με δέξονται. ἡγήσομαι 24
δ' αὐτὸς ἐγὼ ἐνθεν πολλὰ χρήματα λήψεσθε. ἔμ-
πειρος δ' εἰμι τῆς Αἰολίδος καὶ τῆς Φρυγίας καὶ
τῆς Τρωάδος καὶ τῆς Φαρναβάζου ἀρχῆς πάσης,
τὰ μὲν διὰ τὸ ἐκεῖθεν εἶναι, τὰ δὲ διὰ τὸ συν-
εστρατεῦσθαι ἐν αὐτῇ σὺν Κλεάρχῳ τε καὶ Δερ-
κυλίδῳ. ἀναστὰς αὖθις Θώραξ ὁ Βοιώτιος, ὃς περὶ 25
στρατηγίας Ξενοφῶντι ἐμάχετο, ἔφη, εἰ ἐξέλθοιεν
ἐκ τοῦ Πόντου, ἔσεσθαι αὐτοῖς Χερρόνησον χώραν
καλὴν καὶ εὐδαίμονα, ὥστ' ἐξεῖναι τῷ βουλομένῳ
ἐνοικεῖν, τῷ δὲ μὴ βουλομένῳ ἀπιέναι οἴκαδε. γε-
λοῖον δ' εἶναι ἐν τῇ Ἑλλάδι οὕσης χώρας πολλῆς
καὶ ἀφθόνου ἐν τῇ βαρβάρων μαστεύειν. ἔστε δ' 26
ἂν, ἔφη, ἐκεῖ γένησθε, καὶ γὰρ καθάπερ Τιμασίων
ὑπισχνούμαι ὑμῖν τὴν μισθοφορὰν. ταῦτα δ' ἔλεγεν
εἰδὼς ἃ Τιμασίῳ οἱ Ἡρακλεῶται καὶ οἱ Σινωπῆς
ὑπισχνούνθ' ὥστ' ἐκπλεῖν.

27 Ὁ δὲ Ξενοφῶν ἐν τούτῳ εἰσιγα. ἀναστὰς δὲ
 Φιλήσιος καὶ Λύκων οἱ Ἀχαιοὶ ἔλεγον, ὡς δεινὸν
 εἶη ἰδίᾳ μὲν Ξενοφῶντα πείθειν τε καταμένειν καὶ
 θύεσθαι ὑπὲρ τῆς μονῆς, εἰς δὲ τὸ κοινὸν μηδὲν
 ἀγορεύειν περὶ τούτων. ὥστ' ἠναγκάσθη ὁ Ξενο-
 28 φῶν ἀναστῆραι καὶ εἰπεῖν τάδε· Ἐγὼ, ὦ ἄνδρες,
 θύομαι μὲν ὡς ὄραθ' ὅποσα δύναμαι καὶ ὑπὲρ
 ὑμῶν καὶ ὑπὲρ ἑμαντοῦ, ὅπως ταῦτα τυγχάνω καὶ
 λέγων καὶ νοῶν καὶ πράττων, ὅποια μέλλει ὑμῖν τε
 κάλλιστα καὶ ἄριστα ἔσεσθαι κάμοι. καὶ νῦν ἐθυ-
 ὄμην περὶ αὐτοῦ τούτου, εἰ ἄμεινον εἶη ἄρχεσθαι
 λέγειν εἰς ὑμᾶς καὶ πράττειν περὶ τούτων ἢ παντά-
 29 πασι μηδ' ἀπειθεσθαι τοῦ πράγματος. Σιλανὸς δὲ
 μοι δὲ μάντις ἀπεκρίνατο τὸ μὲν μέγιστον, τὰ ἱερὰ
 καλὰ εἶναι· ἦθδει γὰρ καὶ ἐμὲ οὐκ ἀπειρον ὄντα διὰ
 τὸ αἰετὸν παρῆναι τοῖς ἱεροῖς· ἔλεξε δ' ὅτι ἐν τοῖς ἱε-
 ροῖς φαίνοιτό τις δόλος καὶ ἐπιβουλὴ ἐμοί, ὡς ἄρα
 γυγνώσκων ὅτι αὐτὸς ἐπεβούλευε διαβάλλειν με πρὸς
 ὑμᾶς. ἐξήνεγκε γὰρ τὸν λόγον, ὡς ἐγὼ πράττειν
 30 ταῦτα διανοοίμην ἤδη οὐ πείσας ὑμᾶς. ἐγὼ δ' εἰ
 μὲν εἴρων ἀποροῦντας ὑμᾶς, τοῦτ' ἂν ἐσκόπων
 ἀφ' οὗ ἂν γένοιθ' ὥστε λαβόντας ὑμᾶς πόλιν τὸν
 μὲν βουλόμενον ἀποπλεῖν ἤδη, τὸν δὲ μὴ βουλό-
 μενον, ἐπεὶ κτήσαιτο ἱκανὰ ὥστε καὶ τοὺς ἑαυτοῦ
 31 οἰκείους ὠφελῆσαι τι. ἐπεὶ δ' ὄρω ὑμῖν καὶ τὰ
 πλοῖα πέμποντας Ἡρακλεώτας καὶ Σινωπέας ὥστ'
 ἐκπλεῖν, καὶ μισθὸν ὑπισχνουμένους ὑμῖν ἄνδρας
 ἀπὸ νομηγίας, καλὸν μοι δοκεῖ εἶναι σφζομένους
 ἐνθα βουλόμεθα μισθὸν τῆς εὐπορίας λαμβάνειν,

καὶ αὐτὸς τε παύομαι ἐκείνης τῆς διανοίας, καὶ ὁ-
 πόσοι πρὸς ἐμὲ προσῆσαν λέγοντες ὡς χρὴ ταῦτα
 πράττειν, ἀποπαύεσθαι φημι χρῆναι. οὕτω γὰρ γι- 32
 γνώσκω· ὁμοῦ μὲν ὄντες πολλοὶ ὡσπερ νυκτὶ δοκεῖτ'
 ἂν μοι καὶ ἔντιμοι εἶναι καὶ ἔχειν τάπιτήδεια· ἐν
 γὰρ τῷ κρατεῖν ἐστὶ καὶ τὸ λαμβάνειν τὰ τῶν ἡτ-
 τόνων· διασπασθέντες δ' ἂν καὶ κατὰ μικρὰ γενο-
 μένης τῆς δυνάμεως οὐτ' ἂν τροφήν δύνασθε λαμ-
 βάνειν οὔτε χαίροντες ἂν ἀπαλλάξαιτε. δοκεῖ οὖν, κα- 33
 θάπερ ὑμῖν, ἐκπορεύεσθαι εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἐάν
 τις μέντοι ἀπολιπὼν ληφθῆ, πρὶν ἐν ἀσφαλεῖ εἶναι
 πᾶν τὸ στράτευμα, κρίνεσθαι αὐτὸν ὡς ἀδικούντα.
 καὶ ὅτω δοκεῖ, ἔφη, ταῦτα, ἀράτω τὴν χεῖρα. ἀνέ-
 τειναν ἅπαντες. ὁ δὲ Σιλανὸς ἐβόα, καὶ ἐπεχείρει 34
 λέγειν ὡς δίκαιον εἶη ἀπιέναι τὸν βουλόμενον. οἱ δὲ
 στρατιῶται οὐκ ἠρείχοντο, ἀλλ' ἠρείλον αὐτῷ ὅτι
 εἰ λήφονται ἀποδιδράσκοντα, τὴν δίκην ἐπιθήσοιεν.

Ἐντεῦθεν ἐπεὶ ἔγνωσαν οἱ Ἡρακλεῶται, ὅτι ἐκ- 35
 πλεῖν δεδογμένον εἶη καὶ Ξενοφῶν αὐτὸς ἐπεμηφι-
 κῶς εἶη, τὰ μὲν πλοῖα πέμπουσι, τὰ δὲ χρήμαθ' ἃ
 ὑπέσχεοντο Τιμασίῳνι καὶ Θώρακι ἐπρευσμένοι ἐφά-
 νησαν. ἐνταῦθα δ' ἐκπεπληγμένοι ἦσαν καὶ ἐδέ- 36
 δισαν τὴν στρατιάν οἱ τὴν μισθοφορὰν ὑπέσχημένοι.
 παραλαβόντες οὖν οὗτοι καὶ τοὺς ἄλλους στρατη-
 γοὺς, οἷς ἀνεκεκοίνωντο ἃ πρόσθεν ἔπραττον, πάντες
 δ' ἦσαν πλὴν Νέωνος τοῦ Ἀσιναίου, ὃς Χειρισόφῳ
 ὑπεστρατήγει, Χειρισόφος δ' οὐπω παρῆν, ἔρχονται
 πρὸς Ξενοφῶντα, καὶ λέγουσιν ὅτι μεταμέλοι αὐτοῖς,
 καὶ δοκοῖη κράτιστον εἶναι πλεῖν εἰς Φᾶσιν, ἐπεὶ

πλοῖα ἔστι, καὶ κατασχεῖν τὴν Φασιανῶν χώραν.
 37 Αἰήτου δὲ ὑδοῦς ἐτύγγανε βασιλεύων αὐτῶν. Ξε-
 νοφῶν δ' ἀπεκρίναθ' ὅτι οὐδὲν ἂν τούτων εἴποι εἰς
 τὴν στρατιάν· ὑμεῖς δὲ συλλέξαντες, ἔφη, εἰ βού-
 λεσθε, λέγετε. ἔνταυθ' ἀποδείκνυται Τιμασίων ὁ
 Δαρδανεὺς γνώμην οὐκ ἐκκλησιάζειν, ἀλλὰ τοὺς
 αὐτοῦ ἕκαστον λοχαγοὺς πρῶτον πειραῖσθαι πείθειν.
 καὶ ἀπελθόντες ταῦτ' ἐποιοῦν.

VII. Ταῦτ' οὖν οἱ στρατιῶται ἀνεπύθοντο
 ταραττόμενα. καὶ ὁ Νέων λέγει ὡς Ξενοφῶν ἀνα-
 πεπεικῶς τοὺς ἄλλους στρατηγούς διανοεῖται ἄγειν
 2 τοὺς στρατιῶτας ἐξαπατήσας πάλιν εἰς Φᾶσιν. ἀκού-
 σαντες δ' οἱ στρατιῶται χαλεπῶς ἔφερον, καὶ σύλ-
 λογοὶ ἐγίνοντο καὶ κύκλοι συνίσταντο, καὶ μάλα
 φοβεροὶ ἦσαν, μὴ ποιήσειαν οἷα καὶ τοὺς τῶν Κόλ-
 3 χων κήρυκας ἐποίησαν καὶ τοὺς ἀγορανόμους· ἐπεὶ
 δ' ἦσθάνετο Ξενοφῶν, ἔδοξεν αὐτῷ ὡς τάχιστα συν-
 αγαγεῖν αὐτῶν ἀγοράν, καὶ μὴ ἑᾶσαι συλλεγῆναι
 αὐτομάτους· καὶ ἐκέλευσε τὸν κήρυκα συλλέξαι ἀγο-
 4 ράν. οἱ δ' ἐπεὶ τοῦ κήρυκος ἤκουσαν, συνέδραμον
 καὶ μάλ' ἐτοίμως. ἔνταυθα Ξενοφῶν τῶν μὲν
 στρατηγῶν οὐ κατηγόρει, ὅτι ἦλθον πρὸς αὐτόν,
 λέγει δ' ὧδε·

5 Ἄκουέ τινα διαβάλλειν, ὧ ἄνδρες, ἐμὲ ὡς ἄρ'
 ἐγὼ ἐξαπατήσας ὑμᾶς μέλλω ἄγειν εἰς Φᾶσιν. ἀκού-
 σατ' οὖν μου πρὸς θεῶν, καὶ ἐὰν μὲν ἐγὼ φαί-
 νωμαι ἀδικεῖν, οὐ χρή μ' ἐνθένδε ἀπελθεῖν, πρὶν
 ἂν δῶ δίκην· ἂν δ' ὑμῖν φαίνωνται ἀδικεῖν οἱ ἐμὲ
 διαβάλλοντες, οὕτως αὐτοῖς χρῆσθ' ὡσπερ ἄξιον.

ὑμεῖς δ', ἔφη, ἵστε δήπου ὄθεν ἥλιος ἀνίσχει καὶ 6
 ὄπου δύεται, καὶ ὅτι ἐὰν μὲν τις εἰς τὴν Ἑλλάδα
 μέλλῃ ἰέναι, πρὸς ἐσπέραν δεῖ πορεύεσθαι· ἦν δέ
 τις βούληται εἰς τοὺς βαρβάρους, τοῦμπαλιν πρὸς
 ἕω. ἔστιν οὖν ὅστις τοῦτ' ἂν δύναιθ' ὑμᾶς ἔξα-
 πατῆσαι, ὡς ἥλιος ἐνθεν μὲν ἀνίσχει δύεται δ' ἐν-
 ταῦθα, ἐνθα δὲ δύεται, ἀνίσχει δ' ἐντεῦθεν;
 ἀλλὰ μὴν καὶ τοῦτό γ' ἐπίστασθ' ὅτι βορρᾶς μὲν 7
 ἔξω τοῦ Πόντου εἰς τὴν Ἑλλάδα φέρει, νότος δ' εἴσω
 εἰς Φᾶσιν, καὶ λέγεται, ὅταν βορρᾶς πνέῃ, ὡς κα-
 λοὶ οἱ πλοῖ εἰσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα. τοῦτ' οὖν ἔστιν
 ὅπως ἂν τις ὑμᾶς ἔξαπατήσειεν, ὥστ' ἐμβαίνειν ὀπό-
 ταν νότος πνέῃ; ἀλλὰ γὰρ ὀπόταν γαλήνη ἦ ἐμβιβῶ.
 οὐκοῦν ἐγὼ μὲν ἐν ἐνὶ πλοίῳ πλεύσομαι, ὑμεῖς δὲ 8
 τοῦλάχιστον ἐν ἑκατόν. πῶς ἂν οὖν ἐγὼ ἢ βιασαίμην
 ὑμᾶς σὺν ἐμοὶ πλεῖν μὴ βουλομένους ἢ ἔξαπατήσας
 ἄγοιμι; ποιῶ δ' ὑμᾶς ἔξαπατηθέντας καὶ γοητευ- 9
 θέντας ὑπ' ἐμοῦ ἦκειν εἰς Φᾶσιν· καὶ δὴ ἀποβαί-
 νομεν εἰς τὴν χώραν· γνώσεσθε δήπου ὅτι οὐκ ἐν
 τῇ Ἑλλάδι ἐστέ· καὶ ἐγὼ μὲν ἔσομαι ὁ ἐξηπατηκῶς
 εἷς, ὑμεῖς δ' οἱ ἐξηπατημένοι ἐγγὺς μυριάων ἔχοντες
 ὄπλα. πῶς ἂν οὖν ἀνὴρ μᾶλλον δοίῃ δίκην ἢ οὐ-
 τω περὶ αὐτοῦ τε καὶ ὑμῶν βουλευόμενος; ἀλλ' 10
 οὗτοι εἰσιν οἱ λόγοι ἀνδρῶν καὶ ἡλιθίων κάμοι φθο-
 νοῦντων, ὅτι ἐγὼ ὑφ' ὑμῶν τιμῶμαι. καίτοι οὐ
 δικαίως γ' ἂν μοι φθονοῖεν· τίνα γὰρ αὐτῶν ἐγὼ
 κωλύω ἢ λέγειν εἴ τις τι ἀγαθὸν δύναται ἐν ὑμῖν,
 ἢ μάχεσθαι εἴ τις ἐθέλει ὑπὲρ ὑμῶν τε καὶ ἑαυτοῦ,
 ἢ ἐργηγορέναι περὶ τῆς ὑμετέρας ἀσφαλείας ἐπιμε-

- λόμενον; τί γάρ, ἀρχοντας αἰρουμένων ὑμῶν ἐγώ
 τιμι ἐμποδῶν εἰμι; παρήμι, ἀρχέτω· μόνον ἀγαθόν
 11 τι ποιῶν ὑμᾶς φαινέσθω. ἀλλὰ γὰρ ἐμοὶ μὲν ἀρ-
 κεῖ περὶ τούτων τὰ εἰρημένα· εἰ δέ τις ὑμῶν ἢ
 αὐτὸς ἐξαπατηθῆναι ἂν οἶεται ταῦτ' ἢ ἄλλον ἐξή-
 12 κουςε, ταῦτα λέγων διδασκέτω. ὅταν δὲ τούτων
 ἄλις ἔχητε, μὴ ἀπέλθῃτε πρὶν ἂν ἀκούσηθ' οἷον ἐνορῶ
 ἐν τῇ στρατιᾷ ἀρχόμενον προᾶγμα· ὃ εἰ ἔπεισι καὶ
 ἔσται οἷον ὑποδείκνυσιν, ὥρα ἡμῖν βουλευέσθαι
 ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν, μὴ κάκιστοί τε καὶ αἰσχιστοὶ
 ἄνδρες ἀναφαινόμεθα καὶ πρὸς θεῶν καὶ πρὸς ἀν-
 θρώπων καὶ φίλων καὶ πολεμίων.
- 13 Ἀκούσαντες δὲ ταῦθ' οἱ στρατιῶται ἐθαύμα-
 σάν θ' ὃ τι εἶη καὶ λέγειν ἐκέλευον. ἐκ τούτου
 ἀρχεται πάλιν· Ἐπίστασθέ που ὅτι χωρὶ' ἦν ἐν τοῖς
 ὄρεσι βαρβαρικά, φίλια τοῖς Κερασούντιοις, ὅθεν
 14 κατιόντες τινὲς καὶ ἱερεῖα ἐπώλουν ἡμῖν καὶ ἄλλ'
 ὧν εἶχον, δοκεῖν δέ μοι καὶ ὑμῶν τινες εἰς τὸ ἐγ-
 γυτάτω χωρίον τούτων ἐλθόντες ἀγοράσαντές τι
 15 πάλιν ἀπῆλθον. τοῦτο καταμαθὼν Κλεάρετος ὁ
 λοχαγὸς ὅτι καὶ μικρὸν εἶη κάφύλακτον διὰ τὸ φί-
 λιον νομίζειν εἶναι, ἔρχεται ἐπ' αὐτοὺς τῆς νυκτὸς
 16 ὡς πορθήσων, οὐδενὶ ἡμῶν εἰπῶν. διενερόητο δέ,
 εἰ λάβοι τόδε τὸ χωρίον, εἰς μὲν τὸ στρατεύμα
 μηκέτι ἐλθεῖν, εἰςβάς δ' εἰς πλοῖον, ἐν ᾧ ἐτύγγανον
 οἱ σύσκηνοι αὐτοῦ παραπλέοντες, καὶ ἐνθήμενος εἶ-
 τι λάβοι, ἀποπλέων οἴχεσθαι ἔξω τοῦ Πόντου. καὶ
 ταῦτα συνωμολόγησαν αὐτῷ οἱ ἐκ τοῦ πλοίου σύ-
 16 σκηνοι, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι. παρακαλέσας οὖν

ὀπίσους ἔπειθεν ἦγεν ἐπὶ τὸ χωρίον. πορευόμενον
 δ' αὐτὸν φθάσει ἡμέρα γενομένη, καὶ συστάντες
 οἱ ἄνθρωποι ἀπ' ἰσχυρῶν τόπων βάλλοντες καὶ
 παίοντες τὸν τε Κλεάρετον ἀποκτείνουσι καὶ τῶν
 ἄλλων συχνοὺς, οἱ δὲ τινες καὶ εἰς Κερασσοῦντ' αὐ-
 τῶν ἀποχωροῦσι. ταῦτα δ' ἦν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἣ 17
 ἡμεῖς δεῦρ' ἐξωρμῶμεν περὶ τῶν δὲ πλεόντων ἔτι
 τινὲς ἦσαν ἐν Κερασσοῦντι, οὐπω ἀνηγμένοι. μετὰ
 τοῦτο, ὡς οἱ Κερασσοῦντιοὶ λέγουσιν, ἀφικνοῦνται
 τῶν ἐκ τοῦ χωρίου τρεῖς ἄνδρες τῶν γεραιτέρων
 πρὸς τὸ κοινὸν τὸ ἡμέτερον χρῆζοντες ἐλθεῖν. ἐπεὶ 18
 δ' ἡμᾶς οὐ κατέλαβον, πρὸς τοὺς Κερασσοῦντιοὺς
 ἔλεγον, ὅτι θαυμάζοιεν τί ἡμῖν δόξειεν ἐλθεῖν ἐπ'
 αὐτούς. ἐπεὶ μέντοι ἤκουσαν ὅτι οὐκ ἀπὸ κοινοῦ
 γένοιτο τὸ πρᾶγμα, ἠδυσθαί τ' αὐτούς καὶ μέλλειν
 ἐνθάδε πλεῖν, ὡς ἡμῖν λέξαι τὰ γενόμενα καὶ τοὺς
 νεκροὺς κελεύειν αὐτοὺς θάπτειν λαβόντας. τῶν
 δ' ἀποφυγόντων τινὰς Ἑλλήνων τυχεῖν ἔτι ὄντας 19
 ἐν Κερασσοῦντι· αἰσθόμενοι δὲ τοὺς βαρβάρους
 ὅποι ἴοιεν αὐτοὶ τ' ἐτόλμησαν βάλλειν τοῖς λίθοις
 καὶ τοῖς ἄλλοις παρεκελεύοντο. καὶ οἱ ἄνδρες
 ἀποθνήσκουσι τρεῖς ὄντες καταλευσθέντες. ἐπεὶ 20
 δὲ τοῦτ' ἐγένετο, ἔρχονται πρὸς ἡμᾶς οἱ Κερασσοῦν-
 τιοὶ καὶ λέγουσι τὸ πρᾶγμα· καὶ ἡμεῖς οἱ στρατη-
 γοὶ ἀκούσαντες ἠχθόμεθα τε τοῖς γεγενημένοις καὶ
 ἐβουλευόμεθα σὺν τοῖς Κερασσοῦντιοῖς, πῶς ἂν τα-
 φείησαν οἱ τῶν Ἑλλήνων νεκροί. συγκαθήμενοι 21
 δ' ἔξωθεν τῶν ὕπλων ἐξαίφνης ἀκούομεν θοοῦ βου-
 πολλοῦ Παιῖ παῖε, βάλλε βάλλε, καὶ τάχα δὴ ὀρῶ-

μεν πολλοὺς προσθέοντας λίθους ἔχοντας ἐν ταῖς
 22 χερσί, τοὺς δὲ κἀναιρουμένους. καὶ οἱ μὲν Κερα-
 σοῦντιοι, ἅτε καὶ ἑωρακότες τὸ παρ' ἑαυτοῖς πρᾶγ-
 μα, δέισαντες ἀποχωροῦσι πρὸς τὰ πλοῖα. ἦσαν
 23 δὲ νῆ Δία καὶ ἡμῶν οἱ ἔδρισαν. ἐγὼ γε μὴν ἤλ-
 θον πρὸς αὐτοὺς καὶ ἠρώτων ὅ τι ἐστὶ τὸ πρᾶγ-
 μα. τῶν δ' ἦσαν μὲν οἱ οὐδὲν ἠίδεσαν, ὁμοῦς δὲ
 λίθους εἶχον ἐν ταῖς χερσίν. ἐπεὶ δ' εἰδότε τι ἐπέ-
 τυχον, λέγει μοι ὅτι οἱ ἀγορανόμοι δεινότατα ποι-
 24 οῦσι τὸ στράτευμα. ἐν τούτῳ τις ὄρᾳ τὸν ἀγορα-
 νόμον Ζήλαρχον πρὸς τὴν θάλατταν ἀποχωροῦντα,
 καὶ ἀνέκραγεν· οἱ δ' ὡς ἤκουσαν, ὡσπερ ἡ σὺς
 25 ἀγρίου ἢ ἐλάφου φανέντος ἔνται ἐπ' αὐτόν. οἱ δ'
 αὖ Κερασούντιοι ὡς εἶδον ὀρμῶντας καθ' αὐτούς,
 σαφῶς νομίζοντες ἐπὶ σφᾶς ἔσθαι, φεύγουσι δρόμῳ
 καὶ ἐμπίπτουσιν εἰς τὴν θάλατταν. συνεισέπεσον
 δὲ καὶ ἡμῶν αὐτῶν τινες, καὶ ἐπνίγετο ὅστις νεῖν
 26 μὴ ἐτύγχανεν ἐπιστάμενος. καὶ τούτους τί δοκεῖτε;
 ἠδίκουν μὲν οὐδέν, ἔδρισαν δὲ μὴ λύττα τις ὡσπερ
 κυσὶν ἡμῖν ἐμπεπτώκοι. εἰ οὖν ταῦτα τοιαῦτ'
 ἔσται, θεάσασθ' οἷα ἢ κατάστασις ἡμῖν ἔσται τῆς
 27 στρατιᾶς. ὑμεῖς μὲν οἱ πάντες οὐκ ἔσσεσθε κύριοι
 οὔτ' ἀνελέσθαι πόλεμον, ᾧ ἂν βούλησθ', οὔτε κατα-
 λῦσαι, ἰδίᾳ δ' ὁ βουλόμενος ἄξει στράτευμα ἐφ' ὅ
 τι ἂν θέλῃ. κἂν τινες πρὸς ὑμᾶς ἴωσι πρέσβεις
 ἢ εἰρήνης δεόμενοι ἢ ἄλλου τινός, κατακαίνοντες
 τούτους οἱ βουλόμενοι ποιήσουσιν ὑμᾶς τῶν λόγων
 28 μὴ ἀκοῦσαι τῶν πρὸς ὑμᾶς ἰόντων. ἔπειτα δ' οὐς
 μὲν ἂν ὑμεῖς ἅπαντες ἔλησθ' ἄρχοντας, ἐν οὐδεμιᾷ

χώρα ἔσονται, ὅστις δ' ἂν ἑαυτὸν ἔληται καὶ ἐθέλη
 λέγειν Βάλλε βάλλε, οὗτος ἔσται ἱκανὸς καὶ ἀρχοντα
 κατακαθεῖν καὶ ἰδιώτην ὃν ἂν ἐθέλη ἀκριτον, ἣν
 ὄσιν οἱ πεισόμενοι αὐτῷ, ὡσπερ καὶ νῦν ἐγένετο.
 οἷα δ' ὑμῖν καταπεπράχασιν οἱ αὐθαίρετοι οὗτοι 29
 στρατηγοὶ σκέψασθε. Ζήλαρχος μὲν ὁ ἀγορανόμος
 εἰ μὲν ἀδικεῖ ὑμᾶς, οὔχεται ἀποπλέων οὐ δοὺς
 ὑμῖν δίκην· εἰ δὲ μὴ ἀδικεῖ, φεύγει ἐκ τοῦ στρα-
 τεύματος, δεῖσας μὴ ἀδίκως ἀποθάνῃ. οἱ δὲ κατα- 30
 λέυσαντες τοὺς πρέσβεις διεπράξαντο ἡμῖν μόνοις
 μὲν τῶν Ἑλλήνων εἰς Κερασσοῦντα μὴ ἀσφαλὲς εἶναι,
 ἔαν μὴ σὺν ἰσχύι, ἀφικνεῖσθαι· τοὺς δὲ νεκροὺς οὖς
 πρόσθεν αὐτοὶ οἱ κατακαυόντες ἐκέλευον θάπτειν,
 τούτους διεπράξαντο μηδὲ σὺν κηρυκίῳ ἔτι ἀσφα-
 λὲς εἶναι ἀνελεῖσθαι. τίς γὰρ ἐθελήσει κήρυξ ἰέναι
 κήρυκας ἀπεκτονῶς; ἀλλ' ἡμεῖς Κερασσοῦντίων θά-
 ψαι αὐτοὺς ἐδεήθημεν. εἰ μὲν οὖν ταῦτα καλῶς 31
 ἔχει, δοξάτω ὑμῖν, ἵν' ὡς τοιούτων ἐσομένων καὶ
 φυλακὴν ἰδίᾳ ποιήσῃ τις καὶ τὰ ὑπερδέξια πει-
 ρᾶται ἔχων σκηνοῦν. εἰ μέντοι ὑμῖν δοκεῖ θη- 32
 ρίων ἀλλὰ μὴ ἀνθρώπων εἶναι τὰ τοιαῦτ' ἔργα,
 σκοπεῖτε παῦλάν τιν' αὐτῶν· εἰ δὲ μὴ, πρὸς Διὸς
 πῶς ἢ θεοῖς θύσομεν ἠδέως ποιῶντες ἔργ' ἀσεβῆ,
 ἢ πολεμίοις πῶς μαχοῦμεθα, ἣν ἀλλήλους κατακαί-
 νωμεν; πόλις δὲ φιλία τίς ἡμᾶς δέξεται, ἥτις ἂν 33
 ὄρᾳ τοσαύτην ἀνομίαν ἐν ἡμῖν; ἀγορὰν δὲ τίς ἄξει
 θαρρῶν, ἣν περὶ τὰ μέγιστα τοιαῦτ' ἐξαμαρτάνον-
 τες φαινόμεθα; οὗ δὲ δὴ πάντων ὀρόμεθα τεύ-
 ξεσθαι ἐπαίνου, τίς ἔτι ἂν ἡμᾶς τοιούτους ὄντας

ἐπαινέσειεν; ἡμεῖς μὲν γὰρ οἶδ' ὅτι πονηροὺς ἂν φαιήμεν εἶναι τοὺς τὰ τοιαῦτα ποιοῦντας.

34 Ἐκ τούτου ἀνιστάμενοι πάντες ἔλεγον τοὺς μὲν τούτων ἄρξαντας δοῦναι δίκην, τοῦ δὲ λοιποῦ μηκέτι ἐξεῖναι ἀνομίας ἄρξαι· ἐὰν δέ τις ἄρξῃ, ὑπάγεσθαι θανάτου· τοὺς δὲ στρατηγούς εἰς δίκας πάντας καταστήσαι. εἶναι δὲ δίκας καὶ εἴ τι ἄλλο τις ἠδίκητ' ἐξ οὗ Κῦρος ἀπέθανε· δικαστὰς δὲ τοὺς
35 λοχαγούς ἐποίησαντο. παραινοῦντος δὲ Ξενοφῶντος καὶ τῶν μάντεων συμβουλευόντων ἔδοξε καθῆραι τὸ στρατεύμα. καὶ ἐγένετο καθαρμός.

VIII. Ἔδοξε δὲ καὶ τοὺς στρατηγούς δίκην ὑποσχεῖν τοῦ παρεληλυθότος χρόνου. καὶ διδόντων Φιλήσιος μὲν ὄφλε καὶ Ξανθικλῆς τῆς φυλακῆς τῶν γαυλικῶν χρημάτων τὸ μείωμα εἴκοσι μνᾶς, Σοφαίνετος δ', ὅτι αἶρεθεις * * κατημέλει, δέκα μνᾶς.

Ξενοφῶντος δὲ κατηγορήσαν τινες φάσκοντες παιεσθαι ὑπ' αὐτοῦ καὶ ὡς ὑβρίζοντος τὴν κατη-
2 γορίαν ἐποιοῦντο. καὶ ὁ Ξενοφῶν ἐκέλευσεν εἰπεῖν τὸν πρῶτον λέξαντα, ποῦ καὶ ἐπλήγη. ὁ δ' ἀπεκρίνατο· Ὅπου καὶ ῥίγει ἀπωλλύμεθα καὶ χιῶν
3 πλείστη ἦν. ὁ δ' εἶπεν· Ἀλλὰ μὴν χειμῶνός γ' ὄντος οἴου λέγεις, σίτου δ' ἐπιλελοιπότης, οἴνου δὲ μηδ' ὀσφραίνεσθαι παρόν, ὑπὸ δὲ πόνων πολλῶν ἀπαγορευόντων, πολεμίων δ' ἐπομένων, εἰ ἐν τοιούτῳ καιρῷ ὑβρίζον, ὁμολογῶ καὶ τῶν ὄνων ὑβριστότερος εἶναι, οἷς φασιν ὑπὸ τῆς ὑβρεως κόπον οὐκ ἐγγίγνεσθαι. ὁμῶς δὲ καὶ λέξον, ἔφη, ἐκ τίνος
4 ἐπλήγη. πότερον ἤτουν τί σε καὶ ἐπεὶ μοι οὐκ

ἐδίδους ἔπαιον; ἀλλ' ἀπήτουν; ἀλλὰ μεθύων ἐπαρῶ-
 νησα; ἐπεὶ δὲ τούτων οὐδὲν ἔφησεν, ἐπήρετ' αὐτὸν 5
 εἰ ὀπλιτεύοι. οὐκ ἔφη· πάλιν εἰ πελτάζοι. οὐδὲ
 τοῦτ' ἔφη, ἀλλ' ἡμίλονον ἐλαύνειν ταχθεὶς ἐλεύθερος
 ὢν. ἐνταῦθα δὴ ἀναγιγνώσκει αὐτὸν καὶ ἤρετο· 6
 Ἦ σὺ εἰ ὁ τὸν κάμνοντ' ἀγαγών; Ναὶ μὰ Δί',
 ἔφη· σὺ γὰρ ἠγάγκαζες· τὰ δὲ τῶν ἐμῶν συσκή-
 νων σκευὴ διέφρασας. Ἀλλ' ἢ μὲν διάρριμις, ἔφη 7
 ὁ Ξενοφῶν, τοιαύτη τις ἐγένετο. διέδωκα ἄλλοις
 ἄγειν καὶ ἐκέλευσα πρὸς ἐμὲ ἀπαγαγεῖν, καὶ ἀπο-
 λαβῶν ἅπαντα σὰ ἀπέδωκά σοι, ἐπεὶ καὶ σὺ ἐμοὶ
 ἀπέδειξας τὸν ἄνδρα. οἷον δὲ τὸ πρᾶγμα ἐγένετο,
 ἀκούσατ', ἔφη· καὶ γὰρ ἄξιον. ἀνὴρ κατελείπετο 8
 διὰ τὸ μηκέτι δύνασθαι πορεύεσθαι. κἀγὼ τὸν
 μὲν ἄνδρα τοσοῦτον ἐγίγνωσκον, ὅτι εἷς ἡμῶν εἶη,
 ἠγάγκασα δὲ τοῦτον ἄγειν, ὡς μὴ ἀπόλοιτο· καὶ
 γὰρ, ὡς ἐγῶμαι, πολέμιοι ἡμῖν ἐφείποντο. συν-
 ἔφη τοῦθ' ἄνθρωπος. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, 9
 ἐπεὶ προὔπεμψά σε, καταλαμβάνω αὐθις σὺν τοῖς
 ὀπισθοφυλάξι προσιῶν βόθρον δρύττοντα ὡς κατο-
 ρύξοντα τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἐπιστάς ἐπήνουν σε.
 ἐπεὶ δὲ παρεστηκότων ἡμῶν συνέκαμψε τὸ σκέλος 10
 ἀνὴρ, ἀνέκραγον οἱ παρόντες ὅτι ζῆ ἄνθρωπος, σὺ δ'
 εἶπας Ὅπόσα γε βούλεται· ὡς ἐγωγ' αὐτὸν οὐκ
 ἄξω. ἐνταῦθ' ἔπαισά σε· ἀληθῆ λέγεις· ἐδόκεις γὰρ
 μοι εἰδοῖτι ἐοικέναι ὅτι ἔζη. Τί οὖν; ἔφη, ἤττόν 11
 τι ἀπέθανεν, ἐπεὶ ἐγὼ σοὶ ἀπέδειξ' αὐτόν; Καὶ γὰρ
 ἡμεῖς, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, πάντες ἀποθανοῦμεθα· τού-
 του οὖν ἕνεκα ζῶντας ἡμᾶς δεῖ κατορυχθῆναι;

- 12 *Τούτον μὲν ἀνέκραγον ὡς ὀλίγας παΐσειεν·*
ἄλλος δ' ἄλλον ἐκέλευε λέγειν διὰ τί ἕκαστος ἐπλήγη.
- 13 *ἐπεὶ δ' οὐκ ἀνίσταντο, αὐτὸς ἔλεγεν· Ἐγὼ, ὦ ἄνδρες,*
ὁμολογῶ παΐσαι δὴ ἄνδρας ἕνεκεν ἀταξίας, ὅσοις
σφύζεσθαι μὲν ἤρκει δι' ὑμῶν ἐν τάξει τε ἰόντων
καὶ μαχομένων ὅπου δέοι, αὐτοὶ δὲ λιπόντες τὰς
τάξεις προθέοντες ἀρπάζειν ἤθελον καὶ ὑμῶν πλεο-
νεκτεῖν. εἰ δὲ τοῦτο πάντες ἐποιοῦμεν, ἅπαντες
- 14 *ἂν ἀπωλόμεθα. ἤδη δὲ καὶ μαλακίζομένον τινα καὶ*
οὐκ ἐθέλοντ' ἀνίστασθαι ἀλλὰ προϊέμενον αὐτὸν
τοῖς πολεμίοις καὶ ἔπαισα καὶ ἐβιασάμην πορεύεσθαι.
ἐν γὰρ τῷ ἰσχυρῷ χειμῶνι καὶ αὐτὸς ποτ' ἀναμέ-
νων τινὰς συσκευαζομένους καθεζόμενος συγχρὸν
χρόνον κατέμαθον ἀναστὰς μόλις καὶ τὰ σκέλη ἐκ-
- 15 *τείνας. ἐν ἑμαυτῷ οὖν πείραν λαβὼν ἐκ τούτου*
καὶ ἄλλον, ὅπότ' ἴδοιμι καθήμενον καὶ βλακεύοντα,
ἤλαυνον· τὸ γὰρ κινεῖσθαι καὶ ἀνδρίζεσθαι παρεῖχε
θερμασίαν τινὰ καὶ ὑγρότητα, τὸ δὲ καθῆσθαι καὶ
ἡσυχίαν ἔχειν ἐύρων ὑπουργὸν ὃν τῷ τ' ἀποπή-
γνυσθαι τὸ αἷμα καὶ τῷ ἀποσῆπτεσθαι τοὺς τῶν
ποδῶν δακτύλους, ἅπερ πολλοὺς καὶ ὑμεῖς ἴστε πα-
- 16 *θόντας. ἄλλον δὲ γ' ἴσως ἀπολειπόμενον που διὰ*
ῥαστώνην καὶ κωλύοντα καὶ ὑμᾶς τοὺς πρόσθεν
καὶ ἡμᾶς τοὺς ὀπίσθεν πορεύεσθαι ἔπαισα πύξ, δ-
- 17 *πως μὴ λόγῃ ὑπὸ τῶν πολεμίων παίοιτο. καὶ*
γὰρ οὖν νῦν ἔξεστιν αὐτοῖς σωθεῖσιν, εἴ τι ὑπ' ἐμοῦ
ἔπαθον παρὰ τὸ δίκαιον, δίκην λαβεῖν. εἰ δ' ἐπὶ
τοῖς πολεμίοις ἐγένοντο, τί μέγ' ἂν οὕτως ἔπαθον
- 18 *οὔτου δίκην ἂν ἠξίουν λαμβάνειν; ἀπλοῦς μοι, ἔφη,*

ὁ λόγος· εἰ μὲν ἐπ' ἀγαθῷ ἐκόλασά τινα, ἀξιῶ ὑπ-
 ἔχειν δίκην οἷαν καὶ γονεῖς υἱέσι καὶ διδάσκαλοι
 παισὶ· καὶ γὰρ οἱ ἱατροὶ κάουσι καὶ τέμνουσιν ἐπ'
 ἀγαθῷ· εἰ δ' ὑβρεῖ νομίζετε με ταῦτα πράττειν, 19
 ἐνθυμήθηθ' ὅτι νῦν ἐγὼ θαρρῶ σὺν τοῖς θεοῖς
 μᾶλλον ἢ τότε καὶ θρασύτερός εἰμι νῦν ἢ τότε καὶ
 οἶνον πλείω πίνω, ἀλλ' ὅμως οὐδένα παῖω· ἐν εὐ-
 δία γὰρ ὄρω ὑμᾶς. ὅταν δὲ χειμῶν ᾗ καὶ θά- 20
 λαττα μεγάλη ἐπιφέρηται, οὐχ ὀρᾷθ' ὅτι καὶ νεύ-
 ματος μόνου ἕνεκα χαλεπαίνει μὲν πρῶτος τοῖς
 ἐν πρώρῳ, χαλεπαίνει δὲ κυβερνήτης τοῖς ἐν πρύ-
 μνῃ; ἱκανὰ γὰρ ἐν τῷ τοιούτῳ καὶ μικρὰ ἀμαρτη-
 θέντα πάντα συνεπιτρῶμαι. ὅτι δὲ δικαίως ἔπαιον 21
 αὐτούς, καὶ ὑμεῖς κατεδικάσατε· ἔχοντες ξίφη, οὐ
 ψήφους, παρέστατε, καὶ ἔξῃν ὑμῖν ἐπικουρεῖν αὐ-
 τοῖς, εἰ ἐβούλεσθε· ἀλλὰ μὰ Δία οὔτε τούτοις ἐπε-
 κουρεῖτ' οὔτε σὺν ἐμοὶ τὸν ἀεὶ ἀτακτοῦντ' ἐκολάζετε. 22
 τοιγαροῦν ἐξουσίαν ἐποιήσατε τοῖς κακοῖς αὐτῶν
 ὑβρίζειν ἐῶντες αὐτούς. οἶμαι γὰρ, εἰ ἐθέλετε
 σκοπεῖν, τοὺς αὐτοὺς εὐρήσετε καὶ τότε κακίστους
 καὶ νῦν ὑβριστοτάτους. Βοῖσκος γοῦν ὁ πύκτης ὁ 23
 Θετταλὸς τότε μὲν ἀπεμάχετο ὡς κάμων ἀσπίδα
 μὴ φέρειν, νῦν δ', ὡς ἀκούω, Κοτυωριτῶν πολλοὺς
 ἤδη ἀποδέδυκεν. ἦν οὖν σωφρονῆτε, τοῦτον τάναν- 24
 τία ποιήσετε ἢ τοὺς κύνας ποιούσι· τοὺς μὲν γὰρ
 κύνας τοὺς χαλεποὺς τὰς μὲν ἡμέρας οὐδέασι, τὰς
 δὲ νύκτας ἀφιάσι, τοῦτον δ', ἦν σωφρονῆτε, τὴν
 νύκτα μὲν δήσετε, τὴν δ' ἡμέραν ἀφήσετε. ἀλλὰ 25
 γὰρ, ἔφη, θαυμάζω ὅτι εἰ μὲν τινι ὑμῶν ἀπη-

χθόμην, μέμνησθε καὶ οὐ σιωπᾶτε, εἰ δέ τῳ ἢ χεῖμῶνα ἐπεκούφισα ἢ πολέμιον ἀπήρυσα ἢ ἀσθενοῦντι ἢ ἀποροῦντι συνεξέπορισά τι, τούτων δ' οὐδεὶς μέμνηται, οὐδ' εἴ τινα καλῶς ποιοῦντ' ἐπήνεσα οὐδ' εἴ τιν' ἄνδρα ὄντ' ἀγαθὸν ἐτίμησα ὡς 6 ἐδυνάμην, οὐδὲν τούτων μέμνησθε. ἀλλὰ μὴν καλόν γε καὶ δίκαιον καὶ ὅσιον καὶ ἡδίων τῶν ἀγαθῶν μᾶλλον ἢ τῶν κακῶν μεμνήσθαι.

Ἐκ τούτου μὲν δὴ ἀνίσταντο καὶ ἀνεμίμησκον, καὶ περιεγένετο ὥστε καλῶς ἔχειν.

Σ.

I. Ἐκ τούτου δ' ἐν τῇ διατριβῇ οἱ μὲν ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς ἔξω, οἱ δὲ καὶ ληζόμενοι ἐκ τῆς Παφλαγονίας. ἐκλάπτειον δὲ καὶ οἱ Παφλαγόνες εὖ μάλα τοὺς ἀποσκεδαννυμένους, καὶ τῆς νυκτὸς τοὺς πρόσω σκηνοῦντας ἐπειρῶντο κακουργεῖν· καὶ πολεμικώτατα πρὸς ἀλλήλους εἶχον ἐκ τούτων.

2 Ὁ δὲ Κορύλας, ὃς ἐτύγχανε τότε Παφλαγονίας ἀρχὼν, πέμπει παρὰ τοὺς Ἕλληνας πρέσβεις ἔχοντας ἵππους καὶ στολὰς καλὰς, λέγοντας ὅτι Κορύλας ἔτοιμος εἶη μὴτ' ἀδικεῖν μὴτ' ἀδικεῖσθαι. οἱ δὲ στρατηγοὶ ἀπεκρίνανθ' ὅτι περὶ μὲν 3 τούτων σὺν τῇ στρατιᾷ βουλευσούντο, ἐπὶ ξένια δ' ἐδέχοντ' αὐτούς· παρεκάλεσαν δὲ καὶ τῶν ἄλλων 4 ἀνδρῶν οὓς ἐδόκουν δικαιοτάτους εἶναι. θύσαντες δὲ βοῦς τῶν αἰχμαλώτων καὶ ἄλλ' ἱερεῖα εὐωχίαν μὲν ἀροοῦσαν παρεῖχον, κατακείμενοι δ' ἐν σκίμποισιν ἐδείπνουν, καὶ ἔπινον ἐκ κερατίνων ποτηρίων,

οἷς ἐνετύγχανον ἐν τῇ χώρᾳ. ἐπεὶ δὲ σπονδαὶ τ' 5
ἐγένοντο καὶ ἐπαιάνισαν, ἀνέστησαν πρῶτον μὲν
Θραῖκες καὶ πρὸς αὐλὸν ὠρχήσαντο ἐν τοῖς ὅπλοις
καὶ ἤλλοντο ὑψηλά τε καὶ κούφως καὶ ταῖς μαχαί-
ραις ἐχρῶντο· τέλος δ' ὁ ἕτερος τὸν ἕτερον παίει,
ὡς πᾶσιν ἐδόκει· ὁ δ' ἔπεσε τεχνικῶς πως, καὶ 6
ἀνέκραγον οἱ Παφλαγόνες. καὶ ὁ μὲν σκυλεύσας
τὰ ὅπλα τοῦ ἑτέρου ἐξῆι ἄδων τὸν Σιτάλκαν· ἄλλοι
δὲ τῶν Θρακῶν τὸν ἕτερον ἐξέφερον ὡς τεθνηγότα·
ἦν δ' οὐδὲν πεπονθώς. μετὰ τοῦτ' Αἰνιᾶνες καὶ 7
Μάγνητες ἀνέστησαν, οἳ ὠρχοῦντο τὴν καρπαίαν
καλουμένην ἐν τοῖς ὅπλοις. ὄδε δ' ὁ τρόπος τῆς 8
ὀρχήσεως ἦν· ὁ μὲν παραθέμενος τὰ ὅπλα σπείρει
καὶ ζευγηλατῆ πυκνὰ δὴ στρεφόμενος ὡς φοβούμε-
νος, ληστής δὲ προσέρχεται· ὁ δ' ἐπειδὴν προΐδηται,
ἀπαντᾷ ἀρπάσας τὰ ὅπλα καὶ μάχεται πρὸ τοῦ
ζεύγους· καὶ οὗτοι ταῦτ' ἐποίουν ἐν ῥυθμῷ πρὸς
τὸν αὐλόν· καὶ τέλος ὁ ληστής δήσας τὸν ἄνδρα
τὸ ζεύγος ἀπάγει· ἐνίοτε δὲ καὶ ὁ ζευγηλάτης τὸν
ληστήν· εἶτα παρὰ τοὺς βούς ζεύξας ὀπίσω τῷ
χεῖρε δεδεμένον ἐλαύνει. μετὰ τοῦτο Μυσὸς εἰσῆλθεν 9
ἐν ἑκατέρᾳ τῇ χειρὶ ἔχων πέλτην, καὶ τοτὲ μὲν ὡς
δύ' ἀντιπατομένων ὠρχεῖτο, τοτὲ δ' ὡς πρὸς ἐν'
ἐχρῆτο ταῖς πέλταις, τοτὲ δ' ἐδινεῖτο καὶ ἐξεκυβίστα
ἔχων τὰς πέλτας, ὡς τὴν ὄψιν καλὴν φαίνεσθαι.
τέλος δὲ τὸ περσικὸν ὠρχεῖτο· καὶ κρούων τὰς πέλ- 10
τας καὶ ὠκλαζε καὶ ἐξανίστατο· καὶ ταῦτα πάντ'
ἐν ῥυθμῷ ἐποίει πρὸς τὸν αὐλόν. ἐπὶ δὲ τούτῳ 11
εἰσιόντες οἱ Μαντινῆς καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν Ἀρχά-

δων ἀναστάντες ἐξοπλισάμενοι ὡς ἐδύνατο κάλλιστ' ἦσαν τε πρὸς τὸν ἐνόπλιον ρυθμὸν αὐλούμενοι καὶ ἐπαιάνισαν καὶ ὠρχήσανθ' ὥσπερ ἐν ταῖς πρὸς τοὺς Θεοὺς προσόδοις. δρῶντες δ' οἱ Παφλαγόνες δεινὰ ἐποιοῦντο πάσας τὰς ὀρχήσεις ἐν
 12 ὄπλοις εἶναι. ἐπὶ τούτοις δρῶν ὁ Μυσὸς ἐκπεπληγμένους αὐτούς, πείσας τῶν Ἀρκάδων τινὰ πεπαι-
 μένον ὀρχηστρίδα εἰσάγει ἐνσκευάσας ὡς ἐδύνατο κάλλιστα καὶ ἀσπίδα δοῦς κούφην αὐτῇ. ἢ δ' ὠρ-
 13 χήσατο πυρρίχην ἐλαφρῶς. ἐνταῦθα κρότος ἦν πολὺς, καὶ οἱ Παφλαγόνες ἤρουντ', εἰ καὶ γυναῖκες συνεμάχοντ' αὐτοῖς. οἱ δ' ἔλεγον ὅτι αὐταὶ καὶ αἱ τρεφάμεναι εἶεν βασιλέα ἐκ τοῦ στρατοπέδου. τῇ μὲν νυκτὶ ταύτῃ τοῦτο τὸ τέλος ἐγένετο.

14 Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ προσῆγον αὐτοὺς εἰς τὸ στρατευμα· καὶ ἔδοξε τοῖς στρατιώταις μὴτ' ἀδικεῖν Παφλαγόνας μὴτ' ἀδικεῖσθαι. μετὰ τοῦθ' οἱ μὲν πρέσβεις ὥχοντο· οἱ δ' Ἕλληνες, ἐπειδὴ πλοῖα ἱκανὰ ἐδόκει παρεῖναι, ἀναβάντες ἔπλεον ἡμέραν καὶ νύκτα πνεύματι καλῶ ἐν ἀριστερᾷ ἔχοντες τὴν Παφλαγο-
 15 νίαν. τῇ δ' ἄλλη ἀφικνοῦνται εἰς Σινώπην καὶ ὠρμίσαντο εἰς Ἀρμύνην τῆς Σινώπης. Σινωπῆς δ' οἰκοῦσι μὲν ἐν τῇ Παφλαγονικῇ, Μιλησίων δ' ἀποικοὶ εἰσιν. οὗτοι δὲ ξένια πέμπουσι τοῖς Ἕλλησιν ἀλφίτων μὲν μεδίμνους τρισχιλίους, οἴνου δὲ
 16 κεράμια χίλια καὶ πεντακόσια. καὶ Χειρίσοφος ἐνταῦθ' ἦλθε τρίτην ἔχων. καὶ οἱ μὲν στρατιῶται προσεδόκων ἄγοντά τι σφίσιν ἤκειν· ὁ δ' ἤγε μὲν οὐδέν, ἀπήγγελλε δ' ὅτι ἐπαινοίη αὐτοὺς καὶ Ἀνα-

ξίβιος ὁ ναύαρχος καὶ οἱ ἄλλοι, καὶ ὅτι ὑπισχνεῖτο Ἀναξίβιος, εἰ ἀφίκοντο ἔξω τοῦ Πόντου, μισθοφορὰν αὐτοῖς ἔσσεσθαι. καὶ ἐν ταύτῃ τῇ Ἀρμύρῃ 17 ἔμειναν οἱ στρατιῶται ἡμέρας πέντε.

Ὡς δὲ τῆς Ἑλλάδος ἐδόκουν ἐγγυὺς γίνεσθαι, ἤδη μᾶλλον ἢ πρόσθεν εἰσῆι αὐτοὺς, πῶς ἂν καὶ ἔχοντές τι οἴκαδ' ἀφίκοντο. ἠγγήσαντ' οὖν, εἰ ἐν' 18 ἔλοιπ' ἄρχοντα, μᾶλλον ἂν ἢ πολυαρχίας οὔσης δύνασθαι τὸν ἓνα χρῆσθαι τῷ στρατεύματι καὶ νυκτὸς καὶ ἡμέρας, καὶ εἴ τι δέοι λανθάνειν, μᾶλλον ἂν κρύπτεσθαι, καὶ εἴ τι αὐτὸ δέοι φθάνειν, ἦττον ἂν ὑστερίζειν· οὐ γὰρ ἂν λόγων δεῖν πρὸς ἀλλήλους, ἀλλὰ τὸ δόξαν τῷ ἐνὶ περαίνεσθαι ἂν· τὸν δ' ἔμ-
προσθεν χρόνον ἐκ τῆς νικίως ἐπραττον πάνθ' οἱ στρατηγοί. ὡς δὲ ταῦτα διανοοῦντο, ἐτρόποντο 19 ἐπὶ τὸν Ξενοφῶντα· καὶ οἱ λοχαγοὶ ἔλεγον προσ-
ιόντες αὐτῷ, ὅτι ἡ στρατιὰ οὕτω γιγνώσκει, καὶ εὐνοίαν ἐνδεικνύμενος ἕκαστος ἐπειθον αὐτὸν ὑπο-
στῆναι τὴν ἀρχήν. ὁ δὲ Ξενοφῶν τῇ μὲν ἐβού- 20
λετο ταῦτα, νομίζων καὶ τὴν τιμὴν μείζον' ἂν οὕ-
τως ἑαυτῷ γίνεσθαι πρὸς τοὺς φίλους καὶ εἰς τὴν πόλιν τοῦνομα μείζον ἀφίξεσθαι αὐτοῦ, τυχὸν δὲ καὶ ἀγαθοῦ τινος ἂν αἴτιος τῇ στρατιᾷ γενέσθαι. τὰ μὲν δὴ τοιαῦτ' ἐνθυμήματα ἐπῆρεν αὐτὸν ἐπι- 21
θυμῆν αὐτοκράτορα γενέσθαι ἄρχοντα. ὁπότε δ' αὐτὸ ἐνθυμοῖθ' ὅτι ἀθῆλον μὲν παντὶ ἀνθρώπῳ, ὅπη τὸ μέλλον ἔξει, διὰ τοῦτο δὲ καὶ κίνδυνος εἶη καὶ τὴν προεργασμένην δόξαν ἀποβαλεῖν, ἠπορεῖτο δὴ ἀπορουμένῳ δ' αὐτῷ ἔδοξε κράτιστον εἶναι τοῖς 22

Θεοῖς ἀνακοινῶσαι· καὶ παραστησάμενος δὴ ἱερεῖα
 ἐθύετο τῷ Διὶ τῷ βασιλεῖ, ὅσπερ αὐτῷ μαν-
 τευτὸς ἦν ἐκ Δελφῶν· καὶ τὸ ὄναρ δὴ ἀπὸ τού-
 του τοῦ Θεοῦ ἐνόμιζεν ἑωρακέναι, ὃ εἶδεν ὅτ'
 ἤρχετο ἐπὶ τὸ συνεπιμελεῖσθαι τῆς στρατιᾶς καθί-
 23 στασθαι. καὶ ὅτ' ἐξ Ἐφέσου ὠρμάτο Κύρω συστα-
 θησόμενος, αἰετὸν ἀνεμιμνήσκειτο ἑαυτῷ δεξιὸν
 φθεγγόμενον, καθήμενον μέντοι, ὅνπερ ὁ μάντις ὁ
 προπέμπων αὐτὸν ἔλεγεν ὅτι μέγας μὲν οἰωνὸς εἶη καὶ
 οὐκ ἰδιωτικὸς, καὶ ἐνδοξος, ἐπίπονος μέντοι· τὰ γὰρ
 ὄρνεα μάλιστ' ἐπιτίθεσθαι τῷ αἰετῷ καθημένῳ· οὐ
 μέντοι χρηματιστικὸν εἶναι τὸν οἰωνόν· τὸν γὰρ
 24 αἰετὸν πετόμενον μᾶλλον λαμβάνειν τὰπιτήδεια. οὐ-
 τω δὴ θυομένῳ αὐτῷ διαφανῶς ὁ Θεὸς σημαίνει
 μήτε προσδεῖσθαι τῆς ἀρχῆς μήτ' εἰ αἰροῦντ' ἀπο-
 25 δέχεσθαι. τοῦτο μὲν δὴ οὕτως ἐγένετο. ἡ δ' στρα-
 τία συνῆλθε, καὶ πάντες ἔλεγον ἐν' αἰρεῖσθαι· καὶ
 ἐπεὶ τοῦτ' ἔδοξε, προυβάλλοντ' αὐτόν. ἐπεὶ δ' ἐδόκει
 δῆλον εἶναι ὅτι αἰρήσονται αὐτόν, εἴ τις ἐπιμηφίζοι,
 ἀνέστη καὶ ἔλεξε τάδε·
 26 Ἐγώ, ὦ ἄνδρες, ἠδομαι μὲν ὑφ' ὑμῶν τιμώ-
 μενος, εἶπερ ἀνθρωπὸς εἰμι, καὶ χάριν ἔχω καὶ
 εὐχομαι δοῦναί μοι τοὺς Θεοὺς αἰτίον τινος ὑμῶν
 ἀγαθοῦ γενέσθαι· τὸ μέντοι ἐμὲ προκριθῆναι ὑφ'
 ὑμῶν ἀρχοντα Λακεδαιμονίου ἀνδρὸς παρόντος
 οὐθ' ὑμῖν μοι δοκεῖ συμφέρον εἶναι, ἀλλ' ἦττον ἂν
 διὰ τοῦτο τυγχάνειν, εἴ τι δέοισθε παρ' αὐτῶν·
 ἐμοί τ' αὖ οὐ πᾶν τι νομίζω ἀσφαλὲς εἶναι τοῦτο.
 27 ὄρω γὰρ ὅτι καὶ τῇ πατρίδι μου οὐ πρόσθεν ἐπαύ-

σαντο πολεμοῦντες, πρὶν ἐποιήσαν πάσαν τὴν πόλιν ὁμολογεῖν Λακεδαιμονίους καὶ αὐτῶν ἡγεμόνας εἶναι. ἐπεὶ δὲ τοῦτ' ὠμολόγησαν, εὐθύς ἐπαύσαντο πολε- 28 μοῦντες καὶ οὐκέτι πέρα ἐπολιόρησαν τὴν πόλιν. εἰ οὖν ταῦθ' ὄρων ἐγὼ δοκοίην ὅπου δυναίμην ἐν- ταῦθ' ἄκυρον ποιεῖν τὸ ἐκείνων ἀξίωμα, ἐκεῖν' ἐν- νοῶ μὴ ὑμῖν ἂν ταχὺ σωφρονησθεῖην. ὃ δ' ὑμεῖς 29 ἐννοεῖθ' ὅτι ἤττον ἂν στάσις εἴη ἐνὸς ἄρχοντος ἢ πολλῶν, εὖ ἴσθ' ὅτι ἄλλον μὲν ἐλόμενοι οὐχ εὐρή- σετ' ἐμὲ στασιάζοντα· νομίζω γάρ, ὅστις ἐν πολέμῳ ὦν στασιάζει πρὸς ἄρχοντα, τοῦτον πρὸς τὴν ἑαυ- τοῦ σωτηρίαν στασιάζειν· ἐὰν δ' ἐμὲ ἔλησθε, οὐκ ἂν θανατάσαιμι εἴ τιν' εὐροίτε καὶ ὑμῖν καὶ ἐμοὶ ἀχθόμενον.

Ἐπεὶ δὲ ταῦτ' εἶπε, πολὺ πλείονες ἐξανίσταντο 30 λέγοντες ὡς θεοὶ αὐτὸν ἄρχειν. Ἀγασίας δὲ Στυμφάλιος εἶπεν ὅτι γελοῖον εἴη, εἰ οὕτως ἔχοι· ἢ ὀργιοῦνται Λακεδαιμόνιοι καὶ ἐὰν σύνδειπνοὶ που συνελθόντες μὴ Λακεδαιμόνιον συμποσίαρχον αἰ- ρῶνται; ἐπεὶ εἰ οὕτω γε τοῦτ' ἔχει, ἔφη, οὐδὲ λο- χαγεῖν ἡμῖν ἔξεστιν, ὡς ἔοικεν, ὅτι Ἀρκάδες ἐσμέν. ἐνταῦθα δὴ ὡς εὖ εἰπόντος τοῦ Ἀγασίου ἀνεθορύ- βησαν. καὶ ὁ Ξενοφῶν ἐπεὶ ἑώρα πλείονος ἐνδέον, 31 παρελθὼν εἶπεν· Ἄλλ', ὦ ἄνδρες, ἔφη, ὡς πάνυ εἰδήτ', ὀμνύω ὑμῖν θεοὺς πάντας καὶ πάσας, ἢ μὴ ἐγὼ, ἐπεὶ τὴν ὑμετέραν χρεῖαν ἤσθανόμην, ἐθύόμην εἰ βέλτιον εἴη ὑμῖν τε ἐμοὶ ἐπιτρέψαι ταύ- την τὴν ἀρχὴν καὶ ἐμοὶ ὑποστῆναι· καὶ μοι οἱ θεοὶ οὕτως ἐν τοῖς ἱεροῖς ἐσήμηναν, ὥστε καὶ ἰδιώ-

την ἂν γινῶναι, ὅτι τῆς μοναρχίας ἀπέχεσθαι με δεῖ.
 32 οὕτω δὴ Χειρίσοφον αἰροῦνται. Χειρίσοφος δ' ἐπεὶ
 ἤρέθη, παρελθὼν εἶπεν· Ἄλλ', ὦ ἄνδρες, τοῦτο μὲν
 ἴσθ' ὅτι οὐδ' ἂν ἔγωγ' ἐστασίαζον, εἰ ἄλλον εἴλεσθε·
 Ξενοφῶντα μέντοι, ἔφη, ὠνήσατ' οὐχ ἐλόμενοι· ὡς
 καὶ νῦν Λέξιππος ἤδη διέβαλλεν αὐτὸν πρὸς Ἄνα-
 ξίβιον ὃ τι ἐδύνατο καὶ μάλ' ἐμοῦ αὐτὸν σιγάζον-
 τος. ὃ δ' ἔφη νομίζειν αὐτὸν Τιμασίωني μᾶλλον ἂν
 ἀρχειν συνεθελῆσαι Δαρδανεῖ ὄντι τοῦ Κλεάρχου
 33 στρατεύματος ἢ ἑαυτῷ Λάκωνι ὄντι. ἐπεὶ μέντοι
 ἐμὲ εἴλεσθ', ἔφη, καὶ γὰρ πειράσομαι ὃ τι ἂν δύ-
 νωμαι ὑμᾶς ἀγαθὸν ποιεῖν. καὶ ὑμεῖς οὕτω παρα-
 σκευάζεσθ' ὡς αὔριον, ἐὰν πλοῦς ᾖ, ἀναξόμενοι· ὃ
 δὲ πλοῦς ἔσται εἰς Ἡράκλειαν· ἅπαντας οὖν δεῖ
 ἐκεῖσε πειραῶσθαι κατασχεῖν· τὰ δ' ἄλλ', ἐπειδὰν ἐκεῖσ'
 ἔλθωμεν, βουλευσόμεθα.

II. Ἐντεῦθεν τῇ ὑστεραία ἀναγαγόμενοι πνεύ-
 ματι ἔπλεον καλῶ ἡμέρας δύο παρὰ γῆν. καὶ παρα-
 πλεύσαντες ἀφίκοντ' εἰς Ἡράκλειαν πόλιν Ἑλληνίδα
 Μεγαρέων ἀποικον, οὓσαν δ' ἐν τῇ Μαριανδυνῶν
 2 χώρα. καὶ ὠρμίσαντο παρὰ τῇ Ἀχερουσιάδι Χερρο-
 νήσῳ, ἔνθα λέγεται ὃ Ἡρακλῆς ἐπὶ τὸν Κέρβερον
 καταβῆναι ἢ νῦν τὰ σημεῖα δεικνύασι τῆς κατα-
 3 βάσεως, τὸ βάθος πλέον ἢ ἐπὶ δύο στάδια. ἐν-

1 παραπλέοντες ἐθεώρουν τὴν τε Ἰασονίαν ἀκτῆν,
 ἔνθα ἢ Ἀργὴ λέγεται ὀρμίσασθαι, καὶ τῶν ποταμῶν τὰ
 στόματα, πρῶτον μὲν τοῦ Θερμώδοντος, ἔπειτα δὲ τοῦ
 Ἰοῖος, ἔπειτα δὲ τοῦ Ἄλφους, μετὰ τοῦτον τοῦ Παρθενίου
 τοῦτον δὲ

ταῦθα τοῖς Ἑλλήσιν οἱ Ἡρακλεῶται ξένια πέμπουσιν ἀλφίτων μεδίμνους τρισχιλίους καὶ οἴνου κεράμια δισχίλια καὶ βοῦς εἴκοσι καὶ οἷς ἑκατόν. ἔνταῦθα διὰ τοῦ πεδίου ῥεῖ ποταμὸς Λύκος ὄνομα, εὖρος ὡς δύο πλέθρων.

Οἱ δὲ στρατιῶται συλλεγόντες ἐβουλευόντο τὴν 4
λοιπὴν πορείαν πότερον κατὰ γῆν ἢ κατὰ θάλατταν
χρὴ πορευθῆναι ἐκ τοῦ Πόντου. ἀναστὰς δὲ Λύ-
κων Ἀχαιὸς εἶπε· Θαυμάζω μὲν, ὧ ἄνδρες, τῶν
στρατηγῶν ὅτι οὐ πειρῶνται ἡμῖν ἐκπορίζειν σιτη-
ρέσιον· τὰ μὲν γὰρ ξένια οὐ μὴ γένηται τῇ στρα-
τιᾷ τριῶν ἡμερῶν σιτία· δπόθεν δ' ἐπισιτισάμενοι
πορευσόμεθα, οὐκ ἔστιν, ἔφη. ἐμοὶ οὖν δοκεῖ αἰ-
τεῖν τοὺς Ἡρακλεῶτας μὴ ἔλαττον ἢ τρισχιλίους 5
κυζικηρούς· ἄλλος δ' εἶπε μὴ ἔλαττον ἢ μυρίους· 5
καὶ ἐλομένους πρέσβεις αὐτίκα μάλ' ἡμῶν καθη-
μένων πέμπειν πρὸς τὴν πόλιν, καὶ εἰδέναι ὅ τι ἂν
ἀπαγγέλλωσι, καὶ πρὸς ταῦτα βουλευέσθαι. ἐντεῦ- 6
θεν προυβάλλοντο πρέσβεις πρῶτον μὲν Χειρῖσοφον,
ὅτι ἄρχων ἦρητο· ἔστι δ' οἱ καὶ Ξενοφῶντα. οἱ δ'
ἰσχυρῶς ἀπεμάχοντο· ἀμφοῖν γὰρ ταῦτ' ἐδόκει, μὴ
ἀναγκάζειν πόλιν Ἑλληνίδα καὶ φίλιαν· ὅ τι μὴ
αὐτοὶ ἐθέλοντες διδοῖεν. ἐπεὶ δ' οὗτοι ἐδόκουν 7
ἀπρόθυμοι εἶναι, πέμπουσιν Λύκωνα Ἀχαιὸν καὶ
Καλλιμάχον Παρράσιον καὶ Ἀγασίαν Στυμφάλιον.
οὗτοι ἐλθόντες ἔλεγον τὰ δεδογμένα· τὸν δὲ Λύ-
κωνα ἔφασαν καὶ ἐπαπειλεῖν, εἰ μὴ ποιήσοιεν ταῦτα.
ἀκούσαντες δ' οἱ Ἡρακλεῶται βουλευέσθαι ἔφασαν· 8
καὶ εὐθύς τὰ τε χρήματ' ἐκ τῶν ἀγρῶν συνήγον

καὶ τὴν ἀγορὰν εἰσω ἀνεσκεύασαν, καὶ αἱ πύλαι ἐκέκλιοντο καὶ ἐπὶ τῶν τειχῶν ὄπλα ἐφαίνετο.

- 9 Ἐκ τούτου οἱ ταράξαντες ταῦτα τοὺς στρατηγούς ἠτιῶντο διαφθεῖρειν τὴν προᾶξιν· καὶ συνίστανθ' οἱ Ἀρκάδες καὶ οἱ Ἀχαιοί· προειστήκει δὲ μάλιστα αὐτῶν Καλλιμαχός θ' ὁ Παρράσιος καὶ Λύκων ὁ Ἀχαιός. οἱ δὲ λόγοι ἦσαν αὐτοῖς, ὡς αἰσχρὸν εἶη ἄρχειν Ἀθηναίων Πελοποννησίων διὰ Λακεδαιμόνιον, μηδεμίαν δύναμιν παρεχόμενον εἰς τὴν στρατιάν, καὶ τοὺς μὲν πόνους σφᾶς ἔχειν, τὰ δὲ κέρδη ἄλλους, καὶ ταῦτα τὴν σωτηρίαν σφῶν κατεργασμένων· εἶναι γὰρ τοὺς κατεργασμένους Ἀρκάδας καὶ Ἀχαιοὺς, τὸ δ' ἄλλο στράτευμα οὐδὲν εἶναι — καὶ ἦν δὲ τῇ ἀληθείᾳ ὑπὲρ ἡμῖσι τοῦ
- 11 στρατεύματος Ἀρκάδες καὶ Ἀχαιοί — εἰ οὖν σωφρονοῖεν, αὐτοὶ συστάντες καὶ στρατηγούς ἐλόμενοι ἑαυτῶν καθ' ἑαυτοὺς ἂν τὴν πορείαν ποιοῖντο καὶ
- 12 πειρῶντ' ἀγαθόν τι λαμβάνειν. ταῦτ' ἔδοξε· καὶ ἀπολιπόντες Χειρίσοφον εἴ τινες ἦσαν παρ' αὐτῶ Ἀρκάδες ἢ Ἀχαιοὶ καὶ Ξενοφῶντα συνέστησαν καὶ στρατηγούς αἰροῦνται ἑαυτῶν δέκα· τούτους δ' ἐψηφίσαντ' ἐκ τῆς νικώσης 8 τι δοκοίη τοῦτο ποιεῖν.

- 13 Ξενοφῶν μέντοι ἐβούλετο κοινῇ μετὰ τῶν ἄλλων τὴν πορείαν ποιῆσθαι, νομίζων οὕτως ἀσφαλεστέραν ἂν εἶναι ἢ ἰδίᾳ ἕκαστον στέλλεσθαι· ἀλλὰ

12 ἢ μὲν οὖν τοῦ παντὸς ἀρχὴ Χειρίσοφω ἐνταῦθα κατελύθη ἡμέρᾳ ἕκτη ἢ ἑβδόμῃ ἀφ' ἧς ἤρξθη.

Νέων ἔπειθεν αὐτὸν καθ' αὐτὸν πορεύεσθαι, ἀκούσας
 τοῦ Χειρισόφου, ὅτι Κλέανδρος ὁ ἐν Βυζαντίῳ ἀρμο-
 στῆς φαίη τριήρεις ἔχων ἦξεν εἰς Κάλπης λιμένα·
 ὅπως οὖν μηδεὶς μετάσχοι, ἀλλ' αὐτοὶ καὶ οἱ αὐτῶν 14
 στρατιῶται ἐκπλεύσειαν ἐπὶ τῶν τριήρων, διὰ ταῦτα
 συνεβούλευε. καὶ Χειρίσοφος, ἅμα μὲν ἀθρυμῶν
 τοῖς γεγενημένοις, ἅμα δὲ μισῶν ἐκ τούτου τὸ
 στρατεύμα, ἐπιτρέπει αὐτῷ ποιεῖν ὅ τι βούλεται.
 Ξενοφῶν δ' ἔτι μὲν ἐπεχείρησεν ἀπαλλαγεῖς τῆς 15
 στρατιᾶς ἐκπλεῦσαι· θυομένῳ δ' αὐτῷ τῷ ἡγεμόνι
 Ἡρακλεῖ καὶ κοινουμένῳ, πότερα λῶον καὶ ἄμεινον
 εἴη στρατεύεσθαι ἔχοντι τοὺς παραμεινάντας τῶν
 στρατιωτῶν ἢ ἀπαλλάττεσθαι, ἐσήμηγεν ὁ θεὸς τοῖς
 ἑταίροις συστρατεύεσθαι. οὕτω γίγνεται τὸ στρατεύ- 16
 μα τρίχα, Ἀρκάδες μὲν καὶ Ἀχαιοὶ πλείους ἢ τετρα-
 κισχίλιοι καὶ πεντακόσιοι, ὀπλίται πάντες, Χειρι-
 σόφῳ δ' ὀπλίται μὲν εἰς τετρακοσίους καὶ χιλίους,
 πελτασταὶ δ' εἰς ἑπτακοσίους, οἱ Κλεάρχου Θοράκες,
 Ξενοφῶντι δ' ὀπλίται μὲν εἰς ἑπτακοσίους καὶ χι-
 λίους, πελτασταὶ δ' εἰς τριακοσίους· ἵππικὸν δὲ μό-
 νος οὗτος εἶχεν, ἀμφὶ τοὺς τετταράκονθ' ἵππείας.

Καὶ οἱ μὲν Ἀρκάδες διαπραξάμενοι πλοῖα παρὰ 17
 τῶν Ἡρακλεωτῶν πρῶτοι πλέουσιν, ὅπως ἐξαίφνης
 ἐπιπεσόντες τοῖς Βιθυνοῖς λάβοιεν ὅτι πλείστα· καὶ
 ἀποβαίνουσιν εἰς Κάλπης λιμένα κατὰ μέσον που
 τῆς Θοράκης. Χειρίσοφος δ' εὐθύς ἀπὸ τῆς πόλεως 18
 τῶν Ἡρακλεωτῶν ἀρξάμενος πᾶσι ἐπορεύετο διὰ
 τῆς χώρας· ἐπεὶ δ' εἰς τὴν Θοράκην ἐνέβαλε, παρὰ
 τὴν θάλατταν ἦει· καὶ γὰρ ἡσθένει. Ξενοφῶν δὲ 19

πλοῖα λαβὼν ἀποβαίνει ἐπὶ τὰ ὄρια τῆς Θρακῆς
καὶ τῆς Ἡρακλεώτιδος καὶ διὰ μεσογειίας ἐπορεύετο.

III. Ἐπραξαν δ' αὐτῶν ἕκαστοι τάδε. οἱ μὲν
Ἀρκάδες ὡς ἀπέβησαν νυκτὸς εἰς Κάλπησ λιμένα,
πορεύονται εἰς τὰς πρώτας κόμας, στάδια ἀπὸ Θα-
2 λάττης ὡς τριάκοντα. ἐπεὶ δὲ φῶς ἐγένετο, ἦγεν
ἕκαστος ὁ στρατηγὸς τὸν αὐτοῦ λόχον ἐπὶ κόμην·
ὁποῖα δὲ μείζων ἐδόκει εἶναι, σύνδυο λόχους ἦγον
3 οἱ στρατηγοί. συνεβάλλοντο δὲ καὶ λόφον, εἰς ὃν
δέοι πάντας ἀλίεσθαι· καὶ ἄτ' ἐξαίφνης ἐπιπεσόν-
τες ἀνδράποδά τε πόλλ' ἔλαβον καὶ πρόβατα πολλὰ
4 περιεβάλλοντο. οἱ δὲ Θραῖκες ἠθροίζονθ' οἱ διαφυ-
γόντες· πολλοὶ δ' ἀπέφυγον πελτασταὶ ὄντες ὀπλίτας
ἐξ αὐτῶν τῶν χειρῶν. ἐπεὶ δὲ συνελέγησαν, πρῶ-
τον μὲν τῷ Σμίκρητος λόχῳ, ἐνὸς τῶν Ἀρκάδων
στρατηγῶν, ἀπιόντι ἤδη εἰς τὸ συγκείμενον καὶ πολλὰ
5 χρήματ' ἄγοντι ἐπιτίθενται. καὶ τέως μὲν ἐμάχοντο
ἅμα πορευόμενοι οἱ Ἕλληες, ἐπὶ δὲ διαβάσει χα-
ράδρας τρέπονται αὐτούς, καὶ αὐτόν τε τὸν Σμί-
κρητα ἀποκτινύουσι καὶ τοὺς ἄλλους πάντας· ἄλλου
δὲ λόχου τοῦ Ἡγήσανδρου ὀκτώ μόνους ἔλιπον·
6 καὶ αὐτὸς Ἡγήσανδρος ἐσώθη. καὶ οἱ ἄλλοι δὲ λό-
χοι συνήλθον οἱ μὲν σὺν πράγμασιν, οἱ δ' ἄνευ
πραγμάτων· οἱ δὲ Θραῖκες ἐπεὶ ηὐτύχησαν τοῦτο
τὸ εὐτύχημα, συνεβόων τ' ἀλλήλους καὶ συνελέγοντο
ἐρωμένως τῆς νυκτὸς. καὶ ἅμ' ἡμέρα κύκλῳ περὶ
τὸν λόφον, ἐνθ' οἱ Ἕλληες ἐστρατοπεδεύοντ', ἐτά-
7 πτοντο καὶ ἱππῆς πολλοὶ καὶ πελτασταί, καὶ αἰεὶ
πλείονες συνέρρεον· καὶ προσέβαλλον πρὸς τοὺς

δπλίτας ἀσφαλῶς· οἱ μὲν γὰρ Ἑλληγες οὔτε τοξότην εἶχον οὔτ' ἀκοντιστήν οὔθ' ἰππέα· οἱ δὲ προσθέοντες καὶ προσελαύνοντες ἠκόντιζον· ὁπότε δ' αὐτοῖς ἐπίοιεν, ραδίως ἀπέφευγον· ἄλλοι δ' ἄλλη ἐπετίθεντο. καὶ τῶν μὲν πολλοὶ ἐπιτρώσκοντο, τῶν 8 δ' οὐδεῖς· ὥστε κινηθῆναι οὐκ ἐδύναντ' ἐκ τοῦ χωρίου, ἀλλὰ τελευτῶντες καὶ ἀπὸ τοῦ ὕδατος εἶργον αὐτοὺς οἱ Θραῖκες. ἐπεὶ δ' ἀπορία πολλὴ ἦν, διελέγοντο περὶ σπονδῶν· καὶ τὰ μὲν ἄλλ' ὠμολόγητ' αὐτοῖς, δμῆρους δ' οὐκ ἐδίδοσαν οἱ Θραῖκες αἰτούντων τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ' ἐν τούτῳ ἴσχετο. τὰ μὲν δὴ τῶν Ἀρκάδων οὕτως εἶχε.

Χειρῖσος δ' ἀσφαλῶς πορευόμενος παρὰ θά- 10
λατταν ἀφικνεῖται εἰς Κάλπησ λιμένα. Ξενοφῶντι δὲ διὰ τῆσ μεσογείας πορευομένῳ οἱ ἰππῆσ καταθέοντες ἐντυγχάνουσι πρεσβύταισ πορευομένοισ ποι. καὶ ἐπεὶ ἤχθησαν παρὰ Ξενοφῶντα, ἐρωτᾷ αὐτοὺσ, εἰ που ἦσθηνται ἄλλου στρατεύματος ὄντος Ἑλληνικοῦ. οἱ δ' ἔλεγον πάντα τὰ γεγενημένα, καὶ νῦν 11
ὅτι πολιορκοῦνται ἐπὶ λόφου, οἱ δὲ Θραῖκες πάντες περικεκκλωμένοι εἶεν αὐτοὺσ. ἐνταῦθα τοὺσ μὲν ἀνθρώπουσ τούτουσ ἐφύλαττεν ἰσχυρῶσ, ὅπωσ ἠγεμόνεσ εἶεν εἰ που θεοὶ σκοποὺσ δὲ καταστήσασ συνέλεξε τοὺσ στρατιώτασ καὶ ἔλεξεν· Ἄνδρεσ στρατι- 12
ῶται, τῶν Ἀρκάδων οἱ μὲν τεθνᾶσιν, οἱ δὲ λοιποὶ ἐπὶ λόφου τινὸσ πολιορκοῦνται. νομίζω δ' ἔγωγ', εἰ ἐκεῖνοι ἀπολοῦνται, οὐδ' ἡμῖν εἶναι οὐδεμίαν σωτηρίαν, οὔτω μὲν πολλῶν ὄντων τῶν πολεμίων, οὔτω δὲ τεθαρρηκότων. κράτιστον οὖν ἡμῖν ὡσ 13

τάχιστα βοηθεῖν τοῖς ἀνδράσιν, ὅπως εἴ ἔτι εἰσὶ σῶ,
 σὺν ἐκείνοις μαχώμεθα καὶ μὴ μόνοι λειφθέντες
 16 μόνοι καὶ κινδυνεύωμεν. ἡμεῖς γὰρ ἀποδραῖμεν
 (14) ἂν οὐδαμοὶ ἐνθένδε· πολλὴ μὲν γὰρ, ἔφη, εἰς Ἡρά-
 κλειαν πάλιν ἀπιέναι, πολλὴ δ' εἰς Χρυσόπολιν
 διελθεῖν· οἱ δὲ πολέμοι πλησίον· εἰς Κάλπης δὲ
 λιμένα, ἔνθα Χειρίσοφον εἰκάζομεν εἶναι, εἰ σέσω-
 ται, ἐλαχίστη ὁδός. ἀλλὰ δὴ ἐκεῖ μὲν οὔτε πλοῖά
 ἔστιν οἷς ἀποπλευσόμεθα, μένουσι δ' αὐτοῦ οὐδὲ
 17 μιᾶς ἡμέρας ἔτι τάπιτήθεια. τῶν δὲ πολιορκου-
 (15) μένων ἀπολομένων σὺν τοῖς Χειρισόφου μόνοις
 κἀκίον ἔστι διακινδυνεύειν ἢ τῶνδε σωθέντων πάν-
 τας εἰς ταῦτόν ἐλθόντας κοινῇ τῆς σωτηρίας ἔχεσθαι.
 ἀλλὰ χρῆ παρεσκευασμένους τὴν γνώμην πορεύ-
 εσθαι ὡς νῦν ἢ εὐκλεῶς τελευτῆσαι ἔστιν ἢ κάλ-
 λιστον ἔργον ἐργάσασθαι "Ἐλληνας τοσοῦτους σώ-
 18 σαντας. καὶ ὁ θεὸς ἴσως ἄγει οὕτως, ὃς τοῖς
 (16) μεγαληγορήσαντας ὡς πλέον φρονοῦντας ταπεινῶσαι
 βούλεται, ἡμᾶς δὲ τοὺς ἀπὸ τῶν θεῶν ἀρχομένους
 ἐντιμότερους ἐκείνων καταστήσαι. ἀλλ' ἔπεσθαι χρῆ
 καὶ προσέχειν τὸν νοῦν, ὡς ἂν τὸ παραγγελόμενον
 14 δύνησθε ποιεῖν. νῦν μὲν οὖν στρατοπεδευσόμεθα
 (17) προελθόντες ὅσον ἂν δοκῇ καιρὸς εἶναι εἰς τὸ δει-
 πνοποιεῖσθαι· ἕως δ' ἂν πηρευώμεθα, Τιμασίων
 ἔχων τοὺς ἐπιτάς προελαννέτω ἐφορῶν ἡμᾶς καὶ
 σκοπεῖτω τὰ ἔμπροσθεν, ὡς μηδὲν ἡμᾶς λάθῃ.
 15 Ταῦτ' εἰπὼν ἠγεῖτο. παρέπεμψε δὲ καὶ τῶν
 (18) γυμνήτων ἀνθρώπους εὐζώνους εἰς τὰ πλάγια καὶ
 εἰς τὰ ἄκρα, ὅπως εἴ ποῦ τί ποθεν καθορῶεν, ση-

μαίνουεν· ἐκέλευε δὲ κάειν ἅπανθ' ὄτω ἐντυγχά-
 νοιεν καυσίμῳ. οἱ δ' ἱππῆς σπειρόμενοι ἐφ' ὅσον 19
 καλῶς εἶχε, καὶ οἱ πελτασταὶ ἐπιπαριόντες κατὰ
 τὰ ἄκρα ἔκαον πάνθ' ὅσα καύσιμα ἐώρων, καὶ
 ἡ στρατιὰ δέ, εἴ τιτι παραλειπομένῳ ἐντυγχάνουεν·
 ὥστε πᾶσα ἡ χώρα αἴθεσθαι ἐδόκει καὶ τὸ στρα-
 τευμα πολὺ εἶναι. ἐπεὶ δ' ὦρα ἦν, κατεστρατοπε- 20
 δεύσαντο ἐπὶ λόφον ἐκβάντες, καὶ τὰ τε τῶν πο-
 λεμίῳν πυρὰ ἐώρων, ἀπεῖχον δ' ὡς τετταράκοντα
 σταδίους, καὶ αὐτοὶ ὡς ἐδύνατο πλείστα πυρὰ
 ἔκαον. ἐπεὶ δ' ἐδείπνησαν τάχιστα, παρηγγέλθη τὰ 21
 πυρὰ κατασβεννύναι πάντα. καὶ τὴν μὲν νύκτα
 φυλακὰς ποιησάμενοι ἐκάθευδον· ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ
 προσευξάμενοι τοῖς θεοῖς, συνταξάμενοι ὡς εἰς μά-
 χην ἐπορεύονθ' ἢ ἐδύνατο τάχιστα. Τιμασίῳν δὲ 22
 καὶ οἱ ἱππῆς ἔχοντες τοὺς ἡγεμόνας καὶ προελαύ-
 νοντες ἐλάνθανον αὐτοὺς ἐπὶ τῷ λόφῳ γενόμενοι,
 ἐνθ' ἐπολιορκοῦντο οἱ Ἕλληες. καὶ οὐχ ὀρῶσιν
 οὔτε φίλιον στρατευμα οὔτε πολέμιον, γράδια δὲ
 καὶ γερόντια καὶ πρόβατ' ὀλίγα καὶ βοῦς καταλε-
 λειμμένους. καὶ τὸ μὲν πρῶτον θαῦμα ἦν τί εἶη 23
 τὸ γεγενημένον, ἔπειτα δὲ καὶ τῶν καταλελειμμένων
 ἐπυνθάνοντο, ὅτι οἱ μὲν Θραῖκες εὐθὺς ἀφ' ἐσπέρας
 ᾤχοντ' ἀπιόντες, ἔωθεν δὲ καὶ τοὺς Ἕλληνας ἔφρα-
 σαν οἴχεσθαι· ὅποι δέ, οὐκ εἰδέναι.

Ταῦτ' ἀκούσαντες οἱ ἀμφὶ Ξενοφῶντα, ἐπεὶ 24
 ἠρίστησαν, συσκευασάμενοι ἐπορεύοντο, βουλόμενοι
 ὡς τάχιστα συμμῖξαι τοῖς ἄλλοις εἰς Κάλπησ λιμένα.
 καὶ πορευόμενοι ἐώρων τὸν στίβον τῶν Ἀρχαδίων

πράττειν. τοιοῦτοι οὖν ὄντες ἐπόθουν εἰς τὴν Ἑλλάδα σφίζεσθαι.

- 9 Ἐπειδὴ δὲ δευτέρα ἡμέρα ἐγένετο τῆς εἰς ταῦτον συνόδου, ἐπ' ἐξόδῳ ἐθύετο Ξενοφῶν· ἀνάγκη γὰρ ἦν ἐπὶ τάπιτῆδεια ἐξάγειν· ἐπενόει δὲ καὶ τοὺς νεκροὺς θάπτειν. ἐπεὶ δὲ τὰ ἱερά ἐγένετο, εἶποντο καὶ οἱ Ἀρκάδες, καὶ τοὺς μὲν νεκροὺς τοὺς πλείστους ἐνθαπερ ἔπεσον ἕκαστοι ἔθαψαν· ἤδη γὰρ ἦσαν πεμπταῖοι καὶ οὐχ οἶόν τ' ἀναιρεῖν ἔτι ἦν· ἐνίους δὲ τοὺς ἐκ τῶν ὁδῶν συννεγκόντες ἔθαψαν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ὡς ἐδύναντο κάλλιστα· οὓς δὲ μὴ ἠύρισκον, κενοτάφιον αὐτοῖς ἐποίησαν μέγα, καὶ
- 10 στεφάνους ἐπέθεσαν. ταῦτα δὲ ποιήσαντες ἀνεχώρησαν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. καὶ τότε μὲν δειπνήσαντες ἐκοιμήθησαν. τῇ δ' ὑστεραία συνήλθον οἱ στρατιῶται πάντες· συνῆγε δὲ μάλιστ' Ἀγασίας τε Στυμφάλιος λοχαγὸς καὶ Ἱερώνυμος Ἡλείος λοχα-
- 11 γὸς καὶ ἄλλοι οἱ πρεσβύτατοι τῶν Ἀρκάδων. καὶ δόγμα ἐποίησαντο, ἐάν τις τοῦ λοιποῦ μνησθῆι δίχα τὸ στρατεύμα ποιεῖν, θανάτῳ αὐτὸν ζημιούσθαι, καὶ κατὰ χώραν ἀπιέναι ἤπερ πρόσθεν εἶχε τὸ στρατεύμα καὶ ἄρχειν τοὺς πρόσθεν στρατηγούς. καὶ Χειρίσοφος μὲν ἤδη ἐτετελευτήκει φάρμακον πιῶν πυρέττων· τὰ δ' ἐκείνου Νέων Ἀσιναῖος παρέλαβε.
- 12 Μετὰ δὲ ταῦτ' ἀναστὰς εἶπε Ξενοφῶν· ὦ ἄνδρες στρατιῶται, τὴν μὲν πορείαν, ὡς ἔοικε, πεζῇ ποιητέον· οὐ γὰρ ἔστι πλοῖα· ἀνάγκη δὲ πορευέσθαι ἤδη· οὐ γὰρ ἔστι μένουσι τάπιτῆδεια. ἡμεῖς οὖν, ἔφη, θυσόμεθα· ὑμᾶς δὲ δεῖ παρασκευάζεσθαι ὡς

μαχουμένους εἴ ποτε καὶ ἄλλοτε· οἱ γὰρ πολέμιοι ἀνατεθαρορήκασιν. ἐκ τούτου ἐθύονθ' οἱ στρατη- 13
γοί, μάντις δὲ παρῆν Ἀρηξίων Ἀρκάς· ὁ δὲ Σιλα-
νὸς ὁ Ἀμπρακιώτης ἤδη ἀπεδεδράκει πλοῖον μισθω-
σάμενος ἐξ Ἡρακλείας. θυομένοις δ' ἐπὶ τῇ ἀφόδῳ
οὐκ ἐγίγνετο τὰ ἱερά. ταύτην μὲν οὖν τὴν ἡμέραν
ἐπαύσαντο. καὶ τινες ἐτόλμων λέγειν, ὡς ὁ Ξενοφῶν 14
βουλόμενος τὸ χωρίον οἰκίσαι πέπεικε τὸν μάντιν
λέγειν, ὡς τὰ ἱερά οὐ γίγνεται ἐπ' ἀφόδῳ. ἐντεῦ- 15
θεν κηρύξας τῇ αὖριον παρῆναι ἐπὶ τὴν θυσίαν
τὸν βουλόμενον, καὶ μάντις εἴ τις εἴη, παραγγείλας
παρῆναι ὡς συνθεασόμενον τὰ ἱερά, ἔθυε· καὶ ἐν-
ταῦθα παρῆσαν πολλοί. θυομένῳ δὲ πάλιν εἰς τρεῖς 16
ἐπὶ τῇ ἀφόδῳ οὐκ ἐγίγνετο τὰ ἱερά. ἐκ τούτου
χαλεπῶς εἶχον οἱ στρατιῶται· καὶ γὰρ τάπιτήθεια
ἐπέλεπεν ἃ ἔχοντες ἤλθον, καὶ ἀγορὰ οὐδεμία παρῆν.

Ἐκ τούτου συνελθόντων εἶπε πάλιν Ξενοφῶν· 17
ἽΩ ἄνδρες, ἐπὶ μὲν τῇ πορείᾳ, ὡς ὁρᾶτε, τὰ ἱερά
οὐπω γίγνεται· τῶν δ' ἐπιτηθείων ὁρῶ ὑμᾶς δεο-
μένους· ἀνάγκη οὖν μοι δοκεῖ εἶναι θύεσθαι περὶ
αὐτοῦ τούτου. ἀναστάς τις εἶπε· Καὶ εἰκότως 18
ἄφ' ἡμῶν οὐ γίγνεται τὰ ἱερά· ὡς γὰρ ἐγὼ ἀπὸ
τοῦ αὐτομάτου χθὲς ἤκοντος πλοίου ἤκουσά τινας,
Κλιάνδρος ὁ ἐκ Βυζαντίου ἀρμοστής μέλλει ἤξειν
πλοῖα καὶ τριήρεις ἔχων. ἐκ τούτου δ' ἀναμένειν 19
μὲν πᾶσιν ἐδόκει· ἐπὶ δὲ τάπιτήθεια ἀνάγκη ἦν ἐξ-
ιέναι. καὶ ἐπὶ τούτῳ πάλιν ἐθύετο εἰς τρεῖς, καὶ οὐκ
ἐγίγνετο τὰ ἱερά. καὶ ἤδη καὶ ἐπὶ σκηρῆν ἰόντες
τὴν Ξενοφῶντος ἔλεγον ὅτι οὐκ ἔχοιεν τάπιτήθεια.

ὁ δ' οὐκ ἂν ἔφη ἐξαγαγεῖν μὴ γιγνομένων τῶν ἱερῶν.

20 Καὶ πάλιν τῇ ὑστεραίᾳ ἐθύετο, καὶ σχεδόν τι πᾶσα ἡ στρατιὰ διὰ τὸ μέλειν ἅπασιν ἐκυκλοῦντο περὶ τὰ ἱερά· τὰ δὲ θύματ' ἐπελελοίπει. οἱ δὲ στρα-
 21 τηγοὶ ἐξήγον μὲν οὐ, συνεκάλεσαν δέ. εἶπεν οὖν Ξενοφῶν· "Ἴσως οἱ πολέμοι συνειλεγμένοι εἰσὶ καὶ ἀνάγκη μάχεσθαι· εἰ οὖν καταλιπόντες τὰ σκεύη ἐν τῷ ἐρυμνῷ χωρίῳ ὡς εἰς μάχην παρεσκευασμένοι
 22 ἴοιμεν, ἴσως ἂν τὰ ἱερά προχωροῖη ἡμῖν. ἀκούσαντες δ' οἱ στρατιῶται ἀνέκραγον, ὡς οὐδὲν δεῖο εἰς τὸ χωρίον ἄγειν, ἀλλὰ θύεσθαι ὡς τάχιστα. καὶ πρόβατα μὲν οὐκέτι ἦν, βοῦν δ' ὑφ' ἀμάξης πριάμενοι ἐθύοντο· καὶ Ξενοφῶν Κλεάνορος ἐδεήθη τοῦ Ἀρχάδος προθύεσθαι, εἴ τι ἐν τούτῳ εἴη. ἀλλ' οὐδ' ὡς ἐγένετο.

23 Νέων δ' ἐπεὶ ἰώρα τοὺς ἀνθρώπους ὡς εἶχον δεινῶς τῇ ἐνδείᾳ, βουλόμενος αὐτοῖς χαρίζεσθαι, εὐρών τιν' ἀνθρώπον Ἡρακλεώτην, ὃς ἔφη κόμης ἐγγὺς εἶδέναι, ὃθεν εἶη λαβεῖν τάπιτήδεια, ἐκήρυξε τὸν βουλόμενον ἵεναι ἐπὶ τάπιτήδεια, ὡς ἡγεμόνος ἔσομένου. ἐξέρχονται δὴ σὺν δορατίοις καὶ ἀσκοῖς καὶ θυλάκοις καὶ ἄλλοις ἀγγείοις εἰς δισχιλίους ἀν-
 24 θρώπους. ἐπειδὴ δ' ἦσαν ἐν ταῖς κόμαις καὶ διεσπείροντο ὡς ἐπὶ τὸ λαμβάνειν, ἐπιπίπτουσιν αὐτοῖς οἱ Φαρναβάζου ἱππῆς πρῶτοι· βεβοηθηκότες γὰρ ἦσαν τοῖς Βιθυνοῖς, βουλόμενοι σὺν τοῖς Βιθυνοῖς, εἰ δύναντο, ἀποκωλύσαι τοὺς Ἕλληνας μὴ εἰσεῖν εἰς τὴν Φρυγίαν· οὗτοι οἱ ἱππῆς ἀποκτείνουσι τῶν

ἀνδρῶν οὐ μείον ἢ πεντακοσίους· οἱ δὲ λοιποὶ ἐπὶ τὸ ὄρος ἀνέφυγον. ἐκ τούτου ἀπαγγέλλει τις ταῦτα 25 τῶν ἀποφυγόντων εἰς τὸ στρατόπεδον. καὶ ὁ Ξενοφῶν, ἐπεὶ οὐκ ἐγεγένητο τὰ ἱερὰ ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ, λαβὼν βοῦν ὑφ' ἀμάξης, οὐ γὰρ ἦν ἄλλ' ἱερεῖα, σφαγιασάμενος ἐβοήθει καὶ οἱ ἄλλοι οἱ μέχρι τριάκοντ' ἐτῶν ἅπαντες. καὶ ἀναλαβόντες τοὺς λοιποὺς 26 ἄνδρας εἰς τὸ στρατόπεδον ἀφικνοῦνται. καὶ ἤδη μὲν ἀμφὶ ἡλίου δυσμᾶς ἦν καὶ οἱ Ἕλληνες μάλ' ἀθύμως ἔχοντες ἐδειπνοποιοῦντο, καὶ ἐξαπίνης διὰ τῶν λασίων τῶν Βιθυνῶν τινες ἐπιγενόμενοι τοῖς προσφύλαξι τοὺς μὲν κατέκανον, τοὺς δ' ἐδίωξαν μέχρι εἰς τὸ στρατόπεδον. καὶ κραυγῆς γενομένης 27 εἰς τὰ ὄπλα πάντες ἔδραμον οἱ Ἕλληνες· καὶ διώκειν μὲν καὶ κινεῖν τὸ στρατόπεδον νυκτὸς οὐκ ἀσφαλές ἐδόκει εἶναι· δασέα γὰρ ἦν τὰ χωρία· ἐν δὲ τοῖς ὄπλοις ἐνυκτέρευον φυλαττόμενοι ἱκανοῖς φύλαξιν.

V. Τὴν μὲν νύχθ' οὕτω διήγαγον· ἅμια δὲ τῇ ἡμέρᾳ οἱ στρατηγοὶ εἰς τὸ ἐρυμνὸν χωρίον ἤγουντο· οἱ δ' εἶποντο ἀναλαβόντες τὰ ὄπλα καὶ τὰ σκεύη. πρὶν δ' ἀρίστου ὥραν εἶναι, ἀπετάφρυσαν ἢ ἡ εἴσοδος ἦν εἰς τὸ χωρίον, καὶ ἀπεσταύρωσαν ἅπαν, καταλιπόντες τρεῖς πύλας. καὶ πλοῖον ἐξ Ἡρακλείας ἤκεν ἄλφιτ' ἄγον καὶ ἱερεῖα καὶ οἶνον. πρῶ δ' ἀναστὰς Ξενοφῶν ἐθύετ' ἐπ' ἐξόδῳ, καὶ γί- 2 γνεται τὰ ἱερὰ ἐπὶ τοῦ πρώτου ἱερείου. καὶ ἤδη τέλος ἐχόντων τῶν ἱερῶν ὄρα αἰετὸν αἴσιον ὁ μάντις Ἀρηξίων Παρράσιος, καὶ ἡγεῖσθαι κελεύει τὸν

ὁ δ' οὐκ ἂν ἔφη ἐξαγαγεῖν μὴ γιγνομένων τῶν ἱερῶν.

20 Καὶ πάλιν τῇ ὕστεραίᾳ ἐθύετο, καὶ σχεδὸν τι πᾶσα ἡ στρατιὰ διὰ τὸ μέλειν ἅπασιν ἐκυκλοῦντο περὶ τὰ ἱερά· τὰ δὲ θύματ' ἐπελελοίπει. οἱ δὲ στρα-
21 τηγοὶ ἐξίγγον μὲν οὐ, συνεκάλεσαν δέ. εἶπεν οὖν Ξενοφῶν· "Ἴσως οἱ πολέμοι συνειλεγμένοι εἰσὶ καὶ ἀνάγκη μάχεσθαι· εἰ οὖν καταλιπόντες τὰ σκευὴ ἐν τῷ ἐριμνῷ χωρίῳ ὡς εἰς μάχην παρεσκευασμένοι
22 ἴοιμεν, ἴσως ἂν τὰ ἱερά προχωροίῃ ἡμῖν. ἀκούσαντες δ' οἱ στρατιῶται ἀνέκραγον, ὡς οὐδὲν δεῖο εἰς τὸ χωρίον ἄγειν, ἀλλὰ θύεσθαι ὡς τάχιστα. καὶ πρόβατα μὲν οὐκέτι ἦν, βοῦν δ' ἕφ' ἀμάξης πριάμενοι ἐθύοντο· καὶ Ξενοφῶν Κλεάνορος ἐδεήθη τοῦ Ἀρχάδος προθύεσθαι, εἴ τι ἐν τούτῳ εἴη. ἀλλ' οὐδ' ὡς ἐγένετο.

23 Νέων δ' ἐπεὶ ἑώρα τοὺς ἀνθρώπους ὡς εἶχον δεινῶς τῇ ἐνδείᾳ, βουλόμενος αὐτοῖς χαρίζεσθαι, εὐρών τιν' ἀνθρώπον Ἡρακλεώτην, ὃς ἔφη κώμας ἐγγὺς εἶδέναι, ὃθεν εἴη λαβεῖν τάπιτήδεια, ἐκήρουξε τὸν βουλόμενον ἵεναι ἐπὶ τάπιτήδεια, ὡς ἡγεμόνος ἐσομένου. ἐξέρχονται δὴ σὺν δορατίοις καὶ ἀσκοῖς
24 θρώπους. ἐπειδὴ δ' ἦσαν ἐν ταῖς κώμαις καὶ διεσπείροντο ὡς ἐπὶ τὸ λαμβάνειν, ἐπιπίπτουσιν αὐτοῖς οἱ Φαρναβάζου ἱππῆς πρῶτοι· βεβοηθηκότες γὰρ ἦσαν τοῖς Βιθυνοῖς, βουλόμενοι σὺν τοῖς Βιθυνοῖς, εἰ δύναντο, ἀποκωλύσαι τοὺς Ἕλληνας μὴ εἰσεῖν εἰς τὴν Φρυγίαν· οὗτοι οἱ ἱππῆς ἀποκτείνουσι τῶν

ἀνδρῶν οὐ μείον ἢ πεντακοσίους· οἱ δὲ λοιποὶ ἐπὶ τὸ ὄρος ἀνέφυγον. ἐκ τούτου ἀπαγγέλλει τις ταῦτα 25 τῶν ἀποφυγόντων εἰς τὸ στρατόπεδον. καὶ ὁ Ξενοφῶν, ἐπεὶ οὐκ ἐγεγένητο τὰ ἱερά ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ, λαβὼν βοῦν ὑφ' ἀμάξης, οὐ γὰρ ἦν ἄλλ' ἱερεῖα, σφαγιασάμενος ἐβοήθει καὶ οἱ ἄλλοι οἱ μέχρι τριάκοντ' ἐτῶν ἅπαντες. καὶ ἀναλαβόντες τοὺς λοιποὺς 26 ἄνδρας εἰς τὸ στρατόπεδον ἀφικνοῦνται. καὶ ἤδη μὲν ἀμφὶ ἡλίου δυσμᾶς ἦν καὶ οἱ Ἕλληνες μάλ' ἀθύμως ἔχοντες ἐδειπνοποιοῦντο, καὶ ἐξαπίνης διὰ τῶν λασίων τῶν Βιθυνῶν τινες ἐπιγενόμενοι τοῖς προφύλαξι τοὺς μὲν κατέκανον, τοὺς δ' ἐδίωξαν μέχρι εἰς τὸ στρατόπεδον. καὶ κραυγῆς γενομένης 27 εἰς τὰ ὄπλα πάντες ἔδραμον οἱ Ἕλληνες· καὶ διώκειν μὲν καὶ κινεῖν τὸ στρατόπεδον νυκτὸς οὐκ ἀσφαλὲς ἔδοκει εἶναι· θασέα γὰρ ἦν τὰ χωρία· ἐν δὲ τοῖς ὄπλοις ἐνυκτέρευον φυλαττόμενοι ἱκανοῖς φύλαξιν.

V. Τὴν μὲν νύχθ' οὕτω διήγαγον· ἀμὰ δὲ τῇ ἡμέρᾳ οἱ στρατηγοὶ εἰς τὸ ἐρυμνὸν χωρίον ἤγουντο· οἱ δ' εἶποντο ἀναλαβόντες τὰ ὄπλα καὶ τὰ σκεύη. πρὶν δ' ἀρίστου ὥραν εἶναι, ἀπετάφρυσαν ἢ ἡ εἴσοδος ἦν εἰς τὸ χωρίον, καὶ ἀπεσταύρωσαν ἅπαν, καταλιπόντες τρεῖς πύλας. καὶ πλοῖον ἐξ Ἡρακλείας ἤκεν ἄλφιτ' ἄγον καὶ ἱερεῖα καὶ οἶνον. πρῶ δ' ἀναστὰς Ξενοφῶν ἐθύετ' ἐπ' ἐξόδῳ, καὶ γί- 2 γνεται τὰ ἱερά ἐπὶ τοῦ πρώτου ἱερείου. καὶ ἤδη τέλος ἐχόντων τῶν ἱερῶν ὄρα αἰετὸν αἴσιον ὁ μάντις Ἀρηξίων Παρράσιος, καὶ ἡγεῖσθαι κελεύει τὸν

3 Ξενοφῶντα. καὶ διαβάντες τὴν τάφρον τὰ δπλα
 τίθενται, καὶ ἐκήρυξαν ἀριστήσαντας ἐξιέναι τοὺς
 στρατιώτας σὺν τοῖς ὅπλοις, τὸν δ' ὄχλον καὶ τάν-
 4 δραπόδ' αὐτοῦ καταλιπεῖν. οἱ μὲν δὴ ἄλλοι πάντες
 ἐξῆσαν, Νέων δ' οὐ· ἐδόκει γὰρ κάλλιον εἶναι
 τοῦτον φύλακα καταλιπεῖν τῶν ἐπὶ στρατοπέδου.
 ἐπεὶ δ' οἱ λοχαγοὶ καὶ οἱ στρατιῶται ἀπέλειπον αὐ-
 τόν, ὡς αἰσχυρόμενοι μὴ ἐφάπτεσθαι τῶν ἄλλων ἐξιόν-
 των, κατέλιπον αὐτοῦ τοὺς ὑπὲρ πέντε καὶ τεττα-
 5 ράκοντ' ἔτη. καὶ οὗτοι μὲν ἕμενον, οἱ δ' ἄλλοι
 ἐπορεύοντο. πρὶν δὲ πεντεκαίδεκα στάδια διεληλυ-
 θέναι, ἐνέτυχον ἤδη νεκροῖς· καὶ τὴν οὐρὰν τοῦ
 κέρατος ποιησάμενοι κατὰ τοὺς πρώτους φανέντας
 νεκροὺς ἔθαπτον πάντας, ὁπόσους ἐπελάμβανε τὸ
 6 κέρας. ἐπεὶ δὲ τοὺς πρώτους ἔθαψαν, προαγαγόντες
 καὶ τὴν οὐρὰν αὐτίς ποιησάμενοι κατὰ τοὺς πρώ-
 τούς τῶν ἀτάφων ἔθαπτον τὸν αὐτὸν τρόπον ὁπό-
 σους ἐπελάμβανε ἡ στρατιά. ἐπεὶ δ' εἰς τὴν ὁδὸν
 ἦγον τὴν ἐκ τῶν κωμῶν, ἐνθ' ἔκεινθ' ἄθροοι, συν-
 ενεγκόντες αὐτοὺς ἔθαψαν.

7 Ἦδη δὲ πέρα μεσοῦσης τῆς ἡμέρας προαγα-
 γόντες τὸ στράτευμα ἔξω τῶν κωμῶν ἐλάμβανον
 τὰπιτήδεια, ὅτι τις ὁρώη ἐντὸς τῆς φάλαγγος, καὶ
 ἐξαίφνης ὀρώσει τοὺς πολεμίους ὑπερβάλλοντας κατὰ
 λόφους τινὰς ἐκ τοῦ ἐναντίου, τεταγμένους ἐπὶ φά-
 λαγγος ἑπτάς τε πολλοὺς καὶ πεζοὺς· καὶ γὰρ
 Σπιθριδάτης καὶ Ῥαθίνης ἦγον παρὰ Φαρναβάζου
 8 ἔχοντες τὴν δύναμιν. ἐπεὶ δὲ κατεῖδον τοὺς Ἑλλη-
 νας οἱ πολέμιοι, ἔστησαν ἀπέχοντες αὐτῶν ὅσον

πεντεκαίδεκα σταδίους. ἐκ τούτου εὐθύς Ἀρηξίων
 σφαγιάζεται, καὶ ἐγένετο ἐπὶ τοῦ πρώτου καλὰ τὰ
 σφάγια. ἐνθα δὴ Ξενοφῶν λέγει· Δοκεῖ μοι, ὡ 9
 ἄνδρες στρατηγοί, ἐπιτάξασθαι τῇ φάλαγγι λόχους
 φύλακας, ἵν' ἂν που δέη, ὣσιν οἱ ἐπιβοηθήσοντες τῇ
 φάλαγγι καὶ οἱ πολέμιοι τεταραγμένοι ἐμπέπτωσιν
 εἰς τεταγμένους καὶ ἀκεραίους. συνεδόκει ταῦτα πᾶσιν.
 Ὑμεῖς μὲν τοίνυν, ἔφη, προηγείσθε τὴν πρὸς τοὺς 10
 ἐναντίους, ὡς μὴ ἐστίκωμεν, ἐπεὶ ὠφθημεν καὶ
 εἶδομεν τοὺς πολεμίους· ἐγὼ δ' ἤξω τοὺς τελευταίους
 λόχους καταχωρίσας ἥπερ ὑμῖν δοκεῖ. ἐκ τούτου 11
 οἱ μὲν ἡσυχῇ προῆγον, ὁ δὲ τρεῖς ἀφελὼν τὰς τε-
 λευταίας τάξεις ἀνὰ διακοσίους ἄνδρας τὴν μὲν ἐπὶ
 τὸ δεξιὸν ἐπέτρεψεν ἐφέπεσθαι ἀπολιπόντας ὡς πλί-
 θρον· Σαμόλας Ἀχαιοὺς ταύτης ἤρχε τῆς τάξεως·
 τὴν δ' ἐπὶ τῷ μέσῳ ἐχώρισεν ἐπεσθαι· Πυρρίας
 Ἀρκὰς ταύτης ἤρχε· τὴν δὲ μίαν ἐπὶ τῷ εὐωνύμῳ·
 Φρασίας Ἀθηναῖος ταύτῃ ἐφειστήκει. προϊόντες δέ, 12
 ἐπεὶ ἐγένονθ' οἱ ἠγούμενοι ἐπὶ νόπτι μεγάλῳ καὶ
 δυσπόρῳ, ἔστησαν ἀγνοοῦντες εἰ διαβατέον εἴη τὸ
 νόπος. καὶ παρεγγῶσι στρατηγοὺς καὶ λοχαγοὺς
 παριέναι ἐπὶ τὸ ἠγούμενον. καὶ ὁ Ξενοφῶν θαν- 13
 μάσας ὅ τι τὸ ἴσχον εἴη τὴν πορείαν καὶ ταχὺ
 ἀκούων τὴν παρεγγύην, ἐλαύνει ἢ τάχιστα. ἐπεὶ
 δὲ συνῆλθον, λέγει Σοφαίνετος πρεσβύτατος ὢν
 τῶν στρατηγῶν, ὅτι βουλῆς οὐδ' ἄξιον εἴη, εἰ δια-
 βατέον ἐστὶ τοιοῦτον νόπος. καὶ ὁ Ξενοφῶν σπου- 14
 δῆ ὑπολαβὼν ἔλεξεν· Ἀλλ' ἴστε μὲν με, ὡ ἄνδρες,
 οὐδένα πω κίνδυνον προξενήσανθ' ὑμῖν ἐθελούσιον·

οὐ γὰρ δόξης ὄρω θεομένους ὑμᾶς εἰς ἀνδρειότητα,
 15 ἀλλὰ σωτηρίας. νῦν δ' οὕτως ἔχει· ἀμαχεὶ μὲν ἐν-
 θένδ' οὐκ ἔστιν ἀπελθεῖν· ἦν γὰρ μὴ ἡμεῖς ἴωμεν
 ἐπὶ τοὺς πολεμίους, οὗτοι ἡμῖν, ὅποταν ἀπίωμεν,
 16 ἔβρονται καὶ ἐπιπεσοῦνται. ὁρᾶτε δὴ πότερον κρεῖττον
 ἰέναι ἐπὶ τοὺς ἄνδρας προβαλομένους τὰ ὄπλα ἢ
 μεταβαλομένους ὀπισθεν ἡμῶν ἐπιόντας τοὺς πο-
 17 λεμίους ἀλέξασθαι. ἴστε μέντοι ὅτι τὸ μὲν ἀπιέναι
 ἀπὸ πολεμίων οὐδενὶ καλῶ ἔοικε, τὸ δ' ἐφέπεσθαι
 καὶ τοῖς κακίοσι θάρος ἐμποιεῖ. ἐγὼ γοῦν ἥδιον
 ἂν σὺν ἡμίσεσιν ἐπιόην ἢ σὺν διπλασίοις ἀποχω-
 ροίην. καὶ τούτους οἶδ' ὅτι ἐπιόντων μὲν ἡμῶν
 οὐδ' ὑμεῖς ἐλπίζετ' ἂν δέξασθαι ἡμᾶς, ἀπιόντων δὲ
 18 πάντες ἐπιστάμεθα ὅτι τολμήσουσιν ἐφέπεσθαι. τὸ
 δὲ διαβάνας ὀπισθεν νόπος χαλεπὸν ποιήσασθαι
 μέλλοντας μάχεσθαι ἄρ' οὐχὶ καὶ ἀρπάσαι ἄξιον;
 τοῖς μὲν γὰρ πολεμίοις ἐγὼ βουλοίμην ἂν εὖπορα
 πάντα φαίνεσθαι ὥστ' ἀποχωρεῖν· ἡμᾶς δὲ ἀπὸ
 τοῦ χωρίου δεῖ διδάσκεσθαι, ὅτι οὐκ ἔστι μὴ νι-
 19 κῶσι σωτηρία. θαυμάζω δ' ἔγωγε καὶ τὸ νόπος
 τοῦτο εἶ τις μᾶλλον φοβερὸν νομίζει εἶναι τῶν
 ἄλλων ὣν διαπεπορεύμεθα χωρίων. πῶς γὰρ δὴ
 διαβατὸν τὸ πεδίον, εἰ μὴ νικήσομεν τοὺς ἰππέας;
 πῶς δ' ἂ διηλύθामен ὄρη, ἦν πελτασταὶ τοσοῖδ'
 20 ἐρέπωνται; ἦν δὲ δὴ καὶ σωθῶμεν ἐπὶ θάλατταν,
 πόσον τι νόπος ὁ Πόντος; ἐνθ' οὔτε πλοῖα ἔστι τὰ
 ἀπάξοντα οὔτε σῆτος ᾧ θρηψόμεθα μένοντες, δεή-
 σει δέ, ἦν θᾶττον ἐκεῖ γενώμεθα, θᾶττον πάλιν
 21 ἐξιέναι ἐπὶ τάπιτῆθρα. οὐκοῦν νῦν κρεῖττον ἡρι-

στηκότας μάχεσθαι ἢ αὔριον ἀναρίστους. ἄνδρες, τὰ θ' ἱερὰ ἡμῖν καλὰ οἳ τ' οἰωνοὶ αἴσιοι τὰ τε σράγια κάλλιστα· ἴωμεν ἐπὶ τοὺς ἄνδρας. οὐ δεῖ ἔτι τούτους, ἐπεὶ ἡμᾶς προσιόντας εἶδον, ἡδέως δειπνήσαι οὐδ' ὅπου ἂν θέλωσι σκηρῆσαι.

Ἐντεῦθεν οἱ λοχαγοὶ ἠγείσθαι ἐκέλευον, καὶ 22 οὐδεὶς ἀντέλεγε. καὶ ὃς ἠγεῖτο, παραγγείλας διαβαίνειν ἢ ἕκαστος ἐτύγγανε τοῦ νάπουσ ὦν· θάπτον γὰρ ἀθρόον ἐδόκει ἂν οὕτω πέραν γενέσθαι τὸ στράτευμα ἢ εἰ κατὰ τὴν γέφυραν, ἢ ἐπὶ τῷ νάπει ἦν, ἐξεμηρύνοντο. ἐπεὶ δὲ διέβησαν, παριῶν παρὰ 23 τὴν φάλαγγα ἔλεγεν· Ἄνδρες, ἀναμιμνήσκεισθ' ὄσας δὴ μάχας σὺν τοῖς θεοῖς ὁμόσ' ἰόντες νενικήκατε καὶ οἷα πάσχουσιν οἱ πολεμίους φεύγοντες, καὶ τοῦτ' ἐννοήσαθ' ὅτι ἐπὶ ταῖς θύραις τῆς Ἑλλάδος ἐσμέν. ἀλλ' ἔπεισθ' ἠγεμόνι τῷ Ἡρακλεῖ καὶ ἀλλήλους παρα- 24 καλεῖτ' ὄνομασί. ἡδὺ τοι ἀνδρείῳν τι καὶ καλὸν νῦν εἰπόντα καὶ ποιήσαντα μνήμην οἷς τις ἐθέλει παρέχειν ἑαυτοῦ. ταῦτα παρελαύνων ἔλεγε καὶ ἄμ' 25 ἔφηγεῖτο ἐπὶ φάλαγγος, καὶ τοὺς πελταστὰς ἐκατέρωθεν ποιησάμενοι ἐπορεύοντ' ἐπὶ τοὺς πολεμίους. παρήγγελο δὲ τὰ μὲν δόρατα ἐπὶ τῶν δεξιῶν ἄμων ἔχειν, ἕως σημαῖνοι τῇ σάλπιγγι· ἔπειτα δ' εἰς προβολὴν καθέντας ἐπεσθαι βάρην καὶ μηδένα δρόμῳ διώκειν. ἐκ τούτου σύνθημα παρήει Ζεὺς σωτήρ, Ἡρακλεῖς ἠγεμόνων. οἱ δὲ πολέμοι ὑπέμενον, νομίζοντες καλὸν ἔχειν τὸ χωρίον. ἐπεὶ δ' ἐπλη- 26 σίαζον, ἀλαλάξαντες οἱ Ἕλληνες πελτασταὶ ἔθεον ἐπὶ τοὺς πολεμίους, πρὶν τινα κελεύειν· οἱ δὲ πολέ-

μιοι ἀντίοι ὤρμησαν, οἳ θ' ἰππῆς καὶ τὸ στίφος
 27 τῶν Βιθυνῶν· καὶ τρέπονται τοὺς πελταστάς. ἀλλ'
 ἐπεὶ ὑπερητίαζεν ἡ φάλαγξ τῶν ὀπλιτῶν ταχὺ πο-
 ρευομένη καὶ ἅμ' ἡ σάλπιγξ ἐφθέγγετο καὶ ἐπαιά-
 νιζον καὶ μετὰ ταῦτ' ἠλάλαζον καὶ ἅμα τὰ δόρατα
 καθίεσαν, ἐνταῦθ' οὐκέτι ἐδέξανθ' οἱ πολέμιοι, ἀλλὰ
 28 ἔφρουγον. καὶ Τιμασίων μὲν ἔχων τοὺς ἰππέας ἐφεί-
 πετο, καὶ ἀπεκτίννυσαν ὄσουσπερ ἐδύναντο ὡς ὀλίγοι
 ὄντες. τῶν δὲ πολεμίων τὸ μὲν εὐώνυμον εὐθύς
 διεσπάρη, καθ' ὃ οἱ Ἕλληνες ἰππῆς ἦσαν, τὸ δὲ
 δεξιὸν αὐτ' οὐ σφόδρα διωκόμενον ἐπὶ λόφου συν-
 29 ἔστη. ἐπεὶ δ' εἶδον οἱ Ἕλληνες ὑπομένοντας αὐτούς,
 ἐδόκει ῥᾶστόν τε καὶ ἀκινδυνότατον εἶναι ἵεναι
 ἤδη ἐπ' αὐτούς. παιανίσαντες οὖν εὐθύς ἐπέκειν-
 το· οἳ δ' οὐχ ὑπέμειναν. κἀνταῦθ' οἱ πελτασταὶ
 ἐδίωκον, μέχρι τὸ δεξιὸν αὐτ' διεσπάρη· ἀπέθανον
 δ' ὀλίγοι· τὸ γὰρ ἰππικὸν φόβον παρείχε τὸ τῶν
 30 πολεμίων. ἐπεὶ δ' εἶδον οἱ Ἕλληνες τό τε Φαρνα-
 βάζου ἰππικὸν ἔτι συνεστηκὸς καὶ τοὺς Βιθυνοὺς
 ἰππέας πρὸς τοῦτο συναθροισμένους καὶ ἀπὸ λό-
 φου τινὸς καταθεωμένους τὰ γιγνόμενα, ἀπειρή-
 κεσαν μὲν, ὅμως δ' ἐδόκει καὶ ἐπὶ τούτους ἵτεόν
 εἶναι οὕτως ὄπως δύναιτο, ὡς μὴ τεθαρορηκότες
 31 ἀναπαύσαιντο. συνταξάμεναι δὴ πορεύονται. ἐν-
 τεῦθεν οἱ πολέμιοι ἰππῆς φεύγουσι κατὰ τοῦ πρα-
 νοῦς ὁμοίως ὡσπερ ὑφ' ἰππέων διωκόμενοι· νόπος
 γὰρ αὐτοὺς ὑπέδεχτο, ὃ οὐκ ἤδεσαν οἱ Ἕλληνες,
 32 ἀλλὰ προαπετράποντο διώκοντες· ὄψε γὰρ ἦν. ἐπ-
 ανελθόντες δ' ἐνθα ἡ πρώτη συμβολὴ ἐγένετο,

στησάμενοι τρόπαιον ἀπῆσαν ἐπὶ Θάλατταν περὶ ἡλίου δυσμάς· στάδιοι δ' ἦσαν ὡς ἐξήκοντ' ἐπὶ τὸ στρατόπεδον.

VI. Ἐντεῦθεν οἱ μὲν πολέμιοι εἶχον ἀμφὶ τὰ ἑαυτῶν καὶ ἀπήγοντο καὶ τοὺς οἰκέτας καὶ τὰ χρήματα ὅποι ἐδύνατο προσωτάτω· οἱ δ' Ἕλληνες προσέμενον μὲν Κλέανδρον καὶ τὰς τριήρεις καὶ τὰ πλοῖα ὡς ἦξοντα, ἐξιόντες δ' ἐκάστης ἡμέρας σὺν τοῖς ὑποζυγίοις καὶ τοῖς ἀνδραπόδοις ἐφέροντο ἀδεῶς πυροὺς καὶ κριθάς, οἶνον, ὕσπρια, μελίνας, σῦκα· ἅπαντα γὰρ ἀγαθὰ εἶχεν ἡ χώρα πλὴν ἐλαίου. καὶ ὁπότε μὲν καταμένοι τὸ στρατεύμα ἀναπαυόμενον, ἐξῆν ἐπὶ λείαν ἰέναι, καὶ ἐλάμβανον οἱ ἐξιόντες· ὁπότε δ' ἐξίοι πᾶν τὸ στρατεύμα, εἴ τις χωρὶς ἀπελθὼν λάβοι τι, δημόσιον ἔδοξεν εἶναι. ἦδη δ' ἦν πολλὴ πάντων ἀφθονία· καὶ γὰρ ἀγοραὶ ³ πάντοθεν ἀφικνοῦντο ἐκ τῶν Ἑλληνίδων πόλεων καὶ οἱ παραπλέοντες ἄσμενοι κατήγοντ', ἀκούοντες ὡς οἰκίζοιτο πόλις καὶ λιμὴν εἴη. ἔπεμπον δ' οἱ ⁴ πολέμιοι ἦδη οἱ πλησίον ὤκουν πρὸς Ξενοφῶντα, ἀκούοντες ὅτι οὗτος πολίξει τὸ χωρίον, ἐρωτῶντες ὅ τι θεοὶ ποιοῦντας φίλους εἶναι. ὁ δ' ἀπεδείκνυεν αὐτοὺς τοῖς στρατιώταις.

Κὰν τούτῳ Κλέανδρος ἀφικνεῖται δύο τριήρεις ⁵ ἔχων, πλοῖον δ' οὐδέν. ἐτύγγανε δὲ τὸ στρατεύμα ἔξω ὃν ὅτ' ἀφίκετο, καὶ ἐπὶ λείαν τινὲς οἰχόμενοι ἄλλοσ' εἰς τὸ ὄρος εἰλήφεσαν πρόβατα πολλὰ· ὀκνοῦντες δὲ μὴ ἀφαιρεθεῖεν τῷ Δεξιπίπῳ λέγουσιν, ὅς ἀπέδρα τὴν πεντηκόντορον ἔχων ἐκ Τραπεζοῦντος,

καὶ κελεύουσι διασώσαντ' αὐτοῖς τὰ πρόβατα τὰ
6 μὲν αὐτὸν λαβεῖν, τὰ δὲ σφίσιν ἀποδοῦναι. εὐθὺς
δ' ἐκείνος ἀπελαύνει τοὺς περιεστῶτας τῶν στρατιω-
τῶν καὶ λέγοντας ὅτι δημόσια εἶη, καὶ τῷ Κλεάν-
δρῳ λέγει ἐλθὼν ὅτι ἀρπάζειν ἐπιχειροῦσιν. ὁ δὲ
7 κελεύει τὸν ἀρπάζοντα ἄγειν πρὸς αὐτόν. καὶ ὁ
μὲν λαβὼν ἤγέ τινα· περιτυχὼν δ' Ἀγασίας ἀφαι-
ρεῖται· καὶ γὰρ ἦν αὐτῷ ὁ ἀγόμενος λοχίτης. οἱ
δ' ἄλλοι οἱ παρόντες τῶν στρατιωτῶν ἐπιχειροῦσι
βάλλειν τὸν Λέξιππον, ἀνακαλοῦντες τὸν προδότην.
ἔδωσαν δὲ καὶ τῶν τριηριτῶν πολλοὶ καὶ ἔφευγον
8 εἰς τὴν θάλατταν, καὶ Κλέανδρος δ' ἔφευγε. Ξε-
νοφῶν δὲ καὶ οἱ ἄλλοι στρατηγοὶ κατεκώλυόν τε
καὶ τῷ Κλεάνδρῳ ἔλεγον ὅτι οὐδὲν εἶη πρᾶγμα,
ἀλλὰ τὸ δόγμα αἴτιον εἶη τὸ τοῦ στρατεύματος
9 ταῦτα γενέσθαι. ὁ δὲ Κλέανδρος ὑπὸ τοῦ Λέξιππου
τ' ἀνερεθίζόμενος καὶ αὐτὸς ἀχθειςθεὶς ὅτι ἐφοβήθη,
ἀποπλεύσεσθαι ἔφη καὶ κηρύξειν μηδεμίαν πόλιν
δέχεσθαι αὐτούς, ὡς πολεμίους. ἤρχον δὲ τότε
10 πάντων τῶν Ἑλλήνων οἱ Λακεδαιμόνιοι. ἐνταῦθα
πονηρὸν τὸ πρᾶγμ' ἐδόκει εἶναι τοῖς Ἑλλησι, καὶ
ἐδέοντο μὴ ποιεῖν ταῦτα. ὁ δ' οὐκ ἂν ἄλλως ἔφη
γενέσθαι, εἰ μὴ τις ἐκδώσει τὸν ἄρξαντα βάλλειν
11 καὶ τὸν ἀφελόμενον. ἦν δ' ὃν ἐξήτει Ἀγασίας διὰ
τέλους φίλος τῷ Ξενοφῶντι· ἐξ οὗ καὶ διέβαλεν
αὐτὸν ὁ Λέξιππος.

Κάντεῦθεν ἐπειδὴ ἀπορία ἦν, συνήγαγον τὸ
στράτευμα οἱ ἄρχοντες· καὶ ἔνιοι μὲν αὐτῶν παρ'
ὀλίγον ἐποιῶντο τὸν Κλέανδρον, τῷ δὲ Ξενοφῶντι

οὐκ ἐδόκει φαῦλον εἶναι, ἀλλ' ἀναστὰς ἔλεξεν· Ὡ 12
 ἄνδρες στρατιῶται, ἐμοὶ δ' οὐδὲν φαῦλον δοκεῖ εἶναι
 τὸ πρᾶγμα, εἰ ἡμῖν οὕτως ἔχων τὴν γνώμην Κλέ-
 ανδρος ἄπεισιν ὡσπερ λέγει. εἰσὶ μὲν γὰρ ἐγγὺς
 αἱ Ἑλληνίδες πόλεις· τῆς δ' Ἑλλάδος Λακεδαιμό-
 νιοι προεστήκασιν· ἱκανοὶ δ' εἰσὶ καὶ εἰς ἕκαστος
 Λακεδαιμονίων ἐν ταῖς πόλεσιν ὅ τι βούλονται δια-
 πράττεσθαι. εἰ οὖν οὗτος πρῶτον μὲν ἡμᾶς Βυ- 13
 ζαντίου ἀποκλήσει, ἔπειτα δὲ τοῖς ἄλλοις ἀρμοσταῖς
 παραγγελεῖ εἰς τὰς πόλεις μὴ δέχεσθαι ὡς ἀπιστοῦν-
 τας Λακεδαιμονίοις καὶ ἀνόμους ὄντας, ἔτι δὲ πρὸς
 Ἀναξίβιον τὸν ναύαρχον οὗτος ὁ λόγος περὶ ἡμῶν
 ἦξει, χαλεπὸν ἔσται καὶ μένειν καὶ ἀποπλεῖν· καὶ
 γὰρ ἐν τῇ γῆ ἄρχουσι Λακεδαιμόνιοι καὶ ἐν τῇ
 θαλάττῃ τὸν νῦν χρόνον. οὐκ οὖν δεῖ οὐδ' ἐνὸς 14
 ἀνδρὸς ἕνεκα οὕτε δυοῖν ἡμᾶς τοὺς ἄλλους τῆς Ἑλ-
 λάδος ἀπέχεσθαι, ἀλλὰ πειστέον ὅ τι ἂν κελεύωσι·
 καὶ γὰρ αἱ πόλεις ὄθεν ἔσμεν πείθονται αὐτοῖς.
 ἐγὼ μὲν οὖν, καὶ γὰρ ἀκούω Δέξιππον λέγειν πρὸς 15
 Κλέανδρον, ὡς οὐκ ἂν ἐποίησεν Ἀγασίας ταῦτα, εἰ
 μὴ ἐγὼ αὐτὸν ἐκέλευσα, ἐγὼ μὲν οὖν ἀπολύω καὶ
 ὑμᾶς τῆς αἰτίας καὶ Ἀγασίαν, ἂν αὐτὸς Ἀγασίας
 φῆ οἷ ἐμέ τι τούτων αἴτιον εἶναι, καὶ καταδικάζω
 ἑμαυτοῦ, εἰ ἐγὼ πετροβολίας ἢ ἄλλου τινὸς βιαίου
 ἐξάρχω, τῆς ἐσχάτης δίκης ἄξιος εἶναι, καὶ ὑφέξω
 τὴν δίκην. φημὶ δὲ καὶ εἴ τιν' ἄλλον αἰτιᾶται, 16
 χρῆναι ἑαυτὸν παρασχεῖν Κλέανδρῳ κρῖναι· οὕτω
 γὰρ ἂν ὑμεῖς ἀπολελυμένοι τῆς αἰτίας εἴητε. ὡς
 δὲ νῦν ἔχει, χαλεπὸν εἰ οἰόμενοι ἐν τῇ Ἑλλάδι καὶ

ἐπαίνου καὶ τιμῆς τεύξεσθαι ἀντι δὲ τούτων οὐδ' ὁμοιοι τοῖς ἄλλοις ἐσόμεθα, ἀλλ' εἰρξόμεθα ἐκ τῶν Ἑλληνίδων πόλεων.

- 17 Μετὰ ταῦτ' ἀναστὰς εἶπεν Ἀγασίας· Ἐγώ, ὦ ἄνδρες, ὁμνυμι θεοὺς καὶ θεὰς ἢ μὴν μήτε με Ξενοφῶντα κειεῦσαι ἀφελέσθαι τὸν ἄνδρα μήτ' ἄλλον ὑμῶν μηδένα· ἰδόντι δέ μοι ἄνδρ' ἀγαθὸν ἀγόμενον τῶν ἐμῶν λοχιτῶν ὑπὸ Δεξιππου, ὃν ὑμεῖς ἐπίστασθ' ὑμᾶς προδόντα, δεινὸν ἔδοξεν εἶναι· καὶ
- 18 ἀφειλόμην, ὁμολογῶ. καὶ ὑμεῖς μὲν μὴ ἐκδῶτέ με· ἐγὼ δ' ἐμαυτόν, ὡσπερ Ξενοφῶν λέγει, παρασχήσω κρίναντι Κλέανδρῳ ὃ τι ἂν βούληται ποιῆσαι· καὶ τούτου ἕνεκα μήτε πολεμεῖτε Λακεδαιμονίοις σφῆζοσθέ τ' ἀσφαλῶς ὅποι ἐθέλει ἕκαστος. συμπέμψατε μέντοι μοι ὑμῶν αὐτῶν ἐλόμενοι πρὸς Κλέανδρον οὔτινες, ἂν τι ἐγὼ παραλίπω, καὶ λέξουσιν ὑπὲρ
- 19 ἐμοῦ καὶ πράξουσιν. ἐκ τούτου ἔδωκεν ἡ στρατιὰ οὐστίνας βούλοιο προελόμενον ἵεναι. ὃ δὲ προεῖλετο τοὺς στρατηγούς. μετὰ ταῦτ' ἐπορεύετο πρὸς Κλέανδρον Ἀγασίας καὶ οἱ στρατηγοὶ καὶ ὁ ἀφαι-
- 20 ρεθεὶς ἀνὴρ ὑπ' Ἀγασίου. καὶ ἔλεγον οἱ στρατηγοί· Ἐπεμψεν ἡμᾶς ἡ στρατιὰ πρὸς σέ, ὦ Κλέανδρε, καὶ ἐκέλευσέ σε, εἴτε πάντας αἰτιᾶ, κρίναντα σέ αὐτὸν χρῆσθαι ὃ τι ἂν βούλη, εἴθ' ἕνα τινὰ ἢ δύο ἢ καὶ πλείους αἰτιᾶ, τούτους ἀξιούσι παρασχεῖν σοι ἑαυτοὺς εἰς κρίσιν. εἴτ' οὖν ἡμῶν τιν' αἰτιᾶ, πάρεσμέν σοι ἡμεῖς· εἴτ' ἄλλον τινά, φράσον· οὐδεὶς
- 21 γὰρ ἀπέσται ὅστις ἂν ἡμῖν ἐθέλῃ πείθεσθαι. μετὰ ταῦτα προελθὼν ὁ Ἀγασίας εἶπεν· Ἐγὼ εἶμι,

ὦ Κλέανδρε, ὁ ἀφελόμενος Δέξιππου ἄγοντος τοῦ-
 τον τὸν ἄνδρα καὶ παίειν κελεύσας Δέξιππον. τοῦ- 22
 τον μὲν γὰρ οἶδ' ἄνδρ' ἀγαθὸν ὄντα, Δέξιππον δ'
 οἶδ' αἰρεθέντα ὑπὸ τῆς στρατιᾶς ἄρχειν. τῆς πεντη-
 κοντόρου ἧς ἠτησάμεθα παρὰ Τραπεζουντίων ἐφ'
 ᾗτε πλοῖα συλλέγειν, ὡς σφζοίμεθα, καὶ ἀποδράντα
 καὶ προδόντα τοὺς στρατιώτας μεθ' ὧν ἐσώθη.
 καὶ τοὺς τε Τραπεζουντίους ἀπεστερήκαμεν τὴν 23
 πεντηκόντορον καὶ κακοὶ δοκοῦμεν εἶναι διὰ τοῦ-
 τον, αὐτοὶ τε τὸ ἐπὶ τούτῳ ἀπολώλαμεν. ἤκουε
 γὰρ, ὡσπερ ἡμεῖς, ὡς ἄπορον εἶη πεζῇ ἀπιόντας
 τοὺς ποταμούςς τε διαβῆναι καὶ σωθῆναι εἰς τὴν
 Ἑλλάδα. τοῦτον οὖν τοιοῦτον ὄντ' ἀφειλόμην. εἰ 24
 δὲ σὺ ἤγες ἢ ἄλλος τις τῶν παρὰ σοῦ, εὖ ἴσθ' ὅτι
 οὐδὲν ἂν τούτων ἐποίησα. νόμιζε δ', ἐὰν ἐμὲ νῦν
 ἀποκτείνης, δι' ἄνδρα δειλὸν τε καὶ πονηρὸν ἄνδρα
 ἀγαθὸν ἀποκτείνειν.

Ἀκούσας ταῦθ' ὁ Κλέανδρος εἶπεν, ὅτι Δέξιππον 25
 μὲν οὐκ ἐπαινοίη, εἰ ταῦτα πεποικῶς εἶη· οὐ μὲν-
 τοι ἔφη νομίζειν οὐδ' εἰ παμπόνηρος ἦν Δέξιππος
 βία χρῆναι πάσχειν οὐδέν, ἀλλὰ κριθέντα, ὡσπερ
 καὶ ὑμεῖς νῦν ἀξιοῦτε, τῆς δίκης τυχεῖν. νῦν οὖν 26
 ἄπιτε καταλιπόντες τόνδε τὸν ἄνδρα· ὅταν δ' ἐγὼ
 κελεύσω, πάρεστε πρὸς τὴν κρίσιν. αἰτιῶμαι δ'
 οὔτε τὴν στρατιάν οὔτ' ἄλλον οὐδέν' ἔτι, ἐπεὶ οὗτος
 αὐτὸς ὁμολογεῖ ἀφελῆσθαι τὸν ἄνδρα. ὁ δ' ἀφαι- 27
 ρεθεὶς εἶπεν· Ἐγὼ, ὦ Κλέανδρε, εἰ καὶ οἶε μ' ἀδι-
 κοῦντά τι ἄγεσθαι, οὔτ' ἔπαιον οὐδέν' οὔτ' ἔβαλλον,
 ἀλλ' εἶπον ὅτι δημόσια εἶη τὰ πρόβατα· ἦν γὰρ

τῶν στρατιωτῶν δις μὲν εἰς τὴν ἀπόθ' ἡ στρατιὰ
 28 ἔσται ἰσὺς ἡλικίας, δις μάλιστ' ὄντα τὰ ληθθέντα. ταῦτ'
 ἔτιω' ἐκ πάντων μὲν ἔξουσ' οἷτος ἴστος, ἵνα μὴδὲ
 φθέρηται κινδύς, εἰ μὴ εἴτις ἔξουσ' τὸ μέρος δια-
 σκευῆ τῆς ἡσυχίας, περὶ τῆς ἔτιωσ' τὰ χορήματα.
 πρὸς ταῦτ' ὁ Κλεάνδρος εἶπεν· Ἐπεὶ τοῖσιν συναί-
 29 τως ἂν κτεμεσθῆ, ὅτε καὶ περὶ σοῦ βουλιεσώμεθα.
 Ἐκ τούτων οἱ αὖτ' ἐπιβ' Κλεάνδρον ἠρώστων·
 τῆν δὲ στρατιὰν ἀπὸ τῆς Ξενοφῶν καὶ συνεβοῦ-
 30 λιαε πικρὰ πρὸς Κλεάνδρον παραιτησομένους περὶ
 τῶν ἀνδρῶν. ἐκ τούτων ἔδοξεν αὐτοῖς πέμπαντας
 στρατηγούς καὶ ἰσχυροὺς καὶ ἄραξόντων τὸν
 Σπερμιάτην καὶ τῶν ἄλλων οἱ ἔδοκον ἐπιτήδειοι
 εἶναι δεῖσθαι Κλεάνδρου κατὰ πάντα τρόπον ἀφείναι
 31 τῶ ἀνδρῶ. εἰδῶν οἱ δὲ ὁ Ξενοφῶν λέγει· Ἐχεις
 μὲν, ὦ Κλεάνδρε, τοῖς ἀνδράσ, καὶ ἡ στρατιὰ σοι
 ἔφειθ' ὅ τι ἐβούλου ποιῆσαι καὶ περὶ τούτων καὶ
 περὶ αὐτῶν ἀπαιτήτων· τῶν δὲ σ' αἰτοῦνται καὶ δέ-
 32 ονται δοῦναι σφίσι τῶ ἀνδρῶ καὶ μὴ κατακαίνειν·
 πολλὰ γὰρ ἐν τῷ ἐμπροσθεν χρόνῳ περὶ τῆν στρα-
 33 τιὰν ἐμοχθησάτην. ταῦτα δὲ σοι τεχνόντες ἐπι-
 σσηνοῦνται σοι ἀντὶ τούτων, ἣν βούλη ἡγείσθαι αὐ-
 τῶν καὶ ἦν οἱ θεοὶ ἰλεω ὤσιν, ἐπιδείξιν σοι καὶ
 ὡς κόσμοι εἰσι καὶ ὡς ἱκανοὶ τοὺς πολεμίους σὶν
 34 τοῖς θεοῖς μὴ φοβείσθαι. δέονται δὲ σοι καὶ τοῦ-
 το, παραγενόμενον καὶ ἄρξαντα ἑαυτῶν πείραν λα-
 βεῖν καὶ Δεξιππου καὶ σφῶν τῶν ἄλλων οἷος ἕκαστός
 34 ἐστι, καὶ τῆν ἀξίαν ἐκάστοις νεῖμαι. ἀκούσας ταῦθ'
 ὁ Κλεάνδρος, Ἄλλὰ ναὶ τῶ σιώ, ἔφη, ταχύ τοι ἐμῖν

ἀποκρινοῦμαι. καὶ τὼ τ' ἄνδρες ὑμῖν δίδωμι καὶ αὐτὸς παρέσομαι· καὶ ἦν οἱ θεοὶ διδῶσιν, ἐξηγήσομαι εἰς τὴν Ἑλλάδα. καὶ γὰρ πολὺ οἱ λόγοι οὗτοι ἀντίοι εἰσὶν ἢ οὐς ἐγὼ περὶ ὑμῶν ἐνίων ἤκουον ὡς τὸ στρατεύμα ἀφίστατε ἀπὸ Λακεδαιμονίων.

Ἐκ τούτου οἱ μὲν ἐπαινοῦντες ἀπῆλθον, ἔχον- 35
τες τὼ ἄνδρες· Κλέανδρος δ' ἐθύετο ἐπὶ τῇ πορείᾳ καὶ συνῆν Ξενοφῶντι φιλικῶς καὶ ξενίαν συνεβάλλοντο. ἐπεὶ δὲ καὶ ἑώρα αὐτοὺς τὸ παραγγελόμενον εὐτάκτως ποιοῦντας, καὶ μᾶλλον ἔτι ἐπεθύμει ἡγεμῶν γενέσθαι αὐτῶν. ἐπεὶ μέντοι θυομένῳ 36
αὐτῷ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας οὐκ ἐγίνετο τὰ ἱερά, συγκαλέσας τοὺς στρατηγοὺς εἶπεν· Ἐμοὶ μὲν οὐ τέλει τὰ ἱερά ἐξάγειν· ὑμεῖς μέντοι μὴ ἀθυμεῖτε τούτου ἕνεκα· ὑμῖν γάρ, ὡς ἔοικε, δέδοται ἐκκομίσαι τοὺς ἄνδρας· ἀλλὰ πορεύεσθε. ἡμεῖς δ' ὑμᾶς, ἐπειδὴν ἐκεῖσ' ἤκητε, δεξόμεθ' ὡς ἂν δυνώμεθα κάλλιστα.

Ἐκ τούτου ἔδοξε τοῖς στρατιώταις δοῦναι αὐτῷ 37
τὰ δημόσια πρόβατα· ὁ δὲ δεξάμενος πάλιν αὐτοῖς ἀπέδωκε. καὶ οὗτος μὲν ἀπέλει. οἱ δὲ στρατιῶται διαθέμενοι τὸν σῆτον, ὃν ἦσαν συγκεκομισμένοι, καὶ τᾶλλ' ἃ εἰλήφρασαν ἐξεπορεύοντο διὰ τῶν Βιθυνῶν. ἐπεὶ δ' οὐδενὶ ἐνέτυχον πορευόμενοι τὴν ὄρθην ὁδόν, 38
ὥστ' ἔχοντές τι εἰς τὴν φιλίαν ἐλθεῖν, ἔδοξεν αὐτοῖς τοῦμπαλιν ὑποστρέψαντας ἐλθεῖν μίαν ἡμέραν καὶ νύκτα. τοῦτο δὲ ποιήσαντες ἔλαβον πολλὰ καὶ ἀνδράποδα καὶ πρόβατα· καὶ ἀφίκονθ' ἕκταϊοι εἰς Χρυ-

σόπολιν τῆς Καληθρονίας, καὶ ἐκεῖ ἔμειναν ἡμέρας ἑπτὰ λαφυροπωλοῦντες.

Z.

- 2 I. Ἐκ τούτου δὲ Φαρνάβαζος φοβούμενος τὸ στρατεύμα μὴ ἐπὶ τὴν αὐτοῦ στρατεύηται, πέμψας πρὸς Ἀναξίβιον τὸν ναύαρχον, ὃ δ' ἔτυχεν ἐν Βυζαντίῳ ὢν, ἔδειτο διαβιβάσαι τὸ στρατεύμα ἐκ τῆς Ἀσίας, καὶ ὑπισχνεῖτο πάντα ποιήσιν αὐτῷ, ὅσα
3 δέοι. καὶ ὁ Ἀναξίβιος μετεπέμψατο τοὺς στρατηγούς καὶ λοχαγούς εἰς Βυζάντιον, καὶ ὑπισχνεῖτο, εἰ διαβαῖεν, μισθοφορὰν ἔσεσθαι τοῖς στρατιώταις.
4 οἱ μὲν δὴ ἄλλοι ἔφασαν βουλευσάμενοι ἀπαγγελεῖν, Ξενοφῶν δ' εἶπεν αὐτῷ, ὅτι ἀπαλλαξέοι τ' ἤδη ἀπὸ τῆς στρατιᾶς καὶ βούλοιτ' ἀποπλεῖν. ὃ δ' Ἀναξίβιος ἐκέλευσεν αὐτὸν συνδιαβάντ' ἔπειθ' οὕτως ἀπαλλάττεσθαι. ἔφη οὖν ταῦτα ποιήσιν.
- 5 Σεύθης δ' ὁ Θοῤῥᾶξ πέμπει Μηδοσάδην καὶ κελεύει Ξενοφῶντα συμπροθυμεῖσθαι, ὅπως διαβῆ τὸ στρατεύμα, καὶ ἔφη αὐτῷ ταῦτα συμπροθυμηθέντι
6 ὅτι οὐ μεταμελήσει. ὃ δ' εἶπεν· Ἀλλὰ τὸ μὲν στρατεύμα διαβήσεται· καὶ τούτου ἕνεκα μηδὲν τελεῖτω μήτ' ἐμοὶ μήτ' ἄλλω μηδενί· ἐπειδὴν δὲ διαβῆ, ἐγὼ

1 "Ὅσα μὲν δὴ ἐν τῇ ἀναβάσει τῇ μετὰ Κύρου ἔπραξαν οἱ Ἕλληνες μέχρι τῆς μάχης, καὶ ὅσα ἐπεὶ Κύρος ἐτελεύτησεν ἐν τῇ πορείᾳ μέχρι εἰς τὸν Πόντον ἀφίκοντο, καὶ ὅσα ἐκ τοῦ Πόντου περὶ ἑξιοῦντες καὶ ἐκπλέοντες ἐποιουν μέχρι ἔξω τοῦ στόματος ἐγένοντο ἐν Χρυσοπόλει τῆς Ἀσίας, ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ δεδήλωται.

μὲν ἀπαλλάξομαι, πρὸς δὲ τοὺς διαμένοντας καὶ ἐπικαιρίους ὄντας προσφερέσθω ὡς ἂν αὐτῷ δοκῇ.

Ἐκ τούτου διαβαίνουσι πάντες εἰς τὸ Βυζάν- 7
τιον οἱ στρατιῶται. καὶ μισθὸν μὲν οὐκ ἐδίδου ὁ
Ἀναξίβιος, ἐκήρυξε δὲ λαβόντας τὰ ὄπλα καὶ τὰ
σκεύη τοὺς στρατιώτας ἐξιέναι, ὡς ἀποπέμψων θ'
ἅμα καὶ ἀριθμὸν ποιήσων. ἐνταῦθ' οἱ στρατιῶται
ἤχθοντο, ὅτι οὐκ εἶχον ἐπισιτίζεσθαι εἰς τὴν πο-
ρείαν, καὶ ὀκνηρῶς συνεσκευάζοντο. καὶ ὁ Ξενο- 8
φῶν Κλεάνδρῳ τῷ ἀρμοστῇ ξένος γεγενημένος προσ-
ελθὼν ἠσπάζετο αὐτὸν ὡς ἀποπλευσόμενος ἤδη. ὁ
δ' αὐτῷ λέγει· Μὴ ποιήσης ταῦτα· εἰ δὲ μή, ἔφη,
αἰτίαν ἔξεις, ἐπεὶ καὶ νῦν τινες ἤδη σὲ αἰτιῶνται,
ὅτι οὐ ταχὺ ἐξέρπει τὸ στράτευμα. ὁ δ' εἶπεν 9
Ἄλλ' αἴτιος μὲν ἔγωγ' οὐκ εἰμὶ τούτου, οἱ δὲ στρα-
τιῶται αὐτοὶ ἐπισιτισμοῦ δεόμενοι διὰ τοῦτ' ἀθυ-
μοῦσι πρὸς τὴν ἕξοδον. Ἄλλ' ὅμως, ἔφη, ἐγὼ σοι 10
συμβουλεύω ἐξελθεῖν μὲν ὡς συμπορευσόμενον,
ἐπειδὰν δ' ἔξω γένηται τὸ στράτευμα, τότε ἀπαλ-
λάττεσθαι. Ταῦτα τοίνυν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, ἐλθόν-
τες πρὸς Ἀναξίβιον διαπραξόμεθα. οὕτως ἐλθόντες
ἔλεγον ταῦτα. ὁ δ' ἐκέλευεν οὕτω ποιεῖν καὶ ἐξιέναι 11
τὴν ταχίστην συσκευασαμένους, καὶ προσανειπεῖν,
ὅς ἂν μὴ παρῇ εἰς τὴν ἐξέτασιν καὶ εἰς τὸν ἀριθ-
μὸν, ὅτι αὐτὸς αὐτὸν αἰτιάσεται.

Ἐντεῦθεν ἐξῆσαν οἱ τε στρατηγοὶ πρῶτοι καὶ 12
οἱ ἄλλοι. καὶ ἄρδην πάντες πλὴν ὀλίγων ἔξω ἦσαν,
καὶ Ἐτεόνικος εἰστήκει παρὰ τὰς πύλας ὡς, ὅπῃ
ἔξω γένοιτο πάντες, συγκλήσων τὰς πύλας καὶ τὸν

τὴν πόλιν τὴν οὐδὲν αἰτίαν διαρπάσωμεν, ἐνθου-
 26 μείσθ' ἃ ἔσται τούντευθεν. πολέμιοι μὲν ἐσόμεθ'
 ἀποδεδειγμένοι Λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς συμμάχοις.
 οἷος δ' ὁ πόλεμος ἂν γένοιτο, εἰκάζειν δὴ πάρεστιν,
 ἔωρακότας καὶ ἀναμνησθέντας τὰ νῦν δὴ γεγενη-
 27 μένα. ἡμεῖς γὰρ οἱ Ἀθηναῖοι ἦλθομεν εἰς τὸν πό-
 λεμον τὸν πρὸς Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς συμμά-
 χους ἔχοντες τριήρεις τὰς μὲν ἐν θαλάττῃ τὰς δ'
 ἐν τοῖς νεωρίοις οὐκ ἐλάττους τριακοσίων, ὑπαρ-
 χόντων δὲ πολλῶν χρημάτων ἐν τῇ πόλει καὶ προσ-
 ὄδου οὐσης κατ' ἐνιαυτὸν ἀπὸ τε τῶν ἐνδήμων
 καὶ τῆς ὑπεροφίας οὐ μείον χιλίων ταλάντων· ἄρ-
 χοντες δὲ τῶν νήσων ἀπασῶν καὶ ἐν τε τῇ Ἀσίᾳ
 πολλὰς ἔχοντες πόλεις καὶ ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἄλλας τε
 πολλὰς καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ Βυζάντιον, ὅπου νῦν
 ἐσμεν, κατεπολεμήθημεν οὕτως ὡς πάντες ὑμεῖς
 28 ἐπίστασθε. νῦν δὲ δὴ τί ἂν οἰόμεθα παθεῖν,
 Λακεδαιμονίοις μὲν καὶ τῶν ἀρχαίων συμμά-
 χων ὑπαρχόντων, Ἀθηναίων δὲ καὶ οἱ ἐκείνοις
 τότε ἦσαν σύμμαχοι πάντων προσγεγενημένων, Τις-
 σαφέρουσι δὲ καὶ τῶν ἐπὶ θαλάττῃ ἄλλων βαρβά-
 ρων πάντων πολεμίων ἡμῖν ὄντων, πολεμιωτάτου
 δ' αὐτοῦ τοῦ ἄνω βασιλέως, ὃν ἦλθομεν ἀφαιρη-
 σόμενοι τὴν ἀρχὴν καὶ ἀποκτενοῦντες, εἰ δυναί-
 μεθα; τούτων δὴ πάντων ὁμοῦ ὄντων ἔστι τις οὐ-
 29 τως ἄφρων, ὅστις οἶεται ἂν ἡμᾶς περιγενέσθαι; μὴ
 πρὸς τῶν θεῶν μαινόμεθα μῆδ' αἰσχροῦς ἀπολώ-
 μεθα πολέμιοι ὄντες καὶ ταῖς πατρίσι καὶ τοῖς ἡμε-
 τέροις αὐτῶν φίλοις τε καὶ οἰκείοις. ἐν γὰρ ταῖς

πόλεσίν εἰσι πάντες ταῖς ἐφ' ἡμᾶς στρατευσομέναις, καὶ δικαίως, εἰ βάρβαρον μὲν πόλιν οὐδεμίαν ἤθελήσαμεν κατασχεῖν, καὶ ταῦτα κρατοῦντες, Ἑλληνίδα δ' εἰς ἣν πρώτην ἦλθομεν, ταύτην ἐξαλαπάξομεν. ἐγὼ μὲν τοίνυν εὐχομαι, πρὶν ταῦτ' ἐπιθεῖν ὑφ' ὑμῶν γενόμενα, μυρίας ἐμέ γε κατὰ τῆς γῆς ὀργυῖας γενέσθαι. καὶ ὑμῖν δὲ συμβουλεύω Ἑλλήνας ὄντας τοῖς τῶν Ἑλλήνων προεστηκόσι πειθομένους περιᾶσθαι τῶν δικαίων τυγχάνειν. ἐὰν δὲ μὴ δύνησθε ταῦτα, ἡμᾶς δεῖ ἀδικουμένους τῆς γοῦν Ἑλλάδος μὴ στέρεσθαι. καὶ νῦν μοι δοκεῖ πέμπσαντας Ἀναξιβίῳ εἰπεῖν, ὅτι ἡμεῖς οὐδὲν βίαιον ποιήσοντες παρεληλύθαμεν εἰς τὴν πόλιν, ἀλλ' ἦν μὲν δυνάμεθα παρ' ὑμῶν ἀγαθόν τι εὐρίσκεσθαι, εἰ δὲ μὴ, ἀλλὰ δηλώσοντες, ὅτι οὐκ ἐξαπατῶμενοι ἀλλὰ πειθόμενοι ἐξερχόμεθα.

Ταῦτ' ἔδοξε, καὶ πέμπουσιν Ἰερώνυμόν τ' Ἡλείον ἐροῦντα ταῦτα καὶ Εὐρύλοχον Ἀρκάδα καὶ Φιλήσιον Ἀχαιόν. οἱ μὲν ταῦτ' ὥχοντ' ἐροῦντες.

Ἐτι δὲ καθημένων τῶν στρατιωτῶν προσέρχεται Κοιρατάδας Θηβαῖος, ὃς οὐ φεύγων τὴν Ἑλλάδα περιήειν ἀλλὰ στρατηγιῶν καὶ ἐπαγγελόμενος, εἴ τις ἢ πόλις ἢ ἔθνος στρατηγοῦ δέοιτο· καὶ τότε προσελθὼν ἔλεγεν ὅτι ἕτοιμος εἶη ἡγεῖσθαι αὐτοῖς εἰς τὸ Δέλτα καλούμενον τῆς Θράκης, ἔνθα πολλὰ κάγαθὰ λήφοντο· ἔστε δ' ἂν μόλωσιν, εἰς ἀφθονίαν παρέξειν ἔφη καὶ σιτία καὶ ποτά. ἀκούουσι ταῦτα τοῖς στρατιώταις καὶ τὰ παρ' Ἀναξιβίου ἀμ' ἀπαγγελλόμενα — ἀπεκρίνατο γὰρ ὅτι πειθομένους

τὴν πόλιν τὴν οὐδὲν αἰτίαν διαρπάσωμεν, ἐνθυ-
 26 μείσθ' ἃ ἔσται τούντευθεν. πολέμιοι μὲν ἐσόμεθ'
 ἀποδεδειγμένοι Λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς συμμάχοις.
 οἷος δ' ὁ πόλεμος ἂν γένοιτο, εἰκάζειν δὴ πάρεστιν,
 ἑωρακότας καὶ ἀναμνησθέντας τὰ νῦν δὴ γεγενη-
 27 μένα. ἡμεῖς γὰρ οἱ Ἀθηναῖοι ἦλθομεν εἰς τὸν πό-
 λεμον τὸν πρὸς Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς συμμά-
 χους ἔχοντες τριήρεις τὰς μὲν ἐν θαλάττῃ τὰς δ'
 ἐν τοῖς νεωρίοις οὐκ ἐλάττους τριακοσίων, ὑπαρ-
 χόντων δὲ πολλῶν χρημάτων ἐν τῇ πόλει καὶ προσ-
 ὄδου οὐσης κατ' ἐνιαυτὸν ἀπὸ τε τῶν ἐνδήμων
 καὶ τῆς ὑπεροφίας οὐ μείον χιλίων ταλάντων· ἀρ-
 χοντες δὲ τῶν νήσων ἀπασῶν καὶ ἐν τε τῇ Ἀσίᾳ
 πολλὰς ἔχοντες πόλεις καὶ ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἄλλας τε
 28 ἐπίστασθε. νῦν δὲ δὴ τί ἂν οἰόμεθα παθεῖν,
 Λακεδαιμονίοις μὲν καὶ τῶν ἀρχαίων συμμά-
 χων ὑπαρχόντων, Ἀθηναίων δὲ καὶ οἱ ἐκείνοις
 τότε ἦσαν σύμμαχοι πάντων προσγεγενημένων, Τις-
 σαφέρουσι δὲ καὶ τῶν ἐπὶ θαλάττῃ ἄλλων βαρβά-
 ρων πάντων πολεμίων ἡμῖν ὄντων, πολεμωτάτου
 δ' αὐτοῦ τοῦ ἄνω βασιλέως, ὃν ἦλθομεν ἀφαιρεθ-
 σόμενοι τὴν ἀρχὴν καὶ ἀποκτενοῦντες, εἰ δυναί-
 μεθα; τούτων δὴ πάντων ὁμοῦ ὄντων ἔστι τις οὐ-
 29 τως ἄφρων, ὅστις οἶεται ἂν ἡμᾶς περιγενέσθαι; μὴ
 πρὸς τῶν θεῶν μαινόμεθα μῆθ' αἰσχροῶς ἀπολώ-
 μεθα πολέμιοι ὄντες καὶ ταῖς πατρίσι καὶ τοῖς ἡμε-
 τέροις αὐτῶν φίλοις τε καὶ οἰκείοις. ἐν γὰρ ταῖς

πόλεσιν εἰσι πάντες ταῖς ἐφ' ἡμᾶς στρατευσομέναις, καὶ δικαίως, εἰ βάρβαρον μὲν πόλιν οὐδεμίαν ἤθελήσαμεν κατασχεῖν, καὶ ταῦτα κρατοῦντες, Ἑλληνίδα δ' εἰς ἣν πρώτην ἤλθομεν, ταύτην ἐξαλαπάξομεν. ἐγὼ μὲν τοίνυν εὐχομαι, πρὶν ταῦτ' ἐπιθεῖν ὑφ' 30 ὑμῶν γενόμενα, μυρίας ἐμέ γε κατὰ τῆς γῆς ὀργυιᾶς γενέσθαι. καὶ ὑμῖν δὲ συμβουλευῶ Ἑλληνας ὄντας τοῖς τῶν Ἑλλήνων προεστηκόσι πειθομένους πειρᾶσθαι τῶν δικαίων τυγχάνειν. ἐὰν δὲ μὴ δύνησθε ταῦτα, ἡμᾶς δεῖ ἀδικουμένους τῆς γοῦν Ἑλλάδος μὴ στέρεσθαι. καὶ νῦν μοι δοκεῖ πέμπραντας 31 Ἀναξιβίῳ εἰπεῖν, ὅτι ἡμεῖς οὐδὲν βίαιον ποιήσοντας παρεληλύθαμεν εἰς τὴν πόλιν, ἀλλ' ἦν μὲν δυνάμεθα παρ' ὑμῶν ἀγαθόν τι εὐρίσκεισθαι, εἰ δὲ μὴ, ἀλλὰ δηλώσοντας, ὅτι οὐκ ἐξαπατώμενοι ἀλλὰ πειθόμενοι ἐξερχόμεθα.

Ταῦτ' ἔδοξε, καὶ πέμπουσιν Ἰερώνυμόν τ' 32 Ἥλειον ἐροῦντα ταῦτα καὶ Εὐρύλοχον Ἀρκάδα καὶ Φιλήσιον Ἀχαιόν. οἱ μὲν ταῦτ' ὤχοντ' ἐροῦντες.

Ἔτι δὲ καθημένων τῶν στρατιωτῶν προσέειπε 33 χεται Κοιρατάδας Θηβαῖος, ὃς οὐ φεύγων τὴν Ἑλλάδα περιήειν ἀλλὰ στρατηγιῶν καὶ ἐπαγγελλόμενος, εἴ τις ἢ πόλις ἢ ἔθνος στρατηγοῦ δέοιτο· καὶ τότε προσελθὼν ἔλεγεν ὅτι ἔτοιμος εἶη ἡγεῖσθαι αὐτοῖς εἰς τὸ Δέλτα καλούμενον τῆς Θράκης, ἐνθα πολλὰ κάγαθὰ λήπουντο· ἔστε δ' ἂν μόλωσιν, εἰς ἀφθονίαν παρέξειν ἔφη καὶ σιτία καὶ ποτά. ἀκούουσι 34 ταῦτα τοῖς στρατιώταις καὶ τὰ παρ' Ἀναξιβίου ἅμ' ἀπαγγελλόμενα — ἀπεκρίνατο γὰρ ὅτι πειθομένοις

αὐτοῖς οὐ μεταμελίσει, ἀλλὰ τοῖς τ' οἴκοι τέλει
 ταυτ' ἀπαγγελεῖ καὶ αὐτὸς βουλευέσσοιτο περὶ αὐτῶν
 35 ὅ τι δύναται ἀγαθόν — ἐκ τούτου οἱ στρατιῶται
 τὸν τε Κοιρατάδαν δέχονται στρατηγὸν καὶ ἔξω τοῦ
 τείχους ἀπῆλθον. ὁ δὲ Κοιρατάδας συντίθεται αὐ-
 τοῖς εἰς τὴν ὑστεραίαν παρῆσθαι ἐπὶ τὸ στράτευμα
 ἔχων καὶ ἱερεῖα καὶ μάντιν καὶ σιτία καὶ ποτὰ τῇ
 36 στρατιᾷ. ἐπεὶ δ' ἐξῆλθον, ὁ Ἀναξίβιος ἔκλησε τὰς
 πύλας καὶ ἐκίρυσεν, ὅς ἂν ἀλῶ ἔνδον ὦν τῶν στρα-
 37 τιωτῶν, ὅτι περᾶσεται. τῇ δ' ὑστεραία Κοιρατά-
 δας μὲν ἔχων τὰ ἱερεῖα καὶ τὸν μάντιν ἦκε καὶ
 ἀλφίτα φέροντες εἶποντ' αὐτῷ εἴκοσιν ἄνδρες καὶ
 οἶνον ἄλλοι εἴκοσι καὶ ἐλαῶν τρεῖς καὶ σκοροῦδων
 ἀνήρ ὕσον ἐδύνατο μέγιστον φορτίον καὶ ἄλλος
 κρομμύων. ταῦτα δὲ καταθέμενος ὡς ἐπὶ δάσ-
 μευσιν ἐθύετο.

38 Ξενοφῶν δὲ μεταπεινῶμενος Κλέανδρον ἐκέ-
 λευε δὴ πρᾶξαι, ὅπως εἰς τὸ τεῖχος εἰσέλθοι καὶ
 39 ἀποπλεύσαι ἐκ Βυζαντίου. ἐλθὼν δ' ὁ Κλέανδρος
 μάλα μόλις ἔφη διαπραξάμενος ἦκειν· λέγειν γὰρ
 Ἀναξίβιον ὅτι οὐκ ἐπιτήδειον εἶη τοὺς μὲν στρατι-
 ώτας πλησίον εἶναι τοῦ τείχους, Ξενοφῶντα δ' ἔνδον·
 τοὺς Βυζαντίους δὲ στασιάζειν καὶ πονηροὺς εἶναι
 πρὸς ἀλλήλους· ὅμως δ' εἰσιέναι, ἔφη, ἐκέλευεν, εἰ
 40 μέλλοις σὺν αὐτῷ ἐκπλεῖν. ὁ μὲν δὴ Ξενοφῶν ἀ-
 στασάμενος τοὺς στρατιώτας εἶσω τοῦ τείχους ἀπῆει
 σὺν Κλεάνδρῳ.

Ὁ δὲ Κοιρατάδας τῇ μὲν πρώτῃ ἡμέρᾳ οὐκ
 ἐκαλλιέρει οὐδὲ διεμέτρησεν οὐδὲν τοῖς στρατιώταις·

τῆ δ' ὑστεραία τὰ μὲν ἱερεῖα εἰστήκει παρὰ τὸν βωμὸν καὶ Κοιρατάδας ἐστεφανωμένος ὡς θύσων· προσελθὼν δὲ Τιμασίων ὁ Δαρδανεύς καὶ Νέων ὁ Ἀσιναῖος καὶ Κλεάνωρ ὁ Ὀρχομένιος ἔλεγον Κοιρατάδα μὴ θύειν, ὡς οὐχ ἠγησόμενον τῆ στρατιᾷ, εἰ μὴ δώσει τάπιτήδεια. ὁ δὲ κελεύει διαμετρεῖσθαι. ἐπεὶ δὲ πολλῶν ἐνέδει αὐτῷ ὥστε ἡμέρας οἶτον ⁴¹ ἐκάστῳ γενέσθαι τῶν στρατιωτῶν, ἀναλαβὼν τὰ ἱερεῖα ἀπῆει τὴν στρατηγίαν ἀπειλιῶν.

II. Νέων δ' ὁ Ἀσιναῖος καὶ Φρυνίσκος ὁ Ἀχαιὸς καὶ Φιλήσιος ὁ Ἀχαιὸς καὶ Ξανθικλῆς ὁ Ἀχαιὸς καὶ Τιμασίων ὁ Δαρδανεύς ἐπέμενον ἐπὶ τῆ στρατιᾷ, καὶ εἰς κώμας τῶν Θρακῶν προελθόντες τὰς κατὰ Βυζάντιον ἐστρατοπεδεύοντο. καὶ οἱ στρατηγοὶ ἐστασίαζον, Κλεάνωρ μὲν καὶ Φρυνίσκος πρὸς Σεύθην βουλόμενοι ἄγειν· ἐπειθε γὰρ αὐτούς, καὶ ἔδωκε τῷ μὲν ἵππον, τῷ δὲ γυναῖκα· Νέων δ' εἰς Χερρόνησον, οἰόμενος, εἰ ὑπὸ Λακεδαιμονίοις γένοιτο, παντὸς ἂν προεστάναι τοῦ στρατεύματος· Τιμασίων δὲ προθυμεῖτο πέραν εἰς τὴν Ἀσίαν πάλιν διαβῆναι, οἰόμενος ἂν οἴκαδε κατελθεῖν. καὶ οἱ στρατιῶται ταῦτ' ἐβούλοντο. διατριβομένου δὲ ³ τοῦ χρόνου πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν, οἱ μὲν τὰ ὅπλα ἀποδιδόμενοι κατὰ τοὺς χώρους ἀπέπλεον ὡς ἐδύναντο, οἱ δὲ καὶ εἰς τὰς πόλεις κατεμίγνυντο.

⁴ Ἀναξίβιος δ' ἔχαιρε ταῦτ' ἀκούων, διαφθειρόμενον τὸ στράτευμα· τούτων γὰρ γιγνομένων ᾤετο μάλιστα χαριζέσθαι Φαρναβάζῳ.

- 5 Ἀποπλέοντι δ' Ἀναξίβιῳ ἐκ Βυζαντίου συναγαγῶ
 Ἀρίσταρχος ἐν Κυζίκῳ διάδοχος Κλεάνδρου Βυζαν-
 τίου ἀρμοστής· ἔλεγε δ' ὅτι καὶ ναύαρχος διάδοχος
- 6 Πῶλος ὅσον οὐ παρῆν ἤδη εἰς Ἑλλήσποντον. καὶ
 Ἀναξίβιος τῷ μὲν Ἀριστάρχῳ ἐπιστέλλει ὁπόσους
 ἂν εὕρῃ ἐν Βυζαντίῳ τῶν Κύρου στρατιωτῶν ὑπο-
 λελειμμένους ἀποδόσθαι· ὁ δὲ Κλεάνδρος οὐδέν' ἐπε-
 πράκει, ἀλλὰ καὶ τοὺς κάμνοντας ἐθεράπευεν οἰκτι-
 ρων κἀναγκάζων οἰκία δέχεσθαι· Ἀρίσταρχος δ'
 ἐπεὶ ἦλθε τάχιστα, οὐκ ἐλάττους τετρακοσίων ἀπέ-
 7 δοτο. Ἀναξίβιος δὲ παραπλεύσας εἰς Πάριον πέμ-
 πει παρὰ Φαρνάβαζον κατὰ τὰ συγκείμενα. ὁ δ'
 ἐπεὶ ἦσθετο Ἀρίσταρχόν θ' ἦγοντα εἰς Βυζάντιον
 ἀρμοστήν καὶ Ἀναξίβιον οὐκέτι ναυαρχοῦντα, Ἀνα-
 ξιβίου μὲν ἠμέλησε, πρὸς Ἀρίσταρχον δὲ διεπράτ-
 τετο ταῦτά περὶ τοῦ Κυρείου στρατεύματος ἅπερ
 πρὸς Ἀναξίβιον.
- 8 Ἐκ τούτου ὁ Ἀναξίβιος καλέσας Ξενοφῶντα
 κελύει πάσῃ τέχνῃ καὶ μηχανῇ πλεῦσαι ἐπὶ τὸ στρα-
 τευμα ὡς τάχιστα, καὶ συνέχειν τ' αὐτὸ καὶ συνα-
 θροΐζειν τῶν διεσπαρμένων ὡς ἂν πλείστους δύνηται,
 καὶ παραγαγόντα εἰς τὴν Περσίδα διαβιβάζειν εἰς
 τὴν Ἀσίαν ὅτι τάχιστα· καὶ δίδωσιν αὐτῷ τριακόν-
 τορον καὶ ἐπιστολὴν καὶ ἄνδρα συμπέμπει κελεύοντα
 τοὺς Περσίδα ὡς τάχιστα Ξενοφῶντα προπέμψαι
- 9 τοῖς ἵπποις ἐπὶ τὸ στρατεύμα. καὶ ὁ μὲν Ξενοφῶν
 διαπλεύσας ἀφικνεῖται ἐπὶ τὸ στρατεύμα· οἱ δὲ
 στρατιῶται ἐδέξανθ' ἠδέως καὶ εὐθὺς εἰποντ' ἄσμενοι
 ὡς διαβησόμενοι ἐκ τῆς Θράκης εἰς τὴν Ἀσίαν.

Ὁ δὲ Σεύθης ἀκούσας ἤκοντα πάλιν πέμψας 10
 πρὸς αὐτὸν κατὰ θάλατταν Μηδοσάδην ἐδεῖτο τὴν
 στρατιὰν ἄγειν πρὸς ἑαυτὸν, ὑπισχνούμενος αὐτῷ
 ὅ τι ᾗτο λέγων πείσειν. ὁ δ' ἀπεκρίνατο, ὅτι οὐ-
 δὲν οἶόν τ' εἶη τούτων γενέσθαι. καὶ ὁ μὲν ταῦτ'
 ἀκούσας ᾗχετο. οἱ δ' Ἕλληνες ἐπεὶ ἀφίκοντ' εἰς 11
 Πέρινθον, Νέων μὲν ἀποσιπῶσας ἐστρατοπεδεύσατο
 χωρὶς ἔχων ὡς ὀκτακοσίους ἀνθρώπους· τὸ δ' ἄλλο
 στράτευμα πᾶν ἐν ταῦτῳ παρὰ τὸ τεῖχος τὸ Πε-
 ρινθίον ἦν.

Μετὰ ταῦτα Ξενοφῶν μὲν ἔπραττε περὶ πλοίων, 12
 δπως ὅτι τάχιστα διαβαῖεν. ἐν δὲ τούτῳ ἀφικό-
 μενος Ἀρίσταρχος ὁ ἐκ Βυζαντίου ἀρμοστής, ἔχων
 δύο τρήρεις, πεπεισμένος ὑπὸ Φαρναβάζου τοῖς τε
 ναυκλήροις ἀπέειπε μὴ διάγειν ἐλθῶν τ' ἐπὶ τὸ στρα-
 τευμα τοῖς στρατιώταις εἶπε μὴ περαιοῦσθαι εἰς
 τὴν Ἀσίαν. ὁ δὲ Ξενοφῶν ἔλεγεν, ὅτι Ἀναξίβιος 13
 ἐκέλευσε καὶ ἐμὲ πρὸς τοῦτο ἔπεμψεν ἐνθάδε. πάλ-
 λιν δ' Ἀρίσταρχος ἔλεξεν· Ἀναξίβιος μὲν τοίνυν οὐκ-
 ἐτι ναύαρχος, ἐγὼ δὲ τῆδ' ἀρμοστής· εἰ δὲ τιν'
 ὑμῶν λήψομαι ἐν τῇ θαλάττῃ, καταδύσω. ταῦτ'
 εἰπὼν ᾗχετο εἰς τὸ τεῖχος. τῆ δ' ὑστεραίᾳ μετα-
 πέμπεται τοὺς στρατηγούς καὶ λοχαγούς τοῦ στρα-
 τεύματος. ἤδη δ' ὄντων πρὸς τῷ τείχει ἐξαγγέλλει 14
 τις τῷ Ξενοφῶντι ὅτι εἰ εἴσεισι, συλληφθήσεται καὶ ἡ
 αὐτοῦ τι πείσεται ἢ καὶ Φαρναβάζῳ παραδοθήσεται.
 ὁ δ' ἀκούσας ταῦτα τοὺς μὲν προπέμπεται, αὐτὸς δ'
 εἶπεν ὅτι θυσαί τι βούλοιο. κάπελθὼν ἐθύετο, εἰ 15
 παρείεν αὐτῷ οἱ θεοὶ πειρᾶσθαι πρὸς Σεύθην ἄγειν

τὸ στρατεύμα. ἑώρα γὰρ οὔτε διαβαίνειν ἀσφαλὲς ὄν τριήρεις ἔχοντος τοῦ κωλύσοντος, οὔτ' ἐπὶ Χερρόνησον ἐλθῶν κατακλησθῆναι ἐβούλετο καὶ τὸ στρατεύμα ἐν πολλῇ σπάνει πάντων γενέσθαι, ἔνθα πείθεσθαι μὲν ἀνάγκη τῷ ἐκεῖ ἀρμοστῆ, τῶν δ' ἐπιτηδείων οὐδὲν ἔμελλεν ἔξειν τὸ στρατεύμα.

- 16 Καὶ ὁ μὲν ἀμφὶ ταῦτ' εἶχεν· οἱ δὲ στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ ἦκοντες παρὰ τοῦ Ἀριστάρχου ἀπήγγελλον, ὅτι νῦν μὲν ἀπιέναι σφᾶς κελεύει, τῆς δείλης δ' ἦκειν· ἔνθα καὶ δῆλη μᾶλλον ἐδόκει ἢ ἐπιβουλή.
- 17 ὁ οὖν Ξενοφῶν, ἐπεὶ ἐδόκει τὰ ἱερὰ καλὰ εἶναι αὐτῷ καὶ τῷ στρατεύματι ἀσφαλῶς πρὸς Σεύθην ἵεναι, παραλαβὼν Πολυκράτη τὸν Ἀθηναῖον λοχαγὸν καὶ παρὰ τῶν στρατηγῶν ἐκάστου ἀνδρα—πλὴν παρὰ Νέωνος—ᾧ ἕκαστος ἐπίστευεν, ᾗχετο τῆς νυκτὸς ἐπὶ
- 18 τὸ Σεύθου στρατεύμα ἐξήκοντα στάδια. ἐπεὶ δ' ἐγγυὺς ἦσαν αὐτοῦ, ἐπιτυγχάνει πυροῖς ἐρήμοις. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ᾗχετο μετακεχωρηκέναι ποι τὸν Σεύθην· ἐπεὶ δὲ Θορύβου τ' ἦσθετο καὶ σημαινόντων ἀλλήλοις τῶν περὶ Σεύθην, κατέμαθεν ὅτι τούτου ἕνεκα τὰ πυρὰ κεκαυμένα εἶη τῷ Σεύθῃ πρὸ τῶν νυκτοφυλάκων, ὅπως οἱ μὲν φύλακες μὴ ὀρῶντο ἐν τῷ σκότει ὄντες μὴθ' ὅπου μὴθ' ὀπόσοι εἶεν, οἱ δὲ προσιόντες μὴ λανθάνοιεν, ἀλλὰ διὰ τὸ φῶς
- 19 καταφανεῖς εἶεν· ἐπεὶ δ' ἦσθετο, προπέμπει τὸν ἐρμημέα ὃν ἐτύγγανεν ἔχων, καὶ εἰπεῖν κελεύει Σεύθῃ, ὅτι Ξενοφῶν πάρεστι βουλόμενος συγγενέσθαι αὐτῷ. οἱ δ' ἤροντο εἰ Ἀθηναῖος ἀπὸ τοῦ στρατεύματος.
- 20 ἐπειδὴ δ' ἔφη οὗτος εἶναι, ἀναπηδήσαντες ἐδίωκον·

καὶ ὀλίγον ὕστερον παρήσαν πελτασταὶ ὅσον διακό-
 σιοι, καὶ παραλαβόντες Ξενοφῶντα καὶ τοὺς σὺν
 αὐτῷ ἦγον πρὸς Σεύθη. ὁ δ' ἦν ἐν τύρσει μάλα ²¹
 φυλαττόμενος, καὶ ἵπποι περὶ αὐτὴν κύκλω ἐγκε-
 χαλινωμένοι· διὰ γὰρ τὸν φόβον τὰς μὲν ἡμέρας
 ἐχίλου τοὺς ἵππους, τὰς δὲ νύκτας ἐγκεχαλινωμένοις
 ἐφυλάττετο. ἐλέγετο γὰρ καὶ πρόσθεν Τήρης, ὁ τοῦ- ²²
 του πρόγονος, ἐν ταύτῃ τῇ χώρᾳ πολὺ ἔχων στρα-
 τευμα ὑπὸ τούτων τῶν ἀνδρῶν πολλοὺς ἀπολέσαι
 καὶ τὰ σκευοφόρα ἀφαιρεθῆναι· ἦσαν δ' οὗτοι Θυνοί,
 πάντων λεγόμενοι εἶναι μάλιστα νυκτὸς πολεμικώ-
 τατοι.

Ἐπεὶ δ' ἐγγὺς ἦσαν, ἐκέλευσεν εἰσελθεῖν Ξενο- ²³
 φῶντα ἔχοντα δὺ οὓς βούλοιο. ἐπειδὴ δ' ἔνδον
 ἦσαν, ἠσπάζοντο μὲν πρῶτον ἀλλήλους καὶ κατὰ
 τὸν Θράκιον νόμον κέρατ' οἴνου προύπινον· παρῆν
 δὲ καὶ Μηδοσάδης τῷ Σεύθῃ, ὅπερ ἐπρέσβευεν
 αὐτῷ πάντοσε. ἔπειτα δὲ Ξενοφῶν ἤρχετο λέγειν· ²⁴
 Ἔπεμψας πρὸς ἐμέ, ὦ Σεύθη, εἰς Καλχηδόνα πρῶτον
 Μηδοσάδην τουτονί, δεόμενός μου συμπροθυμη-
 θῆναι διαβῆναι τὸ στρατευμα ἐκ τῆς Ἀσίας, καὶ
 ὑπισχνούμενός μοι, εἰ ταῦτα πράξαιμι, εὖ ποιήσῃν,
 ὡς ἔφη Μηδοσάδης οὗτος. ταῦτ' εἰπὼν ἐπήρετο τὸν ²⁵
 Μηδοσάδην, εἰ ἀληθῆ ταῦτ' εἶη. ὁ δ' ἔφη. Αὐθις
 ἦλθε Μηδοσάδης οὗτος, ἐπεὶ ἐγὼ διέβην πάλιν ἐπὶ
 τὸ στρατευμα ἐκ Παρίου, ὑπισχνούμενος, εἰ ἀγά-
 γοιμι τὸ στρατευμα πρὸς σέ, τᾶλλά τέ σοι φίλω
 με χρήσεσθαι καὶ ἀδελφῶ καὶ τὰ παρὰ θαλάττῃ
 μοι χωρία ὧν σὺ κρατεῖς ἔσεσθαι παρὰ σοῦ. ἐπὶ ²⁶

- τούτοις πάλιν ἤρετο τὸν Μηδοσάδην εἰ ἔλεγε ταῦτα. ὁ δὲ συνέφη καὶ ταῦτα. "Ἴθι νυν, ἔφη, ἀφήγησαι τούτῳ, τί σοι ἀπεκρινάμην ἐν Καλχηδόνι πρῶτον.
- 27 Ἀπεκρίνω ὅτι τὸ στρατεύμα διαβήσοιτ' εἰς Βυζάντιον καὶ οὐδὲν τούτου ἕνεκα δέοι τελεῖν οὔτε σοὶ οὔτε τῷ ἄλλῳ· αὐτὸς δ' ἐπεὶ διαβαίης, ἀπιέναι ἔφη-
- 28 σθα· καὶ ἐγένετο οὕτως ὡσπερ σὺ ἔλεγες. Τί γὰρ ἔλεγον, ἔφη, ὅτε κατὰ Σηλυβρίαν ἀφίκου; Οὐκ ἔφησθ' οἷόν τ' εἶναι, ἀλλ' εἰς Πέρινθον ἐλθόντας
- 29 διαβαίνειν εἰς τὴν Ἀσίαν. Νῦν τοίνυν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, πάρεμι καὶ ἐγὼ καὶ οὗτος Φρονίσκος, εἰς τῶν στρατηγῶν, καὶ Πολυκράτης οὗτος, εἰς τῶν λοχαγῶν, καὶ ἕξω εἰσὶν ἀπὸ τῶν στρατηγῶν ὁ πιστότατος
- 30 ἐκάστῳ πλὴν Νέωνος τοῦ Λακωνικοῦ. εἰ οὖν βούλει πιστοτέραν εἶναι τὴν προᾶξιν, καὶ ἐκείνους κάλεσαι. τὰ δ' ὄπλα σὺ ἐλθὼν εἰπέ, ὃ Πολύκρατες, ὅτι ἐγὼ κελεύω καταλιπεῖν, καὶ αὐτὸς ἐκεῖ καταλιπὼν τὴν μάχαιραν εἰσιθι.
- 31 Ἀκούσας ταῦθ' ὁ Σεύθης εἶπεν ὅτι οὐδενὶ ἂν ἀπιστήσειεν Ἀθηναίων· καὶ γὰρ ὅτι συγγενεῖς εἶεν εἰδέναι καὶ φίλους εὐνοὺς ἔφη νομίζειν. μετὰ ταῦτα δ' ἐπεὶ εἰσῆλθον οὓς ἔδει, πρῶτον Ξενοφῶν ἐπήρετο
- 32 Σεύθην, ὃ τι δέοιτο χρῆσθαι τῇ στρατιᾷ. ὁ δ' εἶπεν ὧδε· Μαισάδης ἦν πατήρ μοι, ἐκείνου δ' ἦν ἀρχὴ Μελανδίται καὶ Θυνοὶ καὶ Τρανίραι. ἐκ ταύτης οὖν τῆς χώρας, ἐπεὶ τὰ Ὀδρουσῶν πράγματ' ἐνόσησεν, ἐκπεσῶν ὁ πατήρ αὐτὸς μὲν ἀποθνήσκει νόσῳ, ἐγὼ δ' ἐξετράφην ὄρφανὸς παρὰ Μηδόκῳ τῷ νῦν βασι-
- 33 λεῖ. ἐπεὶ δὲ νεανίσκος ἐγενόμην, οὐκ ἐδυνάμην ζῆν

εἰς ἄλλοτριαν τράπεζαν ἀποβλέπων· καὶ ἐκαθεζόμενη ἐνδιφρῖος αὐτῷ ἰκέτης δοῦναί μοι ὁπόσους δυνατὸς εἴη ἄνδρας, ὅπως καὶ τοὺς ἐκβαλόντας ἡμᾶς εἴ τι δυναίμην κακὸν ποιοίην καὶ ζῶην μὴ εἰς τὴν ἐκείνου τράπεζαν ἀποβλέπων ὡσπερ κύων. ἐκ τούτου μοι δίδωσι τοὺς ἄνδρας καὶ τοὺς ἵππους, οὓς ὑμεῖς ὄψεσθ' ἐπειδὴν ἡμέρα γένηται. καὶ νῦν ἐγὼ ζῶ τούτους ἔχων, ληζόμενος τὴν ἐμαντοῦ πατροφᾶν χώραν. εἰ δέ μοι ὑμεῖς παραγένοισθε, οἶμαι ἂν σὺν τοῖς θεοῖς ῥαδίως ἀπολαβεῖν τὴν ἀρχήν. ταῦτ' ἐστὶν ἃ ἐγὼ ὑμῶν δέομαι.

Τί ἂν οὖν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, σὺ δύναιο, εἰ ἔλ- 35
θοιμεν, τῇ τε στρατιᾷ διδόναι καὶ τοῖς λοχαγοῖς
καὶ τοῖς στρατηγοῖς; λέξον, ἵν' οὗτοι ἀπαγγέλλωσιν.
ὁ δ' ὑπέσχετο τῷ μὲν στρατιώτῃ κυζικηρόν, τῷ δὲ 36
λοχαγῷ διμοιρίαν, τῷ δὲ στρατηγῷ τετραμοιρίαν,
καὶ γῆν ὁπόσῃν ἂν βούλωνται καὶ ζεύγη καὶ χωρίον
ἐπὶ θαλάττῃ τετειχισμένον. Ἐὰν δ', ἔφη ὁ Ξενο- 37
φῶν, ταῦτα πειρώμενοι μὴ διαπραξώμεθ', ἀλλὰ
τις φόβος ἀπὸ Λακεδαιμονίων ἦ, δέξει εἰς τὴν σεαν-
τοῦ, ἔάν τις ἀπιέναι βούληται παρὰ σέ; ὁ δ' εἶπε·
Καὶ ἀδελφούς γε ποιήσομαι καὶ ἐνδιφρῖους καὶ κοι- 38
νωνοὺς ἀπάντων ὧν ἂν δυνώμεθα κτᾶσθαι. σοὶ
δέ, ὦ Ξενοφῶν, καὶ θυγατέρα δώσω καὶ εἴ τις
σοὶ ἔστι θυγάτηρ, ὠνήσομαι Θρακίῳ νόμῳ, καὶ
Βισάνθην οἴκησιν δώσω, ὅπερ ἐμοὶ κάλλιστον χωρίον
ἐστὶ τῶν ἐπὶ θαλάττῃ.

III. Αἰούσαντες ταῦτα καὶ δεξιὰς δόντες καὶ λα-
βόντες ἀπήλαυνον· καὶ πρὸ ἡμέρας ἐγένοντο ἐπὶ στρα-

- 2 τοπέδω καὶ ἀπήγγειλαν ἕκαστοι τοῖς πέμψασιν. ἐπεὶ
 δ' ἡμέρα ἐγένετο, ὁ μὲν Ἀρίσταρχος πάλιν ἐκάλε
 τοὺς στρατηγούς καὶ λοχαγούς· τοῖς δ' ἔδοξε τὴν
 μὲν πρὸς Ἀρίσταρχον ὁδὸν εἶσαι, τὸ δὲ στρατεύμα
 συγκαλέσαι. καὶ συνῆλθον πάντες πλην οἱ Νέωνος·
 3 οὗτοι δ' ἀπείχον ὡς δέκα στάδια. ἐπεὶ δὲ συνῆλ-
 θον, ἀναστάς Ξενοφῶν εἶπε τάδε· Ἄνδρες, διαπλῆιν
 μὲν ἔνθα βουλόμεθα Ἀρίσταρχος τριήρεις ἔχων
 κωλύει· ὥστ' εἰς πλοῖα οὐκ ἀσφαλὲς ἐμβαίνειν· οὗτος
 δ' αὐτὸς κελεύει εἰς Χερρόνησον βία διὰ τοῦ ἱεροῦ
 ὄρους πορεύεσθαι· ἦν δὲ κρατήσαντες τούτου ἐκεῖσ'
 ἔλθωμεν, οὔτε πωλήσειν ἔτι ὑμᾶς φησιν ὡσπερ ἐν
 Βυζαντίῳ, οὔτε ἐξαπατήσεσθαι ἔτι ὑμᾶς, ἀλλὰ λή-
 ψεσθαι μισθόν, οὔτε περιόψεσθαι ἔτι ὡσπερ νυγί
 4 δεομένους τῶν ἐπιτηδείων. οὗτος μὲν ταῦτα λέγει·
 Σεύθης δὲ φησιν, ἂν πρὸς ἐκείνον ἴητε, εὖ ποιήσειν
 ὑμᾶς. νῦν οὖν σκέψασθε, πότερον ἐνθάδε μένοντες
 τοῦτο βουλευσέσθε ἢ εἰς τὰπιτήδεια ἐπανελθόντες.
 5 ἐμοὶ μὲν οὖν δοκεῖ, ἐπεὶ ἐνθάδ' οὔτ' ἀργύριον ἔχομεν
 ὥστ' ἀγοράζειν οὔτ' ἄνευ ἀργυρίου ἐῷσι λαμβάνειν,
 ἐπανελθόντας εἰς τὰς κώμας, ὅθεν οἱ ἦττους ἐῷσι
 λαμβάνειν, ἐκεῖ ἔχοντας τὰπιτήδεια ἀκούοντας ὅ τι
 τις ἡμῶν δεῖται, αἰρεῖσθαι ὅ τι ἂν ἡμῖν δοκῇ κράτι-
 6 στον εἶναι. καὶ ὅτω, ἔφη, ταῦτα δοκεῖ, ἀράτω τὴν
 χεῖρα. ἀνέτειναν ἅπαντες. Ἀπίοντες τοίνυν, ἔφη,
 συσκευάζεσθε, καὶ ἐπειδὴν παραγγέλλῃ τις, ἔπεσθε
 τῷ ἡγουμένῳ.
- 7 Μετὰ ταῦτα Ξενοφῶν μὲν ἠγεῖτο, οἱ δ' εἶποντο.
 προϊόντων δὲ καὶ παρ' Ἀριστάρχου ἄγγελοι ἐπειθον

ἀποτρέπεσθαι· οἱ δ' οὐχ ὑπήκουον. ἐπεὶ δ' ὄσον
 τριάκοντα σταδίους προεληλύθεσαν, ἀπαντᾷ Σεύθης.
 καὶ ὁ Ξενοφῶν ἰδὼν αὐτὸν προσελάσαι ἐκέλευσεν,
 ὅπως ὅτι πλείστων ἀκουόντων εἴποι αὐτῷ ἃ ἐδόκει
 συμφέρειν. ἐπεὶ δὲ προσῆλθεν, εἶπε Ξενοφῶν· Ἡμεῖς 8
 πορευόμεθα ὅπου μέλλει ἔξειν τὸ στρατεύμα τροφήν·
 ἐκεῖ δ' ἀκούοντες καὶ σοῦ καὶ τῶν τοῦ Λακωνικοῦ
 αἰρησόμεθα ἃ ἂν κράτιστα δοκῇ εἶναι. ἦν οὖν ἡμῖν
 ἡγήσῃ ὅπου πλείστα ἐστὶ τάπιτήδεια, ὑπὸ σοῦ νομι-
 οῦμεν ξενίζεσθαι. καὶ ὁ Σεύθης ἔφη· Ἄλλ' οἶδα 9
 κώμας ἀθρόας καὶ πάντ' ἐχούσας τάπιτήδεια ἀ-
 πεχούσας ἡμῶν ὄσον διελθόντες ἂν ἡδέως ἀριστώγητε.
 Ἡγοῦ τοίνυν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν. ἐπεὶ δ' ἀφίκοντο 10
 εἰς αὐτὰς τῆς δειλῆς, συνῆλθον οἱ στρατιῶται, καὶ
 εἶπε Σεύθης τοιάδε. Ἐγώ, ὦ ἄνδρες, θέομαι ὑμῶν
 στρατεύεσθαι σὺν ἐμοί, καὶ ὑπισχνοῦμαι ὑμῖν δώσειν
 τοῖς στρατιώταις κυζικηρόν, λοχαγοῖς δὲ καὶ στρα-
 τηγοῖς τὰ νομιζόμενα· ἔξω δὲ τούτων τὸν ἄξιον
 τιμήσω. σιτία δὲ καὶ ποτὰ ὡσπερ καὶ νῦν ἐκ τῆς
 χώρας λαμβάνοντες ἔξετε· ὅποσα δ' ἂν ἀλίσηται
 ἀξιῶ αὐτὸς ἔχειν, ἵνα ταῦτα διατιθέμενος ὑμῖν τὸν
 μισθὸν πορίζω. καὶ τὰ μὲν φεύγοντα κάποδιδρά- 11
 σκοντα ἡμεῖς ἱκανοὶ ἐσόμεθα διώκειν καὶ μαστεύειν·
 ἂν δέ τις ἀνθιστῆται, σὺν ὑμῖν πειρασόμεθα χειροῦ-
 σθαι. ἐπήρето ὁ Ξενοφῶν· Πόσον δ' ἀπὸ θαλάττης 12
 ἀξιώσεις συνέπεσθαι σοὶ τὸ στρατεύμα; ὁ δ' ἀπεκρί-
 νατο· Οὐδαμῇ πλείον ἑπτὰ ἡμερῶν, μείον δὲ πολλαχῆ.
 Μετὰ ταῦτ' ἐδίδοτο λέγειν τῷ βουλομένῳ· καὶ 13
 ἔλεγον πολλοὶ κατὰ ταῦτά ὅτι παντὸς ἄξια λέγοι

- 2 τοπέδῳ καὶ ἀπήγγειλαν ἕκαστοι τοῖς πέμψασιν. ἐπεὶ
 δ' ἡμέρα ἐγένετο, ὁ μὲν Ἀρίσταρχος πάλιν ἐκάλει
 τοὺς στρατηγούς καὶ λοχαγούς· τοῖς δ' ἔδοξε τὴν
 μὲν πρὸς Ἀρίσταρχον ὁδὸν εἶσαι, τὸ δὲ στράτευμα
 συγκαλέσαι. καὶ συνῆλθον πάντες πλην οἱ Νέωνος·
- 3 οὗτοι δ' ἀπείχον ὡς δέκα στάδια. ἐπεὶ δὲ συνῆλ-
 θον, ἀναστάς Ξενοφῶν εἶπε τάδε· Ἄνδρες, διαπλεῖν
 μὲν ἐνθα βουλόμεθα Ἀρίσταρχος τριήρεις ἔχων
 κωλύει· ὥστ' εἰς πλοῖα οὐκ ἀσφαλὲς ἐμβαίνειν· οὗτος
 δ' αὐτὸς κελύει εἰς Χερρόνησον βία διὰ τοῦ ἱεροῦ
 ὄρους πορεύεσθαι· ἦν δὲ κρατήσαντες τούτου ἐκεῖ
 ἔλθωμεν, οὔτε πωλήσειν ἔτι ὑμᾶς φησιν ὡσπερ ἐν
- 4 Βυζαντίῳ, οὔτε ἐξαπατήσεσθαι ἔτι ὑμᾶς, ἀλλὰ λή-
 ψεσθαι μισθόν, οὔτε περιόψεσθαι ἔτι ὡσπερ νυκ-
 4 θεομένους τῶν ἐπιτηδείων. οὗτος μὲν ταῦτα λέγει·
 Σεύθης δὲ φησιν, ἂν πρὸς ἐκείνον ἴητε, εὖ ποιήσειν
 ὑμᾶς. νῦν οὖν σκέψασθε, πότερον ἐνθάδε μένοντες
- 5 τοῦτο βουλευσέσθε ἢ εἰς τὰπιτήδεια ἐπανελθόντες.
 5 ἐμοὶ μὲν οὖν δοκεῖ, ἐπεὶ ἐνθάδ' οὐτ' ἀργύριον ἔχομεν
 ὥστ' ἀγοράζειν οὐτ' ἄνευ ἀργυρίου ἐῷσι λαμβάνειν,
 ἐπανελθόντας εἰς τὰς κώμας, ὄθεν οἱ ἦττους ἐῷσι
 λαμβάνειν, ἐκεῖ ἔχοντας τὰπιτήδεια ἀκούοντας ὅ τι
 τις ἡμῶν δεῖται, αἰρεῖσθαι ὅ τι ἂν ἡμῖν δοκῇ κράτι-
- 6 στον εἶναι. καὶ ὅτω, ἔφη, ταῦτα δοκεῖ, ἀράτω τὴν
 χεῖρα. ἀνέτειναν ἅπαντες. Ἀπιόντες τοίνυν, ἔφη,
 συσκευάζεσθε, καὶ ἐπειδὴν παραγγέλλῃ τις, ἔπεσθε
 τῷ ἡγουμένῳ.
- 7 Μετὰ ταῦτα Ξενοφῶν μὲν ἠγεῖτο, οἱ δ' εἶποντο.
 προϊόντων δὲ καὶ παρ' Ἀριστάρχου ἀγγελιοὶ ἔπειθον

ἀποτρέπεσθαι· οἱ δ' οὐχ ὑπήκουον. ἐπεὶ δ' ὄσον
 τριάκοντα σταδίους προεληλύθεσαν, ἀπαντᾷ Σεύθης.
 καὶ ὁ Ξενοφῶν ἰδὼν αὐτὸν προσελάσαι ἐκέλευσεν,
 ὅπως ὅτι πλείστων ἀκούοντων εἴποι αὐτῷ ἃ ἐδόκει
 συμφέρειν. ἐπεὶ δὲ προσῆλθεν, εἶπε Ξενοφῶν· Ἡμεῖς 8
 πορευόμεθα ὅπου μέλλει ἔξιν τὸ στρατεύμα τροφήν·
 ἐκεῖ δ' ἀκούοντες καὶ σοῦ καὶ τῶν τοῦ Λακωνικοῦ
 αἰρησόμεθα ἃ ἂν κράτιστα δοκῇ εἶναι. ἦν οὖν ἡμῶν
 ἡγήσῃ ὅπου πλείστά ἐστι τάπιτήδεια, ὑπὸ σοῦ νομι-
 οῦμεν ξενίεσθαι. καὶ ὁ Σεύθης ἔφη· Ἄλλ' οἶδα 9
 κώμας ἀθρόας καὶ πάντ' ἐχούσας τάπιτήδεια ἀπ-
 εχούσας ἡμῶν ὄσον διελθόντες ἂν ἡδέως ἀριστήσῃτε.
 Ἡγοῦ τοίνυν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν. ἐπεὶ δ' ἀφίκοντο 10
 εἰς αὐτὰς τῆς δειλῆς, συνῆλθον οἱ στρατιῶται, καὶ
 εἶπε Σεύθης τοιάδε· Ἐγώ, ὦ ἄνδρες, θέομαι ὑμῶν
 στρατεύεσθαι σὺν ἐμοί, καὶ ὑπισχνοῦμαι ὑμῖν δώσειν
 τοῖς στρατιώταις κυζικηρόν, λοχαγοῖς δὲ καὶ στρα-
 τηγοῖς τὰ νομιζόμενα· ἔξω δὲ τούτων τὸν ἄξιον
 τιμήσω. σιτία δὲ καὶ ποτὰ ὡσπερ καὶ νῦν ἐκ τῆς
 χώρας λαμβάνοντες ἔξετε· ὅποσα δ' ἂν ἀλίσηται
 ἀξιῶ αὐτὸς ἔχειν, ἵνα ταῦτα διατιθέμενος ὑμῖν τὸν
 μισθὸν πορίζω. καὶ τὰ μὲν φεύγοντα ἀποδοιδρά- 11
 σκοντα ἡμεῖς ἱκανοὶ ἐσόμεθα διώκειν καὶ μαστεύειν·
 ἂν δέ τις ἀνθιστήται, σὺν ὑμῖν πειρασόμεθα χειροῦ-
 σθαι. ἐπήρето ὁ Ξενοφῶν· Πόσον δ' ἀπὸ θαλάττης 12
 ἀξιώσεις συνέπεσθαι σοὶ τὸ στρατεύμα; ὁ δ' ἀπεκρί-
 νατο· Οὐδαμῇ πλείον ἑπτὰ ἡμερῶν, μείον δὲ πολλαχῆ.

Μετὰ ταῦτ' ἐδίδοτο λέγειν τῷ βουλομένῳ· καὶ 13
 ἔλεγον πολλοὶ κατὰ ταῦτα ὅτι παντὸς ἄξια λέγοι

Σεύθης· χειμῶν γὰρ εἴη καὶ οὐτ' οἴκαδ' ἀποπλεῖν τῷ
 τοῦτο βουλομένῳ δυνατὸν εἴη, διαγενέσθαι τ' ἐν φιλίᾳ
 οὐχ οἶόν τε, εἰ δέοι ὠνουμένους ζῆν, ἐν δὲ τῇ πολε-
 μίᾳ διατρίβειν καὶ τρέφεσθαι ἀσφαλέστερον μετὰ
 Σεύθου ἢ μόνους. ὄντων δ' ἀγαθῶν τοσοῦτων, εἰ
 14 μισθὸν προσλήψοιντο, εὐρημα ἐδόκει εἶναι. ἐπὶ τού-
 τοις εἶπεν ὁ Ξενοφῶν· Εἴ τις ἀντιλέγει, λεγέτω· εἰ
 δὲ μή, ἐπιπηφιῶ ταῦτα. ἐπεὶ δ' οὐδεὶς ἀντέλεγεν,
 ἐπεπήφισε, καὶ ἔδοξε ταῦτα. εὐθύς δὲ Σεύθῃ εἶπεν,
 ὅτι συστρατεύουσιντ' αὐτῷ.

15 Μετὰ τοῦθ' οἱ μὲν ἄλλοι κατὰ τάξεις ἐσκή-
 νησαν, στρατηγούς δὲ καὶ λοχαγούς ἐπὶ δεῖπνον
 16 Σεύθης ἐκάλεσε, πλησίον κώμην ἔχων. ἐπεὶ δ'
 ἐπὶ θύραις ἦσαν ὡς ἐπὶ δεῖπνον παρόντες, ἦν τις
 Ἑρακλείδης Μαρωνεΐτης· οὗτος προσιῶν ἐνὶ ἐκάστω
 οὔστινας ᾤετο ἔχειν τι δοῦναι Σεύθῃ, πρῶτον μὲν
 πρὸς Παριανούς τινας, οἳ παρῆσαν φιλίαν διαπρα-
 ξόμενοι πρὸς Μήδοκον τὸν Ὀδρυσῶν βασιλέα καὶ
 δῶρα ἄγοντες αὐτῷ τε καὶ τῇ γυναικί, ἔλεγεν ὅτι
 Μήδοκος μὲν ἄνω εἴη δώδεκα ἡμερῶν ἀπὸ Θαλάττης
 ὁδόν, Σεύθῃ δ' ἐπεὶ τὸ στράτευμα τοῦτ' εἴληφεν,
 17 ἀρχῶν ἔσοιτο ἐπὶ Θαλάττη. γείτων οὖν ὦν ἰκανώ-
 τατος ἔσται ὑμᾶς καὶ εὖ καὶ κακῶς ποιεῖν. ἦν οὖν
 σωφρονῆτε, τούτῳ δώσατε ὅτιοῦν ἄγετε· καὶ ἄμεινον
 ὑμῖν δὴ κείσεται ἢ ἂν Μηδόκῳ τῷ πρόσω οἰκοῦντι
 18 δῶτε. τούτους μὲν οὕτως ἐπειθεν. αὐθις δὲ Τιμα-
 σίῳνι τῷ Λαρδανεῖ προσελθὼν, ἐπεὶ ἤκουσεν αὐτῷ
 εἶναι καὶ ἐκπώματα καὶ τάπιδας βαρβαρικὰς, ἔλεγεν
 ὅτι νομίζοιθ' ὁπότ' ἐπὶ δεῖπνον καλέσαι Σεύθῃς

δωρεῖσθαι αὐτῷ τοὺς κληθέντας. οὗτος δ' ἦν μέγας ἐνθάδε γένηται, ἱκανὸς ἔσται σε καὶ οἴκαδε καταγαγεῖν καὶ ἐνθάδε πλούσιον ποιῆσαι. τοιαῦτα προμυῖστο ἐκάστῳ προσιών. προσελθὼν δὲ καὶ Ξενοφῶντι ἔλεγε· 19
 Σὺ καὶ πόλεως μεγίστης εἶ καὶ παρὰ Σεύθῃ τὸ σὸν ὄνομα μέγιστόν ἐστι, καὶ ἐν τῇδε τῇ χώρᾳ ἴσως ἀξιῶσεις καὶ τείχη λαμβάνειν, ὥσπερ καὶ ἄλλοι τῶν ὑμετέρων ἔλαβον, καὶ χώραν· ἄξιον οὖν σοι καὶ μεγαλοπρεπέστατα τιμῆσαι Σεύθην. εὖνους δὲ σοι ὦν 20
 παραινῶ. εὖ οἶδα γὰρ ὅτι ὅσῳ ἂν μείζω τούτῳ δωρήσῃ, τοσοῦτῳ μείζω ὑπὸ τούτου ἀγαθὰ πείσει. ἀκούων ταῦτα Ξενοφῶν ἠπόρει· οὐ γὰρ διεβεβήκει ἔχων ἐκ Παρίου εἰ μὴ παῖδα καὶ ὅσον ἐφόδιον.

Ἐπεὶ δ' εἰσῆλθον ἐπὶ τὸ δεῖπνον τῶν τε Θρα- 21
 κῶν οἱ κράτιστοι τῶν παρόντων καὶ οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ λοχαγοὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ εἴ τις πρεσβεία παρῆν ἀπὸ πόλεως, τὸ δεῖπνον μὲν ἦν καθημένους κύκλῳ· ἔπειτα δὲ τρίποδες εἰσηνέχθησαν· οὗτοι δ' ἦσαν κρεῶν μεστοὶ νενεμημένων, καὶ ἄρτοι ζυμίται μεγάλοι προσπεπερονημένοι ἦσαν πρὸς τοῖς κρέασι. μάλιστα δ' αἱ τράπεζαι κατὰ τοὺς ξένους αἰεὶ ἐτίθεντο· νόμος γὰρ ἦν — καὶ πρῶτος τοῦτ' ἐποίει 22
 Σεύθης, καὶ ἀνελόμενος τοὺς ἑαυτῷ παρακειμένους ἄρτους διέκλα κατὰ μικρὸν καὶ ἐρύπτει οἷς αὐτῷ ἐδόκει, καὶ τὰ κρέα ὡσαύτως, ὅσον μόνον γεύσασθαι ἑαυτῷ καταλιπών. καὶ οἱ ἄλλοι δὲ κατὰ ταῦτα 23
 ἐποίουν καθ' οὓς αἱ τράπεζαι ἔκειντο. Ἀρχὰς δὲ τις Ἀρύστας ὄνομα, φαγεῖν δεινός, τὸ μὲν διαροπτεῖν εἶα χαίρειν, λαβὼν δ' εἰς τὴν χεῖρα ὅσον τρι-

- χοίνικον ἄρτον καὶ κρέα θήμενος ἐπὶ τὰ γόνατα
 24 ἐδείπνει. κέρατα δ' οἴνου περιέφερον, καὶ πάντες
 ἐδέχοντο· ὁ δ' Ἀρύστας, ἐπεὶ παρ' αὐτὸν φέρων τὸ
 κέρας ὁ οἰνοχόος ἦκεν, εἶπεν ἰδὼν τὸν Ξενοφῶν-
 τα οὐκέτι δειπνοῦντα, Ἐκείνω, ἔφη, δός· σχολάζει
 25 γὰρ ἤδη, ἐγὼ δ' οὐδέπω. ἀκούσας Σεύθης τὴν
 φωνὴν ἠρώτα τὸν οἰνοχόον τί λέγει. ὁ δ' εἶπεν·
 ἑλληνίζειν γὰρ ἠπίστατο. ἐνταῦθα μὲν δὴ γέλωσ
 ἐγένετο.
- 26 Ἐπεὶ δὲ προυχῶρει ὁ πότος, εἰσῆλθεν ἀνὴρ
 Θραξ ἵππον ἔχων λευκόν, καὶ λαβὼν κέρας μεστὸν
 εἶπε· Προπίνω σοι, ὦ Σεύθῃ, καὶ τὸν ἵππον τοῦτον
 δωροῦμαι, ἐφ' οὗ καὶ διώκων ὃν ἂν ἐθέλης αἰρήσεις
 27 καὶ ἀποχωρῶν οὐ μὴ δείσης τὸν πολέμον. ἄλλος
 παῖδ' εἰσάγων οὕτως ἐδωρήσατο, καὶ ἄλλος ἱμάτια
 τῇ γυναικί. καὶ Τιμασίων προπίνων ἐδωρήσατο
 φιάλην τ' ἀργυρᾶν καὶ τάπιδα ἀξίαν δέκα μνῶν.
- 28 Γνήσιππος δὲ τις Ἀθηναῖος ἀναστὰς εἶπεν ὅτι ἀρ-
 χαῖος εἶη νόμος κάλλιστος τοὺς μὲν ἔχοντας διδόναι
 τῷ βασιλεῖ τιμῆς ἕνεκα, τοῖς δὲ μὴ ἔχουσι διδόναι
 τὸν βασιλέα, ἵνα καὶ γὰρ, ἔφη, ἔχω σοι δωρεῖσθαι
 29 καὶ τιμᾶν. ὁ δὲ Ξενοφῶν ἠπορεῖτο τί ποιήσῃ· καὶ
 γὰρ ἐτύγχανεν ὡς τιμώμενος ἐν τῷ πλησιαιτάτῳ
 δίφρῳ Σεύθῃ καθήμενος. ὁ δ' Ἡρακλείδης ἐκέ-
 λευεν αὐτῷ τὸ κέρας ὀρέξαι τὸν οἰνοχόον. ὁ δὲ
 Ξενοφῶν, ἤδη γὰρ ὑποπεπωκώς ἐτύγχανεν, ἀνέστη
 30 θαρραλέως δεξάμενος τὸ κέρας καὶ εἶπεν· Ἐγὼ δέ
 σοι, ὦ Σεύθῃ, δίδωμι ἑμαυτὸν καὶ τοὺς ἐμοὺς
 τούτους ἐταίρους φίλους εἶναι πιστοὺς, καὶ οὐδέν'

ἀκοντα, ἀλλὰ πάντας μᾶλλον ἔτι ἐμοῦ σοι βουλο-
 μένους φίλους εἶναι. καὶ νῦν πάρεισιν οὐδέν σε 31
 προσαιτοῦντες, ἀλλὰ καὶ προϊέμενοι καὶ πονεῖν ὑπὲρ
 σοῦ καὶ προκινδυνεύειν ἐθέλοντες· μεθ' ὧν, ἂν οἱ
 θεοὶ θέλωσι, πολλὴν χώραν τὴν μὲν ἀπολήμῃ πα-
 τρώαν οὖσαν, τὴν δὲ κτήσῃ, πολλοὺς δ' ἵππους,
 πολλοὺς δ' ἄνδρας καὶ γυναῖκας κατακτήσῃ, οὓς
 οὐ λήξουσθαί σε δεήσει, ἀλλ' αὐτοὶ φέροντες παρ-
 ἔσσονται πρὸς σὲ δῶρα. ἀναστὰς ὁ Σεύθης συνεξέπιε 32
 καὶ συγκατεσκεδάσατο μετ' αὐτοῦ τὸ κέρασ. μετὰ
 ταῦτ' εἰσῆλθον κέρασί τε οἷοις σημαίνουσιν αὐλοῦν-
 τες καὶ σάλπιγξιν ὠμοβοεῖαις ῥυθμούς τε καὶ οἶον
 μαγάδι σαλπίζοντες. καὶ αὐτὸς Σεύθης ἀναστὰς 33
 ἀνέκραγέ τι πολεμικὸν καὶ ἐξήλατο ὡσπερ βέλος
 φυλαττόμενος μάλ' ἐλαφρῶς. εἰσῆσαν δὲ καὶ γελω-
 τοποιοί.

Ὡς δ' ἦν ἥλιος ἐπὶ δυσμαῖς, ἀνέστησαν οἱ 34
 Ἕλληνας καὶ εἶπον, ὅτι ὥρα νυκτοφύλακας καθι-
 στάναι καὶ σύνθημα παραδιδόναι. καὶ Σεύθην ἐκέ-
 λευον παραγγεῖλαι ὅπως εἰς τὰ Ἑλληνικὰ στρατό-
 πεδα μηδεὶς τῶν Θρακῶν εἴσεισι νυκτός· οἱ τε γὰρ
 πολέμιοι Θρακῆς ἡμῖν καὶ ὑμεῖς οἱ φίλοι. ὡς δ' 35
 ἐξῆσαν, συνανέστη ὁ Σεύθης οὐδέν τι μεθύοντι
 εἰκώς. ἐξελθὼν δ' εἶπεν αὐτοὺς τοὺς στρατηγούς
 ἀποκαλέσας· Ὡ ἄνδρες, οἱ πολέμιοι ἡμῶν οὐκ ἴσασι
 πῶ τὴν ἡμετέραν συμμαχίαν· ἦν οὖν ἔλωμεν ἐπ'
 αὐτοὺς, πρὶν φυλάξασθαι ὥστε μὴ ληφθῆναι ἢ πα-
 ρασκευάσασθαι ὥστ' ἀμύνασθαι, μάλιστα ἂν λάβοι-
 μεν κἀνθρώπους καὶ χρήματα. συνεπήρουν ταῦθ' 36

οἱ στρατηγοὶ καὶ ἡγεῖσθαι ἐκέλευον. ὁ δ' εἶπε· Πα-
 ρασκευασάμενοι ἀναμένετε· ἐγὼ δ' ὀπόταν καιρὸς
 ἢ ἴξω πρὸς ὑμᾶς, καὶ τοὺς πελταστὰς καὶ ὑμᾶς
 37 ἀναλαβὼν ἡγήσομαι σὺν τοῖς ἵπποις. καὶ ὁ Ξενο-
 φῶν εἶπε· Σκέψαι τοίνυν, εἴπερ νυκτὸς πορευσόμεθα,
 εἰ ὁ Ἑλληνικὸς νόμος κάλλιον ἔχει· μεθ' ἡμέραν
 μὲν γὰρ ἐν ταῖς πορείαις ἡγεῖται τοῦ στρατεύματος
 ὁποῖον ἂν αἰεὶ πρὸς τὴν χώραν συμφέρη, ἐάν θ'
 ὀπλιτικὸν ἐάν τε πελταστικὸν ἐάν θ' ἵππικόν· νύ-
 κτωρ δὲ νόμος τοῖς Ἑλλησιν ἡγεῖσθαι τὸ βραδύτα-
 38 τον· οὕτω γὰρ ἥμιστα διασπᾶται τὸ στράτευμα καὶ
 ἥμιστα λανθάνουσιν ἀποδιδράσκοντες ἀλλήλους· οἱ
 δὲ διασπασθέντες πολλάκις καὶ περιπίπτουσιν ἀλλή-
 λοις καὶ ἀγνοοῦντες κακῶς ποιοῦσι καὶ πάσχουσιν.
 39 εἶπεν οὖν Σεύθης· Ὁρθῶς λέγετε καὶ ἐγὼ τῷ νόμῳ
 τῷ ὑμετέρῳ πείσομαι· καὶ ὑμῖν μὲν ἡγεμόνας δώσω
 τῶν πρεσβυτάτων τοὺς ἐμπειροτάτους τῆς χώρας,
 αὐτὸς δ' ἐφέσομαι τελευταῖος τοὺς ἵππους ἔχων·
 ταχὺ γὰρ πρῶτος, ἂν δέη, παρέσομαι. σύνθημα
 δ' εἶπον Ἀθηναίαν κατὰ τὴν συγγένειαν. ταῦτ' εἰ-
 πόντες ἀνεπαύοντο.

40 Ἦνίκα δ' ἦν ἀμφὶ μέσας νύκτας, παρῆν Σεύ-
 θης ἔχων τοὺς ἵππείας τεθωρακισμένους καὶ τοὺς
 πελταστὰς σὺν τοῖς ὅπλοις. καὶ ἐπεὶ παρέδωκε τοὺς
 ἡγεμόνας, οἱ μὲν ὀπλῆται ἡγοῦντο, οἱ δὲ πελτασταὶ
 41 εἶποντο, οἱ δ' ἵππῆς ὠπισθοφυλάκων· ἐπεὶ δ' ἡμέρα
 ἦν, ὁ Σεύθης παρήλαυεν εἰς τὸ πρόσθεν καὶ ἐπή-
 νεσε τὸν Ἑλληνικὸν νόμον. πολλάκις γὰρ ἔφη νύκτωρ
 αὐτὸς καὶ σὺν ὀλίγοις πορευόμενος ἀποσπασθῆναι

σὺν τοῖς ἵπποις ἀπὸ τῶν πεζῶν· νῦν δ' ὡσπερ δεῖ
 ἀθρόοι πάντες ἅμα τῇ ἡμέρᾳ φαινόμεθα. ἀλλ' ὑμεῖς
 μὲν περιμένετ' αὐτοῦ καὶ ἀναπαύεσθε, ἐγὼ δὲ σκε-
 ψάμενός τι ἤξω. ταῦτ' εἰπὼν ἤλαυνε δι' ὄρους ὁδόν
 τινα λαβών. ἐπεὶ δ' ἀφίκετ' εἰς χιόνα πολλήν, ἐσκέ- 42
 ψατ' εἰ εἴη ἴχνη ἀνθρώπων ἢ πρόσω ἡγούμενα ἢ
 ἐναντία. ἐπεὶ δ' ἀτριβῆ ἑώρα τὴν ὁδόν, ἤκε ταχὺ
 πάλιν καὶ ἔλεγεν· Ἄνδρες, καλῶς ἔσται, ἦν θεὸς 43
 θέλη· τοὺς γὰρ ἀνθρώπους λήσομεν ἐπιπεσόντες.
 ἀλλ' ἐγὼ μὲν ἡγήσομαι τοῖς ἵπποις, ὅπως ἂν τιν'
 ἴδωμεν, μὴ διαφυγῶν σημήνη τοῖς πολεμίοις· ὑμεῖς
 δ' ἐπεσθε· κὰν λειφθῆτε, τῷ στίβῳ τῶν ἵππων
 ἐπεσθε. ὑπερβάντες δὲ τὰ ὄρη ἤξομεν εἰς κώμας
 πολλὰς τε καὶ εὐδαίμονας.

Ἦνίκα δ' ἦν μέσον ἡμέρας, ἦδη τ' ἦν ἐπὶ τοῖς 44
 ἄκροις καὶ κατιδῶν τὰς κώμας ἤκεν ἐλαύνων πρὸς
 τοὺς ὀπλίτας καὶ ἔλεγεν· Ἀφήσω ἤδη καταθεῖν τοὺς
 μὲν ἱππέας εἰς τὸ πεδίον, τοὺς δὲ πελταστὰς ἐπὶ τὰς
 κώμας. ἀλλ' ἐπεσθ' ὡς ἂν δύνησθε τάχιστα, ὅπως
 ἂν τις ὑφιστῆται, ἀλέξησθε. ἀκούσας ταῦθ' ὁ Ξε- 45
 νοφῶν κατέβη ἀπὸ τοῦ ἵππου. καὶ ὅς ἤρετο· Τί
 καταβαίνεις ἐπεὶ σπεύδειν δεῖ; Οἰδ', ἔφη, ὅτι οὐκ
 ἐμοῦ μόνου δέει· οἱ δ' ὀπλίται θάττον δραμοῦνται
 καὶ ἥδιον, ἂν καὶ γὰρ πεζὸς ἡγῶμαι. μετὰ ταῦτ' 46
 ὤχετο, καὶ Τιμασίων μετ' αὐτοῦ ἔχων ἱππέας ὡς
 τετραράκοντα τῶν Ἑλλήνων. Ξενοφῶν δὲ παρηγ-
 γύησε τοὺς εἰς τριάκοντ' ἔτη παριέναι ἀπὸ τῶν
 λόχων εὐζῶνους. καὶ αὐτὸς μὲν ἐτρόχαζε τούτους
 ἔχων, Κλεάνωρ δ' ἡγεῖτο τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. ἐπεὶ

δ' ἐν ταῖς κώμαις ἦσαν, Σεύθῃς ἔχων ὅσον τριά-
 47 κονθ' ἱππέας προσελάσας εἶπε· Τάδε δὴ, ὦ Ξενοφῶν,
 ἃ σοὶ ἔλεγον· ἔχονται οἱ ἄνθρωποι· ἀλλὰ γὰρ ἔρη-
 μοι οἱ ἱππῆς οὔχονται μοι ἄλλος ἄλλη διώκων,
 δέδοικα μὴ συστάντες ἀθρόοι που κακόν τι ἐργά-
 σονται οἱ πολέμοι. δεῖ δὲ καὶ ἐν ταῖς κώμαις
 καταμένειν τινὰς ἡμῶν· μεστὰ γὰρ εἰσιν ἀνθρώπων.
 48 Ἄλλ' ἐγὼ μὲν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, σὺν οἷς ἔχω τὰ
 ἄκρα καταλήψομαι· σὺ δὲ Κλεάνορα κέλευε διὰ τοῦ
 πεδίου παρατεῖναι τὴν φάλαγγα παρὰ τὰς κώμας.
 ἐπεὶ δὲ ταῦτ' ἐποίησαν, συνηλίσθησαν ἀνδράποδα
 μὲν εἰς χίλια, βόες δὲ δισχίλιοι, πρόβατα ἄλλα μύρια.
 τότε μὲν δὴ αὐτοῦ ἠυλίσθησαν.

IV. Τῇ δ' ὑστεραία κατακαύσας ὁ Σεύθῃς τὰς
 κώμας παντελῶς καὶ οἰκίαν οὐδεμίαν λιπῶν, ὅπως
 φόβον ἐνεῖη καὶ τοῖς ἄλλοις οἷα πείσονται, ἂν μὴ
 2 πείθωνται, ἀπήει πάλιν. καὶ τὴν μὲν λείαν ἀπ-
 ἐπεμψε διατίθεσθαι Ἡρακλείδην εἰς Πέρινον, ὅπως
 δὴ μισθὸς γένοιτο τοῖς στρατιώταις· αὐτὸς δὲ καὶ
 οἱ Ἕλληρες ἐστρατοπεδεύοντο ἀνὰ τὸ Θυνῶν πεδῖον.
 3 οἱ δ' ἐκλιπόντες ἔφρουγον εἰς τὰ ὄρη. ἦν δὲ χιῶν
 πολλή καὶ ψύχος οὕτως ὥστε τὸ ὕδωρ ὃ ἐφέροντο
 ἐπὶ δεῖπνον ἐπήγγυτο καὶ ὁ οἶνος ὃ ἐν τοῖς ἀγγείοις,
 καὶ τῶν Ἑλλήνων πολλῶν καὶ ῥῖνες ἀπεκάνοντο καὶ
 4 ὤτα. καὶ τότε δῆλον ἐγένετο οὗ ἕνεκα οἱ Θραῖκες
 τὰς ἀλωπεκᾶς ἐπὶ ταῖς κεφαλαῖς φοροῦσι καὶ τοῖς
 ὠσί, καὶ χιτῶνας οὐ μόνον περὶ τοῖς στέρνοις ἀλλὰ
 καὶ περὶ τοῖς μηροῖς, καὶ ζειράς μέχρι τῶν ποδῶν
 5 ἐπὶ τῶν ἵππων ἔχουσιν, ἀλλ' οὐ χλαμύδας. ἀφιεῖς

δὲ τῶν αἰχμαλώτων ὁ Σεύθης εἰς τὰ ὄρη ἔλεγεν
 ὅτι εἰ μὴ καταβήσονται οἰκήσοντες καὶ πείσονται οἷ,
 κατακαύσει καὶ τούτων τὰς κώμας καὶ τὸν σῆτον,
 καὶ ἀπολοῦνται τῷ λιμῷ. ἐκ τούτου κατέβαινον
 καὶ γυναῖκες καὶ παῖδες καὶ πρεσβύτεροι· οἱ δὲ
 νεώτεροι ἐν ταῖς ὑπὸ τὸ ὄρος κώμας ἠϋλίζοντο.
 καὶ ὁ Σεύθης καταμαθὼν ἐκέλευσε τὸν Ξενοφῶντα 6
 τῶν ὀπλιτῶν τοὺς νεωτάτους λαβόντα συνεπιπέ-
 σθαι. καὶ ἀναστάντες τῆς νυκτὸς ἅμα τῇ ἡμέρᾳ
 παρήσαν εἰς τὰς κώμας. καὶ οἱ μὲν πλείστοι ἐξ-
 ἔφυγον· πλησίον γὰρ ἦν τὸ ὄρος· ὅσους δ' ἔλαβε
 κατηκόντισεν ἀφειδῶς Σεύθης.

Ἐπισθένης δ' ἦν τις Ὀλύμπιος, ὃς ἰδὼν παῖδα 7
 καλὸν ἠβασκοντα ἄρτι πέλτην ἔχοντα μέλλοντα ἀπο-
 θνήσκειν, προσδραμὼν Ξενοφῶντι ἰκέτευε βοηθῆσαι
 παιδί καλῷ. καὶ ὃς προσελθὼν τῷ Σεύθῃ δεῖται 8
 μὴ ἀποκτείνειν τὸν παῖδα, καὶ τοῦ Ἐπισθένου δι-
 ηγεῖται τὸν τρόπον, καὶ ὅτι λόχον ποτὲ συνελέξατο
 σκοπῶν οὐδὲν ἄλλ' ἢ εἴ τινες εἴεν καλοί, καὶ μετὰ
 τούτων ἦν ἀνὴρ ἀγαθός. ὁ δὲ Σεύθης ἤρετο· Ἥ 9
 καὶ ἐθέλεις ἄν, ὦ Ἐπίσθενες, ὑπὲρ τούτου ἀπο-
 θανεῖν; ὁ δ' ὑπεραναιτίας τὸν τράχηλον, Παῖε,
 ἔφη, εἰ κελεύει ὁ παῖς. ἐπήρετο ὁ Σεύθης τὸν παῖδα 10
 εἰ παίσειεν αὐτὸν ἀντ' ἐκείνου. οὐκ εἶα ὁ παῖς, ἀλλ'
 ἰκέτευε μηδέτερον κατακαίνειν. ἐνταῦθ' ὁ Ἐπι-
 σθένης περιλαβὼν τὸν παῖδα εἶπεν· Ὄρα σοι, ὦ
 Σεύθῃ, περὶ τοῦδ' μοι διαμάχεσθαι· οὐ γὰρ με-
 θήσω τὸν παῖδα. ὁ δὲ Σεύθης γελῶν ταῦτα μὲν 11
 εἶα· ἔδοξε δ' αὐτῷ αὐτοῦ ἀνλισθῆναι, ἵνα μηδ'

δ' ἐν ταῖς κόμαις ἦσαν, Σεύθης ἔχων ὅσον τριά-
 47 κονθ' ἱππέας προσελάσας εἶπε· Τάδε δὴ, ὦ Ξενοφῶν,
 ἃ σοὶ ἔλεγον· ἔχονται οἱ ἄνθρωποι· ἀλλὰ γὰρ ἔρη-
 μοι οἱ ἱππῆς οἴχονται μοι ἄλλος ἄλλη διώκων,
 δέδοικα μὴ συστάντες ἄθροοι που κακόν τι ἐργά-
 σονται οἱ πολέμιοι. δεῖ δὲ καὶ ἐν ταῖς κόμαις
 καταμένειν τινὰς ἡμῶν· μεσταὶ γὰρ εἰσιν ἀνθρώπων.
 48 Ἄλλ' ἐγὼ μὲν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, σὺν οἷς ἔχω τὰ
 ἄκρα καταλήφομαι· σὺ δὲ Κλεάνορα κέλευε διὰ τοῦ
 πεδίου παρατείνειν τὴν φάλαγγα παρὰ τὰς κόμας.
 ἐπεὶ δὲ ταῦτ' ἐποίησαν, συνηλίσθησαν ἀνδράποδα
 μὲν εἰς χίλια, βόες δὲ δισχίλιοι, πρόβατα ἄλλα μύρια.
 τότε μὲν δὴ αὐτοῦ ἠύλισθησαν.

IV. Τῇ δ' ὑστεραία κατακαύσας ὁ Σεύθης τὰς
 κόμας παντελῶς καὶ οἰκίαν οὐδεμίαν λιπών, ὅπως
 φόβον ἐνεῖη καὶ τοῖς ἄλλοις οἷα πείσονται, ἂν μὴ
 2 πείθωνται, ἀπήει πάλιν. καὶ τὴν μὲν λείαν ἀπ-
 ἐπεμψε διατίθεσθαι Ἡρακλείδην εἰς Πέρινθον, ὅπως
 δὴ μισθὸς γένοιτο τοῖς στρατιώταις· αὐτὸς δὲ καὶ
 οἱ Ἕλληες ἐστρατοπεδεύοντο ἀνὰ τὸ Θυνῶν πεδῖον.
 3 οἱ δ' ἐκλιπόντες ἔφευγον εἰς τὰ ὄρη. ἦν δὲ χιῶν
 πολλή καὶ ψύχος οὕτως ὥστε τὸ ὕδωρ ὃ ἐφέροντο
 ἐπὶ δεῖπνον ἐπήγνυτο καὶ ὁ οἶνος ὃ ἐν τοῖς ἀγγείοις,
 καὶ τῶν Ἑλλήνων πολλῶν καὶ ῥίνες ἀπεκάνοντο καὶ
 4 ὤτα. καὶ τότε δῆλον ἐγένετο οὗ ἕνεκα οἱ Θραῖες
 τὰς ἀλωπεκᾶς ἐπὶ ταῖς κεφαλαῖς φοροῦσι καὶ τοῖς
 ὠσί, καὶ χιτῶνας οὐ μόνον περὶ τοῖς στέροισι ἀλλὰ
 καὶ περὶ τοῖς μηροῖς, καὶ ζειράς μέχρι τῶν ποδῶν
 5 ἐπὶ τῶν ἵππων ἔχουσιν, ἀλλ' οὐ χλαμύδας. ἀφίεις

δὲ τῶν αἰχμαλώτων ὁ Σεύθης εἰς τὰ ὄρη ἔλεγεν
 ὅτι εἰ μὴ καταβήσονται οἰκήσοντες καὶ πείσονται οἱ,
 κατακαύσει καὶ τούτων τὰς κόμας καὶ τὸν σῖτον,
 καὶ ἀπολοῦνται τῷ λιμῷ. ἐκ τούτου κατέβαινον
 καὶ γυναῖκες καὶ παῖδες καὶ πρεσβύτεροι· οἱ δὲ
 νεώτεροι ἐν ταῖς ὑπὸ τὸ ὄρος κόμαις ἠυλλίζοντο.
 καὶ ὁ Σεύθης καταμαθὼν ἐκέλευσε τὸν Ξενοφῶντα 6
 τῶν ὀπλιτῶν τοὺς νεωτάτους λαβόντα συνεπισπέ-
 σθαι. καὶ ἀναστάντες τῆς νυκτὸς ἅμα τῇ ἡμέρᾳ
 παρήσαν εἰς τὰς κόμας. καὶ οἱ μὲν πλείστοι ἐξ-
 ἔφυγον· πλησίον γὰρ ἦν τὸ ὄρος· ὅσους δ' ἔλαβε
 κατηκόντισεν ἀφειδῶς Σεύθης.

Ἐπισθένης δ' ἦν τις Ὀλύνθιος, ὃς ἰδὼν παῖδα 7
 καλὸν ἠββάσκοντα ἄρτι πέλτην ἔχοντα μέλλοντα ἀπο-
 θνήσκειν, προσδραμὼν Ξενοφῶντι ἰκέτευε βοηθῆσαι
 παιδί καλῷ. καὶ ὃς προσελθὼν τῷ Σεύθῃ δεῖται 8
 μὴ ἀποκτείνειν τὸν παῖδα, καὶ τοῦ Ἐπισθένου δι-
 ηγεῖται τὸν τρόπον, καὶ ὅτι λόχον ποτὲ συνελέξατο
 σκοπῶν οὐδὲν ἄλλ' ἢ εἰ τινες εἴεν καλοί, καὶ μετὰ
 τούτων ἦν ἀνὴρ ἀγαθός. ὁ δὲ Σεύθης ἤρετο· Ἥ 9
 καὶ ἐθέλοις ἄν, ὧ Ἐπίσθενες, ὑπὲρ τούτου ἀπο-
 θανεῖν; ὁ δ' ὑπερανατείνας τὸν τράχηλον, Παῖε,
 ἔφη, εἰ κελεύει ὁ παῖς. ἐπήρετο ὁ Σεύθης τὸν παῖδα 10
 εἰ παῖσειεν αὐτὸν ἀντ' ἐκείνου. οὐκ εἶα ὁ παῖς, ἀλλ'
 ἰκέτευε μηδέτερον κατακαίνειν. ἐνταῦθ' ὁ Ἐπι-
 σθένης περιλαβὼν τὸν παῖδα εἶπεν· Ὁρα σοι, ὧ
 Σεύθη, περὶ τοῦδ' ἐμοὶ διαμάχεσθαι· οὐ γὰρ με-
 θήσω τὸν παῖδα. ὁ δὲ Σεύθης γελῶν ταῦτα μὲν 11
 εἶα· ἔδοξε δ' αὐτῷ αὐτοῦ ἀυλισθῆναι, ἵνα μηδ'

ἐκ τούτων τῶν κωμῶν οἱ ἐπὶ τοῦ ὄρους τρέφοιντο. καὶ αὐτὸς μὲν ἐν τῷ πεδίῳ ὑποκαταβάς ἐσκήνου, ὁ δὲ Ξενοφῶν ἔχων τοὺς ἐπιλέκτους ἐν τῇ ὑπὸ τὸ ὄρος ἀνωτάτῳ κώμῃ, καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ἐν τοῖς ὄρειοις καλουμένοις Θραξὶ πλησίον κατεσκήνησαν.

12 Ἐκ τούτου ἡμέραι τ' οὐ πολλαὶ διετρίβοντο καὶ οἱ ἐκ τοῦ ὄρους Θραῖκες καταβαίνοντες πρὸς τὸν Σεύθην περὶ σπονδῶν καὶ δμηρῶν διεπράττοντο. καὶ ὁ Ξενοφῶν ἐλθὼν ἔλεγε τῷ Σεύθῃ, ὅτι ἐν πονηροῖς σκηνοῖεν καὶ πλησίον εἶεν οἱ πολέμιοι· ἰδίῳ τ' ἂν ἔξω ἀυλίζεσθαι ἔφη ἐν ἐχυροῖς χωροῖς μᾶλλον ἢ ἐν τοῖς στεγνοῖς, ὥστ' ἀπολέσθαι. ὁ δὲ θαρρεῖν ἐκέλευε καὶ ἔδειξεν δμηρῶς παρόντας αὐτῶν.

13 ἐδέοντο δὲ καὶ αὐτοῦ Ξενοφῶντος καταβαίνοντες· τινες τῶν ἐκ τοῦ ὄρους συμπράξαι σφίσι τὰς σπονδάς. ὁ δ' ὠμολόγει καὶ θαρρεῖν ἐκέλευε καὶ ἡγγυᾶτο μηδὲν αὐτοῖς κακὸν πείσεσθαι πειθομένους Σεύθῃ. οἱ δ' ἄρα ταῦτ' ἔλεγον κατασκοπῆς ἕνεκα.

14 Ταῦτα μὲν τῆς ἡμέρας ἐγένετο· εἰς δὲ τὴν ἐπιούσαν νύκτα ἐπιτίθενται ἐλθόντες ἐκ τοῦ ὄρους οἱ Θυνοί. καὶ ἡγεμῶν μὲν ἦν ὁ δεσπότης ἐκάστης τῆς οἰκίας· χαλεπὸν γὰρ ἦν ἄλλως τὰς οἰκίας σκότους ὄντος ἀνευρίσκειν ἐν ταῖς κώμας· καὶ γὰρ αἱ οἰκίαι κύκλῳ περιεσταύρωντο μεγάλοις σταυροῖς τῶν
15 προβάτων ἕνεκα. ἐπεὶ δ' ἐγένοντο κατὰ τὰς θύρας ἐκάστου τοῦ οἰκήματος, οἱ μὲν εἰσηκόντιζον, οἱ δὲ τοῖς σκυτάλοις ἔβαλλον, ἃ ἔχειν ἔφασαν ὡς ἀποκόψοντες τῶν δοράτων τὰς λόγχας, οἱ δ' ἐνεπίμπρασαν, καὶ Ξενοφῶντ' ὄνομαστὶ καλοῦντες ἐξίόντα

ἐκέλευον ἀποθνήσκειν, ἢ αὐτοῦ ἔφασαν κατακαυ-
 θήσεσθαι. καὶ ἤδη τε διὰ τοῦ ὀρόφου ἐφαίνετο 16
 πῦρ, καὶ ἐντεθωρακισμένοι οἱ περὶ τὸν Ξενοφῶντα
 ἔνδον ἦσαν ἀσπίδας καὶ μαχαίρας καὶ κράνη ἔχοντες,
 καὶ Σιλανὸς Μακίστιος ἐτῶν ὡς ὀκτωκαίδεκα ση-
 μαίνει τῇ σάλπιγγι· καὶ εὐθὺς ἐκπηδῶσιν ἐспа-
 σμένοι τὰ ξίφη καὶ οἱ ἐκ τῶν ἄλλων σκηνωμάτων.
 οἱ δὲ Θραῖκες φεύγουσιν, ὡς περ δὴ τρόπος ἦν αὐτοῖς, 17
 ὅπισθεν περιβαλλόμενοι τὰς πέλτας· καὶ αὐτῶν ὑπερ-
 αλλομένων τοὺς σταυροὺς ἐλήφθησάν τινες κρεμα-
 σθέντες ἐνεχομένων τῶν πελιῶν τοῖς σταυροῖς· οἱ
 δὲ καὶ ἀπέθανον ἀμαρτόντες τῶν ἐξόδων· οἱ δ'
 Ἕλληνες ἐδίωκον ἔξω τῆς κώμης. τῶν δὲ Θυνῶν 18
 ὑποστραφέντες τινὲς ἐν τῷ σκότει τοὺς παρατρέ-
 χοντας παρ' οἰκίαν καομένην ἠκόντιζον εἰς τὸ φῶς
 ἐκ τοῦ σκότους· καὶ ἔτρωσαν Ἰερώνυμόν τ' Εὐδοέα
 λοχαγὸν καὶ Θεογένη Λοκρὸν λοχαγόν· ἀπέθανε
 δ' οὐδεὶς· κατεκαύθη μέντοι καὶ ἐσθῆς τινων καὶ
 σκεύη. Σεύθης δ' ἤκε βοηθῶν σὺν ἐπιτὰ ἱππεῦσι 19
 τοῖς πρώτοις καὶ τὸν σαλπικτὴν ἔχων τὸν Θραῖκιον.
 καὶ ἐπεὶ πρῶτον ἦσθετο, ὅσον περ χρόνον ἐβοήθει,
 τοσοῦτον καὶ τὸ κέρας ἐφθέγγετο αὐτῷ· ὥστε καὶ
 τοῦτο φόβον συμπαρέσχε τοῖς πολεμίοις. ἐπεὶ δ'
 ἦλθεν, ἐδεξιούτο τε καὶ ἔλεγεν ὅτι οἶοιτο τεθνεῶτας
 πολλοὺς εὐρήσειν.

Ἐκ τούτου ὁ Ξενοφῶν δεῖται τοὺς ὁμήρους 20
 τ' αὐτῷ παραδοῦναι καὶ ἐπὶ τὸ ὄρος, εἰ βούλεται,
 συστρατεύεσθαι· εἰ δὲ μή, αὐτὸν ἔασαι. τῇ οὖν 21
 ἕστεραία παραδίδωσιν ὁ Σεύθης τοὺς ὁμήρους,

πρεσβυτέρους ἀνδρας ἤδη, τοὺς κρατίστους, ὡς ἔφασαν, τῶν ὀρείων, καὶ αὐτὸς ἔρχεται σὺν τῇ δυνάμει. ἤδη δ' εἶχε καὶ τριπλασίαν δύναμιν ὁ Σεύθης· ἐκ γὰρ τῶν Ὀδρυσῶν ἀκούοντες ἃ πράττει ὁ Σεύθης
 22 πολλοὶ κατέβαινον συστρατευσόμενοι. οἱ δὲ Θυνοὶ ἐπεὶ εἶδον ἀπὸ τοῦ ὄρους πολλοὺς μὲν ὀπλίτας, πολλοὺς δὲ πελταστάς, πολλοὺς δ' ἰππέας, καταβάντες ἰκέτευον σπείσασθαι, καὶ πάνθ' ὁμολόγουν
 23 ποιήσῃν καὶ πιστὰ λαμβάνειν ἐκέλευον. ὁ δὲ Σεύθης καλέσας τὸν Ξενοφῶντα ἐπεδείκνυεν ἃ λέγοιεν, καὶ οὐκ ἂν ἔφη σπείσασθαι, εἰ Ξενοφῶν βούλοιο τιμω-
 24 ρήσασθαι αὐτοὺς τῆς ἐπιθέσεως. ὁ δ' εἶπεν· Ἄλλ' ἔγωγ' ἰκανὴν νομίζω καὶ νῦν δίκην ἔχειν, εἰ οὔτοι δοῦλοι ἔσονται ἀντ' ἐλευθέρων. συμβουλεύειν μέντοι ἔφη αὐτῷ τὸ λοιπὸν ὀμήρους λαμβάνειν τοὺς δυνατωτάτους κακόν τι ποιεῖν, τοὺς δὲ γέροντας οἴκοι ἔαν. οἱ μὲν οὖν ταύτη πάντες δὴ προσωμολόγουν.

V. Ὑπερβάλλουσι δὲ πρὸς τοὺς ὑπὲρ Βυζαντίου Θοῤᾶκας εἰς τὸ Δέλτα καλούμενον· αὕτη δ' ἦν οὐκέτι
 2 ἀρχὴ Μαισάδου, ἀλλὰ Τήρους τοῦ Ὀδρύσου. καὶ ὁ Ἡρακλείδης ἐνταῦθ' ἔχων τὴν τιμὴν τῆς λείας παρῆν. καὶ Σεύθης ἐξαγαγὼν ζεύγη ἡμιονικὰ τρία, οὐ γὰρ ἦν πλείω, τὰ δ' ἄλλα βοεικά, καλέσας Ξενοφῶντα ἐν ἐκέλευε λαβεῖν, τὰ δ' ἄλλα διανεῖμαι τοῖς
 3 στρατηγοῖς καὶ λοχαγοῖς. Ξενοφῶν δ' εἶπεν· Ἐμοὶ μὲν τοίνυν ἀρκεῖ καὶ αὐθις λαβεῖν· τούτοις δὲ τοῖς στρατηγοῖς δωροῦ οἱ σὺν ἐμοὶ ἠκολούθησαν καὶ
 4 λοχαγοῖς. καὶ τῶν ζευγῶν λαμβάνει ἐν μὲν Τιμασίῳν ὁ Δαρδανεύς, ἐν δὲ Κλεάτιωρ ὁ Ὀρχομένιος,

ἐν δὲ Φρουρίσκος ὁ Ἀχαιῶς· τὰ δὲ βοεικὰ ζεύγη τοῖς λοχαγοῖς κατεμερίσθη. τὸν δὲ μισθὸν ἀποδίδωσιν ἐξεληλυθότος ἤδη τοῦ μηνὸς εἴκοσι μόνον ἡμερῶν· ὁ γὰρ Ἡρακλείδης ἔλεγεν ὅτι οὐ πλείον ἐμπολήσαι. ὁ οὖν Ξενοφῶν ἀχθῆσθεις εἶπεν ἐπο- 5 μύσας· Δοκεῖς μοι, ὦ Ἡρακλείδη, οὐχ ὡς δεῖ κήδεσθαι Σεύθου· εἰ γὰρ ἐκήδου, ἦκες ἂν φέρων πλήρη τὸν μισθὸν καὶ προσδανεισάμενος, εἰ μὴ ἄλλως ἐδύναω, καὶ ἀποδόμενος τὰ σαυτοῦ ἱμάτια.

Ἐντεῦθεν ὁ Ἡρακλείδης ἠχθῆσθη τε καὶ ἔδεισε 6 μὴ ἐκ τῆς Σεύθου φιλίας ἐκβληθεῖη, καὶ ὅτι ἐδύνατο ἀπὸ ταύτης τῆς ἡμέρας Ξενοφῶντα διέβαλλε πρὸς Σεύθην. οἱ μὲν δὴ στρατιῶται Ξενοφῶντι ἐνεκάλουν, 7 ὅτι οὐκ εἶχον τὸν μισθόν· Σεύθης δ' ἠχθετο αὐτῷ, ὅτι ἐντόνως τοῖς στρατιώταις ἀπῆτει τὸν μισθόν. καὶ τέως μὲν αἰεὶ ἐμέμνητο ὡς, ἐπειδὰν ἐπὶ θάλατταν 8 ἀπέλθῃ, παραδώσει αὐτῷ Βισάνθην καὶ Γάνος καὶ Νέον τεῖχος· ἀπὸ δὲ τούτου τοῦ χρόνου οὐδενὸς ἔτι τούτων ἐμέμνητο. ὁ γὰρ Ἡρακλείδης καὶ τοῦτο διεβεβλήκει, ὡς οὐκ ἀσφαλὲς εἶη τεῖχῃ παραδιδόναι ἀνδρὶ δύναμιν ἔχοντι.

Ἐκ τούτου ὁ μὲν Ξενοφῶν ἐβουλεύετο, τί χρῆ 9 ποιεῖν περὶ τοῦ ἔτι ἄνω στρατεύεσθαι· ὁ δ' Ἡρακλείδης εἰσαγαγὼν τοὺς ἄλλους στρατηγούς πρὸς Σεύθην λέγειν τ' ἐκέλευεν αὐτούς, ὅτι οὐδὲν ἂν ἦττον σφεῖς ἀγάγοιεν τὴν στρατιάν ἢ Ξενοφῶν, τὸν τε μισθὸν ὑπισχνεῖτο αὐτοῖς ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν ἐκπλεων παρέσεσθαι δυοῖν μηνοῖν, καὶ συστρατεύεσθαι ἐκέλευε. καὶ ὁ Τιμασίων εἶπεν· Ἐγὼ μὲν 10

- τοίνυν οὐδ' ἂν πέντε μηνῶν μισθὸς μέλλῃ εἶναι
στρατευσαίμην ἂν ἄνευ Ξενοφῶντος. καὶ ὁ Φρονί-
σκος καὶ ὁ Κλεάνωρ συνωμολόγουν τῷ Τιμασίωνι.
- 11 ἐντεῦθεν ὁ Σεύθης ἐλοιδορεῖ τὸν Ἑρακλείδην ὅτι
οὐ παρεκάλει καὶ Ξενοφῶντα. ἐκ δὲ τούτου παρα-
καλοῦσιν αὐτὸν μόνον. ὁ δὲ γνούς τοῦ Ἑρακλείδου
τὴν πανουργίαν, ὅτι βούλοιτ' αὐτὸν διαβάλλειν πρὸς
τοὺς ἄλλους στρατηγούς, παρέρχεται λαβῶν τοὺς
- 12 τε στρατηγούς πάντας καὶ τοὺς λοχαγούς. καὶ ἐπεὶ
πάντες ἐπέισθησαν, συνεστρατεύοντο καὶ ἀφικνοῦν-
ται ἐν δεξιᾷ ἔχοντες τὸν Πόντον διὰ τῶν Μελινο-
φάγων καλουμένων Θρακῶν εἰς τὸν Σαλμυδησόν.
ἐνθα τῶν εἰς τὸν Πόντον πλεουσῶν νεῶν πολλὰ
ὀκέλλουσι καὶ ἐκπίπτουσι· τέναγος γάρ ἐστιν ἐπὶ
- 13 πάμπλου τῆς θαλάττης. καὶ οἱ Θραῖκες οἱ κατὰ
ταῦτ' οἰκοῦντες στήλαις ὀρισάμενοι τὰ καθ' αὐτοὺς
ἐκπίπτοντα ἕκαστοι λήζονται· τέως δ' ἔλεγον πρὶν
ὀρίσασθαι ἀρπάζοντας πολλοὺς ὑπ' ἀλλήλων ἀπο-
- 14 θνήσκειν. ἐνταῦθ' ἠύρισκοντο πολλὰ μὲν κλίνας,
πολλὰ δὲ κιβώτια, πολλὰ δὲ βίβλοι γεγραμμέναι,
καὶ τᾶλλα πολλὰ ὅσ' ἐν ξυλίνοις τεύχεσι ναύκληροι
ἄγουσιν. ἐντεῦθεν ταῦτα καταστρεψάμενοι ἀπῆσαν
- 15 πάλιν. ἐνθα δὴ Σεύθης εἶχε στρατεύμα ἤδη πλέον
τοῦ Ἑλληνικοῦ· ἐκ τε γὰρ Ὀδρουσῶν πολὺ ἔτι
πλείους κατεβεβήκεσαν καὶ οἱ αἰεὶ πειθόμενοι συνε-
στρατεύοντο. κατηγλιόθησαν δ' ἐν τῷ πεδίῳ ὑπὲρ
Σηλυβρίας ὅσον τριάκοντα σταδίους ἀπέχοντες τῆς
- 16 θαλάττης. καὶ μισθὸς μὲν οὐδεὶς πω ἐφαίνετο· πρὸς
δὲ τὸν Ξενοφῶντα οἱ τε στρατιῶται παγχαλέπως

εἶχον ὃ τε Σεύθης οὐκέτι οἰκείως διέκειτο, ἀλλ' ὁπότε συγγενέσθαι αὐτῷ βουλόμενος ἔλθοι, πολλαὶ ἤδη ἀσχολίαι ἐφαίνοντο.

VI. Ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ σχεδὸν ἤδη δύο μηνῶν ὄντων ἀφικνεῖται Χαρμῖνός θ' ὁ Λάκων καὶ Πολύ- νικος παρὰ Θίβρωνος, καὶ λέγουσιν ὅτι Λακεδαι- μονίοις δοκεῖ στρατεύεσθαι ἐπὶ Τισσαφέρην, καὶ Θίβρων ἐκπέλευκεν ὡς πολεμήσων, καὶ δεῖται ταύτης τῆς στρατιᾶς καὶ λέγει ὅτι δαρεϊκὸς ἐκάστῳ ἔσται μισθὸς τοῦ μηνός, καὶ τοῖς λοχαγοῖς διμοιρία, τοῖς δὲ στρατηγοῖς τετραμοιρία. ἐπεὶ δ' ἦλθον οἱ 2 Λακεδαιμόνιοι, εὐθὺς ὁ Ἡρακλείδης πνθόμενος ὅτι ἐπὶ τὸ στράτευμα ἤκουσι λέγει τῷ Σεύθῃ ὅτι κάλλιστόν τι γεγένηται· οἱ μὲν γὰρ Λακεδαιμόνιοι δέονται τοῦ στρατεύματος, σὺ δ' οὐκέτι δέει ἀπο- δίδους δὲ τὸ στράτευμα χαριεῖ αὐτοῖς, σὲ δ' οὐκέτι ἀπαιτήσουσι τὸν μισθόν, ἀλλ' ἀπαλλάξονται ἐκ τῆς 3 χώρας. ἀκούσας ταῦθ' ὁ Σεύθης κελεύει παράγειν· καὶ ἐπεὶ εἶπον ὅτι ἐπὶ τὸ στράτευμα ἤκουσιν, ἔλεγεν ὅτι τὸ στράτευμα ἀποδίδωμι, φίλος τε καὶ σύμ- μαχος εἶναι βούλεται, καλεῖ τ' αὐτοὺς ἐπὶ ξένια· καὶ ἐξένιζε μεγαλοπρεπῶς. Ξενοφῶντα δ' οὐκ ἐκάλει, οὐδὲ τῶν ἄλλων στρατηγῶν οὐδένα. ἐρωτῶντων 4 δὲ τῶν Λακεδαιμονίων τίς ἀνὴρ εἶη Ξενοφῶν ἀπι- εκρίνατο ὅτι τὰ μὲν ἄλλ' εἶη οὐ κακός, φιλοστρα- τιώτης δέ· καὶ διὰ τοῦτο χεῖρόν ἐστιν αὐτῷ. καὶ οἱ εἶπον· Ἄλλ' ἢ δημαγωγεῖ ὁ ἀνὴρ τοὺς ἀνδρας; καὶ ὁ Ἡρακλείδης, Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Ἄφ' οὖν, 5 ἔφρασαν, μὴ καὶ ἡμῖν ἐναντιώσεται τῆς ἀπαγωγῆς;

ἀχθεσθαι. μετὰ τοῦτον ἄλλος ἀνέστη ὁμοίως καὶ ἄλλος. ἐκ δὲ τούτου Ξενοφῶν ἔλεξεν ὧδε·

Ἄλλὰ πάντα μὲν ἄρ' ἀνθρώπων ὄντα προσ- 11
δοκᾶν δεῖ, ὅποτε γε καὶ γὰρ νῦν ὑφ' ὑμῶν αἰτίαν
ἔχω ἐν ᾧ πλείστην προθυμίαν ἐμαυτῷ γε δοκῶ
συνειδέναί περὶ ὑμᾶς παρεσχημένους. ἀπετραπόμην
μὲν γ' ἤδη οἴκαδ' ὠρμημένους, οὐ μὰ τὸν Δία οὔτοι
πνυθανόμενος ὑμᾶς εὖ πράττειν, ἀλλὰ μᾶλλον
ἀκούων ἐν ἀπόροις εἶναι ὡς ὠφελήσων εἴ τι δυναί-
μην. ἐπεὶ δ' ἦλθον, Σεύθου τουτουὶ πολλοὺς ἀγγέ- 12
λους πρὸς ἐμὲ πέμποντος καὶ πολλὰ ὑπισχνουμένου
μοι, εἰ πείσαιμι ὑμᾶς πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν, τοῦτο
μὲν οὐκ ἐπεχείρησα ποιεῖν, ὡς αὐτοὶ ὑμεῖς ἐπίστα-
σθε, ἦγον δ' ἔθεν ὦμην τάχιστ' ἂν ὑμᾶς εἰς τὴν
Ἀσίαν διαβῆναι. ταῦτα γὰρ καὶ βέλτιστ' ἐνόμιζον
ὑμῖν εἶναι καὶ ὑμᾶς ἥδειν βουλομένους. ἐπεὶ δ' 13
Ἀριστάρχος ἐλθὼν σὺν τριήρεσιν ἐκώλυε διαπλεῖν
ἡμᾶς, ἐκ τούτου, ὅπερ εἰκὸς δήπου ἦν, συνέλεξα
ὑμᾶς, ὅπως βουλευσάμεθ' ὃ τι χρὴ ποιεῖν. οὐκοῦν 14
ὑμεῖς ἀκούοντες μὲν Ἀριστάρχου ἐπιτάττοντος ὑμῖν
εἰς Χερρόνησον πορεύεσθαι, ἀκούοντες δὲ Σεύθου
πείθοντος ἑαυτῷ συστρατεύεσθαι, πάντες μὲν ἐλέ-
γετε σὺν Σεύθῳ ἰέναι, πάντες δ' ἐψηφίσασθε ταῦτα.
τί οὖν ἐγὼ ἐνταῦθ' ἠδίκησα ἀγαγὼν ὑμᾶς ἐνθα
πᾶσιν ὑμῖν ἐδόκει; ἐπεὶ γε μὴν ψεύδεσθαι ἤρξατο 15
Σεύθης περὶ τοῦ μισθοῦ, εἰ μὲν ἐπαινώ αὐτόν,
δικαίως ἂν με καὶ αἰτιῶσθε καὶ μισοῖτε· εἰ δὲ
πρόσθεν αὐτῷ πάντων μάλιστα φίλος ὢν νῦν πάν-
των διαφορώτατός εἰμι, πῶς ἂν ἔτι δικαίως ὑμᾶς

αἰρούμενος ἀντὶ Σεύθου ὑφ' ὑμῶν αἰτίαν ἔχοιμι
 16 περὶ ὧν πρὸς τοῦτον διαφέρομαι; ἀλλ' εἴποιτ' ἄν
 ὅτι ἐστὶ καὶ τὰ ὑμέτερά ἔχοντα τὰ περὶ Σεύθου
 τεχνάζειν. οὐκοῦν δῆλον τοῦτό γε, εἴπερ ἔμοι ἐτέλει
 τι Σεύθης, οὐχ οὕτως ἐτέλει δήριου ὡς ὧν τ' ἔμοι
 δοίη στέροίτο καὶ ἀλλ' ὑμῖν ἀποτίσειεν, ἀλλ' οἶμαι,
 εἰ ἐδίδου, ἐπὶ τούτῳ ἂν ἐδίδου ὅπως ἔμοι δοῦς
 17 μείον μὴ ἀποδοίη ὑμῖν τὸ πλεῖον. εἰ τοίνυν οὕτως
 ἔχεν οἴεσθε, ἔξεστιν ὑμῖν ἀντίκα μάλα ματαίαν
 ταύτην τὴν πράξιν ἀμφοτέροις ἡμῖν ποιῆσαι, ἔαν
 πράττητ' αὐτὸν τὰ χρήματα. δῆλον γὰρ ὅτι Σεύθης,
 εἰ ἔχω τι παρ' αὐτοῦ, ἀπαιτήσῃ με, καὶ ἀπαιτήσῃ
 μέντοι δικαίως, ἔαν μὴ βεβαιῶ τὴν πράξιν αὐτῶ
 18 ἐφ' ἣ ἔδωροδόκουν. ἀλλὰ πολλοῦ δέω τὰ ὑμέτερά
 ἔχειν· ὀμνύω γὰρ ὑμῖν θεοὺς πάντας καὶ πάσας
 μηδ' ἂ ἔμοι ἰδίᾳ ὑπέσχετο Σεύθης ἔχειν· πάρεστι
 δὲ καὶ αὐτὸς καὶ ἀκούων σύνοιδέ μοι εἰ ἐπιουρκῶ·
 19 ἵνα δὲ μᾶλλον θαυμάσητε, συνετόμνημι μηδ' ἂ οἱ
 ἄλλοι στρατηγοὶ ἔλαβον εἰληφέναι, μὴ τοίνυν μηδ'
 ὅσα τῶν λοχαγῶν ἔνιοι. καὶ τί δὴ ταῦτ' ἐποίουν;
 20 ὦμην, ἄνδρες, ὅσα μᾶλλον συμφέροιμι τούτῳ τὴν
 τότε πενίαν. τοσοῦτῳ μᾶλλον αὐτὸν φιλοφρονή-
 σεσθαι, ὅποτε δυνασθεῖη. ἐγὼ δ' ἅμα τ' αὐτὸν
 ὄρω εἰ πράττοιντα καὶ γινώσκω δὴ αὐτοῦ τὴν
 21 γνώμην. εἴποι δὲ τις ἄν, οὔκουν αἰσχύνει οὕτω
 μῶρος ἔξατατώμενος; καὶ μὰ Δί' ἡσχυνόμην μέν-
 ταν. εἰ ἐπὶ πολεμίου γ' ὄντος ἔστρατήθην· φίλω
 δ' ὅτι ἔξατατῶν αἰσχίον μοι δοκεῖ εἶναι ἢ ἔξατα-
 22 τώσθαι. εἴτε γ' ἔτι πρὸς φίλοις ἐστὶ φυλακί, πάσαν

οἷδ' ἡμᾶς φυλαξαμένους, ὡς μὴ παρασχεῖν τούτω
 πρόφασιν δικαίαν μὴ ἀποδιδόναι ἡμῖν ἃ ὑπέσχετο·
 οὔτε γὰρ ἡδικήσαμεν τούτον οὐδὲν οὔτε κατεβλα-
 κεύσαμεν τὰ τούτου οὐδὲ μὴν κατεδειλιάσαμεν οὐδὲν
 ἐφ' ὃ τι ἡμᾶς οὗτος παρεκάλεσεν. ἀλλὰ, φαίη τις 23
 ἄν, ἔδει τάνεχυρα τότε λαβεῖν, ὡς μηδ' εἰ ἐβούλετο
 ἐδύνατ' ἔξαπατᾶν. πρὸς ταῦτα δὴ ἀκούσαθ' ἃ ἐγὼ
 οὐκ ἄν ποτ' εἶπον τούτου ἐναντίον, εἰ μὴ μοι παν-
 τάπασιν ἀγνώμονες ἔδοκεῖτ' εἶναι ἢ λίαν εἰς ἐμὲ
 ἀχάριστοι. ἀναμνήσθητε γὰρ ἐν ποίοις τισὶ πράγ- 24
 μασιν ὄντες ἐτυγχάνετε, ἐξ ὧν ὑμᾶς ἐγὼ ἀνήγαγον
 πρὸς Σεύθην. οὐκ εἰς μὲν Πέρινθον προσῆτε τὴν
 πόλιν, Ἀρίσταρχος δ' ὑμᾶς ὁ Λακεδαιμόνιος οὐκ
 εἶα εἰσέναι ἀποκλήσας τὰς πύλας; ὑπαίθριοι δ' ἔξω
 ἐστρατοπεδεύετε, μέσος δὲ χειμῶν ἦν, ἀγορᾶ δ' ἔχρη-
 σθε σπάνια μὲν ὀρῶντες τὰ ὤνια, σπάνια δ' ἔχον-
 τες ὄτων ὠνοῖσθε, ἀνάγκη δ' ἦν μένειν ἐπὶ Θράκης· 25
 τριήρεις γὰρ ἐφορμοῦσαι ἐκώλυον διαπλεῖν· εἰ δὲ
 μένοι τις, ἐν πολεμῖα εἶναι, ἐνθα πολλοὶ μὲν ἱππῆς
 ἦσαν ἐναντίοι, πολλοὶ δὲ πελτασταί, ἡμῖν δ' ὄπλι- 26
 τικὸν μὲν ἦν ᾧ ἀθρόοι μὲν ἰόντες ἐπὶ τὰς κώμας
 ἴσως ἂν ἐδυνάμεθα σῖτον λαμβάνειν οὐδὲν τι ἀ-
 φθονον, ὅτω δὲ διώκοντες ἂν ἢ ἀνδράποδ' ἢ πρόβατα
 κατελαμβάνομεν οὐκ ἦν ἡμῖν· οὔτε γὰρ ἱππικὸν
 οὔτε πελταστικὸν ἔτι ἐγὼ συνεστηκὸς κατέλαβον
 παρ' ὑμῖν. εἰ οὖν ἐν τοιαύτῃ ἀνάγκῃ ὄντων ὑμῶν 27
 μηδ' ὄντινοῦν μισθὸν προσαιτήσας Σεύθην σύμμα-
 χον ὑμῖν προσέλαβον, ἔχοντα καὶ ἱππέας καὶ πελ-
 ταστὰς ὧν ὑμεῖς προσεδεῖσθε, ἢ κακῶς ἂν ἐδόκουν

αἰρούμενος ἀντὶ Σεύθου ὑφ' ὑμῶν αἰτίαν ἔχοιμι
 16 περὶ ὧν πρὸς τοῦτον διαφέρομαι; ἀλλ' εἴποιτ' ἄν
 ὅτι ἐστὶ καὶ τὰ ὑμέτερ' ἔχοντα τὰ περὶ Σεύθου
 τεχνάζειν. οὐκοῦν δῆλον τοῦτό γε, εἴτερ' ἐμοὶ ἐτέλει
 τι Σεύθης, οὐχ οὕτως ἐτέλει δήριου ὡς ὧν τ' ἐμοὶ
 δοίη στέροίτο καὶ ἀλλ' ὑμῖν ἀποτίσειεν, ἀλλ' οἶμαι,
 εἰ ἐδίδου, ἐπὶ τούτῳ ἄν ἐδίδου ὅπως ἐμοὶ δοῦς
 17 μείον μὴ ἀποδοίη ὑμῖν τὸ πλεῖον. εἰ τοίνυν οὕτως
 ἔχεν οἴεσθε, ἔξοστιν ὑμῖν ἀντίκα μάλα ματαίαν
 ταύτην τὴν πράξιν ἀμφοτέροις ἡμῖν ποιῆσαι, ἔαν
 πράττητ' αὐτὸν τὰ χρήματα. δῆλον γὰρ ὅτι Σεύθης,
 εἰ ἔχω τι παρ' αὐτοῦ, ἀπαιτήσῃ με, καὶ ἀπαιτήσῃ
 μέντοι δίκαιως, ἔαν μὴ βεβαιῶ τὴν πράξιν αὐτῷ
 18 ἐφ' ἣ ἐδωροδόκουν. ἀλλὰ πολλοῦ θέω τὰ ὑμέτερ'
 ἔχειν· ὀμνύω γὰρ ὑμῖν θεοὺς πάντας καὶ πάσας
 μηδ' ἄ ἐμοὶ ἰδίᾳ ὑπέσχετο Σεύθης ἔχειν· πάρεστι
 δὲ καὶ αὐτὸς καὶ ἀκούων σύνοιδέ μοι εἰ ἐπιορκῶ·
 19 ἵνα δὲ μᾶλλον θαυμάσητε, συνεπόμνυμι μηδ' ἄ οἱ
 ἄλλοι στρατηγοὶ ἔλαβον εἰληφέναι, μὴ τοίνυν μηδ'
 ὅσα τῶν λοχαγῶν ἔνιοι. καὶ τί δὴ ταῦτ' ἐποίουν;
 20 ὦμην, ἄνδρες, ὅσῳ μᾶλλον συμφέροίμι τούτῳ τὴν
 τότε πενίαν, τοσοῦτῳ μᾶλλον αὐτὸν φιλοφρονή-
 σεσθαι, ὅποτε δυνασθῆι. ἐγὼ δ' ἔμα τ' αὐτὸν
 ὀρῶ εὖ πράττοντα καὶ γινώσκω δὴ αὐτοῦ τὴν
 21 γνώμην. εἴποι δὴ τις ἄν, οὐκοῦν αἰσχύνει οὕτω
 μῶρος ἔξαπατώμενος; ναὶ μὰ Δί' ἠσχυρόμην μέν-
 τάν, εἰ ὑπὸ πολεμίου γ' ὄντος ἔξηρατήθην· φίλω
 δ' ὄντι ἔξαπατᾶν αἰσχίον μοι δοκεῖ εἶναι ἢ ἔξαπα-
 22 τᾶσθαι. ἐπεὶ ἦ γε πρὸς φίλους ἐστὶ φυλακῆ, πᾶσαν

οἶδ' ἡμᾶς φυλαξαμένους, ὡς μὴ παρασχεῖν τούτω πρόφασιν δικαίαν μὴ ἀποδιδόναι ἡμῖν ἢ ὑπέσχετο· οὔτε γὰρ ἡδικήσαμεν τούτον οὐδὲν οὔτε κατεβλακεύσαμεν τὰ τούτου οὐδὲ μὴν κατεδειλιάσαμεν οὐδὲν ἐφ' ὃ τι ἡμᾶς οὗτος παρεκάλεσεν. ἀλλὰ, φαίη τις ²³ ἂν, ἔδει τάνεχυρα τότε λαβεῖν, ὡς μὴδ' εἰ ἐβούλετο ἐδύνατ' ἐξαπατᾶν. πρὸς ταῦτα δὴ ἀκούσαθ' ἢ ἐγὼ οὐκ ἂν ποτ' εἶπον τούτου ἐναντίον, εἰ μὴ μοι παντάπασιν ἀγνώμονες ἐδοκεῖτ' εἶναι ἢ λίαν εἰς ἐμὲ ἀχάριστοι. ἀναμνήσθητε γὰρ ἐν ποίοις τισὶ πράγ- ²⁴ μασιν ὄντες ἐτυγχάνετε, ἐξ ὧν ὑμᾶς ἐγὼ ἀνήγαγον πρὸς Σεύθην. οὐκ εἰς μὲν Πέρινθον προσῆτε τὴν πόλιν, Ἀρίσταρχος δ' ὑμᾶς ὁ Λακεδαιμόνιος οὐκ εἶα εἰσεῖναι ἀποκλήσας τὰς πύλας; ὑπαίθριοι δ' ἔξω ἐστρατοπεδεύετε, μέσος δὲ χειμῶν ἦν, ἀγορᾶ δ' ἐχρησθε σπάνια μὲν ὀρῶντες τὰ ὄνια, σπάνια δ' ἔχοντες ὅτων ὠνοῖσθε, ἀνάγκη δ' ἦν μένειν ἐπὶ Θράκης· ²⁵ τριήρεις γὰρ ἐφορμοῦσαι ἐκώλυον διαπλεῖν· εἰ δὲ μένοι τις, ἐν πολεμίᾳ εἶναι, ἐνθα πολλοὶ μὲν ἱππῆς ἦσαν ἐναντίοι, πολλοὶ δὲ πελτασταί, ἡμῖν δ' ὄπλι- ²⁶ τικὸν μὲν ἦν ᾧ ἀθρόοι μὲν ἰόντες ἐπὶ τὰς κώμας ἴσως ἂν ἐδυνάμεθα σίτον λαμβάνειν οὐδὲν τι ἀφθονον, ὅτω δὲ διώκοντες ἂν ἢ ἀνδράποδ' ἢ πρόβατα κατελαμβάνομεν οὐκ ἦν ἡμῖν· οὔτε γὰρ ἱππικὸν οὔτε πελταστικὸν ἔτι ἐγὼ συνεστηκὸς κατέλαβον παρ' ὑμῖν. εἰ οὖν ἐν τοιαύτῃ ἀνάγκῃ ὄντων ὑμῶν ²⁷ μὴδ' ὄντινοῦν μισθὸν προσαιτήσας Σεύθην σύμμαχον ὑμῖν προσέλαβον, ἔχοντα καὶ ἱππέας καὶ πελταστὰς ὧν ὑμεῖς προσεδεῖσθε, ἢ κακῶς ἂν ἐδόκουν

28 ὑμῖν βεβουλεῦσθαι πρὸς ὑμῶν; τούτων γὰρ δήπου
 κοινωνήσαντες καὶ σίτον ἀφθονώτερον ἐν ταῖς κώμαις
 ἠύρισκετε διὰ τὸ ἀναγκάζεσθαι τοὺς Θραῖκας κατὰ
 σπουδὴν μᾶλλον φεύγειν, καὶ προβάτων κἀνδρα-
 29 πόδων μετέσχετε. καὶ πολέμιον οὐκέτι οὐδέν' ἐωρῶ-
 μεν ἐπειδὴ τὸ ἐπιτικὸν ἡμῖν προσεγένετο· τέως δὲ
 θαρραλέως ἡμῖν ἐφείπονθ' οἱ πολέμοι καὶ ἱππικῶ καὶ
 30 πελταστικῶ. εἰ δὲ δὴ ὁ συμπαρέχων ὑμῖν ταύτην τὴν
 ἀσφάλειαν μὴ πάμπολυν μισθὸν προσετέλει, τοῦτο
 δὴ τὸ σχέτλιον πάθημα καὶ διὰ τοῦτ' οὐδαμῆ ὀέσθε
 31 χρῆναι ζῶντ' ἐμὲ ἀνεῖναι; νῦν δὲ δὴ πῶς ἀπέρ-
 χεσθε; οὐ διαχειμάσαντες μὲν ἐν ἀφθόνοις τοῖς
 ἐπιτηδείοις, περιττὸν δ' ἔχοντες τοῦτ' εἴ τι ἐλάβετε
 παρὰ Σείθου; τὰ γὰρ τῶν πολεμίων ἐδαπανᾶτε.
 καὶ ταῦτα πράττοντες οὔτ' ἀνδρας ἐπείδετε ὑμῶν
 32 αὐτῶν ἀποθανόντας οὔτε ζῶντας ἀπεβάλετε. εἰ δὲ
 τι καλὸν πρὸς τοὺς ἐν τῇ Ἀσίᾳ βαρβάρους ἐπέ-
 πρακτο ὑμῖν, οὐ ἀκείνο σῶν ἔχετε καὶ πρὸς ἐκεί-
 νοις νῦν ἄλλην εὐκλειαν προσειλήφατε καὶ τοὺς ἐν
 τῇ Εὐρώπῃ Θραῖκας ἐφ' οὓς ἐστρατεύσασθε κρατή-
 σαντες; ἐγὼ μὲν ὑμᾶς φημι δικαίως ἂν ὢν ἐμοὶ
 χαλεπαίνετε τούτων τοῖς θεοῖς χάριν εἰδέναι ὡς
 33 ἀγαθῶν. καὶ τὰ μὲν δὴ ὑμέτερα τοιαῦτα. ἄγετε
 δὴ πρὸς θεῶν καὶ τὰ ἐμὰ σκέψασθ' ὡς ἔχει. ἐγὼ
 γὰρ ὅτε μὲν πρότερον ἀπῆα οἴκαδε, ἔχων μὲν ἔπαινον
 πολὺν πρὸς ὑμῶν ἀπεπορευόμεν, ἔχων δὲ δι' ὑμᾶς
 34 καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων εὐκλειαν. ἐπιστευόμεν
 δ' ὑπὸ Λακεδαιμονίων· οὐ γὰρ ἂν μ' ἐπεμπον
 πάλιν πρὸς ὑμᾶς. νῦν δ' ἀπέρχομαι πρὸς μὲν

Λακεδαιμονίους ὑφ' ὑμῶν διαβεβλημένους, Σεύθῃ
 δ' ἀπήχθημένος ὑπὲρ ὑμῶν, ὃν ἠλπίζον. εὐ ποιήσας
 μεθ' ὑμῶν ἀποστροφὴν καὶ ἐμοὶ καλὴν καὶ παισίν,
 εἰ γένοιτο, καταθήσεσθαι. ὑμεῖς δ', ὑπὲρ ὧν ἐγὼ 35
 ἀπήχθημαί τε πλεῖστα καὶ ταῦτα πολὺ κρείττοσιν
 ἑμαυτοῦ, πραγματευόμενός τ' οὐδὲ νῦν πω πέπαι-
 μαί ὅ τι δύναμαι ἀγαθὸν ὑμῖν, τοιαύτην ἔχετε
 γνώμην περὶ ἐμοῦ. ἀλλ' ἔχετε μὲν μ' οὔτε φεύ- 36
 γοντα λαβόντες οὔτ' ἀποδιδράσκοντα· ἦν δὲ ποιήσῃθ'
 ἃ λέγετε, ἴσθ' ὅτι ἄνδρα κατακεκονότες ἔσεσθε πολλὰ
 μὲν δὴ πρὸ ὑμῶν ἀγρυπνήσαντα, πολλὰ δὲ σὺν
 ὑμῖν πονήσαντα καὶ κινδυνεύσαντα καὶ ἐν τῷ μέρει
 καὶ παρὰ τὸ μέρος, θεῶν δ' ἴλεων ὄντων τρόπαια
 βαρβάρων πολλὰ δὴ σὺν ὑμῖν στησάμενον, ὅπως
 δέ γε μηδεὶ τῶν Ἑλλήνων πολέμιοι γένοισθε, πᾶν
 ὄσον ἐγὼ ἐδυνάμην πρὸς ὑμᾶς διατεινόμενον. καὶ 37
 γὰρ οὖν νῦν ὑμῖν ἕξεισιν ἀνεπιλήπτως πορεύεσθαι
 ὅποι ἂν ἔλησθε καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν.
 ὑμεῖς δέ, ὅτε πολλὴ ὑμῖν εὐπορία φαίνεται, καὶ
 πλεῖτ' ἐνθα δὴ ἐπεθυμεῖτε πάλαι, θέονται ἅτε ὑμῶν
 οἱ μέγιστον δυνάμενοι, μισθὸς δὲ φαίνεται, ἡγεμόνες
 δ' ἤκουσι οἱ κράτιστοι νομιζόμενοι εἶναι, νῦν δὴ
 καιρὸς ὑμῖν δοκεῖ εἶναι ὡς τάχιστ' ἐμὲ κατακαρνεῖν;
 οὐ μὴν ὅτε γ' ἐν τοῖς ἀπόροις ἦμεν, ὧ πάντων 38
 μνημονικώτατοι, ἀλλὰ καὶ πατέρ' ἐμ' ἐκαλεῖτε καὶ
 αἰὶ ὡς εὐεργέτου μεμνήσεσθαι ὑπισχεῖσθε, οὐ μέντοι
 ἀγνώμονες οὐδ' οὗτοί εἰσιν οἱ νῦν ἤκοντες ἐφ' ὑμᾶς·
 ὡσθ', ὡς ἐγὼ οἶμαι, οὐδὲ τούτοις δοκεῖτε βελτίονες ἂν
 εἶναι τοιοῦτοι ὄντες περὶ ἐμέ. ταῦτ' εἰπὼν ἐπαύσατο.

- 39 Χαρμῖνος δ' ὁ Λακεδαιμόνιος ἀναστὰς εἶπεν·
 ' Οὐ τῷ σιώ, ἀλλ' ἐμοὶ μέντοι οὐ δικαίως δοκεῖτε
 τῷ ἀνδρὶ τούτῳ χαλεπαίνειν· ἔχω γὰρ καὶ αὐτὸς
 αὐτῷ μαρτυρῆσαι. Σεύθης γὰρ ἐρωτῶντος ἐμοῦ
 καὶ Πολυνίκου περὶ Ξενοφῶντος τίς ἀνὴρ εἶη ἄλλο
 μὲν οὐδὲν εἶχε μέμψασθαι, ἄγαν δὲ φιλοστρατιώτην
 ἔφη αὐτὸν εἶναι· δι' ὃ καὶ χεῖρον αὐτῷ εἶναι πρὸς
 40 ἡμῶν τε τῶν Λακεδαιμονίων καὶ πρὸς αὐτοῦ. ἀνα-
 στὰς ἐπὶ τούτῳ Εὐρύλοχος Λουσιάτης Ἄρκας εἶπε·
 Καὶ δοκεῖ γέ μοι, ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι, τοῦτο
 ὑμᾶς πρῶτον ἡμῶν στρατηγῆσαι, παρὰ Σεύθου ἡμῖν
 τὸν μισθὸν ἀναπρᾶξαι ἢ ἐκόντος ἢ ἄκοντος, καὶ
 41 μὴ πρότερον ἡμᾶς ἀπαγαγεῖν. Πολυκράτης δ' Ἀθη-
 ναῖος εἶπεν ἐνετὸς ὑπὸ Ξενοφῶντος, ' Ορῶ γε μὴν,
 ἔφη, ὧ ἄνδρες, καὶ Ἡρακλείδην ἐνταῦθα παρόντα,
 ὅς παραλαβὼν τὰ χρήμαθ' ἃ ἡμεῖς ἐπονήσαμεν,
 ταῦτ' ἀποδόμενος οὔτε Σεύθῃ ἀπέδωκεν οὔθ' ἡμῖν
 τὰ γιγνόμενα, ἀλλ' αὐτὸς κλέψας πέπαται. ἦν οὖν
 σωφρονῶμεν, ἐξόμεθ' αὐτοῦ· οὐ γὰρ δὴ οὗτός γε,
 ἔφη, Θραξ ἔστιν, ἀλλ' Ἕλληρ ὢν Ἕλληνας ἀδικεῖ.
- 42 Ταῦτ' ἀκούσας ὁ Ἡρακλείδης μάλ' ἐξεπλάγη·
 καὶ προσελθὼν τῷ Σεύθῃ λέγει· Ἡμεῖς ἦν σω-
 φρονῶμεν, ἄπιμεν ἐντεῦθεν ἐκ τῆς τούτων ἐπι-
 κρατείας. καὶ ἀναβάντες ἐπὶ τοὺς ἵππους ὥχοντ'
 43 ἀπελαύνοντες εἰς τὸ ἑαυτῶν στρατόπεδον. ἀντεῦ-
 θεν Σεύθης πέμπει Ἀβροζέλημν τὸν ἑαυτοῦ ἐρμη-
 νέα πρὸς Ξενοφῶντα καὶ κελεύει αὐτὸν καταμεῖναι
 παρ' ἑαυτῷ ἔχοντα χιλίους ὀπλίτας, καὶ ὑπισχνεῖται
 αὐτῷ ἀποδώσειν τὰ τε χωρία τὰ ἐπὶ Θαλάττῃ καὶ

τὰλλ' ἃ ὑπέσχετο. καὶ ἐν ἀπορρήτῳ ποιησάμενος λέγει ὅτι ἀκήκοε Πολυνίκου ὡς εἰ ὑποχείριος ἔσται Λακεδαιμονίοις, σαφῶς ἀποθανοῖτο ὑπὸ Θίβρωνος. ἐπέστελλον δὲ ταῦτα καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῷ Ξενοφῶντι ⁴⁴ ὡς διαβεβλημένος εἴη καὶ φυλάττεσθαι δεοί. ὁ δ' ἀκούων ταῦτα δὴ ἱερεῖα λαβὼν ἐθύετο τῷ Διὶ τῷ βασιλεῖ πότερ' οἷ λῶνον καὶ ἄμεινον εἴη μένειν παρὰ Σεύθῃ ἐφ' οἷς Σεύθῃς λέγει ἢ ἀπιέναι σὺν τῷ στρατεύματι. ἀναιρεῖ αὐτῷ ἀπιέναι.

VII. Ἐντεῦθεν Σεύθῃς μὲν ἀπεστρατοπεδεύσατο προσωτέρω· οἱ δ' Ἕλληνες ἐσκήνησαν εἰς κώμας ὅθεν ἔμελλον πλείστ' ἐπισιτισάμενοι ἐπὶ θάλατταν ἤξεν. αἱ δὲ κῶμαι αὐταὶ ἦσαν δεδομένα ὑπὸ Σεύθου Μηδοσάδῃ. ὁρῶν οὖν ὁ Μηδοσάδης ² δαπανώμενα τὰ ἑαυτοῦ ἐν ταῖς κώμας ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων χαλεπῶς ἔφερε· καὶ λαβὼν ἄνδρα Ὀδρύσην δυνατώτατον τῶν ἄνωθεν καταβεβηκότων καὶ ἱππέας ὅσον τριάκοντα ἔρχεται καὶ προκαλεῖται Ξενοφῶντα ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατεύματος. καὶ ὅς λαβὼν τινὰς τῶν λοχαγῶν καὶ ἄλλους τῶν ἐπιτηδειῶν προσέρχεται. ἐνθα δὴ λέγει Μηδοσάδης· Ἄδι- ³ κεῖτ', ὦ Ξενοφῶν, τὰς ἡμετέρας κώμας πορθοῦντες. προλέγομεν οὖν ὑμῖν, ἐγὼ θ' ὑπὲρ Σεύθου καὶ ὁδε ἀνὴρ παρὰ Μηδόκου ἦκων τοῦ ἄνω βασιλέως, ἀπιέναι ἐκ τῆς χώρας· εἰ δὲ μή, οὐκ ἐπιτρέφομεν ὑμῖν, ἀλλ' ἐὰν ποιῆτε κακῶς τὴν ἡμετέραν χώραν, ὡς πολεμίους ἀλεξόμεθα.

Ὁ δὲ Ξενοφῶν ἀκούσας ταῦτ' εἶπεν· Ἄλλὰ σοὶ ⁴ μὲν τοιαῦτα λέγοντι κάποκρίνασθαι χαλεπὸν· τού-

του δ' ἔνεκα τοῦ νεανίσκου λέξω, ἴν' εἰδῆ οἰοί θ'
 5 ὑμεῖς ἐστε καὶ οἰοί ἡμεῖς. ἡμεῖς μὲν γάρ, ἔφη,
 πρὶν ὑμῖν φίλοι γενέσθαι ἐπορευόμεθα διὰ ταύτης
 τῆς χώρας ὅποι ἐβουλόμεθα, ἦν μὲν ἐθέλομεν πορ-
 6 θοῦντες, ἦν δ' ἐθέλομεν κόντες, καὶ σὺ δόποτε
 πρὸς ἡμᾶς ἔλθοις πρεσβεύων, ἠὲ λίζου τότε παρ'
 ἡμῖν οὐδένα φοβούμενος τῶν πολεμίων· ὑμεῖς δ'
 οὐκ ἦτ' εἰς τήνδε τὴν χώραν, ἢ εἴ ποτ' ἔλθοιτε,
 ὡς ἐν κρειττόνων χώρα ἠὲ λίζεσθ' ἐγκεχαλινωμένους
 7 τοῖς ἵπποις. ἐπεὶ δ' ἡμῖν φίλοι ἐγένεσθε καὶ δι'
 ἡμᾶς σὺν θεοῖς ἔχετε τήνδε τὴν χώραν, νῦν δὴ
 ἐξελαύνεθ' ἡμᾶς ἐκ τῆσδε τῆς χώρας ἦν παρ' ἡμῶν
 σχόντων κατὰ κράτος παρελάβετε· ὡς γὰρ αὐτὸς
 οἶσθα, οἱ πολέμιοι οὐχ ἱκανοὶ ἦσαν ἡμᾶς ἐξελαύνειν.
 8 καὶ οὐχ ὅπως δῶρα δοῦς καὶ εὖ ποιήσας ἀνθ' ὧν
 εὖ ἔπαθες ἀξιοῖς ἡμᾶς ἀποπέμψασθαι, ἀλλ' ἀποπο-
 ρευομένους ἡμᾶς οὐδ' ἐναυλισθῆναι ὅσον δύνασαι
 9 ἐπιτρέπεις. καὶ ταῦτα λέγων οὔτε θεοὺς αἰσχύνει
 οὔτε τόνδε τὸν ἄνδρα, ὃς νῦν μὲν σ' ὄρα πλου-
 τοῦντα, πρὶν δ' ἡμῖν φίλον γενέσθαι ἀπὸ ληστείας
 10 τὸν βίον ἔχοντα, ὡς αὐτὸς ἔφησθα. ἀτὰρ τί καὶ
 πρὸς ἐμὲ λέγεις ταῦτα; ἔφη· οὐ γὰρ ἔγωγ' ἔτι ἀρχῶ,
 ἀλλὰ Λακεδαιμόνιοι, οἷς ὑμεῖς παρεδώκατε τὸ στρα-
 τευμα ἀπαγαγεῖν οὐδὲν ἐμὲ παρακαλέσαντες, ᾧ
 θαυμασιώτατοι, μήπως ὥσπερ ἀπηχθάνομην αὐτοῖς
 ὅτε πρὸς ὑμᾶς ἦγον, οὕτω καὶ χαρισαίμην νῦν
 ἀποδιδούς.
 11 Ἐπεὶ ταῦτ' ἤκουσεν ὁ Ὀδρύσης, εἶπεν· Ἐγὼ
 μὲν, ᾧ Μηδόσαδες, κατὰ τῆς γῆς καταδύομαι ὑπὸ

τῆς αἰσχύνης ἀκούων ταῦτα. καὶ εἰ μὲν πρόσθεν
 ἠπιστάμην, οὐδ' ἂν συνηκολούθησά σοι· καὶ νῦν
 ἀπειμι.. οὐδὲ γὰρ ἂν Μήδοκός μ' ὁ βασιλεὺς ἐπαι-
 νοίη, εἰ ἐξελαύνοιμι τοὺς εὐεργέτας. ταῦτ' εἰπὼν 12
 ἀναβάς ἐπὶ τὸν ἵππον ἀπήλαυσε καὶ σὺν αὐτῷ οἱ
 ἄλλοι ἱππῆς πλὴν τεττάρων ἢ πέντε. ὁ δὲ Μηθο-
 σάδης, ἐλύπει γὰρ αὐτὸν ἢ χώρα πορθομένη,
 ἐκέλευε τὸν Ξενοφῶντα καλέσαι τῷ Λακεδαιμονίῳ.
 καὶ ὃς λαβὼν τοὺς ἐπιτηδειοτάτους προσῆλθε τῷ 13
 Χαρμίνῳ καὶ Πολυνίκῳ καὶ ἔλεξεν ὅτι καλεῖ αὐτοὺς
 Μηδοσάδης προερῶν ἄπερ αὐτῷ, ἀπιέναι ἐκ τῆς
 χώρας. οἶμαι ἂν οὖν, ἔφη, ὑμᾶς ἀπολαβεῖν τῇ 14
 στρατιᾷ τὸν ὀφειλόμενον μισθόν, εἰ εἴποιθ' ὅτι
 δεδέχεται ὑμῶν ἢ στρατιὰ συναναπράξαι τὸν μισθὸν
 ἢ παρ' ἐκόντος ἢ παρ' ἄκοντος Σεύθου, καὶ ὅτι
 τούτων τυχόντες προθύμως ἂν συνέπεσθαι ὑμῖν
 φασί· καὶ ὅτι δίκαια ὑμῖν δοκοῦσι λέγειν· καὶ ὅτι
 ὑπέσχεσθ' αὐτοῖς τότ' ἀπιέναι ὅταν τὰ δίκαια ἔχωσιν
 οἱ στρατιῶται.

Ἀκούσαντες οἱ Λάκωνες ταῦτ' ἔφρασαν ἐρεῖν 15
 καὶ ἄλλ' ὅποι' ἂν δύνωνται κράτιστα· καὶ εὐθύς
 ἐπορεύοντο ἔχοντες πάντας τοὺς ἐπικαιρίους. ἐλθὼν
 δ' ἔλεξε Χαρμῖνος· Εἰ μὲν σύ τι ἔχεις, ὦ Μηδοσάδες,
 πρὸς ἡμᾶς λέγειν, εἰ δὲ μή, ἡμεῖς πρὸς σὲ ἔχομεν.
 ὁ δὲ Μηδοσάδης μάλα δὴ ὑφειμένως· Ἄλλ' ἐγὼ μὲν 16
 λέγω, ἔφη, καὶ Σεύθης ταυτά, ὅτι ἀξιοῦμεν τοὺς
 φίλους ἡμῖν γεγεννημένους μὴ κακῶς πάσχειν ὑφ'
 ὑμῶν. ὃ τι γὰρ ἂν τούτους κακῶς ποιῆθ' ἡμᾶς
 ἤδη ποιεῖτε· ἡμέτεροι γὰρ εἰσιν. Ἡμεῖς τοίνυν, 17

οἱ νῦν σοι ὑπήκοοι γενόμενοι οὐ φιλία τῇ σῆ ἐπέ-
 σθησαν ὑπὸ σοῦ ἄρχεσθαι ἀλλ' ἀνάγκη, καὶ ὅτι ἐπι-
 χειροῖεν ἂν πάλιν ἐλεύθεροι γίγνεσθαι, εἰ μὴ τις
 80 αὐτοὺς φόβος κατέχοι. ποτέρως οὖν οἶμι μᾶλλον
 ἂν φοβεῖσθαι τ' αὐτοὺς καὶ σωφρονεῖν τὰ πρὸς σέ,
 εἰ δρῶέν σοι τοὺς στρατιώτας οὕτω διακειμένους
 ὡς νῦν τε μένοντας ἂν, εἰ σὺ κελεύεις, αὐθίς τ'
 ἂν ταχὺ ἐλθόντας, εἰ δέοι, ἄλλους τε τούτων περὶ
 σοῦ ἀκούοντας πολλὰ κάγαθὰ ταχὺ ἂν σοι δπότε
 βούλοιο παραγενέσθαι, ἢ εἰ καταδοξάσειαν μήτ' ἂν
 ἄλλους σοι ἐλθεῖν δι' ἀπιστίαν ἐκ τῶν νῦν γεγενη-
 μένων τούτους τ' αὐτοῖς εὐνουστέρους εἶναι ἢ σοί;
 81 ἀλλὰ μὴν οὐδὲν πλήθει γ' ἡμῶν λειψθέντες ὑπεῖξάν
 σοι, ἀλλὰ προσιατῶν ἀπορία. οὐκοῦν νῦν καὶ
 τοῦτο κίνδυνος μὴ λάβωσι προστάτας αὐτῶν τινὰς
 τούτων οἱ νομίζουσιν ὑπὸ σοῦ ἀδικεῖσθαι, ἢ καὶ
 τούτων κρείττονας τοὺς Λακεδαιμονίους, ἔαν οἱ
 μὲν στρατιῶται ὑπισχνῶνται προθυμότερον αὐτοῖς
 συστρατεύσεσθαι, ἂν τὰ παρὰ σοῦ νῦν ἀναπράξω-
 σιν, οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι διὰ τὸ δεῖσθαι τῆς στρα-
 82 τίας συναινέσωσιν αὐτοῖς ταῦτα. ὅτι γε μὴν οἱ
 νῦν ὑπὸ σοὶ Θραῖκες γενόμενοι πολὺ ἂν προθυμό-
 τερον ἴοιεν ἐπὶ σε ἢ σὺν σοι οὐκ ἄδηλον· σοῦ μὲν
 γὰρ κρατοῦντος δουλεία ὑπάρχει αὐτοῖς, κρατου-
 83 μένου δ' ἐλευθερία. εἰ δὲ καὶ τῆς χώρας προνο-
 εῖσθαι ἤδη τι δεῖ ὡς σῆς οὔσης, ποτέρως ἂν οἶμι
 ἀπαθῆ κακῶν μᾶλλον αὐτῆν εἶναι, εἰ οὔτοι οἱ
 στρατιῶται ἀπολαβόντες ἃ ἐγκαλοῦσιν εἰρήνην κατα-
 λπόντες οἴχονται, ἢ εἰ οὔτοι τε μένοιεν ὡς ἐν

τῆς αἰσχύνῃς ἀκούων ταῦτα. καὶ εἰ μὲν πρόσθεν ἠπιστάμην, οὐδ' ἂν συνηκολούθησά σοι· καὶ νῦν ἀπειμι. οὐδὲ γὰρ ἂν Μήδοκός μ' ὁ βασιλεὺς ἐπαινοίη, εἰ ἐξελαύνοιμι τοὺς εὐεργέτας. ταῦτ' εἰπὼν 12 ἀναβὰς ἐπὶ τὸν ἵππον ἀπήλαυε καὶ σὺν αὐτῷ οἱ ἄλλοι ἱππῆς πλὴν τεττάρων ἢ πέντε. ὁ δὲ Μηδοσάδης, ἐλύπει γὰρ αὐτὸν ἢ χώρα πορθομένη, ἐκέλευε τὸν Ξενοφῶντα καλέσαι τῷ Λακεδαιμονίῳ. καὶ ὃς λαβὼν τοὺς ἐπιτηδαιοτάτους προσῆλθε τῷ 13 Χαρμίνῳ καὶ Πολυνίκῳ καὶ ἔλεξεν ὅτι καλεῖ αὐτοὺς Μηδοσάδης προερῶν ἄπερ αὐτῷ, ἀπιέναι ἐκ τῆς χώρας. οἴμαι ἂν οὖν, ἔφη, ὑμᾶς ἀπολαβεῖν τῇ 14 στρατιᾷ τὸν ὀφειλόμενον μισθόν, εἰ εἴποιθ' ὅτι δεδέχται ὑμῶν ἢ στρατιὰ συναναπρᾶξαι τὸν μισθόν ἢ παρ' ἐκόντος ἢ παρ' ἄκοντος Σεύθου, καὶ ὅτι τούτων τυχόντες προθύμως ἂν συνέπεσθαι ὑμῖν φασί· καὶ ὅτι δίκαια ὑμῖν δοκοῦσι λέγειν· καὶ ὅτι ὑπέσχεσθ' αὐτοῖς τότ' ἀπιέναι ὅταν τὰ δίκαια ἔχωσιν οἱ στρατιῶται.

Ἀκούσαντες οἱ Λάκωνες ταῦτ' ἔφρασαν ἐρεῖν 15 καὶ ἄλλ' ὅποι' ἂν δύνωνται κράτιστα· καὶ εὐθύς ἐπορεύοντο ἔχοντες πάντα τοὺς ἐπικαιρίους. ἐλθὼν δ' ἔλεξε Χαρμῖνος· Εἰ μὲν σύ τι ἔχεις, ὦ Μηδοσάδες, πρὸς ἡμᾶς λέγειν, εἰ δὲ μή, ἡμεῖς πρὸς σὲ ἔχομεν. ὁ δὲ Μηδοσάδης μάλα δὴ ὑφειμένως· Ἄλλ' ἐγὼ μὲν 16 λέγω, ἔφη, καὶ Σεύθῃς ταῦτά, ὅτι ἀξιοῦμεν τοὺς φίλους ἡμῖν γεγεννημένους μὴ κακῶς πάσχειν ὑφ' ὑμῶν. ὁ τι γὰρ ἂν τούτους κακῶς ποιῆθ' ἡμᾶς ἤδη ποιεῖτε· ἡμέτεροι γὰρ εἰσιν. Ἡμεῖς τοίνυν, 17

τὸ ἀργύριον ἔχειν ἐκ παντὸς τρόπου· ἐγὼ δέ, ὦ
 Σεύθῃ, οὐδὲν νομίζω ἀνδρὶ ἄλλως τε καὶ ἄρχοντι
 κάλλιον εἶναι κτῆμα οὐδὲ λαμπρότερον ἀρετῆς καὶ
 42 δικαιοσύνης καὶ γενναιότητος. ὁ γὰρ ταῦτ' ἔχων
 πλουτεῖ μὲν ὄντων φίλων πολλῶν, πλουτεῖ δὲ καὶ
 ἄλλων βουλομένων γενέσθαι, καὶ εὖ μὲν πράττων
 ἔχει τοὺς συνηθησομένους, ἐὰν δέ τι σφαλῆ, οὐ
 43 σπανίζει τῶν βοηθησόντων. ἀλλὰ γὰρ εἰ μήτ' ἐκ
 τῶν ἐμῶν ἔργων κατέμαθες ὅτι σοι ἐκ τῆς ψυχῆς
 φίλος ἦν, μήτ' ἐκ τῶν ἐμῶν λόγων δύνασαι τοῦτο
 γνῶναι, ἀλλὰ τοὺς τῶν στρατιωτῶν λόγους πάντως
 κατανόησον· παρήσθαι γὰρ καὶ ἤκουες ἃ ἔλεγον οἱ
 44 ψέγειν ἐμὲ βουλόμενοι. κατηγοροῦν γὰρ μου πρὸς
 Λακεδαιμονίους ὡς σὲ περὶ πλείονος ποιόμην ἢ
 Λακεδαιμονίους, αὐτοὶ δ' ἐνεκάλουν ἐμοὶ ὡς μᾶλλον
 μέλοι μοι ὅπως τὰ σὰ καλῶς ἔχοι ἢ ὅπως τὰ
 ἑαυτῶν· ἔφασαν δέ με καὶ δῶρα ἔχειν παρὰ σοῦ.
 45 καίτοι τὰ δῶρα ταῦτα πότερον οἶε αὐτοὺς κακό-
 νοιάν τιν' ἐνιδόντας μοι πρὸς σὲ αἰτιασθαι μ' ἔχειν
 παρὰ σοῦ ἢ προθυμίαν πολλήν περὶ σὲ κατανο-
 46 ἦσαντας; ἐγὼ μὲν οἶμαι πάντας ἀνθρώπους νομίζειν
 εὐνοίαν δεῖν ἀποκείσθαι τούτῳ παρ' οὗ ἂν δῶρά
 τις λαμβάνῃ. σὺ δὲ πρὶν μὲν ὑπηρετῆσαι τί σοι
 ἐμὲ ἐδέξω ἠδέως καὶ ὄμμασι καὶ φωνῇ καὶ ξενίοις
 καὶ ὅσ' ἔσοιτο ὑπισχνούμενος οὐκ ἐνεπίμπλασο· ἐπεὶ
 δὲ κατέπραξας ἃ ἐβούλου καὶ γεγένησαι ὅσον ἐγὼ
 ἐδυνάμην μέγιστος, νῦν οὕτω μ' ἀτιμον ὄντ' ἐν
 47 τοῖς στρατιώταις τολμᾶς περιορᾶν; ἀλλὰ μὴν ἔτι
 σοι δόξειν ἀποδοῦναι πιστεύω καὶ τὸν χρόνον ἀνα-

διδάξειν σε καὐτόν γέ σ' οὐχὶ ἀνέξεσθαι τοὺς σοὶ
προεμένους εὐεργεσίαν δρωῶντά σοι ἐγκαλοῦντας.
δέομαι οὖν σου, ὅταν ἀποδιδῶς, προθυμείσθαι ἐμὲ
παρὰ τοῖς στρατιώταις τοιοῦτον ποιῆσαι οἶόνπερ
καὶ παρέλαβες.

Ἀκούσας ταῦθ' ὁ Σεύθης κατηράσατο τῷ αἰτίῳ 48
τοῦ μὴ πάλαι ἀποδεδόσθαι τὸν μισθόν· καὶ πάντες
Ἡρακλείδην τοῦτον ὑπώπτειον εἶναι· ἐγὼ γάρ,
ἔφη, οὔτε διανοήθην πώποτ' ἀποστερηῆσαι ἀποδώσω
τε. ἐντεῦθεν πάλιν εἶπεν ὁ Ξενοφῶν· Ἐπεὶ τοίνυν 49
διανοεῖ ἀποδιδόναι, νῦν ἐγὼ σου δέομαι δι' ἐμοῦ
ἀποδοῦναι, καὶ μὴ περιδεῖν με διὰ σὲ ἀνομοίως
ἔχοντ' ἐν τῇ στρατιᾷ νῦν τε καὶ ὅτε πρὸς σὲ ἀφι-
κόμεθα. ὁ δ' εἶπεν· Ἄλλ' οὔτ' ἐν τοῖς στρατιώταις 50
ἔσει δι' ἐμ' ἀτιμότερος ἂν τε μένης παρ' ἐμοὶ χιλίους
μόνους ὀπλίτας ἔχων, ἐγὼ σοὶ τὰ τε χωρία ἀπο-
δώσω καὶ τᾶλλ' ἅ ὑπεσχόμεν. ὁ δὲ πάλιν εἶπε· 51
Ταῦτα μὲν ἔχειν οὕτως οὐχ οἶόν τε· ἀπόπεμπε δ'
ἡμᾶς. Καὶ μὴν, ἔφη ὁ Σεύθης, καὶ ἀσφαλέστερόν
γέ σοι οἶδ' ὄν παρ' ἐμοὶ μένειν ἢ ἀπιέναι. ὁ δὲ 52
πάλιν εἶπεν· Ἀλλὰ τὴν μὲν σὴν πρόνοιαν ἐπαινῶ·
ἐμοὶ δὲ μένειν οὐχ οἶόν τε· ὅπου δ' ἂν ἐγὼ ἐντι-
μότερος ᾶ, νόμιζε καὶ σοὶ τοῦτ' ἀγαθὸν ἔσεσθαι.
ἐντεῦθεν λέγει Σεύθης· Ἀργύριον μὲν οὐκ ἔχω 53
ἀλλ' ἢ μικρόν τι, καὶ τοῦτό σοι δίδωμι, τάλαντον·
βοῦς δ' ἑξακοσίους καὶ πρόβατα εἰς τετρακισχίλια
καὶ ἀνδρόποδα εἰς εἴκοσι καὶ ἑκατόν. ταῦτα λαβὼν
καὶ τοὺς τῶν ἀδικησάντων σε ὁμήρους προσλαβὼν
ἀπιθι. γελάσας ὁ Ξενοφῶν εἶπεν· Ἦν οὖν μὴ 54

ἐξικνῆται ταῦτ' εἰς τὸν μισθόν, τίνος τάλαντον φήσω ἔχειν; ἄφ' οὐκ, ἐπειδὴ καὶ ἐπικίνδυνόν μοι ἔστιν, ἀπιόντά γ' ἄμεινον φυλάττεσθαι πέτρους; ἤκουες δὲ τὰς ἀπειλάς. τότε μὲν δὴ αὐτοῦ ἔμεινε.

55 Τῇ δ' ὑστεραία ἀπέδωκέ τ' αὐτοῖς ἅ ὑπέσχετο καὶ τοὺς ἐλῶντας συνέπεμψεν. οἱ δὲ στρατιῶται τέως μὲν ἔλεγον ὡς ὁ Ξενοφῶν οἴχοιτο ὡς Σεύθην οἰκίῃσιν καὶ ἅ ὑπέσχετ' αὐτῷ ληψόμενος· ἐπεὶ δ' 56 εἶδον, ἤσθησαν καὶ προσέθεον. Ξενοφῶν δ' ἐπεὶ εἶδε Χαρμῖνόν τε καὶ Πολύνικον· Ταῦτ', ἔφη, σέσωται δι' ὑμᾶς τῇ στρατιᾷ καὶ παραδίδωμι αὐτὰ ἐγὼ ὑμῖν· ὑμεῖς δὲ διαθέμενοι διάδοτε τῇ στρατιᾷ. οἱ μὲν οὖν παραλαβόντες καὶ λαφυροποιῶλας καταστή- 57 σαντες ἐπιώλουν, καὶ πολλὴν εἶχον αἰτίαν. Ξενοφῶν δ' οὐ προσήει, ἀλλὰ φανερός ἦν οἴκαδε παρασκευαζόμενος· οὐ γὰρ πω ψῆφος αὐτῷ ἐπῆκτο Ἀθήνησι περὶ φυγῆς. προσελθόντες δ' αὐτῷ οἱ ἐπιτήδειοι ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἐδέοντο μὴ ἀπελθεῖν, πρὶν ἀπαγάγοι τὸ σράτευμα καὶ Θίβρωνι παραδοίη.

VIII. Ἐντεῦθεν διέπλευσαν εἰς Ἀάμψακον, καὶ ἀπαντᾷ Ξενοφῶντι Εὐκλείδης μάντις Φλιάσιος ὁ Κλεαγόρου υἱὸς τοῦ τὰ ἐντοίχια ἐν Λυκείῳ γεγρα- 2 φότος. οὗτος συνήδετο τῷ Ξενοφῶντι ὅτι ἐσέσωτο, καὶ ἠρώτα αὐτὸν πόσον χρυσίον ἔχοι. ὁ δ' αὐτῷ ἐπομόσας εἶπεν ἢ μὴν ἔσεσθαι μὴδ' ἐφόδιον ἰκανὸν οἴκαδ' ἀπιόντι, εἰ μὴ ἀπόδοιτο τὸν ἵππον καὶ ἅ 3 ἀμφ' αὐτὸν εἶχεν. ὁ δ' αὐτῷ οὐκ ἐπίστευεν. ἐπεὶ δ' ἐπεμψαν Λαμψακηνοὶ ξένια τῷ Ξενοφῶντι καὶ ἔθνε τῷ Ἀπόλλωνι, παρεστήσατο τὸν Εὐκλείδην·

ιδῶν δὲ τὰ ἱερὰ ὁ Εὐκλείδης εἶπεν, ὅτι πείθουτ' αὐτῷ μὴ εἶναι χρήματα. Ἄλλ' οἶδ', ἔφη, ὅτι, κἄν μέλλῃ ποτ' ἔσεσθαι, φαίνεται τι ἐμπόδιον, ἂν μηδὲν ἄλλο, σὺ σαυτῷ. συνωμολόγει ταῦθ' ὁ Ξενοφῶν. ὁ δ' εἶπεν· Ἐμπόδιος γάρ σοι ὁ Ζεὺς ὁ μειλίχιός 4 ἔστι, καὶ ἐπήρετ' εἰ ἤδη θύσειεν, ὥσπερ οἴκοι, ἔφη, εἰώθειν ἐγὼ ὑμῖν θύεσθαι καὶ ὀλοκαυτεῖν. ὁ δ' οὐκ ἔφη ἐξ ὄτου ἀπεδήμησε τεθυκέναι τούτῳ τῷ θεῷ. συνεβούλευσεν οὖν αὐτῷ θύεσθαι καθὰ εἰώθει, καὶ ἔφη συνοίσειν ἐπὶ τὸ βέλτιον. τῇ δ' ὕστεραία 5 ὁ Ξενοφῶν προελθὼν εἰς Ὀφρύνιον ἐθύετο καὶ ὀλοκαυτεῖ χοίρους τῷ πατρίῳ νόμῳ, καὶ ἐκαλλιέρει. καὶ ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ ἀφικνεῖται Βίων καὶ Ναυσι- 6 κλείδης χρήματα δῶσοντες τῷ στρατεύματι, καὶ ξενοῦνται τῷ Ξενοφῶντι καὶ ἵππον ὃν ἐν Λαμψάκῳ ἀπέδοτο πεντήκοντα δαρεικῶν, ὑποπτεύοντες αὐτὸν δι' ἔνδειαν πεπρακέναι, ὅτι ἤκουον αὐτὸν ἠδεσθαι τῷ ἵππῳ, λυσάμενοι ἀπέδοσαν καὶ τὴν τιμὴν οὐκ ἠθέλον ἀπολαβεῖν.

Ἐντεῦθεν ἐπορεύοντο διὰ τῆς Τρωάδος, καὶ τ ὑπερβάντες τὴν Ἰδὴν εἰς Ἄντιανδρον ἀφικνοῦνται πρῶτον, εἶτα παρὰ θάλατταν πορευόμενοι τῆς Μυσίας εἰς Θήβης πεδίον. ἐντεῦθεν δι' Ἀδραμυττίου 8 καὶ Κυτωνίου εἰς Καϊκου πεδίον ἐλθόντες Πέργαμον καταλαμβάνουσι τῆς Μυσίας.

Ἐνταῦθα δὴ ξενοῦται Ξενοφῶν Ἑλλάδι τῇ Γογγύλου τοῦ Γογγύλου τοῦ Ἐρετριεύος γυναικὶ καὶ Γοργίωνος καὶ Γογγύλου μητρὶ. αὕτη δ' αὐτῷ 9 φράζει ὅτι Ἀσιδάτης ἐστὶν ἐν τῷ πεδίῳ ἀγὴρ Πέρσης·

- τοῦτον ἔφη αὐτόν, εἰ ἔλθοι τῆς νυκτὸς σὺν τρια-
 κοσίοις ἀνδράσι, λαβεῖν ἂν καὶ αὐτόν καὶ γυναῖκα
 καὶ παῖδας καὶ τὰ χρήματα· εἶναι δὲ πολλά. ταῦτα
 δὲ καθηγησομένους ἔπεμψε τὸν τε αὐτῆς ἀνεψιὸν
 10 καὶ Δαφναγόραν, ὃν περὶ πλείστου ἐποιεῖτο. ἔχων
 οὖν ὁ Ξενοφῶν τούτους παρ' ἑαυτῶ ἐθύετο. καὶ
 Βασίλας ὁ Ἡλείος μάντις παρῶν εἶπεν, ὅτι κάλλιστ'
 11 εἴη τὰ ἱερὰ αὐτῶ καὶ ἀνήρ ἀλώσιμος εἴη. δειπνή-
 σας οὖν ἐπορεύετο τοὺς τε λοχαγούς τοὺς μάλιστα
 φίλους λαβὼν καὶ ἄλλους τινὰς πιστοὺς γεγενη-
 μένους διὰ παντός, ὅπως εὖ ποιήσαι αὐτούς. συνεξ-
 ἔρχονται δ' αὐτῶ καὶ ἄλλοι βιασάμενοι εἰς ἑξακοσίους·
 οἱ δὲ λοχαγοὶ ἀπήλαυον, ἵνα μὴ μεταδοῖεν τὸ
 μέρος, ὡς ἐτοίμων δὴ χρημάτων.
- 12 Ἐπεὶ δ' ἀφίκοντο περὶ μέσας νύκτας, τὰ μὲν
 πέριξ ὄντ' ἀνδράποδα τῆς τύρσιος καὶ χρήματα τὰ
 πλείστ' ἀπέδρα αὐτοὺς παραμελοῦντας, ὡς τὸν
 13 Ἀσιδάτην αὐτὸν λόβοιεν καὶ τάκεινον. πυργομα-
 χοῦντες δ' ἐπεὶ οὐκ ἐδύναντο λαβεῖν τὴν τύρσιν,
 ὑψηλὴ γὰρ ἦν καὶ μεγάλη καὶ προμαχεῶνας καὶ
 ἀνδρας πολλοὺς καὶ μαχίμους ἔχουσα, διορῦττειν
 14 ἐπεχείρησαν τὸν πύργον. ὁ δὲ τοῖχος ἦν ἐπ' ὀκτώ
 πλίνθων γηίνων τὸ εὖρος. ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ διω-
 ρώρικτο· καὶ ὡς τὸ πρῶτον διεφάνη, ἐπάταξεν
 ἔνδοθεν βουπόρῳ τις ὀβελίσκῳ διαμπερὲς τὸν μηρὸν
 τοῦ ἐγγυτάτω· τὸ δὲ λοιπὸν ἐκτοξεύοντες ἐποίουν
 15 μηδὲ παριέναι ἔτι ἀσφαλὲς εἶναι. κεκραγόντων δ'
 αὐτῶν καὶ πυρσευόντων ἐκβοηθοῦσιν Ἰταμένης μὲν
 ἔχων τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν, ἐκ Κομανίας δ' ὀπλίται

Ἀσσύριοι καὶ Ὑρκάνιοι ἱππῆς καὶ οὗτοι βασιλέως μισθοφόροι ὡς ὀγδοήκοντα, καὶ ἄλλοι πελτασταὶ εἰς ὀκτακοσίους, ἄλλοι δ' ἐκ Παρθενίου, ἄλλοι δ' ἐξ Ἀπολλωνίας καὶ ἐκ τῶν πλησίον χωρίων καὶ ἱππῆς.

Ἐνταῦθα δὴ ἔώρα ἦν σκοπεῖν πῶς ἔσται ἡ 16 ἄφοδος· καὶ λαβόντες ὅσοι ἦσαν βόες καὶ πρόβατα ἤλαυνον κἀνδράποδ' ἐντὸς πλαισίου ποιησάμενοι, οὐ τοῖς χρήμασιν ἔτι προσέχοντες τὸν νοῦν, ἀλλὰ μὴ φυγῇ εἴη ἡ ἄφοδος, εἰ καταλιπόντες τὰ χρήματ' ἀπίοιεν, καὶ οἱ τε πολέμιοι θρασύτεροι εἶεν καὶ οἱ στρατιῶται ἀθυρότεροι· νῦν δ' ἀπῆσαν ὡς περὶ τῶν χρημάτων μαχοῦμενοι. ἐπεὶ δ' ἔώρα Γογγύλος 17 ὀλίγους μὲν τοὺς Ἕλληνας, πολλοὺς δὲ τοὺς ἐπικειμένους, ἐξέρχεται καὶ αὐτὸς βία τῆς μητρὸς ἔχων τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν, βουλόμενος μετασχεῖν τοῦ ἔργου· συνεβοήθει δὲ καὶ Προκλῆς ἐξ Ἀλισάρνης καὶ Τευθρανίας ὁ ἀπὸ Λαμαράτου. οἱ δὲ περὶ 18 Ξενοφῶντα ἐπεὶ πάνυ ἤδη ἐπιέζοντο ὑπὸ τῶν τοξευμάτων καὶ σφενδονῶν, πορευόμενοι κύκλῳ, ὅπως τὰ ὄπλα ἔχοιεν πρὸς τῶν τοξευμάτων, μόλις διαβαίνουσι τὸν Κάρκασον ποταμόν, τετρωμένοι ἐγγὺς οἱ ἡμίσεις. ἐνταῦθα δ' Ἀγασίας Στυμφάλιος λοχα- 19 γὸς τιτρώσκειται, τὸν πάντα χρόνον μαχόμενος πρὸς τοὺς πολεμίους. καὶ διασφύζονται ἀνδράποδα ὡς διακόσια ἔχοντες καὶ πρόβατα ὅσον θύματα.

Τῇ δ' ὑστεραία θυσάμενος ὁ Ξενοφῶν ἐξάγει 20 νύκτωρ πᾶν τὸ στράτευμα, ὅπως ὅτι μακροτάτην ἔλθοι τῆς Λυδίας, εἰς τὸ μὴ διὰ τὸ ἐγγὺς εἶναι φοβεῖσθαι, ἀλλ' ἀφυλακτεῖν. ὁ δ' Ἀσιδάτης ἀκούσας 21

- ὅτι πάλιν ἐπ' αὐτὸν τεθυμένος εἶη ὁ Ξενοφῶν καὶ παντὶ τῷ στρατεύματι ἤξοι, ἐξαυλίζεται εἰς κώμας
- 22 ὑπὸ τὸ Παρθένιον πόλισμα ἐχούσας. ἐνταῦθ' οἱ περὶ Ξενοφῶντα συντυγχάνουσιν αὐτῷ καὶ λαμβάνουσιν αὐτὸν καὶ γυναῖκα καὶ παῖδας καὶ τοὺς ἵππους καὶ πάντα τὰ ὄντα· καὶ οὕτω τὰ πρότερα
- 23 ἱερὰ ἀπέβη. ἔπειτα πάλιν ἀφικνοῦνται εἰς Πέργαμον. ἐνταῦθα τὸν θεὸν ἠσπιάσατο Ξενοφῶν· συνέπραττον γὰρ καὶ οἱ Λάκωνες καὶ οἱ λοχαγοὶ καὶ οἱ ἄλλοι στρατηγοὶ καὶ οἱ στρατιῶται ὥστ' ἐξαιρετα λαβεῖν καὶ ἵππους καὶ ζεύγη καὶ τᾶλλα· ὥσθ' ἱκανὸν εἶναι καὶ ἄλλον ἤδη εὖ ποιεῖν.
- 24 Ἐν τούτῳ Θίβρων παραγενόμενος παρέλαβε τὸ στρατεύμα καὶ συμμίξας τῷ ἄλλῳ Ἑλληνικῷ ἐπολέμει πρὸς Τισσαφέρην καὶ Φαρνάβαζον.

25 Ἄρχοντες δὲ οἶδε τῆς βασιλέως χώρας ὄσσην ἐπήλθομεν. Λυδίας Ἀρτίμας, Φρυγίας Ἀρτακάμας, Λυκαονίας καὶ Καππαδοκίας Μιθραδάτης, Κιλικίας Σύννεσις, Φοινίκης καὶ Ἀραβίας Δέρης, Συρίας καὶ Ἀσσυρίας Βέλεσις, Βαβυλῶνος Ῥωπάρας, Μηδίας Ἀρβάκας, Φασιανῶν καὶ Ἑσπεριτῶν Τιρίβαζος· Καρδοῦχοι δὲ καὶ Χάλυβες καὶ Χαλδαῖοι καὶ Μάκρωνες καὶ Κόλχοι καὶ Μοσσύνοικοι καὶ Κοῖτοι καὶ Τιβαρηνοὶ αὐτόνομοι· Παφλαγονίας Κορύλας, Βιθυνῶν Φαρνάβαζος, τῶν ἐν Ἑδρώπῃ Θρακῶν Σεύθης. ἀριθμὸς συμπάσης τῆς ὁδοῦ τῆς ἀναβάσεως καὶ καταβάσεως σταθμοὶ διακόσιοι δεκαπέντε, παρασάγγαι χίλιοι ἑκατὸν πενήκοντα πέντε, στάδια τρισμύρια τετρακισχίλια ἑξακόσια πενήκοντα. χρόνου πλῆθος τῆς ἀναβάσεως καὶ καταβάσεως ἑνιαυτὸς καὶ τρεῖς μῆνες.

Illustrated, Fine Art, and other Volumes.

- Abbeys and Churches of England and Wales, The: Descriptive, Historical, Pictorial.** In 2 Vols., 21s. each.
- Adventure, The World of.** Fully Illustrated. Vols. I. and II., 9s. each.
- American Academy Notes.** Illustrated Art Notes upon the National Academy of Design, 1889. 2s. 6d.
- American Yachts and Yachting.** Illustrated. 6s.
- Animal Painting in Water Colours.** With Eighteen Coloured Plates by FREDERICK TAYLER. 5s.
- Another's Crime.** A Novel. By JULIAN HAWTHORNE. Cloth, 3s. 6d.
- Arabian Nights Entertainments (Cassell's).** With about 400 Illustrations. 10s. 6d.
- Architectural Drawing.** By PHENÉ SPIERS. Illustrated. 10s. 6d.
- Art, The Magazine of.** Yearly Volume. With several hundred Engravings, and Twelve Etchings, Photogravures, &c. Vol. for 1890, 16s.
- Bashkirtseff, Marie, The Journal of.** Translated from the French by MATHILDE BLIND. With Portraits and an Autograph Letter. *Library Edition* in Two Vols., demy 8vo, 24s. *Cheap Edition*, 7s. 6d.
- Behind Time.** By G. P. LATHROP. Illustrated. 2s. 6d.
- Birds' Nests, Eggs, and Egg Collecting.** By R. KEARTON. Illustrated with 16 Coloured Plates. 5s.
- Black Arrow, The.** A Tale of the Two Roses. By R. L. STEVENSON. 5s.
- British Ballads.** 275 Original Illustrations. Two Vols. Cloth, 7s. 6d. each.
- British Battles on Land and Sea.** By JAMES GRANT. With about 600 Illustrations. Three Vols., 4to, £1 7s.; *Library Edition*, £1 10s.
- British Battles, Recent.** Illustrated. 4to, 9s. *Library Edition*, 10s.
- British Empire, The.** By SIR GEORGE CAMPBELL. 3s.
- Browning, An Introduction to the Study of.** By ARTHUR SYMONS. 2s. 6d.
- Bunyan's Pilgrim's Progress, and the Holy War, Cassell's Illustrated Edition of.** With 200 Original Illustrations. Demy 4to, cloth, 16s.
- Butterflies and Moths, European.** By W. F. KIRBY. With 61 Coloured Plates. Demy 4to, 35s.
- Canaries and Cage-Birds, The Illustrated Book of.** By W. A. BLAKSTON, W. SWAYSLAND, and A. F. WIENER. With 56 Fac-simile Coloured Plates, 35s.
- Cannibals and Convicts.** By JULIAN THOMAS ("The Vagabond"). *Cheap Edition*, 5s.
- Captain Trafalgar.** By WESTALL and LAURIE. Illustrated. 5s.
- Cassell's Family Magazine.** Yearly Vol. Illustrated. 9s.
- Cathedral Churches of England and Wales.** Descriptive, Historical, Pictorial. *Edition de luxe.* Roxburgh, 42s.
- Celebrities of the Century.** Being a Dictionary of the Men and Women of the Nineteenth Century. *Cheap Edition*, 10s. 6d.
- Chess Problem, The.** With Illustrations by C. PLANCK and others. 7s. 6d.
- China Painting.** By FLORENCE LEWIS. With Sixteen Coloured Plates, and a selection of Wood Engravings. With full Instructions. 5s.
- Choice Dishes at Small Cost.** By A. G. PAYNE. *Cheap Edition*, 1s.
- Christianity and Socialism, Lectures on.** By BISHOP BARRY. 3s. 6d.
- Cities of the World.** Four Vols. Illustrated. 7s. 6d. each.
- Civil Service, Guide to Employment in the.** *New and Enlarged Edition.* 3s. 6d.
- Civil Service.—Guide to Female Employment in Government Offices.** Cloth, 1s.
- Climate and Health Resorts.** By Dr. BURNEY YEO. 7s. 6d.
- Clinical Manuals for Practitioners and Students of Medicine.** (*A List of Volumes forwarded post free on application to the Publishers.*)
- Clothing, The Influence of, on Health.** By FREDERICK TREVES, F.R.C.S. 2s.
- Gobden Club, Works published for the.** (*A Complete List post free on application.*)
- Colour.** By Prof. A. H. CHURCH. *New and Enlarged Edition.* 3s. 6d.
- Columbus, Christopher, The Life and Voyages of.** By WASHINGTON IRVING. Three Vols. 7s. 6d.
- Commerce, The Year Book of.** Edited by KENRIC B. MURRAY. Second Year's Issue. 5s.
- Commodore Junk.** By G. MANVILLE FENN. 5s.
- Conquests of the Cross.** Edited by EDWIN HODDER. With numerous Original Illustrations. Vol. I. 9s.

Selections from Cassell & Company's Publications.

- Gulliver's Travels.** With 88 Engravings by MORTEN. *Cheap Edition.* Cloth, 3s. 6d.; cloth gilt, 5s.
- Gun and its Development, The.** By W. W. GREENER. Illustrated. 10s. 6d.
- Guns, Modern Shot.** By W. W. GREENER. Illustrated. 5s.
- Health at School.** By CLEMENT DUKES, M.D., B.S. 7s. 6d.
- Health, The Book of.** By Eminent Physicians and Surgeons. Cloth, 21s.
- Health, The Influence of Clothing on.** By F. TREVES, F.R.C.S. 2s.
- Heavens, The Story of the.** By Sir ROBERT STAWELL BALL, LL.D., F.R.S. Coloured Plates and Wood Engravings. 31s. 6d. *Popular Edition*, 12s. 6d.
- Heroes of Britain in Peace and War.** In Two Vols., with 300 Original Illustrations. 5s. each; or One Vol., library binding, 10s. 6d.
- Holiday Studies of Wordsworth.** By F. A. MALLESON, M.A. 5s.
- Homes, Our, and How to Make them Healthy.** By Eminent Authorities. Illustrated. 15s.
- Horse, The Book of the.** By SAMUEL SIDNEY. With 28 Fac-simile Coloured Plates. Demy 4to, 35s.; half-morocco, £2 5s.
- Houghton Lord: The Life, Letters, and Friendships of Richard Monckton Milnes, First Lord Houghton.** By T. WEMYSS REID. Two Vols., with Portraits, 32s.
- Household, Cassell's Book of the.** Illustrated. Vols. I, II., and III. 5s. each.
- How Dante Climbed the Mountain.** By ROSE EMILY SELFE. With Eight Full-page Engravings by GUSTAVE DORÉ. 2s.
- How Women may Earn a Living.** By MERCY GROGAN. *Cheap Edition.* 6d.
- India, Cassell's History of.** By JAMES GRANT. With 400 Illustrations. 15s.
- Industrial Remuneration Conference.** The Report of, 2s. 6d.
- Irish Leagues, The Work of the.** The Speech of the Right Hon. Sir HENRY JAMES, Q.C., M.P., Replying in the Parnell Commission Inquiry. 6s.
- Irish Parliament, A Miniature History of the.** By J. C. HASLAM. 3d.
- Irish Union, The: Before and After.** By A. K. CONNELL, M.A. 2s. 6d.
- "Japanese" Library, Cassell's.** Consisting of 12 Popular Works bound in Japanese style. Covers in water-colour pictures. 1s. 3d. each, net.
- Handy Andy. Oliver Twist. Ivanhoe. Ingolby Legends. The Last of the Mohicans. The Last Days of Pompeii. The Yellowplush Papers. The Last Days of Palmyra. Jack Hinton, the Guardsman. Selections from the Works of Thomas Hood. American Humour. Tower of London.
- John Orlebar, Clk.** By the Author of "Culmshire Folk." 2s.
- John Parmelee's Curse.** By JULIAN HAWTHORNE. 2s. 6d.
- Karmel the Scout.** A Novel. By SYLVANUS COBB, Junr. Cloth, 3s. 6d.
- Kennel Guide, Practical.** By Dr. GORDON STABLES. Illustrated. *Cheap Edition.* 1s.
- Khiva, A Ride to.** By Col. FRED BURNABY. 1s. 6d.
- Kidnapped.** By R. L. STEVENSON. *Illustrated Edition.* 5s.
- King Solomon's Mines.** By H. RIDER HAGGARD. *Illustrated Edition.* 5s.
- Ladies' Physician, The.** By a London Physician. 6s.
- Lady Biddy Fane, The Admirable.** By FRANK BARRETT. *Popular Edition.* 5s.
- Lake Dwellings of Europe.** By ROBERT MUNRO, M.D., M.A. Cloth, 31s. 6d.; roxburgh, £2 2s.
- Landscape Painting in Oils, A Course of Lessons in.** By A. F. GRACE. With Nine Reproductions in Colour. *Cheap Edition*, 25s.
- Latin-Quarter Courtship, A.** By HENRY HARLAND (Sidney Luska). Cloth, 3s. 6d.
- Law, How to Avoid.** By A. J. WILLIAMS, M.P. *Cheap Edition.* 1s.
- Laws of Every-Day Life, The.** By H. O. ARNOLD-FORSTER. 1s. 6d. *Presentation Edition.* 3s. 6d.
- Letts' Diaries and other Time-saving Publications** are now published exclusively by CASSELL & COMPANY. (*A List sent post free on application.*)
- Loans Manual.** A Compilation of Tables and Rules for the Use of Local Authorities. By CHARLES P. COTTON. 5s.
- Local Government in England and Germany.** By the Rt. Hon. Sir ROBERT MORIER, G.C.B., &c. 1s.
- London and North Western Railway, The Official Illustrated Guide to the.** 1s.; cloth, 2s.
- London and South Western Railway, The Official Illustrated Guide to the.** 1s.; cloth, 2s.
- London, Brighton and South Coast Railway, The Official Illustrated Guide to the.** 1s.; cloth, 2s.

Selections from Cassell & Company's Publications.

- London, Greater.** By EDWARD WALFORD. Two Vols. With about 400 Illustrations. 9s. each. *Library Edition.* Two Vols. £1 the set.
- London, Old and New.** By WALTER THORNBURY and EDWARD WALFORD. Six Vols., each containing about 200 Illustrations and Maps. Cloth, 9s. each. *Library Edition.* Imitation roxburgh, £3.
- London Street Arabs.** By MRS. H. M. STANLEY (DOROTHY TENNANT). Collection of Pictures. Descriptive Text by the Artist. 5s.
- Longfellow's Poetical Works.** *Fine-Art Edition.* Illustrated throughout with Original Engravings. Royal 4to, cloth gilt, £3 3s. *Popular Edition.* 16s.
- Magic at Home.** By Prof. HOFFMAN. Illustrated. Extra crown, 5s.
- Master of Ballantrae, The.** By ROBERT LOUIS STEVENSON. 5s.
- Mechanics, The Practical Dictionary of.** Containing 15,000 Drawings. Four Vols. 21s. each.
- Medical Handbook of Life Assurance.** By JAMES EDWARD POLLOCK, M.D., F.R.C.P., and JAMES CHISHOLM, Fellow of the Institute of Actuaries, London. 7s. 6d.
- Medical Handbook for Colonists.** By E. ALFRED BARTON, M.R.C.S. 2s. 6d.
- Medicine, Manuals for Students of.** (*A List forwarded post free on application.*)
- Metropolitan Year-Book, The.** Paper, 2s.; cloth, 2s. 6d.
- Metzerott, Shoemaker.** 5s.
- Midland Railway, The Official Illustrated Guide to the.** 1s.; cloth, 2s.
- Modern Europe, A History of.** By C. A. FYFFE, M.A. Three Vols., 12s. each.
- Music, Illustrated History of.** By EMIL NAUMANN. Edited by the Rev. Sir F. A. GORE OUSELEY, Bart. Illustrated. Two Vols. 31s. 6d.
- National Library, Cassell's.** In Volumes, each containing about 192 pages. Paper covers, 3d.; cloth, 6d. (*A Complete List of Volumes sent on application.*)
- Natural History, Cassell's Concise.** By E. PERCEVAL WRIGHT, M.A., M.D., F.L.S. With several Hundred Illustrations. 7s. 6d.; roxburgh, 10s. 6d.
- Natural History, Cassell's New.** Edited by Prof. P. MARTIN DUNCAN, M.B., F.R.S., F.G.S. Complete in Six Vols. With about 2,000 Illustrations. Cloth, 9s. each.
- Nature's Wonder Workers.** By KATE R. LOVELL. Illustrated. 5s.
- Nursing for the Home and for the Hospital, A Handbook of.** By CATHERINE J. WOOD. *Cheap Edition.* 1s. 6d.; cloth, 2s.
- Nursing of Sick Children, A Handbook for the.** By CATHERINE J. WOOD. 2s. 6d.
- Orations and After-Dinner Speeches.** By the Hon. C. M. DEPEW. 7s. 6d.
- Our Own Country.** Six Vols. With 1,200 Illustrations. Cloth, 7s. 6d. each.
- Factolus Prime.** A Novel. By ALBION W. TOURGÉE. 5s.
- Paxton's Flower Garden.** With 100 Coloured Plates. (Price on application).
- People I've Smiled With.** Recollections of a Merry Little Life. By MARSHALL P. WILDER. 2s.
- Peoples of the World, The.** By Dr. ROBERT BROWN. Complete in Six Volumes. With Illustrations. 7s. 6d. each.
- Phantom City, The.** By W. WESTALL. 5s.
- Photography for Amateurs.** By T. C. HEPWORTH. Illustrated, 1s.; or cloth, 1s. 6d.
- Phrase and Fable, Dictionary of.** By the Rev. Dr. BREWER. *Cheap Edition.* *Enlarged,* cloth, 3s. 6d.; or with leather back, 4s. 6d.
- Picturesque America.** Complete in Four Vols., with 48 Exquisite Steel Plates, and about 800 Original Wood Engravings. £2 2s. each.
- Picturesque Australasia, Cassell's.** With upwards of 1,000 Illustrations. Complete in Four Vols., 7s. 6d. each.
- Picturesque Canada.** With about 600 Original Illustrations. Two Vols., £3 3s. each.
- Picturesque Europe.** Complete in Five Vols. Each containing 13 Exquisite Steel Plates, from Original Drawings, and nearly 200 Original Illustrations. £21; half-morocco, £31 10s.; morocco gilt, £52 10s. The POPULAR EDITION is now complete in Five Vols., 18s. each.
- Picturesque Mediterranean, The.** With a Series of Magnificent Illustrations from Original Designs by leading Artists of the day. With Frontispiece in Colours from an Original Drawing by BIRKET FOSTER, R.I. Vol. I., cloth, gilt edges, £2 2s.
- Pigeon Keeper, The Practical.** By LEWIS WRIGHT. Illustrated. 3s. 6d.
- Pigeons, The Book of.** By ROBERT FULTON. Edited by LEWIS WRIGHT. With 50 Coloured Plates and numerous Wood Engravings. 31s. 6d.; half-morocco, £2 2s.
- Pocket Guide to Europe (Cassell's).** Size 5½ in. x 3¼ in. Leather, 6s.

Selections from Cassell & Company's Publications.

- Poems, Aubrey de Vere's.** A Selection. Edited by JOHN DENNIS. 3s. 6d.
- Poets, Cassell's Miniature Library of the:—**
Burns. Two Vols. Cloth, 1s. each; or cloth, gilt edges, 2s. 6d. the set. Byron. Two Vols. Cloth, 1s. each; or cloth, gilt edges, 2s. 6d. the set. Hood. Two Vols. Cloth, 1s. each; or cloth, gilt edges, 2s. 6d. the set. Longfellow. Two Vols. Cloth, 1s. each; or cloth, gilt edges, 2s. 6d. the set. Shakespeare. Twelve Vols., half cloth, in box, 12s.	Milton. Two Vols., Cloth, 1s. each; or cloth, gilt edges, 2s. 6d. the set. Scott. Two Vols. Cloth, 1s. each; or cloth, gilt edges, 2s. 6d. the set. Sheridan and Goldsmith. 2 Vols. Cloth, 1s. each; or cloth, gilt edges, 2s. 6d. the set. Wordsworth. Two Vols. Cloth, 1s. each; or cloth, gilt edges, 2s. 6d. the set.
- Polytechnic Series, The. Practical Illustrated Manuals specially prepared for Students of the Polytechnic Institute, and suitable for the Use of all Students.**
- Forty Lessons in Carpentry Workshop Practice.** 1s.
- Practical Plane and Solid Geometry, including Graphic Arithmetic. Vol. I. ELEMENTARY STAGE.** 3s.
- Forty Lessons in Engineering Workshop Practice.** 1s. 6d.
- Technical Studies.** Set of Ten in cloth case, 1s.
- Elementary Chemistry for Science Schools and Classes.** 1s. 6d.
- Poor Relief in Foreign Countries, &c.** By LOUISA TWINING. 1s.
- Portrait Gallery, The Cabinet.** Containing 36 Cabinet Photographs of Eminent Men and Women of the day. With Biographical Sketches. Vol. I. Price 15s.
- Poultry Keeper, The Practical.** By LEWIS WRIGHT. With Coloured Plates and Illustrations. 3s. 6d.
- Poultry, The Book of.** By LEWIS WRIGHT. *Popular Edition.* Illustrated. 10s. 6d.
- Poultry, The Illustrated Book of.** By LEWIS WRIGHT. With Fifty Exquisite Coloured Plates, and numerous Wood Engravings. *New and Revised Edition.* Cloth, 31s. 6d.
- Printing Machinery and Letterpress Printing, Modern.** By FRED. J. F. WILSON and DOUGLAS GREY. Illustrated. 21s.
- Queen Victoria, The Life and Times of.** By ROBERT WILSON. Complete in 2 Vols. With numerous Illustrations. 9s. each.
- Rabbit-Keeper, The Practical.** By CUNICULUS. Illustrated. 3s. 6d.
- Railway Library, Cassell's.** Crown 8vo, boards, 2s. each.
Under a Strange Mask. By Frank Barrett. The Coombsberrrow Mystery. By J. Colwall. Dead Man's Book. By Q. A Quaker Race. By W. Westall. Captain Trafalgar. By Westall and Laurie. The Phantom City. By W. Westall. *. * The above can also be obtained in cloth, 2s. 6d. each. Jack Gordon, Knight Errant. By W. C. HUDSON (BARCLAY NORTH). The Diamond Button: Whose Was It? By W. C. HUDSON (BARCLAY NORTH). Another's Crime. By Julian Hawthorne.	The Yoke of the Thorah. By Sidney Luska. Who is John Noman? By C. Henry Beckett. The Tragedy of Brinkwater. By Martha L. Moodye. An American Penman. By Julian Hawthorne. Section 558; or, The Fatal Letter. By Julian Hawthorne. The Brown Stone Boy. By W. H. Bishop. A Tragic Mystery. By Julian Hawthorne. The Great Bank Robbery. By Julian Hawthorne.
- Red Library, Cassell's.** Stiff covers, 1s. each; cloth, 2s. each.
The Antiquary. Nicholas Nickleby. Two Vols. Jane Eyre. Wuthering Heights. The Prairie. Dombey and Son. Two Vols. Night and Morning. Kenilworth. The Ingoldsby Legends. Tower of London. The Pioneers. Charles O'Malley. Barnaby Rudge. Cakes and Ale. The King's Own. People I have Met. The Pathfinder. Swelina. Scott's Poems. Last of the Barons. Adventures of Mr. Ledbury. Ivanhoe. Oliver Twist. © Selections from Hood's Works. Longfellow's Prose Works. Sense and Sensibility. Lytton's Plays. [Harte]. Tales, Poems, and Sketches (Bret). Martin Chuzzlewit. Two Vols. The Prince of the House of David.	Sheridan's Plays. Uncle Tom's Cabin. Deerslayer. Eugene Aram. Jack Hinton, the Guardsman. Rome and the Early Christians. The Trials of Margaret Lyndsay. Edgar Allan Poe. Prose and Poetry, Selections from. Old Mortality. The Hour and the Man. Washington Irving's Sketch-Book. Last Days of Palmyra. Tales of the Borders. Fride and Prejudice. Last of the Mohicans. Heart of Midlothian. Last Days of Pompeii. Yellowplush Papers. Handy Andy. Selected Plays. American Humour. Sketches by Box. Macaulay's Lays and Selected Essays. Harry Lorrequer. Old Curiosity Shop. Rienzi. The Tallman. Pickwick. Two Vols. Scarlet Letter.

Selections from Cassell & Company's Publications.

- Richard, Henry, M.P.** A Biography. By CHARLES MITCHELL. With Portrait, 7s. 6d.
- Rivers of Great Britain, The:** Descriptive, Historical, Pictorial. RIVERS OF THE EAST COAST. With numerous highly-finished Engravings. Royal 4to, with Etching as Frontispiece, 42s.
- Rossetti, Dante Gabriel, as Designer and Writer.** Notes by WILLIAM MICHAEL ROSSETTI. 7s. 6d.
- Royal River, The: The Thames, from Source to Sea.** With Descriptive Text and a Series of beautiful Engravings. £2 2s.
- Russia.** By Sir DONALD MACKENZIE WALLACE, M.A. 5s.
- Russo-Turkish War, Cassell's History of.** With about 500 Illustrations. Two Vols., 9s. each; library binding, One Vol., 15s.
- St. Guthbert's Tower.** By FLORENCE WARDEN. *Cheap Edition.* 5s.
- Sanitary Institutions, English, Reviewed in their Course of Development, and in some of their Political and Social Relations.** By Sir JOHN SIMON, K.C.B., F.R.S. 18s.
- Saturday Journal, Cassell's.** Yearly Vols., 7s. 6d.
- Science for All.** Edited by Dr. ROBERT BROWN, M.A., F.I.S., &c. *Revised Edition.* With 1,500 Illustrations. Five Vols., 9s. each.
- Sea, The: Its Stirring Story of Adventure, Peril, and Heroism.** By F. WHYMPER. With 400 Illustrations. Four Vols., 7s. 6d. each.
- Secret of the Lamas, The.** A Tale of Thibet. Crown 8vo, 5s.
- Sent Back by the Angels; and other Ballads of Home and Homely Life.** By FREDERICK LANGBRIDGE, M.A. *Popular Edition.* 1s.
- Shaffesbury, The Seventh Earl of, K.G., The Life and Work of.** By ERWIN HODDER. With Portraits. Three Vols., 36s. *Popular Edition, in One Vol.,* 7s. 6d.
- Shakespeare, Cassell's Quarto Edition.** Edited by CHARLES and MARY CARSWELL CLARKE, and containing about 600 Illustrations by H. C. SELIGS. Complete in Three Vols., cloth gilt, £3 3s.—Also published in Three separate Volumes, in cloth, viz.:—The COMEDIES, 21s.; The HISTORICAL PLAYS, 18s. 6d.; The TRAGEDIES, 25s.
- Shakespeare, Miniature.** Illustrated. In Twelve Vols., in box, 12s.; or in Red Paste Grain (box to match), with spring catch, lettered in gold, 21s.
- Shakespeare, The Plays of.** Edited by Prof. HENRY MORLEY. Complete in Thirteen Vols. Cloth, in box, 21s.
- Shakespeare, The England of.** By F. GOADBY. Illustrated. *New Edition.* 2s. 6d.
- Shakespeare, The International.** *Edition de luxe.*
- "Othello." Illustrated by FRANK INCKERS, A.R.A. £2 10s.
- "King Henry IV." Illustrated by Herr EDUARD GÖTTZNER. £2 10s.
- "As You Like It." Illustrated by Mons. EMILE BAVARD. £2 10s.
- "Romeo and Juliet." Illustrated by FRANK INCKERS, A.R.A. £2 5s.
- Shakespeare, The Leopold.** With 400 Illustrations, and an Introduction by F. J. FURNIVALL. *Cheap Edition.* 3s. 6d. Small 4to, cloth gilt, gilt edges, 6s.; roxburgh, 7s. 6d.
- Shakespeare, The Royal.** With Exquisite Steel Plates and Wood Engravings. Three Vols. 15s. each.
- Sketching from Nature in Water Colours.** By AARON PENTLEY. 15s.
- Skin and Hair, The Management of the.** By MALCOLM MORRIS, F.R.C.S. 2s.
- Social Welfare, Subjects of.** By the Rt. Hon. SIR LYON PLAYFAIR, M.P. 7s. 6d.
- South Eastern Railway, The Official Illustrated Guide to The.** 1s.; cloth, 2s.
- Spectacles. How to Select, in Cases of Long, Short, and Weak Sight.** By CHARLES BELL TAYLOR, F.R.C.S. and M.D. Edin. 1s.
- Splendid Spur, The.** By J., Author of "Dead Man's Rock," &c. 5s.
- Sports and Pastimes, Cassell's Complete Book of.** With more than 600 Illustrations. *Cheap Edition.* 3s. 6d.
- Stanley in East Africa, Scouting for.** Being a Record of the Adventures of THOMAS STANLEY in search of H. M. STANLEY. With 14 Illustrations. Cloth, 7s. 6d.
- Star-Land.** Being Talks with Young People about the Wonders of the Heavens. By Sir ROBERT STAWELL BALL, LL.D., F.R.S., F.R.A.S. Illustrated. Crown 8vo, 5s.
- Strange Doings in Strange Places.** Complete Sensational Stories by Popular Authors. 5s.
- Thackeray, Character Sketches from.** Six New and Original Drawings by FREDERICK BARNARD, reproduced in Photographs. 21s.

ἐξικνηῖται ταῦτ' εἰς τὸν μισθόν, τίνος τάλαντον φήσω ἔχειν; ἄρ' οὐκ, ἐπειδὴ καὶ ἐπικίνδυνόν μοι ἔστιν, ἀπιόντά γ' ἄμεινον φυλάττεσθαι πέτρους; ἤκουες δὲ τὰς ἀπειλάς. τότε μὲν δὴ αὐτοῦ ἔμεινε.

55 Τῇ δ' ὑστεραία ἀπέδωκέ τ' αὐτοῖς ἃ ὑπέσχετο καὶ τοὺς ἐλῶντας συνέπεμψεν. οἱ δὲ στρατιῶται τέως μὲν ἔλεγον ὡς ὁ Ξενοφῶν οἴχοιτο ὡς Σεύθην οἰκίῃων καὶ ἃ ὑπέσχετ' αὐτῷ ληρόμενος· ἐπεὶ δ' 56 εἶδον, ἤσθησαν καὶ προσέθεον. Ξενοφῶν δ' ἐπεὶ εἶδε Χαρμῖνόν τε καὶ Πολύνικον· Ταῦτ', ἔφη, σέσωται δι' ὑμᾶς τῇ στρατιᾷ καὶ παραδίδομι αὐτὰ ἐγὼ ὑμῖν· ὑμεῖς δὲ διαθήμενοι διάδοτε τῇ στρατιᾷ. οἱ μὲν οὖν παραλαβόντες καὶ λαφυροπιώλας καταστή- 57 σαντες ἐπώλουν, καὶ πολλὴν εἶχον αἰτίαν. Ξενοφῶν δ' οὐ προσήει, ἀλλὰ φανερός ἦν οἴκαδε παρασκευαζόμενος· οὐ γάρ πω ψῆφος αὐτῷ ἐπήκτο Ἀθήνησι περὶ φυγῆς. προσελθόντες δ' αὐτῷ οἱ ἐπιτήθειοι ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἐδέοντο μὴ ἀπελθεῖν, πρὶν ἀπαγάγοι τὸ στρατεύμα καὶ Θίβρωνι παραδοίη.

VIII. Ἐντεῦθεν διέπλευσαν εἰς Λάμρακον, καὶ ἀπαντᾷ Ξενοφῶντι Εὐκλείδης μάντις Φλιάσιος ὁ Κλεαγόρου υἱὸς τοῦ τὰ ἐντοίχια ἐν Λυκείῳ γεγρα- 2 φότος. οὗτος συνήθετο τῷ Ξενοφῶντι ὅτι ἔσεστω, καὶ ἡρώτα αὐτὸν πόσον χρυσίον ἔχοι. ὁ δ' αὐτῷ ἐπομόσας εἶπεν ἢ μὴν ἔσεσθαι μὴδ' ἐφόδιον ἱκανὸν οἴκαδ' ἀπιόντι, εἰ μὴ ἀπόδοιτο τὸν ἵππον καὶ ἃ 3 ἀμφ' αὐτὸν εἶχεν. ὁ δ' αὐτῷ οὐκ ἐπίστευεν. ἐπεὶ δ' ἔπεμψαν Λαμρακηνοὶ ξένια τῷ Ξενοφῶντι καὶ ἔθνε τῷ Ἀπόλλωνι, παρεστήσατο τὸν Εὐκλείδην·

ιδῶν δὲ τὰ ἱερά ὁ Εὐκλείδης εἶπεν, ὅτι πείθουτ' αὐτῷ μὴ εἶναι χρήματα. Ἄλλ' οἷδ', ἔφη, ὅτι, κὰν μέλλῃ ποτ' ἔσεσθαι, φαίνεται τι ἐμπόδιον, ἂν μηδὲν ἄλλο, σὺ σαυτῷ. συνωμολόγει ταῦθ' ὁ Ξενοφῶν. ὁ δ' εἶπεν· Ἐμπόδιος γάρ σοι ὁ Ζεὺς ὁ μελιχίος 4 ἔστι, καὶ ἐπήρετ' εἰ ἤδη θύσειεν, ὡσπερ οἴκοι, ἔφη, εἰώθειν ἐγὼ ὑμῖν θύεσθαι καὶ ὀλοκαυτεῖν. ὁ δ' οὐκ ἔφη ἐξ ὅτου ἀπεδήμησε τεθνηκέναι τούτῳ τῷ θεῷ. συνεβούλευσεν οὖν αὐτῷ θύεσθαι καθὰ εἰώθει, καὶ ἔφη συνοίσειν ἐπὶ τὸ βέλτιον. τῇ δ' ὑστεραία 5 ὁ Ξενοφῶν προελθὼν εἰς Ὀφρύνιον ἐθύετο καὶ ὀλοκαυτεῖ χοίρους τῷ πατρίῳ νόμῳ, καὶ ἐκαλλιέρει. καὶ ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ ἀφικνεῖται Βίων καὶ Ναυσί- 6 κλείδης χρήματα δώσοντες τῷ στρατεύματι, καὶ ξενοῦνται τῷ Ξενοφῶντι καὶ ἵππον ὃν ἐν Αἰμυράκῳ ἀπέδοτο πεντήκοντα δαρεικῶν, ὑποπτεύοντες αὐτὸν δι' ἔνδειαν πεπρακέναι, ὅτι ἤκουον αὐτὸν ἠδεσθαι τῷ ἵππῳ, λυσάμενοι ἀπέδοσαν καὶ τὴν τιμὴν οὐκ ἤθελον ἀπολαβεῖν.

Ἐντεῦθεν ἐπορεύοντο διὰ τῆς Τρωάδος, καὶ 7 ὑπερβάντες τὴν Ἰθὴν εἰς Ἄντανδρον ἀφικνοῦνται πρῶτον, εἶτα παρὰ θάλατταν πορευόμενοι τῆς Μυσίας εἰς Θήβης πεδῖον. ἐντεῦθεν δι' Ἀδραμυττίου 8 καὶ Κυτωνίου εἰς Καΐκου πεδῖον ἐλθόντες Πέργαμον καταλαμβάνουσι τῆς Μυσίας.

Ἐνταῦθα δὴ ξενοῦται Ξενοφῶν Ἑλλάδι τῇ Γογγύλου τοῦ Γογγύλου τοῦ Ἐρετριέως γυναικὶ καὶ Γοργίωνος καὶ Γογγύλου μητρὶ. αὕτη δ' αὐτῷ 9 φράζει ὅτι Ἀσιδάτης ἐστὶν ἐν τῷ πεδίῳ ἀνὴρ Πέρσης·

- τοῦτον ἔφη αὐτόν, εἰ ἔλθοι τῆς νυκτὸς σὺν τρια-
 κοσίοις ἀνδράσι, λαβεῖν ἄν καὶ αὐτόν καὶ γυναῖκα
 καὶ παῖδας καὶ τὰ χρήματα· εἶναι δὲ πολλά. ταῦτα
 δὲ καθηγησομένους ἔπεμψε τὸν τε αὐτῆς ἀνεψιὸν
 10 καὶ Δαφναγόραν, ὃν περὶ πλείστου ἐποιεῖτο. ἔχων
 οὖν ὁ Ξενοφῶν τούτους παρ' ἑαυτῶ ἐθύετο. καὶ
 Βασίλας ὁ Ἡλείος μάντις παρῶν εἶπεν, ὅτι κάλλιστ'
 11 εἴη τὰ ἱερὰ αὐτῶ καὶ ἀνὴρ ἀλώσιμος εἴη. δευτη-
 ρίας οὖν ἐπορεύετο τοὺς τε λοχαγοὺς τοὺς μάλιστα
 φίλους λαβῶν καὶ ἄλλους τινὰς πιστοὺς γεγενη-
 μένους διὰ παντός, ὅπως εὖ ποιῆσαι αὐτούς. συνεξ-
 ἔρχονται δ' αὐτῶ καὶ ἄλλοι βιασάμενοι εἰς ἑξακοσίους·
 οἱ δὲ λοχαγοὶ ἀπήλκονον, ἵνα μὴ μεταδοῖεν τὸ
 μέρος, ὡς ἐτοίμων δὴ χρημάτων.
- 12 Ἐπεὶ δ' ἀφίκοντο περὶ μέσας νύκτας, τὰ μὲν
 πέριξ ὄντ' ἀνδράποδα τῆς τύρσιος καὶ χρήματα τὰ
 πλεῖστ' ἀπέδρα αὐτοὺς παραμελοῦντας, ὡς τὸν
 13 Ἀσιδάτην αὐτόν λάβοιεν καὶ τάκεινον. πυργομα-
 χοῦντες δ' ἐπεὶ οὐκ ἐδύναντο λαβεῖν τὴν τύρσιν,
 ὑψηλὴ γὰρ ἦν καὶ μεγάλη καὶ προμαχεῶνας καὶ
 ἀνδρας πολλοὺς καὶ μαχίμους ἔχουσα, διορτυτεῖν
 14 ἐπεχείρησαν τὸν πύργον. ὁ δὲ τοίχος ἦν ἐπ' ὀκτὼ
 πλίνθων γήινων τὸ εὖρος. ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ διω-
 ρώρικτο· καὶ ὡς τὸ πρῶτον διεφάνη, ἐπάταξεν
 ἔνδοθεν βουλόρω τις ὀβελίσκῳ διαμπερὲς τὸν μηρὸν
 τοῦ ἐγγυτάτω· τὸ δὲ λοιπὸν ἐκτοξεύοντες ἐποιοῦν
 15 μὴδὲ παρῖναί τι ἀσφαλὲς εἶναι. κεκραγόντων δ'
 αὐτῶν καὶ πυρσευόντων ἐκβοηθοῦσιν Ἰταμένης μὲν
 ἔχων τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν, ἐκ Κομανίας δ' ὀπλίται

Ἀσούριοι καὶ Ὑρκάνιοι ἱππῆς καὶ οὗτοι βασιλέως μισθοφόροι ὡς ὀγδοήκοντα, καὶ ἄλλοι πελτασταὶ εἰς ὀκτακοσίους, ἄλλοι δ' ἐκ Παρθενίου, ἄλλοι δ' ἐξ Ἀπολλωνίας καὶ ἐκ τῶν πλησίον χωρίων καὶ ἱππῆς.

Ἐνταῦθα δὴ ἔώρα ἦν σκοπεῖν πῶς ἔσται ἡ 16 ἄφοδος· καὶ λαβόντες ὅσοι ἦσαν βόες καὶ πρόβατα ἤλαυνον κἀνδράποδ' ἐντὸς πλαισίου ποιησάμενοι, οὐ τοῖς χρήμασιν ἔτι προσέχοντες τὸν νοῦν, ἀλλὰ μὴ φυγῇ εἴη ἡ ἄφοδος, εἰ καταλιπόντες τὰ χρήματ' ἀπίοιεν, καὶ οἱ τε πολέμιοι θρασύτεροι εἶεν καὶ οἱ στρατιῶται ἀθυμότεροι· νῦν δ' ἀπῆσαν ὡς περὶ τῶν χρημάτων μαχοῦμενοι. ἐπεὶ δ' ἔώρα Γογγύλος 17 ὀλίγους μὲν τοὺς Ἕλληνας, πολλοὺς δὲ τοὺς ἐπικειμένους, ἐξέροχεται καὶ αὐτὸς βία τῆς μητρὸς ἔχων τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν, βουλόμενος μετασχεῖν τοῦ ἔργου· συνεβοήθει δὲ καὶ Προκλῆς ἐξ Ἀμισάρνης καὶ Τευθρανίας ὁ ἀπὸ Δαμαράτου. οἱ δὲ περὶ 18 Ξενοφῶντα ἐπεὶ πάνυ ἤδη ἐπιέζοντο ὑπὸ τῶν τοξευμάτων καὶ σφενδονῶν, πορευόμενοι κύκλῳ, ὅπως τὰ ὄπλα ἔχοιεν πρὸς τῶν τοξευμάτων, μόλις διαβαίνουσι τὸν Κάρκασον ποταμόν, τετρωμένοι ἐγγὺς οἱ ἡμίσεις. ἐνταῦθα δ' Ἀγασίας Στυμφάλιος λοχαγὸς 19 τιτρώσκειται, τὸν πάντα χρόνον μαχόμενος πρὸς τοὺς πολεμίους. καὶ διασφύζονται ἀνδράποδα ὡς διακόσια ἔχοντες καὶ πρόβατα ὅσον θύματα.

Τῇ δ' ὑστεραία θυσάμενος ὁ Ξενοφῶν ἐξάγει 20 νύκτωρ πᾶν τὸ στρατεύμα, ὅπως ὅτι μακροτάτην ἔλθοι τῆς Λυδίας, εἰς τὸ μὴ διὰ τὸ ἐγγὺς εἶναι φοβεῖσθαι, ἀλλ' ἀφυλακτεῖν. ὁ δ' Ἀσιδάτης ἀκούσας 21

ὅτι πάλιν ἐπ' αὐτὸν τεθυμένος εἶη ὁ Ξενοφῶν καὶ
 παντὶ τῷ στρατεύματι ἤξοι, ἐξαυλιζέται εἰς κώμας
 22 ἐπὶ τὸ Παρθένιον πόλισμα ἐχούσας. ἐνταῦθ' οἱ
 περὶ Ξενοφῶντα συντυγχάνουσιν αὐτῷ καὶ λαμβά-
 νουσιν αὐτὸν καὶ γυναῖκα καὶ παῖδας καὶ τοὺς
 ἵππους καὶ πάντα τὰ ὄντα· καὶ οὕτω τὰ πρότερα
 23 ἱερὰ ἀπέβη. ἔπειτα πάλιν ἀφικνοῦνται εἰς Πέργα-
 μον. ἐνταῦθα τὸν θεὸν ἠσπάσατο Ξενοφῶν· συνέ-
 πραττον γὰρ καὶ οἱ Λάκωνες καὶ οἱ λοχαγοὶ καὶ
 οἱ ἄλλοι στρατηγοὶ καὶ οἱ στρατιῶται ὥστ' ἐξαιρετα
 λαβεῖν καὶ ἵππους καὶ ζεύγη καὶ τᾶλλα· ὥσθ' ἱκανὸν
 εἶναι καὶ ἄλλον ἤδη εὖ ποιεῖν.
 24 Ἐν τούτῳ Θίβρων παραγεγόμενος παρέλαβε
 τὸ στρατεύμα καὶ συμμίξας τῷ ἄλλῳ Ἑλληνικῷ
 ἐπολέμει πρὸς Τισσαφέρην καὶ Φαρνάβαζον.

25 Ἄρχοντες δὲ οἶδε τῆς βασιλέως χώρας ὄσσην ἐπήλ-
 θομεν. Λυδίας Ἀρτίμας, Φρυγίας Ἀρτακάμας, Ἀνα-
 ονίας καὶ Καππαδοκίας Μιθραδάτης, Κιλικίας Στέννεσις,
 Φοινίκης καὶ Ἀραβίας Λένης, Συρίας καὶ Ἀσσυρίας
 Βέλεσις, Βαβυλῶνος Ῥωπάρας, Μηδίας Ἀρβιάκας, Φασι-
 ανῶν καὶ Ἑσπεριτῶν Τιρίβαζος· Καρδοῦχοι δὲ καὶ Χά-
 λυβες καὶ Χαλδαῖοι καὶ Μάκρωνες καὶ Κόλχοι καὶ Μοσ-
 σένοικοι καὶ Κοῖτοι καὶ Τιβαρηνοὶ αὐτόνομοι· Παφλα-
 γονίας Κορύλας, Βιθυνῶν Φαρνάβαζος, τῶν ἐν Ἑρῶπῃ
 Θρακῶν Σεύθης. ἀριθμὸς συμπάσης τῆς ὁδοῦ τῆς ἀνα-
 βάσεως καὶ καταβάσεως σταθμοὶ διακόσιοι δεκαπέντε,
 παρασάγγαι χίλιοι ἑκατὸν πενήκοντα πέντε, στάδια τρισ-
 μύρια τετρακισχίλια ἑξακόσια πενήκοντα. χρόνου πλῆθος
 τῆς ἀναβάσεως καὶ καταβάσεως ἑνιαυτὸς καὶ τρεῖς μῆνες.

Illustrated, Fine Art, and other Volumes.

- Abbeys and Churches of England and Wales, The: Descriptive, Historical, Pictorial.** In 2 Vols., 21s. each.
- Adventure, The World of.** Fully Illustrated. Vols. I. and II., 9s. each.
- American Academy Notes.** Illustrated Art Notes upon the National Academy of Design, 1889. 2s. 6d.
- American Yachts and Yachting.** Illustrated. 6s.
- Animal Painting in Water Colours.** With Eighteen Coloured Plates by FREDERICK TAYLER. 5s.
- Another's Crime.** A Novel. By JULIAN HAWTHORNE. Cloth, 3s. 6d.
- Arabian Nights Entertainments (Cassell's).** With about 400 Illustrations. 10s. 6d.
- Architectural Drawing.** By PHENÉ SPIERS. Illustrated. 10s. 6d.
- Art, The Magazine of.** Yearly Volume. With several hundred Engravings, and Twelve Etchings, Photogravures, &c. Vol. for 1890, 16s.
- Bashkirtseff, Marie, The Journal of.** Translated from the French by MATHILDE BLIND. With Portraits and an Autograph Letter. *Library Edition* in Two Vols., demy 8vo, 24s. *Cheap Edition*, 7s. 6d.
- Behind Time.** By G. P. LATHROP. Illustrated. 2s. 6d.
- Birds' Nests, Eggs, and Egg Collecting.** By R. KEARTON. Illustrated with 16 Coloured Plates. 5s.
- Black Arrow, The.** A Tale of the Two Roses. By R. L. STEVENSON. 5s.
- British Ballads.** 275 Original Illustrations. Two Vols. Cloth, 7s. 6d. each.
- British Battles on Land and Sea.** By JAMES GRANT. With about 600 Illustrations. Three Vols., 4to, £1 7s.; *Library Edition*, £1 10s.
- British Battles, Recent.** Illustrated. 4to, 9s. *Library Edition*, 10s.
- British Empire, The.** By SIR GEORGE CAMPBELL. 3s.
- Browning, An Introduction to the Study of.** By ARTHUR SYMONS. 2s. 6d.
- Bunyan's Pilgrim's Progress, and the Holy War, Cassell's Illustrated Edition of.** With 200 Original Illustrations. Demy 4to, cloth, 16s.
- Butterflies and Moths, European.** By W. F. KIRBY. With 61 Coloured Plates. Demy 4to, 35s.
- Canaries and Cage-Birds, The Illustrated Book of.** By W. A. BLAKSTON, W. SWAYSLAND, and A. F. WIENER. With 56 Fac-simile Coloured Plates, 35s.
- Cannibals and Convicts.** By JULIAN THOMAS ("The Vagabond"). *Cheap Edition*, 5s.
- Captain Trafalgar.** By WESTALL and LAURIE. Illustrated. 5s.
- Cassell's Family Magazine.** Yearly Vol. Illustrated. 9s.
- Cathedral Churches of England and Wales.** Descriptive, Historical, Pictorial. *Édition de luxe.* Roxburgh, 42s.
- Celebrities of the Century.** Being a Dictionary of the Men and Women of the Nineteenth Century. *Cheap Edition*, 10s. 6d.
- Chess Problem, The.** With Illustrations by C. PLANCK and others. 7s. 6d.
- China Painting.** By FLORENCE LEWIS. With Sixteen Coloured Plates, and a selection of Wood Engravings. With full Instructions. 5s.
- Choice Dishes at Small Cost.** By A. G. PAYNE. *Cheap Edition*, 1s.
- Christianity and Socialism, Lectures on.** By BISHOP BARRY. 3s. 6d.
- Cities of the World.** Four Vols. Illustrated. 7s. 6d. each.
- Civil Service, Guide to Employment in the.** *New and Enlarged Edition*, 3s. 6d.
- Civil Service.—Guide to Female Employment in Government Offices.** Cloth, 1s.
- Climate and Health Resorts.** By Dr. BURNEY YEO. 7s. 6d.
- Clinical Manuals for Practitioners and Students of Medicine.** (*A List of Volumes forwarded post free on application to the Publishers.*)
- Clothing, The Influence of, on Health.** By FREDERICK TREVES, F.R.C.S. 2s.
- Cobden Club, Works published for the.** (*A Complete List post free on application.*)
- Colour.** By Prof. A. H. CHURCH. *New and Enlarged Edition*. 3s. 6d.
- Columbus, Christopher, The Life and Voyages of.** By WASHINGTON IRVING. Three Vols. 7s. 6d.
- Commerce, The Year Book of.** Edited by KENRIC B. MURRAY. Second Year's Issue. 5s.
- Commodore Junk.** By G. MANVILLE FENN. 5s.
- Conquests of the Cross.** Edited by EDWIN HODDER. With numerous Original Illustrations. Vol. I. 9s.

Selections from Cassell & Company's Publications.

- Gulliver's Travels.** With 88 Engravings by MORTEN. *Cheap Edition.* Cloth, 3s. 6d.; cloth gilt, 5s.
- Gun and its Development, The.** By W. W. GREENER. Illustrated. 10s. 6d.
- Guns, Modern Shot.** By W. W. GREENER. Illustrated. 5s.
- Health at School.** By CLEMENT DUKES, M.D., B.S. 7s. 6d.
- Health, The Book of.** By Eminent Physicians and Surgeons. Cloth, 21s.
- Health, The Influence of Clothing on.** By F. TREVES, F.R.C.S. 2s.
- Heavens, The Story of the.** By Sir ROBERT STAWELL BALL, LL.D., F.R.S. Coloured Plates and Wood Engravings. 31s. 6d. *Popular Edition*, 12s. 6d.
- Heroes of Britain in Peace and War.** In Two Vols., with 300 Original Illustrations. 5s. each; or One Vol., library binding, 10s. 6d.
- Holiday Studies of Wordsworth.** By F. A. MALLESON, M.A. 5s.
- Homes, Our, and How to Make them Healthy.** By Eminent Authorities. Illustrated. 15s.
- Horse, The Book of the.** By SAMUEL SIDNEY. With 28 Fac-simile Coloured Plates. Demy 4to, 35s.; half-morocco, £2 5s.
- Houghton Lord: The Life, Letters, and Friendships of Richard Monckton Milnes, First Lord Houghton.** By T. WEMYSS REID. Two Vols., with Portraits, 32s.
- Household, Cassell's Book of the.** Illustrated. Vols. I., II., and III. 5s. each.
- How Dante Climbed the Mountain.** By ROSE EMILY SELFE. With Eight Full-page Engravings by GUSTAVE DORÉ. 2s.
- How Women may Earn a Living.** By MERCY GROGAN. *Cheap Edition.* 6d.
- India, Cassell's History of.** By JAMES GRANT. With 400 Illustrations. 15s.
- Industrial Remuneration Conference.** The Report of. 2s. 6d.
- Irish Leagues, The Work of the.** The Speech of the Right Hon. Sir HENRY JAMES, Q.C., M.P. Replying in the Parnell Commission Inquiry. 6s.
- Irish Parliament, A Miniature History of the.** By J. C. HASLAM. 3d.
- Irish Union, The: Before and After.** By A. K. CONNELL, M.A. 2s. 6d.
- "Japanese" Library, Cassell's.** Consisting of 12 Popular Works bound in Japanese style. Covers in water-colour pictures. 1s. 3d. each, net.
- Handy Andy.** **Oliver Twist.** **Ivanhoe.** **Ingoldsby Legends.** **The Last of the Mohicans.** **The Last Days of Pompeii.** **The Yellowplush Papers.** **The Last Days of Pompeii.** **Jack Hinton, the Guardsman.** Selections from the Works of Thomas Hood. American Humour. Tower of London.
- John Orlebar, Clerk.** By the Author of "Culmshire Folk." 2s.
- John Parmelee's Curse.** By JULIAN HAWTHORNE. 2s. 6d.
- Karnel the Scout.** A Novel. By SYLVANUS COBB, Junr. Cloth, 3s. 6d.
- Kennel Guide, Practical.** By Dr. GORDON STABLES. Illustrated. *Cheap Edition.* 1s.
- Khiva, A Ride to.** By Col. FRED BURNABY. 1s. 6d.
- Kidnapped.** By R. L. STEVENSON. *Illustrated Edition.* 5s.
- King Solomon's Mines.** By H. RIDER HAGGARD. *Illustrated Edition.* 5s.
- Ladies' Physician, The.** By a London Physician. 6s.
- Lady Biddy Fane, The Admirable.** By FRANK BARRETT. *Popular Edition.* 5s.
- Lake Dwellings of Europe.** By ROBERT MUNRO, M.D., M.A. Cloth, 31s. 6d.; roxburgh, £2 2s.
- Landscape Painting in Oils, A Course of Lessons in.** By A. F. GRACE. With Nine Reproductions in Colour. *Cheap Edition.* 25s.
- Latin-Quarter Courtship, A.** By HENRY HARLAND (Sidney Luska). Cloth, 3s. 6d.
- Law, How to Avoid.** By A. J. WILLIAMS, M.P. *Cheap Edition.* 1s.
- Laws of Every-Day Life, The.** By H. O. ARNOLD-FORSTER. 1s. 6d. *Presentation Edition.* 3s. 6d.
- Letts's Diaries and other Time-saving Publications** are now published exclusively by CASSELL & COMPANY. (*A List sent post free on application.*)
- Loans Manual.** A Compilation of Tables and Rules for the Use of Local Authorities. By CHARLES P. COTTON. 5s.
- Local Government in England and Germany.** By the Rt. Hon. Sir ROBERT MORIER, G.C.B., &c. 1s.
- London and North Western Railway, The Official Illustrated Guide to the** 1s.; cloth, 2s.
- London and South Western Railway, The Official Illustrated Guide to the** 1s.; cloth, 2s.
- London, Brighton and South Coast Railway, The Official Illustrated Guide to the** 1s.; cloth, 2s.

Selections from Cassell & Company's Publications.

- London, Greater.** By EDWARD WALFORD. Two Vols. With about 400 Illustrations. 9s. each. *Library Edition.* Two Vols. £1 the set.
- London, Old and New.** By WALTER THORNBURY and EDWARD WALFORD. Six Vols., each containing about 200 Illustrations and Maps. Cloth, 9s. each. *Library Edition.* Imitation roxburgh, £3.
- London Street Arabs.** By MRS. H. M. STANLEY (DOROTHY TENNANT). Collection of Pictures. Descriptive Text by the Artist. 5s.
- Longfellow's Poetical Works.** *Fine-Art Edition.* Illustrated throughout with Original Engravings. Royal 4to, cloth gilt, £3 3s. *Popular Edition.* 16s.
- Magic at Home.** By Prof. HOFFMAN. Illustrated. Extra crown, 5s.
- Master of Ballantrae, The.** By ROBERT LOUIS STEVENSON. 5s.
- Mechanics, The Practical Dictionary of.** Containing 15,000 Drawings. Four Vols. 21s. each.
- Medical Handbook of Life Assurance.** By JAMES EDWARD POLLOCK, M.D., F.R.C.P., and JAMES CHISHOLM, Fellow of the Institute of Actuaries, London. 7s. 6d.
- Medical Handbook for Colonists.** By E. ALFRED BARTON, M.R.C.S. 2s. 6d.
- Medicine, Manuals for Students of** (*A List forwarded post free on application.*)
- Metropolitan Year-Book, The.** Paper, 2s.; cloth, 2s. 6d.
- Metzerott, Shoemaker.** 5s.
- Midland Railway, The Official Illustrated Guide to the.** 1s.; cloth, 2s.
- Modern Europe, A History of.** By C. A. FYFFE, M.A. Three Vols., 12s. each.
- Music, Illustrated History of.** By EMIL NAUMANN. Edited by the Rev. Sir F. A. GORE OUSELEY, Bart. Illustrated. Two Vols. 31s. 6d.
- National Library, Cassell's.** In Volumes, each containing about 192 pages. Paper covers, 3d.; cloth, 6d. (*A Complete List of Volumes sent on application.*)
- Natural History, Cassell's Concise.** By E. PERCEVAL WRIGHT, M.A., M.D., F.L.S. With several Hundred Illustrations. 7s. 6d.; roxburgh, 10s. 6d.
- Natural History, Cassell's New.** Edited by Prof. P. MARTIN DUNCAN, M.B., F.R.S., F.G.S. Complete in Six Vols. With about 2,000 Illustrations. Cloth, 9s. each.
- Nature's Wonder Workers.** By KATE R. LOVELL. Illustrated. 5s.
- Nursing for the Home and for the Hospital, A Handbook of.** By CATHERINE J. WOOD. *Cheap Edition.* 1s. 6d.; cloth, 2s.
- Nursing of Sick Children, A Handbook for the.** By CATHERINE J. WOOD. 2s. 6d.
- Orations and After-Dinner Speeches.** By the Hon. C. M. DEFEW. 7s. 6d.
- Our Own Country.** Six Vols. With 1,200 Illustrations. Cloth, 7s. 6d. each.
- Factolus Prime.** A Novel. By ALBION W. TOURGEE. 5s.
- Paxton's Flower Garden.** With 100 Coloured Plates. (Price on application).
- People I've Smiled With.** Recollections of a Merry Little Life. By MARSHALL P. WILDER. 2s.
- Peoples of the World, The.** By Dr. ROBERT BROWN. Complete in Six Volumes. With Illustrations. 7s. 6d. each.
- Phantom City, The.** By W. WESTALL. 5s.
- Photography for Amateurs.** By T. C. HEPWORTH, Illustrated, 1s.; or cloth, 1s. 6d.
- Phrase and Fable, Dictionary of.** By the Rev. Dr. BREWER. *Cheap Edition.* *Enlarged,* cloth, 3s. 6d.; or with leather back, 4s. 6d.
- Picturesque America.** Complete in Four Vols., with 48 Exquisite Steel Plates, and about 800 Original Wood Engravings. £2 2s. each.
- Picturesque Australasia, Cassell's.** With upwards of 1,000 Illustrations. Complete in Four Vols., 7s. 6d. each.
- Picturesque Canada.** With about 600 Original Illustrations. Two Vols., £3 3s. each.
- Picturesque Europe.** Complete in Five Vols. Each containing 13 Exquisite Steel Plates, from Original Drawings, and nearly 200 Original Illustrations. £21; half-morocco, £21 10s.; morocco gilt, £52 10s. The POPULAR EDITION is now complete in Five Vols., 18s. each.
- Picturesque Mediterranean, The.** With a Series of Magnificent Illustrations from Original Designs by leading Artists of the day. With Frontispiece in Colours from an Original Drawing by BIRKET FOSTER, R.I. Vol. I., cloth, gilt edges, £2 2s.
- Pigeon Keeper, The Practical.** By LEWIS WRIGHT. Illustrated. 3s. 6d.
- Pigeons, The Book of.** By ROBERT FULTON. Edited by LEWIS WRIGHT. With 50 Coloured Plates and numerous Wood Engravings. 31s. 6d.; half-morocco, £2 2s.
- Pocket Guide to Europe (Cassell's).** Size 5½ in. x 3½ in. Leather, 6s.

Selections from Cassell & Company's Publications.

Poems, Aubrey de Vere's. A Selection. Edited by JOHN DENNIS. 3s. 6d.

Poets, Cassell's Miniature Library of the:—

Burns. Two Vols. Cloth, 1s. each; or cloth, gilt edges, 2s. 6d. the set.
Byron. Two Vols. Cloth, 1s. each; or cloth, gilt edges, 2s. 6d. the set.
Hood. Two Vols. Cloth, 1s. each; or cloth, gilt edges, 2s. 6d. the set.
Longfellow. Two Vols. Cloth, 1s. each; or cloth, gilt edges, 2s. 6d. the set.

Milton. Two Vols. Cloth, 1s. each; or cloth, gilt edges, 2s. 6d. the set.
Scott. Two Vols. Cloth, 1s. each; or cloth, gilt edges, 2s. 6d. the set.
Sheridan and Goldsmith. 2 Vols. Cloth, 1s. each; or cloth, gilt edges, 2s. 6d. the set.
Wordsworth. Two Vols. Cloth, 1s. each; or cloth, gilt edges, 2s. 6d. the set.

Shakespeare. Twelve Vols., half cloth, in box, 12s.

Polytechnic Series, The. Practical Illustrated Manuals specially prepared for Students of the Polytechnic Institute, and suitable for the Use of all Students.

Forty Lessons in Carpentry Workshop Practice. 1s.
Practical Plane and Solid Geometry, including Graphic Arithmetic. Vol. I. ELEMENTARY STAGE. 3s.
Forty Lessons in Engineering Workshop Practice. 1s. 6d.
Technical Studies. Set of Ten in cloth case. 1s.
Elementary Chemistry for Science Schools and Classes. 1s. 6d.

Poor Relief in Foreign Countries, &c. By LOUISA TWING. 1s.

Portrait Gallery, The Cabinet. Containing 36 Cabinet Photographs of Eminent Men and Women of the day. With Biographical Sketches. Vol. I. Price 15s.

Poultry Keeper, The Practical. By LEWIS WRIGHT. With Coloured Plates and Illustrations. 3s. 6d.

Poultry, The Book of. By LEWIS WRIGHT. *Popular Edition.* Illustrated. 10s. 6d.

Poultry, The Illustrated Book of. By LEWIS WRIGHT. With Fifty Exquisite Coloured Plates, and numerous Wood Engravings. *New and Revised Edition.* Cloth, 31s. 6d.

Printing Machinery and Letterpress Printing, Modern. By FRED. J. F. WILSON and DOUGLAS GREY. Illustrated. 21s.

Queen Victoria, The Life and Times of. By ROBERT WILSON. Complete in 2 Vols. With numerous Illustrations. 9s. each.

Rabbit-Keeper, The Practical. By CUNICULUS. Illustrated. 3s. 6d.

Railway Library, Cassell's. Crown 8vo, boards, 2s. each.

Under a Strange Mask. By Frank Barrett.
The Coombsberrrow Mystery. By J. Colwall.
Dead Man's Book. By O.
A Queer Race. By W. Westall.
Captain Trafaiger. By Westall and Laurie.
The Phantom City. By W. Westall.
** The above can also be obtained in cloth, 2s. 6d. each.*

Jack Gordon, Knight Errant. By W. C. HUDSON (BARCLAY NORTH).
The Diamond Button: Whose Was It? By W. C. HUDSON (BARCLAY NORTH).
Another's Crime. By Julian Hawthorne.

The Yoke of the Thorah. By Sidney Lusk.
Who is John Noman? By C. Henry Beckett.
The Tragedy of Brinkwater. By Martha L. Moodye.
An American Penman. By Julian Hawthorne.
Section 558; or, The Fatal Letter. By Julian Hawthorne.
The Brown Stone Boy. By W. H. Bishop.
A Tragic Mystery. By Julian Hawthorne.
The Great Bank Robbery. By Julian Hawthorne.

Red Library, Cassell's. Stiff covers, 1s. each; cloth, 2s. each.

The Antiquary.
Nicholas Nickleby. Two Vols.
Jane Eyre.
Wuthering Heights.
The Prairie.
Dombey and Son. Two Vols.
Night and Morning.
Kenilworth.
The Ingoldsby Legends.
Tower of London.
The Pioneers.
Charles O'Malley.
Barnaby Rudge.
Cakes and Ale.
The King's Own.
People I have Met.
The Pathfinder.
Ivelina.
Scott's Poems.
Last of the Barons.
Adventures of Mr. Ledbury.
Ivanhoe.
Oliver Twist. ©
Selections from Hood's Works.
Longfellow's Prose Works.
Sense and Sensibility.
Lytton's Plays. [Harte].
Tales, Poems, and Sketches (Bret Martin Chuzzlewit. Two Vols.
The Prince of the House of David.

Sheridan's Plays.
Uncle Tom's Cabin.
Deerslayer.
Eugene Aram.
Jack Hinton, the Guardsman.
Rome and the Early Christians.
The Trials of Margaret Lyndsay.
Edgar Allan Poe. Prose and Poetry. Selections from.
Old Mortality.
The Hour and the Man.
Washington Irving's Sketch-Book.
Last Days of Palmyra.
Tales of the Borders.
Fride and Frejudice.
Last of the Mohicans.
Heart of Midlothian.
Last Days of Pompeii.
Yellowplush Papers.
Handy Andy.
Selected Plays.
American Humour.
Sketches by Box.
Macaulay's Lays and Selected Essays.
Harry Lorrequer.
Old Curiosity Shop.
Rienzi.
The Talisman.
Pickwick. Two Vols.
Scarlet Letter.

Bibles and Religious Works.

- Bible, Cassell's Illustrated Family.** With 900 Illustrations. Leather, gilt edges, £2 10s.; full morocco, £3 10s.
- Bible Dictionary, Cassell's.** With nearly 600 Illustrations. 7s. 6d.; roxburgh, 10s. 6d.
- Bible Educator, The.** Edited by the Very Rev. Dean PLUMPTRE, D.D. With Illustrations, Maps, &c. Four Vols., cloth, 6s. each.
- Bible Student in the British Museum, The.** By the Rev. J. G. KITCHIN, M.A. 1s.
- Bible Talks about Bible Pictures.** Illustrated by GUSTAVE DORÉ and others. Large 4to, 5s.
- Biblewomen and Nurses.** Yearly Volume, 3s.
- Bunyan's Pilgrim's Progress (Cassell's Illustrated).** 4to. 7s. 6d.
- Bunyan's Pilgrim's Progress.** With Illustrations. *Popular Edition*, 3s. 6d.
- Child's Bible, The.** With 200 Illustrations. Demy 4to, 830 pp. 150th *Thousand*. *Cheap Edition*, 7s. 6d. *Superior Edition*, with 6 Coloured Plates, gilt edges, 10s. 6d.
- Child's Life of Christ, The.** Complete in One Handsome Volume, with about 200 Original Illustrations. *Cheap Edition*, cloth, 7s. 6d.; or with 6 Coloured Plates, cloth, gilt edges, 10s. 6d. Demy 4to, gilt edges, 21s.
- "Come, ye Children." By Rev. BENJAMIN WAUGH. Illustrated. 5s.
- Commentary, The New Testament, for English Readers.** Edited by the Rt. Rev. C. J. ELLICOTT, D.D., Lord Bishop of Gloucester and Bristol. In Three Volumes, 21s. each.
- Vol. I.—The Four Gospels.
Vol. II.—The Acts, Romans, Corinthians, Galatians.
Vol. III.—The remaining Books of the New Testament.
- Commentary, The Old Testament, for English Readers.** Edited by the Rt. Rev. C. J. ELLICOTT, D.D., Lord Bishop of Gloucester and Bristol. Complete in 5 Vols., 21s. each.
- Vol. I.—Genesis to Numbers.
Vol. II.—Deuteronomy to Samuel II.
Vol. III.—Kings I. to Esther.
Vol. IV.—Job to Isaiah.
Vol. V.—Jeremiah to Malachi.
- Commentary, The New Testament.** Edited by Bishop ELLICOTT. Handy Volume Edition. Suitable for School and general use.
St. Matthew. 3s. 6d.	Romans. 2s. 6d.	Titus, Philemon, Hebrews, and James. 3s.
St. Mark. 3s.	Corinthians I and II. 3s.	Peter, Jude, and John. 3s.
St. Luke. 3s. 6d.	Galatians, Ephesians, and Philippians. 3s.	The Revelation. 3s.
St. John. 3s. 6d.	Colossians, Thessalonians, and Timothy. 3s.	An Introduction to the New Testament. 2s. 6d.
The Acts of the Apostles. 3s. 6d.		
- Commentary, The Old Testament.** Edited by Bishop ELLICOTT. Handy Volume Edition. Suitable for School and general use.
Genesis. 3s. 6d.	Leviticus. 3s.	Deuteronomy. 2s. 6d.
Exodus. 3s.	Numbers. 2s. 6d.	
- Dictionary of Religion, The.** An Encyclopædia of Christian and other Religious Doctrines, Denominations, Sects, Heresies, Ecclesiastical Terms, History, Biography, &c. &c. By the Rev. WILLIAM BENHAM, B.D. Cloth, 21s.; roxburgh, 25s.
- Joré Bible.** With 230 Illustrations by GUSTAVE DORÉ. *Original Edition*. Two Vols., cloth, £8; best morocco, gilt edges, £15.
- Early Days of Christianity, The.** By the Ven. Archdeacon FARRAR, D.D., F.R.S. LIBRARY EDITION. Two Vols., 24s.; morocco, £2 2s. POPULAR EDITION. Complete in One Volume, cloth, 6s.; cloth, gilt edges, 7s. 6d.; Persian morocco, 10s. 6d.; tree-calf, 15s.
- Family Prayer-Book, The.** Edited by Rev. Canon GARBETT, M.A., and Rev. S. MARTIN. Extra crown 4to, cloth, 5s.; morocco, 18s.
- Glories of the Man of Sorrows, The.** Sermons preached at St. James's, Piccadilly. By the Rev. H. G. BONAVIA HUNT, Mus.D., F.R.S. Edin. 2s. 6d.
- Gospel of Grace, The.** By a LINDESIE. Cloth, 2s. 6d.

Selections from Cassell & Company's Publications.

- Tot Book for all Public Examinations.** By W. S. THOMSON, M.A. 1s.
Tragedy of Brinkwater, The. A Novel. By MARTHA L. MOODEY. Cloth, 3s. 6d.
Treasure Island. By R. L. STEVENSON. Illustrated. 5s.
Treatment, The Year-Book of. A Critical Review for Practitioners of Medicine and Surgery. Greatly Enlarged. 500 pages. 7s. 6d.
Tree Painting in Water Colours. By W. H. J. BOOT. With Eighteen Coloured Plates, and valuable instructions by the Artist. 5s.
Trees, Familiar. By G. S. BOULGER, F.L.S., F.G.S. Two Series. With Forty full-page Coloured Plates by W. H. J. BOOR. 12s. 6d. each.
Troy Town, The Astonishing History of. By Q, Author of "Dead Man's Rock." Crown 8vo, cloth, 5s.
Two Women or One? From the Manuscripts of Doctor LEONARD BENARY. By HENRY HARLAND (Sidney Luska). 1s.
"Unicode": The Universal Telegraphic Phrase Book. Pocket and Desk Editions. 2s. 6d. each.
United States, Cassell's History of the. By the late EDMUND OLLIER. With 600 Illustrations. Three Vols. 9s. each.
United States, The Youth's History of. By EDWARD S. ELLIS. Illustrated. Four Vols. 3s. 6d.
Universal History, Cassell's Illustrated. With nearly ONE THOUSAND ILLUSTRATIONS, Vol. I. Early and Greek History.—Vol. II. The Roman Period.—Vol. III. The Middle Ages.—Vol. IV. Modern History. 9s. each.
Vaccination Vindicated. An Answer to the leading Anti-Vaccinators. By JOHN C. McVAIL, M.D., D.P.H. Camb. 5s.
Verdict, The. A Tract on the Political Significance of the Report of the Parnell Commission. By A. V. DICKEY, Q.C. 2s. 6d.
Vicar of Wakefield and other Works, by OLIVER GOLDSMITH. Illustrated. 3s. 6d.; cloth, gilt edges, 5s.
Water-Colour Painting, A Course of. With Twenty-four Coloured Plates by R. P. LEITCH, and full Instructions to the Pupil. 5s.
What Girls Can Do. By PHYLLIS BROWNE. 2s. 6d.
Wild Birds, Familiar. By W. SWAYSLAND. Four Series. With 40 Coloured Plates in each. 12s. 6d. each.
Wild Flowers, Familiar. By F. E. HULME, F.L.S., F.S.A. Five Series. With 40 Coloured Plates in each. 12s. 6d. each.
Woman's World, The. Yearly Volume. 18s.
Wood, The Life of the Rev. J. G., By his Son, the Rev. THEODORE WOOD. With Portrait. Demy 8vo, cloth, 10s. 6d.
Work. An Illustrated Magazine of Practice and Theory for all Workmen, Professional and Amateur. Yearly Volume, cloth, 7s. 6d.
World of Wit and Humour, The. With 400 Illustrations. Cloth, 7s. 6d.; cloth gilt, gilt edges, 10s. 6d.
World of Wonders, The. With 400 Illustrations. Two Vols. 7s. 6d. each.
World's Lumber Room, The. By SELINA GAYE. Illustrated. 2s. 6d.
Yule Tide. CASSELL'S CHRISTMAS ANNUAL. 1s.

ILLUSTRATED MAGAZINES.

The Quiver, for Sunday and General Reading. Monthly, 6d.

Cassell's Family Magazine. Monthly, 7d.

"Little Folks" Magazine. Monthly, 6d.

The Magazine of Art. Monthly, 1s.

Cassell's Saturday Journal. Weekly, 1d.; Monthly, 6d.

Work. An Illustrated Magazine of Practice and Theory for all Workmen, Professional and Amateur. Weekly, 1d.; Monthly, 6d.

•• Full particulars of CASSELL & COMPANY'S Monthly Serial Publications will be found in CASSELL & COMPANY'S COMPLETE CATALOGUE.

Catalogues of CASSELL & COMPANY'S PUBLICATIONS, which may be had at all Booksellers', or will be sent post free on application to the Publishers:—

CASSELL'S COMPLETE CATALOGUE, containing particulars of upwards of One Thousand Volumes.

CASSELL'S CLASSIFIED CATALOGUE, in which their Works are arranged according to price, from *Threepence to Fifty Guineas.*

CASSELL'S EDUCATIONAL CATALOGUE, containing particulars of CASSELL & COMPANY'S Educational Works and Students' Manuals.

CASSELL & COMPANY, LIMITED, *Luigate Hill, London.*

Bibles and Religious Works.

- Bible, Cassell's Illustrated Family.** With 900 Illustrations. Leather, gilt edges, £2 10s.; full morocco, £3 10s.
- Bible Dictionary, Cassell's.** With nearly 600 Illustrations. 7s. 6d.; roxburgh, 10s. 6d.
- Bible Educator, The.** Edited by the Very Rev. Dean PLUMPTRE, D.D. With Illustrations, Maps, &c. Four Vols., cloth, 6s. each.
- Bible Student in the British Museum, The.** By the Rev. J. G. KITCHIN, M.A. 1s.
- Bible Talks about Bible Pictures.** Illustrated by GUSTAVE DORÉ and others. Large 4to, 5s.
- Biblewomen and Nurses.** Yearly Volume, 3s.
- Bunyan's Pilgrim's Progress (Cassell's Illustrated).** 4to. 7s. 6d.
- Bunyan's Pilgrim's Progress.** With Illustrations. *Popular Edition*, 3s. 6d.
- Child's Bible, The.** With 200 Illustrations. Demy 4to, 830 pp. 150th *Thousand*. *Cheap Edition*, 7s. 6d. *Superior Edition*, with 6 Coloured Plates, gilt edges, 10s. 6d.
- Child's Life of Christ, The.** Complete in One Handsome Volume, with about 200 Original Illustrations. *Cheap Edition*, cloth, 7s. 6d.; or with 6 Coloured Plates, cloth, gilt edges, 10s. 6d. Demy 4to, gilt edges, 21s.
- "Come, ye Children."** By Rev. BENJAMIN WAUGH. Illustrated, 5s.
- Commentary, The New Testament, for English Readers.** Edited by the Rt. Rev. C. J. ELLICOTT, D.D., Lord Bishop of Gloucester and Bristol. In Three Volumes, 21s. each.
 Vol. I.—The Four Gospels.
 Vol. II.—The Acts, Romans, Corinthians, Galatians.
 Vol. III.—The remaining Books of the New Testament.
- Commentary, The Old Testament, for English Readers.** Edited by the Rt. Rev. C. J. ELLICOTT, D.D., Lord Bishop of Gloucester and Bristol. Complete in 5 Vols., 21s. each.
 Vol. I.—Genesis to Numbers. | Vol. III.—Kings I. to Esther.
 Vol. II.—Deuteronomy to Samuel II. | Vol. IV.—Job to Isaiah.
 Vol. V.—Jeremiah to Malachi.
- Commentary, The New Testament.** Edited by Bishop ELLICOTT. Handy Volume Edition. Suitable for School and general use.
St. Matthew. 3s. 6d.	Romans. 2s. 6d.	Titus, Philemon, Hebrews, and James. 3s.
St. Mark. 3s.	Corinthians I. and II. 3s.	Peter, Jude, and John. 3s.
St. Luke. 3s. 6d.	Galatians, Ephesians, and Philippians. 3s.	The Revelation. 3s.
St. John. 3s. 6d.	Colossians, Thessalonians, and Timothy. 3s.	An Introduction to the New Testament. 2s. 6d.
The Acts of the Apostles. 3s. 6d.		
- Commentary, The Old Testament.** Edited by Bishop ELLICOTT. Handy Volume Edition. Suitable for School and general use.
Genesis. 3s. 6d.	Leviticus. 3s.	Deuteronomy. 2s. 6d.
Exodus. 3s.	Numbers. 2s. 6d.	
- Dictionary of Religion, The.** An Encyclopædia of Christian and other Religious Doctrines, Denominations, Sects, Heresies, Ecclesiastical Terms, History, Biography, &c. &c. By the Rev. WILLIAM BENHAM, B.D. Cloth, 21s.; roxburgh, 25s.
- Joré Bible.** With 230 Illustrations by GUSTAVE DORÉ. *Original Edition*. Two Vols., cloth, £8; best morocco, gilt edges, £15.
- Early Days of Christianity, The.** By the Ven. Archdeacon FARRAR, D.D., F.R.S.
 LIBRARY EDITION. Two Vols., 24s.; morocco, £2 2s.
 POPULAR EDITION. Complete in One Volume, cloth, 6s.; cloth, gilt edges, 7s. 6d.; Persian morocco, 10s. 6d.; tree-calf, 15s.
- Family Prayer-Book, The.** Edited by Rev. Canon GARBETT, M.A., and Rev. S. MARTIN. Extra crown 4to, cloth, 5s.; morocco, 18s.
- Glories of the Man of Sorrows, The.** Sermons preached at St. James's, Piccadilly. By the Rev. H. G. BONAVIA HUNT, Mus.D., F.R.S. Edin. 2s. 6d.
- Gospel of Grace, The.** By a LINDESIE. Cloth, 2s. 6d.

Selections from Cassell & Company's Publications.

- "Heart Chords."** A Series of Works by Eminent Divines. Bound in cloth, red edges, 1s. each.
- My Father.** By the Right Rev. Ashton Oxenden, late Bishop of Montreal.
- My Bible.** By the Rt. Rev. W. Boyd Carpenter, Bishop of Ripon.
- My Work for God.** By the Right Rev. Bishop Cotterill.
- My Object in Life.** By the Ven. Archdeacon Farrar, D.D.
- My Aspirations.** By the Rev. G. Matheson, D.D.
- My Emotional Life.** By the Rev. Preb. Chadwick, D.D.
- My Body.** By the Rev. Prof. W. G. Blaikie, D.D.
- My Soul.** By the Rev. F. B. Power, M.A.
- My Growth in Divine Life.** By the Rev. Frebendary Reynolds, M.A.
- My Hereafter.** By the Very Rev. Dean Bickersteth.
- My Walk with God.** By the Very Rev. Dean Montgomery.
- My Aids to the Divine Life.** By the Very Rev. Dean Boyle.
- My Sources of Strength.** By the Rev. E. E. Jenkins, M.A., Secretary of the Wesleyan Missionary Society.
- Helps to Belief.** A Series of Helpful Manuals on the Religious Difficulties of the Day. Edited by the Rev. TEIGNMOUTH SHORE, M.A., Chaplain in Ordinary to the Queen. Cloth, 1s. each.
- CREATION. By the Lord Bishop of Carlisle.
- MIRACLES. By the Rev. Brownlow Maitland, M.A.
- PRAYER. By the Rev. T. Teignmouth Shore, M.A.
- THE MORALITY OF THE OLD TESTAMENT. By the Rev. Newman Smyth, D.D.
- THE DIVINITY OF OUR LORD. By the Lord Bishop of Derry.
- THE ATONEMENT. By the Lord Bishop of Peterborough.
- Hidden Treasure;** or, "The Unrecognised Quotations of the New Testament from the Septuagint Version of the Old." By RICHARD HARRIS HILL. 1s.
- Holy Land and the Bible, The.** A Book of Scripture Illustrations gathered in Palestine. By the Rev. CUNNINGHAM GEIKIE, D.D. With Map. Two Vols. 24s.
- "I Must."** Short Missionary Bible Readings. By SOPHIA M. NUGENT. Enamelled cover, 6d.; cloth, gilt edges, 1s.
- Life of Christ, The.** By the Ven. Archdeacon FARRAR, D.D., F.R.S., Chaplain in Ordinary to the Queen.
- ILLUSTRATED EDITION, with about 300 Original Illustrations. Extra crown 4to, cloth, gilt edges, 21s.; morocco antique, 42s.
- LIBRARY EDITION. Two Vols. Cloth, 24s.; morocco, 42s.
- POPULAR EDITION, in One Vol. 8vo, cloth, 6s.; cloth, gilt edges, 7s. 6d.; Persian morocco, gilt edges, 10s. 6d.; tree-calf, 15s.
- Marriage Ring, The.** By WILLIAM LANDELS, D.D. Bound in white leatherette. *New and Cheaper Edition*, 3s. 6d.
- Moses and Geology; or, the Harmony of the Bible with Science.** By the Rev. SAMUEL KINNS, Ph.D., F.R.A.S. Illustrated. *Cheap Edition*, 6s.
- Protestantism, The History of.** By the Rev. J. A. WYLIE, LL.D. Containing upwards of 600 Original Illustrations. Three Vols., 27s.; Library Edition, 30s.
- "Quiver" Yearly Volume, The.** With about 600 Original Illustrations and Coloured Frontispiece. 7s. 6d. Also Monthly, 6d.
- Religion, The Dictionary of.** By Rev. W. BENHAM, B.D. 21s.; roxburgh, 25s.
- St. George for England;** and other Sermons preached to Children. *Fifth Edition.* By the Rev. T. TEIGNMOUTH SHORE, M.A. 5s.
- St. Paul, The Life and Work of.** By the Ven. Archdeacon FARRAR, D.D., F.R.S., Chaplain in Ordinary to the Queen.
- LIBRARY EDITION. Two Vols., cloth, 24s.; calf, 42s.
- ILLUSTRATED EDITION, complete in One Volume, with about 300 Illustrations, £1 1s.; morocco, £2 2s.
- POPULAR EDITION. One Volume, 8vo, cloth, 6s.; cloth, gilt edges, 7s. 6d.; Persian morocco, 10s. 6d.; tree-calf, 15s.
- Secular Life, The Gospel of the.** Sermons preached at Oxford. By the Hon. W. H. FREMANTLE, Canon of Canterbury. *Cheap Edition*, 2s. 6d.
- Shall We Know One Another in Heaven?** By the Rt. Rev. J. C. RYLE, D.D., Bishop of Liverpool. *New and Enlarged Edition.* Paper Covers, price 6d.
- Stromata.** By the Ven. Archdeacon SHERINGHAM, M.A. 2s. 6d.
- "Sunday:" Its Origin, History, and Present Obligation.** By the Ven. Archdeacon HESSEY, D.C.L. *Fifth Edition*. 7s. 6d.
- Twilight of Life, The: Words of Counsel and Comfort for the Aged.** By JOHN ELLERTON, M.A. 1s. 6d.
- Voice of Time, The.** By JOHN STROUD. Cloth gilt, 1s.

Educational Works and Students' Manuals.

- Agriculture Series, Cassell's.** Edited by Professor WRIGHTSON, Principal of
Downton Agricultural College.
- Soils and Manures.** By Dr. J. MUNRO. 1s. 6d. **Crops.** By Prof. WRIGHTSON. 1s. 6d.
- Alphabet, Cassell's Pictorial.** Size, 35 inches by 42½ inches. Mounted on
Linen, with rollers. 3s. 6d.
- Arithmetica, The Modern School.** By GEORGE RICKS, B.Sc. Lond. With Test
Cards. (*List on application.*)
- Atlas, Cassell's Popular.** Containing 24 Coloured Maps. 3s. 6d.
- Book-Keeping.** By THEODORE JONES. FOR SCHOOLS, 2s.; or cloth, 3s. FOR
THE MILLION, 2s.; or cloth, 3s. Books for Jones's System, Ruled Sets of, 2s.
- Botany, Commercial, in the Nineteenth Century.** By J. R. JACKSON. 3s. 6d.
- Chemistry, The Public School.** By J. H. ANDERSON, M.A. 2s. 6d.
- Classical Texts for Schools, Cassell's.** *A list sent post free on application.*
- Copy-Books, Cassell's Graduated.** Complete in 18 Books. 2d. each.
- Copy-Books, The Modern School.** Complete in 12 Books. 2d. each.
- Drawing Copies, Cassell's "New Standard."** Complete in 14 Books. 2d., 3d.,
and 4d. each.
- Drawing Copies, Cassell's Modern School Freehand.** First Grade, 1s. Second
Grade, 2s.
- Electricity, Practical.** By Prof. W. E. AYRTON. 7s. 6d.
- Energy and Motion: A Text-Book of Elementary Mechanics.** By WILLIAM
PAICE, M.A. Illustrated. 1s. 6d.
- English Literature, A First Sketch of, from the Earliest Period to the Present
Time.** By Prof. HENRY MORLEY. 7s. 6d.
- Euclid, Cassell's.** Edited by Prof. WALLACE, M.A. 1s.
- Euclid, The First Four Books of.** *New Edition.* In paper, 6d.; cloth, 9d.
- French, Cassell's Lessons in.** *New and Revised Edition.* Parts I. and II., each
2s. 6d.; complete, 4s. 6d. Key, 1s. 6d.
- French-English and English-French Dictionary.** *Entirely New and Enlarged
Edition.* 1,150 pages, 2vo. cloth, 3s. 6d.
- French Reader, Cassell's Public School.** By GUILLAUME S. CONRAD. 2s. 6d.
- Galbraith and Haughton's Scientific Manuals.**
- Plane Trigonometry.** 2s. 6d. **Euclid, Books I., II., III.** 2s. 6d. **Books IV., V., VI.** 2s. 6d.
Mathematical Tables. 3s. 6d. **Mechanics.** 3s. 2d. **Natural Philosophy.** 3s. 6d. **Optics.**
2s. 6d. **Hydrostatics.** 3s. 6d. **Astronomy.** 3s. 2d. **Algebra, Part I.**
cloth, 2s. 6d. *Complete,* 7s. 6d. **Tides and Tidal Currents, with Tidal Cards,** 3s.
- Gaudeamus.** Songs for Schools and Colleges. Edited by JOHN FARMER. 5s.
- Geometry, First Elements of Experimental.** By PAUL BERT. Illustrated. 1s. 6d.
- Geometry, Practical Solid.** By Major ROSS, R.E. 2s.
- German Dictionary, Cassell's New.** German-English, English-German. *Large
Paper Edition,* 7s. 6d. *Cheap Edition,* cloth, 3s. 6d.
- German of To-Day.** By Dr. HEINEMANN. 1s. 6d.
- German Reading, First Lessons in.** By A. JÄGST. Illustrated. 1s.
- Guide to Employment for Boys.** By W. S. BEARD, F.R.G.S. 1s. 6d.
- Hand and Eye Training.** By G. RICKS, B.Sc. Two Vols., with 16 Coloured
Plates in each Vol. Crown 4to, 6s. each.
- "Hand-and-Eye Training" Cards for Class Work.** Five sets in case. 1s. each
set.
- Handbook of New Code of Regulations.** By JOHN F. MOSS. *New and Revised
Edition.* 1s.; cloth, 2s.
- Historical Cartoons, Cassell's Coloured.** Size 45 in. x 35 in. 2s. each. Mounted
on canvas and varnished, with rollers, 5s. each. (*Descriptive pamphlet, 16 pp., 1d.*)
- Historical Course for Schools, Cassell's.** Illustrated throughout. I.—Stories
from English History, 1s. II.—The Simple Outline of English History, 1s. 3d.
III.—The Class History of England, 2s. 6d.
- Latin-English Dictionary, Cassell's.** Thoroughly revised and corrected, and in
part re-written by J. K. V. MARCHANT, M.A. 3s. 6d.
- Latin-English and English-Latin Dictionary.** By J. R. BEARD, D.D., and
C. BEARD, B.A. *Crown 2vo,* 514 pp., 3s. 6d.
- Latin Primer, The New.** By Prof. J. P. POSTGATE. 2s. 6d.
- Latin Primer, The First.** By Prof. POSTGATE. 1s.
- Latin Prose for Lower Forms.** By M. A. BAYFIELD, M.A. 2s. 6d.

Selections from Cassell & Company's Publications.

Three-and-Sixpenny Library. Illustrated. Cloth gilt, gilt edges.

<p>The Three Homes. A Tale for Fathers and Sons. By F. T. L. Hope. Deepdale Vicarage. The Half-Sisters. Working to Win. <i>New Edition.</i></p>	<p>In Duty Bound. The Family Honour. Eather West. <i>New Edition.</i> Peggy Oglivie's Inheritance. Krifof and his Fables. Fairy Tales. By Prof. Henry Morley.</p>
--	--

Picture Teaching Series. Each book Illustrated throughout. Fcap. 4to, cloth gilt, coloured edges, 2s. 6d. each.

<p>Woodland Romances. Stories of Girlhood.</p>	<p>Frisk and his Flock. Pussy Tip-Toes' Family.</p>
---	--

Library of Wonders. Illustrated Gift-books for Boys. Paper, 1s.; cloth, 1s. 6d.

<p>Wonderful Adventures. Wonders of Animal Instinct.</p>	<p>Wonderful Balloon Ascents. Wonders of Bodily Strength and Skill. Wonderful Escapes.</p>
---	---

Books for Young People. Price 2s. 6d. each.

<p>Freedom's Sword: A Story of the Days of Wallace and Bruce. By Annie S. Swan. Perils Afloat and Brigands Ashore. By Alfred Elwes. Heroes of Every-day Life. By Laura Lane. Illustrated. Decisive Events in History. By Thomas Archer. With Original Illustrations. The True Robinson Crusoe. Peeps Abroad for Folks at Home.</p>	<p>Pictures of School Life and Boyhood. Early Explorers. By Thomas Frost. Modern Explorers. By Thomas Frost. Wild Adventures in Wild Places. Illustrated. Home Chat with our Young Folks. Illustrated throughout. Jungle, Peak, and Plain. Illustrated. The World's Lumber Room. By Selina Gaye. The England of Shakespeare. By E. Coadby. With Full-page Illustrations.</p>
---	---

Books for the Little Ones. Fully Illustrated.

<p>A Dose and One; or, The Boys and Girls of Polly's Ring. By Mary D. Brine. Full of Illustrations. 5s. The Merry-go-Round. Poems for Children. Illustrated throughout. 5s. Rhymes for the Young Folk. By William Allingham. Beautifully Illustrated. 3s. 6d. The Little Doings of some Little Folks. By Chatty Cheerful. Illustrated. 5s. The Sunday Scrap Book. With One Thousand Scripture Pictures. Boards, 5s.; cloth, 7s. 6d. The History Scrap Book. With nearly 1,000 Engravings. 5s.; cloth, 7s. 6d.</p>	<p>Myself and my Friends. By Olive Patch. With numerous Illustrations. Crown 4to. 5s. A Parcel of Children. By Olive Patch. With numerous Illustrations. Crown 4to. 5s. The Old Fairy Tales. With Original Illustrations. Boards, 1s.; cloth, 1s. 6d. My Diary. With Twelve Coloured Plates and 36 Woodcuts. 1s. Cheerful Clatter. Nearly One Hundred Full-page Pictures. 3s. 6d. Twilight Fancies. Full of charming Pictures. Boards, 2s. 6d. The Pilgrim's Progress. With Coloured Illustrations. 2s. 6d.</p>
--	--

Books for all Children.

<p>Cassell's Robinson Crusoe. With 100 striking Illustrations. Cloth, 3s. 6d.; gilt edges, 5s. Cassell's Swiss Family Robinson. Illustrated. Cloth, 3s. 6d.; gilt edges, 5s. Rambles Round London Town. By C. L. Matéaux. Illustrated. 5s.</p>	<p>Field Friends and Forest Foes. By Olive Patch. Profusely Illustrated. 5s. Around and about Old England. Illustrated. Boards, 3s. 6d.; cloth gilt edges, 5s. Paws and Claws. Illustrated. Boards, 3s. 6d. cloth, gilt edges, 5s.</p>
---	---

CASSELL & COMPANY, Limited, Ludgate Hill, London
Paris & Melbourne.

This book should be returned to
the Library on or before the last date
stamped below.

A fine of five cents a day is incurred
by retaining it beyond the specified
time.

Please return promptly.

Gx 9.312
Xenophon's anabasis,
Widener Library

006967874

3 2044 085 175 842